[illegible]
[illegible]
[illegible]

מבשרו זובו טמא הוא
אתו בזובו רר בשרו את זובו
ו מזובו טמאתו הוא כל
שכב עליו הזב יטמא וכל הכלי
יטמא ואיש אשר יגע
בגדיו ורחץ במים וטמא
שב על הכלי אשר ישב עליו
ורחץ במים וטמא עד הערב
הזב יכבס בגדיו ורחץ במים
ב וכי ירק הזב בטהור וכבס
ים וטמא עד הערב וכל
כב עליו הזב יטמא וכל
יהיה תחתיו יטמא עד
אותם יכבס בגדיו ורחץ
ר הערב וכל אשר יגע בו
שטף במים וכבס בגדיו ורחץ
ר הערב וכלי חרש אשר
וכל כלי עץ ישטף במים

Secunda Pars de Officio Missae Mgri Pauli de Pyskowiecze

טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר
תטהר וביום השמיני תקח לה שתי תרים
או שני בני יונה והביאה אותם אל הכהן אל
פתח אהל מועד ועשה הכהן את האחד
חטאת ואת האחד עלה וכפר עליה הכהן
לפני יהוה מזוב טמאתה והזרתם את בני
ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאם את
משכני אשר בתוכם זאת תורת הזב ואשר
תצא ממנו שכבת זרע לטמאה בה והדוה
בנדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר
ישכב עם טמאה

וידבר יהוה אל משה אחרי מות שני בני
אהרן בקרבתם לפני יהוה וימתו ויאמר
יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא
בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני
הכפרת אשר על הארן ולא ימות כי בענן
אראה על הכפרת בזאת יבא אהרן אל הקדש
בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה כתנת בד

prout infra declarabitur. In quo quidem articulo apostolus posuit duas credendas veritates distinctas. Et prima est de sacramento benedicte eucharistie cum dicit sanctorum communionem, ita enim hoc venerabile sacramentum fuit vocatum a patribus sicut patet per Dionysium de angelica ierarchia. Secunda veritas tangitur de sacramento penitentie cum dicit remissionem peccatorum. Et istas duas veritates descripsit beatus Iudas contra duas hereses circa ipsas errantes, et per has quidem veritates munitur universalis ecclesia contra heresim [illegible]norum, qui verbis secundum consecrationem ipsius communionis committunt et omnibus credentibus indistincte. Et contra istos hereticos invehit beatus Iudas dicens sanctorum communionem, quasi dicat quod non omnibus consecrare sacramentum benedicte eucharistie datum, sed dumtaxat illorum qui sunt sanctificati per sacri ordinis susceptionem. Secundam veritatem descripsit contra heresim Catharorum, qui bigamos accipiunt et penitentiam non recipiunt, prout recitat Augustinus in libro de origine heresum. Et ex istis duabus veritatibus sumuntur duo documenta katholica. Primum est quod sacramentum dignissime eucharistie recipit homines sanctos et perfectos ad sui consortium et sanctificationem, quia dicit hic apostolus sanctorum communionem. Secundum documentum est quod sacramentum penitentie debet esse adiunctum sacramento eucharistie, quia ista duo sacramenta hic apostolus in nono articulo coniungit. Ratio est quia per sacramentum penitentie mundatur conscientia ut eucharistie efficaciam digne. Cum enim quidam eucharistiam manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus domini, ut inquit apostolus i Cor. xi. Et ergo beatus Iudas dicit sanctorum communionem.

Unde sicut in corpore naturali operacio unius membri cedit in bonum totius corporis, ita in corpore spirituali scilicet in ecclesia. Et ideo quia omnes fideles sunt unum corpus, bonum unius communicatur alteri. Ad Ro. xii: Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Unde inter alia que apostoli credenda tradiderunt est quod communio bonorum sit in ecclesia, et hoc est quod dicitur sanctorum communio. Inter alia autem ecclesie membra principale membrum est Christus, quia ipse est caput ecclesie, ut dicitur Ephe. i: Ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, que est corpus ipsius et plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur. Bonum ergo Christi communicatur omnibus christianis, sicut virtus capitis communicatur omnibus membris. Et hec communicatio fit per sacramenta ecclesie, in quibus operatur virtus passionis Christi ad peccatorum remissionem et ad gratie collationem. Huius autem sacramenta sunt septem. Primum est baptismus, que est regeneratio quedam spiritualis. Sicut enim vita corporalis non potest haberi nisi homo nascatur carnaliter, ita vita spiritualis haberi non potest nisi homo renascatur spiritualiter. Et hec regeneratio fit per baptismum. Io. 3: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest videre regnum dei. Et sciendum quod sicut homo non nascitur corporaliter nisi semel, ita semel tantum baptizatur. Et ideo sancti addiderunt in alio symbolo: Confiteor unum baptisma. Et ergo virtus baptismi quod purgat ab omnibus peccatis et quantum ad penam et quantum ad culpam. Et inde est quod nulla penitentia imponitur baptizatis quantumcumque fuerint peccatores

et si moriantur immediate post baptismum statim evolant in celum. Item
est certum quod licet ex officio soli sacerdotes baptizare debeant, tamen in casu ne-
cessitatis licet cuilibet baptizare servata tamen forma baptismi que est
ista: Ego te baptizo in nomine patris et filii et spiritus sancti
amen. Sicut ergo hoc sacramentum virtutem ex passione Christi habet, Ro. vi°: Quicum-
que baptizati sumus in Christo Ihesu, in morte
ipsius baptizati sumus. Unde est certum quod sicut Christus fuit tribus diebus in sepulcro
ita sit triplex immersio in aqua. Secundum est confirmacio. Sicut enim
illis qui naturaliter nascuntur necesse est vires sumere ad operandum, sic spiritualiter
renatis ~~opus est~~ necessarium est robur spiritus sancti, ita et apostoli ad hoc
quod essent fortes receperunt spiritum sanctum post ascensionem Christi. [illegible]
et hic augetur robur confertur in sacramento confirmacionis. Et ideo qui
curam habent puerorum diligenter studere debent ut pueri confirmentur
quia in confirmacione confertur magna gracia. Et si decedat maiorem
gloriam habebit quam non confirmatus, quia fit hic de gracia. Tercium
est eukaristia. Sicut enim in vita corporali postquam homo natus est et
vires sumpsit necessarius est cibus ut conservetur et sustentetur, ita et in
vita spirituali necessarius est cibus spiritualis qui est corpus Christi. Johannis vi°:
Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis. Et inde est quod secundum ordinem ecclesie quilibet
Christianus semel in anno debet recipere corpus Christi. Unde tamen et digne quia
qui manducat et bibit indigne, hoc est cum consciencia peccati mortalis
de quo non est confessus vel absolute non proponit, hic iudicium sibi
manducat et bibit. i Cor. xi°. Quartum est penitencia. Contingit enim
quod in vita corporali quis infirmatur et nisi habeat medicinam
moriatur; ita in vita spirituali infirmatur quis peccato. Unde ad sa-
nitatem recuperandam est necessaria medicina, et hec est gracia que confer-
tur in sacramento penitencie. Ps. ciii: qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sa-
nat omnes infirmitates tuas. Debent autem esse in penitencia tria, scilicet contri-
cio que est dolor de peccatis cum proposito abstinendi, confessio cum
integritate, et satisfactio per bona opera. Quintum est extrema un-
ctio. In hac vita sunt multa que impediunt quod non potest homo perfecte
post penitenciam consequi a peccatis purgacionem, et ideo quod nullus potest ingredi
ad vitam eternam nisi sit perfecte purgatus, necessarium fuit aliud sa-
cramentum quo homo ab infirmitate [illegible] preparetur ad introitum regni
celestis. Et hoc est sacramentum extreme unctionis. Et hoc est quod non
sanatur corporaliter, quod forte non expedit anime. Jacobi v°: Infir-
matur aliquis ex vobis, inducat presbiteros ecclesie ut orent pro eo
ungentes eum oleo in nomine domini, et oracio ~~infirmi~~ fidei salvabit infir-
mum, et si in peccatis sit dimittentur ei. Sic ergo sunt quinque sacramenta per que
[illegible] perficitur vite. Sed quia necessarium est quod hec sacramenta ministrentur per deter-
minatos ministros, ideo necessarium fuit sacramentum ordinis, cuius ministerio
hec sacramenta dispensantur. Nec est attendenda vita eorum sed
[illegible] quod ipsa sacramenta efficaciam habent. i Cor. iv: Sic nos exi-
stimet homo ut ministros Christi. Et hoc est sextum sacramentum. Septimum est matrimonium.

fidei

in quo si inde vivunt homines salvantur / et puer sine peccato mortali vivit
vivit. Per hec autem sacramenta consequitur remissionem peccatorum / Et ideo sequitur
quem remissionem peccatorum / Apostolus etiam aliud est ... remittere peccata
Et ideo credendum est quod ministri ecclesie / habent potestatem solvendi quia
ecclesia sit potestas dimittendi peccata / Decimum est autem quod non solum virtus
passionis Christi communicatur nobis / sed etiam meritum vite Christi / et quicquid
boni fecerunt omnes sancti communicantur hiis qui in caritate vivunt
/ quia omnes unum sunt / Ps. particeps ego sum omnium timentium te / Et
unde est / quod qui in caritate vivunt participes participes sunt omnibus
bonitatibus que fit in toto mundo / Sed tamen specialius illis pro quibus
specialiter fit aliquid bonum / Nam unus potest satisfacere pro alio / Sic
patet in beneficiis ad que plures congregationes admittuntur / Sic
duo habemus per hanc communionem / unum est quod meritum passionis Christi commu-
nicatur omnibus / aliud quod bonum unius communicatur alii / Unde excommu-
nicati perdunt et partem omnium bonorum que fiunt / quod est maius damnum
quam amittere quecumque temporalia / Est etiam aliud periculum quia constat quod per suffra-
gia impeditur diabolus ne nos temptet / Unde qui excluditur quis ab
huiusmodi suffragiis facilius diabolus vincit eum / Et inde est / quod in pri-
mitiva ecclesia statim cum quis excommunicabatur / diabolus vexa-
bat eum corporaliter / Et ideo quod ... communionem sanctorum
quia sanctorum est bonorum spiritualium per sacramenta ecclesie congre-
gatio / de quibus unusquisque in ecclesia unitus et meritis sanctorum innititur
participat / ... capitem efficit mediante adiutorio gratie divine
et sibi participat meritum et adiutorium / et meritum sanctorum in
celo et in terra / Ad includendum [illegible] singuli capacitatis admittantur
requiruntur scilicet fides / obedientia / et caritas / ut volens esse particeps
fideliter credat / humiliter obediat / et veraciter diligat / Qui rumpit
fidem est hereticus / Qui rumpit obedientiam fit scismaticus / Et
qui rumpit caritatem fit et est excommunicatus / saltem excommuni-
catione maiore et separatur a sanctorum communione / Que dicta tria debite
servat / sed triplex funiculus difficile rumpitur / ... in ... Triplex
funiculus difficile rumpitur et consolatur / Quod funiculo in ecclesia
ut sit particeps omnium bonorum in ea existentium / Nam sic in
ecclesia credendum est cor unum / et anima una / ut dicitur Act. iiii
/ Licet omnia bona spiritualia sint ei quia communia plus unus par-
ticipet de illis quam alter / secundum quod ipse per predicta ea se plus dispo-
nit ad capacitatem applicando vires suas cum maiori fervore de-
siderii et laboris / ut habeat fidem caritatem formatam et obedien-
tiam cum humilitate et caritate formatam animatam / Sed et
quilibet debet conari / ut possit proficere ecclesie / et aliquid boni ad quo
non sanctorum apportare / ut ipse possit aliorum bonis eo plus
particeps fieri / Causa autem potior quam bona ecclesie quia sunt
est caritas / quia illa non querit que sua sunt / sed quod est utile
et bonum multis / est enim boni diffusiva seu distributiva / Quod
bonum ecclesie in singula membra corporis Christi mistici distribuatur
potest declarari per tria exempla / Primum est in homine in quo cibus
cum fuerit bene digestus digeritur ad singula membra sana / Se-
cundum exemplum est in arbore / in qua humor per radicem

Firmiter

Sed dicitur quid est indulgencia. Respondetur est remissio pene temporalis pro peccatis actualibus debita aliquo [illegible] suffragante dispensato ex thezauro ecclesie. Remissio pene [illegible] quia omnis indulgencia est remissio et non econverso [illegible] alia impedit [illegible] suffragium et alia indulgencia quia suffragium per [illegible] indulgencia per auctoritatem [illegible] ad illos qui sunt in purgatorio sed quoad [illegible] illos auctoritatem [illegible] eis [illegible] suffragia sed non indulgenciis facte pene debite [illegible] ad [illegible] remissio debite

attractum dividitur per singulos omnes ramos saltem non aridos. Tercium exemplum est in fonte emanante qui dividitur in multos rivos non obstructos. Cum autem homo aliquod membrum vel ab arbore aliquis ramum amputat ad illum non mittitur nutrimentum. Sic quod ab ecclesia aliquis absciditur per scisma inobedienciam vel excommunicacionem seu caritatis amissionem tunc privatur suffragiorum communione et bonorum ecclesie participacione. Et hoc quilibet christianorum deberet valde timere et fugere. Quia si est abscisus est in statu dampnacionis et omnibus bonis ecclesie privatus quo ad participium. Non enim est tunc capax indulgenciarum nec aliquorum bonorum gratuitorum vite eterne meritoriorum. Sunt autem tria subsidia inter alia que de suffragiorum communione proveniunt scilicet indulgencie peccatorum, preces suffragiorum et suffragia mortuorum. De primo notandum est secundum quod indulgencie veniunt de thezauro ecclesie et suffragiorum communione hunc dispensare habent prelati ecclesie plus et minus hinc et isti dando secundum causam racionalem. Circa quod tria requiruntur ad hoc quod indulgencie valeant secundum Thomam super iiii° Sentenciarum dis. xx. Duo ex parte dantis et duo ex parte suscipientis. Ex parte dantis requiritur auctoritas et causa racionalis scilicet utilitas ecclesie. Ex parte suscipientis eciam duo scilicet quod sit contritus et devotus id est ut sit in statu merendi et faciat illud pro quo indulgencia est data secundum formam in indulgencia expressam. Queritur hic si indulgencia tantum valeat quantum sonat. Dicendum quod sic quo ad remissionem pene, non autem quo ad meritum vite eterne nisi ex consequenti. Valent autem xl dies indulgenciarum cuilibet promerenti tantum quantum valent quadraginta dies penitencie. Et annus indulgencie quantum unus annus penitencie facte secundum determinacionem vel relaxacionem factam sive a sacerdote sive a iure sive a iusticia divina. Dies predicti et anni ~~non sunt~~ non sunt dies celi vel purgatorii sed mundi quia in mundo est huiusmodi dierum vel annorum distinccio non in celo vel in pena purgatorii. Secundo queritur utrum omnibus valeat tantum xl dies quantum alteri. Dicendum quod non quia ~~actus~~ actus activorum non sunt nisi in paciente disposito. Et quia non omnes promerentes indulgencias sunt equaliter dispositi non valent equaliter eis sed secundum quod sunt magis vel minus dispositi sic magis vel minus valent eis ad remissionem pene vel ad meritum vite eterne. Unde sicut xl dies penitencie plus valent uni perficienti eam cum maiori caritatis fervore etc. cum perficit ita dico quod xl dies indulgenciarum plus valent illi qui se ad eas magis disponat scilicet maiori caritatis fervore fidei devocione et labore et maiori affectione. Unde ecclesie dati quantitate valet tamen cuilibet promerenti quadraginta dies indulgenciarum tantum quantum ~~valet et~~ valent ei xl dies penitencie in penitencia, non tamen equaliter omnibus sicut nec xl dies penitencie equaliter valent omnibus. Tercio queritur quia ad idem factum tres episcopi dederunt indulgencias ita quod quilibet dedit xl dies an ibi tunc sint centum et viginti dies. Dicendum quod non sed solum sunt ibi xl dies scilicet illi quos dyocesanus dedit vel confirmavit. Quia episcoporum potestas circa indulgencias est limitata sic quod ad idem factum plures episcopi non plus possunt dare quam xl dies et in die consecracionis ecclesie non possunt plus quam unum annum dare. Hoc habetur per concilium generale extra de penitenciis et remissionibus, Cum ex eo. Tercio quia

Sed remissio non [illegible] ipse indulgencie. Sed porro absolucio peccati quia fit per contricionem et confessionem meritis alienis suffragante pene satisfactorie per quam peccatorum remissio. Item remissio [illegible] indulgencia est pene remissio satisfactorie dispensato thezauro ecclesie pena [illegible] remissionis pene meritis aliorum operatis facte. Sic quod aliquis per [illegible] orat vel ieiunat aut elemosinas dat et ille pro quo ieiunat absolutus apud quem debebat et illa remissio satisfactoria est indulgencia. Quia fit meritis dispensato ex thezauro ecclesie et non est relictum in thezauro ecclesie. Sed quid sit thezaurus ecclesie [?] [illegible] meritis Christi et sanctorum super erogacionem [?] [illegible] te per subsidio [illegible] [illegible] satisfaccio [illegible] pene debite.

An propter indulgencias quas quis consequitur obmittere possit penitencias
sibi iniunctas. Respondet sanctus Thomas in iiii° libro dis. xx dicens Con-
sulendum est hijs qui consequuntur indulgencias ne propter hoc
ab operibus penitencie iniunctis abstineant, ut et indulgenciis remedium
contra peccata futura consequantur. Et quasi a debitis pene essent im-
munes. Ideo est ut frequenter homines plurium penarum debitores
sint quam sciant et credant. Ideo est omnibus consulendum quod non vitent
satisfactionibus commissionibus indulgenciarum in hac vita, sed ut reservent
sibi eas ad purgatorium. Secundo queritur an cum [illegible] pro vivo
possit alteri vivo indulgencias mereri. Respondet sanctus Thomas super
iiii° dis. xx quod non, nisi causa indulgencias sic dat. Quicumque
faciat hoc, vel pro quocumque fit hoc, scilicet pro quo datur indulgencia, ille habet
tunc indulgenciam, tunc valet ei pro quo fit. Hoc tunc iste qui pro alio
opus faceret daret ei indulgenciam, sed ille qui indulgencias sub pre-
dicta forma dedit. Et hanc solucionem [illegible] Bonaventura. Tercia
questio qua queritur utrum indulgencie valeant existentibus in pur-
gatorio. Dicit sanctus Thomas super dis. eadem xx libro iiii° sententiarum quod simpliciter
loquendo eis non valeat, nisi quis mereatur eis indulgencias, nisi
fiant sub tali forma. Quicumque fecerit hoc vel illud, ipse pater eius vel
quicumque ei adiuvans in purgatorio est detentus. Tantum de indulgen-
cijs habetur. Sequitur non solum vivo sed etiam mortuo prodest indulgencia.

Dubitatur si tunc prelatus, ut puta papa, posset pro libitu suo animas de
purgatorio liberare, et hoc dicere: solvo illos qui sunt sub terra. Respondeo
quod non, quia ad hoc ut indulgencie valeant requiritur conveniens et idonea
causa. Nec solvit illos sub terra, sed porrigit auxilium. Secundo
ad secundum, scilicet ad preces seu de precibus sanctorum, est dicendum quod preces
ecclesie sibi subveniunt et caritate per preces seu oraciones suas. Ideo
ecclesia triumphans orat deum pro ecclesia militante, et hij qui in
purgatorio sunt, quod plus fervent in caritate in patria quam fervebant
in via, et in via oraverunt pro vivis et defunctis in purgatorio.
Secundo oppositum asserere est error quorumdam hereticorum dicen-
cium sanctos pro nobis non orare. Contra quos publice dicimus
in letanijs Sancte Petre, ora pro nobis. Secundum dicit sanctus Thomas
super iiii° libro sententiarum dis. xlv quod illi heretici sunt contra articulum fidei
qui est quod sanctorum [illegible]. Tercio queritur quibus ex quo sancti in celo
orant pro nobis, queritur an nostris oracionibus possimus ad eos dirigere
rogando ut orent pro nobis. Respondetur secundum sanctum Thomam ubi supra
dis. xlv quod illud quod orando petimus est vita beata, ut dicit Augustinus,
quia omnia alia que petimus non petimus nisi secundum quod ad vitam
beatam ordinatur. Vitam beatam solus deus scit dare. Sancti vero possunt
nobis cooperari per preces suas et merita ut nobis detur. Oracio
igitur ipsa et directe non solum fit ad deum a quo expectamus
quod orando petimus, sed fit etiam ad sanctos oracio vel deprecacio ut eorum
precibus et meritis vitam beatam obtineamus. Igitur dicit Job v Voca
si est et ad aliquem sanctorum convertere, scilicet rogans eum ut oret
pro te, quod potest etiam secundum Gregorium ibidem est [illegible] deum precibus deposcere.
Ideo cum volumus deum orare debemus ad sanctos converti ut pro nobis

orent. Secundo queritur an maior sanctus plus sit exoradus quam
minor. Respondet sanctus Thomas super iiij° libro dist. xlv q. v et ibi solvit tres
sequentes questiones. Dicit enim quamvis superiores sancti sint deo magis
accepti, utile tamen est minores exorare propter quinque raciones. Prima
est quia aliquis habet maiorem devocionem ad sanctum minorem quam ad ma-
iorem, et ex devocione autem maxime dependet oracionis effectus. Secundo
propter fastidium tollendum, quia assiduitas enim unius rei fastidium parit.
Per hoc autem quod diversos sanctos oramus, quasi in singulis sanctis novus
fervor devocionis excitatur. Tercio quod quibusdam sanctis datum est in
aliquibus specialibus causis patrocinari, ut sanctus Anthonius dicitur
liberare ab igne infernali. Quarto ut omnibus sanctis exhibeatur honor
a nobis. Quinto quod oracionibus plurium quandoque impetratur quod unius
oracione non impetraretur. Tercio queritur an sancti audiant vel intelli-
gant oraciones nostras et desideria que ad ipsos habemus. Respondet quod apud
sanctorum in celo duplex est cognicio. Una est vespertina, sive naturalis
rerum in suo genere, et ex hac cognicione non vident ea que circa
nos aguntur aut que petimus. Alia est cognicio eorum matu-
tina, scilicet rerum in verbo; hac vident ea et intelligunt que ad eorum
gloriam pertinent et laudem. Hoc autem pertinet ad eorum laudem ut au-
xilium indigentibus prebeant ad salutem earum. Et sic cognoscunt
in verbo vota oraciones et devociones hominum qui ad eorum auxilium
confugiunt, et plures cognoscunt aliquas cogitaciones hominum cordis
in verbo vel alio modo, quando deus eis hoc revelat. Licet est tamen putandum
quod videant omnia in verbo, quia non vident illud secundum totalitatem virtutis
sue. Vident autem omnia que ad eorum pertinent beatitudinem. Ad
eorum vero beatitudinem pertinet ab omnibus laudari et invocari et invo-
cantibus subvenire. Ideo omnia illa noscunt in verbo. Quarto queri-
tur an sancti ~~in omnibus~~ semper a deo in suis peticionibus pro nobis
exaudiantur. Respondet quod sanctorum oracio pro nobis duplex sit, uno modo expresse
et expresse, secundo interpretative, que est per modum meriti. Primo
modo quicquid petunt obtinent, quia non expresse petunt nisi quod sciunt deum
velle dare, vel semper vel ab eis orantibus. Secundo modo aliquando exau-
diuntur, quando est pro se seu de se, id est quantum est ex parte meri-
torum, licet non semper exaudiuntur propter nostra demerita. Dices ex quo
non petunt expresse nisi quod cognoscunt deum velle dare, quid tunc efficit
eorum oracio, cum deus eque daret si non orarent? Respondetur quod cogno-
scunt quod deus per eorum preces vult dare, et ideo rogant. Nam deus
aliqua vult facere per se et absolute, et pro hiis non rogant, et aliqua
vult facere ad preces eorum, et pro hiis orant seu rogant. Quinto
queritur ex quo sancti sunt rogandi ut orent pro nobis, numquid
Christus dominus qui est sanctus sanctorum sit orandus ut oret patrem ce-
lestem pro nobis. Respondet quod hoc non sit simpliciter faciendum, quia Christus
est persona seu suppositum divinum et humanum. Si ergo diceretur orando Christe
ora pro nobis patrem, nichil addendo, huiusmodi oracio videtur referri
ad personam dei, et sic videtur consonare errori Nestorii, qui distinxit
in Christo personam filii hominis a persona filii dei. Sed ut persona filii

homines rogaret personam filii dei aut deum patrem / quod consonaret
errori arrii / qui posuit personam filii minorem patre / Unde ad era-
res hos vitandos / ecclesia non dicit / Criste ora pro nobis / sed criste audi
nos / vel miserere nobis / Si autem aliquis sic diceret Criste secundum tuam
humanitatem ora pro nobis deitatem / posset hoc esse / Tamen simplices
hic cavendum est diuinitus qui nesciunt distinguere / nec est aliqua persona
in diuinis racione personalium attributorum exoranda / sed racione essencia-
lium attributorum / ut sunt bonitas maiestas pietas etc. / Tercio ad ter-
cium scilicet de suffragiis mortuorum dicendum quod oracio sanctorum et eorum maxime
est eis proficua / qui in purgatorio sunt / aliter tamen et aliter / Nam
ecclesie militantis oraciones et suffragia sunt hiis quedam satisfacciones vi-
cariam loco mortuorum / et secundum hoc absoluunt mortuos in
purgatorio a pena / quam non soluerunt / Sed sancti in patria
cum non sint in statu merendi / et satisfaciendi eorum oraciones non
soluunt penam quam illi non soluerunt / sed impetrant pene miti-
gacionem / quam diuine pietati cognoscunt hoc placere / Sicut dicit Augustinus
libro de predestinacione sanctorum / oraciones sanctorum predestinatis prosunt
quod forte preordinatum est / ut intercedencium oracionibus saluentur
De modo mortuorum suffragiis dictum est supra in libro quibus pro-
sunt et quibus non / Hic queritur an existentes in purgatorio cognoscant
quis faciat pro eis suffragia / Videtur quod sic quando eis fiant aut facta
sint suffragia / hoc percipiunt ex pene mitigacione / aut abreuiacione
Sed quis fecit illa suffragia / non cognoscunt secundum Augustinum in libro de
cura pro mortuis agenda / nisi ex diuina reuelacione / vel bonorum
angelorum manifestacione / aut aliorum de hinc modo noviter separa-
torum relacione / Secundo queritur an illi in purgatorio orent pro
nobis / Videtur quod possibile sit eos orare pro nobis / et precipue pro illis
qui eis subueniunt / Et hoc pulcre habetur in libro celestium reuelacionum
beate Brigide / Sed Richardus de media villa / hoc negat super iiii
dis. xlv / [illegible] aut Thomas super iiii dis. xlv videtur velle dicere quod non
eo quod non sunt in statu merendi / et eciam quod sunt in magna afflictione
et magis indiget ut oretur pro eis / [illegible] quod ipsi orent / Iste tamen raciones salvo
iudicio meliori / non videntur michi oraciones afflictorum impedire
nisi illorum qui sunt in tanta pene acerbitate / quod nesciunt an sint
saluandi aut eternaliter dampnandi / a qua pena petimus eos liberari
quando dicimus libera eas de ore leonis / et de profundo lacu / et ne
absorbeat eas tartarus / super pene acerbitate / Quarto ad secundam
partem articuli decimi est dicendum / quod extra ecclesiam et sanctorum communionem
non fiat remissio peccatorum / quia extra ecclesiam non est salus / eo quod sine
fide impossibile est placere deo / hebreorum xi° / Siue ergo peccatum sit originale
siue actuale in ecclesia est remedium / Nam per baptismum tollitur omne
peccatum in baptisato non ficto / siue is qui baptisatur tunc sit adultus
siue paruulus / Post baptismum autem quocienscumque quis prolapsus in
peccatum originale actuale / siue sit mortale siue veniale fuerit potest
per penitenciam remitti / que est secunda tabula post naufragium / Cuius
tres partes integrales sunt / Contricio in corde / Confessio in ore
et satisfactio in facto / Ex quibus tribus penitencia integratur / quando peccator

[illegible]

omnem culpam mortalem perpetratam de facto deserit et ipso accusat
et animo detestatur proponens nunquam iterare peccatum. Hiis autem debite concur-
rentibus cum absolucione facta ab eo in quo est ordo sacerdotalis
clavis et iurisdiccio, absolvitur homo a peccato et redditur gracie et recon-
ciliatur deo mediante clave sacerdotali. Hic est advertendum quod inter
partes penitencie contricio est semper de necessitate. Confessio vero et satis-
factio cum sunt de esse penitencie habita opportunitate. Non dubium quin christus re-
parator hominis est pontifex piissimus, medicus peritissimus, et iudex
equissimus, cuius siquidem pietatis summa in gracia venie a mortali culpa
reparacio. In hoc apparet quod condonat omnia peccata mala qualiacumque et
quantacumque sint, et quocienscumque fuerint perpetrata. Hinc est quod huius
clementissimi pontificis est peccatores suscipere ad veniam, non tamen semel
vel bis, sed quocienscumque supplices imploraverint eius clemenciam.
Tunc autem vere imploratur quando intervenit penitencie lamentum, et quod sit per se
homo convertit, quamdiu est in statu presentis vite, quod vertibilis est in
bonum et in malum. Hinc est quod qualitercumque et quocienscumque homo
peccaverit ad penitencie sacramentum potest bene recurrere. Hec signa dei cle-
mencia ostenditur in scriptura sepe. Unde ysaie xlix dicit: Numquid mulier
potest oblivisci infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui; et si illa
oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis
descripsi te. Et Jere. iii° vulgo dicitur: Si vir dimiserit uxorem suam
et recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eum
ultra? numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem
fornicata es cum multis amatoribus; tamen revertere ad me, et ego sus-
cipiam te, dicit dominus. Cui concordat illud Ezech. xviii°: Convertimini
ad me et agite penitenciam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vo-
bis iniquitas et ruina; quare moriemini domus Israel? Nolo mortem
peccatoris, sed ut convertatur et vivat. Convertimini ad me et vivetis.
Ecce quanta est dei misericordia et piissimi domini ihesu pontificis clemen-
cia, non sinens peccatorem desperare, sed nec minor medici nostri
providencia ~~medici nostri providencia~~, adhibet enim sicut prudens et
expertus medicus remedia per que non tantum morbus auferatur, sed
eciam causa precidatur. Cum peccatur in deum delectacione, consensu
et perpetracione, sive corde, ore et opere, hinc est quod prudentissimus me-
dicus constituit contra deordinacionem peccatoris ut reformaretur
penitenciam per veram contricionem contra delectacionem in corde con-
ceptam, per puram confessionem oris contra consensum voluntatis
et quo ore peccavit oris, et penitenciam per satisfactionem operis contra operis perpetra-
cionem inordinatam. Et autem superius dixi hec pars penitencie que dicitur
contricio in omni vera penitencia semper est necessaria, quod sine illa morbus anime
non curatur. Et ut possit esse verum remedium contra peccatum, ut
ipsum tollat et eius causam precidat, debet ea includere dolorem de
omnibus peccatis preteritis, cessacionem ab omnibus peccatis presentibus, et firmum
propositum quo ad futurum ab omnibus peccatis abstinendi, ita quod habeat proposi-
tum nunquam recidivandi vel in idem vel in aliud genus peccati. Et sic tota-
liter recedendo a culpa per penitenciam suscipit graciam et obtinet veniam
omnium peccatorum. Post premissa in curacione morbi est manifestari

domini ihu iudicis equitas / et recta iusticia / Et quia ipsius in sua
persona non est iudicare ante iudicium ultimum et finale / ideo particula-
res iudices constituit ante illud finale iudicium / scilicet sacerdotes
qui sunt medii / inter deum et hominem / deum offendentem quibus est con-
cessa est potestas duplicis clavis / scilicet clavis scientie ad discernendum / et
clavis que est potestas ligandi et solvendi ad dimittendum et absolucio-
nis beneficium impendendum / Circa hoc tunc est tenendum / quod licet
unusquisque sacerdos habeat ordinem et clavem / ad eos tamen usus cla-
vis tantum se extendit / qui sibi et superiorum ordinacione sunt subiecti
vel concessi / et ad quos et in quibus casibus sibi conceditur ut
eis beneficium absolucionis impendat etc / Hic est ulterius sciendum
quod sicut homo tenetur de omnibus peccatis conteri / ita dicit et tenetur omnia
peccata simul uni sacerdoti que sunt in memoria / et si scienter uni aliqua
/ et alia alteri confitetur dividendo sic confessionem / talis tenetur de
novo omnia peccata sua uni confiteri / Et si dicis / quid est utile peccata
ad alciorem auctoritatem spectancia sacerdoti simplici confiteri de
quo scio quod non habet potestatem me absolvendi in casibus domino episcopo re-
servatis / Respondetur quod plene omnia tuo curato confiteri / aut confes-
sori a te electo est utile / Primo propter preceptum ecclesie / Secundo ut ma-
iorem habeas ruborem et facilitatem consequendi peccatorum indulgenciam
/ Tercio ne sis fallator et unum appareas pecca/tor coram sibi / Et ille simplex
dicit te a quibus potest absolvere / et cum ceteris peccatis eius potestatem exce-
dentibus ad superiorem mittere / vel ut pluribus doctoribus placet / Primo
ad auctoritatem superioris in casibus reservatis mittere / et per absolucio-
nem a peccatis ceteris tibi tunc beneficium absolucionis plenarie
impendere potest / Ulterius est sciendum / quod deus non dimittit peccatum unum
mortale sine alio / quia totum hominem spiritualiter sanat / quem sanat / quia alias esset
homo offensus / et non offensus / Quod autem ad perfecte non potest esse / quia quodlibet mor-
tale tollit totum habitum caritatis infuse / Circa hoc potest queri / an peccatum
veniale sine mortali dimittatur / Respondetur secundum sanctum Thomam super iiii° li-
bro dist. xvi. ad hanc questionem et quasi sequentes / quod non / quia peccatum ve-
niale opponitur caritatis fervori / mortale vero directe opponitur cari-
tati / Sublata ergo caritate tamquam priore tollitur fervor caritatis et non econverso
/ Ideo fervor caritatis non potest restitui sine caritate / et per consequens peccatum veniale
non potest dimitti sine mortali / Peccatum autem mortale posset dimitti / sine
veniali / quia caritas potest restitui homini absque scilicet fervore caritatis / Secundo queritur
an peccatum veniale posset dimitti voluntate manente / Ad illud dicitur
quod non / quia culpa non dimittitur sine voluntatis inordinacione / Igitur si
peccatum debet dimitti / oportet inordinacionem voluntatis dimitti / Si illa non
dimittitur / quamdiu manet voluntas aliud peccatum respectu cuius volun-
tas fuit inordinata / Tercio queritur an unum veniale peccatum possit sine
alio dimitti / Respondetur quod si sint duo venialia simul cum aliquo mor-
tali / tunc neutrum illorum potest dimitti sine mortali / Neque sine alio quamdiu
sunt cum mortali / immo si homo decedit in peccato mortali / cui annexum
esset aliquod annexum veniale in eternum non dimittitur veniale.

et in eternum paradisus punietur / cum tamen de per se correspondet pena
temporalis / et non eterna. Secundo autem duo venialia / aut plura
sunt simul sine mortali / unum sine alio dimitti potest / quia non habent connexionem / nec tollunt caritatem. Quarto queritur / an peccatum veniale
male possit dimitti / sine nove gratie infusione. Respondetur quod sic
quia peccatum veniale non tollit gratie gratum facientis / aut caritatis
habitum / sed solum actum virtutis / non enim avertit hominem ab ultimo
fine / neque commutat bonum incommutabile / sed impedit actum
in ultimum finem / adeo non requiritur novus habitus ad eius expulsionem / sed sufficit caritatis novus motus in finem ultimum / cum displicentia illius peccati venialis. Quinto queritur an veniale possit dimitti
sine contricione. Respondetur quod non / quia ut dictum est in solucione secunde
questionis / veniale non dimittitur quamdiu manet voluntas ad illud
/ Si ergo voluntas debet ab illo recedere / necesse est sibi displicere quod prius
volebat / talis autem displicencia dicitur contricio / que est gradus inferior. Unde est notandum quod ad quorumlibet peccati voluntarii remissionem requiritur voluntatis a peccato aversio / Et quia duplicia sunt aliqua esse voluntaria. Quedam sunt omnino aliqua voluntaria ut peccata mortalia / et in
quibus requiritur voluntatis aversio ab eis et hoc in speciali / aliqua sunt
partim voluntaria / et partim non / ut quotidiana venialia / ad quorum
dimissionem sufficit aversio voluntatis in generali / et quasi implicite
/ et tunc sit quando ex fervore caritatis fit aversio ab omni peccato / et omnium
peccatorum in genere detestacio / tunc implicite omne peccatum veniale displicet / et fiet displicencia explicita de hoc veniali et de illo, si
memorie se offerret / et tunc illud ex fervore caritatis remittetur
/ Et posset esse ita fervens motus caritatis in deum / quod omnia venialia peccata consumeret / etiam sine actuali distinctiva cogitacione
ipsorum. Sexto queritur an venialia teneamur confiteri. Respondetur quod
non oportet de salutis necessitate / sed est bene de perfectione / quod homo confiteatur ea / et penitencia tamen est de venialibus habenda / etiam racione dubii
sunt confitenda / quando dubitatur / an sint venialia / aut mortalia / aut
racione statuti / quando homo tenetur confiteri / et non habet alia ad confitendum
nisi venialia / aut racione periculi / quando venialis delectacio ad consuetudinem producta
est / quod nisi homo se avertat trahet in mortale / nunquam tamen non idem
actus in numero / qui est venialis fit mortalis / sed bene idem in specie.
Circa hunc articulum sciendum est / quid sit peccatum mortale / et quid veniale. De hoc magister Johannes Bleubot(?) in scripto super iiii^o sententiarum dicit. Peccatum veniale in[?] aliud est quam inordinata delectacio
/ vel dolor inordinatus in possessione / vel in amissione rei licite
concesse / ubi nullus error contra salutem admiscetur / et quamvis
in corde pro fundamento tenetur / hoc videtur sentire beatus Augustinus Enchiridion
capitulo lxx et apostolus i Cor. iii^o dicens. Fundamentum aliud nemo
potest ponere preter id / quod positum est Christus Jesus / Si quis super edificaverit
aurum / argentum / lapides preciosos / ligna / fenum / stipulam etc.
Deum sine tamen dum est / ne in peccato sit contemptus / quia tunc in
talibus mortale peccatum vitat / Dicens committit ne aliquod peccatum

veniale fiet. Unde quod sic absque tamen pleno dissensu et placen-
cia fiet contemptus et sic fiet mortale. Sic dicit magister Johannes
de hugo de igne purgatorii dicit quod veniale si placet criminale
est. Omne enim peccatum est inordinatio quedam voluntatis. Inordina-
cio autem illa aut est tanta quod ordinem iusticie evertit ex toto et tunc
est mortale quoniam aufert vitam anime separando ipsam a deo per quem
anima vivificatur per graciam gratum facientem. Aut inordinatio est
ita modica quod ordinem iusticie non pervertit sed in aliquo tamen
perturbat et tunc dicitur peccatum veniale quod de ipso possimus cito
adipisci veniam pro eo quod graciam non tollit per ipsum. Nec homo per
veniale meruit inimiciciam divinam. Per hugonem de tencie declara-
cione scitur peccatum mortale et veniale. Dicit Bonaventura
super secundo libro sententiarum distinctione xxiv quod omne peccatum actuale originem
trahit a libera voluntate uniuscuiusque per suggestionem dele-
ctacionem et consensum et operacionem. Unde Jacobus i: unusquisque
temptatur a concupiscencia sua abstractus et illectus. Deinde cum con-
cupiscencia conceperit parit peccatum. Peccatum autem cum consummatum
fuerit parit mortem. Si ergo suggestio et delectatio manserit citra
consensum tunc veniale est. Si vero sequitur consensus et opus
in hiis que divina lege prohibita sunt peccatum est mortale. Si autem
medio modo fiat sic ut consensus in delectacionem transit non
tamen vult in opus procedere sed vult inherere voluptati in delecta-
cione sicut gaudet in fornicacione et aliis consimilibus tunc igitur peccatum est
mortale licet non sit plene consummatum. Si vero vellet in
opus procedere si posset tunc item est mortale gravius tamen quia ipsius
quod voluntas pro facto reputatur. Matthei v: qui si inspexerit mulierem ad
concupiscendum eam iam mechatus est in corde suo. Dicitur
quis est ordo iusticie qui per peccatum ~~evertitur~~ mortale evertitur.
Unde per Bonam venturam ordo inquit iusticie est ut bonum
incommutabile bono commutabili et bonum honestum bono uti-
li et ut voluntas dei preferatur voluntati nostre et ut iudicium racio-
nis recte preferatur ~~voluntati divine~~ sensualitati humane. Contraria ergo lex dei
iustum ordinem precipit et prohibet contrarium. Quando ergo bonum commu-
tabile preferatur bono eterno et bonum utile honesto et voluntas
nostra voluntati divine preferatur et sensualitatis appetitus preferatur racioni
recte tunc committitur mortale quod evertitur ordo iusticie divine.
De quo mortali dicit Ambrosius in libro de paradiso quod peccatum sit pre-
varicatio legis divine et celestium inobediencia mandatorum.
Quando vero bonum commutabile plus debito diligitur sed non preferatur
incommutabili et utilitas non preferatur honestati et voluntas
nostra plus debito amatur ita tamen quod non preferatur divine voluntati et
caro concupiscit non tamen iudicio racionis recte tunc peccatum non est
mortale sed veniale quod licet hoc sit preter legem non tamen est directe
contra legem. Sensualitas autem appetitus racioni recte non preferatur
nisi cum ei ab ipsa racione consentitur. Et hoc mortale peccatum sine consensu

non committitur / ideo dicit augustinus in libro de duabus animabus peccatum
est voluntas retinendi / vel consequendi quod iusticia vetat / Ultra
que autem in speciali quorum errores concluduntur / primus est hereticorum
qui dicunt indultum hoc esse credere quod indulgencie deo datur / omni-
bus porrigentibus manum adiutricem pro fabrica ecclesie / scilicet in duo-
decimum / tertiam / aut quartam / aut septimam sibi iniuncte penitentie
/ quia sic remissio daretur precuniaria / et sic gracia esset venalis / Fundatur
/ quia platina damus indulgenciam intendit ut saltem intende quod ani-
plerae autem dei et gloriam et honorem non pecunie congregationem
nam / ut omnes capaces sint indulgenciarum qui dat ad fabricam
ecclesie tamquam elemosinam / sed solum illi qui sunt immunes a
peccatis mortalibus / et qui ex devocione tribuunt habentes fidem recta
/ et in sanctorum quorundam confidenciam / per clavium ecclesie potestatem / po-
sunt enim confidere de sanctorum suffragiis / et eorum meritis in eorum
honore seu veneracione illa ecclesia edificatur / et precipue confidere de
dei adiutorio gracioso / cuius cultus in illa ecclesia exercetur / Secundus
est error valdensium hereticorum dicencium sanctos non orare pro nobis
nec eorum auxilium esse implorandum / cuius oppositum satis est ostensum
supra / Item animas in purgatorio orare pro nobis / quae non in vita eterna
Tercius error est hereticorum / quod nullus sacerdos habeat potestatem absol-
vendi et ligandi / sed solus deus ysaie xliiiio ego sum qui deleo ini-
quitates tuas / Respondetur quod solus deus dimittit peccata et absolvit
auctoritative / sed sacerdos facit hoc ministerialiter vel 1o secundum sententiam
domini xviii / hanc potestatem absolvendi et ligandi dominus concessit apostolis et
eorum successoribus Joh. xx accipite spiritum sanctum / quorum remi-
seritis peccata etc. / Et Mathei xviio quodcumque ligaveritis super terram
erit ligatum et in celis etc. / Quartus est error dicencium quod penitentia non
valeat ad remissionem peccati / quia sic deus non gratis dimi-
ttit peccatum / sed propter meritum penitentie / Respondetur quod licet non causet suf-
ficienter peccati dimissionem / sed dominus deus de sua gratuita voluntate
gratis dimittit peccatum / et ipse deus est causa efficiens dimissionis
/ actus penitentie est causa dimissionis sine qua non / nisi quis peniteat peccatis
a non dimittitur / Quintus error est dicentium penitentiam non esse ite-
randam / secundum illud apostoli ad hebreos vio impossibile est eos qui semel
illuminati sunt / et prolapsi / rursus renovari ad penitentiam / huius error
contrarium ondit magister sententiarum dis. xiiii quarti libri multis auctoritatibus
Dicit enim ezechielis xviiio Quacumque hora peccator ingemuerit salvus
erit / Unde est sciendum quod triplex est genus seu modus est penitentie / est enim quedam
penitentia privata seu occulta / que fit in occulto pro occultis peccatis
Alia est penitentia que fit in manifesto pro manifestis peccatis / Secunda pe-
nitencia est sollempnis / que in capite ieiunii incipit et extra ecclesiam
penitentes expelluntur / pro aliquibus horrendis peccatis vel de hoc 2o decreti
in c. in capite / Prima penitentia semper potest iterari / sed non ita frequenter
Secunda vero secundum quia antiqua non debet iterari / et secundum sanctum Thomam
super iiiio dis. xiiii iterari non debet / ne vilescat / alicubi est contraria

consuetudo et ibi potest iterari cum sollemnis penitentia ubi autem consue-
tudo non est et ille qui sollempniter penituit iterum in horrendum
peccatum est prolapsus non relinquendus est in desperatione nec
claudendus est sibi locus penitentie private et publice licet solle-
mnis tamen non sit imponenda Auctoritas apostoli allegata est intel-
ligenda quod baptismus cum prima non sit iterandus vel exponitur
impossibile i. difficile valde est hominem renovari i. ad innocentiam
perditam pervenire quoniam sicut omnes status vitiati insufficienter per
penitentiam veniam consequentur et homo ad puritatem status innocen-
tie quoque restituatur tamen dignitas illius status innocentie non
recuperatur Albertus vero Magnus de hoc articulo sic inquit

Albertus

Decimus Symon autem Chananeus interpretatur post Jacobum
fratrem suum carnalem posuit volumen Detulit enim fratri [illegible]
maturum eo quod Jacobus ille episcopus erat Jerosolimorum Dicit igitur
Remissionem peccatorum hic autem dixit respiciens ad secundum opus
spiritus sancti et est sensus Credo in spiritum sanctum qui facit remis-
sionem peccatorum Quia sic diximus omnem articulum secundum substan-
tiam sibi divinam veritatem vel in essentia divina vel in persona
in [illegible] personarum operationibus vel passionibus Non enim fit remis-
sio peccati nisi in spiritu sancto quod ostendit Joh. xx ubi dicit Accipite
spiritum sanctum quorum remiseritis peccata etc. Et sic omne baptisma
quod est peccati ablutio dicitur fieri spiritu sancto Act. i vos baptizamini
in spiritu sancto non post multos hos dies

Exposicio

Undecimum volumen posuit Judas Thadeus frater Symonis
di. Carnis resurrectionem Et hoc porrigit Zacharias cap. x. Su-
scitabo filios tuos Et Job xix Scio quod redemptor meus vivit
et in novissimo die de terra surrecturus sum Qui dicit Credo quod
omnes homines in die iudicii resurgent a mortuis non sua sed divina
virtute Unde Anathasius ad cuius adventum omnes homines resurgere habent
ad cor. [illegible] et red. [illegible] de factis [illegible] Salomon inquit
Multi de hiis qui in terre pulvere dormiunt evigilabunt alii in
vitam eternam alii in obprobrium sempiternum Et alibi dicit
Remanet mortuum ducem interfectum tunc resurgere Nam spiritus sanctus non
solum sanctificat animam quantum ad animam sed etiam in virtute eius corpora
inde resurgent Ad Collos. ii Qui suscitavit illum [illegible]
[illegible] et vos cum mortui essetis in delictis carnis vestre conviu-
ificavit [illegible] scilicet corpus et animam cum eo quod per [illegible] mortem et per
[illegible] resurrectionem mortuorum i Cor. xv Et sciendum est quod secundum fide
[illegible] credimus resurrectionem mortuorum futuram prout dicit [illegible]
dicit b. Thadeus Secundum quod ex fide resurrectionis futurum [illegible]
[illegible] utilitates Prima ad tollendas tristitias quas ex mortuis conci-
pimus Impossibile enim est quod homo non doleat de morte patris vel ami-
ci sed [illegible] quod sperat eum resurrecturum mitigatur dolor mortis
i Thess. iiii Nolumus vos ignorare de dormientibus ut non

Apostolus [illegible] Machabeorum [illegible] / septem fratres propter spem resurrectionis et legem dei passi sunt mori et di-
versa tormenta passi / Et nos [illegible] mortem propter quod non debemus formidare
sed fugere / sed potius desiderare [illegible] in [illegible] ad fortunatum portum / sicut
cupit nauta [illegible] de naufragio / peregrinus de exilio / et infirmus de hospicio ruinoso / [illegible]
[illegible] in hoc mundo tamquam in mari periculoso / sic in exilio [illegible] peregrinum [illegible] / et in hospi-
cio ruinoso / quia [illegible] / quod autem [illegible] intellectum est [illegible] ad

Hebreorum [illegible] [illegible] qui [illegible] ad bene operandum / ita timor supplicii retrahit a malo / ut dicetur

contristemini sicut ceteri qui spem non habent / Secundo aufert timorem
mortis / Nam si homo post mortem non speraret aliam vitam melio-
rem sine dubio mors esset timenda nimium et potius deberet homo que-
cumque mala facere quam mortem intrare / sed quia credimus aliam vitam
meliorem ad quam perveniemus post mortem / constat quod nullus debet mor-
tem timere / nec timore mortis aliquod peccatum facere Hebreorum 2 ut per mortem
destrueret eum qui habebat mortis imperium id est dyabolum et libe-
raret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti / Tercio red-
dit sollicitos et studiosos ad bene operandum / Si enim vita hominis esset tantum
ista in qua vivimus non inesset hominibus magnum studium [illegible] ad
bene operandum / et quia [illegible] parvum esse [illegible] desiderium autem
non sit ad bonum deceptum secundum certum tempus sed ad eternitatem / sed
quia credimus quod post hanc vitam [illegible] virtuosa opera recipiemus bona in
resurrectione generali / ideo studemus bonis operibus 1 Corinthiorum 15 Si in hac
vita tantum in Christo sperantes [illegible] resurrectionem futuram [illegible] non speremus
miserabiliores sumus omnibus hominibus / Quarta quia retrahit nos
a malo / sicut enim spes premii allicit ad bonum operandum / ita amor

retrahit a malo

pene quam credimus [illegible] Johannis 5 [illegible] in supplicium
eternum [illegible] et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite / qui
vero mala egerunt in resurrectionem iudicii / et ibi erit fletus et stridor den-
tium Matthei 24 [illegible] circa expositionem huius articuli / Est quo
[illegible] veritas credenda de universali resurrectione
scilicet ista quod omnes homines [illegible] suscitabuntur / sed non omnes glorificabuntur
quam Iudas Thadeus descripsit contra heresim Saduceorum / qui negant
resurrectionem mortuorum ut patet Actuum [illegible] et [illegible] et Damascenus
[illegible] / de qua veritate sunt hec documenta
moralia / quia corpus [illegible] quod resurrecturum speramus in generali resur-
rectione admirabiliter custodiri cum magna reverencia et diligencia
ut non inquinetur / nec polluatur quemadmodum preciosa regalia [illegible]
reges [illegible] solent cum diligencia custodiri / Contra illud [illegible]
[illegible] homines [illegible] corpora sua in [illegible] / ut patet
[illegible] / Circa quem articulum sunt notanda septem / Primo veritas resurrec-
tionis / Secundo causalitas eius / Tercio qualitas / Quarto resurgencium ydemptitas
Quinto integritas eorundem / Sexto etas et quantitas / Et septimo incor-
ruptibilitas omnium resurgencium / Primo de quo debemus credere resurrectionem
esse futuram non est dubium / quia [illegible] confessio fidei [illegible]
non possit subesse falsum / hoc ergo presupposito quod in veritate resurrectio fiat
/ Est primo querendum [illegible] erit resurrectio / Secundo que erit causa resurrectionis
Tercio qualis erit resurrectio / an naturalis vel miraculosa / an instantanea
vel successiva / an manifesta vel occulta / Quarto an resurgentes
idem numero sint resurrecturi / Quinto si integri cum omnibus membris
resurgent / Sexto an eque iuvenes et equales resurgent / Septimo
an [illegible] sint incorruptibiles et immortales / Circa primum
ad primum dicendum est / quod omnes homines sic resurgent / quod est de lege qui

hoc dico propter Christum et eius matrem virginem gloriosam Mariam quorum resurrectio iam est completa. Probatur autem omnium hominum generaliter futura resurrectio fieri in veritate per illud Joh. v: Venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii dei, et qui audierint vivent. Et illud i Cor. xv: Omnes quidem resurgemus. Et quod non est maior aptitudo unius corporis quam alterius ad resurrectionem secundum quod est ex parte corporum, sed resurrectio erit secundum exigenciam divine iusticie, que vult in resurrectione unicuique reddere pro loco et tempore prout meruit. Cum ergo corpus cum anima meruit gloriam perpetuam vel penam scilicet miseriam per culpam, ut totum quod ex anima et corpore coniungitur, necesse erit secundum ordinem divine iusticie corpus resurgere et anime reuniri, et non potius unius hominis quam alterius. Igitur erit resurrectio generalis omnium de lege generali. Unde beatus Gregorius libro xiiii Moralium volens probare dicit quod resurrectionis fidem ex obediencia non tenent, certe hanc ex racione tenere debuerunt. Et post: Ecce lumen de luce, quod quotidie moriendo oculis subtrahitur, et rursus resurgendo revocatur. Secundum exemplum est de arboribus, que viriditatem suam moriendo amittunt, et rursus post hiemem quasi resurgentes reparantur. Tercium exemplum de seminibus, que in terra putrescendo moriuntur et rursus germinando quodammodo resurgunt. Secundo ad tercium dicendum est quod causa nostre resurrectionis est Christus, qui est deus et homo. Inquantum deus est causa efficiens principalis et etiam exemplaris, sicut rerum omnium. Inquantum autem homo similiter est causa duplex nostre resurrectionis: est enim causa efficiens instrumentalis per imperium vocis, et est causa exemplaris in eo quod per resurrectionem sue resurrectionis, nam eius resurrectioni debemus conformari secundum illud Philippenses iii°: Reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Est tamen hic sciendum quod licet efficiencia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionem tam bonorum quam malorum, secundum quod est causa efficiens instrumentalis secundum illud i Cor. xv: Christus resurrexit, et nos resurgemus. Ro. v: Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Exemplaritas tamen eius hec se solum extendit ad bonos, qui sunt conformes filiacioni ipsius, ut dicitur Ro. viii°. Hic queritur an vox tube sit causa nostre resurrectionis. Respondetur quod erit causa secundaria et instrumentalis. Hec vox erit secundum quosdam vox domini nunciantis resurrectionem fieri. Unde dabit voci sue vocem (glossa: id est fortitudinem suscitandi corpora). Secundum alios vox tube est Christi indicans eiusdem manifestacionem in mundo ad iudicandum. Unde Crisostomus in omelia: tubam sonare nichil aliud est quam mundo suum iudicium denudare. Secundo queritur an angeli sint ad cooperandum ad resurrectionem

Nota

ad

Rndetur quod sic quo ad collectionem cinerum / dominificatio autem cor-
porum et eorundem cum animabus unio ac glorificatio fiet a
solo deo absque angelico ministerio / Secundo ad tertium scilicet de resurre-
ctionis qualitate / dicendum est / quod ea erunt in resurrectione primum
corporum reformatio et purgatio / alterum iterata cum corporibus co-
nexio / scilicet anime et corporis inseparabilis colligatio / quantum ad pri-
mum et secundum resurrectio est miraculosa / quia primum est contra
naturam cursum / et in eo supra naturam / sed quo ad secundum est resurre-
ctio naturalis / non quidem effective / sed dispositive / actu simpliciter loquendo
resurrectio est dicenda miraculosa / non naturalis / Et est resurrectio in-
dicta ea est subito / et non successive / quia fiet illa sola divina virtute
que non indiget mora in sua actione / sed collectio cinerum que fiet
ministerio angelorum / non fiet subito / et in tempore indivisibili / sed in tempore
proprio perceptibili / Septimo queritur / an resurrectio quando fiet de nocte / an
de die / Rndetur probabiliter quod futura sit in crepusculo matutino seu
diluculo / sole existente in oriente / et luna in occidente / quia in tali dispo-
sitione creata creduntur sol et luna / Et quia in tali diluculo secundum
augustinum christus resurrexit / Queritur octavo / an tempus resurrectionis possit
determinate sciri / Rndetur quod secundum sanctum Thomam super iiii distinctione xliii
iii q. non / non enim potest sciri per motus celi calculationem / neque per
revelationem / et hoc ideo ut omnes sint semper solliciti et parati occurre-
re christo quacumque hora venerit / Et si per revelationem aut naturalem cogni-
tionem posset sciri dies resurrectionis / igitur et iudicii / quia illi imme-
diate post resurrectionem quem et iudicium ut supra dictum est in octavo
articulo / sed de die iudicii nullus scit / Non autem quivis / De die illa et
hora nemo scit / neque angeli celorum etc. / igitur nec homines / quia si homines
per aliquam naturalem investigationem scirent / multo fortius angeli natura-
li cognitione / Et si per revelationem tunc angeli scirent / quia homini reve-
lationes non nisi mediantibus angelis conferuntur sicut dicit Dionysius
capitulo iiii^o celestis ierarchie / Et dicitur actuum i^o apostolis querentibus de hoc / Christus i
dixit / Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater
posuit in potestate sua / Ex quo ut beatus Augustinus li. xviii^o de civitate
dei dicit / omnium de hac re calculantium digitos resolvit et quiescere iu-
bet / quia enim apostolis querentibus dominus noluit indicare / nec aliis reve-
labit / unde omnes qui tempus usque ad finem mundi numerare voluerunt actenus
falsiloqui inventi sunt / Credidit enim ut Augustinus dicit ibidem ab ascensione
domini usque ad ultimum eius adventum quadringentos annos / alii quin-
gentos / alii mille completos quorum falsitas patet / et similiter patebit
eorum qui adhuc computare non cessant / Nec secundum beatum thomam etc.
patet quod nimia presumptio eorum / qui credunt se ex scripturis determina-
tum numerum invenisse / expendendorum usque ad antichristi adventum
cum hoc sancti doctores non reperibile relinquerunt / precise enim cum
anni menses et dies numerati et determinate expressi in scripturis ponan-
tur pro numero annorum mensium et dierum indeterminato ut patet

annorum

in glosis in apocalipsi Johannis. Tercio queritur an resurrectio co-
munis quiter omnium hominum debeat differri usque ad finem mundi aut ali-
quorum hominum preter Christi resurreccionem et matris eius debeat ante finem
mundi fieri ut Enoch et Helie quos Antichristus occidet ut patet apocalipsi xi. Re-
spondetur quod quia resurrectio generalis omnium hominum preter Christum et matris eius dig-
nissime resurreccionem ut aliqui volunt Johannis evangeliste de quo michi
asseritur erit in fine mundi erit a morte communis omnium proveniens secundum i
ad Corinthios xv In adam omnes moriuntur Hebreorum ix statutum est hominibus semel
mori et quiter omnes homines expectabunt quousque resurreccionem secundum
apostolum ad Hebreos Hebreorum xi et glosam ibidem in fine capituli xi Dicit enim
hii omnes testimonio fidei probati non acceperunt promissionem i. ple-
nam corporis et anime beatitudinem deo aliquid nobis melius providente ne
sine nobis consummarentur i. perficerentur glosa ut in gaudio
omnium gaudium maius esset gaudio gaudium singulorum Notandum est
quod secundum scholasticos super iiii° distinccione xlii dicit videtur quod hii qui cum Christo re-
surrexerunt Matthei xxvii cum Christo ascendisse corporaliter sed in 3a parte
summe sue q. liii videtur beatus Augustinus consentire qui in epistola ad Evo-
dium dicit eos iterum dormivisse post resurreccionem Christi testimonium De
Enoch et Helie resurrectione et in celum ascensione diversi docto-
res et expositores super capitulum xi apocalipsis varia dicunt immo contraria
asserunt videtur tamen in meo iudicio meliores sunt cum beato Augustino
Ambrosio sancto Thoma Petro de Tharantasio Bonaventura et ceteris quod
eorum resurrectio corporalis ad vitam immortalem non precedat quam
resurreccionem futuram per notabile tempus quod quia eorum cum multis
aliis est simul Tercia omnes homines qui nondum resurrexerunt simul in
uno tempore valde parvo resurgent ita quod non notabiliter unus aliud
precedat Ideo dicit apostolus i Corinthiorum xv Omnes quidem resurgemus et ibidem
immutabimur omnes ordinatur in momento et in ictu oculi cuius dicti Ri-
chardus super iiii° sententiarum distinccione xliii assignat triplicem racionem Secundum
prima est meritum fidei Nam si videremus homines successive resurgere
dicit Jeronimus experimentum de resurreccione et per consequens fides non haberet
meritum secundum Gregorium in omelia quando humana racio prebet ex-
perimentum Secunda est unitas corporis mistici quia omnes unum corpus
sumus in Christo Ideo congruum est quod omnes simul ad unam gloriam re-
surgamus sed non ad gloriam anime quia hic esset dampnum importa-
bile igitur ad gloriam corporis Tercia est subsidium infirmitatis nostre quia
sancti dum sua desiderant corpora vehemencius eciam desiderant nostram
salutem secundum illud Hebreorum xi Deo pro nobis ad melius providente
ne sine nobis consummarentur et cetera ut supra Ex quo ad quartum principale scilicet
de resurgencium identitate dicendum quod quilibet homo idem in numero resurget
probatur per illud Job xix Rursus circumdabor pelle mea et in carne
mea videbo deum salvatorem meum quem visurus sum ego ipse et
non alius et cetera Et notanter dicit pelle mea ego ipse et non alius ad deno-
tandum identitatem numeralem Non enim si idem homo qui meruit debeat premia-
ri aut iustum est necesse est ut idem corpus et eadem anima in resurreccione re-
rum coniungatur que prius fuerunt simul coniuncta dum viveret ante mortem

Nam si anima aliud alicuius corpus assumeret / non esset resurrectio sed
novi corporis assumptio / Et licet prius corpus in multis electorum fuit
mortale grossum corruptibile defectuosum et obscurum passibile
et grave / erit in resurrectione immortale / subtile incorruptibile / sine
defectu et clarum impassibile / et agile / Et dico notanter aliquorum electorum
/ quia corpora reproborum licet sine defectu non [illegible] resurgant et fiant incorrup-
tibilia / non tamen erunt impassibilia / nec subtilia agilia aut clara / sed
erunt valde passibilia grossa ponderosa et obscura / Quarto ad quartum
principale scilicet resurgentium integritate dicendum est / quod omnes homines tam
boni quam mali / tam senes quam iuvenes resurgent in omni membrorum
integritate / et sic nec defectu / ac deformitate puta sine superfluitate
gibbositate / mutilacione membrorum / transposicione in situ vel ordi-
ne / Hec omnia tollentur in omnibus preter perfectionem et veritatem
nature / Ideo dicit Augustinus in Enchiridion de omnibus mortuis resurgent incor-
rupti .i. in membris integris / 1 Cor. xv / Dices impii resurgent ad
penam / Ideo defectus et deformitates merito debebunt in eis manere
Respondeo quod quia resurgent ad penam eternam / et non temporalem / Ideo defe-
ctus et deformitates non pertinentes ad penam temporalem merito seu de
congruo debebunt ab eis auferri / ut illa volunt / sed Augustinus in Enchiridion
relinquit sub dubio / Primo queritur si ungues et capilli / et quicquid
est de veritate humane nature resurget in homine / Respondeo quod sic / Luce xxi.
Capillus de capite vestro non peribit / ungues autem et capilli resurgent
quia sunt ad corporis decenciam / Et de veritate nature humane / dicitur esse non
totum humidum radicale / neque totum humidum seminale secundum materiam
/ sed totum humidum secundum speciem / quia tota figura debita et situatio mem-
brorum resurget / sed non omnis materia que fuit sub illa figura hominis / quantum ad
situationem membrorum / Illud vero resurget in uno sed quod primo et plus
in ipso ad esse secundum speciem accessit / quia in quo unumquodque habuit esse no-
bilius et plus participavit de humana specie in illo resurget / Si vero
equaliter in diversis fuit in quo prius fuit in illo resurget / Secundo
queritur an costa Ade de qua / Eva fuit formata resurgat in Adam
vel in Eva / Dicitur quod in Eva quia ibi participat nobilius esse / Item quia
in Adam non fuit de veritate nature individui sed speciei / Tercio quaeri-
tur / si unus nutriretur solis carnibus hominis humanis / queritur in
quo ille carnes comeste / et in natura comedentis converse resurgant / Re-
spondetur quod in illo resurget / ad cuius integritatem magis pertinent seu
in illo in quo plus de specie humana participaverunt / aliter non / defe-
ctum vero alterius supplet omnipotens / quia corpora resurgent / non solum
quantum ad esse integrum / sed etiam ad esse decorum / et unumquodque
resurget in suo optimo esse / vicia enim deficient / et non resuscitabuntur
Quarto queritur utrum carnes bovis / aut alterius animalis ab homine
comeste / in ipso resurgant / Respondetur si fuerint in naturam comedentis con-
verse / et ex hoc facte de eius integritate nature / tunc in ipso resur-
gent aliter non / Quinto queritur an totum quod fuit materialiter in
membris resurgat et redeat ad locum suum in quo fuit / Respondetur
in corpore humano consideratur duplex totalitas / prima est secundum

speciem / et in illa est integritas membrorum in forma situ et or-
dine ac numero / et hec resurget tota / Alia est totalitas secundum materiam
scilicet uniuersitas materie / que sub forma membrorum per totum tempus hu-
mane vite fuit / et hec non tota resurget / quia quantitatem naturalem
excederet / multa siquidem materia effluxit et superfluxit / et hec non redibit / nec
resurget / nisi esset aliqua pars que in vno membro superabundasset
adderetur alteri membro / cuius forma erat diminuta / non propter illud
membrum fieret aliud secundum speciem / Et sic non oportet materiam cuiuslibet membri
totam redire ad locum suum / sed solum illam materie partem
que est necessaria ad speciei consistenciam illius membri / in quo fuit
materia perdita / et ad illud redibit / Secundo queritur an humores resur-
gant / Videtur quod humor qui est de integritate nature ille resurget
alius non / Est enim multiplex humor in presenti vita in corpore huma-
no / Nam aliquis est superfluus / quem natura abicit ut sudor et vrina
/ alius autem est superfluus illi in quo est / sed est ad conseruacionem
speciei / ut semen / uel ad conseruacionem indiuidui per actum nutritiue
ut lac / et nullus talis humor resurget etc. Adhuc alius est hu-
mor in homine / qui non est superfluus illi indiuiduo / in quo est
et ille est duplex / Nam aliquis talis humor secundum formam iam de-
terminatam / secundum quam continet membra partes corporis / ut puta san-
guinis / et gluten / et ille resurget / Alius humor indiuiduo in
presenti vita non superfluus / qui est in via transeundi de forma in for-
mam / scilicet de forma humoris in formam membri / et talis humor
etc. non resurget / quia post resurreccionem partes corporis in suis for-
mis stabilientur ut vna in aliam non transeat / et ideo talis humor
qui est in actu transeundi in aliam formam non resurget / ut est
ros et cambium / pro quorum terminorum exposicione est sciendum
/ quod post digestionem in epate celebratam mittitur quidam humor
a virtute digestiua et nutritiua ad membra restauranda / qui quidem in
principio transmutacionis sue post dictam digestionem ut transeat
in aliam formam / fuerit in foraminibus quorundam venarum / sic vo-
catur ros / Postquam autem incipit dealbari dicitur cambium / Postquam
autem fuerit dealbatus et membris incorporatus sic dicitur gluten etc.
Quo ad sextum scilicet de resurgencium etate et quantitate dicendum
est quod omnes in eadem etate erunt qui fuit triginta duorum annorum
et dimidii / et quasi dimidii / et in illa quantitate stature quam ad-
quis habuit / uel habuisset / si ad dictam etatem peruenit / uel peruenisset
sine impedimento sui status et augmenti / secundum illud Apostoli ad Ephe-
sios 4 Donec occurramus omnes in virum perfectum in etate
plenitudinis Christi / Primo queritur an omnes resurgamus in sexu
virili ex quo dicit Donec occurramus omnes in virum perfectum
Videtur quod vterque sexus resurget / sine vlla confusione insignita-
tis / aut aspectus / sicut nulla fuit verecundia in primis parentibus
ante peccatum / Ratio huius est quia distinctio sexuum pertinet ad perfectionem
nature humane tam speciei quam indiuidui / Secundo queritur / an homines in vita
animali resurgant vtentes actu nutriendi et generandi / Videtur quod non etc.

In resurrectione nec nubent neque nubentur. Racio quia resurrectio erit ne-
cessaria ad hoc ut homo consequatur ultimam perfectionem que consistit
in perductione ad ultimum finem, id est summum bonum, ubi erunt sicut angeli dei
et non in vita animali edentes et bibentes ac generantes. Decimus ad
septimum scilicet de resurgencium incorruptibilitate dicendum quod omnes ho-
mines post resurrectionem erunt incorruptibiles perpetui et immortales
tam boni quam mali. I Cor. XV Oportet mortale hoc induere immor-
talitatem. Ex hoc patet quod non comedent neque bibent, quia hoc fieri solet
ad restauracionem deperditi, neque generabunt nec erit necesse quia generacio fit
propter conservacionem speciei que in individuis corruptibilibus non
potest conservari. Circa hunc articulum est sciendum quod omnia in hoc articulo hic
scripta sunt similiter in duabus distinctionibus in quarto libro Sententiarum
distinctione XLIII et XLIIII et per sanctum Thomam posita. Solemus nondum
circa istum articulum quod fides resurrectionis tollit multipliciter erro-
rem habitum a diversis circa resurrectionem. Primus erat Saduceorum
qui simpliciter negabant resurrectionem, Act. XXIII. Sed si non esset mortuo-
rum resurrectio, sic nec esset vita post hanc vitam et sic miserabiliores
essemus qui patimur propter iusticiam. I Cor. XV Si tantum in hac vita in
Christo sperantes sumus miserabiliores sumus omnibus hominibus. Secundus
error est hereticorum dicencium corpora non resurgere, et sunt illi qui
ponunt corporalia a deo non esse creata. Tercius error est dicencium
hominem in alia carne resurrecturum, et animam de corpore in corpus
transire. Huius opinionis erant aliqui philosophi antiqui gentiles ut Ana-
xagoras. Quartus error est dicencium impios non resurgere secundum illud
Ps. I Non resurgent impii in iudicio, quod intelligendum est quod non resurgent
ad suam exaltacionem, sed ad maiorem depressionem, quia tunc cum anima
et corpore deicietur in profundum inferni. Quintus error est Saracenorum
et Iudeorum modernorum aliquorum et aliquorum hereticorum qui dicun-
tur Chiliaste qui dicunt homines in resurrectione esse comesturos et bibi-
turos et carnales delectaciones habituros. Sed hoc non est credendum
quia erunt sicut angeli dei, ut dicitur Mat. XXII. Solum habebunt delecta-
ciones spirituales, non carnis immundicias aut corporis voluptatis.
Albertus autem Magnus de hoc articulo undecimo sic inquit.
Post hunc Iudas Thadeus Iacobi frater duodecimum quem Thade-
um hoc est corculum eo quod custos esset cordis vocabat apostolus suum
solum posuit dicens: Carnis resurrectionem. Qui articulus funda-
tur tamen in operacione filii quam in operacione spiritus sancti. In operacione
quidem filii quia sic dicit Augustinus: Cristi resurrectio causa est nostre resurrectio-
nis. Unde apostolus I Cor. XV Si mortui non resurgent neque Cristus
utique resurrexit. Nunc autem resurrexit Cristus primicie dormiencium. Quoniam
quidem sicut per hominem mors, ita et per hominem resurrectio mortuorum.
Et ideo Apoc. I dicitur primogenitus mortuorum et princeps re-
gum terre. Super opus autem spiritus sancti fundatur quia spiritus glorie et incor-
rupcionis inspirabit corpora resurgencium. Cuius donacio appropriatur spiritui
sancto. Spiritus quidem glorie in sanctis resurgentibus ad gloriam. Spiritus autem

incorruptionis in omnibus / quia omnes mortui tam in comple-
cione quam in compositione membrorum resurgent incorrupti / et nos
immutabimur / De isto spiritu mortuos vivificante dicit Ezech.
xxxvii capitulo A quatuor ventis veni spiritus et insuffla super interfectos et
reviviscant

Duodecimum solum posuit Mathias concludendo simbolum dicens
Et vitam eternam amen / Et hic posuit Daniel capitulo xii Evi-
gilabunt hii in vitam eternam / Alii in obprobrium [illegible] vi-
dat super eum Juda Scarioth qui abiit in locum suum et laqueo se
suspendit [illegible] xxvi° [illegible] et de societate sua et de ministerio
suo deponendus erat / et episcopatum eius acciperet alter / et ideo require
hac die ✗ Dominus Mathias in suo solo hic possit dicere Credo
esse vitam eternam post hanc brevem et miseram vitam in
regno celorum Sapientie v° Justi autem in perpetuum vivent / Job Credo
me possidere vitam eternam post hanc vitam scilicet servando mandata
dei Mathei xix Dixit quidam Magister quid faciendo vitam eternam possi-
debo / Dixit et respondit Si vis ad vitam ingredi serva mandata Ecce
quod credimus quod ad assecucionem vite eterne requiritur impletio legis
divine et mandatorum eius / Ex quo articulo elicitur hec vera ve-
ritas credita de finali glorificatione / quam describit beatus Mathi-
as contra heresim Cerinthianorum qui felicitatem futuram post
resurrectionem ponunt in voluptatibus corporis et non in rebus spi-
ritus Non animadvertentes dictum veritatis Mathei 22 Erratis ne-
scientes scripturas neque virtutem dei / In resurrectione enim neque nu-
bent neque nubentur / sed erunt sicut angeli dei in celo / Ex quo
sequitur ista doctrina / Ex quo vitam futuram esse eternam sempiternam
debemus computare totum spacium presentis vite quam unam brevissimam
horam sic unum momentum ad horam quam plus excedit vita eterna
quam mille milia anni / Unde dicit propheta Mille anni ante oculos tu-
os tamquam dies hesterna que preteriit / Unde sic insanimus iudicare quod
leticia et longitudine unius diei modica vellet amittere magnam
felicitatem / Ita insanissimi sunt qui pro momento vite presentis fe-
licitatem illius scilicet amittere volunt / Unde hac minimitate presentis
vite comparans ad longanimitatem alterius vite Petrus in epistola
3° in dicit quod apud deum unus dies sicut mille anni / alii
apud nos sunt quia dies apud deum in illa eternitate in qua beati
feliciter sunt collocati et persistunt durante faciali visione / Sed
quare Paulus et Barnabas qui nunc apostoli vocantur
non in simbolo apostolorum posuerunt / quia non continentur in nu-
mero illo duodenario apostolorum / sed post missionem duodecim
apostolorum ad predicandum sunt electi / Nondum quinimmo in hoc
articulo multa doctoribus sunt scripta / sed vite eterne gloria
adhuc valde est [illegible] [illegible] quod confessor [illegible] de
simbolo hic modo dicit [illegible] possumus dicere de illa vita
eterna quid ibi non sit / sed quid ibi sit non / quia ibi mors
non est ibi neque luctus / non est ibi lassitudo / non infirmitas / non fames

Conveniens fine cum [illegible] in [illegible] etiam datur finis concludendi simbolum [illegible] [illegible] Mathias vitam eternam amen

nulla sitis / nullus estus / nulla corrupcio / nulla indigencia
/ nulla mesticia / nulla tristicia / nullus dolor / nullus labor / nullus
timor / nulla malicia / nulla miseria / nec ulla temptacio inimici
/ non peccandi pravitas / nec dormiendi facultas / sed ibi erit requies a
laboribus / pax ab hostibus / securitas a mesticiis / sanitas a molestiis ac
pigriciis. Ibi erunt homines sicut angeli dei / ibi fulgebunt iusti sicut
sol in regno dei / ibi erit sine vita sine morte / dies sine nocte /
certe sine forte / iocunditas sine dolore / securitas sine timore / tranquil-
litas sine labore / sciencia sine errore / pax sine fine / fortitudo sine debilitate
/ rectitudo sine perversitate / pulcritudo sine deformitate / sanitas sine
infirmitate / veritas sine fallacia / caritas sine malicia / felicitas
sine miseria / vere divicie sine iniquitate / honor absque indignitate /
fama cum celebritate / amor omnium sine fictione / et absque impuri-
tate / memoria sine obliuione / intellectus sine errore / voluntas sine
animi perturbacione / et absque deordinacione / amicicia cum sinceritate
/ concordia cum et gaudium sine fine / ubi deus deus erit omnia in omni-
bus / ergo de singulis dicere que ibi erunt deficit intellectus / non
solum humanus / sed eciam angelicus / apostolo testante qui ait nec oculus
vidit / nec auris audiuit / nec in cor hominis ascendit que deus absque
preparauit diligentibus te / 1 Cor. 2 in originali habetur ysaie lxiiii. Et ergo
dicit Augustinus in enchiridion Si consideremus que et quanta sunt que scripta
dabuntur in die iudicii / que et quanta sunt que nobis promittuntur in
celis vilescent omnia que habentur in terris / terrena namque substancia
superne felicitati comparata / pondus est non subsidium / temporalis
vita eterne vite comparata / mors est pocius dicenda quam vita / que
lingwa uel quis intellectus capere sufficit / quanta superne civitatis
sunt gaudia / choris interesse angelorum / cum beatissimis spiritibus
glorie conditoris assistere / presentem dei vultum cernere / deum incir-
cumscriptum videre / nullo metu mortis affici / incorrupcionis
munere letari / Hec Augustinus quod gaudia illius vite eterne et gloriam in
libro de mirabilibus scripture inter alia verba sic magnopere extollit / Tan-
ta est inquit iocunditas lucis eterne / sic est incommutabilis veritatis
atque sapiencie / ut eciam si non liceret in ea amplius manere quam unius
diei mora / propter hoc solum innumerabiles anni huius vite pleni de-
liciis et circumfluencia bonorum temporalium / recte merito contempneren-
tur / Huic concordat Iohannes Crisostomus de reparacione lapsi dicens / Si quo-
tidie oporteret nos tormenta perferre / si ipsam iehennam perpetuo
tempore tollerare pro eo ut christum in gloria possemus videre venientem
et sanctorum eius numero sociari / non esset indignum pati omne quod
triste est modo / ut tanti boni / tante que glorie participes haberemur
Cum vero cum in medio sanctorum rex glorie residet dicere nulla vox suf-
ficit / effugit namque omnem sermonem / atque omnem humane mentis
sensum excedit / decus illud / illa pulcritudo / illa virtus / illa gloria

illa magnificencia / illa maiestas Wat Crysostomus Si ergo o christiane
cupis pervenire ad tam beatam vitam / audi et fac consilium doc-
trinam / quam dat beatus Augustinus super psalmum 118 Beati immaculati
in via sic dicens Si vis esse beatus esto immaculatus / Eterna enim
vita dicitur premium quoniam omnis debetur de quo dicitur ad Romanos 6º
Gracia dei vita eterna Ideo est sciendum quod triplex est premium
scilicet substanciale / aliud essenciale consubstanciale / et accidentale / Premium essen-
ciale consistit in tribus dotibus anime / scilicet in visione / dilectione
et tencione / apprehensione seu fruicione / Premium autem consubstanciale
in quatuor dotibus corporis consistit / videlicet claritatis subtilitatis agi-
litatis et impassibilitatis / premium vero accidentale consistit in
quodam speciali gaudio et decore / substanciali gaudio superaddito / quod
quidem aureola nuncupatur / et secundum doctorum sentenciam debetur triplici
generi operum scilicet martirio predicacioni et continencie virginali / et in omni-
bus iam dictis premiis servabuntur gradus et differencia / secundum ma-
ioritatem et minoritatem preus habite caritatis et secundum exigenciam
meritorum / Quo ad primum scilicet premium substanciale est primo sciendum
quod triplex sit vita scilicet nature gracie et glorie / De vita glorie in qua
homo beatificatur et in premium essenciale et eternum consistit / In
hoc articulo ultimo fit mencio / unde sciendum quod beatitudo est duplex
secundum Petrum de Tharantasio super 4º Sentenciarum distinccione 49 et alibi
secundum sanctum Thomam de quibus qualiter summata sunt que hic sequuntur
Unde beatitudo est increata que beatificat nos effective seu efficit nos
realiter beatos / Alia est beatitudo creata / que est ad intra / et beatificat nos
formaliter et resultat ex coniunctione anime / cum suo principio essendi scilicet
cum deo summo bono / in quo ultima tendencia appetitus creature racio-
nalis finaliter et saciabiliter requiescit / Et hec beatitudo est premium
essenciale anime / Unde Genesis 15 dixit dominus ad Abraham Ego sum merces
tua nimis magna nimis / Et consistit beatitudo in visione
nuda clara et aperta essencie divine / et trium personarum videlicet patris et fi-
lii et spiritus sancti / Nec potest essencia divina clare et nude videri sine visione
personarum in divinis / nec una personarum in divinis clare potest cognosci et
videri sine alia / secundum illud Johannis 14 Philippe qui videt me videt
et patrem meum / Nec potest anima quietari et fruitione in una persona
sine alia / neque in essencia divina potest quietari fruitione anima hominis
nisi etiam fruatur personis divinis / Et una est racio fruibilitatis in
essencia divina / potest quietari fruitione anima hominis / nisi etiam fruatur
personis divinis / Et una est racio fruibilitatis in essencia divina
et in personis divinis / scilicet bonitas perfecta simpliciter / quam appetitus racio-
nalis in omnibus appetit / et in qua ultimo quietatur / et fina-
liter saciatur / Psalmista dicente Saciabor cum apparuerit gloria tua
Hoc in hoc premio essenciali / et visione beatifica quia per ordinem sunt
sunt et fiat Primo enim tres persone in una essencia sub spectantur
distinctive / Uno simplici intuitu et uno visionis actu cognoscantur

Inspexit premium essenciale dotibus consistit

Consubstanciale consistit in quatuor dotibus corporis

et per personas divinas scilicet bonitas

De premio essenciali quia sunt videnda

ita quod realiter anima beata uno mentis affectu cognoscit tres per-
sonas in divinis realiter distinctas in personis / Sicut homo clare videt
homines Petrum, Paulum et Johannem in presencia sua realiter
differentes sub speciebus suis distinguendo cognoscit unum ab alio
personaliter differre / ita et magis clare cognoscit anima beata patrem
in divinis non esse filium / nec spiritum sanctum / nec econverso spiritum
sanctum esse patrem aut filium / Eciam cognoscit patrem et filium et spi-
ritum sanctum esse unam essenciam / esse unam bonitatem / similiter
unam maiestatem et omnipotenciam / Secundo dicta visio beati-
ficata qua deus videtur clare et nude ab anima beata / dicitur visio
facialis in scriptura. Genesis xxxii dicit Jacob: Vidi deum facie ad
faciem et salva facta est anima mea / Et Exodi xxxiii dicit Moy-
ses: Domine ostende mihi faciem tuam / Et dominus inquit: Ostendam tibi
omne bonum / Et i ad Cor. xiii dicitur: Nunc videmus per speculum in
enigmate, tunc autem facie ad faciem / Racio quia summa bonitas ab
anima beata clare, nude et aperte videtur et cognoscitur / ideo perfecte
diligitur et amoris amplexibus ~~cognoscitur~~ apprehenditur / et for-
titer stringitur / et in huius apprehensione suavitatis dei et [illegible]
delicias gustat / et ideo ineffabiliter delectatur / et delectando ma-
xime saciatur / ac sic de summo bono delicatissime perfruitur /
Et ex hoc apparet quod in illa benedicta visione cognicio sit affectio-
nis origo / et affectio sit cognicionis perfectio / sic quod beatitudo
consistit in actu / intellectus originaliter ~~et intellectualiter~~ et melius (alii)
tive / in actu ipso voluntatis complacencie / et sic aliqui dicunt bea-
titudinem / in actu vero in-
tuitivo principaliter consistit in actu voluntatis / Quantum ad predictam beatificam visionem
[illegible] huius principaliter /
anima duplici lumine sustollitur et iuvatur / scilicet lumine glorie creato quo
disponitur ad videndum lumen increatum / iuxta illud Psalmi / In
lumine tuo videbimus lumen / et lumine increato infinito (lumine)
quod deus est qui effective animam elevat supra se / ad videndum
lucem inaccessibilem / sicut scriptum est i ad Thimo. vi° qui lucem
habitat inaccessibilem / Et quia lux illa increata / que videtur ab
anima beata / libere se offert et ostendit / et quia non quelibet eque disposi-
ta est ad videndum illam lucem / igitur non omnes beati eque
clare vident / neque equaliter de summo bono participant / neque
equaliter gaudent / sed unus clarius alio videt / et unus plus
alio gaudet / secundum quod de illo summo bono plus participat et
ipsum clarius videt / unde apostolus inquit: Stella a stella differt
in claritate, i Cor. xv / Sancti in presencia divine essencie visione
anime beate / non possunt proficere incognitorum / Racio huius est / quia si
posset proficere in visione divine essencie / tunc eciam posset proficere
in essenciali beatitudine / concordante caritati / et hoc non potest esse / sed
quod potest proficere incognitorum multitudine / id est quod deus est

multitudine

[illegible]

speculum voluntarium non necessarium / et ideo pt plura in se ostende
posterius / quod sequitur prius / et pt hec uni ostende / quod alteri non ondit
Consequenter est sciendum quod ad vitam eternam seu beatitudinem / que
anime beate ante iudicium finale confertur / quedam dona precipua
ad vitam glorie animam disponentia conferuntur / et illa dotes appel-
lantur. Dicitur autem hic dos quedam anime vel corporis ornatus ad vi-
tam glorie disponens / et in eterna beatitudine iugiter permanens / hec
descriptio dotis / data est ad similitudinem dotis corporalis in matrimo-
nio corporali. Unde sic ibi dos proprie dicitur donum / quod a patre spon-
se aut alio datur sponse pertinens ad eius ornatum quando in domum
sponsi introducitur / hoc ergo datur sponse in specialem / quamvis tra-
datur sponso ad dispensationem seu usum. Traditur autem dos tunc
primo quando sponsa traducitur / quamvis ante traductionem promit-
tatur / Sicut in matrimonio spirituali Christi et ecclesie a tota tri-
nitate que est pater ecclesie / aliqua dona dantur ecclesie in spe-
cialem et sponso ad dispensationem / et hoc tunc fit quando ecclesia in
domum sponsi traducitur / quamvis ante traductionem illud do-
num sit promissum / et ideo merito illa dona dotes appellantur. Unde
dos proprie appellatur / non quodcumque donum sponse in sua tra-
ductione datum / sed donum illud precipuum de quo prius est suffi-
cienter dictum / alia vero dona dicuntur parafernalia vel iuxta dotem.
Ad huius similitudinem non quecumque dona / que anime in sua intro-
ductione in celum seu gloriam dantur dotes appellantur / sed
dona precipua / per que ad actum vite gloriose disponitur. Horum
autem quedam sunt ex parte anime / quibus deo tamquam principio vite
sue coniungitur / quedam sunt ex parte corporis / quibus ipsum corpus
anime tamquam principio vite sue perfecte subicitur / ne per ipsum anima
ab actu glorie retardetur. Ex parte autem anime tria requiruntur
scilicet dei visio que succedit fidei / et perfecta dilectio que succedit
spei / et hec tria dotes a quibusdam appellantur comprehensio / et
a quibusdam dicitur fruitio. Prima dos scilicet dei visio pt appropriari
intellectui / secunda voluntati et tertia memorie. Ex parte vero
corporis ad hoc ut sit perfectum seu perfecte subiectum anime / ne
eam impediat in operibus glorie / quatuor requiruntur / quorum
duo pertinent ad sensum / et alia duo ad motum. Circa ad sensum
duo requiruntur. Primo ut corpus sit facile receptibile passio-
num nobilium et specialiter specierum sensibilium / et ad hoc dispo-
nit claritas. Alterum ut non sit receptibile passionum ignobi-
lium / et ad hoc disponit impassibilitas. Quo ad motum / ubi quod
corpus est instrumentum motus ipsius anime / duo requiruntur. Primum
est ut sua tarditate vel contraria inclinatione non resistat ali-
quo modo suo motori / et ad hoc disponit agilitas. Aliud est ut alia

caritati / et comprehensio
inchoato seu comprehensio
que succedit spei

corpa per que mouentur contingit ei non resistunt / ad hoc disponit
subtilitas. Quia autem quod dona superna sint dotes / per que ad actum
vite gloriose disponitur anima / Nam in matrimonio carnali ultra
dotem dantur aliqua dona a sponso / vel ab amicis / quod datur
a sponso sponse dicitur donacio propter nupcias / et hoc est gaudium
quod anima habet in visione et honore. Dabuntur etiam aliqua munera
ab amicis sponsi et sponse / et hoc est gaudium quod anima habet
de societate superiorum civium / et congratulacione felicitatis eorum
Notandum est quod licet dotes anime sint de premio essenciali / non tamen
sunt ipsa beatitudo / seu vita eterna / Racio huius est quia beatitudo dicitur per-
fecta operacio / qua anima deo perfecte coniungitur / sed dotes anime
dicuntur habitus vel disposiciones / aut alie quecumque qualitates / que
ordinant animam ad huiusmodi operacionem perfectam / et ut sic dotes ma-
gis ordinantur ad beatitudinem quam sint partes beatitudinis / Secundum beati-
tudo non ordinatur ad connexionem Christi et anime / sed est ipsa connexio
anime cum eo per operacionem perfectam qua deus clare videtur /
perfecte diligitur / secure tenetur / et eo delicatissime fruitur. Dotes
autem anime sunt quedam dona ad huiusmodi connexionem Christi et anime
disponencia / igitur non sunt ipsa beatitudo / Et ergo visio si capiatur
pro actu videndi divinam essenciam nude clare et aperte / sic
non est dos / sed ipsa beatitudo / Prout autem visio est dos / sic capitur
pro quadam glorie claritate / qua anima divinitus illustratur ad vi-
dendum deum immediate .i. absque medio distante .i. faciente
distanciam vel mediacionem inter rem visam et videntem / et
sine medio obnubilante / ibi enim tollitur speculum et enigma
per quod nunc deus videtur in presenti vita / et est visio clara om-
nium credibilium nunc credendorum in fide katholica. Racio huius est
quod secundum doctores super illo Ps. / Sicut audivimus sic vidimus in civi-
tate dei nostri etc / Cognicionem enigmaticam quam habemus in via
in hiis que fidei sunt / succedit in patria clara visio et evidens
cognicio / Et hoc patet quia supra dictum est quod anima beata in vita
eterna videat / et cognoscat clare divinam essenciam et termi-
num personarum / et attributorum / secundum proprietates distinctivas earundem
cognoscit etiam clare corpus Christi in sacramento eukaristie contentum
et alia consilia nunc fide credita. Secundum hoc est quod anima
beata licet deum videat sine medio distante et obnubilante / ipsum
tamen non videt sine medio disponente. Hoc est sine lumine glorie ipsam
elevante / ut etiam supra dictum est. De secunda dote que dicitur dileccio
est sciendum / quod dileccio est duplex inter dileccionem viatoris / et nunc
dileccionem dotem / Una est secundum habitum / quia est dileccio prout est

2a dos

Visus est situs anime prout transit de statu gratie in statum
glorie. Dilectio autem prout est dos significat actum in dilectione quod
supra media datur in sponse introductione. Alia est dicta per
obiectum, nam licet universaliter deus sit obiectum, non tamen secundum
quod deus, sed deus inquantum est summa bonitas est obiectum
dilectionis prout est dos est deus inquantum est visibilis mundo
spirituum, quia dilectio prout est dos ponit amantis ad rem ama-
tam colligantiam. Tertia dos est inhesio seu tentio, et ponit
rei sive sperate coniunctionem, et hec dos ab aliis dicitur compre-
hensio ... prout comprehendere idem est quod attingere, et ab aliis di-
cit fruitio, prout fruitio capitur pro perfecta inhesione, quia frui est amore
inherere alicui propter se, et hec inhesio nominatur comprehensio. Hic
primo queritur utrum essentia divina possit videri oculo corporali. Sic-
dicitur quod non, quia non potest videri oculo corporali, sicut visibile per se, sed
bene invisibile per accidens, sicut filius hominis non videtur oculo
corporali per se, sed per accidens, quia non videtur sub illa ratione qua est co-
loratus, et hoc est videri per accidens. Sic deus videbitur in creatu-
ris suis, precipue in corporibus glorificatis, in quibus apparebit effectus
maiestatis, et tanta gloria quod ex hoc apparebit manifeste essentia
divina, et hoc amplius apparebit in glorie magnitudine et ex-
cellentia, quam habet corpus domini nostri Ihesu Christi, et hoc est deum videre
oculo corporali per accidens. Et ita accipitur illud Iob: Quem visu-
rus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt. Ita intelligatur
de oculo corporali. Secundo queritur an anima beata in videndo deum
sentiat delectationem. Respondetur quod sic delectationem spiritualem et non
corporalem. Tertio queritur an omnes beati equaliter deum videant et equa-
liter delectentur in eo et gaudeant. Respondetur quod non, quia non sunt
eque disposita et capacia ad videndum et delectandum, et congaudent
decedunt. Quarto queritur an dotes sint in Christo. Dicitur quod dotes
secundum rationem dotis non sint in Christo, quia sponsus est et non sponsa,
cui ipse solet assignari dos; dotes tamen secundum illud quod dotes sunt
secundum substantiam sunt in Christo, scilicet visio clara, dilectio perfecta, frui-
tio delectabilissima, sunt in eius anima, et in eius corpore claritas,
impassibilitas, agilitas, et subtilitas. Quinto queritur an in
angelis sicut sint dotes. Respondetur quod angeli ipsi non habent dotes sor-
tiendo rationem dotis, quia non sunt eiusdem nature scilicet humane, cum
Christo sponso, habent tamen ea munera que in dotibus conferuntur.
Septimo ad tertium principale, quod est primum constitutale et con-
sistit in gloria corporis, que secunda stola dicitur, qua reassumpta anima
beata perfectius tendit in summum bonum, quia tunc corpus glorificatum
tum sit spiritui conforme et totaliter subiectum, sic erit idonea
um sequi spiritum et locari in regione beatorum, et ut habeat

pfficiat

3a dos

2a filii hominis sed
pro ea ratione qua

ut

4

habeat idoneitatem oportet ipsum habere quadruplicem dotem
scilicet claritatem, agilitatem, impassibilitatem et subtilitatem.
Tertia in productione rerum universi, deus corpus animae alli-
gavit et naturali ac mutuo appetitu corpus et animam invicem
copulavit. In statu quoque meriti deus fecit ut anima guber-
nationi corporis intenderet et saltem corporis operibus mancipata esset,
ideo retributio iusta non patitur quod anima sit plene beata nisi resti-
tuatur ei corpus, ad quod resumendum habet inclinationem naturalem
insertam. Cognovimus quod ordo non sustinet quod restituatur corpus
spiritui beato nisi per omnia illi conforme et subiectum sit. Quantum (?)
per corpus spiritui conformari. Cum ergo spiritus in visione lu-
cis sit clarificatus, ideo in corporis resumptione debet in corpus
claritas lucis per maxima resultare. Et quia spiritus tentione (?) eter-
nitatis factus est, factus est omnino impassibilis, ideo in resump-
tione corporis debet a spiritu in corpus impassibilitas omnimoda
tam ab intus quam ab extra redundare. Et quia spiritus caritatis et ex
dilectione summi spiritus est summe spiritualis effectus, ideo spiritus debet
in corpore redundare subtilitatem et spiritualitatem. Haec tertia (?)
vere ex hiis omnibus spiritus est promptissimus ad tendendum
in deum, ideo in corpore glorioso debet summa agilitas reperiri. Et ex
hiis patet, ut dicit magister Henricus de Gandavo. De qualibet (?) [illegible]
... quod dos corporis glorificati sit quaedam dispositio
corpori infusa ex gloriae animae redundantia, quae tollit dispo-
sitionem defectivam, ut puta obscuritatem, passibilitatem, tar-
ditatem vel grossitiem. Circa primam dotem corporis scilicet clari-
tatem est sciendum quod dupliciter aliquid dicitur esse clarum,
aut quia lucidum, sicut stella dicitur clara. Corpus autem glorificatum
utroque modo est clarum, quia est purum et lucidum. Nam duo
sunt quae maxime causant obscuritatem in corpore, scilicet materiae impuritas
et luminis paucitas. Claritas vero tollet utrumque, et ideo corpus erit
valde clarum. Sed quaeritur an corpus gloriosum possit videri
ab oculo non glorificato. Videtur quod sit, et hoc quando placet animae
corpus glorificatum hominis, et sicut placet, puta sub ipso colore
vel sub suae glorificationis claritate, per se animae licebit ostendere.
De secunda dote scilicet impassibilitate est sciendum quod impassibilitas
sit aliqua dispositio positiva corpori glorificato infusa ex re-
dundantia gloriae animae in corpus, quae tollit dispositionem de-
fectivam scilicet passibilitatem. Et sic impassibilitas corporis glorifica-
ti non resultabit ex natura quintae essentiae, id est corporis caelestis, ut qui-
dam dixerunt, quia nihil de corpore caelesti venit in compositionem
corporum mixtorum, sed impassibilitas resultabit ex virtute animae.

Dotes corporis

aut quia purum et ut sic dicitur esse clarum

2a dos

hec potentior corpus suum continebit ita ut contra modum
quo ab anima continetur et perficitur a nullo exteriore agente va-
leat immutari. Continet autem anima beata corpus sibi coniunctum con-
venienter ne patiatur passionem corruptivam et permittit ipsum
pati passionem salvativam que est receptio convenientis et perfe-
ctiva ipsius corporis sicut sunt receptiones specierum sensibilium.
Corpus enim tunc recipiet species sensibiles more recipiendi. Differentia
est inter impassibilitatem sanctorum et Ade in statu innocencie
et puerorum in limbo sine baptismo decedentium quia impassibi-
litas sanctorum erit non posse pati sed impassibilitas Ade in statu
innocentie fuit posse non pati. Impassibilitas puerorum in limbo
erit nichil pati et hoc erit ex potentia resistendi lesioni exteriori
quam non habuit sed ex ordinatione divine iusticie que non permi-
ttet aliquid eis adhiberi per quod possent ledi. Exemplum pro quo si illi
pueri post resurrectionem ponerentur in ignem lederentur ab eo nisi
preservarentur a iusticia divina. Secus est de corporibus glorificatis
que si etiam ponerentur in inferno non sentirent exterius aliquam
lesionem. Hic queritur utrum impassibilitas sit equalis in omni-
bus sanctis. Dicendum quod impassibilitas potest dupliciter considerari. Uno modo in
se, alio modo secundum suam causam. Si in se consideratur et secundum se non
suscipit magis et minus sed est equalis in omnibus sanctis quia
ut sit solam negationem vel privationem impotentie patiendi
importat. Si autem consideratur secundum suam causam sic erit in
uno maior quam in alio. Nam dominium anime super corpus est causa
impassibilitatis ut dictum est et huiusmodi dominium causatur
ex hoc quod anima fruitur deo immobiliter et ergo in illo qui per-
fectius fruitur deo est maior causa impassibilitatis. De tercia
dote corporis que dicitur subtilitas est dicendum quod causabitur ex do-
minio anime glorificate super ipsum ratione cuius corpus glorio-
sum subtile dicitur quasi spiritui omnino subiectum. Unde subtile dicitur
dici secundum philosophum in libro de generatione et corruptione. Dicitur subtile
a subintrando solum non dividendo partes corporis in quod intrat
sic spiritus subtilitate sua penetrat corpus. Subtilitas corporum
glorificatorum erit spiritualis admodum spiritus quia corpora gloriosa
erunt spiritualia. Ut dicit Gregorius [illegible] super illo apostoli I Cor. xv
Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Attamen corpora
sanctorum non erunt subtilia per rarefactionem sicut dixit qui-
dam episcopus Constantinopolis qui ponebat corpora nostra in
resurrectione futura ventis et aere subtiliora. Huius heresim Gregorius
eum modicum ostendens in hoc non posse stare quod dominus post resur-
rectionem habuit corpus palpabile. Ut ibi Luce ultimo. quod precipue
credendum est esse subtile et si esset non fuisset subtilius aere

3

a subintrando et divi-
dendo partes eius. Sic
corpus subtile pene-
trat corpus grossum.
Alio modo dicitur subtile

non fuisset palpabile / quia aer licet sit tangibilis / tamen non est pal-
pabilis. Dicit ergo Thomas quod corpus gloriosum sit subtile per effe-
ctum spiritualis potentie. Tercio queritur an corpus gloriosum
racione subtilitatis sue possit esse in eodem loco cum alio corpore.
Dicendum secundum sanctum Thomam quod unum corpus gloriosum cum alio
non glorioso vel eciam cum alio glorioso / non potest esse in eodem loco virtu-
te glorificationis sue / sed divina virtute / sicut umbra sancti petri / sa-
nabat infirmos / non quidem ex virtute naturali / sed hoc faciebat virtus
divina ad edificationem fidei / ita faciet virtus divina / ut corpus
gloriosum possit esse simul in eodem loco / cum corpore non glorificato
virtute sue glorificationis / quia Johannes Damascenus dicit quod in ingre-
ssum ianuis clausis ad discipulos attribuit virtuti glorificationis
/ et ita conceditur corpus gloriosum / posse esse simul / cum non
glorioso / sed novo miraculo per dotem subtilitatis / et hoc fieret
non diluendo penitus corporis non gloriosi / sed solum subintran-
do / manente distinctione utrarumque dimensionum. Duo autem
corpora sive gloriosa sive duo non gloriosa / non possunt esse simul
in eodem loco / et se penetrare / sine aliquo miraculo et divina virtute
hoc specialiter operante. Racio quare est / quia dimensiones cor-
porum quorumlibet non valent naturali virtute se penetrare. Cor-
porum glorificatorum est racio specialis / ne possint simul
in eodem loco / quia si sit / tunc in uno eorum esset potencia intran-
di per totum alterius corporis gloriosi / et in illo alio / non esset po-
tencia resistendi / et hoc est inconveniens / quia secundum naturam compe-
tit cuilibet corpori glorioso / ut resistat cuilibet alteri corpori / per
ipsum transire volenti contra quod non possit esse cum eo simul
in eodem loco. Contrarium dicere est hoc divina virtute contingere ad
nutum ipsius / quod sit cum alio corpore in eodem loco / et sic non
resistit transeunti contra corpus gloriosum secundum naturam suam
est palpabile / et hoc patet ex duobus scilicet ex qualitatibus tangi-
bilibus / et ex hoc quod resistit tangenti ne penetratur / qualitates
vero tangibiles sunt caliditas et frigiditas / humiditas et siccitas
que sunt nate immutare sensum tactus. Sed quia corpus glorio-
sum est omnino subiectum spiritui in potestate spiritus / corpus rege-
tis est / ut secundum dictas qualitates immutet tactum vel non
immutet / et sic competit ei ex supernaturali virtute / ut quando non
vult non palpetur a corpore non glorioso / et quando vult palpetur. Et
ideo beatus Gregorius dicit in omelia / quod dominus post resurrectionem pal-
pandam carnem prebuit / quam clausis ianuis introduxit
ut ostenderet post resurrectionem corpus suum esse eiusdem nature
/ et alterius glorie. Quarta dos corporis gloriosi est agilitas

q̃ dos

que causabit ex perfecto dominio scilicet anime super corpus / Vnde
dicit Augustinus quod ubicumque voluerit animus, ibi protinus erit cor-
pus / ergo anima ad omnem differentiam loci seu positionis scilicet sursum
et deorsum, ante et retro / ad dextrum et sinistrum poterit cor-
pus suum movere sine fatigatione / hinc Ysaie xl dicitur Current et non
laborabunt / volabunt et non deficient / In vita autem ista cor-
pora non moventur sine fatigatione / et sunt tarda in motu suo
ex contraria inclinatione nature elementi dominantis in corpore
contra voluntatem / quia non elementa movent ad determinatum
locum / et non subduntur perfecte nostre voluntati / sed in futuro corpora
erunt agilia / ex perfecta subiectione nature sub imperio voluntatis
/ in quo corpus gloriosum virtute glorificationis sue poterit in celum
ascendere / Verisimile est autem quod aliquando movebuntur in celo / pro libitum
sue voluntatis / non ad aliquam indigentiam per motum supplen-
dam / sed ad sue virtutis ostensionem / ut et sensus visus reficia-
tur delectatus pulcritudine creaturarum / in quibus dei sapientia
eminenter relucebit / sensus cum non est nisi presentium, cetera presentia
quamvis magis a longinquo possint sentire corpora gloriosa / ut dicit
sanctus Thomas / Hic queritur / an corpus gloriosum possit moveri
in instanti / Dicitur quod non / sed potest bene moveri in tempore impercep-
tibili / Secundum, sic anima beatior habebit corpus clarius / ita
habebit et agilius / sic tamen quod voluntas sanctorum erit omnino conformata
rationi / Vnde voluntas eorum nunquam appetet quod non decet
/ sed voluntas anime beatioris / volet rationabiliter moveri corpus
suum citius / quam alterius anime minus beate / et anima minus glorie
non volet corpus suum tam cito moveri / sicut alterius magis
beate etc. sic in omnibus verificabitur illud quod dicit Augustinus quod ubi fuerit
spiritus protinus erit et corpus / Tercio ad tercium principale scilicet
quod dicitur premium accidentale / et consistit in triplici aureola / videlicet
martyrum, doctorum et predicatorum / Aureola sic describitur
Aureola est accidentale premium / sed privilegiatum / aurea
superadditum / privilegiate victorie correspondens / et debetur
operibus perfectionis / quibus homo maxime christo conformatur
secundum victoriam perfectam / Pro cuius declaratione est sciendum
quod hic dicitur esse premium essenciale / sine quo homo non esset beatus
ut est clara visio essencie divine / sicut hic dicitur esse de essencia
hominis / sine qua homo non est homo / sic est anima vel corpus /
Sed premium accidentale dicitur / quod essenciali superadditur et sine
quo homo posset esse essencialiter beatus / sic est decor capillorum
quoniam multi sunt qui non habent / Secundo notandum / quod tres sunt pugne
scilicet contra mundum / contra carnem / et contra diabolum
que cuilibet homini imminent / in quibus tres aureole sumuntur

3 principale

Diffinitio aureole

aurcam

Differentia inter aureolam palmam

[illegible]

et debetur hiis qui obtinent in predictis victoriam perfectam.
Unde in pugna contra mundum illa victoria est precipua
qua resistitur in persecucionibus usque ad mortem. Unde pro
Christo sic merentur aureolam martires. Qui vero in perfecte vincit
in pugna contra carnem victoriam illam optinet potissime
qui a delectacionibus veneris que sunt principales in hoc genere omnino
se abstinet. Et ideo virginitati debetur aureola secunda. In pu-
gna vero qua contra diabolum pugnamus illa victoria est
precipua et privilegiata cum aliquis hostem non solum a se sed
etiam a cordibus aliorum removet, quod fit per doctrinam et predicacionem.
Et ideo doctoribus et predicatoribus debetur tercia aureola. Et sic
habemus tres victorias privilegiatas: martirum, virginum et pre-
dicatorum, quibus correspondent tres aureole id est tria accidentalia premia
privilegiata. Tercio notandum quod per aureolam intelligitur premium
essenciale et gaudium eiusdem. Sicut ergo ex gaudio essenciali quod pro-
prie redundat in corpus quedam dos que est gloria corporis, ita
ex gaudio aureole resultat aliquis decor in corpore. Et ut sic au-
reola principaliter est gaudium spirituale in mente respectu operis prece-
denti et privilegiato, sed per quandam redundanciam resulget etiam
in carne. Et sic patet per predicta quid aureola sit premium aureo superadditum.
Quarto nota quod dicit in descripcione aureole et debetur operibus per-
fectionis quibus homo maxime Christo conformatur. Christus enim fuit mar-
tir secundum quod passionem a mundo sustinuit. Fuit ergo virgo secundum purita-
tem in seipso perpetue servavit. Et fuit doctor secundum quod veritatem
quam a patre accepit mundo manifestavit. Qui ergo persecucionem
patitur pro Christo usque ad mortem aut virginalem puritatem eciam cum
retinet puritatem vel per doctrinam non solum a se sed etiam ab
aliis expugnat hostem, ille maxime Christo conformatur secundum vi-
ctoriam perfectam. Quinto nota quod differentia est inter auream aureo-
lam et palmam et fructum. Aurea ut dictum est est premium essen-
ciale quod correspondet radici caritatis et per hoc homo efficitur par-
ticeps bonitatis et per quam regie potestatis cui competit regiam digni-
tatem debetur aurea id est aurea corona. Aureola vero est diminutivum
ab aurea et est idem quod parva corona super auream id est premium acci-
dentale essenciali superadditum et correspondet ut dictum est operi ex-
cellenti et privilegiate victorie scilicet martirio virginitati et predica-
cioni. Palma vero est premium accidentale quod nec radici carita-
tis neque operi aut victorie debetur sed voluntati esse premium
... obtinuit eo quod martirium desideravit licet mar-
tirium non sustinuit sicut dicitur de ipso quod beatissimus amator quia
et si gladius persecutoris non abstulit tamen palmam marti-
rii non amisit. Et palma non debet dici aurea nec aureola

Fructus est quoddam premium quod datur homini eo quod a carnali
vita in spiritualem transit ex semine verbi dei. Et ideo illi virtuti pre-
cipue fructus videtur que hominem precipue a carnis subiectione li-
berat. hoc autem facit continentia qua homo se continet ab actibus
luxurie seu incontinentie quarum delectationes vehementes animam ceteris
precipue subdit adeo ut in actu carnali secundum Ieronimum super
dicitur nec spiritus prophetie corda prophetarum tangat nec in illa delecta-
tione possibile est aliquid intelligere ut dicit Aristoteles in vii ethi-
corum. Et ideo continentie magis videtur illud premium quod est fru-
ctus quam alii virtuti. hic igitur sciendum non esse inconveniens quod eidem
merito secundum diversa que in ipso sunt diversa premia videantur. unde et virgi-
nitati videtur aureola secundum quod integre deum servat in spacio caritatis.
Aureola vero secundum quod est perfectionis opus quoddam opus habens rationem
victorie excellentis. Fructus vero secundum quod per continentiam homo in qua-
dam spiritualitatem transit a carnalitate recedens. Sic continentie
tres sunt gradus secundum Augustinum scilicet continentia coniugalis vidualis
et virginalis. Ergo triplex est fructus scilicet tricesimus sexagesimus et
centesimus ut dicitur in glosa Mt xiii. Unde in ista quedam est spiri-
tualitas necessaria et quedam est superabundans. spiritualitas necessaria
in hoc consistit quod spiritus rectitudo ex carnis delectatione non perver-
tatur et hoc tunc fit quando delectationibus carnis aliquis utitur secundum
rectum ordinem rationis et hec est spiritualitas et continentia coniu-
gatorum cui videtur fructus tricesimus. Spiritualitas vero superabun-
dans est per quam homo ab huiusmodi delectationibus carnis spiritum suf-
focantibus omnino se abstrahit. Et hoc contingit dupliciter scilicet vel respectu
cuiuslibet temporis preteriti presentis et futuri et hec spiritualitas virginum cui videtur fru-
ctus centesimus. vel secundum aliquod tempus scilicet presens et futurum et hec est spiri-
tualitas seu continentia viduarum cui videtur fructus sexagesimus.
Est circa hoc sciendum quod illi qui in matrimonio aut in viduitate con-
tinentes vivunt usque ad finem vite sue et tunc peniteant quod illis non debe-
atur hoc premium quod dicitur fructus. sed premium solummodo essentiale
neque virginibus neque viduis debetur fructus aut aureola que propo-
situm non nubendi in fine vite sue primo habuerunt. Sic etiam et sola
doctrina non datur alicui aureola nisi victoriam finaliter contra
diabolum obtinuerit et doctrinam katholicam non erroneam semina-
verit. Item propter Christum habet sicut doctor ... et martiribus in corpore et gaudium in
mente qui corpus suum pro Christo morti exposuerunt et similiter datur
et virginibus in corpore quod corpus incorruptum servaverunt datur
ergo in corpore vel proximo sed in gaudio de decore qui videtur pri-
vilegiate victorie. Datur aureola non solum gaudium de decore quod est dicta
aureola quod omnes gaudebunt de aureola et de decore non tamen omnes
habebunt aureolam sed solum martires virgines et doctores. hic primo
queritur an ille sit martir qui propter fidem vinculatur incarceratur

27

pro

tu

in aquis mergitur aut alia aliqua patitur / propter que non statim
moritur / sed aliquanto tempore post hoc elapso. Respondetur ut dictum est /
/ quod mors violenter illata et propter Christum suscepta facit martirem
/ sive illa mors cito / vel tarde sequatur dummodo ex illis illatis
et propter Christum susceptis mors proveniat. Et ideo aliqui sunt martires
qui longo carceris squalore / vel nimia esurie / aut frigore sunt
interempti / aut in aquis propter fidem submersi / aut aquis frigore
sive siti [illegible] sunt torti / quod ex his non statim sed postea sunt
mortui / Omnia qualitercumque afflicta afflictio propter Christum illata fuerit
/ si ex his mors sequitur / sic moriens martir efficitur / et aureolam
meretur / Si autem ex illata afflictione / mors non fuerit secuta / aut
usque ad mortem / non fuerit continuata / non propter hoc quis efficitur
martir / ut patet de sancto Silvestro papa / qui aliquas passiones
diu ante mortem sustinuit / et postea in pace quievit / ideo non
martir / sed confessor reputatur. Nota quod multis de causis aliquis
potest fieri martir / pro iustitia ut Abel / pro lege ut Machabei /
pro salute populi ut [illegible] / pro fide ut Stephanus / pro Christo ut inno-
centes / pro libertate ecclesie ut sanctus Thomas Cantuariensis.
quis / pro assertione veritatis / ut Isaias Jeremias etc. / pro castigatione
[illegible] ut Johannes Baptista / Secundo queritur an beata virgo fuerit
martir / et habeat aureolam martirum / Respondetur quod non proprie loquendo quia
non pertulit mortem propter Christum per passiones ab extrinseco illatas
/ et ideo non proprie dicitur martir / sustinuit tamen interiores dolores compassio-
nibus passionibus vehementiores / propter quos dicitur martir secundum
quandam similitudinem / Et hoc modo loquitur beatus Jeronimus in sermone de assumptione vir-
ginis assumptione / sic inquiens Recte dixerim dei genitricem virginem et
martirem fuisse / quamvis in pace vitam finierit / Unde dictum est sibi
Luce ii Tuam ipsius animam pertransibit gladius scilicet in morte filii.
Tercio queritur an Christo aureola debeatur / martirum virginum aut
predicatorum / Respondetur quod non / quia aureola diminutive dicitur / et
ergo illis solis competit per qui habent participationem perfecte victo-
rie secundum imitationem illius / in quo perfecte victorie plena ratio
consistit / Et cum in Christo inveniatur huius victorie principalis et plena
ratio / per cuius victoriam omnes victores constituuntur / ut omnes aureo-
le originantur / secundum illud Apocalypsis iii qui vicerit faciam illum
sedere in throno meo / sic ego vici / et sedeo in throno patris mei
Et secundum illud Johannis xvi Confidite ego vici mundum / Et Apocalypsis v vi-
cit leo de tribu Juda / De quo dicitur non competit ratio aureole / sed aliquid
excellentius / quam aureola / quia aureola ex quo diminutive dicitur
quandam perfectionis participationem ab illo in quo plene dic-

multis de causis martir

Respondetur [illegible] in quarto sententiarum distinctione quadragesima nona est quod aureola potest dupliciter
considerari primo in se / alio modo prout [illegible] quia militi datur a principe. Modo est quod
aureolarum primo considerando tunc aureola triplex Christo perfectissime convenit / quia ipse perfectis-
sime fuit virgo / quamvis enim est omnis [illegible] carnalis concupiscentia [illegible] bellaverit /
quia in Christo radix eius non fuit / nec esse potuit / tum quia perfecte eius causa sue anime abs-
dictus fuit / et pugna ordinatur ad victoriam / victoria ad dominium pacificum et ergo non
debet negari sed concedi quod in Christo est aureola virginitatis [illegible] pugnavit est [illegible]
tum carnalis concupiscentie / non in se existentis / sed in aliis / et illo exercitu victo / carnalem
concupiscentiam vicit / sicut aliquis vincit principem vincendo robur exercitus sui. Preterea fuit etiam
perfectissimus doctor / et perfectissime vicit per suam doctrinam diabolicas fraudulencias / per quas diabolus

inveniri, et sic ad quandam incorporationem pertinet, et ideo ut
sic in Christo inveniri, in quo est omnis perfectionis plenitudo.
Queritur quinto an angelis debeatur aliqua aureola. Respondetur quod
non, quia aureola non debetur actui qui per corpus non geri-
tur, nec debetur pugne, sed victorie de pugna, secundum illud 2 ad
Thim. 2o: Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Angeli
autem nec corpus habent nec pugnam in qua aliquam sentiant
difficultatem, igitur non habent aureolam. De aureola virginitatis
dicit Ysa. lxi°: Tamquam sponsam decoravit me corona. Est sciendum
quod illis solis proprie debetur aureola virginitatis qui vel que habuerunt proposi-
tum virginitatem perpetue servandi, sive huius propositum aliquando fuerit
interruptum, integritate tamen carnis manente, dummodo in fine
hoc propositum inveniatur, quia virginitas mentis reparari potest, non
autem carnis virginitas quo ad hoc, quod corruptus voluptatem ve-
neream fiat non corruptus, non enim potest deus facere ut ea que facta
sunt non sint facta, posset tamen miraculose reparare integritatem
membri, non virginitatis amissionem corrupti. Et quia virginitatis
aureola non correspondet nisi virginitati prout est virtus, et virgini-
tas non est virtus nisi secundum quod propria incorrupcio mentis et
corporis cadat sub electione. Secundum Aug. in libro de nuptiis et concu-
piscentia dicitur: Virginitas est in carne corruptibili incorrupcionis
perpetua meditatio. Cui concordat B. Ambrosius in libro de virgini-
tate: Quid est virginitas nisi expers contagionis integritas? Ex
quibus patet quod virginitas est integritas carnis cum castitate incorrup-
cionem mentis. Non autem hic dicitur integritas carnis incorrup-
cio a voluntate. Nam si gladio vel fuste locus pudoris violetur,
non plus lesa est in illo membro virginitas quam si pes vel ma-
nus ledatur. Dicitur autem incorrupcio mentis hic, quando mens est
libera ab actuali et completa delectatione concupiscentie ex vo-
luntate sponte vel consuetudine vel non dissentiente vel
non ingressa per penitentiam. Nota singula verba iam dicta. Dicit
completa delectatione signans iam delectationem que est coniun-
cta voluptati, quanta est coitus. Et dicit sponte ad differentiam
purgationum etc., sicut enim natura purgat superfluum per alios poros
manifestos et occultos, ita etiam purgat per locum pudoris tam
in viro quam in femina. Unde est sciendum secundum Albertum in libro de
animalibus quod triplex est humor qui fluit de genitalibus, videlicet
semen, urina et humor subtilis, qui est medius inter
urinam et semen, et distillat interdum in viro propter solum
tactum mulieris vel aspectum femine, et ita in muliere propter
aspectum vel tactum viri, et aliquando fluit ille humor propter audi-
tum aliquorum turpium actuum vel verborum, per huius tamen fluxum
solum non violatur virginitas, sed per seminis resolucionem. Quia illa

vincebat bellat(?) quod spiritum et quod suos. Nec dicit ut habetur Jo. xii: Nunc princeps huius mundi eicietur foras.
Fuit etiam perfectissime ... ut habetur Jo. xviii: Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimo-
nium perhibeam veritati, quod testimonium non tantum verbo sed morte sustinendo perhibuit, et sic vincit tyran-
nitas violens. Nec dicit discipulis suis ut habetur Jo. xvi: Confidite quia ego vici mundum, quia ego excel-
lentissimam victoriam habuit et carnalis concupiscentie vincendo eam non in se, quia in se nulle fuerunt nec
esse potuit, sed in aliis in quibus sunt in alienis ut expositum est, et quod dyabolus fraudulens, et quod
tyrannitas violens: ideo excellentissime sibi debetur triplex aureola, scilicet aureola virginitatis, doctorum, martirii,
accipiendo aureolam sub ratione qua datur militi a principe; sed Christus non habet aureolam, quia Christus princeps militie
est, et omnis summus principatus sibi debetur ratione divine nature.

vel quod est corporis incorrupti(?)

suplet locum coitus / et complet eius delectacionem Dici eciam ex
voluntate / quando quis cogitat de coitu et de membris pudibundis
et de aliis ad concupiscenciam facientibus cum intencione et stu-
dio conatiandi eciam concupiscencie et delectandi in illos Et tunc si talem
cogitacionem sequatur distillacio fedi humoris et perfecta coitus de-
lectacio / tunc corpus corrumpitur / et virginitas violatur Dicit autem
in virginitatis violencie corpus corrumpi / corrupcione vicii non
passionis / et hic fit ex laxacione venarum et pororum per quas
explebitur voluptas carnis seu coitus Dici eciam et voluntate
operante / est autem voluntas operans in hiis / que digito vel manu
et ligno / vel quovis alio adiutorio / quis vel que tangit vel corrum-
pit / nervos interiores in membris genitalibus / quales sua
sensibilitate perfectam coitus delectacionem habeat et experiatur Dici
eciam voluntate consenciente / est autem homo tunc consenciens / quando
non plene dissentit / nec ingenti vi renititur / quando ad delecta-
cionem fedam invitatur / sive per se fiat per se sive per alium / sive ad
solum sexum ut in sodomia / sive ad diversum sexum causa spei
ut in coitu immixtorum / quia in hiis omnibus amittit virginitatem Di-
ci eciam non dissenciente Unde voluntas dicitur tunc dissenciens
quando non declinat / vel quando dissimulat fugere malum indu-
cens seu resolucionem Dici ultimo vel non ingenti vi reni-
tente Dicit autem voluntas non renitente / ingenti vi si non sta-
bili corde / et prout potest totis viribus renititur corpore / nec saltem
pollucionis delectacionem experiatur / ideo omnimodam violen-
ciam passe / nec virtutem virginitatis / nec virginitatem amise-
runt / sed talibus virginibus seu mulieribus divisio corporis est cum
volumine passionis / non reatus indignitatis Unde et beata Lucia
dixit Si me invitam violabis castitas mihi duplicabitur ad coronam
Non quod sic hoc est intelligendum / quod famam pro fide / aut alia
virtute violenciam passa duplicem habeat aureolam / Sed quod duplex
reportabit premium / Unum pro virginitate custodita in tali
oppressione / aliud pro iniuria seu violencia quam est passa
Dices si ex hoc concepit ipsa sicut mater dei esset / quod esset mater
et virgo / ex quo virginitatem non amisit Respondetur quod posset similis
matri domini dei ihesu / quo ad aliquid / sed non in toto / nec eciam con-
quatur sibi quamvis esset mater et virgo / quia tamen in virgine beatissi-
ma permansit cum integritate mentis integritas carnis / nec
ipsa concepit a viro / sed a spiritu sancto Dices adhuc si talis vio-
lenter oppressa secundum condiciones superius expressas permanet virgo
nunc posset velamen sacrum recipere / cuius oppositum dicit leo
papa / corrupte non est per violenciam / sic non audeat sacris
virginibus comparare Respondetur quod posset consecrari si sciret nullo

consensisse et habebit in celo virginitatis aureolam / nec illa corrup-
cio violenta est corrupcio decoris virtutis indicanda / sed decor integer
in ea perseverat / Racio huius est quia decoracio huiusmodi virtutis et decoris
aureole procedit ab interiore / et ideo aureola principaliter est in
mente / et quasi per quandam redundanciam fulget in carne / Et ideo dicit
sanctus ambrosius in libro de virginibus et ponitur in textu sentenciarum libro iiii
dist. xxxiii Non potest ingenium corrumpi corpus / nisi prius mens cor-
rumpatur / Quidam vero prostitui potest adulterari non potest / nec lupa-
naria infamant castitatem / sed castitas mentis eciam loci abolet
infamiam / Dicimus ergo secundo quod ipse est intelligendum / quod periculo-
sum quod forte violenter oppresse in illo actu oppressionis non plene
dissenserunt / nec fortassis totis viribus totaliter restiterunt / et
ideo cautum est quod sic illis non compatiunt / nec ut virgines
consecrentur / quia difficile est in tali actu perseverantem continuum
renti ne voluptas alliciat aliquem consensum / Cum ergo de
pleno dissensu constare non possit / ideo ecclesia statuit ut corru-
pte mulieres a consecratione abstineant humiliter / ut habetur in de-
creto xxvii q. i c. Si quis non
invitatis / De huiusmodi abstinencia a consecratione virginitatis viola-
tione etc. habetur eciam per sanctum thomam super iiii libro sententiarum dist. xxxiii
iii et dist. xlix et in 2a 2e q. 152 / Secundo queritur utrum sola
mente aliqua possit amittere virginitatem / Videtur sic dicitur nam
corpus natum est obedire ymaginacioni sibi in suis delectacio-
nibus applaudenti / ideo magistris mentis / quia redundat in po-
llucionem corporis et hoc duobus modis scilicet uno ex temptacione sola
et tunc existens invitus et impossibile est hanc temptacionem terminari ad
suffocantem delectacionem / quia excellens delectacio non potest esse ubi
mens totaliter renititur / sed si fiat debet oportet quod mens ad eam
aliqualiter voluntarie inclinetur / Alio modo fit temptacio cum proposito et
deliberacione delectandi turpiter / et tunc delectacio non est in corpore
nisi generetur proportione ad cuius impetum tunc commouetur concu-
piscencia et fantasia / et extenduntur spiritus ad membra genitalia / in-
ducitur delectacionis / et incipit homo delectari complete et pollui
ad ymaginacionem sicut ad rem / et tunc dicunt sancti patres / quod ex hu-
iusmodi pollucione corrumpatur virginitas non solum mentis / sed
eciam corporis / Racio huius est / corrupcionis enim virginitatis una et sola
et causa est voluntaria et procurata delectacio corporis completa in
actu pollucionis / Quia corporis divisio non est magis corrupcio in
genitalibus / quam in manibus vel pedibus / nisi paciencie scilicet ingenium
...guorum contactum generat hanc fedam / de qua dictum est delec-
tacionem / Cuius probacio est / quia eorum / quorum una est racio vir-
ginitatis in merito et premio / igitur et corrupcionis / Cum ergo non possit
assignari racio aliter per aliquam corporis divisionem corrumpatur

est una modo corrupcio / scilicet mentis et corporis est una racio virginitatis in merito et premio

masculus, non videtur quod corporis divisio sit substantialiter aut formaliter
corrumpens virginitatem in forma. Et ideo dicit sanctus Thomas quod violatio
signaculi virginalis per accidens se habet ad virginitatem ipsam, aut
propositum voluntatis perpetuo abstinendi a tali delectatione, sed est formale
et completivum in virginitate. Secundo queritur an puelle in annis
puerilibus, si turpia fornicationis opera agerent, ac per hoc virginita-
tem amitterent. Respondetur quod non, quia talis etas non patitur incepta
delectationis sed humoris parvi distillationem, neque genitalia
solent stillare. Tertio queritur an per pollutionem in sompnis virgini-
tas amittatur. Respondetur secundum sanctum Thomam quod non, sed per mulieres
inebriatas, si cognoscantur a viris dormientes, nisi hac inten-
tione mulier vel aut sic ivisset dormitum ut a viris cognosceretur,
aut hac intentione inebriata fuisset ut hoc sibi accideret. Quarto
queritur an mulier que a demone incubo cognoscatur invita amittat
virginitatem. Respondetur quod sicut violenter corrupte non amittunt
virginitatem nec aureolam, ita nec illa que a demone incubo co-
gnoscitur, si tamen mente quicquid potest renitatur. Quinto queritur an virginitas
amissa possit recuperari. Respondetur quod duo sunt in virginitate. Unum
quod est materiale, scilicet carnis corruptio, et hec amissa recuperari
non potest. Aliud est ibi quod est formale, et hoc est mentis integ-
ritas, que consistit in proposito perpetue continendi; hec per solum con-
sensum in actum carnalem perditur, ac per hoc virginitas violatur.
Sed hec per penitentiam recuperari recuperari potest, ut patet in sexto [illegible]
[illegible] ca., qui scilicet sermo communis super Johannem rogatus filius de im-
pris. Et hoc patet quod virgines carne et mente si perdiderint inde
aut aliquando delectationem pollutionis experiri, etiam si non fuerint
experte, nisi egerint de hoc penitentiam, integram habebunt virginitatis
aureolam. Si autem penitentiam egerint, recuperabunt virginitatem preter
et aureolam, licet non in tanta decoris gloria, integra fuisset
si integram mentis integritatem violassent. Tamen queritur aut non que-
cumque voluntarie procurat per quemcumque modum spontanee pollutionem
ille perdit irrecuperabiliter virginitatem, que si semel amissa
non potest esse perpetue incorruptionis meditatio. Unde Amos v dicit:
non adiciet ut resurgat virgo Israel. Ideo cum deus omnia possit,
non potest de corrupta virginem facere. Et hoc ideo est quia non potest fa-
cere non fuisse quod preteriit. Sexto queritur an vir vel mulier
fluxum seminis patiens per hoc amittat virginitatem. Respondetur
quod non, quia talis pollutio accidit ex infirmitate nec sine mentis
consensu. Septimo queritur an in naturaliter frigidis et eunuchis
pro virginitate servata debeatur aureola. Respondetur si voluntatis
fuerunt incorruptionem ad hoc quod servaret perpetue integritatem

Margin: x — Secundum quosdam semen [illegible] virginitas ipsa est

Margin: non perdunt virginitatem [illegible]

carnis et mentis / ceteris si facultas adesset virgines dicende sunt / et
merentur aureolam / quia fiunt de necessitate solutionis / Si autem fuerint vo-
luntatem dicendi coniugium / si fuissent cognoscendi potentiam non meruerunt
aureolam / Octavo queritur / an pueris post baptismum ante annos discretio-
nis decedentibus debeatur aureola / Videtur quod non percipiendo aureolam
sed prout est quoddam premium meritis redditum / Si autem recipiatur large
pro quocumque gaudio / quod in patria habitum super gaudium essentiale / sic
omnibus electis in carne incorruptis aureola debebitur / et si propo-
situm non fuerint perpetue virginitatem conservandi / Sic enim innocentes de
ipso gaudent in patria / quia immunes a peccato sunt / quamvis peccandi oppor-
tunitatem non habuerunt / Sic non est dubium gaudere pueros baptisatos
de corporis incorruptione / sed hec aureole acceptio non est propria / sed
valde communis / Nono queritur an virgini beatissime debeatur virginitatis
aureola / cum nullam cum carne habuerit pugnam propter fomitis ex-
tinctionem / quia perfectam in utero sanctificationem / Videtur quod sic / Nam
licet non sustinuerit a carne pugnam / sustinuit tamen ab hoste impu-
gnationem / qui nec Christum permisit intentatum / sicut patet Mathei iiii°
In singulis tamen tentatione / nullam passa est difficultatem in resistendo
Aliqui dicunt quod virgo beatissima / non habet aureolam si ipsa accipiatur
prout respicit pugnam / sed habet aliquid melius aureola propter perfe-
ctissimam opus et aliud propositum de virginitate servanda / Similiter plus pla-
cet sancto Thome / cum ipsa sit primiceria omnium virginum / Decimo queritur
an aureola martirum / inter aureolas tres prius assignatas sit
potissima / Videtur quod sic / quia pugna martirii est fortior et vehemen-
tius affligit quam pugna virginum vel doctorum / Igitur victoria martirum
est gloriosior et per consequens potior / hoc etiam requirit ecclesia in sanctorum comme-
moratione / que martires doctoribus et virginibus preordinat / Undecimo
queritur / an unus martirum habeat excellentiorem aureolam alio mar-
tire / et ita patet quod de virginibus et doctoribus / Videtur quod sic / quia unus
martirum plura et graviora quam alter sustinet tormenta / igitur maio-
rem habet aureolam quam alter / quia intensiori merito in genere actus marti-
rii correspondet excellentior aureola / Item unius virginis aureola erit
excellentior quam alterius / ut puta illius / que se magis a delectationi-
bus carnis elongavit et que occasiones corruptionis studiosius quam
alia vitavit / Similiter ille doctor sive predicator excellentiorem habebit
aureolam qui predicationi studiosius et diutius institit quam alter / si magis
diligenter hoc fecit / non obstante quod alter habeat aliquando maiorem
caritatem / Nam penes radicem caritatis et eius quantitatem
non attenditur quantitas seu excellentia aureole / Sed potius autem
Est ergo stare aliquem in martirio magis mereri de essentiali premio
qui tamen pro martirio excellentiorem habet aureolam quam unus alius
martir cui est datus qui maiorem impatiendo habet caritatem / ut
tamen qui alio maiorem habet caritatem / ille maius habet premium esse-
ntiale quam alter qui minorem habet caritatem quod premium essentiale

correspondet caritati sicut habitus et eius quantitati. Sic similiter sit varia-
tio premiorum essencialium, et aureolarum in virginibus et predicato-
ribus iuxta differentiam caritatis et operis, cum ex gratia correspondeat aureola
id est premium accidentale. Ubi autem due virgines essent in caritate equa-
les et in custodia virginitatis per omnia eque diligentes, tales haberent
aureas et aureolas equales. Undecimo queritur, an predicator fi-
deliter predicans, qui in nullum committit, et sit a nullo alio a se differentiam
expellit, habeat aureolam predicatorum. Respondetur quod sic, quia aureola non
debetur statui scilicet magistrorum in theologia, aut prelatorum, quibus
ex officio competit predicare et docere, nec debetur habitui sed pugne
actuali. Sit ergo quicumque ex caritate voluntarie et habeat actum pre-
dicationis fideliter exercet, et per arma spiritualia doctrine katholice
nititur dyabolum expellere ab auditorum corde, sive sit magi-
stratus sive prelatus, sive simplex clericus, dummodo sit missus
et licite ac fideliter predicationi insistat, ac recte quo ad se
et quo ad alios vivat, ipse sibi mercedem acquirit, et
aureolam obtinebit. Tertio decimo queritur, an sanctorum beatitudo
fiat maior post iudicium quam ante resumptionem corporis. Respondetur
quod sic, tam intensive quam extensive. Extensive quidem planum est, quia
maiorem erit sicut beatitudinem, quia anima tunc non solum gaude-
bit de bono suo, sed etiam de bono corporis, quod tunc erit glorifica-
tum. Similiter de bono aliorum corporum gaudebit. Intensive vero
etiam erit maior anime beatitudo, quia erit perfectior in sua operatione,
cum erit in suo corpore sibi perfecte subiecto, quod tunc in nullo resistet
sue actioni. Cum ergo beatitudo in operatione consistat perfectior erit
beatitudo anime post resurrectionem quam ante. Sicut nunc anima
separata a corpore corruptibili perfectius potest operari quam ei coniuncta,
ita tunc postquam erit coniuncta corpori glorioso et incorruptibili
perfectior erit eius operatio quam quando erat separata. Tunc autem
imperfectior appetit suam perfectionem adeo anima separata nunc
in celo naturaliter appetit sui corporis coniunctionem, et propter suum
appetitum ex imperfectione procedentem eius operatio quam in deum
fertur est minus intensa. Et hoc est quod Augustinus super Genesim ad litteram
dicit, quod anima ex appetitu corporis retardatur, ne tota intentione
pergat in illud summum bonum. Quarto decimo queritur, an sancti in
merito et premio differentes habeant in celo mansiones in celo dif-
ferentes. Secunda dicitur Johannis xiiii: In domo patris mei mansio-
nes multe sunt. Respondetur quod non, quia omnes sancti angeli et
homines unum habent corporale habitaculum, scilicet celum empireum
in quo nulla est differentia mansionum corporalium. Sed sunt ibi gra-
dus premiorum diversi seu differentes. Sunt in domo dei diverse
mansiones que separantur in vita patris per differentiam meritorum.

migrat

qua

et illi gradus premiorum

Et sp[...]pis mundi in omnibus creaturis est ex caritate / Igitur diversitas in mundo est ex caritatis diversitate / non quidem in substantia sed in quantitate Et sic caritas vite distinguit mansiones patris .i. distinctionem merito- rum correspondet in patria distinctio meritorum premiorum / Nec est putandum quod omnis sanctorum in celo habeat aliquem alium sub pede suo / Licet nunc ci- vitas illa superna sit corporaliter in Apocalypsi descripta in capitulis xxi et xxii per illa tamen corporalia spiritualia sunt intelligenda / et non corporalia, ut ibidem per expositores / Unde ad quatuor orbis mundi partem principalem dici- tur porte tres in civitate illa superna / quia in fide trinitatis recipiuntur ad gloriam eternam celestem / Et murus civitatis dicitur habere fun- damenta xii .i. xii articulos fidei Nam secundum Apostolum fides est speran- darum rerum etc. ad Hebre. xi .i. bonorum celestium que sunt nobis spe- rande / Et in hac diffinitione fidei accipitur substantia pro inchoatione sicut fundamento / eo quod fundamentum est inchoatio domus / Per fidem vero formatam caritate inchoatur beatitudo celestis in nobis Et subditur Apocalypsi xxi Et in ipsis xii nomina apostolorum et agni .i. ipsorum xii articuli / qui sunt fundamenta fidei sunt a xii apostolis conscripti qui nominatim in hoc symbolo sunt expressi / et sunt agni .i. Christi / nam sep- tem articuli sunt de eius divinitate / et septem de humanitate eius, ut supra dictum primo articulo potest apparere / Nomina autem apostolorum dicuntur in ipsis fun- damentis scripta / quia ipsi apostoli primo publicaverunt fidem etc. / in dictis xii articulis contentam predicando / et eam pro fide Christi moriendo / Sed cum venerit quod perfectum est evacuabitur quod ex parte est Ad Cor. i Cor. xiii / cum scilicet fidei succedet visio clara / Igitur secundum Bonaven- turam super iii° sententiarum dist. xxxi habitus fidei tunc simpliciter tollitur per visionem glorie / propter suas imperfectiones / que in gloria excludit co- gnitionis imperfectionem / fides enim est de non visibilibus / Similiter habitus spei evacuatur in patria / et ei succedit novus habitus quo certitudina- liter et iam presentialiter habetur et possidetur / quod expectabatur quia spes est de futuro et non habito / Caritas autem in patria non evacuatur nec tollitur / sed consummatur Unde prima Cor. xiii dicitur Caritas nunquam exci- dit / glosa nec in hoc seculo nec in futuro / Scientia dicitur aliquo modo non manere in patria / et aliquo modo manere dicitur / Nam si consideramus in scientia sub- iectum, usum et modum / Scientia quoad habitum manet et comple- tur / quoad vero ad usum mutatur / sed non tollitur / Sed quantum ad modum simpliciter evacuatur et tollitur / nam eius in patria modus fit in quadam discursu et inquisitione / et quadam sollicitissima ratioci- natione / et ille simpliciter ibi desinit / quia in patria modus cognoscen- di est per simplicem aspectum propter glorie complementum Dicitur etiam supra et civitas in quadro posita est .i. est equilatera / Per hoc intelliguntur quatuor virtutes cardinales / que sunt equales inquantum quis est fortis / tantum est iustus prudens et temperatus / et econverso et ille virtutes manent in patria secundum magistrum iii° lib. sententiarum dist. xxxiii / Sed secundum alios actus est in via Nam iustitia prout est virtus cardinalis / hic est quedam rectitudo ordinans hominem ad alterum

in reddendo ei quod suum est et eius actus potissimus est subvenire
miseris / quia misericordia est pars iustitie / prout est virtus cardinalis / prudentia
est in precavendis insidiis / ordinat enim prospera et adversa ad cautelam futu-
rorum / fortitudo est in perferendis molestiis / unde ille dicitur fortis / qui mo-
lestias recte et perfecte fert / et in eis non succumbit / temperantia est in
coercendis delectationibus pravis / actus autem dictarum virtutum in patria
erunt alii / nam iustitia ibi excludit omnem iniquitatem / prudentia excludit
omnem errorem / fortitudo omnem molestiam / et temperantia omnem libidinem
repugnantiam / vel aliter secundum magistrum Nicolaum de Lira / secundum quem
actus prudentie est ibi nullum bonum deo preponere vel equare / fortitudinis
autem est deo firmissime inherere / temperantia vero est nullo affectu no-
xio delectari / iustitie autem est deo subditum esse / Consequenter est sciendum
quod secundum Ambrosium quem magister allegat in 3° libro sententiarum distinctione 34 septem
omnia dona spiritus sancti etiam manebunt in patria / ibi enim manent omnes
virtutes qui sunt in statu vie / et non habent quid essentiale repugnans
perfectionis glorie / Cum ergo dona spiritus sancti sint huiusmodi / quia omnia
fuerunt in Christo / in quo ~~omnia~~ fuit perfecte plenitudinis beatitudo / hinc est
quod quatuor ab omnibus tenetur / quod dona spiritus sancti in patria non evacuabuntur
sed consummabuntur / Unde donum sapientie etiam ibi / quia licet eius actus sit
circa cognitionem veri precipuus tamen eius actus est circa affectum
boni / quia nominat dei cognitionem experimentalem / adeo eius actus
consistit in cognoscendo divinam suavitatem / inchoatur enim in cogni-
tione / et consummatur in affectione / Ideo sapientia dicitur quasi sapida scientia
/ quia gustus experimentalis boni est valde sapidus et dulcis / Per donum
intellectus in statu vie / deus cognoscitur in creaturis per discursum
In patria vero per simplicem aspectum / quia videtur ibi nude et aperte
et intuitive / In dono consilii duo sunt / Primum est dubia et ambigua
ponderando discutere / Secundum est post discussionem quod convenientius et
dignius est eligere / Primum non est de consilii essentia / sed secundum et
hoc manebit in patria secundum sanctum Thomam / Donum consilii est
in beatis / inquantum in eis continuatur adeo cognitio eorum
que sciunt et illuminantur de hiis que nesciunt circa agenda / Fortitudinis
donum nos dirigit / Primo quo homo inter pericula expedite se habeat / sed
secundo et principaliter / ut homo deo fortiter et inseparabiliter adhereat / et
hoc non solum facit secundum sufficientiam / quia sic est virtus cardina-
lis / sed etiam secundum excellentiam / et secundum hunc actum in patria est et non
superfluit / Donum scientie docet nos / quo debemus conversari in
medio nationis perverse / et hoc pro statu vie / sed in patria eius usus
est ad sciendum et discernendum quo unusquisque debeat se ad alterum
habere / non ad malos / qui erunt extra illam supernam civitatem
/ sed ad bonos / qui in illa superna civitate per omnia concordabunt
Donum pietatis non solum est compati patientibus / quod ibi non
erit / sed habere etiam affectum quendam benignitatis / et dulcedinis
ad omnem hominem in quo conspicit dei ymaginem / et secundum illud
actum manebit in patria / non secundum primum / timoris donum vero

et ibi / quantum ad mali cautelam / sed potius quantum ad summi eius reve-
rentiam / ita quod ab illa summa maiestate faciat resilire in suam
parvitatem / Propter quod sciendum quod timoris domini est tria timere / scilicet penam ut
fugiat offensionem / ut illam caveat maiestatem summam / ut illi
subiaceat exhibendo reverentiam / Et secundum hoc est triplex timor / Primus
est qui principaliter penam aspicit / et ille est servilis / Alius est timor
qui timet quidem [?] secundum ad penam / sed secundum et principaliorem secundum ad offe-
nsam vitandam / et ille dicitur timor initialis / Tercius timor est qui
timet quidem [?] secundum respectu offense vitande / alium vero respectu reverentie
exhibende / et est ille filialis / quia et si primus sit in refugiendo ne
separetur a deo / alter tamen est excellentior et magis perfectus est reve-
rendo deum / et resiliendo a summa maiestate in suam propriam parvi-
tatem / et hic perfectus fuit in christo / et est in sanctis angelis / et est omnibus
beatis / Et quantum ad illum actum timor manebit in patria / non
quo ad alios inferiores [illegible] est addendum quod septem donis spiritus
sancti / correspondent octo beatitudines secundum Augustinum in libro de sermone
domini in monte / Ita quod primo dono scilicet timori correspondet prima beatitu-
do scilicet paupertas spiritus / et secundo dono scilicet pietati correspondet secunda
beatitudo scilicet mititas / et sic de aliis / Sicut ergo dona spiritus sancti
dicuntur dicitur manere in patria secundum aliquos actus / sic et bea-
titudines / Unde paupertas spiritus est ut [?] castum dei timorem
/ nec in se magna querere per superbiam / nec in exterioribus honoribus
vel divitiis querere magnum [illegible] / aut esse per ambitionem vel avarici-
am / sed voluntarie et libenter propter deum talia abiciat reputans
indignum cum illis se occupari / ne a deo elongetur aut separetur
/ Et quo ad hunc ultimum manet [illegible] in patria / Hec beatitudo resi-
liens cum timore / ab illa summa maiestate in suam parvam
parvitatem / Secunda beatitudo est mititas / que animum tranquillat
/ ut deus deus in eo regnet / Tercia est luctus / que deflet sua et
aliena peccata / gemit etiam et plorat / quod sic cum a deo separatum
adhuc manere oportet etc. / In hac beatitudine luctus ponitur pro mer-
ito / sed consequens consolatio pro premio / que consolatio in hac
beatitudine hic inchoatur / et in patria consummatur / Quarta est esu-
rire iusticiam id est nunquam nos iustos satis reputare / et ab operi-
bus iusticie velle cessare / hec secundum maxime est in patria / ubi
non cessant die ac nocte deum laudare / et optat nos opera
iusticie adimplere / Quinta est misericordia / cuius est gaudere alterius defe-
ctus supplere / et hoc plus fit in patria / quam in via / Sexta est cordis
mundicia / qua mens purificatur non solum a peccatorum sordibus
et demonum erroribus / sed etiam a corporeum fantasmatibus
in presenti vita / non autem a speciebus intelligibilibus / hec omnis erit in
patria in qua deus seu divina essentia videbitur nude immediate
clare et aperte / Septima beatitudo dicitur pax / pacifici nunc sunt
qui in se / et aliis pacem faciunt / tranquillitatem eius animi / beati

in se perfecte habent / et apud deum nobis sanctis suis intercessionibus
obtinent et procurant / Sit ergo cum omnis beatitudinis actus sit actus
virtutis perfecte / et consummate hic in via / multo perfectius erit in
patria / Octaua beatitudo dicitur fortitudo in patiendo / que perficit
potenciam et ordinat ad bene patiendum / Sicut enim ad potenciam virtuo-
sam pertinet bene agere / ita et bene pati / In hoc bene se habet non
quantum et humano / quando propter tribulacionem imminentem non recedit
a virtute / licet et tribulacionem sustineat actu / aliqua angustia
et dolore / et hoc fit per fortitudinem que est virtus politica et mora-
lis seu cardinalis / Sed excellencius hoc fit per fortitudinem diuinam
que est donum spiritus sancti / secundum quam homo non solum pacienter / sed eciam
libenter et letanter sustinet aduersa / Sed eciam feruenter desiderat su-
stinere adhuc maiora et acerbiora supplicia / Et ergo dei martires
quanto acerbioribus tormentis cruciabantur / tanto magis in deo
letabantur / et cum quodam impetu desiderii pro christo deo maiora
et plura sustinere optabant / et per hoc se fore instabiliores et
beatiores estimabant / Et quo ad illud vltimum scilicet beatitudinis desiderium
fortissime ferunt / sed in patria in deum ad sibi in omnibus con-
placendum / licet ibi non sit aliquid aduersum pati / Post predicta
est sciendum quod duodecim fructus de quibus dicitur ad Galatas v. eciam ma-
nent in patria / Et in ea dicitur Apocalipsis xxii. Ex vtraque parte fluminis lignum vite
id est afferens fructus xii / hoc tamen erit secundum alios actus viatoris
et alii comprehensoris / Primus fructus est caritas / qui in patria
est in deum prosilium totaliter per amorem transformari / Secundus fru-
ctus est gaudium / et ille est in deo pisa delectari / Tercius est pax
et hic est in deo totaliter quietari / Quartus est paciencia que est
in via in aduersis non frangi / in patria vero vbi nulla est aduer-
sitas / est in deo firmiter stabiliri / Quintus est benignitas id est
bona igneitas / que est in beatis ad amorem proximi inflamacio
quo ad affectum / Nam in eis est vnus ardor cordium / vt dicitur
in illa prosa Superne matris gaudia representat curia etc. Sextus
est bonitas id est diffusio proprii boni ad proximum secundum effectum / Nam
bonum est sui diffusiuum / Bonum autem vnius beati redundat in al-
terum / et vnus gaudet de bono alterius / sicut de suo bono
proprio / Septimus fructus est longanimitas / que est equanimis ex-
pectacio boni futuri / Nunc vero beatorum communiter ex parte vt glori-
ficacionem / Octauus fructus est mansuetudo / que in via est mo-
deratio ire / Sed in patria non habet locum ira quantum ad suum male
quod est accensio sanguinis circa cor / sed quantum ad suum
forte / quod est appetitus vindicte habet locum / Nam beati appetunt vindi-
ctam obstinatorum peccatorum / secundum illud Psalmi Letabitur iustus cum
viderit vindictam / manus suas lauabit in sanguine peccatorum

Bene per fortitudinem fit quod homo non solum pacienter sed libenter et letanter sustinet aduersa / Sed eciam

Duodecim fructus

expectacio

Et quia iste appetitus moderatus est in sanctis secundum gloriam scilicet di-
uine iusticie ideo secundum hoc est ibi mansuetudo. Nonus est fides
que si accipiatur ut est uirtus theologica non est in patria ut pr-
ius est dictum quia fides est de non uisis ibi autem clare uidentur
que hic creduntur quia fidei succedit uisio clara. Si autem accipiatur
fides pro fidelitate sic est in beatis maxime. Decimus fructus
est modestia que est excellenter in patria nam potencie inferiores
anime sunt omnino superioribus subiecte. Undecimus est contine-
ncia. Est autem continens qui concupiscencias patitur sed ab eis non
deducitur contra passiones fortiter se tenens. Huiusmodi concupiscen-
cie non sunt in patria propter quod non est ibi continencia quantum ad concu-
piscencias pati sed est ibi quantum ad non deduci nam beati non possunt
ad aliquod malum flecti. Duodecimus est castitas prout impor-
tat mundiciam hec est in patria nam in eam non intrat aliquid
coinquinatum. Hii fructus permanent in sua suauitate et duracio-
ne cum graciarum actione et laude [illegible] spiritu sancto septem-
digente. Quoniam circa articulum aliqui errores sunt scripti qui per-
iculum fidei katholice sunt exclusi. Et ita hic quique errores
specialiter predicta huius articuli excluduntur. Primus est dicencium quod
nulla uita beata sit post hanc uitam cuius oppositum manifeste dicit ce-
tictus. Secundus est dicencium quod nulla anima ante iudicium uidebit
essenciam diuinam unde aperte et clare aut contra deum cuius patet
falsitas. Nam anime statim post separacionem a corpore ad eternum
premium aut supplicium temporale uel eternum supplicium perducuntur
nec est expectacio usque ad iudicium. Tercius error est dicencium
non esse distinctionem seu variacionem in premiis et gau-
diis beatorum nec in suppliciis dampnatorum cuius oppositum
ostensum est quia variacio et distinccio est et erit tam in premiis
essencialibus quam accidentalibus et cetera secundum quod maiorem uel minorem
caritatem habuerunt et in ea fidelius et studiosius egerunt et ce-
rtius pugnauerunt. Quartus est dicencium nullum hominem uitam eternam
uel aliquam eius aureolam mereri sed omnia de necessitate
euenire. Contra hoc dicit scriptura Reddet unicuique secundum opera sua. Et
Apocalypsis xviii quantum se glorificauit et in deliciis fuit tantum date illi
tormentum et luctum. Et de ve h xviii iuxta mensuram delicti
erit et plagarum modus. Item Joh. xiiii In domo patris mei
mansiones multe sunt. Quintus error est dicencium animam post
separacionem a corpore posse suam voluntatem mutare de bono in
malum aut e conuerso. Huius falsitas patet ex hoc quod quamdiu anima potest
sic de bono in malum aut e conuerso suam voluntatem mutare
tamdiu est in statu pugne et milicie sed post hanc uitam est
anima in termino recipiendi premium uel penam pro eo quod legitime
uel illegitime certauit. Et erit extra statum pugne et mi-
licie ideo bona voluntas in bono est confirmata et mala

glorificauit

est in malo obstinata / a quo malo dominus deus nos dignetur preservare
/ bonam per voluntatem et sibi acceptam nobis conferre / et confirmare
ut illum dominum dignissimum possimus cum omnibus sanctis eternaliter laudare

Amen dictio hebraica est / et signat tamen primo cum accipitur nominaliter
et est nomen indeclinabile / et signat nomen sanctum tuum domine deus quod
est ineffabile et immutabile / ut in apocalipsi in fine hec dicit amen testis
fidelis et verus / qui est principium creature dei / a te ergo domine deo meo
/ qui solus hoc nomine amen designaris sic exposito ex totius cordis
mei affectibus expostulo et requiro / ut pro retributione huius nominis
sancti tui nomen meum in libro vite rescribi facias / cum illis qui fi-
dem tuam katholicam in te numquam mutaverunt / nec aliquo errore
/ vel peccato maculaverunt / aut infecerunt / sed sinceram et illibatam ser-
vaverunt. Da michi domine fidem rectam sine errore / vivam cum meritorio
opere / formatam caritate / firmam que non possit vinci aliqua
adversitate / et bene fundatam humilitate / ut fiat nomen meum inter
filios et filias tuas / tibi notum / nulla umquam oblivione delendum
/ hoc rogito per nomen tuum amen sanctum / Secundo amen accipitur adverbia-
liter pro vere / veraciter fideliter / vel infallibiliter / Sicut in evange-
lio domini ihesu frequenter eo usus dicens amen dico vobis propter maiorem
assertionem veritatis / Hinc ergo qui es vera veritas / et vera caritas
/ que non fallit suppliciter exoro / ut veritas tua semper in corde meo resul-
geat / et omnis iniquitas ac diabolica falsitas destruatur / Tertio autem
accipitur verbaliter et est idem quod fiat / ita accipitur ab orantibus in fine ora-
tionis quando dicitur / amen .i. fiat / sic in proposito domine deus amen testis
fidelis / qui est principium et finis quem tua providentia / et cooperante gratia
articulos fidei per tuos fidelissimos apostolos congregatos in unum sim-
bolum exponendo ad ultimum articulum qui est de gloria beatorum puto
/ quem tuis fidelibus finaliter in fide tua permanentibus indubie es da-
turus / hoc ut fiat opto desideranter dicens amen / Nec solum amen
ad hunc articulum ultimum / sed ad quemlibet aliud refero significando / ut ap-
sit pro credo / sicut in illo extremo articulo / optans et supplicans rogans
ut domine ipse ihesu christe te ducente et me in fide tua conservans obtineam a
te veniam peccatorum meorum partem in resurrectione beatorum / et vi-
tam eternam / quam a longe in hoc mari procelloso tenui fide aspi-
cio et salute ad quam de statu vallis miserie suspiro ut queque labo-
rans ut aliquando ad ipsam de tua misericordia feliciter perveniam / O domine
deus unicum refugium meum / qui me a iuventute mea custodi-
sti / et fidem tuam katholicam docuisti / dirige me ad te / preser-
vans a devio et errore / ne mergam in profundum vel confusionem
/ guberna ergo navem meam dextera tua ne periclitem in fluctibus
huius maris ~~pudibundi~~ furibundi / ut civitatis vitiosis procellis
/ navis et mercibus salvis perveniam ad te portum salutis eterne /
/ qui stas in litore celestis patrie / me expectans per ihesum cri-
stum dominum nostrum salvatorem omnium / qui tecum vivit
et regnat in unitate spiritus sancti deus per omnia secula seculorum amen

Ex supradictis luculenter patet / quod si respectum habeamus fa-
ctum ad eos qui simbolum ediderunt / tunc articuli fidei sunt xii ad
numerum duodecim apostolorum / Si vero consideremus que realiter
credenda sunt / tunc articuli sunt xiiii / quorum septem spectant ad
divinitatem / septem vero ad humanitatem / prout supra dictum
est de eis / Sed ut nunc summarie et breviter / propter simpliciores fa-
ciliorem memorie commendacionem / et retencionem repetatur / Unde
hec divisio articulorum signata est per septem candelabra / et se-
ptem stellas Apocalipsis i. ubi dicitur / Conversus vidi septem candela-
bra aurea / et in medio septem candelabrorum aureorum similem
filio hominis / Per hec intelliguntur septem ultimi articuli pertinentes
ad humanitatem / unde in medio horum similitudo filii hominis descri-
bitur / Et sequitur quod habebat in dextera sua stellas septem / et per has intel-
ligitur septem primos articulos ad deitatem pertinentes / i. Thi. vi. lu-
cem habitat inaccessibilem, quam nullus vidit hominum / Sunt igitur septem
articuli fidei / qui pertinent ad deitatem / quorum primus indicat esse
unum deum / qui notatur ibi Credo in deum / Secundus est patrem esse
deum ibi patrem omnipotentem / Tercius est filium esse deum ibi Et
in Ihesum Christum filium eius unicum dominum nostrum / Quartus est spiritum
esse deum ibi Credo in spiritum sanctum / Sic patet quod predicti quatuor
articuli sunt de unitate divine essencie / et trinitate personarum / Quintus
est credere remissionem peccatorum / hiis qui sunt in ecclesia ibi / Sanctam
ecclesiam katholicam / sanctorum communionem / remissionem peccatorum
Sextus mortuorum resuscitacio ibi Carnis resurreccionem / Sep-
timus bonorum remuneracio / sub quo comprehenditur et malorum
punicio ibi Vitam eternam / Et isti tres articuli ultimi ad divini-
tatem pertinent / quia virtute divinitatis fit peccatorum remissio / que est
anime iustificacio / et corporum resurreccio / atque corporis simul et anime
glorificacio / Alii septem articuli sunt / qui pertinent ad Christi humani-
tatem / Primus est credere filium dei esse conceptum de spiritu sancto
ibi Qui conceptus est de spiritu sancto / Secundus est filium dei natum
ex maria virgine ibi Natus ex maria virgine / Tercius est filium
dei pro nobis mortuum in cruce ibi Passus sub poncio pylato
crucifixus mortuus et sepultus / Quartus est filium dei de-
scendisse ad inferos secundum animam, ibi Descendit ad inferna / Quintus
est filium dei a mortuis resurrexisse ibi Tercia die resurrexit
a mortuis / Sextus est eundem ascendisse ad patris equalitatem
ibi Ascendit ad celos sedet ad dexteram dei patris omnipotentis
Septimus est filium dei credere iudicaturum bonos et malos / ibi
Inde venturus est iudicare vivos et mortuos / Sed et secundum dominum
hugonem Credo xii sunt articuli fidei vi de divinitate et vi de hu-
manitate / Primus articulus de divinitate Credo in deum patrem
omnipotentem creatorem celi et terre / Secundus et in Ihesum Christum
filium eius unicum dominum nostrum / Tercius Credo in spiritum
sanctum / Quartus Sanctam ecclesiam katholicam sanctorum communionem

remissionem peccatorum. Undecimus carnis resurrectionem. Duodecimus
vitam eternam. Alij sex articuli pertinent ad humanitatem Christi. Primus
qui conceptus est de spiritu sancto. natus ex maria virgine. Secundus
passus sub poncio pilato. crucifixus mortuus et sepultus.
Tercius descendit ad inferna. Quartus tercia die resur-
rexit a mortuis. Quintus ascendit ad celos sedet ad dexteram dei
patris omnipotentis. Sextus inde venturus est iudicare vivos et
mortuos. Ista sancta divisio videtur signata fuisse Josue iiii°
ubi dixit dominus pater ad iesum .i. ad filium Elige tibi xii viros
.i. apostolos Luce vi vocavit discipulos suos et elegit xii ex ipsis
quos et apostolos nominavit. Et elige inquit xii viros singulos per sin-
gulas tribus. et precipe eis ut tollant de medio iordanis alveo
.i. de media profunditate scripturarum ubi steterunt pedes sacer-
dotum .i. affectus sanctorum patrum xii durissimos lapides .i.
articulos fidei qui non credentibus durissimi apparent. credentibus
vero durissimi sunt .i. firmissimi quia sunt fidei fundamentum. Et
quos et ponetis in loco castrorum ubi fixeritis hac nocte tento-
ria .i. in ecclesia que est ut castrorum acies ordinata. in qua no-
cte presentis vite per speculum in enigmate figunt fideles tentoria sua
ad litteram Cor. xiii ubi xii lapides posuerunt qui figurabant xii predi-
ctos articulos designant. Ista summa xii articulorum colligitur ex sim-
bolo quod apostoli ediderunt. Et quia tria sunt symbola. Primum est
apostolorum. Secundum niceni concilij. Tercium athanasij alexan-
drini patriarche. Primum factum est ad fidei instructionem. Secundum
ad fidei explanacionem. Tercium ad fidei defensionem. Et quot autem
et qui articuli sunt. Est secundum quosdam sunt xii iuxta numerum xii
apostolorum. quia apostoli per inspiracionem spiritus sancti congregati sim-
bolum unum composuerunt. et singuli singulos articulos apposuerunt.
unde dicitur symbolum quasi singulorum bolus. et inventum est in
scriptis licet non autenticis. quis apostolorum quem articulum
apposuerit. et videtur eis congruere vox prophetarum in lege veteri
in hunc modum. Primum articulum apposuit princeps apostolorum petrus
dicens Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et ter-
re. Jeremias patrem invocabis me dicit dominus. Secundum apposuit an-
dreas dicens Et in ihesum christum filium eius unicum dominum nostrum.
ps. ii David et dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie
genui te. Tercium apposuit iacobus maior dicens Qui con-
ceptus est de spiritu sancto natus ex maria virgine. Ysaie vii° Ecce
virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius Ema-
nuel quod interpretatur nobiscum deus. Quartum apposuit Joha-
nes dicens Passus sub poncio pilato crucifixus mortuus
et sepultus. Daniel ix post ebdomadas lxii occidetur Christus
Et zacharie xii aspicient ad me quem confixerunt. Quintum apposuit
Thomas dicens Descendit ad inferna. Osee xiii O mors ero mors

tua morsus.

Dat credo petrus, et i. ihm andreas sctm
Ami conceptu iacobus, passus mortuus est ioh
Descendit thomas, ascendit iacobus minor
Inde venturus philippus, credo dat bartholomeus
Sctam dat matheus, vnius dat tibi simon
Carnis dat iudas, vit eternam quoque matheus

tua morsus tuus ero inferne. Sextum apposuit matheus dicens Tercia die resurrexit a mortuis. iudic. xvi. Consurgens apprehendit ambas portas fores. Septimum apposuit iacobus minor dicens Ascendit ad celos sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Amos ix. Qui edificauit ascensionem suam in celo. Octauum apposuit philippus dicens Inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Johel iii. Congregabo omnes gentes et deducam eas in vallem Josaphat et disceptabo cum eis etc. Consurgant et ascendant gentes in vallem Josaphat quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes. Et Mal. iii. Accedam ad vos in iudicio. Nonum apposuit Bartholomeus dicens Credo in spiritum sanctum. Aggei ii. Spiritus meus erit in medio vestrum. Et Johel ii. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Decimum apposuit Simon dicens Sanctam ecclesiam katholicam sanctorum communionem remissionem peccatorum. Zoph. ii. Hec est ciuitas gloriosa habitans in confidencia. Et Michee vii. Deponet dominus omnes iniquitates nostras. Vndecimum apposuit Judas Thadeus dicens Carnis resurrectionem. Ezech. xxxvii. Educam vos de sepulcris vestris populus meus. Et Zach. ix. Suscitabo filios Syon. Duodecimum apposuit Mathias dicens Vitam eternam. Amen. Abdias in fine Possidebunt ciuitates austri et ascendent in montem Syon. Et Zoph. iii. Reddam populis labium electum ut inuocent omnes nomen domini et seruiant ei. Hec opiniones in diuersis libris communiter inuenitur. Vnde Aug. in li. Sinodi Symbolum fidei et oratio dominica pro tota lege parvulis capitur ad celorum regna sufficiunt. Quia secundum omnis amplitudo scripturarum in oratione dominica et symboli breuitate concluditur. Hoc de patre nato dant et de flamine sacro articulos. Petrus. Bartholomeus Conceptum natum. Jacobus passum. Et Johannes inferna. Thomas. Philippus ponit in altum. Post hec in ecclesia communio sancta Matheus. Culpam dimittit Simon. Post surgere Judas. Judas alpheus reditum. Vitam quoque Mathias.

Albertus vero Magnus de eadem hec ponit nisi articulos. Vltimus posuit Mathias qui erat adiectus ad numerum Apostolorum complens solo suo symbolum et dicens. Et vitam eternam. Et hic articulus fundat superiorum operum opere in gloria vbi pater insinuat posse, filius autem nosse, et spiritus sanctus vitam sapiencie posse et nosse. Eterna enim vita est [struck through] [struck through] que nunquam habet durationis terminum, que est fluens actus fluens dimissus adeo in se ipso et totum quod in ipso est, feliciter irrigat omnibus infirmitatibus. Que sunt mortis preludia fugatis. Cor. xv. Absorpta est mors in victoria. Bibitur autem hec vita in fonte vite deo trinitate. Sicut dicit propheta Domine apud te est fons vite, et in lumine tuo videbimus lumen. Hoc igitur inprecesso expositum est simbolum apostolorum quod fuit primum.

Albertus vero magnus primum articulum Niceni concilii explanat sic dicens. Multiplicatis ut infra

Multiplicatis autem heresibus conuenerunt ccc. xviii. patres in Niceno Synodo et symbolum non aliud ab ipso quod dictum est. Sed eosdem articulos magis ad erroris destructionem explanauerunt. Et primum quidem articulum expresserunt dicentes Credo in vnum deum patrem omnipotentem factorem celi et terre visibilium omnium et inuisibilium. Et ille totus ita est expressus contra errores paganorum et hereticorum qui Manichei a quodam Mane heresiarcha eorum dicuntur. Pagani enim multos deos celestiales, duos terrestres et alios inuicem discordes esse dixerunt. Manes autem docuit duos esse deos et duo principia scilicet deum lucis et deum tenebrarum. Vnum deum bonorum principium et alium malorum principium. Et ideo fuerunt qui creaturas putauerunt malum esse eternum et ideo hec efficientem causam, que cum non possit esse bonus deus dixerunt malum deum esse principium malorum. Contra quod dixerunt patres Credo in vnum deum quia scriptum est dominus deus tuus deus vnus est. Non erunt tibi dii alii preter me. Et Ps. Non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum. Ego enim dominus. Vnum autem dicitur vna deus non quia hic vnitas que in aliquo cadat genere vel specie vnitate secundum numerum

cum unitas eorum multiplicetur in pluribus suis suppositis, in quibus est Petrus et Martinus, nec sit una anima, neque unus homo secundum esse animatum et formale. Hec autem unitas non est in essentia divina, tamen quamquam in suis suppositis sint tres persone non multiplicatur, quia pater et filius et spiritus sanctus non sunt tres dii secundum esse deitatis, sed unus deus. Et sic sunt una substantia et una eternitas et una sapientia, et sic de omnibus aliis que absolute et essentialiter dicuntur de personis. Et si alii sunt dii, non essentialiter sed participative, sicut sancti, vel nuncupative, sicut ydola dii dicuntur. Ergo licet dii plures sint in suppositis, tamen non multiplicatur eorum deitas in ipsis. Et de participative sanctis dicitur: Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. De aliis autem in psalmo: Omnes dii gentium demonia, dominus autem celos fecit. De omnibus autem simul dicitur i Cor. viii: Scimus quoniam ydolum nihil est in mundo et quod nullus deus nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii sive in celo sive in terra, nobis tamen unus deus pater ex quo omnia et nos in illo, et unus dominus Ihesus Christus per quem omnia et nos per illum. Tunc autem secta Manichei divisa erat in tres partes, quia aliqua pars dixit duos deos, sicut apparet in epistola fundamenti quam fecit Manicheus, et destruxit Augustinus in libro quem fecit contra epistolam fundamenti. Alia autem secta ex illa divisa dixit unum esse deum, sed duos creatores, qui mundum fabricatum ab uno deo in diversa solverunt, et illi dicebant quod unus factor fecit incorruptibilia, scilicet celum et celestia corpora; alter autem fecit, ut dicebant, corruptibilia, pugnancia et semper destruencia. Alii autem ex Manicheis dixerunt quod unus factor fecit invisibilia, sicut animas et angelos, alius autem visibilia, sicut hec inferiora. Adeo patres utrorumque errorem excludentes dixerunt patrem omnipotentem, factorem celi et terre, et visibilium omnium et invisibilium, fundantes de plano suam [illegible] verbo apostoli Col. i: Quoniam in ipso condita sunt universa in celo et in terra, visibilia et invisibilia. Sic ergo est quod addiderunt explanando articulum primum.

Quantum igitur ad ultimum principale premissum, videlicet de expositione simboli, sciendum quod in missa excepto tempore in sollempnitatibus altissone decantatur, quod ad Marcus Romanus post Silvestrum institutum est. Damasus papa ex decreto ubi synodi apud Constantinopolim celebrato instituit, et vocatur maius simbolum a grecis, quod similiter partitur in xii articulos fidei quemadmodum et apostolorum, scilicet in xii partes. Prima pars est de unitate essentie deitatis et de persona patris. Secunda pars est de persona filii, et incipit ibi: Et in unum dominum Ihesum Christum filium dei unigenitum et ex patre natum ante omnia secula, deum de deo, lumen de lumine, deum verum de deo vero, genitum non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt. Tercia pars de incarnatione et nativitate, et ibi: Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine et homo factus est. Quarta de passione et sepultura, et ibi: Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato passus et sepultus est. Quinta de resurrectione, ibi: Et resurrexit tercia die secundum scripturas. Sexta de ascensione in celum, ibi: Et ascendit in celum, sedet ad dexteram patris. Septima de adventu ad iudicium, ibi: Et iterum venturus est iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Octava de persona spiritus sancti, ibi: Et in spiritum sanctum dominum et vivificantem, qui ex patre filioque procedit, qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Nona de ecclesia katholica, ibi: Et unam sanctam katholicam et apostolicam ecclesiam. Decima de baptismo, ibi: Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Undecima de resurrectione mortuorum, ibi: Et expecto resurrectionem mortuorum. Duodecima de vita eterna, ibi: Et vitam venturi seculi. Alii autem sic dividunt, quod primo ponit quedam que pertinent ad essentie unitatem, secundo que pertinent ad personarum trinitatem, ibi: Patrem omnipotentem. Quantum ad essentie unitatem dicitur: Credo in unum deum. [illegible] est credere deum, et credere deo, et credere in deum, de qua supra dictum est in simbolo apostolorum in primo articulo, de qua dicta sufficit. In unum autem, quod additum fuit per ecclesiam ad simbolum apostolorum, ad convincendum errorem tritheitarum [illegible] qui sicut tres ad personas, ita et tres asserunt esse deos. Contra quos dicitur Deut. vi: Audi Israel, dominus deus tuus unus est. [illegible] ac divinitatis, contra quod erant [illegible] qui diversitatem in trinitate [illegible] asserunt, contra illud quod dominus dicit: Ego et pater unum sumus.

Circa istam particulam oritur dubitatio, quia dicitur in unum deum: utrum deus sit nominabilis. Et arguitur quod non, quia proprium nomen convenit deo. Sed quantitas, quia dicit Dionysius de divinis nominibus capitulo i quod neque nomen est eius neque opinio. Et Proverbiorum xxx dicitur: Quod nomen eius et quod nomen filii eius, si nosti. Item omne nomen aut dicitur in abstracto aut in concreto. Sed

nomina significancia in concreto non competunt deo, cum sit simplex, neque nomina
significancia in abstracto, quia non significant aliquid perfectum subsistens, ergo videtur quod nullum
nomen potest dici de deo, ergo videtur quod deus non sit nominabilis. Et confirmatur
omne nomen sumitur a forma aliqua, sed ut dicit Augustinus deus omnem formam
subterfugit, et ideo intellectum nostrum [illegible] primus esse non potest, ergo sicut subter-
fugit omnem formam, non potest ei dari nomen a forma, et non est nominabilis.
Item philosophus in libro de causis dicit: Causa prima superior est omni narratione,
non est narrata, [illegible] est eius [illegible], deficiunt enim lingue ad narrationem eius,
ergo deus non est nominabilis. Item nullum est nominabilis per nomina quia illa significant
[illegible] [illegible], et ita quod in deo autem nulla est compositio. Item per
[illegible] quod licet nomina sint [illegible] [illegible] sunt ut demonstrabilia
cum demonstratione vel indicatione, sed nullum horum competit deo quia sine qualitate
est et sine omni accidente, et sine [illegible], et sentiri non potest nec demonstrari potest nec
relative significari, cum illud sine [illegible] [illegible] [illegible]. Item
nec per propria aut principia est nominabilis quia [illegible] [illegible] [illegible]
esse abstractum est a [illegible], ergo videtur non posse designari nomine nec pronomine
vel aut [illegible] ergo nullo potest a nobis nominari. Et Isidorus dicit: Deum neque
dici neque intelligi possibile est. Deus enim omni situ motu situ fantasia
opinione nomine [illegible] et intelligentia superemanat [illegible]. Et ideo dicit
Dionysius omnibus [illegible] incomprehensibilis est, neque sensus eius est
neque fantasia neque opinio neque nomen. Et Augustinus in [illegible] Deo non
nomen [illegible] quia nec invenimus. Deus non est nomen dei, sed indicium
quod sentimus. Et ideo Augustinus [illegible] intelligimus deum quantum possumus
sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatorem, sine
situ presidentem, sine habitu omnia continentem, sine tempore sempiternum, sine loco
ubique totum, sine sui commutatione mutabilia facientem, nihil patientem. Et
si quis deum ita cogitat, nondum [illegible] possit invenire omnino quid sit. Et
[illegible] quod nullum nomen esse divine essencie et illud solum potest significari
quod potest comprehendi, sed deus non est comprehensibilis et per consequens nec nominabilis.
In oppositum pro veritate [illegible] dicit [illegible] Dominus [illegible]
[illegible]. Et Augustinus in libro soliloquiorum dicit [illegible]
[illegible] est deus, ergo est nominabilis. Et paulo post [illegible] sicut sol [illegible] ad
[illegible] est deus [illegible] spiritualis ad intellectum, sed quia lux [illegible] visibilis
sensum, sic [illegible] intelligibilis. Et Damascenus dicit cognitio [illegible] deum
sit deus [illegible] insita [illegible]. Et de [illegible] deus se nominat [illegible] in [illegible] est dictum
[illegible] est [illegible]. Et [illegible] nomen [illegible] adonay non in-
[illegible] nomen [illegible] est [illegible]. Et [illegible] quod [illegible] est admirabile. Et
dictum [illegible]. Et Judicum [illegible] nomen meum. Et Apocalypsis: Ego sum alpha
et o principium et finis dicit dominus deus. Et ad Philippenses [illegible] enim
non [illegible] super omne nomen [illegible] veritas [illegible] quod deus est intelligibilis
et a nobis nominabilis. Respondendum [illegible] dicit [illegible] ad [illegible] Deus est
ex quo omnia [illegible] non [illegible] omnia [illegible] nec [illegible]
principii [illegible] in quo omnia non [illegible] in loco, sed [illegible] in virtute
[illegible] locus. Et [illegible] dicit ex quo omnia, non de quo omnia
quia non est [illegible] deus, si enim [illegible] a singulis que sunt in celo et in terra et
in aere et in mari et in abysso quid [illegible] aut [illegible] de deo. Unde
[illegible] ipse fecit nos et non ipsi nos. Et [illegible] [illegible]
[illegible] et magnitudine [illegible] et ordine et dispositione sapientie et gubernatione
et conservatione ac largitate bonitatis. Et Augustinus [illegible] quod deus est [illegible]

summum bonum quod est principium omnium fecit de nichilo, quo nihil melius
excogitari potest. Si enim aliqua mens posset cogitare aliquid melius deo
tunc ascenderet creatura super creatorem, quod absurdum est. Propter deum cogitari potest
non esse, qui sic est, ut nec cogitatione queat non esse. Deus est volun-
tas omnipotens, benivolentissima vis, lumen eternum, incommutabilis
ratio, summa beatitudo, creans mentes ad se participandum, vivificans
ad sentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, iustificans
ad promerendum, accendens ad zelum, fecundans ad fructum, dirigens
ad equitatem, formans ad benivolenciam, moderans ad sapientiam, robo-
rans ad virtutem, visitans ad consolacionem, illuminans ad cognicionem,
perpetuans ad immortalitatem, circumdans ad securitatem. Est ingi-
ter illuminator animarum ad se et ad cetera cognoscenda. Nota quod in deo creature co-
gnoscunt. Deus est merces omnium. Deus est vita vivificans, substancia con-
sistentium, principium et causa omnis vite, et summum [illegible] valor ipsius
bonitatem que omnia creata deducat ad esse et continet causando ipsum
esse. Causa est omnium creaturarum, quod quicquid est causa cause est causa
causati. Ipse secundum Augustinum est totus oculus, totus manus est, et manus
est, totus pes est, totus est oculus, quia omnia videt, totus est ma-
nus, quia omnia operatur, totus pes est, quia ubique est. Et Crisostomus super epistolam
ad Hebreos dicit: Sicut de deo multa intelligimus que loqui penitus
non valemus, sic multa loquimur que intelligere non sumus idonei.
Exempli gratia, quod deus est ubique scimus, quomodo autem ubique sit intellectu non
capimus. Hec ille. Et Gregorius dicit: Deus ipse manet intra omnia, ipse
est extra omnia, ipse super omnia, ipse infra omnia. Est enim superior per
potenciam, inferior per sustentacionem, exterior per magnitudinem, interior per
subtilitatem. Secundo principaliter nondum secundum glosam super illud Exo-
di [illegible] dii [illegible]. Deus dicitur [illegible] quadrupliciter: nomen essencialiter et pro-
prie [illegible] soli deo vivo et vero et toti trinitati. Et sic ponitur singula-
riter. Sic ad Ephesios: Unus deus. Aliquando capitur adoptive, et sic con-
venit sanctis angelis et hominibus. Sic [illegible] ego dixi dii estis. Et Johannis x°:
Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est. Quandoque dicitur nuncu-
pative, sed solo nomine, et sic convenit ydolis et ponitur pluraliter. Ut in psalmo:
Omnes dii gencium demonia. Aliquando potestative. Exodi vii°: Constitui
te deum Pharaonis, id est dedi tibi potestatem super Pharaonem. Et Genesis [illegible]
dixit Jacob ad Esau: Vidi faciem tuam quasi faciem dei, id est alicuius pote-
tissimi. Tunc notat dignitatem, ut Exodi xxii°: Diis non detrahes,
id est prelatis tuis. Quandoque notat similitudinem [illegible]. Philippensium iii°: Quo-
rum deus venter est. Et sciendum quod dicitur [illegible] et dicitur
secundum [illegible] [illegible] per deum [illegible] per divinum filius intelligitur [illegible]
[illegible] et deum et divinum affirmat. Deus [illegible] non est [illegible] ad
[illegible]. Deus [illegible] [illegible] ad timorem. Deus [illegible]
[illegible]. Deus dicitur [illegible] deus [illegible] [illegible]
[illegible]. Deus [illegible] deus [illegible] vitam suis. Et Da-
[illegible] dicit [illegible] non deus est non operacio, quia impossibile est a-
liud ab operacione [illegible] et [illegible]. [illegible] operacionem [illegible]
[illegible] cognoscitur sempiterna virtus [illegible] et divinitas. [illegible]
[illegible] secundum [illegible] Thomam in prima parte q. [illegible]

Deus dicitur multipliciter

1o in responsione principali ad questionem quod adducendo primum dicitur voces sunt sig-
na intellectuum et intellectus sunt rerum similitudines et sic patet quod voces
referuntur ad res significandas mediante conceptione intellectus secundum quod quod
aliquid a nobis intellectu cognosci potest sic a nobis potest nominari. Et quia
deus in hac vita non potest a nobis videri per suam essentiam sed cognoscitur
a nobis ex creaturis secundum habitudinem principii et per modum excellentie et
remotionis. Sic ergo potest nominari deus a nobis ex creaturis non tamen ita
quod nomen significans ipsum exprimat divinam essentiam secundum quod est sicut hoc nomen
homo exprimit sua significatione essentiam hominis secundum quod est. Significat enim
eius diffinitionem declarantem essentiam eius. Ratio enim quam significat nomen
est diffinitio ut dicitur 4o methaphysice. Ex quo sequitur quod deus est nominabilis
a nobis sed in se et ex se est innominabilis. Unde relatione nobis
est nominabilis in se nobis inexpressibilis. Deus enim in se [illegible]
vidit virgini gloriose. Sed ideo fit quia intellectus noster imbecillis est ad
videndum solem in rota et parvus ad comprehendendum dei infinitatem
et infinitatem eius magnitudinis. Ergo non est omnino simile de sole ma-
teriali qui illuminat oculum ad videndum se. Sed sol spiritualis non illuminat
intellectum ad videndum se in se sed in creaturis. Posuit enim deus
tenebras in latibulum suum. Sed dicendum est quod licet deus in crea-
turis nominatur et intelligitur. Dionysius dicit quod deus cum non sit nomina-
bilis in se quia cum sit causa omnium et super omnia continet ea immobili-
ter et est omnia in omnibus ut dicitur in libro de causis. Nam omnia creat tempore
et conservat convenit ei omnium nomina creaturarum. Et cum sint omnia
segregata ab ipso inquantum ipse est causa principium et finis omnium et
in se rerum infinitarum continens potestatem cum est [illegible] immo-
mutabilis et separatus a creaturis. Hiis premissis pono hanc conclusionem
videlicet quod deus in se et communiter ex se non est nominabilis in nobis
tamen ex parte creaturarum est a nobis cognoscibilis et nominabilis. Hec
conclusio prima parte ex prima parte premisse notabilis et secunda ex secundo
patet. Et secundum hoc procedit prout est questio adducta. Secundo in
primo deus est nominabilis et cognoscibilis a nobis cognitione imperfecta.
Secundum deus cognitione a posteriori non est a nobis cognoscibilis nec
nominabilis. Ideo quia non habemus eius [illegible] sicut. Conclusio 2a in questione
autem est distinguenda quia simpliciter concedenda. Sed ad primum rationem
autem cum dicitur quod deus non dicitur. Hec non valet esse sine rationem
nominationum quia essentia eius est supra id quod de deo intelligimus
et voce significamus. Quod 2 dicitur quod quia ex creaturis in dei cognitionem
venimus et ex ipsis eum nominamus. Nomina que deo attribuimus sic
significant sicut quod competit creaturis materialibus quarum cognitio est nobis
connaturalis ut supradictum est. Et quia in huiusmodi creaturis ea que sunt perfecta
et subsistentia sunt composita forma autem in eis non est aliquid comple-
tum subsistens sed magis quo aliquid est. Unde est quod omnia nomina
a nobis imposita ad significandum aliquid completum subsistens significant
in concretione prout competit compositis. Que autem imponuntur ad significandum
formas simplices significant aliquid non ut subsistens sed ut quo ad
aliquid est. Sicut albedo significat ut quo aliquid est album. Tercia ergo et

Aliqui heretici credunt quod non possit imponi deo sicut patri / et quod deus [illegible] ... ab aqua [illegible] ... Constat autem quod deus [illegible] ... et quod illud [illegible] vocatur deus / [illegible] ab eo [illegible]

et deus simplex est et subsistens est / attribuimus ei et nomina abstracta ad significandum simplicitatem eius / et nomina concreta ad significandum subsistentiam / et perfectionem ipsius / quamvis utraque nomina deficiant a modo ipsius / sicut et intellectus noster / non cognoscit eum / ut est secundum se in vita. Ad tertium dicendum / quod significare substantiam cum qualitate est significare suppositum cum natura / vel forma determinata in qua consistit. Unde sicut de deo aliqua dicuntur in concretione ad significandum subsistentiam et perfectionem ipsius / sicut iam dictum est / ita dicuntur de eo nomina significantia substantiam cum qualitate. Verba vero et participia significantia tempus dicuntur de ipso / ex eo quod eternitas includit omne tempus / Sicut enim simplicia subsistentia non possumus apprehendere et significare nisi per modum compositorum / ita simplicem eternitatem non possumus intelligere / vel voce exprimere / nisi per modum temporalium / et hoc propter connaturalitatem intellectus nostri ad res compositas et temporales / pronomina autem demonstrativa ~~dicuntur de deo~~ dicuntur de deo / secundum quod faciunt demonstrationem / ad id quod intelligitur / non ad illud quod sentitur / Secundum enim quod a nobis intelligitur / sic hoc sub demonstratione cadit / et sic secundum illum modum quo nomina et participia et pronomina demonstrativa de deo dicuntur / sed hic pro nominibus vel nominibus [illegible] significando potest. Sequitur patrem omnipotentem. Hic ponitur ea que pertinent ad personalem trinitatem / Et dividitur in tres partes / quia primo ponit illa que pertinent ad personam patris / Secundo que pertinent ad personam filii ibi: Et in unum dominum nostrum Ihesum Christum filium dei unigenitum etc. Tertio que pertinent ad spiritum sanctum ibi: Et in spiritum sanctum dominum et vivificantem. Prima in duas / quia primo ponit quod pertinet ad patrem in se / secundo ponit illud quod ad ipsum pertinet per respectum ad creaturas ibi: factorem celi et terre. Ex illis igitur particulis colligitur quod tres sint persone in divinis / contra quod errant Sabelliani qui unam personam patris et filii et spiritus sancti asserunt / Hanc distinctionem personarum innuit psalmista cum dicit: Benedicat nos deus deus noster / et benedicat nos deus / primo dicit benedicat nos deus / id est pater / et subiungit deus noster / id est deus filius qui singulariter dicitur noster / quia assumpsit humanitatem / quia caro et frater noster est Genesis 37. Et addit benedicat nos deus / id est spiritus sanctus. Et dicitur eternaliter omnipotentem / quia omnia que vult potest eo quod non est impossibile apud deum omne verbum Luce primo. Contra hoc errant philosophi gentiles ut Aristoteles et sui sequaces negantes deum esse infiniti vigoris / et quod possit aliquid producere ex nihilo. Secundo dicitur factorem celi et terre / per hoc confutantur heretici qui alium celi alium terre asserunt creatorem / quorum unum corporalium / alium spiritualium. Contra quos Moyses dicit Genesis primo: In principio deus creavit celum et terram. Et Johannis primo: omnia per ipsum facta sunt / Et secundum Menandrum qui universitatem visibilium opera angelorum esse defendit. Contra quos dicit in psalmo: Opera manuum tuarum sunt celi / et opera [illegible] Contra primo / Et sequitur visibilium omnium et invisibilium / Unde Albertus magnus hoc pertractans dicit visibilium omnium et invisibilium / et ille totalis ita est expressus contra errorem paganorum et hereticorum qui manichei et quedam insane heresis [illegible] / pagani enim multos deos [illegible] dualitatem. De quo errore sufficienter dictum est in symbolo apostolorum in primo articulo. Confunditur etiam in hoc errore Avicenne [illegible] qui voluit quod prima intelligentia creavit secundam et secunda tertiam / et cetera de meritis

Hugo de sancto victore: [illegible] ad aliud faciendum / [illegible] affirmatur [illegible] ad faciendum [illegible] inferre / [illegible] aliquid faciendum impe[illegible] inferre

Contra errorem manicheorum [illegible] spiritualia esse [illegible] a bono principio / corporalia vero seu temporalia a malo

heretici et ab inimicis dyabolis esse dixerunt. Et Manes docuit duos
esse deos / et duo principia scilicet deum lucis / et deum tenebrarum / unum
deum bonorum principium / et alium principium malorum / Et ideo fuerunt
errantes putaverunt malum esse eternum / et ideo here esse ... coeternum
sibi / que cum non possit esse bonus deus dixerunt malum deum
esse principium malorum / contra quos dixerunt patres / Credo in unum
deum / Ego et dicit dominus deus tuus deus unus est / Non erunt
tibi dii alii preter me / psalmus Non erit in te deus recens / neque adorabis
deum alienum / ego enim deus tuus / Cum autem dicit unus deus non est hic
unitas que in aliquo cadat genere vel specie unitatis equate / Communis
enim unitas nostra multiplicatur in pluribus suis suppositis in quibus
est / petrus enim et martinus nec sunt unum animal / neque unus homo
secundum esse actuale / vel hominis / hec autem unitas vel essencie divine trinitas
est que in suis suppositis que sunt tres persone non multiplicatur / quia
pater et filius et spiritus sanctus / non sunt tres dii secundum esse deitatis sed
unus deus / Et sic sunt una substantia / et una essencia / et una sapiencia / et sic
de omnibus aliis que absolute et essentialiter dicuntur de personis / Et si alii
sunt dii non essencialiter sed participatione sicut sancti / vel nuncupatione sicut ydola
dii dicuntur / Et quia plures dii plures sunt in suppositis tunc multiplicatur eorum
deitas in ipsis / Et de participatione huiusmodi dicitur in psalmo Ego dixi
dii estis et filii excelsi omnes / De aliis autem in psalmo omnes dii gencium de-
monia / deus autem celos fecit / De omnibus autem simul dicit apostolus primo
Corinthiis quia ydolum nichil est in mundo / et quod nullus deus nisi unus / Nam
et si sunt qui dicantur dii sive in celo / sive in terra / nobis tamen unus deus
pater ex quo omnia et nos in illo / et unus dominus ihesus christus per quem omnia
et nos per ipsum / Haec autem secta manichei divisa est in tres partes / Ex
quibus una pars dicit duos deos / sicut apparet in epistola fundamenti quam
fecit manes / et destruxit augustinus in libro quem fecit contra epistolam funda-
menti / Alia autem secta ex illa derivata dixit unum quidem esse deum / Sed duos
factores qui mundum factum ab uno deo in diversa formaverunt / Et isti di-
xerunt quod primus factor fecit incorruptibilia sicut celum et celestia corpora
Alter autem fecit ut dicunt corruptibilia pugnancia et se invicem destruen-
cia / Alii autem ex manicheis dixerunt quod primus factor fecit invisibilia
sicut animas et angelos / alius autem visibilia sicut hic inferiora / Ideo patres
ut utrumque horum errorum excluderent / dixerunt patrem omnipotentem
factorem celi et terre et visibilium omnium et invisibilium fundantes
explanacionem suam contra eorum errorem in epistola ad colossenses / Quia in ipso condita
sunt universa in celo et in terra visibilia et invisibilia / hoc ergo est quod
addiderunt explanando articulum primum / Capitulum Et in unum dominum
nostrum ihesum christum / Hic ponuntur ea que pertinent ad personam filii / Et dividitur
in duas partes / Primo namque ponuntur illa que pertinent ad filii divinitatem
Secundo ea que ad filii humanitatem ibi / Qui propter nos homines / Quantum ad divi-
nitatem dicit / Et in unum dominum / Hic exprimitur secundus articulus fidei qui est
de media persona in trinitate / qui est ihesus / qui interpretatur salvator
mundi / Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum / Et est christus
qui interpretatur unctus / ipse enim unctus est oleo leticie pre conso-
rtibus suis psalmo xliiii / Et est filius dei patris contra illud psalmi secundi
filius meus es tu / ego hodie genui te / Et est deus verus / quia nos creavit

et sanguine suo nos lavit. Apostolus primo ad quem dum deus pater
sic loquitur dicit dominus domino meo sede a dextris meis. Symbolum Athanasii vero
hic est filius unigenitus quia in divinitate non sunt plures filii secundum quia
communiter. Et dicitur in unum quia dicitur quod Christus erat duplex persona, cum in natura
nascitur dicitur. Sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita deus
et homo unus est Christus. Et dicitur dominum contra illos qui dixerunt esse pu-
rum hominem et donatio ad divinitatem per... Tertio contra
iudeos negantes eum esse salvatorem filium dei, contra illos qui dixerunt
eum non emanasse per modum originis a patre. Et addit unigenitum
contra fotinum qui dicit Christum non esse filium dei, aliter quam alii boni
viri qui sunt filii dei per adoptionem, et contra manicheos qui posuerunt
plures filios in divinis. Sequitur et ex patre natum ante omnia secula.
Christus enim filius dei ex patre est genitus, et sic est filius secundum naturam
communem et participationem essentie, contra quod credidit bonosiaci,
qui Christum filium dei adoptivum et non proprium asserunt. Et est genitus
filius dei a patre ante omnia secula, quod dicitur propter Arrianos, qui
dicunt filium dei non esse coeternum patri, sic arguentes: si genitus
est a patre, ergo posterior patre. Contra quos ait beatus Augustinus in de
trinitate: Statim cum ignis est nascitur splendor eius et tamen splen-
dor ignis non est posterior igne. Et dato impossibili quod ignis fuisset
ab eterno, etiam splendor fuisset ab eterno. Et si pes ab eterno steti-
sset in pulvere, tunc etiam vestigium pedis fuisset ab eterno, et tamen tunc
vestigium haberet esse a pede. Sic et in divinis quamvis filius sit genitus
a patre, tamen coeternus est patri. Deum de deo dicitur contra
cerinthianos qui Christum tantum hominem asserebant, Carpocratianum et contra alios
qui arguebant si genitus est creatura est et non deus. Et addit
lumen de lumine ad ostendendum filium esse genitum a patre sine
substantie paterne diminutione. Pater enim generando filium totam substantiam
sibi dedit sine diminutione, et tamen tota sibi remansit sine diminu-
tione, sicut lumen a luce accenditur absque aliqua lucis defectione.
Et subiungit deum verum de deo vero, quia sine alteratione et
sine transmutatione ac sine fictione verus deus de vero deo nascitur,
et contra Arrianum dicit ipsum esse factum sicut alie creature. Contra
hoc addit genitum non factum. Item ipse dicit quod non sit una na-
tura cum patre, ideo addit consubstantialem patri id est unius substantie seu essentie
cum patre. Et subiungit per quem omnia facta sunt, iuxta illud
Johannis primo omnia per ipsum facta sunt, contra illos qui non posuerunt
eum esse creatorem. Sic ergo propter quod credere debemus quod Christus est uni-
genitus et verus dei filius, et quod fuit cum patre eternaliter et
unius nature et substantie cum patre, alia tamen persona a patre. Unde
Albertus magnus hec secundum tractatus articulum sic inquit: Et
in unum dominum Ihesum Christum filium dei unigenitum et ex patre natum
ante omnia secula, deum de deo, lumen de luce, deum verum
de deo vero genitum non factum, consubstantialem patri, per quem
omnia facta sunt. Et hoc totum sic explanatur: est contra
eunomii errorem, est enim contra Arrius dicit primo esse deum in deo
et Christum non esse deum omnibus suppositum, sed potius esse suppositum

et depressum / sicut caritatem que non est preposita omnibus / ideo dixerunt
Et in unum dominum ihesum christum qui in eodem dominio et suppositione
est cum deo patre / attendentes quod dicit apostolus 1 cor. viii° unus est nobis
deus unus quem / per quem omnia et nos in illo / Et ita dicit arrius quod et
si dicatur filius christus filius / tamen non est solus filius quia est ipse adopti-
vus filius sicut multi sunt / et hic contra predicta dicit Sabellius et ideo ulte-
rius adiecerunt predicti doctores filium dei unigenitum / Et quod dicit arri-
us filium dei esse factum ante hec temporalia secula / sed non ante omnia
secula / quia seculum primum est spacium primum significans duracionis quo durat
creatura prima / et dicit quod filius non est factus ante seculum sue duracionis
ideo ad excludendum hoc dixerunt / ex patre natum ante omnia secula
Dicit enim arrius / quod cum deus vellet creare mundum ante mundum crea-
vit virtutem quandam et sapienciam / quod verbum vocatur et filius / per quem
mundum istum sensibilem creavit / Deceptus autem fuit arrius / et puta-
bat quod penitus esset sicut de deo faciente mundum / et de artifice faciente
artificiatum / artifex enim primo format in corde suo racionem et sapien-
ciam / que est racio artificiati et virtutem / per quam illa racio procedat
in artificiatum / et hec sapiencia et virtus sunt diverse essencie ab ipsa
substancia artificis / et aliquis formatur in artifice / cum antea non esset forte
et ita in deo putabat fieri / ut dicit augustinus carnalibus cogitacionibus
plenus in deo putabat fieri quod vidit in homine fieri / et ideo addiderunt
predicti Deum de deo / et non virtutem vel racionem creatam / lumen de
lumine / Et si ita formaretur lumen quo pater fecit mundum in deo / sicut
in artifice / tunc sic ante informacionem luminis quod est racio artificiati
non est lumen in artifice / sed cor eius est tenebrosum / et lumen habet
a sapiencia que est artificiati racio / Sicut omnis homo illuminatur a sciencia sua / ita
sequeretur / quod pater lumen haberet a filio / sicut facto et formato / quod
impie et plenum est / Et pater nichil habet a filio / sed omnia filius habet
a patre / Et ideo dixerunt lumen de lumine / Tercia vero arrius dicit sic
formatam sapienciam a deo / et virtutem non esse verum deum / sed adoptive
deum dictum / ideo addiderunt Deum verum de deo vero / verum deum vo-
cantes qui essencialem habet deitatem / Arrius autem iste in hoc suo errore
iudaizabat / sicut hebion hereticus / qui ante eum fuit / Et iudei sic sapien-
ciam que est racio creacionis mundi / sic ante mundum factam esse dicebant
/ et quod deus nisi istam prius fecisset sapienciam / mundum creare nescivisset
/ quia non haberet ad quod inspiceret in creando / Sicut artifex qui nescit
sine operis racionem / Tercia autem arrius dicit istam veritatem et sa-
pienciam factam et formatam / et non de substancia genitam / eo quod factum
est opus voluntatis / et generacio est opus nature infusione substancie
a generante in eum qui nascitur / ideo dixerunt genitum non factum
consubstancialem patri / Ex quo per generacionem naturam et substanciam accepit
/ Et quod autem iterum dicit arrius quod christus hic mundus sensibilis per verbum sive sa- sive
pienciam factus est / sed non omnia / et quod ipsum verbum quod factum est
/ non est factum per seipsum / ideo addiderunt / per quem omnia facta sunt
/ totum earum contra condempnates Johannis primo omnia per
ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil / quod factum est
in ipso vita erat etc. Nam sequitur / Tercia quod est hoc

qua scilicet persona a patre. Qui propter nos homines etc. Ista est secunda pars in qua ponuntur pertinencia ad humanitatem, ubi quinque declarantur. Primo incarnacionis misterium cum dicit propter nos. Secundo passio ibi crucifixus. Tercio resurrectio ibi Resurrexit. Quarto ascensio ibi Et ascendit. Quinto adventus ad iudicium ibi Et iterum venturus est. Primo igitur agit de incarnacione, ubi quatuor tanguntur convenientia ad incarnacionem. Primo causam finalem, et hanc duplicem scilicet nos et nostram salutem. Secundo ponit modum cum dicit descendit de celis. Tercio ponit causam efficientem ibi Et incarnatus est de spiritu sancto. Quarto ponit causam materialem ibi Ex maria virgine. Sequitur Et homo factus est, scilicet non confusione substancie aut permutacione sed humanitate assumendo ad unitatem persone. Et ideo credere debemus non solum Christum dei filium, immo eius incarnacionem. Johannis i, qui cum dixisset de verbo dei multa subtilia et ardua, quomodo insinuat nobis eius incarnacionem dicens Et verbum caro factum est et habitabit in nobis. Dicit ergo quod ipse filius dei unigenitus propter nostram salutem descendit de celis. Unde Johannis iii° dicitur Sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret. Et Augustinus dicit Si deus peccatores non dilexisset de celis ad liberandum eos non descendisset. De ista descensione dicitur in psalmo Inclinavit celos et descendit. Istum descensum suspirando petivit Ysaias lxiiii° dicens Utinam disrumperes celos et descenderes. Et incarnatus est de spiritu sancto iuxta illud Luce primo Spiritus sanctus superveniet in te. Et licet tota trinitas fuerit incarnacionem operata, tamen attribuitur spiritui sancto, quia incarnacio est opus caritatis et donum benignitatis. Et quia spiritus sanctus est donum et amor et nexus patris et filii, ideo sibi attribuitur. Et nota quod de quandoque sonat causam materialem ut hic Christus natus est de virgine; quandoque circumstanciam cause efficientis ut hic incarnatus est de spiritu sancto; quandoque identitatem speciei cum dicit deum de deo; quandoque transsubstanciacionem cum dicit corpus Christi fit de pane. Ex maria virgine. Hoc dicit contra Valentinianos qui dicunt Christum nichil corporis ex maria suscepisse sed tamquam per fistulam transisse. Et contra illos qui dixerunt quod beata virgo post ea plures genuit filios. Et ideo spiritus sancti informacione devoto [illegible] ex maria virgine, ubi nos dicimus ex maria virgine et implicite intelligitur virginitatis perpetuitatem. Et hoc predixit Ysaias dicens Ecce virgo concipiet et pariet filium, Ysaie vii. Erubescat igitur iudeus infelix qui dicit Christum ex Joseph semine esse natum. Et ex Arrius et Appolinaris dixerunt quod licet Christus fuit verbum dei et virginis filius, non tamen habuit veram animam sed loco anime divinitas ibi fuit, quod est contra Christum qui dixit Tristis est anima mea usque ad mortem. Et ad destruendum hoc addit Et homo factus est. Homo enim ex corpore et anima racionali constituitur. Ideo dicit contra Manicheos qui dicebant Christum non sumpsisse veram carnem sed fantasticam. Sed hoc est contra illud quod non decet doctorem veritatis aliquam habere simulacionem. Propter hoc dixit discipulis Luce xxiiii° Palpate et videte quia ego ipse sum etc. Et quando hoc cantatur tunc genua flectuntur ab illo obedienciam domine incarnacionis. Hunc autem articulum tercium pertractat Albertus magnus sic inquiens: Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis et incarnatus est de spiritu sancto ex maria virgine et homo factus est. Et ista tota expressio articuli incarnacionis [illegible] facta est

Alberti lectura

contra Manicheum qui dicit quod non propter homines nec propter hominum salu-
tem descendit / sed potius descendit ab inferis expulsus / et quod lucifer adiu-
rante resurrecturus sit ad sedem in celum. Unde in ascensione christi expul-
sus est / fingit enim quod prelium magnum factum est in celo / sicut dicitur Apoca-
lipsis xii et quod in primo prelio expulsus sit christus / et in secundo expulsus sit
lucifer / et hoc plurimi dicit fuisse inter duos deos / deum scilicet lucis / et deum
tenebrarum / sive deum bonum et malum / hec ergo excludentes patres
dixerunt / quod nulla necessitate et nulla violencia detrusus / sed caritate ho-
minum et amore salutis eorum descendit de celis / non celos relinquen-
do secundum deitatem / sed in natura quam assumpsit visibilis in hoc mundo apparen-
do Ephesios iiii° Et qui descendit ipse est qui ascendit super omnes celos ut ad-
impleret omnia. Johannis iii° Nemo ascendit in celum / nisi qui descendit de
celo filius hominis qui est in celo. Johannis iii° Sic deus dilexit mun-
dum ut filium suum unigenitum daret / et quia idem Manes dixit non esse
veram carnem christi sed fantasma fuisse / eo quod sicut asserit / malus deus
istam carnem viciosam fecit et hanc carnem non posse esse de bono
deo / ideo addiderunt Et incarnatus est de spiritu sancto / qui non nisi bonus
deus esse potest / Et ideo cum dicitur de spiritu sancto notat potentiam et operacio-
nem et non notat materiam / quod si de materia esset spiritus sancti factus esset christus / tunc
sequeretur quod spiritus sanctus esset pater filii secundum humanam generacionem / quod
est impium / quia christus non habet patrem nisi secundum eternam generacionem / sic-
ut Augustinus quod in terris est sine patre / et in celis est sine matre / Ex maria
virgine ideo addit ut vera caro eius ex matre esse credatur / et non fanta-
stica sicut dicit Manicheus / virginem autem addit propter Helvidianos / qui
mariam virginem in partu non esse dixerunt et post partum / quod dice-
bant quod tamen christum [illegible] et maternis visceribus protulit / et non deum / et quod
homo purus de utero virginali non exiit / nisi apertis claustris pudoris / ideo
dixerunt mariam in partu christi esse de virginitate [illegible] / hii ergo dixerunt quod ma-
ria esset christotocos / hoc est christi hominis mater / et non esset theotocos / hoc
est verbi dei mater / et ideo eadem synodus statuit quod beata virgo theotocos et
non christotocos deinceps diceretur / Et quia Manes dicit / quod christus esset huma-
natus sicut habitu aliquis dicitur tunicatus vel cappatus vel palliatus et
non esset homo verus / eo quod non sibi naturam et essentiam univisset homi-
num / sed extrinsecus tantum / et in extrinsecis habitualiter assumpsisset homi-
nem / ideo ad excludendum hunc errorem addidit sancta synodus / Et homo
factus est / factum enim est autem Johannis i° Verbum caro factum est et
habitabit in nobis / Et Galatas iiii° Misit deus filium suum natum ex muliere
factum sub lege / ut eos qui sub lege erant redimeret / ut adopcionem filio-
rum reciperemus / Circa predictum articulum de incarnacione verbi ex ma-
ria virgine nati pro clariori intellectu ipsius moveo istam questionem / Utrum
decuit pro salute generis humani dei filium de virgine maria incarnari / Et
arguitur quod non sic / [illegible] quia filius dei non potuit incarnari / sed presupposito quod
sic / [illegible] omne impossibile est indecens et incongruum deo / sed [illegible] quia sed filius
dei potuit incarnari / maior patet [illegible] nec humane cum divina
[illegible] quia iste nec non sunt [illegible] amplius quia [illegible] sunt
[illegible] ad invicem proporcionabilia / sed divina natura et humana non sunt
ad invicem proporcionabilia / ergo [illegible] / maior in [illegible] / et [illegible] quod
[illegible] proporcionem [illegible] / sed [illegible] quia divina natura est infinita / na-
tura humana est finita / sed finiti ad infinitum nulla est proporcio [illegible]

et per quem hoc fiat. In oppositum per veritatem huius quod est primus articulus iterum qui sim-
pliciter dicitur. Et incarnatus est de spiritu sancto ex maria virgine. Et Iohannis i. verbum
caro factum est. Et arguitur pro prima parte naturam possibilitatem. Plus potest
deus facere quam homo cogitare ut dicit glosa super illud luce i. Non erit impossibile
apud deum omne verbum. Sed homo potest cogitare et dicere deum humanam naturam
assumere ut implicat contradictionem nec aliquem defectum in deo ponit
hic dictum. Ergo deus multo fortius potest hoc facere. Sed pro quesito est illud
i Thi. i. Christus iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere. Unde dicit glosa
nulla alia causa fuit veniendi christo domino nisi peccatores salvos facere. Ergo hoc verum.
Nondum de eo et certum aliquid dicatur tum ex consideratione mediorum
tum etiam ex consideratione finis. Nam finis insertus non attingitur sine
debitis et requisitis mediis. Premittitur quod media debita ad finem con-
sequendum scilicet ad salutem generis humani. Et ex quo primus parens invidia
diaboli ad prevaricationem divini precepti cecidit a statu perfecto et magis radi-
calis malicie in totum genus diffudit. Et quod genus simul lege qua
spirituale reparare vel curare potuit nisi conditor nature et ideo media debi-
ta requisita ad finem scilicet ad reparationem generis humani ordinat deus pater
mediatorem filium suum ut in assumpta natura exigente divina iusticia pro
homine peccato penam condignam et satisfactionem ageret qua peracta conse-
quitur finis intentus scilicet liberatio hominis et salus et redemptio generis
humani et apertio ianue paradisi. Et hoc nulla pura creatura potuit satisfacere
quod patet sic tamen secundum gravitatem culpe et sic quantitatem quamdam culpa vel
qua tota natura corrupta fuerat infinita erat triplici. Primo ex parte eius
cui facta est iniuria quia deo quando enim maior est in quem peccatum tanto
culpa est gravior. Secundo ex parte boni quod per peccatum ablatum erat scilicet vita
eterna que est infinita. Tercio ex parte nature que per peccatum corrupta est que
infinitatem quamdam scilicet ingratitudinem est multiplicabilis per infinita supposita.
Cum ergo iniuria fuerit infinita nec pura creatura possit in quemdam in
finitam non potuit pro toto genere humano satisfacere pura creata. Debuit
ergo satisfactor esse homo qui debuit et deus qui solus potuit. Et hoc
fuit verbum incarnatum per quod salvatum est genus humanum. Salus vero
generis humani consistit in triplici esse perfecto scilicet nature gracie et glorie.
Et quia humana natura per prevaricationem quasi spoliata
destituta gratuitis spoliata et in naturalibus vulnerata est. Et hoc est quia per
peccatum perdidit esse perfectum nature gratie et glorie. Et ideo congruebat
ut deceret filium dei de virgine maria incarnari ut homo per eum redu-
ceretur ad esse perfectum scilicet nature gratie et glorie. Et ex quo verbum dei
est incarnatum natura humana que infima est inter naturas intellectuales
coniungitur cum suo principio unione inseparabili qua subdito nulla maior
esse potest et sic natura esse humane magnam perfectionem adepta est per verbi dei
incarnationem. Et ideo quoad esse perfectum gratie hominis filius dei in incar-
natione filius dei assumpsit humanam naturam ratione cuius plene caput
constitutus est a deo deo patre. Et ideo ratione caritatis ecclesie cuius corporis membra sunt
meritum hominis dependet. Et hoc facit ad perfectionem meriti quia omnia
meliorat et gratificat merito. Et ideo quo ad esse perfectum glorie. Ex quo filius dei incarnatus est homo
in deo suo invenit pascua vite tam quo ad potentiam corporalem et

cet spiritualem / quod non esset / si filius dei non esset incarnatus. Et
ideo ex incarnatione est complementum / complexio totius nature humane appe-
titus / dum propter incarnacionis / nobilissima idoneitas que est
in natura humana / secundum quod unibilis est divine / ad actum perfectum reducitur
Et in hoc consistit salus generis humani. Et ideo racione istius multiplici-
cis perfectionis / que consurgit ex opere incarnacionis / congruum et
decens fuit filium dei incarnari. Tercio videndum est quod per filium dei
verbum imaginem et splendorem etc. de aliis consimilibus in sacra
pagina secunda persona in divinis intelligitur / que est eiusdem nature cum patre / et
non filius per adopcionem / secundum quod dicitur in psalmo Ego dixi dii estis et
filii excelsi omnes. Quarto notandum racione dicitur ex maria virgine
Sicut enim ipsa maria abundant diversis piscibus / Sic virgo maria
abundat virtutibus. Et sicut in mare intrat omnia flumina Eccl. 1 / sic
in fide ad beatam Mariam venit omnis ritus legis quod iudei et gen-
tes. Ysaie 60 ipse Ecce venient ad te qui detrahebant tibi et David [illegible]
Et inimici eius terram lingent. Ro. 11 Cum plenitudo gencium
introierit tunc omnis Israel salvus fiat. Maria enim interpretatur stella
maris / mare amarum / illuminata / seu illuminatrix / vel illumina. Ex maria
ex cuius corpore et sumpsit carnem / et non de celo secundum quod aliqui / sicut
infideles heretici Marcion Eutiques eorumque sectatores affirmabant
Unde fides dicit sic quicunque / secundum divinitatem una est patris et filii natura / ita
secundum humanitatem una eadem est matris et filii natura. Et utrasque autem
substantiam et divinitatis et humanitatis unus atque idem est dei filius et homo
Christus est / ut deus verus / ita et homo verus. Sicut quod deo placuit coniungere
sibi humanam naturam / ut ex duabus substantiis fieret una persona / et per hoc
sanum est deo anima et caro / Credit enim hec fides katholica incarnacionem
dei non in patre / nec in spiritu sancto factum / sed in filio tantum / ut qui erat
in divinitate dei patris filius deus verus ex patre / ipse fieret in humanitate
hominis matris filius / homo verus ex matre / carnem ex matris visce-
ribus habens et animam racionalem sibi in carnem. Per hanc scilicet naturam posita
est diabolus in capcionem ruinam / et per divinitatem vicit diabolum de celo
detrudendo eum ad baratrum. Ysaie 14 Quomodo cecidisti lucifer qui
mane oriebaris etc. Per carnem vicit eum de mundo Johannes 14 Venit enim
princeps mundi huius et in me non habet etc. Per passionem et animam de inferno
ad infernum descendendo / per resurrectionem et sanctorum patrum libera-
tionem de qua superius sufficienter dictum est circa simbolum apostolorum
ibi descendit ad inferna. Ultimo notandum de incarnacione Christi quod fuit
in veteri lege prefigurata Jone 1o et 3o Rex Ninive descendit de solio rega-
li et indutus est sacco et conspersus cinere etc. Rex Ninive i. Christus descen-
dit per incarnacionem de solio suo celesti et indutus est sacco humane na-
ture et in cinere i. in terra combusta peccato Ade / sic impetravit veniam
apud deum patrem. De hac incarnacione dicitur in psalmo Homo natus
est in ea. In qua scilicet incarnacione mercator ditissimus associavit
se paupertati humane que summam amiserat capitalem scilicet naturalia et gra-
tuita in paradiso / et mala nostra et debita et obligaciones nostras super
se assumpsit in incarnacione et nativitate quam debita pro nobis solvit in

[margin, left:] media

[margin, right:] Ista autem [illegible] capitulum / Filio per Johannis 1 In principio erat verbum [illegible] est. Dicitur quod filius dei [illegible] sic mater generat ex matre nascitur [illegible] sic persona filii ad quem [illegible] non ut a patre nascitur [illegible] est [illegible] in [illegible] filius [illegible] Johannem [illegible] non [illegible] hominis est [illegible] a nobis procedit et [illegible] a patre procedit [illegible] comparacione procedit a nobis [illegible] ideo [illegible] et genitus et filius

passione et in cruce et sua bona nobis communicat in resurrectione et
ascensione. In incarnacione factus est pons attingens a rippa di-
vinitatis usque ad rippam humanitatis / attingens a forte usque ad fine
fortiter / que nimis fortis non possemus nos portare / attingens a forte usque ad suavi-
ter dulcem. Sic In incarnacione ascendunt nos debere i. portare gra-
tia[m] racione nostra ponendo se in vinculis carnis pro nobis / sicut fecit
Beniamin Gen. xlii. In incarnacione posita est nostra redempcio
sicut in sacco Beniamin Gen. xlii. In incarnacione celebrate sunt nupcie
summi regis cum ancilla paupercula humana natura. Ps. Et ipse tamquam spon-
sus procedens de thalamo suo. In incarnacione posita est in medio redemcio
ut in Ihesu sa[lvatore] sunt armario vel signalis et firmamento quo redemptio
fiunt quo redempcio cum angelis in sacco Beniamin Gen. xxiiii.
In incarnacione missum est a summo rege diu desideratum angelum
ad liberandum genus humanum periculosissime a diabolo obsessum in
civitate huius mundi / unde dicitur qui dormit circa eam. Eze. ad liberandum nos
qui in loco peccati diu a diabolo conculcato non possumus resurgere. Valde
clamabat Iob xiiii. Christi manum tuam porriges dexteram
(Quia) in incarnacione accepit deus per genus humanum suum capitale
suis sui. Quod Can. i. Osculetur me osculo
oris sui quod ponens super dextram dicit Ps. osculum signifi-
cat misterium incarnacionis filii dei. Et iuxta glosam ordinariam
osculum iungit duo divisa corpora / ita divinitas humanitati iuncta est / et
in incarnacione filii dei sponse ponitur divise divinitatis scilicet et humanitatis.
inseparabili coniunctione vincit / que unio seu ingeniendo secundum do-
ctores dicitur et carnis assumptio / seu coniunctio humane nature in verbo dei
in unitatem suppositi sive in persona filii dei. Talis autem connexio non
importat aliquam confusionem / compositionem / vel mixtionem / sed
quandam associacionem. Unde dicit beatus Augustinus non confusis naturis / vel mix-
tis / sed quadam societate unitis. De qua unione dicit beatus Ambrosius ad
Gentiles libro iiii° / quod inter opera divina / misterium incarnacionis magis
excedit / inter cetera mirabilius cogitacione et divinitus factum / quod
vere dei filius homo fieret. Et magister in 3° dicit / quod talis unio
inexplicabilis est a deo / sicut ait Johannes baptista in verbo scriptura-
rum / se non esse dignum fatetur / solvere corrigiam calciamenti eius
glosa i. modum unionis nature humane cum divina / Nam sic calciamento
calceat pedem et caligam / ita caro velat divinitatem et animam. Et
sicut pes iungitur calciamento / caliga mediante / sic divinitas co-
iungitur carni anima mediante. De hoc calciamento dicit Ps. in ydu-
meam extendam calciamentum meum / [illegible] extendam
incarnacione nota. In hoc calciamento sunt divise corrigie / quia in Christo sunt
divise uniones. scilicet unio divinitatis ad animam / unio divinitatis ad cor-
pus / unio carnis ad animam mediante cum anima corpus iungitur divini-
tati. Tante subtilitatis est divina natura ut corpori de limo terre formato non
coniungeretur umquam / nisi racionali spiritu mediante. Que unio divine na-
ture humana nature incarnacio vocatur. In qua natura divina non est vilificata

Sed per ipsam natura humana est nimis exaltata / quia sicut dicit Bernardus / Tu es ve-
nit medicus ad egrotos / redemptor ad venditos / via ad errantes / vita
ad mortuos / venit qui purgat omnes iniquitates nostras in [illegible] malis
venit qui [illegible] humores ad principium nostre originis nos reducit / et hec
totum factum est per istam benedictam filii incarnationem. Et quia licet
non possit sufficienter ab aliquo explicari / possunt tamen adduci alique similitudines / que
tamen non sunt sufficientes ad exprimendum sufficienter predictum modum unionis
divine nature cum humana / quia sicut dicit Hilarius / comparatio terrenorum ad
deum nulla est / nec exemplum sufficiens in rebus divinis ratio humana
preparabit / pro aliquali tamen intellectu huius benedicte unionis notandum quod tribus
in scripto tertii / quod unum aliquid coniungitur et. Quedam enim uniuntur per con-
venientiam in aliquo uno / ita quod illud unum quod est unum numero / ut duo
rami in uno trunco / vel unum specie sicut Sortes et Plato in homine / vel unum
genere ut homo et asinus in animali. Vel unum analogia / ut sunt substantia
et accidens in ente. Quedam sic uniuntur / quod ex eis resultat tertium / sicut
ex materia et forma fit compositum. Quedam sic quod non resultat tertium / sicut
ex natura et supposito in Sorte non resultat tertium. Secundus modus divinis
non competit / quia cum sit unius per se ut partis respectu tertii. Ratio
autem partis sicut et ratio imperfecti divinis non competit. Sed primus et
tertius modus aliquo modo possunt divinis convenire. Si enim consideremus per-
sonam assumentem / sic tertio modo persona divina nature humane unitur
/ ita quod ex eis non resultat tertium / sicut nec ex natura et supposito
Sortis / quia natura humana in persona divina subsistit. Ideo quod natura humana in
Christo non habet propriam subsistentiam / nisi in supposito divino. Si vero consideremus
naturam assumptam / sic natura divina unitur nature humane primo modo / [illegible]
[illegible] convenientiam in una persona / que tamen in multis proprietatibus in-
[illegible] distincte sunt / et ideo incarnatio insertioni comparatur / Sicut
enim in insertione in eodem trunco in quo erat ramus unius nature / fit
alius ramus per insertionem / Ita in eadem persona in qua erat natura di-
vina natura per unionem est natura humana. In uno autem genere vel specie deum et
creaturam convenire est impossibile / sed per analogiam est possibile. Ergo
patet quod incarnatio insertioni comparatur / licet non sit sufficiens similitudo
pro quo incarnatio supposito lapsu humane nature / congruentiam incarna-
Beatus Thomas [illegible] Primo ex plenitudine divine nature / quam nullo
tionis declarat ex [illegible] qui salutem est capax eius. Unde humana natura lapsa est
volt denegare / qui salutem est capax eius. Unde humana natura lapsa est
et inchoamus reparabilis fuit / decuit ut eam repararet / propter eius im-
mensam caritatem / qua dilexit nos / misit deus filium suum in simili-
tudinem carnis / et servum redemit / et sanaret egrotum / ut ovem per-
ditam i. humanum genus reduceret ad ovile i. ad societatem angelorum
illuc ergo / ut pateret inter deum et hominem reformatio / quod factum est in
eius nativitate illuc ij Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus
bone voluntatis. Tertio ex decenti ordine sapientie eius / et quia summe sapiens
est / convenientissimum modum reparationis debuit invenire / modus autem
convenientissimus est ut integre natura humana repararetur / ut scilicet
homo ad illud quod amiserat posset pervenire. Si enim hominem per angelum re-
pararet non integre homo fuisset reparatus / quia semper homo salutis sue debitor
angelo esset / et ita in beatitudine ei equalis non posset / quod tamen fuisset [illegible]

si non peccasset, sicut et nunc consecrat homines per gratiam reparationis
ut sint sicut angeli in celo, ait Augustinus. Ratio ipsa decuit ut non
angelus, sed deus hominem repararet. Similiter ut facilior esset modus ho
ascendendi in deum, decuit ut ex hiis que sibi cognita sunt, tam
secundum intellectum quam secundum affectum in deum assurgeret. Et quia homini se-
cundum statum presentis vite est naturale ut a visibilibus capiat cogni-
cionem et certa efficiatur, ideo deus per incarnacionem congruentissime
visibilis factus est humanam naturam assumendo, ut ex visibilibus invi-
sibilium amorem rapiamur, prout dicit Gregorius in prefacione de na-
tivitate domini. Ex premissis clarum est quod per incarnacionem filii dei facta est sa-
lus et reparacio generis humani, non sic quin deus posset aliter repa-
rare genus humanum, sed quia nullus ordo ita congruus, ita convenien-
cior est quam iste reparacioni reparabili et reparatori. Decebat enim ut
sicut omnia creaverat per verbum increatum, sic omnia repararet per
verbum incarnatum; et sicut omnia fecit potenter, sapienter, be- sapienter
nivolenter, sic repararet quod ostenderet potenciam suam, sapienciam
et benivolenciam. Quid autem potencius est quam coniungere extrema summe
distancia in una persona? Quid sapiencius est quam quod ad perfectionem totius
universi fieret coniunctio primi et ultimi, scilicet dei, qui est omnium principium, et
humane nature, que est ultima omnium creaturarum et
infima intelligencium vel intelligibilium? Quid benignius est quam quod dominus pro salute servi
formam acciperet servi? Hic ergo modus convenientissimus fuit
deo reparatori ad commendandum dei potenciam, sapienciam et benivo-
lenciam. Rursum quia homo cadens in culpam recessit a principio
potentissimo, sapientissimo et benivolentissimo, et ideo corruerat
in infirmitatem, ignoranciam et malignitatem, ac per hoc effectus est car-
nalis, animalis et sensibilis, et ideo ineptus ad virtutem imi-
tandam, ad lucem cognoscendam, ad bonitatem diligendam. Ad hoc
igitur quod homo repararetur, congruentissimum fuit ut ei condescenderet primum
principium, reddendo illi se noscibile, amabile et imitabile. Et quia
homo carnalis et animalis et sensibilis non noverat nec amabat nec
sequebatur nisi sibi similia, ideo ad eripiendum hominem de hoc
statu verbum caro factum est, ut ab homine qui caro erat cogno-
sci posset et amari ac imitari, ut cognoscens, amans et imitans
salvaretur a morbo peccati ac sanaretur. Et quia homo perfecte reparari
non potuit nisi recuperaret mentis innocenciam, dei amiciciam
et suam excellenciam, qua soli deo subderetur, et hanc non poterat
recuperare nisi per deum in forma servi; excellenciam recuperare
non poterat nisi reparator esset deus, quia si esset mera creatura, homo
esset subiectus pure creature, et sic non recuperaret pristinum statum hono-
ris. Amiciciam autem dei recuperare non poterat nisi per me-
diatorem qui esset utrique parti conformis et utriusque amicus;
et ideo debuit esse filius hominis per humanitatem, et ita deus et homo.
Innocenciam autem recuperare non poterat nisi dimissa culpa, quam

non debebat divina iusticia dimittere / nisi per satisfactionem condignam
Sed quia satisfacere non poterat / nisi deus pro toto genere humano / nec
debebat debebat / nisi homo qui peccaverat / ideo congruentissimum
fuit reparare genus humanum per deum hominem natum de virgine maria
Et sicut genus humanum in esse exivit per verbum increatum
et in culpam cecidit / deserendo verbum inspiratum / sic a culpa re-
surgeret per verbum incarnatum / Cui magis convenit incarnari quam
alii persone / quia enim parentes in filium peccaverunt specialiter per
inspirationem presumendo similitudinem dei Gen. iii° / Filius autem est dei
patris sapientia i Cor. i / Et imago et similitudo patris Hebr. i / Sapientie vii°
et ii Cor. iiii° / Et ideo filio cui specialiter fuit iniuria facta con-
veniebat arbitrari culpe vindicta vel indulgentia / quam alii
persone / Et ideo specialiter filius debuit incarnari / Item
homo per peccatum lapsus deformatus fuit quia vulneratus in naturalibus et spoliatus
gratuitis / Sed cum ad patrem referatur materia / ad filium forma / ad spi-
ritum sanctum convenit ut cum Decens fuit incarnari personam ad quam
forma refertur quam aliam ad hominem reformandum / Item quia dei filius me-
diator est inter deum et hominem ad reducendum hominem ad divinam cognitionem
non ad divinam conformitatem ad divinam filiationem / nullum autem magis
decet esse medium quam personam que producit et producitur / que est secunda in trini-
tate persona / nullum magis decet reducere ad divinam cognitionem quam filium
quo se pater declarat / Sed est visibile carnem sic verbum vocis / nullum quam magis
decet reducere ad conformitatem patris / quam eum qui est imago patris / nul-
lum quam decet magis reducere ad filiationem adoptivam quam filium naturalem
nullum quam decet magis fieri filium hominis quam filium dei / et propter hoc magis ei
convenit incarnari / Item incarnatus solus filius hominem assumpsit
ut deus qui in sapientia sua mundum fecerat secundum quod David dicit Omnia in
sapientia fecisti / In eadem sapientia et que in celis et que in terris sunt restau-
raret / Ideo autem filius missus est non pater / quia congruentius mitti
debuit qui est ab alio quam qui a nullo / filius autem a patre / pater vero a
nullo / Sicut enim pater genuit / filius genitus est / ita congrue pater
misit filius missus est / Ideo autem pater non missus / ne si mitteretur
ab alio putaretur / Missus est primo filius / quia a patre solo Deinde spi-
ritus sanctus qui est a patre et filio / Et filius solus in carnem missus est
non spiritus sanctus sicut nec pater / Quod ideo factum est / ut qui erat in di-
vinitate dei filius / hominis filius fieret in humanitate / Non ergo pater nec
spiritus sanctus carnem induit / ne alius in divinitate esset filius / et alius
in humanitate / et ne idem esset pater et filius / et ne nomen filii ad al-
terum transiret / qui non esset nativitate filius / et ita essent duo filii
in trinitate / unde non trinitas sed quaternitas videretur / Dei autem filius
factus est homo hominis filius / filius autem in utraque nativitate filii no-
men nascendo haberet / et esset verus deus et verus homo / unde filius
Item ut ostenderet deus pater nichil esse quod non esset paratus nobis
dare / ex quo unigenitum dedit Ysa. ix / Dedit enim deus gratis homi-
ni quo homo ex debito redderet ipsi deo creatori / Item ut diceret superfluens

recompensacio fiet deo non solum equalis priori sed eciam maior in
infinitum / et ideo est vnigenitus dei filius incarnatus / Ho primo
Item filius dei factus est homo ut homo fieret filius dei / Quod misit deus fi-
lium suum ut adopcionem filiorum reciperemus ad Galatas iiii / Item pro-
ximam caritatem qua dilexit nos / misit deus filium suum in similitudinem
carnis / ut seruum redimeret et sanaret egrotum / Item ut ouem perditam
i. humanum genus reduceret ad ouile i. ad societatem ciuium supernorum
Luce xv / Item ut pacem inter deum et hominem reformaret / quod factum est in
eius natiuitate / sicut patet testimonio angeli Luce ii et Johannis xiiii pacem meam
do vobis / pacem meam relinquo vobis / non sicut mundus dat etc. / Item ut
potestas dyaboli qua sibi hominem subiugauerat fraudulenter per hominem expelleret
Johannis xii Nunc princeps mundi huius eicietur foras ad Hebreos 2 ut per mortem
destrueret eum qui habebat mortis imperium i. dyabolum / Et nota
quod Christus missus est predicare Luce iiii / Item in corpore et anima sanare
Matthei xv Item redimere et mundare ... 2 Item exemplum dare Johannis
xiii Item curare et resuscitare Johannis iiii / Item iudicare et ... Item
dampnare et glorificare ibidem / Circa quod aduertendum quod filius dei no-
luit immediate post lapsum primorum parentum incarnari propter di-
uersas causas / prima quod homo per superbiam peccauerat / vnde oportebat
quod per humilitatem repararetur ad quam exigebatur / ut defectum suum
cognosceret in virtute et in cognicione / Defectus autem cognicionis inno-
tuit homini tempore legis nature / quando tempore multi lumine nature racionis non
obstante in pessimos errores ydolatrie prolapsi sunt / et in re-
prehendissima opera / defectus autem virtutis innotuit homini tempore le-
gis scripte / quod tunc per legem erudiuit / non tamen peccata vincere po-
tuit / et ideo opportunum quod post ista tempora gracie ... / ut
vt in deo solo spes salutis haberetur / Secunda causa / quod nature ordo est
ut ab imperfectis ad perfectum veniatur / perfectissimum autem in operibus dei
est incarnacio / per quam creatura deo iungitur in vnitate persone / ut
non in principio humani generis / sed postmodum versus finem seculorum
compleretur / ut sic prius esset quod animale est / deinde quod spirituale / prima
ad Cor. xv Et hanc racionem Augustinus assignat in libro lxxxiii questionum dicens Sicut
absurdus est qui iuuenilem tantum etatem vellet esse in homine
euacuaret cum pulchritudines / que ceteris etatibus suas vices atque
ordines gerunt / Sic est absurdus est qui ab vniuerso genere humano
vnam etatem desiderat / Nam et ipsum tamquam vnus homo suas eta-
tes agit / nec opportuit diuinitus venire magistrum cuius imitacione in
mores optimos formaretur / nisi tempore iuuentutis / Et apostolus ad Galatas
iiii dicit homines sub lege esse sub pedagogo paruulos custodit donec
veniret qui per prophetas promissus erat / Tercia racio quod distancia a
principio facit debilitatem in effectu / vnde et propter longe distare
a principio / aliquae res peccatum esse retinent non plus ut maneant
semper eedem secundum naturam / Vnde si igitur maximum remedium incarnacionis
fuisset in principio seculorum fuisset processisse tempore / effectus eius in
hominibus longius fuisset Segnescere caritate / Et ideo in principio hu-
mani generis indita est hominis mentibus lex nature / per quam homines
deo subiecti essent / postmodum non inualescente consuetudine peccatorum

Lex naturalis adeo obtenebrata est in pluribus / ut iam non videretur
ad regimen humani generis sufficere / et ideo fuit additum aliud reme-
dium scilicet vetus lex / et ea que pertinent ad ipsam / qua etiam processu
temporis in cordibus hominum debilitata / oportuit aliud perfectius reme-
dium per incarnationem apponi usque ad tempus illud / quo ...
caritatis refrigesceret / et tunc succederet secundum adventum visio fidei / et
status glorie / statum primum etatis. Quo dicit Dionisius in v c. celestis
ierarchie / sicut se habet ierarchia legis ad nostram ierarchiam / ita se habet nostra
ad celestem / Hec sanctus Thomas. Quod Bonaventura in scripto tercii dicit / Tercia decen-
tie tempus elegit / fuit propter petitum principium / In hoc enim manifestatur
dei perfectionis severitas / quia tantos clamores et luctus hominum / tanto
tempore sustinuit / antequam vellet descendere / et ipse adam cum sua poste-
ritate expectavit in inferno limbo exulans a paradiso / Quia hic itaque
exulatus ad patrie redditum non est admissus / nisi temporis plenitudine
adveniente quod tempus 3 m. s. Tho. et Bonam venturam vocatur pleni-
tudo temporis / propter legis et figurarum impletionem / quia in Christi adventu
ille figure que carnis in veteri testamento impletae sunt in veritate / Matthei v
Non veni solvere legem sed adimplere / et etiam quod ante promiserat per
prophetas de filio suo / hoc implevit / et quod ab eterno preordinavit / hoc
tempore plenitudinis exhibuit. Tercio propter perfectionem temporis incarnationis
est tempus sexte etatis / in qua quidem est plenitudo et perfectio /
ut sicut mundus die sexta est consummatus / sic in sexta die homo re-
paratur / Ita quod prima etas est ab adam usque ad noe / secunda a noe usque
ad abraham / tercia ab abraham usque ad moysen / quarta a moyse
usque ad david / quinta a david usque ad christum / sexta usque ad finem
mundi / De causa autem propria et principali incarnationis filii dei / sunt
due opiniones doctorum sollempnes / prima sancti Thome et Thome
de argentina qui dicunt / quod propria causa propter quam facta est incar-
natio / fuit redemptio generis humani / Secunda Alexandri de alia parte / et
alii dicunt quod dignificatio et exaltatio humane nature / et totius hominis bea-
tificatio. Hugo in libro de anima et spiritu dicit propterea deus factus est homo
ut totum hominem in se beatificaret / ut sive homo ingrederetur intus per intel-
lectum / sive egrederetur extra per sensum in creatore suo pascua inve-
niret / pascua intus in cognitione divinitatis / pascua foris in carne
salvatoris / Ex quo enim decus hominis in duplici sua ... corporali
et spirituali / secundum quas ... indidit sibi naturales vel corporalem / et
intellectualem visionem / Unde si a proprio divino peccando non declina-
sset / statim utramque visionem in beata vita ad quam optinendam creatus
fuerat debuit firmari / propter quod tempore utriusque incarnatus fuisset / ut in
illa beata vita visio hominis corporalis terminaretur in obiecto beatifico huma-
nitatis christi / et in ipso satiaretur et reficeretur / visio vero intellectualis termina-
retur ad obiectum ipsius divinitatis / et eius cognitione reficeretur / Et hec
ratio est congruentie solum non necessitatis / posset enim deus de absoluta po-
tentia sua in solo divinitatis obiecto beatifico utramque visionem termina-
re et reficere / sicud sue omnipotentie placeret / Hec autem ratio remanet
et circumscripto lapsu nature humane / Notat in Bonaventura in scripto tercii

pro concordia istarum opinionum / quia de incarnacione contingit loqui
dupliciter / Est enim incarnacio carnis assumpcio / De carne autem assumpta est
loqui dupliciter / aut quantum ad effectum passibilitatis et mortalitatis
/ et sic dicitur quod incarnacionis racio precipua est redempcio generis humani
/ nisi enim homo peccasset / et hiis redemptore eguisset / carnem
mortalem non assumpsisset / aut loquimur de incarnacione quantum
ad substanciam simpliciter / secundum quod incarnacio dicit assumpcionem nature humane / Sic
racio precipua non est humani generis redempcio / quia creditur si homo non pecca-
sset / tamen incarnatus fuisset / Sed huius racio est perfectio intrinseca sur-
gens de dignitate illius operis / quia incarnacio enim facit ad hominis perfecti-
onem / et per parvis ad totius universi complecionem / quia hoc quod complet
et complecionem dat humano generi / racionem id quod respicit naturam / et secundum
id respicit gloriam / sicut hec diffuse declarat bonaventura in scripto super
3 / distinctione 1 / in revisione principali ad questionem / Et multis interpositis sub-
dit / Quis autem horum modorum verior sit / novit ille / qui pro nobis
incarnatus est / id incarnari dignatus est / Quis autem horum alteri
preponendus sit difficile est videre / Eo quod uterque modus katholicus
est / et a viris katholicis sustinetur / Prior tamen modus excitat
animam ad devocionem secundum diversas consideraciones / Secundus tamen mo-
dus magis videtur consonare iudicio racionis / quam in parte mi-
chi scrupulosius tamen iudicio aliorum / Primus autem ut apparet plus
consonat pietati fidei / hec bonaventura / Ex premissis notabilibus
post hec fit ista questio / filium dei posse incarnari / non potest sufficienter et di-
recte humana racione ostendi / hanc questionem in summa ponit thomas de argentina circa
principium tercii / et est de intencione bonaventure in scripto super 3° ubi dicit
quod ad ea que sunt fidei / racio demonstrativa haberi non potest / cum fides de non
apparentibus esse dicatur / secundum apostolum ad hebreos / et precipue in illis
que ex mera voluntate dei proveniunt / cuiusmodi est incarnacio / Et pro veri-
tate istius questionis thomas de argentina arguit sic / illud quod est super omnem racionem huma-
nam / non potest sufficienter ostendi humana racione / sed modus dicte unionis est
super omnem racionem humanam / igitur etc. / Antecedens non est de se / probatur per multa dicta
sanctorum doctorum / Ait enim Ambrosius de filii dei incarnacione contra
arrianos sic / michi est impossibile generacionis eius scire secretum / mens de-
ficit / vox silet / non mea tantum / sed et angelorum / supra potestates / supra che-
rubin / et seraphin / et supra omnem sensum est / Et addit Ambrosius ergo
retrahe quo tuo manum non impone / scrutari non licet superna mi-
steria / licet scire quod natus sit / sed non licet scire quomodo natus sit / Inefa-
bilis ergo ista generacio / humanum sensum et mentis intelligenciam excedit /
non capit humane intelligencie racio / Sed preterea / fidelis professio / ne-
mirum / quod ille qui testimonio salvatoris post lucerna ardens et
lucens / et non solum propheta / sed plus quam propheta / dicit se non esse di-
gnum solvere corrigiam calciamenti eius / id est secundum glosam modum
unionis extreme divine nature cum humana in una persona / Conclusio / primum
filium dei non posse incarnari non potest demonstrative ostendi / Patet quia
nichil potest demonstrative ostendi / nisi verum / Eo quod demonstracio facit scire

ut patet primo po(st) / sed non sequitur nisi verum / ut patet ibidem / sed
filium dei non posse incarnari non ~~pt demonstrative ondi~~ / est verum
Secundum conclusio in / filij dei incarnacio / non est mere naturalis operacio
patet quia si sic que sufficienter posset rone humana et naturali / et consequenter sicut ex causis
mere naturalibus / quod est contra quod dictum est 2m / Tertium conclusio / filij dei incarnacio
est mirabilissima operacio dei / patet per beatum Thomam contra gentiles suo iiij° / ubi
tractat de filij dei incarnacione / ubi dicit / quod inter divina opera maxime
racionem excedit / et subdit nichil enim mirabilius cogitari potest divini-
tus factum quam verus dei filius fieret homo verus / Quarta conclusio
Una persona divina potuit incarnari sine alia / ista patet ex fide katho-
lica / que publice confitetur filium dei esse incarnatum / et non aliam
in divinis / sed fides non ponit aliquid impossibile / [illegible] possunt
adduci plures auctoritates sanctorum / quas causa brevitatis pretermitto / Sed contra
ne arguitur sic / per eadem conclusione / incarnacio in suis intellectu impor-
tat missionem / ut dicit magister in libro / sed una persona potest et potuit
mitti sine alia / igitur eciam una persona potest esse et potuit incarnari sine
alia etc. / Respondetur sicut distinctis secundum quod distincta sunt non repugnat quia
ad potest uniri primum / sed non unibus alterum / sed persone divine sunt distincte
ab personalibus / cum igitur natura humana uniatur filio in persona / non
mirum / non oportet quod uniatur alii persone / Contra conclusio primum / non sequitur / tota tri-
nitas est operata incarnacionem / et tota trinitas assumpsit humanitatem / patet quia
ab quidem est concessum apud omnes Christi fideles / et secundum patet per beatum Augustinum
qui dicit / quod opera trinitatis ad extra sunt indivisa / In operibus enim ad extra
tota trinitas concurrit / quia autem solus est filius / unum ut videtur hec tamen
tota trinitas non est facta in natura divina absolute / sed in persona
ex quo assumens humanitatis / eadem sit essencia trium personarum / non tamen oportet quod sit
Contra in secundum / conclusio / quia eadem sit essencia trium personarum / non tamen oportet quod sit
filius unio earum / patet / quia ans concedit fides katholica / sed ergo negat
/ eo quod persona filij unita est nature humane / alie vero persone non / Contra
Contra in tercium conclusionum una persona ~~filij unita est nature humane~~ non
ad alia unione adoptionis / nichil tamen prohibet unione
potest uniri sine alia unione adoptionis / nichil tamen prohibet unione
personalitatis / prima patet / quia unio que fit per graciam adopcio-
nis / est unio per effectum divinum / in quo tota trinitas se concurrit / ergo
talis operacio est quibus trium personis / 2a patet patet ex conclusione / Tercia conclusio
assumit potest de potencia absoluta / quelibet divina persona potuit incar-
nari / magis tamen congruebat filio dei / prima patet ex conclusione / patet / quia filius
potuit incarnari / ergo quelibet alia persona divina potuit incarnari / quia
ex que eque distant / eque possibilis est eorum coniunctio / Sed natura humana
equaliter distat a [illegible] personis / ergo a tribus distat in infinitum / igitur si filius
potuit incarnari / igitur quelibet alia persona / Et confirmatur omne illud quod
non implicat contradictionem et quod non vergit in defectum potencie
dei / hoc est possibile apud deum / Sed patrem incarnari non implicat con-
tradictionem / nec vergit in defectum eius potencie / ergo hoc est possibile / Sic
potest consequenter argui de spiritu sancto / maior patet / quia illud quod contradictionem implicat
in se esse non potest / et sic defectus in divinam personam cadere non potest / Secundum
quia eadem est possibilitas et dignitas patris et filij / sed assumere carnem
fuit possibile filio / et fuit dignitas in filio / et in patre et in spiritu sancto
/ et ergo patet prima eius pars / Sed quo ad secundam eius partem / patet quod

incarnacio magis congruebat filio dei / Nam congruitas incarnacio-
nis pt attendi / aut quo ad ipsam psone incarnate / aut quo ad effecta
/ primo modo magis convenit filio / qr filius ipse est imago / viri / et
filius / homo vero tria p peccatum perdidit · s · conformitatem sapie / filiationem
/ et filius / ut hec repararet / tercium quartum ad effecta / filio enim appropriatur sapia
Sicut patri potencia / In ope aut creacionis / relucet ipse potencia / p p̄m
facta est / sapia / et ideo filium ad hoc opus magis congruum fuit incar-
nari / Contra primam / Tercium pater potuit incarnari / non tamen potuit
est ab alio / et incarnacio eius non dici missio / sicud filii incarna-
cio / Secundum contra / Tercium patrem pt ut potuit incarnari / eius tamen incar-
nacio non dz / nec defuit expectati / prima pt contra in pz ut fuit / secunda vero
iniquitate vna tamen / et ideo inter plus promisso acrescit de incarnacione om-
nium personarum / de incarnacione vnius tamen / et io expectacione huiusmodi incar-
nacionem esset superfluum et frustra / Tercium contra incarnacio nec congrue-
bat patri / nec spiritu sancto / prima pz propter inmascibilitatis generationem / non enim de-
cet ut qui in deitate est pater / in humanitate sit filius / sic enim filius dei
patris esset nepos hominis / si ipsa virgo mater esset dei patris / Secundum pz scilicet de spiritu
sancto / ne nomen filii in plures psonas transferatur / sic enim essent duo filii in
trinitate / sed vergeret in confusionem psonarum / Tercium contra in tercium incar-
nacio sit totius trinitatis causaliter et effective / et tamen solius filii terminative
/ prima pt pz / qr tota trinitas effecit incarnacionem / vnde secundum Damascenum
In incarnacione relucet diuina bonitas / inquantum sui plasmatis salutem non
despexit / potencia / inquantum maxime distancia coniunxit / Sapia vero inquantum modum
congruentem / quod impossibile videbatur invenit / Secunda pt pz / qr solus filius
est incarnatus / et sic incarnacio fuit eciam in solo filio / et pz exemplo
de tribus puellis / que induunt tunicam medie puelle / omnes enim iste puelle operantur
istam vestitionem / sed illa media sola est vestita / Secundum / Tercium quarta questio
et vtilis / Scauit pro salute generis humani filium dei de virgine incarnari / pz
p illud ewangelium / et primi / et epistola venit in hunc mundum peccatores saluos facere / Vbi dicit
glosa / Augustinus / Nulla causa fuit veniendi Christo domino / nisi peccatores saluos facere
Quod pz p illud ewangelium Mathei xviii^o Venit filius hominis querere et saluum facere quod
perierat / Sed exponens / Augustinus de verbis apostoli dicit / Si homo non peccasset filius hominis
non venisset / Et licet ibi de aduentu in carnem aduertit / et ratione sit / Scauit deo
ac benignitate releuare / Et qr ac releuari non potuit / nisi ad statum pristinum
reparari / nisi p filii dei incarnacionem / ergo ergo / et cum prima pte
finita potuit satisfacere / qr pro infinito peccato / quod fuit primi hominis / infinita potencia
/ Tercium contra In primo non fuisset homo reparatus / si non fuisset filius dei incar-
natus / Secundum / non obstante malicia hominis / decuit deum filium virginis
/ Tercium propter peccatum et miseriam hominis / filius dei factus est hominibus similis

pz ex glo/ Et specialiter per sanctum Gregorium/ qui dicit/ o felix culpa/ que talem
ac tantum habere meruit redemptorem/ Et cantat ecclesia/ o culpa nimium beata que
redempta est nostra/ [illegible] divina sapientia/ ex malis potest elicere bona/ pz
quod ex peccato hominis hoc elicere potuit optimum/ ut filius dei incarnaretur/ quod
si peccatum non fuisset/ Contra istam [illegible] conclusio posita est pro/ pz
ex dictis/ Ad rationes dicendum quod similitudo [illegible] inter deum et creaturam non
est secundum sui naturam quam ab ipsis procedat/ Sed est secundum similitudinem inquantum
unum in aliud ordinatur/ et est ordinale/ Contra probationes autem si filium
dei incarnari non posset sufficienter humana ratione probari/ maxime quod excedit
facultatem nature humane/ Sed hoc non/ quia incarnatio non excedit
facultatem nature humane/ quia non decebat eam soli deo facere/ ex ipsa
[illegible] est ratione/ quod acto [illegible]/ Ratio ex hoc quod solum illa opera sunt soli
dei que facultatem humanam excedunt/ et tamen solum talia huma-
na ratione non probat/ [illegible] sic/ quod esse in unitate persone cum deo
est homini nature/ ergo incarnatio non excedit nature facultatem/ Ratio ex ter-
minis/ et tamen quod esse in unitate persone cum deo est nature homini ergo
/ quod est nature homini/ Ratio ab inferiori ad superius/ et tamen/ quod quamcito
est homo tam cito est unitus deo in persona/ et non potuit esse/ quin
fuisset unitus deo/ nec ~~potuit virgo~~ potuit virgo non esse unitus
deo in persona/ ergo est est sibi nature/ Ratio/ quia hoc est aliud nature quod inest
sibi a principio sui esse/ et nunquam potest ab eo separari ipso vivente/ Ad ar-
gumentum videtur/ non sufficit hoc adesse aliquid nature/ Sed cum hoc
requiritur quod hoc quod sic homini inest/ sit ex principiis nature/ Sicut in celo
posito quod aliquis esset cecus a nativitate/ illa cecitas isto modo
inest isti homini/ quia quamcito est/ cecus est/ et sic est cecus/ et nunquam
vivens non erit cecus [illegible]/ et tamen cecitas non est naturalis/ quia non
inest ex principiis nature/ Sed ex aliquo defectu incidente/ vel ex aliqua
occulta causa que latet nam/ prout hoc dicitur de illo ceco nato/ Sic
ego firmiter teneo/ quod virgo gloriosa non sit concepta in peccato originali
/ et quod sit consecuta gratiam confirmationis/ Tunc sanctitas inest gloriose
virgini/ sic quod quamcito est/ sancta est/ et sic sancta est/ et non potest esse non
sancta/ et tamen sanctitas illa/ non fuit nature/ sed omnino gratiosa/ Eodem mo-
do posset argui contra in celo existentibus nec esse naturam/ quod est contra
illud apostoli/ quod oculus non vidit/ nec auris audivit etc/ Nam quamcito aliquis
in celo est/ beatus est/ et non potest beatus non esse/ Sic ergo esse in uni-
tate persone inest [illegible]/ non tamen naturaliter/ sed divinitus et miraculose/ Unde
Ber. allegando id apostoli/ Qui predestinatus est a filius ex se-
mine David secundum carnem/ dicit/ Longa est et fortis cathena ad stri-
gendum se unicendum humanitatem divinitati predestinatio dei/ ex
[illegible] divinitate potentioris/ ubi innuit [illegible] quod divina virtus humanita-
tem [illegible] unimit/ et tam fortis fuit illa unio/ quod morte incidente non
potuit impediri/ Ita quod beatus Johannes dicit se indignum cor-
rigiam calciamentorum eius solvere/ de qua dictum est in festo Innocen-
tibus/ Unde ex illa unio inter corporis humanum et anime/ quod fieret

Item corp. 4

de quo dicit Johannes [illegible]

Et idem dicit quod quamvis tenet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

diuina ista / sed compactiue nature / In resurrectione fortior erit / quia indi-
ssolubilior est illa / quia in infusione anime / illa enim solubilis est
quia erat fuit enim compacta nature / Contra istam solutionem arguitur / gratia
unionis illi homini est naturalis / et non est naturalis esse ei secundum diuini-
tatem / quod est ei naturalis secundum humanitatem / et non est aliud nisi quod
inest sibi ex principiis nature / quod sit naturalis [illegible] / quia si non / tunc ex prin-
cipiis diuini esset filius adoptiuus dei / et non naturalis [illegible] est [illegible]
/ sed quod est naturalis ei secundum diuinitatem / quia si sic tunc [illegible] conueniret uno
omnibus equaliter / quia illud quod inest nature / omnibus que est eadem
[illegible] vide b. Thomam in 3a parte summe sue quod gratia unionis est naturalis ero
secundum utramque naturam / et secundum naturam diuinam / et secundum naturam humanam
/ secundum naturam diuinam causaliter / non formaliter / unde tota trinitas operata
est illam unionem / prout patet ex superdictis notabilibus / Et cum arguitur quod
inest nature que est omnibus eius equaliter / dicendum est quod que inest alicui
sibi ex principiis naturalibus ut arguit argumentum / sed quia inest sibi ab
ipsa natiuitate / quod cum nos [illegible] dicimus naturaliter filii ire / sicut culpa ori-
ginalis contrahitur in conceptione efficimur filii [illegible] / ita illa naturalis
est christo / quia uirtus diuina fecit quod ab initio conceptionis ille homo fuit
unitus diuino / naturalis ergo gratia dicitur / non quia a natura / sed quia per modum
nature / sicut per modum nature / quia sic naturales [illegible] insunt subiecto inse-
parabiliter / ita illa gratia inest christo / Et naturale dicitur illud quod est con-
tinuatum a principio sue conditionis / quemadmodum [illegible] anime di-
cuntur naturales / quia indite sunt sibi a sua creatione / sic et hec gratia
dicitur christo naturalis / quia sibi innata est a principio sue generationis
Unde gratia unionis dicitur homini christo naturalis / quia ordinabatur ad
unionem in persona dei secundum quam ille homo dicitur naturalis filius dei / Secundo
gratia habitualis dicitur dupliciter naturalis / primo quo ad modum naturalium [illegible]
sicut [illegible] substantiam suam inseparabiliter concomitantur / Secundo quia exaltata
natura [illegible] causabatur / quia ex diuina non ex christiana / et sic utraque
gratia scilicet christo fuit naturalis / Nota naturam humanam in christo [illegible]
[illegible] ad eam / primo quia aduenit persone [illegible] completum / sic [illegible]
et [illegible] / Secundo quia in se est [illegible] / et aduenit alteri sicut uestis corpori
Tercio quia mutatur ex unione [illegible] et non mutat ipsum / Contra solutionem
arguitur sic / christus repletus est gratia corporaliter / et hoc non ex alio nisi quia
inest sibi ex principiis nature corpulente / quodlibet enim corporale oritur ex
principiis nature ut notum est / Sed assumptum est apostoli qui dicit in eo ipso
habitat plenitudo diuinitatis corporaliter / ad Colossenses 2o / Unde glosa dicit
super eodem uerbo quia tropus est in illo sermone / Dicit enim sic / translato uerbo
usus est [illegible] completorum umbrarum et legalium figurarum dicitur cor-
poraliter id est completiue / quia in ipso implentur quodammodo omnia / ita quod
uult [illegible] quod data est sibi gratia abundans ut ipse esset
impletio / et quod corpus umbrarum / quia ipse est ueritas omnium sacramentorum
iuxta illud gratia et ueritas per christum facta est / Vel aut istam

auctoritatem

auctoritatem exponit Allexander in septo tercii dicens in ipso habitat pleni-
tudo divinitatis corporalis .i. secundum modum triplicis dimensionis qua corpus
determinatur / Est enim in rebus tribus modis / est enim per observanciam / et con-
tinenciam in omnibus creaturis / in sanctis est per graciam et caritatem
tem / sed in christo est per unionem / Primus modus comparatur longitudini / quia longitudo
secundum illum attingit a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia sua-
viter / sapiencie viii^o / Secundus modus comparatur latitudini / quia caritas
spiritualis latitudo iuxta illud latum mandatum tuum nimis / Tercius
modus qui est unionis comparatur profundo / quia intimus est et de hiis
ad quodlibet ut possit comprehendere cum omnibus sanctis que sit longitudo illius
inhabitacionis / qua deus inhabitat illud corpus / que sit latitudo / qua inhi-
tat illius animam / et profundum quo est ad unitatem scilicet qui tamen in unitate
univit sibi animam cum corpore in unitate persone / Et dicitur tercia sublimi-
tas / scilicet quidem ex hoc humana natura habet exaltacionem / quia ex quo ipsi triplici modo
divinitas habitat in christo / ideo dicitur repletus divinitate corporaliter Con-
sequenter queritur que dicitur quod una persona divina potuit incarnari substancialiter / Con-
sequenter persona in divinitate potuit incarnari / ergo racione eciam / quia sic tunc illa / aut
fuisset mutata in corpus / aut fuisset facta ipsius in corpore / utrumque est
impossibile / et non videtur quod aliquo alio modo fieri / hoc est contra hereticorum quod mo-
nent beatus Thomas ... gen. libro ... ubi dicitur quod deus non dicitur sic incarnatus
quod fuisset factus forma corporis / non enim unitur deus homini ut forma
nec / nec fuit tamen unio ut est homine ad aliqua exteriora que se ad deum
habent ... sicut dominus ... et de aliis / sed sic quod deus in natura humana
... per incarnacionem facta potest subsistere / sic quod corpus illud per se sit corpus
verbi dei / similiter et anima / et quod verbum dei vere sit homo Contra solucionem / esse / sic
quod racione ... repugnat simplicitati / ergo nullo modo sic potuit fieri / alter
duo quid / et ita aliud et aliud Responsio secundum altissiodorensem / quod hec propositio filius
dei est deus et homo / est duplex / pro eo quod subiectum supponit pro supposito / et est sensus
tunc potest quod filius dei est duorum suppositorum / vel personarum / quod est hereticum
/ aut est sensus supposito pro natura vera est / ergo tamen valebit / quod filius dei est
deum est quid ... / quod ... / si quis accipit quid improbatur pro
quid ne / scilicet ... / sed non posset ulterius inferri / ergo ibi est aliud et aliud
/ quod hoc iam ad suppositum refertur Contra solucionem / esse hominem in christo esse
quid personale / et sic esse hominem in sorte est quid personale / ergo in christo est
/ quia alias illa unio auferret illi homini excellenciam dignitatis que sequitur
/ contra et ... / sic est personalitas / cum tamen facta sit ad hunc modum excellenciam
... / Et confirmatur humanitas est personalis / quia est racionalis natura
individua substancia / quod sit racionalis notum est / quod sit individua patet / quia separa-
distinguitur a qualibet alia potencia substancia / et secundum collectionem suarum pro-
prietatum que numquam reperitur in alio / ergo est individua / patet a diffinicione
ad diffinitum Responsio quod non admittitur humanitatem et animam personalitatem
preter illam que est filii in divinitate / quia si illa personalitas esset increata / se-
quantitas personarum / si creata sequitur in christo duo supposita / quorum
utrumque est error / non ergo quod esse hominem in christo est personale /

sicut in Sorte. Unio autem illam personalitatem nec corrupit nec abstulit
quia numquam eam illa humanitas prius habuit. Sed bene admisit eam [illegible] immo
ad maius illi homini est cumulum dignitatis additum. Quia multo nobi-
lius est illi humanitati esse in una persona cum [illegible] dei quam si propriam
personam habuisset. Et notat autem quod ad esse personam tria requiruntur. Primo
est singularitas, sic quod sua essencia distat a quolibet alio. Secundum est incommunica-
bilitas, sic quod non sit alicuius pars, partes enim quamvis in toto [illegible] ta-
men compositi. Tercium est dignitas, que in hoc consistit quod non uniatur forti
nobiliori. Et ab hoc ultimo accipit racio persone quod non convenit huma-
nitati Christi, quia illa unita est forti nobiliori. Non ergo convenit quod indivi-
dua substantia i. incommunicabilis prout ~~incommunicata~~ incommunicabile oppo-
nitur unibilitati, et sic debet in diffinicione persone capi. Contra solutionem hec
quod humanitas unita est divinitati non impedit eius personalitatem. Racio
quia est sibi unita accidentaliter, quia cum Sortes unitur domui vel si induit indu-
mentum non minus Sortes est persona. Sed quod accidentaliter uniatur humanitas
Christi patet quia non potest ad essenciam scilicet naturam Christi filii dei. Quia unio nec est facta in
essencia nec in natura, ergo habet se accidentaliter ad illam. [illegible] quia quicquid non est
de essencia rei hoc habet se accidentaliter ad illam. Et confirmat quia dicit Damas-
cenus: humanitas est divinitatis instrumentum. Modo certum est quod instrumentum
habet se accidentaliter ad principale. Dicit beatus Thomas in tercia parte sue summe ponit erro-
rem Nestorii qui posuit quattuor modos habendi se Christi humanitatem ad divinita-
tem accidentaliter; posuit enim aliam esse personam filii et aliam hominis, quia
dicebat Christi unitatem primo secundum inhabitationem, ut scilicet verbum dei habitaret in
homine ut in templo. Secundo secundum unitatem affectus, inquantum voluntas illius
hominis esset conformis semper voluntati dei. Tercio secundum operationem sic
quod homo ille esset dei instrumentum. Quarto secundum dignitatem honoris, sic
quod omnis honor qui exhibetur verbo exhibetur illi homini propter coniunctionem
ad filium dei. Quinto secundum equivocationem nominum, prout illum
hominem dicimus esse deum. Modo manifestum est quod omnes isti modi unio-
nem accidentalem important. Et multos alios errores ibi describit. Sed
hic dicit catholica sentencia quod unio dei et hominis non est facta secundum
essenciam neque secundum naturam prout arguebatur, nec accidentaliter secundum accidens,
sed modo medio, scilicet secundum substantiam sive ypostasim, sic quod ex natura divina et natura
humana resultat una persona. Sicut ergo quamvis illa natura non potest ad
essenciam, ergo est accidentaliter, non valet argumentum, nisi tunc addetur nec etiam potest ad sub-
sistenciam. Et ergo dicitur accidentalis [illegible] substantiam pro [illegible]. Dicit beatus
Thomas: substancia non sumitur ibi pro essencia et natura sed pro subsistencia, sic
quod quicquid non potest nec ad naturam nec ad personam, accidentaliter se habet ad illud. Nec
valet argumentum de instrumento, quia aliud instrumentum est assumptum in unitatem
suppositi, sicut corpus est anime instrumentum et tamen cum anima constituit
unum suppositum. Contra generalem [illegible] que dicit: Sequitur pro salute generis
humani filium dei de virgine incarnari. [illegible] quod esset verum maxime quod
per eum esset facta salus generis humani. [illegible] hic ad creationem omnium non
requirebatur incarnacio, quia solo verbo omnia creata sunt iuxta illud: Dixit
[illegible] et facta sunt ita. Ergo [illegible] ad creatorem seu restauratorem non erat

Nota

opus divinum incarnationis / quia omnis virtutis est recreare sicut creare / et sic
g(ratia) / dicendo vero recreare accedit aliqua virtus ex terminis virginis ad illud / si
accedit tunc virtus non esset deus perfectus / si non accedit aliquid / ergo opus
actu creacionis et recreacionis / rationem istius dat Anselmus / quia actus creationis
est solum per rationem potencie / que cum sit infinita est causa sui operis / nec re-
quirit aliquam exigitur medium in creando / immo repugnat suimet po-
tencie / quod oportet habere media / quia si exigeret creatum medium / iam non
esset tota causa sue operacionis / hinc est quod deus in creacione rerum non
est operatus per creaturam aliquam / sed recreacio non solum est per rationem
potencie / sed eciam fit per rationem iusticie / in recreatione enim agitur de remis-
sione peccati / ad quam de iustitia sequitur satisfactio / et quia hanc non po-
terat facere homo / quia tante ydoneitatis non erat ut patet ex positis / et deus
non tenebatur illam satisfactionem / ergo debuit esse deus et homo
/ ut dicit Anshelmus Deus qui posset / homo qui teneretur et sic ad [illegible] vel
accedit aliqua virtus ex incarnacione / vel non / dicitur quod non fecit se
deus hominem ad hoc ut magis posset / sed ad hoc ut commodo suo redimeret
/ potuit enim aliter redemisse / ut Augustinus dicit / sed non erat modus convenien-
cior nostre miserie sanande sicut iste Con(tra) solutionem natura humana a condicione
sue creacionis non est lapsa in aliquo / et dato quod esset lapsa nullo tamen
indigebat ad reparacionem suam / ergo non debuit sic fieri redemptio / quia deus
et natura nostra facit sicut erat / modo ante post prima parte / quia non incidit in ali-
quid quod ex creacione non habuisset / ante peccatum / quia non in mortem / illam
enim habuit a condicione / ex quo fuit compositus ex contrariis / non in do-
lores et penas / quia ex quo a natura fuit sensibilis / naturale erat sibi sentire
dolores et penalitates / quia dicit Augustinus dolor est sensus divisionis in pa-
ciente non in essencias et amaritudines / quia Augustinus dicit de peccato Ade peccatur
nolens suas delicias contristari / sciuit ergo uxorem suam antequam pecca-
sset esse contristabilem / immo videtur quod presens status qui est paciens pu-
gne et rebellionis et temptacionis sit nobilior quam ille status innocencie
nam virtus in infirmitate perficitur / 2 Cor 12 / status enim paciendi dignus
ad bonitatem quare illud Ieronimi Multiplicate sunt infirmitates eorum postea
acceleraverunt / status pugne meretur coronam / status rebellionis au-
get meritum / et status rebellionis est summe preservativus ut 2 Cor
12 dicit Apostolus ne me magnitudo revelationum extollat etc. et sic si est
aliqua pena / dicit Gregorius illa appetit [illegible] / Visio de lapsu licet infide-
les non sciant / apud fideles non dubitatur / cum dicat veritas Math
18 venit filius hominis querere et salvum facere quod perierat / notandum
Hugo de sancto victore in libro suorum sacramentorum dicit / tres status humane
nature sunt / scilicet nature condite / secunde nature lapse / tercio nature reparate / Primo
statu homo habuit posse peccare et posse non peccare / hec enim erat prima
libertas arbitrii / habuit posse pati et mori / et posse non pati et non
mori / et hec erat prima immortalitas corporis / ita quod tunc homo habuit
possibilitatem ad peccandum patiendum et moriendum / sed non potuit a illa
[illegible] cum adiutorio creatoris si persistisset / sed quia non obedivit la-
psus est ab illo statu in quo iam habuit illud posse / scilicet ante dictum non
posse non peccare / non posse non pati / non posse non mori
[illegible] quod accessit sibi ad illud posse necessitas seu inevitabilitas [illegible]

Margin notes:

ex nobilibus supplere et

cap

[illegible] temptacionis

2us status

sed cum addito [illegible] non posse non peccare / non posse non pati / non posse non mori

cum sit non adiacentibus / quia potest peccare / et non potest non peccare / potest pati et necesse
est eum pati / sic et mori / Sicut enim homo qui vincit / et non videtur mor-
tem / videturus tamen erit non ad statum eternum / in quo debebat constituendus
fuisse / sic quod primus status esset perfectus / et hunc ablatus potest ad
statum boni [?] / in hunc habuit homo posse non peccare / non pati / non
mori ut prius / sed auferetur sibi possibilitas ad istorum oppositorum / scilicet ad
peccandum paciendum / et moriendum / et necessitas / quam necessitatem tribuerat / Sed
tamen ibi necessitas ad non peccandum / ad non paciendum / ad non moriendum
/ sic quod homo in primo constitutus habuit posse non peccare / et tamen habuit non
posse peccare / sic de pati sic de mori / Ecce hiis patet a quibus homo cadit
/ et in quibus lapsus est / et ad quod erat constituendus / Huius tamen homo in primo
statu posse ad omnia / ad scienciam pervenire autem primo actu / tamen quam non de-
fecit per negligenciam a suo studio nunquam ad scienciam devenisset / sic erat
habuit posse ad sustinenciam dolorum et penarum / tamen ut Hugo dicit quia
tunc racione humane erat coniuncta divina providencia / racio vigilabat contra

Com

omnem negligenciam / divina providencia contra omnem violenciam / sic quod
homo potuisset evitare omnem dolorem / Ex isto apparet quod omnis penalitas
est pati [?] et illa quam eciam suscepimus voluntarie faciendo de necessitate
virtutem pena peccati est / et si non actualis tamen originalis / Dicit Allexander
in scripto beati statim ipse patitur in pene martirium / deinde sicut / quod si non
precessisset peccatum / scilicet non ordinaretur ad bonum neque per sustinenciam / et cum
dicitur status qui modo est / est nobilior simpliciter loquendo negandum est / simpliciter
enim loquendo melior est status non paciendi quam paciendi / sed lapse nature
melior est status paciendi / sicut vinum loquendo simpliciter melius est
aqua / tamen aqua est melior / sic eciam in statu nature lapse status pa-
ciendi et non paciendi sed secundum ut concedencia et concessa / Illi enim qui pro-
nus ad impacienciam est melior status non paciendi / sed ei qui est pro-
nus ad castitatem [?] melior est ad meritum status paciendi / Sic eciam sta-
tus iniuriarum bonus est quibusdam et non omnibus / quod alios retra-
hit in [?] a contemplacione quam eis nimis impedit / Sed de statu
temptacionis secus est / quod tercio erat in primo statu ad coronam si
in ea homo perstitisset / sic et nunc / sed tunc pugna sola erat temptacio ex-
terior / nunc vero est et interior / et nunc periculosior / Et cum dicitur crucifixus
eciam pro nobis cum pollice crux formatur / et osculatur altare ob reveren-
ciam dominice passionis / Et in hoc articulo de passione quatuor tanguntur
/ Ex parte passionis / primo tangit passionis actum / cum dicit Crucifixus id est
cruci affixus / hoc dicit contra Basilianos / qui Christum passum abnegant
/ et contra Manicheos / qui sic dicunt Christum habuisse corpus fantasticum
/ ita passionem verum non fuisse / Contra quos dicitur in psalmo Foderunt ma-
nus meas / et pedes meos ps. xxi. Et Ysaias Languores nostros ipse tulit
Ysa. liii / Secundo tangit passionis effectum sive illos pro quibus est passus
cum dicit eciam pro nobis / Unde ad Philippenses ii° dicit Christus semel mortuus
est pro peccatis nostris / Et Ysa. liii° Ipse vulneratus est propter iniquitates no-
stras / Tercio describit tempus passionis / cum dicit Sub Poncio Pilato / Crucifixus

cum esset tempore pilati presidis qui dicebatur poncius a ponto insula in
qua exulavit Tradito ponit signum temporis passus et sepultus est
passus addit contra hereticos qui dicebant christum non vere doluisse
nec vere passus fuisset nisi apparenter contra quod ipsa veritas ait
Tristis est anima mea usque ad mortem Math xxvi° Immo oravit ad
patrem Pater si vis transfer calicem a me et factus est sudor eius
sicut gutte sanguinis decurrentis in terram Luce xxii° Et dicit se-
pultus est in quo sepulcro fuit corpus anima sua separata a corpore que
ad inferos descendit sed divinitas erat iuncta ad utrumque quia quod semel dei filius
assumpsit nunquam dimisit Ergo oportet nos credere non solum filii incar-
nacionem sed et passionem quia secundum Gregorium nichil a nobis nasci
profuit nisi redimi profuisset Et in hoc simbolo a sanctis patribus di-
missa est hec clausula mortuus quia nunquam fuit heresis contra sic de
sepultura est dicit ysaias contra oppositum gentes deprecabuntur et sepulcrum eius
erit gloriosum Per hoc quod dicit ipsum gentes deprecabuntur tangit eius divinitas
quia solus deus est adorandus Per hoc quod dicit et erit sepulcrum eius glo-
riosum tangit eius humanitas Et in hebreo dicit Et erit requies eius
gloria quia tunc facta est requies corporis eius gloriosa in sepulcro et re-
quies anime eius gloriosa in inferno et requies utriusque scilicet corporis et anime
in eternum est in celo Requies corporis eius facta est gloriosa in sepul-
cro quia corpus eius in sepulcro non est corruptum iuxta illud psalmi
Quoniam non derelinques animam meam in inferno nec dabis sanctum tuum
videre corrupcionem hoc David non potuit de seipso dicere quia ipse vidit
corrupcionem Item facta est requies anime eius gloriosa in inferno
quia solus fuit inter mortuos liber Unde in persona Christi dicitur Vita mea in
inferno appropinquabit estimatus sum cum descendentibus in lacum
factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber Descen-
dit enim sicut homo in infernum sed solus inter mortuos fuit li-
ber, quia mors illum tenere non potuit Requies anime et cor-
poris simul iam est in regno celorum Adeo ex quo per sepulturam
intelligitur corpus esse et quod anima descendit in infernum corpus eius
in sepulcro Ideirco articulus de descensu ad inferos sub isto compre-
hendit Unde Albertus magnus hunc pertractans articulum sic
inquit Deinde similiter quartum articulum dixerunt Crucifixus
est pro nobis sub poncio pilato passus et sepultus est Et hinc
non addiderunt ad explanacionem et expressionem nisi quod dicunt
crucifixus etiam pro nobis quod etiam propter manicheos est additum
qui dixerunt non pro nobis crucifixum esse sed totum fantastice
fuisse actum Quod dicit de eius passione additum etiam est propter sabel-
lianos hereticos qui dixerunt nos in nullo indigere Christo quia etiam nos
filii dei esse possumus si volumus eo quod dixerunt Christum sanctum
et purum hominem fuisse Et ideo synodus posuit pro nobis ut scia-
mus nos nichil posse nisi Christi sanguine Unde Johannes Ego pro
eis sanctifico meipsum hoc est in sanctum sacrificium me offero cum quo redimi

xvii

ar^t. 6 de resurrectione

christum resurrexisse

christus

non potuimus / et quo fuit modus redemptionis per mortem christi summa
sapientia ordinavit et elegit / alia hic dicta in simbolo apostolorum sunt
dicta. Sextus articulus de resurrectione / ubi duo fiunt / primo ponitur
resurrectionis actus / secundo resurrectionis tempus / ibi tercia die / et ergo
dicit et resurrexit ipse scilicet christus / unde de se dicit in psalmo / Ego dormivi
et soporatus sum / et exurrexi / et pater ad filium dicit in psalmo / Exurge
gloria mea / exurge psalterium et cithara / filius videt exurgam
diluculo / Et nota licet multos inveniamus sic Lazarum / filium vidue
et filiam archisinagogi / tamen resurrectio christi ab istis differt / primo ratione
virtuositatis / quia propria virtute resurrexit Joh. x. potestatem habeo ponendi
animam meam / et iterum sumendi eam / alii autem surrexerunt virtute christi vel ad
preces eius / secundo ratione vite et immortalitatis / quia alii surrexerunt
ad vitam mortalem / christus autem ad immortalem / ad Ro. vi^o christus
resurgens ex mortuis iam non moritur / Tercio ratione causalitatis / quia resurrectio
sua est causa nostre resurrectionis / prima ad Cor. xv. / et qui resurgere fecit
et nos resurgere faciet / Quarto ratione [illegible] et perpetuitatis / quia resur-
rectio non differtur usque in finem / ipse autem tercia die resurrexit /
Unde Albertus Magnus tractans hunc articulum sic inquit / Post
hunc sumpserunt predictum articulum / et illum huius verbis declaraverunt
dicentes / et resurrexit tercia die secundum scripturas / et de descensu eius ad
inferos dimiserunt / quia contra illud error nullus fuit / sed erat conten-
cio de resurrectione / quibusdam dicentibus / quod non tercia die christus resurre-
xit / quia non tribus diebus in sepulchro iacuit / parasceue enim in vespere
noctis sepultus non iacuit nisi per sabbatum / et ante lucem dominice
diei resurrexit / et ideo ut hanc determinaret contentionem / dixerunt
quod surrexit tercia die / secundum scripturas / hoc est sic illos tres dies scriptura
docet computare / hic enim ut docet Augustinus per sinodochen partem com-
putat pro toto / ita quod pars parasceues qua sepultus est et mortuus
cum precedenti parte diei / et tota precedente nocte computetur pro una
die naturali / et nox que est inter parasceuen et sabbatum / cum ipso sabbato
pro una die computetur / et vespera sabbati cum nocte sequenti pro una die
dominica computetur / quia sic vespera precedens cum die sequenti ad unam
diem pertinebat / Gen. i. factum est vespere et mane dies unus / Quare
autem artificialibus noctibus duabus / et una die artificiali christus in se-
pulchro iacuit / hanc causam assignat Augustinus quia in christo in quo non sunt
tenebre / dies clara suam claram mortem significavit / quod in nobis
autem qui tenebrosi sumus / due mortes peccati et pene significantur
per duas noctes / quas christus sua lucida morte ad lucem glorie deducit
Ps. nox illuminatio mea in deliciis meis / Michee vii^o cum sedero in
tenebris dominus lux mea est / Augustinus enim dicit hoc esse signum penitentibus
qui a duplici nocte scilicet mortem querant liberari / signum non dabitur
generationi nostre nisi signum Jone prophete / sicut fuit Jonas in ventre
ceti tribus diebus et tribus noctibus / ita erit filius hominis
in corde terre tribus diebus et tribus noctibus / Deinde dicit
et ascendit in celum / iste est articulus septimus de ascensione christi in celum

Ubi ondit[ur] sermo actus virtuosus / quia ascendit in celum sua virtute ita / nemo enim ascendit in celum sua virtute propria nisi filius hominis / qui descendit de celo Johannis iii° / Et actus i / et videntibus illis elevatus est in celum / Ergo ondit[ur] situs gloriosus / cum dicit / Sedet ad dexteram patris / quod non est intelligendum quod pater habeat manum dexteram vel sinistram / quia hec est heresis antropomorfitarum / sed hic per dexteram intelligitur equalitas / sicut dictum est circa expositionem [illegible] articuli in symbolo apostolorum / Nam sicut sinistra in sacra pagina accipitur pro adversis malis / ita dextera pro bonis et prosperis ut sit sensus / Sedet ad dexteram patris / id est in eadem prosperitate qua ipse pater / Contra hunc articulum erravit Celestinus / qui negat Christum secundum carnem sedere ad dexteram patris / sed dicit quod carnem induit et in sole posuit / ad quod male inducit dictum psalmi / In sole posuit tabernaculum suum / Contra quod dicitur Marci ultimo / Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet ad dexteram patris / Actuum vii° / Video celos apertos et filium hominis sedentem a dextris virtutis dei / et venientem in nubibus celi / Ebionitis autem magnus de hoc sic inquit / Deinde sumpserat secundum sic dicitur / sic Apostolus dicebat et ascendit in celum sedet ad dexteram patris / et hic cavillas non habebat ne [illegible] explanationem / et proptera [illegible] contra hunc articulum nullam audiebant / Circa predicta autem occurrunt nonnulla dubia / Et primo quare Christus statim post suam resurrectionem non ascendit in celum / Secundo ubi mansit xl diebus ante suam ascensionem / Tertio quare xl diebus stetit et non amplius nec minus / Quarto quare de monte oliveti ascendit / Quinto coram quibus ascendit / Sexto quare ascendit et non nobiscum mansit / Septimo quod commodum aut quis fructus nobis est ex hoc / Octavo quomodo [illegible] / Ad primum est videndum quod Christus postquam resurrexit non statim ascendit / Primo ut per multa argumenta se gloriosum resurrexisse probaret / et ut discipulos suos consolaretur / qui per eius mortem turbati fuerant mansione [illegible] / Unde difficile erat credere resurrectionem / Et quo [illegible] antequam [illegible] resurrexerit gloriosus / quia mortalia peccata [illegible] [illegible] potuerunt subito / et quia Christus videbatur ligari linteaminibus corpus eius et claudi in sepulchro / ideo si statim post resurrectionem ascendisset in celum / discipuli credidissent Judeos furatos fuisse corpus eius / ne ab hostibus colleretur / Sic enim Judei crediderunt discipulos ipsum furatos fuisse / ne per eos ab eis collectus / Matthei xxvii° / Jube ergo custodiri sepulcrum ne forte veniant discipuli eius et furentur eum / et sic tota fides periisset / Ergo quod necessarium fuit Christum suam resurrectionem gloriosam per multa argumenta probare / ne posteri de ea dubitarent / Unde dicit Leo papa / Dubitatum est ab illis ne a nobis dubitaremus / Comprobatum est illis multis argumentis / ut nos firmiter teneremus / Secundo ut matrem de tristicia mortis sue consolaretur / et in discipulis vera fide et amorem generaret / que omnia iam perdiderant / Luce ultimo / Nos sperabamus quia ipse esset redempturus Israel / quasi diceret / sed amplius non speramus / Et tunc apparuit illis secundum intellectum Scripturarum / quia sic oportuit Christum pati / et ita intrare in gloriam suam / Luce ultimo / Tertio ut sicut verus amicus / quia recordatus fuit amicorum tempore exaltationis et prosperitatis sue / Multi enim amicorum prioribus succedentibus prosperitatis obliviscuntur / ut pincerna pharaonis Joseph / Genesis xl / Sed non sic Christus / Psalmus / Adhereat lingua mea faucibus meis / si non meminero tui / Ad secundum

dicendum quod cum resurgerent ex mortuis sanctorum dixit omnes animas ab
origine mundi que erant in limbo sanctorum patrum / ita quod ille locus omnino
vacuus remansit / et sciat cum eis in hoc mundo / sed ubi steterit in tota scri-
ptura non invenitur / nec aliquis sanctorum qui omnia facta et secreta
de hoc aliquid insinuat / nec Augustinus nec aliquis doctor de hoc aliquid
determinat / et valde contraria ...ter studium / primo ad ostendendum quod
anima et corpus gloriosum non determinantur ad aliquem locum / nec a loco
aliquid accipiunt / sed sunt preter super omnia loca et locata / et quibus volunt
ostendunt se / et quibus nolunt non ostendunt se / et similiter quando volunt ostendunt
se / secundum glosam ut non / vij et apparens apostolus / non ostendebat corpus suum
gloriosum / quia oculi mortales non possent illud ferre videre / ut dicit Augustinus
/ Unde corpus gloriosum et anima existens in igne nichil patitur ab igne
quod autem anima patiatur ab igne inferni / hoc non est nisi inquantum ille ignis
est instrumentum divine iusticie / sicut primus ubaldus suspendit comitem
ut minister regis / Secundo ad ostendendum quod beatitudo non consistit in
aliquo loco / sed solum in visione dei / unde beata anima existens in inferno et
ubicumque semper est in gloria eterna / Luce xxiij hodie mecum eris in paradiso / et tamen
illo die anima illius latronis ivit ad infernum etc. / Unde doctores di-
cunt / quod angeli qui nobiscum morantur semper sunt in gloria dei / Mt xviij / An-
geli eorum semper vident faciem patris mei / qui in celis est / et sicut sol lucens
in mundo omnes tenebras fugat / et omne aliud lumen obfuscat / sic deus
existens in anima glorificata in qua cognitione consistit gaudium glorie omnem penam
a corpore excludit et redundancia anime in corpus / et omnem aliam dele-
ctacionem respuere facit / Augustinus Constituto spiritu despicit omnes ... / et quod
celum empireum dicatur locus beatorum hoc non est de esse glorie / sed de bene
esse / et quia in eo deus ostendit gloriam / Tercio ad ostendendum quod nullus lo-
cus / nec aliqua res de istis inferioribus est condigna anime et corpori glorifi-
cato immo ipsa excedit omnia inferiora / hic cadit exemplum de sarracenis / qui va-
dunt ~~mecham~~ ad videndum ossa / ~~machometi~~ / et cum fecerunt sibi oculos / qui
vident ossa eius / dicentes / quod indignum est quod ille oculus aliquid aliud vi-
deat / Unde de quodam legitur / quod videns beatam virginem sibi apparentem eruit
sibi oculum quo eam vidit / et dicebat quod libenter erueret sibi aliud si
eam non videret tantam delectacionem sensit / Quarto ad ostendendum quod ipse
erit verus deus qui est ubique / et non magis in uno loco quam in alio etc.

Ad tercium dubium dicendum / quod hoc fecit propter quatuor / primo ad ostendendum quod
postquam homo resurgerit a morte peccati que vocatur resurrectio prima iuxta
illud Apocalipsis xx / Beatus qui habet partem in resurrectione prima / quod fit per veram
contricionem / et confessionem / non statim ascendit in celum / nisi per xl
dies .i. per plenam satisfactionem et completam penitentiam / que per quadra-
genarium numerum designatur / satisfactio enim est per censuram penitencie / hoc figuratum
fuit in Elia qui postquam dormivit sub iunipero / ambulavit xl diebus
~~Apostolus~~ / Secundo ad ostendendum quod consolaciones quas deus dat servis
suis comparant ad tribulaciones / quas permittit eis evenire sicut annus
ad diem / et dies ad horam / unde in vita ista / quia xl diebus apparuit xl horis
in desolacione in morte et / tanto enim iacuit mortuus voluit eos xl die-
bus consolari sua presencia et locutione etc. / Centuplum accipietis / Tercio
ad ostendendum quod sicut deus xl diebus pluit aquam tribulacionis et vindicte

27

Fast xxij

113°

in diluvio / quod totum mundum submersit / Itaque Christus e contrario pluit xl diebus
aquas gratiarum et inde omnibus pollentibus tempore / et in tanta copia
quod tunc effudit aquas / Johannis 3° / Non dat deus spiritum ad mensuram
Ps. Misericordia domini plena est terra / Et sunt post iste gratie / que redundaverunt
usque ad nos / et ad omnes ~~[illegible]~~ postea redundabunt / quia
omnes gratias quas fecit apostolis / qui tunc aderant / in eis fecit nobis / Johannis
xvii / Non rogo pro eis tantum sed pro hiis qui credituri sunt per verbum eorum
Et ibidem c. 1° / De plenitudine eius nos omnes accepimus / Nos enim su-
mus filii apostolorum / patres filiis thezaurizant / ut dicitur 2 Cor. xii
Quinto ad ostendendum quod in operibus resurrectio(nis) [illegible] mortem et corporalem
et spiritualem / et ideo triduum sepulture sufficit ad probandum mortem / et
quadragenarium ad probandum resurrectionem / Ad vitam enim multa requiruntur
ad mortem autem unum sufficit / Taliter ad vitam spiritualem multa valde requiruntur
scilicet omnes virtutes / septem dona spiritus sancti / sacramenta ecclesie / Ad mortem
autem solum unum sufficit / Jacobi 2° / Si quis totam legem observaverit
offenderit autem in uno / factus est omnium reus / Ad quartum videlicet quare
de monte oliveti ascendit qui distat a Jerusalem per mille passus / Circa quod notandum
quod Christus ascensurus in celum / hoc fecit ad instructionem [illegible] come-
dit / ascensurus est civitatem / ascendit montem / et benedixit discipulis / Hec
[illegible] ascensuri celum in monte debent facere / Primo quod corpus
[illegible] sanctum [illegible] ut in vero [illegible] sumitur ho(stia) et
crescere et manducare / Qui enim autem indigne manducat et bibit / iudicium sibi man-
ducat et bibit / 1 Cor. xi° / Iste notus viaticum appellatur / quia nos ducit
ad vitam eternam / Hoc figuratum fuit in Elia qui debebat ire ad mon-
tem dei Oreb / cui angelus dei attulit subcinericium panem / qui
corpus Christi designat / Historia habetur in Reg. 19 / In cuius virtute Elias
ambulavit usque ad montem dei Oreb / Secundo debent exire civitatem id est mun-
dana et carnalia funditus deserere / et desiderium eorum totaliter ab eis
avellere / et solum spiritualibus insistere / Genesis xii / Egredere de terra tua et
de cognatione tua / et de domo patris tui / Et Hugo de prato adducit quendam
exemplum de quodam milite / qui ita amare flevit in morte / quia tot bona
relinquebat / quia postea apparuit dicens se fore dampnatum / Tertio debent
ascendere montem fide et spe per contemplationem / quia debent credere et spe-
rare illam vitam eternam / De qua dicitur Job 8 / Filii sanctorum sumus et illam
eternam vitam expectamus / Quarto debent visus celum oculos mentis eorum dirige-
re sicut ad locum eorum eternum / sicut fecit beatus Martinus / qui prope mortem
dicit / Sinite me celum videre / ut spiritus dirigatur ad dominum / Et beatus Gregorius
ante obitum septem dies septem psalmos penitentiales scriptos fecit in parie-
tem ante oculos figi / et mandat ut nullus ingrederetur ad eum / ut totus esset
ad celestia intentus / Quinto debent omnibus benedicere id est omnibus offensis
parcere / et bonam voluntatem ad ipsos habere / sicut Christus fecit illud / Ergo dominus
pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt / et beatus Stephanus / Alii enim dicunt domine
tu suscipe spiritum meum / et ne statuas illis hoc peccatum / Sed dicit quare magis
de monte oliveti ascendit in celum quam de alio monte / Ad hoc dicitur quod hoc fecit
propter significationem / Mons enim oliveti duo significat sine quibus homo non potest celum ascendere
et retinere que est celum ascendit / Igitur mons significat altitudinem fidei / Secundo mons
oliveti significat opera misericordie / que oleum designat / Sine istis nullus potest celum ascendere

requirunt ad

Nota quare Christus ascendit de monte / et fecit quod [illegible] fidelis volens post primum ascendere debet ipse facere

duobus

q[uia] sine fide impossibile est placere deo / ad hebre xi° Et q[uar]to p[ro]p[ter] h[omi]n[um] intro-
ductionem ipsi nunc conspiciet / Quarto in generali iudicio solum de operibus mi[sericordi]e
fiet disceptacio / et pro operibus alii salvabuntur / et alii dampnabuntur / Thimothei iiii
pietas ad omnia utilis est / Quinto p[ro]p[ter] aliorum exclusionem quia virgines fatue
sunt a regno celorum exclusae / ut patet mat. xxv. Quod autem dicit / quod ascendit
presentibus eis discipulis et aliis hominibus / et specialiter virgine maria / et aliis mulieri-
bus que fuerant cum eo secute a galilea / et verisimile est quod non solum iam
dicti fuerint presentes in monte oliveti / sed et multi alii qui discipuli occulti
propter metum iudeorum / ut Nicodemus Gamaliel Joseph ab arimathia
/ et consimiles venerunt in processione cum apostolis aut alio modo ad montem oli-
veti / ut viderent christum dominum suum corporaliter ascendentem in celum. Dicit
enim magister scolastice historie / quod facto prandio in die ascensionis congregavit
se ... in monte syon cum discipulis / et exierunt cum processione in mon-
tem oliveti. Quod sextum dicendum quod ascendit cum omnibus animabus sanctorum
patrum quas eduxit de limbo / ad ephe iiii ascendens in altum capti-
vam duxit captivitatem / et omnes qui sunt mortui in purgatorio a resurre-
ctione christi usque ad ascensionem eius et sunt in magna liberatione et iubilatione
/ Et hoc voluit psalmista cum dixit ascendit deus in iubilatione / et apostolus captivam
duxit captivitatem id est illos qui fuerant captivi in limbo inferni. Quod septimo
dicendum quod ascendit potenter / patenter / gaudenter / et elevatis manibus bene-
dixit suos / ut muniret eos contra inimicos / et nubes suscepit eum
ab oculis eorum / Ascendit potenter scilicet virtute propria id est merito sue actionis / ad
philippenses ii° humiliavit semetipsum / et sequitur propter quod et deus exaltavit illum et
dedit illi nomen quod est super omne nomen etc. Et ysaias lxiii Iste formosus in stola sua
gradiens in multitudine virtutis sue. Ex quo elicio quod et nos demum ascendemus
in celum merito operum nostrorum gratia dei informatorum / sed aliqui volunt
ascendere solum in virtute aliorum qui in vita sunt nil boni operantes / sed
in morte solum disponunt elemosinas dandas pro pauperibus / et rogant
recommendari orationibus et missis / sed forte de talibus verificatur illud
mat. xxv Ne forte non sufficiat nobis et vobis sed ite potius etc. Unde dicitur in
quodam proverbio Tarde saturatur qui alienis ~~pabulis~~ per manibus
pabulatur. Sed aliqui nituntur cum lucifero ascendere qui deiectus est
ysaie xiiii et apoc° eodem capitulo. Ascendit ~~patenter~~ cum magna victo-
ria / nempe ipse vicit mundum / religavit dyabolum / spoliavit infer-
num / cruciavit peccatum / despexit mortem / contempsit honores / di-
spersit divicias / suffocavit delicias / reparavit naturam / reddidit vitam
/ calcavit mare / ascendit pacem / aperuit celum / et reparavit paradi-
sum / et breviter omnia fecit. Dicit apocalypsis v vicit leo de tribu iuda
/ et cetera deprompsit / reddit cum victoria capta ducens spolia / tuba iu-
bilante etc. Et nos demum vincere dyabolum carnem / et mundum si vo-
lumus ad eo celum ascendere apoc ii vincenti dabo edere de ligno
vite / ii thi ii° Nemo coronabitur nisi qui legitime certaverit. Sed proch
dolor omnia nos vincunt / et divicie / et delicie / et honores / et vita
/ et mors / et dyabolus / et peccatum / immo una levis temptacio ... exem-
plum Constantinus. Unde patet si temporibus dominari et nobis ipsis do-
minari non possumus / certum est quod celum non possumus ascendere
nec paradisum optinere / regnum celorum vim patitur / et violenti

ii thi 4

luce 15

manum illud capitulo xi Ascendit patenter quod dicitur act. i videntibus
illis elevatus est. Ascendit cum magno triumpho et gaudio. Unde
ad primum preallegatum. Ascendit deus in iubilacione. Nec ipse solus
gaudebat, sed et ipsi omnes qui sunt patres sancti et angeli et omnes
anime que ab eo de limbo liberate fuerunt. Secundo patris preparatio patre
charissimi secundo ... sancti iohannis baptiste ut dictum est in secundo
dubio. Sed dices quare voluit tanto iubilo et honore in sua gloria
ascensione ostendi. Ad hoc videtur ut suos milites animaret ad fortiter
dimicandum contra hostes et ad vincendum eos. Sciendo honorabiles esse
dedo ... luce xxii Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo
hester vi Sic honorabitur quemcumque voluerit rex honorare. Sicut legitur in
historiis romanorum quod quando redibat cum plena victoria romanorum imperator
et senatores exibant ei obviam et ponebant eum in curru aureo et faciebant
hac ei ... triumphalem ... victorie datorem ut alii ad victoriam ani-
marentur. Ita pro suo merito deus pater fecit quod cum ei omnes angeli
obviarent et posuit eum in nube candida tanquam in curru aureo
et cum magno triumpho deduxit ad celum et ad suam dexteram col-
locavit. Propter hoc ut nos ad victoriam animaret. Ad octavum scilicet

8

quare non mansit nobiscum. Dicendum propter duas causas. Primo ut
homines ulterius spiritualiter ... et non carnaliter quia vita spiritualis inci-
piebat. act. i Vos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos hos
dies. Sed si ipse hic remansisset nobiscum carnaliter ipsum diligeremus
sicut et apostoli eum in presentia diligebant. Propter quod dicit apostolis iohannis
xvi Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero paraclitus non veniet
ad vos. idest si presentiam corporalem ab oculis vestris non subtraxero
ad noticiam dei vos per invisibilem spiritum sanctum non perducam. Ut dicit
Gregorius. Quod est necessarium ad salutem. ii Cor. v Et si novimus christum
secundum carnem, sed nunc iam non novimus. Secundo ut magis homines
affirmarentur in fide propter maiorem cognitionem quam spiritus sanctus
attulit et per quam perfectius ... Certior enim est cognitio intellectus quam
spiritus sanctus attulit quam sensus quam christus in presentia dabat. Et ideo omnes
homines ... fidem habuerunt de trinitate et unitate dei et de humanitate
et de divinitate christi et de omnibus de quibus est fides. Quia usque ad illud tempus
non crederent nisi aliquem maiorem dei ut ... Et quia fides facit nos
operari bona. Iuxta illud psalmi Credidi propter quod locutus sum. Ideo ne-
cessarium fuit christum abire ut opera maiora faceremus. Iohannis xiiii qui credit
in me opera que ego facio et ipse faciet maiora horum. Tertio ut sublevaremur
levaremur in spe et tota mentis intentione tenderemus in celum ubi
ex quo ... caro nostra qui est totum bonum nostrum et in quo totum
desiderium nostrum ... debet ad celum ivit. Et denuo ... ad viden-
dum eum et denuo firmiter sperare quod mittet pro nobis. Johannis xiiii Et
si abiero et preparavero vobis locum iterum veniam et assumam vos ad
meipsum ut ubi ego sum et vos sitis. Nono ut naturam humanam per peccatum
depressam super omnes exaltaret. Ipse exaltatus super celos deus. Ideo hanc exalta-
tionem cognovit angelus quia a beato iohanne recusavit adorari quoniam
tamen ab hominibus sustinebat ut in multis locis veteris testamenti. Apoc.
Ego cecidi ... sum ut adorarem ante pedes angeli qui michi hec ostendebat et dixit

in vide ne feceris / conservus tuus sum ego et frater tuus / hanc dignitatem
non cognoscit peccator / qui pro uno denario submittit se dyabolo / sed esau
pro uno ferculo vendidit honorem primogeniture iacob / ut dicitur hebre. xij
et Gen. 27 / Quinto ut in curia celi ubi / omnia facta nostra examinantur
et iudicantur advocatum habeamus / valde enim possumus esse securi quod nulla
iniusticia fiet nobis / immo omne gaudium cum tantum advocatum ibi habeamus sic
pium iustum et sanctum unde prima Joh. 2 advocatum habemus apud patrem
Ihesum christum nostrum. Bernardus. Securum habes accessum o homo / ubi habes
matrem ante filium et filium ante patrem / mater ostendit filio pectus
et ubera / filius autem patri latus et vulnera / nulla ergo poterit ibi esse re-
pulsa / ubi tot caritatis concurrunt insignia / Adeamus ergo cum fidu-
cia tronum glorie eius / ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in au-
xilio oportuno. Sexto ut gratiis et donis maximis nos ditaret
Ephe. iiij° ascendens in altum captivam duxit captivitatem etc. / Sicud sic
rex vincens hostes cum intrat possessionem regni / magna donaria
dat militibus / sic et christus intrans regnum celi fecit / nam statim misit spi-
ritum sanctum in quo omnia donantur. Ro. 8° / quomodo non etiam cum illo omnia
nobis donavit. Bernardus. De plenitudine eius accepimus universi / eger cura-
cionem / captivus redempcionem / peccator veniam / iustus graciam
Septimo ut maiestate sua angelos in celo beatificaret / qui sua presencia
homines in mundo beatificaverat et vivificaverat. Sic a patribus / in quem desi-
derant angeli prospicere. Johis xvij hec est vita eterna ut cognoscant te etc.
Notandum quod christus ascendit in celum sive corporaliter / tam ex parte christi quam ex parte
nostra / Ex parte christi ut ea que fecit propter nostram salutem / hoc primo nobis vitam
perpetuam / ipse dicit Joh. xiiij vado parare vobis locum / ut ubi ego sum et
vos sitis. Secundo ideo ut reciperet nobis ius possidendi regnum celeste / et sic
ascensio est causa nostre ascensionis inchoative / non per modum meriti sed
per modum [illegible] / ut eius passio / sed ut causa exemplaris / quia cum etiam
sit caput nostrum et ascendit in celum / et ergo nos convenit / alias membra
manerent sine capite / et caput sine membris / alia gratuitatis ascensus est que
est ex parte nostra [illegible] forma propter fidei augmentum Johis xx Beati qui
non viderunt et crediderunt / Secundo propter spei nostre sublevacionem / unde Augustinus
[illegible] si abiero et separavero [illegible] ad maiorem [illegible] Tercio
ad erigendum caritatis affectum in celestia Matth. vi ubi est thezaurus tuus ibi
et cor tuum. Colloss. iii que sursum sunt sapite non que super terram / Quar-
to ut augeatur reverencia ad christum dum non iam existimamus eum sicut homi-
nem terrenum sed sicut deum celestem. ij Cor. v Si cognovimus secundum carnem christum
scilicet quando ipsum tamen hominem putavimus mortalem / sed nunc iam non novimus
unde christus secundum naturam divinam dicitur de celo descendisse / non quod celum deseruit
sed quod naturam humanam assumpsit in unitatem persone / ac per hoc deus dicitur se exina-
nivisse / nichil tamen honoris aut sue perfeccionis perdidit amisit / quod divina natura per
incarnacionem non est diminuta / sed humana natura est valde exaltata / Secundum vero naturam
divinam dicitur christus ascendisse / et primum secundum designat causam effectivam ascensionis
non prout secundum dicit condicionem ascendentis / quia sic ascendere est locum mutare et
moveri / et sic non convenit divine nature sed humane et creature non creatori
Ascendit super omnes celos loco et dignitate iuxta illud ad Ephe. iiij° ascendit
super omnes celos ut adimpleret omnia. i. loco et dignitate / circumscribit(?) cum cor

pus et sua deitate / sicut unitatum est deitati / non solum omnem crea-
turam corporalem / sed etiam omnem creaturam spiritualem / preter animam suam
cum sit adeo unita deitati a loco nobilissimo et altissimo ius / et ita apostolus
dicit Ephe. j in omne ascensos qui fecit omnia / super omnia . sua virtute ser-
vatam / Et dico notanter quod corpus est sicut est unitum deitati sic sua divi-
tate excedit omnem aliam a se creaturam preter animam eius / Ideo adorari ado-
racione latrie / una adoracione cum deitate / Corpus vero est consideratum
in se secundum condiciones sue nature corporee / sic est infra spirituales creaturas
Juxta illud Hebr. Minuisti eum paulominus ab angelis / Ideo sic non est
ultra creaturas spirituales / ut sic dignificatum / nec est adoracione latrie
ut sic adorandum prout patet per magistrum in 3o sententiarum dist. 10. Tercio ad
ultimum scilicet de loci eminencia ad quam est ascendit / et quibus gradibus ascen-
nobis proveniret / est sciendum / quod decem sunt celi secundum bedam. In prima parte sue
summe q. [illegible] celo [illegible] Primum ascendendo est celum lune / secundum est mer-
curij / tercium est veneris / quartum solis / quintum martis / sextum jovis
/ septimum saturni / octavum est celum sidereum seu stellatum / Nonum
est celum cristallinum seu aqueum / Decimum est celum empireum / quod
mox quando fuit creatum fuit sanctis angelis repletum ut dicit beda / et secundum
basilium hoc celum est super alios omnes celos corporales / et dicitur celum celorum
/ et in eo est habitacio angelorum sanctorum / et animarum beatarum / et erit etiam
omnium corporum glorificatorum / In hoc celum empireum [illegible] glori-
[illegible] / In ipso beata virgo assumpta est et super omnes choros angelorum exaltata
/ et ultra patet sacratissimum virginem / et ascendit iuxta eo Ephesi. p°
constituens illum super omnem principatum / et potestatem / et super omne nomen
quod nominatur / sive in hoc seculo / sive in futuro / nec est putandum / quod corpus
in aliquo celorum predictorum corporum / citra empireum moratus sit
per diem / aut etiam per horam unam / sicut aliqui erronee senserunt / dicentes
eum in quolibet eorum per unum diem mansisse / et in die penthecostes
primo ad dexteram patris pervenisse / in celum empireum / et tunc inde mi-
sisse spiritum sanctum / Probabile est etiam hoc credere / de homine puro glorificato
ut patet ex premissis / et corpus glorificatum mox ibi / ubi spiritus vult est / et
ad hoc magis probabile est hoc de christo credere / Est ulterius sciendum secundum sanctum tho.
ubi supra / quod celum in scriptura quandoque sumitur methaphorice / sic ipsa sancta
trinitas / quandoque dicitur celum / propter eius spiritualem sublimitatem et lucem
de quo celo intelligitur dyabolus dixisse Ysaie xiiij ascendam in celum
i. ad equalitatem dei / et ero similis altissimo / In hoc celo sunt solum
tres persone scilicet pater / et filius / et spiritus sanctus / qui soli sunt omnino
primi / et perfecte equales / omnia autem creata sive corporea / sive spiritua-
lia sunt infra celum empireum / aliquando celi dicuntur spiritualia bona
in quibus est sanctorum remuneracio / propter eorum eminenciam Math. v mer-
ces vestra multa est in celo / ut augustinus exponit / Triplex tamen genus super-
naturalium visionum scilicet corporalis / ymaginarie / et intellectualis / tres
celi nominantur / De quibus exponit augustinus quod paulus est raptus usque
ad tercium celum ij Cor. xij primo modo moyses vidit deum exo.
xxxiij / Secundo modo ysaias propheta vidit deum / vidi dominum super solium
excelsum et elevatum etc. / Tercio paulus vidit deum / per essenciam

x [illegible] celi [illegible]

clare et nude non per aliquam similitudinem sicut qui sunt in raptu / Nota celum empireum dicitur igneum / non ab ardore / sed a splendore / quia est luciditatis perfecte uniforme et immobile / et continet omnia creata alia a se / quia est celum ultimum / nec ultra ipsum est aliquod creatum / sed creator omnium est intra ipsum non inclusus / sed supra et infra ipsum non exclusus / creata vero sunt intra ipsum secundum quod sub et supra sit nata et ordinata / nam infra ipsum est immediate celum cristallinum / et post hoc alii celi / et quatuor elementa / et cetera in isto modo inferiora inferioribus

Sed dictum celum empireum intra se / et celum cristallinum sunt magna amplitudinis / Unde Bonaventura super secundo libro sententiarum dist. ii dicit / Christus sedet in celo empireo / secundum humanitatem a dextris dei omnipotentis id est in potioribus bonis / quia excessit tam angelos quam homines / loco / et dignitate / postea ipsum credimus beatam virginem existere super omnes alios / deinde cetera ordinata secundum dignitatem meritorum / Huiusmodi autem imaginatio faciliter potest fieri / Si quis imaginatur aves in aere secundum ordinem / et pisces in aqua / sic in empireo celo / corpora collocati sunt intelligenda / quia corpus illud celeste / multo sublimius de altitudine / sic et alii celi / Unde non debet quis imaginari / quod ibi sint beati / sicut in solario / prout tamen intelligendum est / quod unus sit directe super caput alterius / quod sit sicut est mons magnus et rotundus in cuius altitudine sancti animi et ceteri / et alii circum circa / sic potest aliquis imaginari / qui nescit melius dispositionem beatorum in celo empireo / preter tamen potest aliquis aliter imaginari / quia pertinet ad cognoscendum dispositionem / pro cuius modo propter quod est pro dicto dispositio celestis curie et sanctorum eius / magis est desideranda / quam in imaginatione describenda / hec bona vera / Nota in prefato celo empireo astra sunt angeli / secundum Job xxxviii ubi dicitur cum me laudarent astra matutina / et astra possunt dici homines beati / iuxta illud i Cor. xv quia stella differt a stella in claritate / Matth. xiii justi fulgebunt sicut sol in regno patris eorum / Super omnia celum illud illuminat a sole iustitie scilicet domino deo / Unde Apoc. xxi de hoc celo quod ibi nominatur civitas Jerusalem sancta dicitur sic / Civitas illa non eget sole neque luna / ut luceant in ea / nam claritas dei illuminat eam / et lucerna eius est agnus / et ambulabunt gentes in lumine eius / et reges terre afferant gloriam suam et honorem in illam / neque illic nox erit et cetera / multa gloriosa dicta sunt ibidem / et alibi de civitate dei ubi erit magna securitas Ysa. xxxii Sedebit populus in pulchritudine pacis / et Ysa. lx dicit / Non erit tibi sol ad lucendum amplius / quia dominus erit tibi in lucem sempiternam / ubi est tanti boni copia / quod hic exprimere non solum non valet eloquentia aliqua / sed nec comprehendit meditatio humana / pro dicto dicitur Ysa. lxiiii et i Cor. ii Oculus non vidit nec auris audivit / nec in cor hominis ascendit deus absque te / que preparasti diligentibus te / Sunt tamen speciali ibi maxime delectabilia / et desiderabilia / Pro amicitia supernorum civium voluptas omnium delectabilium / et gaudium ineffabiliter magnum / Amicicia mutua ibi in sanctorum consortio erit tam delectabilis / tanta et tam iocunda / ut unusquisque tamen quemlibet alium amat / quantum amat

3ª ratio patet ex malo

seipsum / et hec efficit unio caritatis cum Christo domino / quia plus unus-
quisque quam seipsum ibi diligit / qui principaliter et amplius eum quam quicquid pre-
ter / et ideo ille qui intrat et cognoscit alium plus in bonis quam se
abundare non desiderat tamen habere / quantum scilicet ille qui eum excedit / quia eo
quo deum plus quam se diligit / vult illum plus habere / et illum se excede-
re sicut deus ei dedit / Tercium est voluptas in sanctis deliciis que ibi est /
non potest ullis verbis aut similitudinibus explicari / De qua balbuciendo in
psalmo inebriabuntur ab ubertate domus / et torrente voluptatis tue po-
tabis eos / Ubi enim in bonis repletur desiderium / et saciatur ineffabili de-
lectatione singulos sensus hominis membra replebuntur mirabili dulcedine et
delectatione / Ysaias lx° tunc videbis et affluens / et mirabitur et dilatabitur
cor tuum / Quartum est autem scilicet gaudium / quod est et enim delectatio de
bono / et in summo bono / et omnium electorum / et bonis / quis enarrabit
De quo Ysaias li gaudium et leticia invenietur in ea gratiarum actio et
vox laudis / Unde concludimus in fine libri prosologion inter alia
multa dicit / cogita quam delectabile sit et iocundum quidem inde et eter-
naliter fore hoc bonum / quod continet iocunditatem omnium bonorum non talem
delectationem vel iocunditatem qualem videmus in rebus creatis / sed tantum
differentem quantum differt creator a creatura est homo / ibi habiturus erit
omnium tamen gaudium / quod vere / aut non possit ipse homo capere ipsum / et
quilibet ibi sanctorum unumquemque diliget sicut seipsum / de cuiuslibet gaudio et bono tan-
tum gaudebit quantum de suo / et sic tantum eius gaudium duplicabitur
quot ibi sunt beati / saltem extensive / si non intensive / Pende ergo et
cogita si potes quam magnum sit gaudium / quod de quolibet sanctorum explicatur ubi
sunt sancti nobis sunt innumerabiles iuxta illud Apocalypsis vii° capitulo hic vidi tur-
bam magnam quam nemo dinumerare poterat stantes ante thronum
dei [illegible] Secundo tetigi [illegible] dicta de bono illius celi empyrei / Scilicet quantum
est hic / quibus enim potest magnum mare in parvo vasculo concludere / Postremo
est sciendum / quod in eodem celo empireo / sunt distinctiones mansionum / et
distinctiones premiorum / iuxta illud Johannis xiiii° In domo patris mei mansio-
nes multe sunt / Ubi etiam angeli sunt in novem choris quorum alii quosdam
misterium incarnationis latuit / dixerunt / quando Christus ascendit / Quis est iste
qui ascendit de Edom / tinctis vestibus de Bosra / Et illud Quis est iste
rex glorie / quibus alii quibus notum fuit dixerunt / dominus virtutum ipse est rex
glorie / Quod autem aliquos angelos latuit / videtur Apostolus ad Ephe-
sios iii° ostendere dicens / Que sit dispensacio sacramenti / absconditi a
seculis in deo / ut innotescat / multiformis sapientia dei per ecclesiam
principatibus et potestatibus in celestibus / Glosa ibidem / Que sit distinctio
sacramenti id est incarnationis / absconditi a seculis id est ab omnibus seculi
creaturis in deo id est in sciencia dei / ut innotescat multiformis sapiencia
dei de redemptione hominis / per ecclesiam id est per apostolos / et alios predica-
tores ecclesie / principatibus et potestatibus in celestibus id est diversis ordinibus
angelorum in celo / Tercium patet de cognitione vestis lacius scire / respi-
ciat distinctionem xl secundi libri sentenciarum / et ibi doctores / ubi bona-

dub. questio an^o cog.

Scientia dicitur quod in angelis duplex est cognicio / quedam insunt eis a natura
/ quedam a gracia / et quelibet earum est duplex / illa que est a natura / alia dicitur natu-
ralis insita / ut cognicio eorum / que sunt de prima mundi institutione / et quantum
ad hanc angeli non proficiunt in cognicione / quia a principio habuerunt species
omnium / sibi concreatas / alia cognicio dicitur a natura que insunt eis per naturalem
potenciam / sive sit innata / sive aquisita / et quantum ad hanc profecerunt an-
geli secundum processum temporis per multiplicem experienciam et conuisionem super
hiis que de novo fiunt / Similiter cognicio eorum que est a gracia est duplex
nam alia est a gracia fixa / alia a gracia influente / gracia fixa / dicitur
gracia confirmacionis / et cognicio procedens ab hac gracia est visio esse-
ncie divine / secundum quam videt deum nude et aperte / et in illa non proficiunt
nec eciam deficiunt / Cognicio vero que est a gracia influente est cognicio reve-
lacionis / que ideo dicitur influens / quia non semper revelat deus misteria / sed
pro tempore et loco / et secundum hanc profecerunt / non quod apertius videt / verbum eternum
/ sed quod revelacio aliqua facta eis de libro / ut puta misterium incarnacio-
nis etc. / Deus est exemplar / et racio omnium cognoscibilium / si ergo angeli
cognoscunt illud nude exemplar / videtur quod in eo omnia cognoscibilia
videant et cognoscant / Videtur quod videndo deum videt omnia que ad eorum
pertinet beatitudinem / nec oportet quod in deo qui exemplar est / et speculum in quo
omnia relucent / omnia videat / et hoc ideo / quia deus est speculum volunta-
rium / ostendens inspicienti tantum quantum sibi placet / ideo quantumcumque ipsum ali-
quis inspiciat / non plus videt quam dominus deus sibi ostendere / seu revelare
dignatur / Utrum autem angeli proficiunt in merito sicut proficiunt in cognicio-
ne / Videtur quod aliquo modo sic / et de hoc vide ubi supra / Circa ad terciam partem principa-
lem scilicet de glorie excellencia dicitur Christus sedet ad dexteram dei omnipoten-
tis / quia scilicet habet cum patre gloriam divinitatis / beatitudinem et iudiciariam
potestatem / Nam secundum secundum Thomam pte iii q. lviii ar. ii / per dexteram secundum
Johannem Damascenum intelligitur gloria divinitatis / secundum Augustinum beatitudo
patris / et iudiciaria potestas / Dicendum ergo regiam et iudiciariam potestatem designat
seu dignitatem / Christus ergo secundum naturam divinam / habet cum patre predicta
omnia equaliter in eadem maiestate / et tunc hec proposicio ad importat
solum distinctionem personalem / et originis ordinem / non autem gradum nec
dignitatis / quia nullus gradus est in divinis personis / scilicet quod una persona
esset dignior alia / quia omnes sunt per omnia equales / et omnino eque perfecte atque
digne / Christus vero / secundum naturam humanam / et secundum quod homo dicitur sedere ad dex-
teram patris i. in pocioribus bonis / pre omnibus aliis bonis inquantum quod ipsa na-
tura humana in Christo est beatior / omnibus creaturis aliis a se / et super illas
regiam et iudiciariam potestatem / hunc dum tamen Stephanus vidit stare
a dextris dei / tamquam paratum in adiutorium suum / Sed Marcus asserit ipsum
sedere dicit speciale / Nota quod quiescere primo ad designandum quod nullus secundum defectum
omnis enim motus fit ad aliquid acquirendum / sed eius appetitus non solum
quietatus et saciatus / sed secundum sua perfectione et abundancia singulis aliis lar-
giri dona / Nam Christus unus ascendit super omnes ut adimpleret omnia gloria
donis / Secundo sedet quod est index assistens vivorum atque mortuorum / Tercio
sedet quod iudicis est examinare / et diiudicare opera iudicandorum / et hoc sedendo

Ex 3°

3^a p^a l.c.

solet fieri ad hoc designandum dicitur sedere. Tercio ad designandum
quietem post magnum laborem, quem per totam vitam suam hic susti-
nuit. Ipse pauper sum ego et in laboribus a iuventute mea exal-
tatus. Quarto ad designandum stabilitatem sue felicitatis. Quinto
ad designandum reverenciam honoris, quam tota celestis curia sibi exhi-
bet, propter quod in Apocalypsi legitur omnes sancti stare ante thronum agni
et submittere coronas cum laudare die ac nocte sine cessatione. Non est
tamen putandum quod pater in divinis, aut deitas habeat membra corporis, ma-
num dexteram aut sinistram, supinum aut pedes, aut aliquam hominis seu
angelice create figuram. Nam qui hoc credit, in heresim antropoformitarum
qui deum ad ymaginem hominis figurabant. Tales enim sic credentes commu-
tant cum philosophis gentilibus gloriam incorruptibilis dei in ymaginem cor-
ruptibilis hominis Ro. i. Et hoc sufficit dictum est in simbolo apostolorum
quod christus in celum non ascendit contra cerinthum, qui tamen unam in christo
posuit naturam. Secundo contra eos qui dicunt unam in christo naturam esse corru-
ptam scilicet humanam. Tercio contra eos qui dicunt christum non esse deum sed
de quo ascendit cum natura divina, patet eum esse verum deum. Et iam
alius subditur sic articulus. Et iterum venturus est. Ubi ponit quin-
que. Primo adventum cum dicit venturus est. Secundo modum ibi cum gloria
Luce xxi Tunc videbunt filium hominis cum potestate magna in maiestate.
Tercio actum cum dicit iudicare per iusticiam et iudicium. Spacio sedis
eius. Quinto obiectum quod vivos et mortuos. De hiis dicitur Act. i. Viri
galilei quid statis aspicientes in celum, hic ihesus qui assumptus est a vo-
bis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum. Et ecia ... iusti-
cie reddit ... omni qui [illegible] modo venisset. Sicut enim primus adventus
in carnem fuit cum humilitate, ita secundus adventus eius scilicet ad iudicium erit
cum gloria et maiestate. Et licet iudicet auctoritate divinitatis, tamen iudicabit in
humanitate in qua iudicatus est. Et quod iniuste iudicatus fuit, ideo iuste
iudicabit vivos et mortuos. Per vivos intelliguntur boni ad regna celo-
rum pergentes, per mortuos intelliguntur illi qui in peccato mortali sic penitus
defuncti sunt. Quinto tangit iudicis statum cum dicit cuius regni non
erit finis. Unde Danielis vii Potestas eius potestas eterna, et regnum
que non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. Et illud dicitur
contra luciferianos hereticos qui dicunt quod post iudicium filius dei regna-
bit mille annis et post regnum suum cessabit, et lucifer regnare inci-
piet. Unde Albertus Magnus huius tractatus auctor, sic inquit: Septi-
mum autem tractatur et dicemus et iterum venturus est iudicare vivos et
mortuos, cuius regni non erit finis. Hunc autem articulo in parte anteriori
ad confusionem dementia origenis addiderunt et iterum venturus est cum
gloria iudicare. Quia origenes dixerat quod adhuc venturus esset passibilis
in aereo corpore passurus pro demonibus in aere sicut passus fuit pro ho-
minibus in terra. Fundatus autem erat auctoritate Iohannis xix dicentis: Videbitis
videbitis filium hominis venientem in nube cum potestate magna et ma-
iestate. De parte autem posteriori addiderunt cuius regni non erit finis contra
iudaisantes hereticos dicentes quod christus venturus sit et regnaturus mille annis
in aurea ierusalem, et hoc regnum illud finiturum et aliud incepturum confundantur

est negata in prima ... et mor... non est ... cit primo

aut dictum super illud Danielis vii potestas eius potestas eterna que non
auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. Luce i. Dabit illi dominus
sedem David patris eius et regnabit in domo Jacob in eternum et re-
gni eius non erit finis. Circa hunc articulum premittenda sunt aliqua in-
dicia precedencia. Secundo sunt aliqua adiungenda iudicium concomitancia. Ter-
cio videnda sunt aliqua iudicium sequencia. Et licet de istis aliqualiter
supius in questione diffuse dictum est, tamen hic propter maiorem memorie
commendacionem predicta ea sunt apponenda. Quantum igitur ad primum est
sciendum quod aliqua eorum que precedunt iudicium quedam sunt inductiva
erroris, quedam incussiva timoris, et quedam impressiva horroris. De primo
Matthei xxiiii Surgent pseudo prophete et pseudo antichristi et dabunt signa
et prodigia magna ita ut in errorem scilicet inducantur si fieri potest eciam
electi etc. Circa veniet antichristus qui nascetur de tribu Dan in Babilone
et ille sex modis decipere temptabit fideles, scilicet fallacia predicatorum, simulacio-
ne virtutum, testimonio scripturarum, operacione miraculorum, promission-
e diviciarum et terrore persecucionum. Primo ipse predicabit in hiis locis in
quibus Christus predicavit, predicabit persuadendo quibuscumque modis poterit quod lex
Christi sit prava et novam legem ipse instituat secundum illud Psalmi Constitue
legislatorem super eos. Secundo utitur autem testimonio scripturarum sacre scripture quam
ad suum errorem exponet, simulabit se bonum esse, et zelum habere ad deum(?)
Tercio caucius predicando et predicatores suos in omnes partes mundi mittendo
ne scriptura a catholicis doctoribus recte et debite exponatur. Quarto faciet autem
miracula arte magica et potestate diabolica. ii Thessalonicenses ii° Cuius est adventus eius
secundum opera sathane in omni virtute in signis et prodigiis mendacibus.
Et dicuntur eius signa mendacia propter aliud propter hoc quia tendunt ad mendacium
scilicet ad decipiendum homines. Apocalipsis xiii Seducet habitantes in terra propter signa
que data sunt illi. Secundo dicuntur mendacia quia aliqua erunt falsa secundum Augustinum
libro xx de civitate dei c xix. Nam simulabit se et aliquos alios suscitare
a morte, et tamen non erit secundum veritatem. Aliqua tamen signa faciet secundum verita-
tem ut ignem de celo descendere. Apocalipsis xiii Ille erat verus ignis qui com-
bussit oves et pecora Job primo. Et sicut magi pharaonis fecerunt vere ser-
pentes ut dicit Augustinus libro iii de trinitate capitulo vii° et veras ranas, et hoc
magica arte et ministerio demonum qui sciunt naturas rerum et semina ex
quibus cito possunt fieri serpentes vel rane et illa cito comportaverunt appli-
cantes activa passivis et sic generabant rane et serpentes ut habetur Exodi
vii et viii° et ita possunt facere arbores florere et arescere. Non est tamen putandum
quod demones aut antichristus possint vel possunt naturas rerum formas propria virtute
inducere sed virtute aliena virtute inducitur formam serpentis vel rane in mate-
riam predictam(?) ut dixi scilicet applicando res seminales ad invicem et quarum actio-
ne ad invicem inducitur forma serpentis. De hoc videatur distinctio vii secundi libri
Sententiarum et doctores ibidem. Nota quod antichristus non faciet miracula proprie dicta
sed large et communi modo dicta quia faciet aliqua mirabilia in conspectu
hominum scilicet etiam que excedunt humanam facultatem et condicionem ut de-
scensio ignis de sublimi et consimilia. Hoc faciet iactando se fore salvatorem
dandi spiritum sanctum volentibus quibus in specie ignis, et extollet se super omne
quod dicitur aut colitur deus ita ut sedeat in templo et adoretur
ii Thessalonicenses ii. Et dico quod antichristus non faciet nec facere poterit magica arte

aut demonu ptate aliqd miraculu hic dictum / sz tn solus deus uel
eius virtute seu ptate pt fieri / qr tn excedit facultatem tocius create
Vnde miraculum sic hic dictum est factum arduum et nec insolitum
excedens facultatem nature nec creature / non tn ineptum fieri p alias cau=
sas / Sed dices / quo discernunt vera miracula a falsis / Rndet p pta / naz
licet conveniant quo ad ma / diunt tn ex pte pncipalis agentis / qr in
veris miraculis et hic dictis / opatur agens potentie infinite / et sup naz
In miraculis vo demonu opatur uirtus nature create adiuta multiplicato
p alias naturas / Sc a pte insti / naz vera miracula ut Aug in lio lxxxiij
q in ad a bonis xanis p publicam iusticiam / ut a malis xanis p sig
publice iusticie / sed magi et antixs faciunt mira la / qr exaudiunt a demo=
nibus cum quibus faciunt priuatum contractum / qui adiungit eos coniugendo
res nales etc / Sc a pte finis / qr miracula dei fiunt ad utilitatem ecclie et
ad gliam dei / sz demonum aut magorum mira la fiunt ad deceptionem va=
nam gloriam et ad ondendum iniuriam ecclesie / Dices quare deus p=
mittat demones aut demonum cultores talia facere / Rndet Aug lio iij
de trinitate c iiijo quatuor de causis / primo ut fallantur fallaces / Scdo ut probi
probentur / Tercio ut boni ad talia non aspirent / Quarto antixs tentabit
seducere pmissa larga / que occl [illegible] actos iusticiam / Greg xxiij moralium
xvj tn diabolus ondit ei thesauros occultos / Et ondit Dan xj vbi
dicit Diuidet terram gratuite / Sexto mo decipiet et tentabit ad se tra=
here p minas et tormenta valde eis crudeliter seuiet contra probos
xanos eos horribilibus modis cruciando / et occidet inter alios / qz erunt
tunc martires valde preclari enoch et heliam qui exibunt de padiso et
predicabunt contra eum in gerlm / et ibi occidentur ut habetur Apoc xj
vbi mlta de antixo p expositores / De hac tribulacone dicit Mt xxiiij Erit
enim tribulacio magna qualis non fuit ab inicio mundi usqz modo neqz
fiet / et nisi abbreuiati fuissent dies illi / non fieret salua omnis caro / Sz
ppr electos breuiati sunt Vn Greg xxxiiij moralium pa principium dicit
Pensemus ergo que humane mentis sit tentacio / quando martir et corpus
tormentis subicit / et tn ante oclos eius miracula tortor facit / cuius
uirtus tunc non quatitur / qn is qui flagris cruciat signis coruscat
Et ideo dicit De illo tpe Dan xij Veniet tpus quale non fuit ex quo
gentes esse ceperunt / Et stabit michael pro filijs ppli / qr ille scdm
glosam / Decies ij mesiaz antixpm in papilione monte in oliueti
Ex iussu domini / De isto maligno multa habentur Apoc xij xiij xvj xvij / Greg
in Danielem xij / Et in tertijs alijs scripture locis / que singula scribe=
re nimis longum / Sub epilogo pnt hec quere de ipo formari / Que
ricido primo quando nascetur antixpus / Rndet q1 in eo vide huius ca
determinacio tpis nd habetur et scriptura / Sz plures aliquid conati sunt scire
sed frustra / Scdo queritur de qua tribu / Rndetur q de tribu dan / scdm id
Gen xlix vbi dicit Fiat dan coluber in via cerastes in semita mor=
dens vngulas equi / ut cadat assessor eius retro / Sz cm expo a multis
de antixo / qui est coluber in via / et cornu ptatis armabit contra
multos qui ascenderint culmen iusticie / Et hos deiciet retro adeo dicit
cerastes in semita / cerastes dicitur cm serpens cornutus et scdm
hac xpnitatem Hugo pa istud / Et expectabo salutare tuum domine / qr
pa antixpm saluator expectatus veniet ad iudicium / Tercio queritur

quando predicabit Respondetur quod in anno tricesimo sicut christus Quarto queritur
ubi predicabit Respondetur quod in eisdem locis in quibus christus predicavit Quinto queritur
quibus predicabit Respondetur quod precipue iudeis et sequenter aliis in dictis locis
gentibus iudei tamen ibi convenient et reedificabunt templum reputantes eum
messiam in lege eis promissum Et hoc dixit salvator Johannis v Ego veni
in nomine patris mei et non accepistis me alius si venerit in nomine
suo illum accipietis Sexto queritur quanta erit potestas eius Respondetur quod erit
admirabilis magnitudinis ideo dicitur Apocalypsis xiii Draco id est diabolus dedit
ei potestatem magnam glossa ut incredibilia faciet et inaudita et os loquens
blasphemiam Bestiam faciet ad signis et plagam mortis sue curare appa-
renter ideo subdit ibidem admirata est universa terra post bestiam et
adoraverunt bestiam id est antichristum dicentes quis similis bestie et quis poterit
pugnare cum ea id est resistere sue potestati etc multa ibi de eius potestate Septi-
mo queritur quale erit tempus in quo regnabit Respondetur ut supra quod erit ca-
rus vel nimis grave Octavo queritur quamdiu regnabit Respondetur per
tres annos et dimidium hoc patet Danielis xii Apocalypsis xii Nono queritur quis
terminabit regnum antichristi Respondetur quod christus qui eum interficiet spiritu
oris sui ut dicitur ij ad Thessalonicenses ij Decimo queritur quid post mortem antichristi erit
Respondetur ut Danielis xii ostenditur quod erunt xlv dies ad agendum penitentiam et tunc iu-
dei convertentur ad fidem videntes se deceptos ideo dicitur Danielis xii Beatus
qui pervenerit ad dies mille ccc xxxv nam ante dixit quod a tempore
quo antichristus regnabit et se extollebat ad adorandum dies mille cc
dies m et [illegible] xc hoc est tres anni et dimidius quibus si addideris xlv
fiet mille ccc xxxv Sed tamen est putandum quod omnes homines convertantur aut statim
post finem illorum xlv dierum finis sit mundi et dominus veniat ad iudicium sic-
ut dicit salvator Matthei xxiiii De die illa nemo scit neque angeli celorum
Sic erit adventus filii hominis sicut in diebus Noe ante diluvium erant ho-
mines comedentes et bibentes et nuptui tradentes usque ad diem quo intra-
vit in archam Noe et non cognoverunt donec diluvium venit et tulit
omnes ita erit adventus filii hominis tunc duo erunt in agro de plateis unus
templa unus assumetur et alter relinquetur etc Quando erit secundum scilicet quo
ad illa signa que sunt novissima temporis Matthei xxiiii et Luce xxi Nam erit
inimicitie populorum et regum ideo dicit ibi Surget gens contra gentem
et regnum adversus regnum Secundo erunt commotiones locorum ideo dicitur Et terre
motus per loca Tertio infectiones morborum ut pestilencie et fames
Quarto missiones terribiles de celo ut tonitrua et fulgura gran-
dines et consilia Quinto erunt tyrannice persecutiones Luce xxi inicient
vobis manus et tradimini a parentibus fratribus amicis et cognatis
etc et refrigescet caritas et abundabit iniquitas Matthei xxiiii Sexto
sol obscurabitur luna non dabit lucem suam sed recipiet lumen suum
a sole Sed apparebit color sanguineus Apocalypsis vi Et stelle de celo cadent
id est materie superius in aere inflammabuntur et ardentes descendent et sic
apparebunt simplicibus stelle cadere de celo Vel stelle ideo dicuntur cadere
quia homines docti qui alios docebant per scientiam et vitam lucent secundum illud
Danielis xii Et qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates

Illi trahetur in errorem antichristi. Unde apocalipsis xii dicitur de dracone quod cauda
sua traxit terciam partem stellarum celi et misit eas in terram. Sol stelle ideo
dicuntur cadere quod fortiori ex nimio terrore et timore ac horrore iudicabuntur stel-
las de celo cadere, que tamen secundum rei veritatem non cadent, quia celum est incor-
ruptibile. Sic quod tanta sunt aliqua signa timoris et terroris manifesta. Iero-
nimus autem refert in annalibus hebreorum invenit xv signa dierum xv ante
diem iudicii precedencia. Sed an dies illi continui sint aut interpollatim non ex-
pressit, ut dicit magister scolastice historie. Prima die eriget se mare xl cubitis super
in loco suo quasi murus. Secunda tantum descendet ut vix videri possit. Tercia ma-
rine belue apparebunt super mare et dabunt rugitus usque ad celum. Quarta
ardebit mare et aqua. Quinta herbe et arbores dabunt rorem sanguineum.
Sexta ruent edificia. Septima petre ad invicem collidentur. Octava
fiet generalis motus. Nona equabitur terra. Decima exibunt homines
de cavernis et ibunt velud amentes. Undecima surgent ossa mortuorum
et stabunt super sepulcra. Duodecima stelle cadent. Tredecima morientur
viventes ut cum mortuis resurgant. Quartadecima ardebit celum et
terra et superficies terre et aeris. Quindecima fiet celum novum et
terra nova et resurgent omnes in generali resurreccione. Hec signa Iero-
nimus conscripsit et patrum persuasione hoc secundum sanctum Thomam in iiii° li-
bro distinctione xlviii°. Quo ad terrium sed quo ad illa que erunt ... horroris
spacii duo erunt iudicium precedencia, scilicet mundi conflagracio et mortuorum re-
surreccio. De mundi conflagracione hoc est tenendum quod ignis precedet faciem iu-
dicis secundum illud psalmi: Ignis ante ipsum precedet. Et hic per resolucionem elementa
ardore ignis tabescent. Igne ergo illo facies terre comburetur, ita quod fi-
gura huius mundi, mundanorum ignium conflagracione peribit secundum illud
Ieronimi vii°: preterit figura huius mundi. Sic factum est aquarum inunda-
cione per diluvium. Dicitur autem consumi figura huius mundi non quantum ad destruc-
cionem totalem istius mundi sensibilis, sed quod paciones illius ignis omnia
elementaria inflammantis consumentur, vegetabilia et alia corpora homini
mancipabuntur, et elementa a scabiis et infeccionibus suis purgabuntur
et sic clarificata renovabuntur. Ignis autem ille qui faciem iudicis precedet
non erit tamen in una parte mundi sed in omni parte et ascendet ad tantam altitu-
dinem ad quantam aque diluvii ascenderunt, ut dicit Thomas in iiii° libro sententiarum
distinctione xlvii, et fiet non virtute naturali sed virtute supernali, cuius inicio fiet ibi
concursus ignis elementaris, ignis terrestris, ignis purgatorii et
ignis inferni, ut per infernalem ignem reprobi adurentur, per purgato-
rium ignem iusti purgabuntur, per terrestrem terre nascencia et animalia
bruta consumentur, per elementarem elementa subtiliabuntur et ad inno-
vacionem faciem disponentur. Et si quis dicat illum ignem ex concursu
ignium superiorum et inferiorum causari aut ex influencia celesti illo
adesse, habet dicere quod ille ignis habet officium quatuor ignium, scilicet ignis in-
fernalis reprobos puniendo, ignis purgatorii mediocriter bonos a
venialibus purgando, et ignis terrestris vegetabilia et sensibilia consu-
mendo et omnia hominum corpora incinerando, et ignis elementaris ele-
menta subtiliando et ad innovacionem disponendo. Iustis autem in-
ventis ad purgandum nichil nocebit sicut tribus pueris in camino

ignis non nocuit. Horum autem ut iustorum corpora mundabit. Huius
ignis actio est successiva. Habet enim initium medium et finem. Primo namque
iudicis adventum precedet, et quia sic fiet per illud ignem purgatio iustorum
et punitio malorum, et inmutatio corporum humanorum cum consumacio-
ne terre nascentium, sic dictum est. Quo facto statim erit resurrectio mor-
tuorum, et adveniet iudex ad iudicandum. Et tunc ex illo igne in-
flammabitur totus mundus in circuitu et hoc erit valde horribile videre ignem
illum magnum replentem aerem circumquaque ut dicitur Ysaie ultimo. Ecce
dominus in igne veniet etc. et in flamma ignis. Quia in igne dominus diiudicabit.
Terminato vero iudicio tota caliditas illius ignis sequitur sententiam iudicis
et involvet reprobos et trahet eos ad infernum. Deuteronomii xxxii. Ignis succen-
sus est in furore meo et ardescet usque ad inferni novissima. Et Johelis ii.
Ante faciem eius ignis vorans, et post eum exurens flamma. Et ita patet quod
ille ignis et precedet et comitabitur et sequetur iudicium. Post predicta fiet mundi
innovacio. Erit enim celum novum et terra nova ut dicitur Apocalipsis xxi. Sed
notandum quod inter innovacionem et purgacionem est duplex differentia. Prima quia
purgacio erit penalium qualitatum in elementis detractio, sed innovacio
erit pulcrioris forme inductio in toto universo ut quidam doctores dicunt. Unde sanctus
Thomas super iiii sententiarum dis. xlviii circa finem dicit: terra erit in superficie
exteriori pura sicut vitrum, aqua sicut cristallus, aer ut celum,
et ignis tamen splendidus ut celi luminaria et corpora celestia maiori quam
nunc claritate vestientur. Unde Ysaie xxx. Erit lux lune sicut lux solis, septem-
pliciter sicut lux septem dierum, scilicet ante peccatum. In hiis enim diebus sol habuit
maiorem claritatem quam modo habet, quia eius lux postea obfuscata est propter maledic-
ta pro delictis peccatum. In mundo vero innovato erit septies clarior quam fuit ante
peccatum. Secunda differentia est quia elementorum purgacio erit ab impuritate, quia per
ad puritatem mutacio. Innovacio vero est a statu vetustatis in statum
novum commutacio. Et hoc per cessacionem a motu. In celis enim per impres-
sionem nulla impuritas est, ergo non purgabuntur ab igne, sed erit in
eo cessacio motus et sic a motus infectione liberabitur. Sic autem purga-
buntur elementa ab igne: perdetur vis combustiva, ab aere obscuritas,
ab aqua glacialis frigiditas, a terra vero in exteriore superficie absorbetur
obscuritas et opacitas. Sed manebit in ea densitas. Retinebunt autem elemen-
ta qualitates suas secundum habitum non secundum actum. Hoc est ignis habebit calidi-
tatem et siccitatem, aer caliditatem et humiditatem, aqua frigiditatem et
humiditatem, terra frigiditatem et siccitatem. Sed ipse qualitates elemen-
torum non erunt tunc active et passive inter se, quia tunc cessabit motus celi
qui est totius actionis alteracionis et transmutacionis principium. Dices quare
per ignem erit purgacio et iudicium. Respondetur quod ideo quia sicut primum iudicium
factum est per diluvium contra ardorem luxurie, ita erit ultimum iudicium per ignem
tepore caritatis divine, que modo refrigescit et ad interitum appropinquare
nimis frigescit, ut dicitur Matthei xxiiii. Abundabit iniquitas et refrigescet
caritas. Dices quare mundus tunc innovabitur. Respondetur quod ideo quia mundus debet
consummari et renovari homine consummato et renovato, qui est finis
quodammodo omnium creaturarum. Homo autem erit consummatus cum erit numerus ele-
ctorum completus, ad quem finem statim omnia tendunt. Sic ad finem ul-
timum et completum. Facta ergo huius mundi completione scilicet in fine mundi

natur(ale) est terminari et quietari motus celorum / et propterea necesse erit terminari transmutationes elementares generationes et corruptiones / mineralium plantarum et animalium / que omnia ordinantur ad formam nobilissimam / que est anima rationalis. Igitur posito statu in animabus rationalibus necesse est ponere statum et complementum in ceteris creaturis / Et quia igne [illegible] omnia corporalia naturalia sunt secundum status magis conformes corporibus glorificatis / et secundum ultimum magis activam et consumptivam contrariarum qualitatum. Ideo mediante purgatione congrue fiet purgatio. Salvabuntur omnia mineralia plante et animalia bruta aves et pisces / non simpliciter sed quodammodo in suo simili scilicet in homine qui similitudinem habet cum omni genere creature. Ideo in ipsius glorificatione et innovatione / potest dici omnia innovari et quodammodo perpetuari. De resurrectione dicendum est in penultimo articulo / nunc solum est dicendum hic quod omnium hominum corpora resurgent que nondum resurrexerunt ad vocem tube / et archangeli dicentis Surgite mortui venite ad iudicium. Unde apostolus i Cor. xv Canet tuba et mortui resurgent. Ibidem omnes quidem resurgemus. i Thess. iiii In voce archangeli et in tuba dei. Vox illa et ista sonus tube erit valde fortis et terribilis / Fortis secundum Crisostomum super Matheum / petras scindet monumenta aperiet / mortuos resurgere faciet / et ad iudicium venire compellet. Terribilis plus quam aliquod tonitruum. Ieronimus super [illegible] modo sive bibo sive aliquid aliud facio semper videtur illa terribilis tuba sonare in auribus meis / Surgite mortui venite ad iudicium. Notandum secundum principale in hoc articulo tractandum / quod est iudicium dei / et ea que circumstant et comitantur. Et notandum quod sunt [illegible] in celo innuit. Prima est iudicii inevitabilitas ibi inde venturus. Secundum est latendi impossibilitas ibi iudicare. Tertium est iudicandorum universitas ibi vivos et mortuos. Certissimum [illegible] est dominum iterum venire ad iudicium / nec de hoc aliquod est dubium / licet sit futurum quia est articulus fidei de quo non licet dubitare / Sed qui cum venerit iudicare / nullus poterit latere / et [illegible] ad iudicium se absentare / nec aliqua actio vel omissio sive bona sive mala poterit eum scilicet iudicem latere / quia omnia sunt nuda et aperta oculis eius ad Hebr. iiii. Igitur veniet universi homines vivi et mortui et boni et mali ad iudicium secundum magistrum sententiarum libro iiii dist. xl[illegible] in omnes nam homines morientur et resurgent. Et sicut in Adam omnes moriuntur ita et in Christo omnes vivificabuntur i Cor. xv. Illi tamen dicuntur vivi re[illegible] et Christo obviam rapi / qui usque ad tempus ignis conflagrationis vivent ut dicit scholasticus [illegible] super [illegible] secundum apostolum i Cor. v omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi / ut recipiat unusquisque propriam mercedem prout gessit sive bonum sive malum / Nec solum homines [illegible] iudicabit / sed etiam omnes angelos tam bonos quam malos secundum sanctum Thomam parte iii q. lix ar. vi. Unde Johannis v Omne iudicium dedit filio / et non solum secundum divinam naturam sed etiam humanam secundum illud Philipp. ii Propter quod dedit illi nomen quod est super omne nomen ut in nomine Ihesu omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum. Hic multa queruntur. Primo an fiat citacio iudicandorum. Videtur quod sic

De resurrectione sufficienter dictum est in symbolo apostolorum

27 principalis

q(uaestio)

et hec fiet per vocem tube que in adventu iudicis ab hominibus citissime au-
dietur. Johannis v. Venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient
vocem filii dei. Et dicitur in iiii° Sententiarum distinctione xliii quod vox illa erit Christi vel ali-
cuius angeli vel plurium angelorum que ab omnibus audietur et eius
virtute mortui de monumentis excitabuntur. Erit enim signum valde evidens
et manifestum et ideo vox illa dicitur tuba propter hoc quod erit valde aperta
et dicitur novissima tuba quia post illam non erit alia. Secundo queritur an
civitatis deputetur locus in quo et hora in quibus pro tempore debeat com-
parere. Respondetur licet de hora iudicii nunc non sit notum alicui homi-
nini nec angelo secundum illud Matthei xxiiii De die illa et hora nemo scit neque
angeli celorum. Quia ut dicitur Actuum primo non est vestrum nosse tempora vel
momenta que posuit pater in sua maiestate. Immo ut dicitur Marci xiii° neque
ipse filius scit hoc intellige secundum glosam ad revelandum. Scit autem in
se. Sciet tamen hora tunc quando audietur vox citans ad iudicium. Locus vero
iam est in prophetia Johelis iii° expressus scilicet in valle Josaphath que est circa
montem Oliveti. De qua ibi dicitur Adducam omnes gentes in vallem Josa-
phat et ibi disceptabo cum eis. Non est tamen putandum quod Christus ad vallem
descendet et quod omnes iudicandos vallis recipiat. Sed erit in aere in loco
eminenti ut ab omnibus possit videri et circa eum erunt sancti circumquaque
et mali erunt in terra undique circa locum iudicii. Tercio queritur an aliquid
erit adventus eius immediate sequentis aut iam precedens. Respondetur quod vox
archangeli et tuba que convocabit ad iudicium erit adventus iudicis precedens
iudicium secundum illud i Thessalonicenses iiii In voce archangeli et in tuba dei descen-
det de celo. Adventus eius erit ita manifestus quod nullum oportebit dubitare
de eius adventu quod ideo assimilatur fulguri Matthei xxiiii Sicut fulgur exit ab
oriente et apparet usque ad occidentem sic erit adventus filii hominis. Quarto
queritur cum quibus Christus veniet ad iudicium. Respondetur quod cum omnibus
angelis et sanctis suis qui tunc erunt in celo. Unde Matthei xxv dicitur Cum vene-
rit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo. Quinto
queritur in qua forma veniet iudicare. Respondetur quod in forma humana et
gloriosa et in illa apparebit omnibus tam bonis quam malis. Apocalypsis primo Ecce in nu-
bibus veniet et videbit eum omnis oculus et qui eum pupugerunt
Sed tamen in forma apparebit bonis mitis et malis iratus et terribilis.
Et ideo Apocalypsis vi dicent montibus cadite super nos et petris et abscondite
nos a facie sedentis super thronum et ab ira agni quoniam venit dies magna
ire ipsorum et quis poterit stare. Glossa. Pater [illegible] erit impossibile et tam gra-
ve intollerabile. Iudicabit solus filius in forma servi non pater neque spiri-
tus sanctus secundum illud Johannis v Potestatem dedit ei iudicium facere quia filius hominis
est. Et hoc iustum est ut omnes iudicandi videant. Mali enim in forma divina
eum non poterunt videre quia divinitas non potest videri sine gaudio quo illi indigni
sunt. Et ideo dicitur Ysaie xxvi Tollatur impius ne videat gloriam dei. Au-
gustinus de verbis domini dicit sedebit iudex qui stetit sub iudice damnabit
vere reos qui falso factus est reus. Apparebit tamen Ihesus bonis non solum
in forma humana sed etiam divina in qua una cum patre et spiritu sancto aucto-
ritative iudicabit et iurisdictione ordinaria sed iurisdictione delegata
ut homo iudicabit. Thomas in iiii° Sententiarum distinctione xlvii. Unde notandum est quod quinque

Quinquplex modus iudicandi

sunt modi iudicandi. Primus modus est summe et precipue auctoritatis il-
lius qui est in alium dignitatem et potestatem / et isto modo iudicabit tota trinitas
omnes homines et angelos. Secundus modus est subauctoritatis / et illo iu-
dicabit Christus ut homo. Tercius modus est assessorie dignitatis / quo iudi-
cabunt apostoli et viri perfecti / qui cum ipso iudice Christo residebunt tan-
quam melius facte leges et consuetudines regni dei / quibus totaliter sedendo et im-
plendis operam dederunt. De quo Matthei xix° Vos qui secuti estis me sedebitis
super sedes iudicantes xii tribus Israel. Quartus modus est approbationis / quo
iudicabunt omnes sancti / et etiam angeli / quia omnes approbabunt sententiam iudicis.
Sapiencie iii° Iudicabunt sancti naciones. Quintus modus est comparationis / quia
ex comparatione ad alios aliqui iudicandi. Matthei xii Surgent viri ninivite in
iudicio et condempnabunt generacionem / sic iudicatio est bonorum et malorum.

Sexto queritur an omnes homines compareant in iudicio / de quo dicitur in ps.
Non resurgent impii in iudicio. Videtur quod omnes homines comparebunt
nullo excepto / et hoc quod dicitur Apocalypsis xx Mare dedit mortuos suos / mare et
infernus dederunt mortuos suos secundum glosam / mare et infernum nominat
dare mortuos suos. De quibus magis dubium posset esse / et subiungitur in
textu Et iudicatum est de singulis secundum opera eorum. [illegible] in iudi-
cio dicit non resurgent / ut iudicentur iudicio redempcionis / ut non resurgent
ad suam exaltationem / sed ad suam depressionem / quia proiciantur tunc in fove-
am eterne dampnacionis. Septimo queritur / an omnes iudicandi tam boni quam ma-
li cognoscant Christum ipsum esse verum deum et verum hominem redemptorem et
iudicem omnium. Videtur quod duplex est cognicio deitatis / una est per signa et effectus
alia est in sua forma et essencia per immediatam noticiam seu cognicionem deitatis.
Et in iudicio omnes videbunt tam boni quam mali / quia per certissima signa et ma-
nifestissimos effectus / ostendit eius divinitas / ut reprobi qui nunc noluerunt cre-
dere ipsum esse verum deum redemptorem et suum iudicem / et si crediderunt ipsum
esse deum / et tamen eum non glorificaverunt propter fidem / ostendit eis eius potes-
tas / ut doleant tantum bonum neglexisse. Veniet enim ad iudicium cum
cum magna gloria / virtute / et fortitudine in maiestate sua. Unde dicitur Luce
xxi° Videbunt filium hominis venientem cum potestate magna et maiestate / sol
et luna dicitur tunc obscurari secundum magistrum in iiii° sententiarum dist. xlviii non
sui luminis privatione / sed superveniente maioris lucis claritate / virtutes ce-
lorum tunc movebuntur non motu dampnacionis / aut motu turbacionis / sed
motu ammiracionis / nam ammiracio solet de hiis esse / que nostram cognicio-
nis facultatem excedunt / sic virtutes ammirabuntur divinam virtutem / illud sapientem
magnitudo ab eius imitacione et comprehensione deficiunt / quemadmodum
secundum [illegible] dicit sancta Agnes / quia eius pulcritudinem sol et luna mi-
rantur / et sic ammiracio angelorum non ponit in eis aliquam ignoran-
ciam / sed tollit dei comprehensionem / quam nulla creatura valet comprehendere
/ quia ipse excedit omnem intellectum creatum / quantumcumque illuminatum / a quo dum-
taxat apprehenditur non comprehenditur / cognicione autem in sua essencia dei-
tatis / soli modo boni Christum verum deum esse cognoscent. Racio huius est quia
deitas in sua forma non potest videri / sine summa delectacione / quia reprobi sunt
indigni. Videbunt tamen ipsum in forma glorificata / et hoc cedet eis in penam aug-
mentum / non remissionem / primo Iohannis iii / quia eorum oculus non erit aptus

solis

videre tantam claritatem / sicut in actibus iam videt / sine pena ~~tantam~~ claritatem
/ Secundo propter eorum invidiam dolebunt enim illi miseri de eius tanta gloria / Tercio
quia videbunt eius cicatrices vulnerum / in qua visione videbunt que qualia et
quanta dominus ihesus christus deus verus homo verus est pro eis passus / unde videbunt be-
neficium et se ingratos / et hoc cedet eis ad maiorem penam / et efficaciam domini
Crisostomus super Mattheum xxiiii / Tunc apparebit signum filii hominis / dicit omelia lxxvi (?) Christus
apparebit iusticiam maximam habens scilicet crucem / ita veniet in illud iudicium
/ non vulnera solum sed mortem exprobratissimam ostendit / cuius autem gracia
hoc signum apparebit / ut et superabundancia compleret iudeorum inverecundiam
/ mors autem exprobratissima est crucifixio / de qua sapiencie ii dicitur morte turpi-
ssima condempnemus eum / alii instrumenta passionis scilicet crux . clavi . lan-
cea et corona / seu cicatrices vulnerum predicta instrumenta illatorum / appare-
bunt in magna gloria / et in signum victorie / an autem dicta instrumenta realiter
et materialiter apparere / ubi ut videtur verba doctorum sonant / Crisostomus super Mattheum in ome-
lia lxxvi (?) in qua dicit crux radiis solis est lucidior / similiter cicatrices / Et
Bonaventura super iiii dis. xlviii (?) et magister scolastice hystorie in materia de christi
adventu in iudicium idem sentit / an autem solum debent apparere in signo scilicet
in corpore christi qui habebit cicatrices vulnerum / que sint predicta instrumenta illata
hoc videtur sancti Thome super allegata dis. questio i (?) / quia non videtur verisimile
quod lignum crucis in iudicio iudicii apparebit / sed bene signum crucis / quia christo appa-
rente habebit in se testimonia passionis . i . cicatrices vulnerum / perforatos et
lanceam illatorum / et hoc videtur dicere dominus sic Mattheum xxiiii dicens / Tunc videbunt signum
filii in celo / et tunc plangent se omnes tribus terre / Crisostomus / iudei plangent quia vide-
bunt vivum quem credebant mortuum / gentiles plangent quia vana dispu-
tacione contempserunt / reputantes stulticiam deum colere crucifixum / plan-
gent falsi christiani quibus obicietur precium sanguinis sui pro eorum redempcione dati /
et quod passus sit et irrisus / et quod gloriam suam propter eorum salutem minime
curavit / et quod hoc ipsi qui nichil putaverunt seu reputaverunt confundet / hec re-
probi … in conspectu eius / non poterunt sustinere eius vultum propter conscien-
cie remorsum / et propter expectacionem horrende sentencie contra eos / in qua dicet
Ite maledicti in ignem eternum / Sexto queritur an in illo ultimo iudicio
/ aliqui sint accusatores et testes / Respondetur quod sic nam tres erunt ibi admi-
nus / primus est diabolus / qui obiciet quecumque mala / visa / et que … / et propterea
dictus est … Augustinus Apoc. xii proiectus est accusator fratrum / et accusabit
/ equissime iudex iudica illum meum esse pro culpam / qui noluit tuus esse
per graciam / tuus est per passionem / meus per suasionem / tuus inobediens / meus
obediens / tuam vestem dimisit / cum mea huc venit / unde Apoca. xii
diabolus dicitur accusator fratrum / qui accusat illos ante conspectum dei /
hoc idem patet ii Reg. x ubi dicitur … precidet vestes maiorum David
usque ad nates / glosa / id est turpia facta / que persuadet in oculis omnium revel-
labit / Secundus accusator erit uniuscuiusque propria peccata / Bernardus in meditacionibus
dicit / Tunc loquentur peccata sine opera sua dicent / Tu nos fecisti / opera tua sumus
non te deseremus / sed tecum erimus / tecum ad iudicium pergemus / in multiplicibus
eum criminibus accusabunt / Tercius accusator est totus mundus ad … nos
/ nam celum et eius sidera aspexerunt peccata mea / et terra aer et aqua infe-
cta ab eis sunt / Item erunt eciam tres testes contra peccatorem / unum habebit supra
se scilicet deus qui erit iudex et testis Jeremie xxix Ego sum iudex et testis dicit dominus.

Zachar. xii In illa die magnus erit planctus …

poterunt

tenent

alius est contra se / scilicet conscientia in qua omnia erunt scripta peccata / et non solum
ipsi qui fecit ea manifesta / sed etiam omnibus hominibus et angelis / tam bonis
quam malis / nam secundum Crisostomum super iiii dist. xlviii / statim post generalem resurrec-
tionem / quilibet omnia peccata sua et aliena / omnia merita et demerita sua
et etiam omnium aliorum plena certitudine cognoscet et videbit / i Cor iiii Qui
revelabit abscondita tenebrarum / et manifestabit consilia cordium
glosa / omnia gesta / et cogitata bona et mala / sunt omnibus nota erunt Apok
xx Vidi mortuos magnos et pusillos / stantes ante thronum dei / et libri
sunt aperti / glosa / libri conscientiarum erunt omnibus aperti / Unde dicitur Dan vii Iudi-
cium sedit et libri aperti sunt / glosa / conscientie et opera singulorum / bona et
mala omnibus revelabuntur / Ratio huius est / nam omnibus manifestum erit deum
iustum esse de omnibus iudicium / quod non fieret / nisi omnibus omnia meri-
ta et demerita paterent / Nec impediet penitentia peccata simpliciter petentium revelare
sed bene penitentia sic tegit peccata / ut non revelentur ad operantis confusionem
et consolacionem et gaudium accrescat / quod Deus eum tam misericorditer liberavit
Etiam mali recordacio bonorum que fecerunt / non habebit potestatem mitiga-
cionem sed augmentacionem / Quia secundum Boecium 2o de consolatione. Summum
infortunii genus esse fuisse felicem / Et dico notanter quod bonorum recorda-
cio non minuit eorum penam / sed bona operacio bene hoc efficit / quod homo tunc
minorem penam quam si ipse si illa bona non egisset / Quilibet ergo timet fu-
turum iudicium / conscientiam suam corrigat / Tercius testis est proprius angelus
custos qui erit iuxta eum / Apoc xx laudabunt eum i. angeli singulares eius
qui ipsi sunt conscii omnium que fecerunt illi / quibus ad custodiam sunt deputati
O quam anguste erunt tunc vie reprobis / supius erit iudex iratus / inferius ho-
renda chaos / A dextris peccata accusancia / a sinistris infinita demonia
ad supplicia trahencia / intus conscientia urens / foris mundus ardens / miser
peccator sic deprehensus quo fugiet / latere erit impossibile / et apparere intolle-
rabile / Nono queritur quia cum omnium hominum merita et demerita erunt manifesta
an omnes iudicentur / Videtur quod ad iudicium duo pertinent / scilicet discussio me-
ritorum et retribucio premiorum / et secundum hoc est duplex actus iudicii / vel
dicitur secundum hoc est duplex iudicium / scilicet iudicium disceptacionis i. contencionis
vel disputacionis in quo examinabuntur bona vel mala que homo fecit / aut
obmisit / et iudicium retribucionis quo retribuet unicuique secundum opera et merita
sua / hoc ergo iudicio retribucionis omnes homines iudicabuntur / tam boni quam
mali baptisati et non baptisati / Sed iudicio discussionis seu disceptacionis
non omnes homines iudicabuntur / nam quatuor erunt ordines in iudicio / duo bo-
norum et duo malorum / Aliqui non iudicabuntur / sed dampnabuntur / et erunt
illi quorum mala erunt bonis permixta / qui caruerunt fundamento fidei ut
infideles / De quibus dicitur Joh iii Qui non credit iam iudicatus est / Ali-
qui non iudicabuntur et salvabuntur illi / scilicet quorum bona erunt malis im-
permixta / qui fuerunt in vita sua perfecti / et edificaverunt super fundamentum
fidei hoc est Christum / aurum / et argentum / et lapides preciosos / ut dicitur i Cor
iii Tercii erunt quorum multa principalia erunt mala / aliquibus tamen bonis per-
mixta / ut qui habuerunt fidem mortuam / quia sine bonis operibus fidei isti iudi-
cabuntur et dampnabuntur / Quarti erunt qui iudicabuntur et salvabuntur
quorum merita principalia sunt bona / aliquibus venialibus permixta
ut qui edificaverunt super fundamentum fidei / lignum / fenum et stipulas i
Cor iii Primi scilicet infideles / quia non fuerunt civitatis dei / tamquam hostes publici

sine ulla meritorum discussione / et sine audiencia punientur / Tercii vero scilicet ma-
li fideles / tamquam cives mali meritorum discussione et audiencia dampnabuntur
et punientur / Primi et secundi / non iudicabuntur iudicio disceptacionis / sed tercii
et quarti / Circa hec queritur / et est questio decima / an in iudicio sit disceptacio
solum de operibus misericordie / ut videtur dicere salvator Mathei xxv / an de omnibus ob-
missionibus et commissionibus / Videtur quod in iudicio fiet disceptacio / non
solum de obmissione boni / sed eciam de commissione mali / non solum de operibus
misericordie / sed eciam penitencie / Luce iii facite dignos fructus penitencie / Sed quod in ewangelio
Mathei xxv / solum mencio de operibus misericordie / huius potest racio quintuplex assignari
Prima ad ostendendum quod disceptacio fiat de bonorum obmissione / multo ma-
gis de malorum commissione / cum magis offendat deus ceteris paribus per com-
missionem mali / quam obmissionem boni / Secunda racio quia disceptacio illa fiet
secundum legem caritatis / que est lex caritatis et impletur proximi dileccione
secundum illud Ro. xiii Qui proximum diligit legem implevit / Dileccio autem
proximi in operibus misericordie ostenditur / iuxta illud I Johannis iii / Qui viderit fra-
trem suum necessitatem habere / et clauserit viscera sua ab eo quomodo caritas dei manet in
illo / Tercia racio quia opus redempcionis fuit maxime misericordie / iuxta illud
Luce primo per viscera misericordie dei nostri etc. / et illi operi sunt ingrati / qui non exercuerunt
opera misericordie / secundum illud Luce vi Estote misericordes sicut et pater vester misericors
est / Et ideo secundum illa opera misericordie boni remunerabuntur / Quarta racio quia
misericordia est duplex scilicet spiritualis et corporalis / Augustinus in enchiridion / Qui vult
ordinate elemosinam dare / debet a se primum incipere / Ecclesiastici xxx° Miserere anime
tue placens deo / Ille ergo qui animam suam negligit cuius non miseretur / quo-
modo aliorum misereretur / Et ideo de obmissione misericordie / quam sibi ipsi ante
debuisset impendisse arguetur / Ex hiis patet quod non omnes iudicabuntur iudi-
cio disceptacionis / Sed diceres numquid parvuli sive baptisati sive non baptisati
iudicabuntur iudicio disceptacionis / Videtur quod non / quia baptisati cum innocen-
cia sunt mortui / nullam perpetrantes mali cum bono mixturam / Et ideo discus-
sio ibi non habebit locum / non baptisati eciam / iudicio disceptacionis vel discus-
sionis / non iudicabuntur / quia tali iudicio illi soli iudicabuntur / qui fidem ver-
botenus duntaxat tenuerunt / non autem fidei sacramenta / Illi enim non erunt non
baptisati / quia ad fidem non pervenerunt personaliter / neque meruerunt / sive fuerint par-
vuli fidelium sive infidelium / Sed numquid isti videbunt christum in forma glorificata / Videtur
quod sic / sed forma glorificata non erit eis terribilis et penosa ut reprobis / et da-
mpnandis propter peccatum actuale / nec erit eis delectabilis ut bonis et baptisatis
/ et ideo separati ab illa non erit eis penale / quia alias sequeretur quod aliquam aliam
penam quam penam dampni sustinerent / Undecimo an angeli debeant iudicare
vel iudicari / Videtur Innocencius in sermone et Thomas in iiii° libro sentenciarum distinctione xlvii et dicit Thomas quod
angeli sive boni sive mali iudicabunt iudicio assidendo / Racio quia assessores
iudicis debent esse / eidem conformes in natura humana / in qua ipse cum suis
assessoribus omnibus / tam bonis quam malis debebit apparere / et quia illam naturam
non habent angeli / quam etc. / ideo non iudicabunt assessorie dignitate / boni
tamen iudicabunt / Pro ratione modo supra dicto / scilicet ministerium iudicii apparando / Dicit Thomas
/ quod nullus angelorum sive boni sive mali / iudicio disceptacionis vel discussionis
iudicabuntur / quia in bonis nichil mali / et in malis nichil boni potest re-
periri / quod ad hoc iudicium discussionis pertinet / boni enim habent pure bona
/ mali vero pure mala / Tercio dicit quod iudicio retribucionis aliquo modo iudicabuntur
/ Quia duplex est retribucio / Una qua quis propriis meritis remunerabitur

Tercia racio quia homo magis est obligatus deo in operibus misericordie / secundum

enchiridion

assidendo

et illa erit iam facta tam bonis quam malis angelis / dum boni ad eter-
nam beatitudinem sint sublimati / mali ad miseriam inferni dimersi / Alia
est retribucio redundans de aliorum meritis et aliquorum procuratis / et hec
fiet in iudicio futuro / quia boni gaudebunt amplius angeli de salute eorum
quos ad meritum vite eterne induxerunt / et mali amplius quos ad ma-
lum induxerunt / Est tamen sciendum quod gaudium essenciale angeli non est maius
sed accidentale / et hoc crevit et crescit et crescet usque ad exaltacionem hu-
mane angelice aliqualem reparacionem / et usque hominum perditi remuneracio-
nem / et quia adhuc multi salvabuntur / qui non dum salvati sunt / de quibus non
plus gaudet quam sint / Sed dices ex quo pro salvacione hominis / quem angelus
custodit gaudebit / nunquid de dampnacione illius quem custodit dolebit
Dicendum quod non / nec habebit ex hoc aliquod sue glorie impedimentum / licet gau-
dium accidentale propter hoc impediatur / Dices tunc ille non salvatur quem ange-
lus aliquis custodit / quale erit tunc premium angeli / qui custodivit eum quia
non habebit gaudium de eius salvacione / Dicendum quod angelus de hoc habe-
bit duplex premium accidentale. si homo custoditus per eum fuerit salva-
tus / Primum est de salvacione custoditi / Secundum premium est de bonis operibus
que circa eum fecit / Si ergo custoditus non fuerit salvatus tunc non habebit pre-
mium / sed solum de hoc quod induxit eum / ut anima illius proficeret ad bonum gra-
cie / caveret sibi ne caderet in malum culpe / et quando cecidit ut resurgeret ammo-
nuit / et si non resurrexit ad ammonicionem angeli / saltem angelus ad-
iuvit ne tociens et tantum caderet / quociens et quantum dyabolus pro eius ser-
vus eum incitavit / Duodecimo queritur an iudicium illud finale fiat in
nocte vel in die / Dicendum quod in die / nam quando deus iudicabit / tunc sol in
oriente / et luna in occidente stabunt / Ecclesiastici [illegible] / I Cor iiii quousque veniat dominus
et illuminabit abscondita tenebrarum / Abdias dies domini declarabit / Ideo nona
dies ire et revelacionis iusti iudicii / [illegible] decimo De die illa nemo scit / Et
mali videbunt christum in forma humana corporis glorificata / et hec visio erit me-
diante luce creata / et non in luce corporis glorificati / quia illa est eius in propriis
Ex hiis videtur quod iudicium fiet in die / Et quod aliqui dicunt in scripturis fore in
nocte iudicium / hoc dicitur propter incertitudinem temporis iuxta illud Luce xii qua
hora non putatis filius hominis veniet / Terciodecimo queritur / an disputacio
et sermocinacio in iudicio fiant vocaliter / Respondendo dicunt aliqui / quod solum
mentaliter illa fiant / probabiliter tamen potest dici secundum alios / quod vocaliter fiant
huius racio est assignanda / quia christus non solum iudicabit auctoritate / sed etiam sermone
promulgacione / dicens ad electos Venite benedicti etc / et ad reprobos Ite male-
dicti etc Vt patet per ... ad ostendendum ergo eius iudiciariam potestatem sibi
collatam in humanitate Joh v omne iudicium pater filio etc / Alia racio quia
sicut legem evan[gelii] per quam fideles iudicabuntur dedit voce humana / ideo me-
rito de legis observacione et obmissione vocaliter disputabit / Tercia racio
quia iudicatus est iniuste / non tamen mentaliter sed etiam ore iudeis clamantibus Cru-
cifige crucifige / et pylato iudicante eorum peticionem fieri / ideo merito iu-
dicabit non solum mentaliter / sed etiam vocaliter Ysa xi arguet in
equitate pro mansuetis terre et percuciet terram virga oris sui / Ideo pro-
babiliter potest credi / quod predicta fiant utroque modo scilicet mentaliter et vocaliter / Quo
ad tercium principale huius articuli est Dicendum scilicet de hiis que iudicium sequuntur

3m principale

Nam iudicio terminato boni ibunt in magna gloria cum christo in celum
/ reprobi cum diabolo cum magna pena ad infernum / quos ignis conflagra-
tionis involvet / et ad infernum ducet ... ad illam partem que est gro-
ssior / sicut quicquid est turpe in creaturis ad infernum retrudet / ad augmen-
tandum miseriam dampnatorum. Demones erunt executores divine iusti-
cie et sententie trahendo reprobos ad infernum et puniendo eos. Ex hoc tamen non
minuetur eorum pena sed demonum. Et hoc est secundum sententiam magistri super iiij° dis-
tinctione (?) quia reprobi subdiderunt se demonibus eis in peccatis eorum sug-
gestionibus consentiendo. Et quod in inferno non erit ignis nisi [illegible]-
bus / turbidus / et ipsi fumosus / corpora quoque dampnatorum erunt compressa
et in se obscura / adeo erunt tenebre exteriores / in quibus tamen ex divina ordi-
natione quod luminis est ad videndum illa / que eum torquere possunt / non
delectare / nec tunc ut nunc videbunt gloriam beatorum / Actualis eorum con-
sideratio eorum / que hic noverunt erit eis materia tristicie non
causa alicuius delectationis / Considerabunt enim mala que gesserunt ex
quibus dampnati sunt / et bona dilecta / que amiserunt / et ex utriusque considera-
tione torquebuntur / similiter torquebuntur de omni noticia quam hic habuerunt
/ sive de speculabilibus / sive de agibilibus / cum erit eis penale amisisse su-
mam perfectionem quam in illis poterant adipisci / Nota quod reprobi in
inferno habebunt voluntatem in malo obstinatam / nec poterunt aliquid
bene velle / sicut beati in celo habent voluntatem in bono confirmatam / et
non possunt aliquid mali velle / Et sic sancti de omnibus bonis gaudebunt / ita
reprobi de omnibus bonis dolebunt / adeo vellent omnes bonos esse da-
mpnatos / eorum propinquorum glorie invidebunt / nunquam tamen eorum glorie
quam aliorum non propinquorum / Semper igitur peccabunt / sed non semper demerebuntur
/ quia extra erunt in termino / sicut sancti in celo / non merebuntur post iudicium / ita nec
isti in inferno demerebuntur / Sed dices Nunquid sancti post iudicium videbunt
dampnatorum penam et miseriam / Respondetur quod sic / Dices Nunquid com-
pacientur eis / Respondetur quod non / quia in compassione est inclinatio ut pati-
ens transferatur a miseria sua / hoc non erit tunc / Sed nunquid letabuntur
sancti de eorum suppliciis / Respondetur quod non de per se seu directe / sed per accidens
et indirecte letabuntur / Psalmus Letabitur iustus cum viderit vindictam / et
hoc erit considerando ordinem divine iusticie et gracias agendo domino deo / qui
eos de tantis suppliciis liberavit / Contra hunc articulum et eius dicta quat-
tuor errores eduntur. Primus dicens iudicium esse factum / nec iudicium esse fu-
turum / Secundus negans resurrectionem. Tercius dicens animam simul
cum corpore mori. Quartus dicens omnia de necessitate evenire / Quintus
dicens deum ex infinita misericordia finaliter omnem hominem et angelum ma-
lum salvare. Hec omnia manifeste ex premissis esse erronea comproban-
tur. Sequitur articulus de spiritu sancto ubi Et in spiritum sanctum divinum etc. in
quo ponitur capitulum quod pertinet ad personam spiritus sancti / hic est tercia per-
sona in divinis / De qua dicit Moyses Spiritus domini ferebatur super aquas
Ubi primo confitemur eius personalem creatorem cum dicimus spiritum
sanctum. Secundo eius imperialem potestatem contra Macedonium dicentem spi-
ritum sanctum esse creatum. Contra quos dicit propheta (?) primo Spiritus [illegible]

8) Articulus de spiritu sancto

Ideo contra hoc dicimus sic dominum / quia licet multi sint alii spiritus sancti sicut angeli omnes / tamen sunt administratorii spiritus ut dicitur ad Hebreos primo sed iste non minister / non servus / sed dominus. Tertio eius vitalem operationem ibi et vivificantem / quia secundum apostolum Spiritus est qui vivificat / et hoc est contra illos qui dicebant / quod spiritus sanctus solum purgat mentem / et non vivificat sed dicitur ad Romanos amorem nostrum / qui non purificat. Quarto tangit eius originalem processionem ibi qui ex patre filioque procedit et hoc dicit contra Grecos qui dicebant spiritum sanctum solum procedere a patre et non ab utroque. Dicit tamen Iohannes quod ipsi Greci se crasse videntes quosdam prelatos de suis ad generale concilium Lugdunense sub Gregorio papa X celebratum miserunt / qui in dicto concilio unanimiter nobis suo et omnium prelatorum et imperatoris nomine professi sunt / quod spiritus sanctus eternaliter a patre et filio / non tamquam ex duobus principiis / sed tamquam ex uno / non duabus spirationibus / sed unica spiratione procedit / prout in eiusdem Gregorii constitutione habetur. Quinto ponit eius ~~patris et filii~~ patri et filio eius equalitatem ibi qui cum patre et filio simul adoratur / hoc dicitur contra illos qui dicunt spiritum sanctum esse minimum seu famulum patris et filii / et in hoc innuitur quod spiritus sanctus sit deus contra macedonios qui negant spiritum sanctum esse deum / et subditur et conglorificatur / contra donatistas qui dicunt esse eum minorem patre et filio / et sic non esse consubstantialem nec eiusdem nature. Contra quos dicitur hic / qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur / quod non esset / nisi esset eis equalis et coeternus. Et subditur / qui locutus est per prophetas. Contra errorem illorum qui dicunt quod prophete locuti sunt spiritu fantastico et quasi somniando. Contra quos dicitur secunda Petri primo Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines et non dicitur esse falsum quia licet prophete fuerint in magna distantia ab invicem / tamen unus alteri in nullo contradixerit. Et per hoc destruitur error Manichei qui dixit vetus testamentum non esse a deo bono. Sextus articulus pertinens ad divinitatem quo ad officium gratie et unam sanctam. Circa quod nota quod sicut in corpore naturali hominis / sic est in mystico id est in ecclesia. In homine autem est una anima et unum corpus / diversa tamen membra / diversa officia habentia / sed necessaria ad regimen et ad integritatem corporis. Sic est in ecclesia que est quasi unum corpus habens diversa membra / anima autem que hoc vivificat est spiritus sanctus / et ideo post fidem de spiritu sancto iubemur credere ecclesiam katholicam. Et sciendum quod ecclesia id est congregatio fidelium in quibus bonus et malus est. Sic includuntur quatuor conditiones. Primo quod est una. Canticorum vi° una est columba mea. Hec autem unitas ex tribus causatur primo ex unitate fidei / omnes enim christiani idem credunt corde et ore confitentur. Et ideo apostolus ad Ephesios iiij° dicit unus dominus una fides unum baptisma. Secundo ex unitate spei / quia omnes confirmantur in una spe premiorum ad vitam eternam ad Ephesios iiij° unus spiritus et unum corpus in una spe vocationis. Tertio ex unitate caritatis / quia omnes connectuntur in amore dei et ad invicem in amore mutuo. Iohannis xvij° pater ut unum sint sicut ego et pater unum sumus. Ex quo sequitur quod nullus debet velle abire vel excommunicari ab illa ecclesia / quia non est nisi una in qua salvari possumus et non extra sicut extra archam Noe nullus fuit salvus. Secunda conditio quod est sancta / et ideo in symbolo dicitur sanctam id est per unitatem id est vel sanctam id est sanguine Christi tinctam / et hoc dicitur ad differentiam ecclesie vel congregationis malignantium de qua psalmista. Odivi ecclesiam malignantium et cum impiis

¶ Alb[er]t[us]

Tercia est qd dicit[ur] katholica .i. vlis a cattos grece qd est que latine et di-
vlis primo quantu ad locum quia per totum mundum Nam ecclia est congregacio
fidelium fideles aut per totum mundum est dispersa vn ait vltro ementes in mundum
vniversum predicate ewangelium Et hec eccla habet tres partes vnam in celo aliam in
terra et etiam in purgatorio Secundo dicit[ur] vlis quantum ad condiciones homi-
num quia nullus abiicitur non dives non servus non masculus nec femina nec
(?) in tercio quantum ad tempus licet aliqui dixerunt quod eccla debet durare usque
in eternum Sed hoc est falsum vnde hec eccla incepit ab abel et durabit usque
ad consumacionem mundi Quarta condicio quia dicit[ur] apostolica .i. firma ratione
doctrine apostolorum quia per doctrina apostolica fideles in vnitate fidei sunt adu-
nati quia in omnem terram exivit sonus eorum ps xviij Et bene dicit[ur]
apostolica .i. firma quia habet firmum fundamentum .i. xpm pa ad Cor. iij
fundamentum aliud nemo potest ponere preter id quod positum est quod est xpus
fundamentum aut secundarium sunt apostoli et eorum successores ideo dicitur apostoli-
ca .i. in apostolis firmiter fundata vnde Apoc. xxi dicitur quod civitas habebat
xij fundamenta et eciam (?) ibi scripta nomina xij apostolorum et ideo est
quod ad designandum firmitatem eccle petrus vocatus est petrus .i. fir-
mus firmitas aut eccle apparet quia nullomodo destrui a persecutoribus
potuit immo in persecutionibus magis crevit quia fundata erat supra
firmam petram Et Albertus magnus super eucdam articulo sic
inquit Deinde tractantes octavum articulum dicemus Et in spiritum sanctum
dominum et vivificantem qui ex patre filioque procedit qui cum patre et filio simul
adoratur et conglorificatur qui locutus est per prophetas Multe enim heses iam
surrexerunt de processione spiritus sancti quas in processione expressione
processionis eius necessarium fuit excludere quod enim addit in spiritum sanctum dominum
Contra Nestorium et Eutichen Constantinopolitanos patriarchas addi-
derunt qui spiritum sanctum dixerunt esse servum patris et filii Et causa erroris
fuit quod (?) spiritus in deo sicut in homine acceperunt In homine sicut est lucidus
aereus qui ex humido naturali resolvitur et deservit anime in operaciones anima-
les et vitales et naturales et movetur in omni parte corporis sicut radii solis et
stellarum in modo vehentes virtutes celestes a stellis ad inferiora earum
ut ex illis generentur et augeantur et convalescant Et ita spiritus hominis mem-
bra vehit virtutes anime et cordis Et ad hanc similitudinem dixerunt spiritum
creatum a deo procedere et sic vehere et invehere virtutes potencie patris et
sapiencie filii omnibus creaturis et ideo servire patri et filio et esse servum
eorum et non ipsum per se vivificare sed vehiculum esse vite patris et filii
Prima sic Johis v dicitur Sicut pater habet vitam in semetipso sic dedit et
filio vitam habere in semetipso et non dicitur hoc de spiritu sancto Huic ergo errori
determinantes dicunt et vivificantem et ut melius notificent ipsi patres
dixerunt vivificatorem Sed cum transferretur simbolum imperfecte
translatum fuit et translator dixit vivificantem pro vivificatorem Synodo-
dus enim intendit quod ex natura vivifica esset vivificator sicut et pater et filius
fundaverunt aut se in hoc quod dicitur Joh vj Spiritus est qui vivificat Et Ezech
dicitur spiritus vite erat in rotis Quod autem dicitur et additur qui ex patre filio-
que procedit Synodus non dixit nisi qui ex patre procedit et latini suscipi-
pientes de greco in latinum translatum simbolum auctoritate leonis pape addi-

derunt filio q3 / q3 ꝯ synodus non dixit filio q3 n̄ dimisit / ideo q a
filio nō procedat spūs sctus / s3 ideo / q3 nullus error adhuc contra hoc
surrexerat / et q3 in eūio iohis xvi nō ponit plus / nisi de pre / ubi dicit
cum venerit spiritum veritatis qui a patre procedit / et noluit addere aliquid conciliis
cum adhuc nō esset necessitas / statim aut̄ accedentes / q dicit apostolus spm eē
filij dicens / Si quis spm filij nō h3 hic nō est eius / et Ro viii misit deus
spiritum filij sui in corda nostra clamantem abba pater / et q3 et dicit ioh
xvi quem ego mittam vobis a patre / que expresse significat spiritum sctm a
filio ~~patre~~ procedere addiderunt aucte sequentis synodi ꝯ tenui ex patre filio q3 pro-
cedit / et hac de causa etc. Athanasius grecorum doctor illustrissimus
alexandrie epūs in symbolo quod in terciam edidit ad explanationem
synodi q in ecclesia vult salvus esse etc. continet spiritus sctus dicit
a patre et filio non factus nec genitus / sed procedens. Dicunt tn̄ greci
latinos esse excommunicatos / q3 scta synodus dixit nō permittimus ali-
cui cuiuscumque status nec nobis metipsis preterea aliquid addere vel mi-
nuendi / et qui addiderit vel minuerit excommunicatus sit / Sed latini ad
hoc dicunt q qui explanat nō aliquid extrinsecus addit / s3 q intus latuit
ondit / aliter et ipsa synodus excommunicata fuisset / q3 multa ad expla-
nationem symboli addiderunt apostolorum / nam contra errorem grecorum ad-
ditum est filio q3 quod aut̄ sequitur / qui cum patre et filio sit adorandus
et conglorificandus / hoc contra nestorium additum est ut ostendatur
spiritus sctus deus esse adorandus / et sic domino omnibus suppositum esse cum
patre et filio ~~glor~~ conglorificandus / Si enim non esset deus nō esset
ubique. Dicit aut̄ propheta / Quo ibo a spiritu tuo / significans spiritum sctm
esse ubique. Et si non esset in throno maiestatis / non esset conglorifica-
dus. Nec aut̄ ioh in apocalipsi xxi dicit qui sedebat in throno / Ecce no-
va facio omnia / secundum expositiones patrum sctorum hoc intelligens
de spiritu scto / Et quod aut̄ additum / qui locutus est per prophetas / additum est contra
heresim porphirii philosophi heretici / qui dixit prophetas non spiritu scto s3 spiritu phra-
natico esse locutos / q3 vidit quedam in eis que continuatur nesciunt
et nō intelligunt / vidit etc. quedam que falsa putavit / et ideo nō a
spiritu scto inspiratos esse dixit / Contra quod dicit scta synodus qui lo-
cutus est per prophetas / numquam aut̄ fuit synodus aucte pet ratum / nō
voluntate humana allata est aliquando prophetia / sed spiritu scto inspirati locuti
sunt sancti dei homines / Pro ampliori et latiori intellectu istius arti-
culi moveo istam questionem

Utrum spiritus sctus eque primo procedat a patre et filio / tamquam ab
uno principio / que questio primum presupponit / et duo querit / Pre-
supponit enim q spiritus sctus procedit a patre et filio / et primo querit
si eque primo / et scdo querit utrum tamquam ab uno principio / Contra
supponitur et q sit sciendum / spiritus sctus non procedit a patre et filio
sed vel spūs sctus perfecte et sufficienter procedit a patre / et sic superflue po-
dicitur vel inspirari a filio / cum eque bn̄ sit per patrem / nō esset
in deo superfluitas vel non / et tunc aliqua operatio patris non esset
perfecta / Et confirmat sic quod procedit ab ambobus ingenitus et uno

/ sit magnitudo pluries / non unum / quia sic eciam spirareret / et spiritus sanctus pro-
cederet a seipso / cum etiam sit unum cum patre et filio in essencia / preterea potest dici
magnitudo plures / quia pater et filius non distinguntur nisi in relacionibus paterni-
tatis et filiacionis / sed ille non constituunt nisi supposita patris et filii
/ et non spiritus sancti / ergo quod ergo presupposito falsa / sed quia primo quesito
sit fla[illegible] sic / spiritus sanctus prius procedit a patre / quam a filio / ergo quod primo que-
sito [illegible] / et ante [illegible] prima in quo est status / modo in pro-
cessione divinorum in patre est status [illegible] / et sic ultra patrem est primum
i filius prius [illegible] supponit compatim / et confirmatur quoniam est
prius [illegible] pullulacione / sed Dionisius de divinis nominibus [illegible] dicit
pater est fontana deitas / filius autem et spiritus sanctus sunt pullulaciones divine
[illegible] Contra secundum quesitum / spiritus sanctus procedit a patre / et filio
magnitudo sunt unum principium / vel hoc est magnitudo sunt idem in essencia / vel
[illegible] et sufficienti divisione / et [illegible] non [illegible] non magnitudo sunt unum
in essencia / quia cum spiritus sanctus sit ista essencia / ipse procedet a seipso
nec secundum quod pater et filius non sunt una persona / nec tercio quia cum
ita / sed ideo sunt spiratores / quia spirant / [illegible] quod ad secundum questionem
Sed in opposito pro veritate suppositi est [illegible] et pater [illegible] / et patris articulus
quam et patre filio procedit / Et Anathasius spiritus sanctus a patre et filio
/ non factus / nec creatus / nec genitus / sed procedens / In opposito
quesiti est [illegible] Damascenus quia non prius nec plenius spiritus
sanctus procedit a patre et filio / et racione [illegible] sic / spiritus sanctus procedit a filio
quia amor procedit ab amante / cum igitur spiritus sanctus sit amor
filii / quo filius amat patrem / ergo spiritus sanctus procedit a filio / secundo
spiritus sanctus procedit a patre et filio / ostenditur ex ordine / primo ex filii
[illegible] condicione / quia filius est ex condicione patris [illegible] et complecius sic
[illegible] compitaris / non solum quantum ad aliquid / sed etiam quantum ad [illegible] / et ideo
sicut pater spirat ita et filius / et ista [illegible] huius [illegible] spiritus sanctus non
dicitur imago / secundo ostenditur ex processione racione / quia processus dicitur con-
cordiam et nexum quedam [illegible] non est unius ad se / nec ex patre
unius [illegible] est unius ad alterum / Tercio ex germanitate [illegible]
/ quia ut dicit Richardus si spiritus sanctus tantum procedit a patre / non esset in trini-
tate germanitas / Quarto ex personarum distinccione / quia non distinguntur
persone nisi quantum ad modum habendi / secundum naturam divinam / secundum [illegible] mo-
dum [illegible] ex perfeccione filii / quia ut esset perfectus [illegible] filius oppor-
tuit quod assimilaretur patri in omnibus / exceptis hiis per que sunt eorum persona-
lis distinccio / scilicet quibus non repugnat racio filii / sed talis non est spiracio sic
In opposito secundi quesiti est concilium de summa trinitate et fide catholica fideli
[illegible] ubi dicitur sic fatemur quod spiritus sanctus eternaliter ex patre et filio / non
tamquam ex duobus principiis / sed tamquam ex uno / non duabus spiracionibus / sed
una spiracione procedit / Et beatus Augustinus libro vi de trinitate dicitur quod pater et

spiratorem

[illegible]

filius non sunt duo principia sed unum principium spiritus sancti. Respondeo quod spiritus
sanctus capitur dupliciter. Uno modo prout sunt due dictiones et sic spiritus sanctus convenit tam
patri quam filio quam spiritui sancto. Alio modo prout est una dictio et sic solum convenit
tercie persone scilicet spiritui sancto. Et ideo vocamus eum spiritum sanctum quia dona sua fa-
ciunt nos spirituales. Unde spiritus sanctus est vinculum uel nexus quo sive unio
patris et filii et hoc mutuo scilicet effective quia ei attribuitur effectus unionis sive
coniunctionis ad nos. Secundo relatio quia ipse refertur ad patrem et filium racione proces-
sionis hinc inde id est relacionis que est quedam spiracio secundum quam ab eis procedit.
Tercio ostensive quia ipse ondit unam eandem essenciam esse patris et filii. Quarto
formaliter quia ipse est amor patris et filii. Ex quo elicio quod spiritus sanctus non pro-
cedit a patre solo nec a filio solo sed ab utroque per similitudinem que est eadem patris
et filii. Et potest capi aliqualis exemplum. Sicut non omnino simile. Sint tres aliqui
quorum unus sciam aliquid invenit et docuit alterum ab eodem memorie di-
dicit et scripsit. Tercius legit et intelligit. Sicut ergo primus scit a semetipso
sciam, secundus a solo primo, tercius tamen a primo quam a secundo. Sic pater a nullo,
filius autem a patre solo, spiritus sanctus patet ab utroque. Et beatus Thomas in q.
de potencia de processione et ordine divinarum personarum dicit quod in ipsis non est
distinctio secundum rem sed solum secundum modum intelligendi tantum quia ibi non
potest esse ordo nisi secundum modum intelligendi. Distinctio autem secundum rem in
divinis non est nisi personarum ad invicem et oppositarum relacionum. Non
in divinis non est ordo realis nisi quantum ad personas inter quas est ordo
nature secundum Augustinum prout alter est ex altero, non quod alter sit prior altero.
Processiones autem et relaciones non distinguuntur in divinis secundum rem sed
secundum modum intelligendi. Unde et Augustinus dicit de fide ad Petrum quod ipsum
patris est quod genuit filium, in quo datur intelligi quod generare filium sit proprie-
tas patris. Nec est alia proprietas quam paternitas que dicitur esse patris prie-
tas personalis. Non est ergo inter processionem et relacionem in divinis quer-
endus ordo secundum rem sed secundum modum intelligendi tantum. Sicut autem
relacio et processio in divinis sunt idem secundum rem et differunt secundum racio-
nem ita et ipsa relacio quamvis sit una secundum rem tamen est multiplex secundum
modum intelligendi. Intelligimus enim ipsam relacionem ut constitutivam
persone quod quidem non habet inquantum est relacio quod patet per relaciones in rebus creaturis
non constituunt personas cum relaciones sint accidentia. Persona vero est aliquid subsistens
in genere substancie. Substancia autem per accidens constitui non potest. Sed scilicet hoc relacio in divinis quod personam
constituat inquantum est divina relacio. Ex hoc enim scilicet quod sit idem cum divina essencia
cum in deo nullum accidens esse possit. Sic enim quod secundum rem est ipsa natura divina hypo-
stasim divinam constituere potest. Est ergo alius modus intelligendi quo intelligitur re-
lacio ut constitutiva divine persone et alius quo intelligitur relacio ut relacio est.
Unde inter probet quantum ad primum modum intelligendi relacio presupponat pro-
cessionem, quantum vero ad alium sic econverso. Sic ergo dicendum est: si consideratur
relacio ut relacio est presupponit processionem in intellectu. Si autem considera-
tur ut est constitutiva persone, sic relacio que est constitutiva persone a qua est processio
est prior secundum intellectum quam processio. Sic paternitas inquantum est constitutiva
patris est prior secundum intellectum quam generatio. Relacio autem que est constitutiva
persone procedentis etc. inquantum est constitutiva persone est posterior secundum intellectum

est processio sicut filiacio est nativitas / et sic ideo est persona procedens intelligitur per terminus processionis aliter vero de halis in summa pre sue summe allegando Richardum de sancto victore in libro de trinitate dicit quod persona de persona triplex procedit / quedam immediate tantum / quedam mediate tantum / quedam mediate et immediate vt quando producitur eva seth enoch / sed eva producitur de adam immediate tantum / enoch mediate tantum quia mediante seth / quod fuit filius seth / seth vero pertinet modo sic mediate et immediate processit de semine ade ingenitus fuit de ipso semine / mediate ingenitum fuit de semine eve / quia eva ab adam / mediata vero tantum productio non potest esse in divinis / quia tunc non esset summus ordo / nec summa connexio in eis / immo considerando ordinem et connexionem ut iustum esset et summam germanitatem / solum quod alie due productiones sint in divinis / productio immediata tantum est productio filij a patre / nec potest convenire productio immediata tantum nisi patri soli / sicut visum est Relinquitur ergo quod mediata et immediata est processio spiritus sancti a patre / immediata ingenitus a patre / mediata ingenitus a filio qui a patre est / est ergo ordo in divinis secundum immediacionem tantum inter patrem et filium / secundum vero mediacionem et immediacionem spiritus sancti ad patrem Notandum circa predictum articulum de processione spiritus sancti a patre et filio greci discordant a latinis / sed unde illa discordia sit orta / ubi advertendum quod ideo quia greci alio modo sunt usi quam latini in cognoscendo seu investigando processionem spiritus sancti Notandum quod in rebus mutabilibus duobus dicitur unum procedere / uno modo dicitur procedere / quando res tamen sit de uno in aliud sicut patet in motu locali / alio modo dicitur procedere aliquid sicut causatum a causa / modo greci receperunt grossiorem modum processionis in sua similitudine / uera iuxta secundum quorum dicitur spiritum sanctum de uno procedere in alium / latini vero perfectiorem modum qui non requirit transitum in alium / sed sufficit quod sit ab alio / et ergo melius dicitur / perfectius de processione Ceterum cum duplex sit spiracio / una que est flatus exterior amoris / alia est flatus interioris amoris / greci tamen grossius et imperfectius receperunt / quia sicut nos per anhelitum facimus flatum / sic spiritus a patre iret in filium / latini vero assimilaverunt spiracionem interioris amoris / et ideo melius Sed ad persuadendum illam viam grecorum Suppono primo quod persone divine non distinguuntur nisi secundum relaciones originis / illa patet ~~ex dictis supra in quarta parte~~ Suppositio secunda quod in divinis est perfectissimus ordo / illa patet quod ubi est pluralitas sine ordine ibi est confusio Tercia suppositio relaciones disparate non arguunt distinctionem suppositorum nisi secundum relacionem ad tercium / illa patet quia alias paternitas distingueretur in duo supposita propter relacionem et spiracionem Notandum quod putant quidam quod tria maxime tractantur in articulo ~~huius~~ / ~~primo ...~~ / in primo videtur spiritum sanctum a patre et filio procedere / in secundo quod aliter procedit ab utroque / sic quod non magis / nec prius ab uno procedit quam ab alio / demum firmiter credere et concedere Et in tercio quod est ab uno principio / non tamen a duobus principiis debemus credere spiritum sanctum procedere Circa primum igitur ad primum articulum premissis notabilibus iam dictis / sit haec quidem conclusio prima ad spiritum quod spiritus sanctus procedit a patre et a filio quam inter in primo summarum dixi / ei probatur multis testimoniis in littera ex sacra scriptura / et primo auctoritate apostoli ad Galatas iiii / dicentis Misit deus spiritum filij sui in corda vestra / constat autem quod nequit vocari spiritus filij / nisi quia originem sumit ab eo cum non sit alia habitudo personarum divinarum adinvicem quam originis Et ad Romanos viii / Spiritus eius qui suscitavit ihesum christum a mortuis habitat in nobis Et Matthei x / non enim vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestri Et Johannis xiiii / quem mittet pater in nomine meo / i. ut velle ulterius Et ita spiritus sanctus legitur mittitur a filio ad eos cum venerit spiritus veritatis Et cum

veniet spiritus veritatis quem ego mittam vobis a patre / in qua ostendit se filius spiritum sanctum mittere / et per consequens auctoritatem super eum habere / ergo quod immediate habet auctoritatem / ut magister dicit in primo / hec autem auctoritas non esset nisi spiritus sanctus ab eo procederet / nec aliquis fidelis presumit esse dubium de veritate huius questionis / Ratio quod questio est credulitas per ecclesiam determinatur ut ex auctoritate allegata pro opposito / ita autem spiritus sanctus a patre procedit ab omnibus est concessum / et habetur Johannis xv. Immo licet aliqui doctores grecorum in hac questione discrepant a nobis / Dicit enim Johannes [illegible] in commento super simbolum spiritum sanctum dicimus patri et filio coequalem / et procedentem de patre et filio / [illegible] hec questio omnibus est concludens sic / quia pater in omnia dedit filio que ipse habet preter generationem personalem in qua cum filio habet oppositionem / ut non sit dicit quod sic / et spiratio activa non repugnat filio / ut in eo imperfectio [illegible] pater opposita filio / ergo quod [illegible] dedit et spirationem activam sed dicitur quod non hic est de augustino xv libro de trinitate capitulo [illegible] dicentem pater non [illegible] se perfecte et dixisset si aliquid minus vel amplius esset in eius verbo quam in se ipso / Sed aliqui instant sic contra istam questionem et probationem / omne quod habet filius / ut genitus habet / in opposito respectu ad generantem / sed virtutem spirativam habet ut genitus / ergo omne quod habet generando recepit / ergo ipsam habet cum opposito respectu ad generantem / ergo cum pater pater spirare / filius patrem non potest spirare / Sed contra rationem quod si in divinis persona patris omne illud quod in actu producto / in quo sibi non opponitur / sic pater communicet spiritum sanctum generantem activam / ergo in isto sibi non opponitur et sit spiritus sanctus generans / sicut filius spiritum sanctum generatione passiva / et sic spiritus sanctus esset filius / et hoc quia quod in generatione passiva spiritui sancto non opponitur / Quod primo videtur quod maior non est vera / nisi sit modificata / omne quod habet filius ut genitus / habet cum opposito respectu ad generantem / subaudi patri est generanti / ergo ista proprietate opponitur pater filio / Secundum enim generandi habet filius ut genitus a patre / non tamen sic ut pater generat / et filius non / eodem modo dicendum de spiratione / Ad secundum dicendum quod in divinis persona producta quantum persone producte omnia in genere cum ea non habet oppositionem / omnia que sunt communicabilia / non proprietates personales sunt incommunicabiles / sed proprietas qua persona inesse constituitur quantum esset confusio personarum / non generatio passiva est proprietas personalis filii qua inesse constituitur / unde non communicatur / filio generatio activa constituitur personam patris / spiratio autem activa nullam personarum inesse constituit / et ideo communicabilis est / Secundo questio probatur sic / pater communicat filio omne illud quod filio non repugnat / non spirare non repugnat filio / igitur filius habet hoc a patre / antecedens / quia res non videtur omnimode esse perfecta / que non habet omnia que sibi non repugnant / quia aliquid deest ei quod ipsum possibile est habere / non pater filium generat in omnibus sibi possibilibus / sic quod ei nichil sit quantum ad aliquam additionem / quod sic / quia si spirare sibi repugnaret / hoc esset ratione essentie / et hoc non / quia pater esset eius essentie cum filio / et sibi non repugnat spirare ut omnes concedunt / ut repugnaret ei ratione filiationis sed ratione proprietatis personalis / et hoc non / quia spirare nullam oppositionem habet ad filiationem / Tercio quia processus per modum caritatis est a pluribus eo quod caritas tendit in alterum / sed spiritus sanctus procedit per modum caritatis

amoris caritativi i. re / a. 2 / q. 8 / quia per modum amoris procedit dicitur
est / sed quod caritativus patet quia ille est amor perfectissimus et liberalissimus
Et confirmatur sic quia eternaliter filius sit amator patris / sic pater
filium / et si per modum voluntatis productus amoris spiritus sanctus producitur
/ conveniens est quod ab utroque producatur / Sed forte dicetur contra quia spiri
tus sanctus diligit equaliter patrem et filium / sic ille sermo / quia in
trinitate non est maius nec minus / Ad hoc respondetur uno modo quod hoc est verum
de amore essentiali / sed non de notionali / Vel aliter dicitur quod equaliter diligit
hoc est quod recipit / ut diligatur / non autem est ita in patre et in filio / qui
nil non recipiunt / ut sic filius recipit / hoc tamen non solum est ut diligat
/ sed ut diligendo eum pre ... agat spirando sicut ... quia nisi sic esset in tri

vid

nitate non servaretur debitus ordo in eis ut in omnibus personis / quia
inconveniens / et quare / quia filius et spiritus sanctus inter se nullum haberent ordinem
/ cumque primo eius dependeant a patre ab eterno / De hac questione sunt Augustinus
... de trinitate et multi alii doctores non solum latini sed etiam greci / quorum
mentionem ... in ... / et pro veritate questionis aliqui sunt assignati / Ex qua questione
sicut pater ... pater communicat filio omne quod habet preter relacionem ... con
structam personam patris / distinguitur tamen a filio / et que non repu
gnat distinctioni inter patrem et filium / hoc patet Johannis ... pater filius ad pa
trem dicit omnia que mea sunt / quia nisi hoc esset / non simile ... de fi
lio / nec spirare repugnat distinctioni / inter patrem et filium / Secundo sic quia per spirare pater non distinguitur a fi
lio quo ad omnes ... patet / quia solum generare et generari sunt relaciones
secundum quas pater et filius opponuntur / et tales tamen relaciones originis
constituunt personas / ... supposita / Sed generare et spirare sunt rela
ciones disparate / ergo filius spirare et generari / ergo non distinguunt / ... re
pugnat distinctioni patris et filii / Tercio sic quia pater communicat filio
quicquid et activam spiracionem / ... / omne quod non repugnat distinctioni filii
a patre / et ... patri / quod non distinguit patrem a filio / pater
communicat filio et activa spiracio est huiusmodi / ergo etc. / a ... est primo tercio in
... et sequitur / Quarto sic quia si spiritus sanctus non procederet a filio non
distingueretur ab eo / nisi per ... / quia tunc in filio et spiritu sancto non
essent relaciones nisi disparate / sed ... non sufficiunt ad distinctionem / nisi
... / sic patet per ... suppositorum / ergo ... pre... / quia tunc
in filio non esset spiracio activa / sed sola filiacio / sed illa et spiracio passi
va sunt disparate ... / ergo ... Quinto sic quia spiritus sanctus per rela
cionem originis ... relacioni ... in filio distinguitur a filio / ...
spiritus sanctus distinguitur a filio / et non ... / ... distinccio in di
vinis locum non habet / ergo ... Sexto sequitur ... spiracionem activam / fili
us distinguitur a spiritu sancto / quia nulla alia relacio est in filio que opposita
relacioni constituit suppositum spiritus sancti / ergo etc. / quia alia filiacio disparate
se habet ad spiracionem / ... / ergo ... Septimo dicitur quod questio
... ad suppositum et ... contra ... questione et ex notabilibus
et suppositis in notabilibus premissis / et tunc sic dictum de primo articulo

29 articulus

Quantum vero ad secundum articulum sit per ... questio Spiritus sanctus non pro
cedit / ut causalitate est a patre / et a filio patet / quia ponitur ... in divinis

Legum non habet / ubi totum est commune / nec per prioritatem cause sive dictio per
originem primitatem que est in spiritu sancto / sicut pater et filius / Et ideo in
divinis hec non est causa quod aliquo modo / Secunda conclusio / spiritus sanctus non est plus
originaliter a patre quam a filio / Probatur sic / et quicquid est a duobus tamquam ab uno prin-
cipio / non est plus origine ab uno quam ab alio / Sed spiritus sanctus est a patre et
filio tamquam ab uno principio / ergo non plus ab uno quam ab alio origine / Maior
et antecedens patet / quia quod a pluribus procedit plus originatur ab uno quam ab alio / non est ab
eis tamquam ab uno principio / ad hoc enim quod originaliter equaliter procedat ab
ambobus / sed magis est ab eis ut a duobus principiis [illegible] origina-
tionibus principiatum / et sic non / Tercia conclusio / Nec spiritus sanctus plenius proce-
dit a patre quam a filio / nec expressius / Cuius racio est / quia procedit ab eis tamquam ab
uno principio spirante / modo plenius vel expressius procedere ab uno quam ab alio /
necessario importat distinctionem principii et repugnat unitati principii / [illegible] / Secundo
quod hec maior plenitudo vel intelligatur quo ad personam procedentem / quod forte
secundum aliquid sui principalius procedat a patre / et secundum aliquid sui minus
principaliter procedat a filio / Et istud locum non habet / cum nulla sit pluralitas
in persona procedente / Vel intelligatur quo ad operacionem actualem / puta
quod spiracio activa plenius esset in patre quam in filio / vel expressius
et sic etiam locum non habet / quia cum persone sint per modum unius / spirant ut
unum principium ipsa equaliter eque perfecte / et eque plene necessario [illegible]
ambobus / Ex quo [illegible] principalius accipit [illegible] plus [illegible] / vel cau-
salitate seu origine / vel expressius / vel plenius [illegible] spiritus sanctus non
procedit principaliter a patre quam a filio / [illegible] po-
sitis / Quarta conclusio [illegible] / et principaliter
eodem / spiritus sanctus plus procedit a patre quam a filio / et principaliter ab eodem
[illegible] / quia auctoritas [illegible] manet in patre / [illegible] a filio eque p-
fecte / et [illegible] procedit / [illegible] non auctoritative / [illegible] quod a filio procedit
et filius [illegible] a patre / sic omnia sua [illegible] a patre / [illegible] de trinitate
[illegible] dicit quod principaliter procedit a patre / ut [illegible] in [illegible]
[illegible] / et exponit ad secundum dictum / Et [illegible] sit dictum de [illegible]

Quantum igitur ad tercium articulum / ponitur hec questio [illegible] / quod pater et
filius sunt unum principium spiritus sancti / In hac fere omnes doctores theologie
conveniunt / et racionabiliter / quia idem est declarata per ecclesiam / cum [illegible]
[illegible] in suis determinacionibus / et fuit allegata ante [illegible] affirmando
quesiti / et persuadet sic / quia aliquo modo [illegible] tota trinitas ad creaturam / et
pater et filius ad spiritum sanctum in actu spiracionis / Sed tota trinitas est
unum principium creature / ergo [illegible] pater et filius sunt unum principium spiritus sancti
[illegible] / et antecedens / quia sic creatura procedit a tota trinitate / ita spiritus sanctus a patre
et filio / [illegible] est manifesta / eo quod opera trinitatis indivisa sunt [illegible]
Et hec est intencio beati Augustini [illegible] de trinitate sic dicentis / sicut pater et filius
et spiritus sanctus relative ad creaturam sunt unum principium / unus creator / [illegible]
[illegible] / sic pater et filius relative ad spiritum sanctum sunt unum principium / Sed de modo
quo sunt unum principium est dubium / de quo dicit [illegible] [illegible] pater simul [illegible]
[illegible] in [illegible] principali ad [illegible] quod pater et filius sunt unum prin-
cipium spiritus sancti / [illegible] signatur in hoc nomine principium / [illegible]
[illegible] principium [illegible] per modum [illegible] / et accipit [illegible] a [illegible]

3us articulus

Spirandi

apparet quod sicut pater et filius sunt unus deus propter unitatem forme divine si-
gnate per hoc nomen deus ita sunt unum principium spiritus sancti propter unitatem Hec
Petrus de Candia dicit quod producunt spiritum sanctum ut plures per personalitatem sed ut
unum concordi voluntate Unde dicit quod omnis actio comparatur ad ipsum agens et ad
principium quo agit sed dicit quod agens est suppositum et principium quo agit forma
aliqua in ipso et ideo concedit quod spiritus sanctus procedit a patre et filio ut sunt plures agen-
tes sed tamen ut sunt unum in principio quo agunt et hec solo per similitudinem dicitur et
quod non et quod in dicitur quod hoc principium quo agitur est potencia spirativa in qua
includitur unitas essencie Unde dicit quod in divinis est reperire formam communicabilem
quam habet et formam communicabilem quam duabus et formam communicabilem in
a primo sit actus communicabilis quam habet omnibus personis ut intelligere a secunda
actus quam duabus ut spirare et a tercia actus sive unum ut generare Gregorius
vero de Arimino dicit quod illa proposicio quamvis communiter est concessa ut vera non
tamen est in sua proprietate accipienda sicut in scriptis quam facit de proprietate hominis sed
in sensu quem intendebant qui secundum eum est iste quod pater et filius dicuntur unum
principium spiritus sancti et uno eodem et modo spirant spiritum sanctum et sic tacite unum
principium unde est quod non asserit Bona ventura autem dicit quod una est voluntas
patris et filii sic sunt una substantia et quod spirant spiritum sanctum inquantum sunt unum secundum
dictum voluntatem Petrus similiter dicit Thomas de argentina quod pater et filius
spirant spiritum sanctum ut unum principium sub racione summe caritatis spiratiue indi-
viduabiliter concurrentes et cetera ordine ad terminum productum quod hec virtus spi-
rativa est voluntas fecunda in divina essencia sumpta sub respectu posito ad
spirandum Pro cuius pleniori intellectu notandum quod potencia generandi est esse-
cia divina qua pater eternaliter intelligendo eam dicit filium generat filium sibi equa-
lem cui omnia sua communicat Sic in proposito videtur protensibilior quod esse-
cia spirativa sit eadem essencia qua pater et filius eterna concordia volun-
tatis perfectissima caritate diligendo se spirant amorem scilicet spiritum sanctum necnon
quem eius Quarta quod consequenter dicam sub correctione plenius et melius
intelligendum quod unum principium dicitur spiritus sancti quamvis distincti in persona
inquantum unum sunt in voluntate spirativa vel in concordia voluntatis que
est essencia divina sub certo respectu scilicet spirandi spiritum sanctum Et si dicis ergo esse-
cia divina spirat ergo pater et filius sunt unum principium inquantum sunt
propter in voluntate spirativa que est essencia divina Dicendum quod non sequitur sed bene
sequitur quod essencia est potencia qua pater et filius spirant sub certo respectu
sic eciam est potencia qua pater generat et tamen non sequitur quod ipsa generat Sic
communiter pater et filius concordia voluntatis spirant potencia que est
ipsa essencia sed ex hoc non sequitur quod ipsa spirat Et Marsilius in scripto
primi dicit et circa distinctionem xi questionem et cetera clo iii dicit Difficile est in hac
materia clare et plene loqui sed oportet sequi modum loquendi quem et
subdit quamvis dicat quod sic videtur immo tamen huic dicto videntur se concordare
modi communiter dicentes Gregorius de arimino Et Wilhelmus Anselmus libro
suo de processione spiritus sancti dicit sic Nullus sensus capit spiritum sanctum esse pa-
tris et filii secundum quod alter est pater et alter est filius sed secundum quod uterque
est deus Sed queritur an pater et filius ex quo sunt plures persone possunt
dici plures spiratores aliqui dicunt quod sic sed hoc contra in solucione
ultime racionis dicendo et quod predictis dicitur quod spirator est sanctum et spiracio est prima

pater et filius non debent dici duo spiratores / nec propter hoc ponitur pluralitas in forma a qua quis denominatur spirator. Cum ergo dicitur possumus quod pater et filius sunt duo spiratores / quia adiectiva nomina ponunt numerum circa numerum suppositorum / Et si dicatur quia ergo Hilarius dicit / quod spiritus sanctus est a patre et filio auctoribus / respondendum est secundum [illegible] quod ponitur [illegible] adiectivus ut sit sensus auctoribus id est agentibus vel spirantibus / et tantum de tercio articulo.

Sed ad rationem primam suppositi quod arguitur utrum spiritus sanctus perfecte et sufficienter [illegible] si intelligatur perfecte et sufficienter / sic quod possit ab eo procedere sine filio dicendum quod non / et necessarium quia ergo aliquid patri est impositum / quia spiratio sua est perfecta et completa et virtus sua perfectione habet eam producit cum filio / et ideo non est in hoc superfluus filius / Si intelligas aliter puta quod pater perfecte spirat vel quod spiritus productus sit perfectus / sic conceditur patrem perfecte et sufficienter spirare / et negatur ergo quando quis dicit quod superflue procedat a filio procedere / quia eadem spiratio perfecte sit ab utroque tamquam ab uno principio ut dictum est. Ad [illegible] confirmationem conceditur quod ingenitum unum id est ingenitum est una fecunditas voluntatis et improcessibilis unde quia in patre est plenissima fecunditas nature et voluntatis et ipse hanc a nullo recepit sed originis et generationis et processionis procedit / id est utrique ponitur principium sub ratione innascibilitatis et improcessibilitatis / Filius vero licet sit principium generationis quantum voluntatis fecunditas / quia non est innascibilis quia tamen inspirabilis sicut pater / ideo est principium secundum ordinationem que est processio / et non primo / Spiritus vero sanctus nullo est principium quia nec innascibilis / nec inspirabilis sive improcessibilis / Sed ad rationem primam quesiti loquendo de prioritate temporis / vel cause / vel dignitatis / nec autem ad rationem conceditur quod persona patris est prima prioritate originis in [illegible] / quia non est ab alia / sed tamen quia pater et filius non sunt plura principia / sed unum principium spiritus sancti ideo non prius a patre quam a filio procedit spiritus sanctus / Sed de confirmatione dicendum quod licet dignius sit non esse ab alio nisi quod persona patris non est ab alia / sed alie sunt ab ipsa / non tamen est prior origine pater quam filius respectu processus spiritus sancti / Sed ad rationem contra secundum quesitum dicendum [illegible] [illegible] dicitur de principio spirativo iuxta duos modos in tercio articulo dictos [illegible] dimissis illis dico iuxta modum quorundam quod spiritus sanctus procedit a patre et filio ingenitum sit unum in essentia sub respectu spirationis spiritus sancti / vel ingenitum sit unum in voluntate spirativa / quod est essentia [illegible] est principium respectu actus spirandi / et conceditur quod spiritus sanctus est ista essentia / sic [illegible] est ingenitum ea spiratur / non ingenitum est concordia voluntatis patris et filii respectu actus spirandi / sicut [illegible] potencia generandi filium est essentia / que est filius / sed in eo non est potencia generandi active / sed in eo est potencia ad generari / et tantum sit dictum de tercio articulo. Sequitur articulus pertinens ad divinitatem quo ad effectum [illegible]. Et primum secundum [illegible] et

applicatum [illegible] / circa quod nota quod sicut videmus in corpore naturali hominis sic est in mistico / id est in ecclesia. In homine autem est una anima / et unum corpus diversa tamen membra / diversa officia habencia / sic necessaria ad regimen et ad integritatem corporis. Sic est in ecclesia / que est quasi unum corpus hominis diversa membra / anima autem que hoc vivificat est spiritus sanctus / et lo[...] [illegible] de spiritu sancto invenimus

crede ecclesiam katholicam. Et sciendum quod ecclesia i. congregacio fidelium in qua
bonus quilibet est sit membrum habet 4 condiciones. Prima quod est una
Cant. 6. Una est columba mea. Hec autem unitas ex tribus causatur. Primo
ex unitate fidei quam omnes credunt corde et ore confitentur. Et ideo apostolus ad
Ephes. 4o dicit: Unus deus, una fides, unum baptisma. Secundo ex unitate
spei, quia omnes firmati sunt in una spe perveniendi ad vitam eter-
nam. Ad Ephes. 4o: Unus spiritus et unum corpus in una spe vocati-
onis. Tercio ex unitate caritatis qua omnes connectuntur in amore
dei ad invicem in amore. Jo. 17: Volo ut unum sint sicut ego
et pater unum sumus. Ex quo sequitur quod nullus debet velle aliquo modo sequestrari
ab illa ecclesia, quia non est nisi una ista quam salvari possumus et non
extra, sicut extra archam Noe nullus fuit salvus. Secunda condicio quod
est sancta, et ideo in symbolo dicitur sanctam racione puritatis, vel sanctam i. san-
guine Christi tinctam. Et hic dicitur ad differenciam ecclesie vel congregacionis malignan-
cium, de qua dicitur psalmo 25: Odivi ecclesiam malignancium. Tercia est quod
dicitur katholica i. universalis a katholos grece quod est quod latine et dicitur univer-
salis. Primo quantum ad locum, quia per totum mundum. Nam ecclesia est congre-
gacio fidelium. Fides autem per totum mundum est dispersa. Unde Aug. Gen-
tes in mundum universum predicate evangelium. Et hec ecclesia habet tres partes: unam
in celo, aliam in terra et terciam in purgatorio. Secundo dicitur universa-
lis quantum ad condicionem hominum, quia nullum abicit: non dominos nec servos, non
masculos nec feminas. Ad Gal. 3o. Tercio quantum ad tempus. Licet aliqui di-
xerint quod ecclesia durare debet usque ad certum tempus, sed hoc est falsum, quia hec ecclesia incepit
ab Abel et durabit usque ad finem mundi. ~~Tercia condicio~~ Quarta condicio
quod dicitur apostolica i. firmacione doctrine apostolorum, quia per documenta apostoli-
ca fideles in unitate fidei sunt adunati, quia in omnem terram exivit so-
nus eorum. Psalmo 18. Et hic dicitur apostolica i. firma, quia habet firmum funda-
mentum, scilicet Christum. Ja. ad Cor. 3o: Fundamentum aliud nemo potest
ponere preter id quod positum est, quod est Christus. Fundamentum autem secunda-
rium sunt apostoli et eorum successores. Ideo dicitur apostolica, id est firmiter
in apostolis fundata. Unde Apoc. 21 dicitur quod civitas habebat 12 fundamenta
et erant ibi scripta nomina 12 apostolorum. Et ideo est quod ad designandum fir-
mitatem ecclesie caput eius vocatus est Petrus i. firmus. Firmitas autem eius
apparet, quia nullomodo destrui a persecutoribus potuit, immo in persecu-
cionibus magis crevit, quia fundata erat super firmam petram. Unde
Albertus magnus de hoc nono articulo sic inquit: Deinde tractantes
articulum nominis diximus sic et unam sanctam katholicam et apostolicam
ecclesiam, nichil huic addentes articulo, nisi quod diximus in unam, hoc
ad explanacionem addentes contra scismaticos tunicam domini incon-
sutilem scindere nitentes. Filii autem sancte cantica: Una est columba mea. Et
de hoc in libro corporis Christi satis dictum est. Sequitur: Confiteor unum
baptisma. Et dividitur in duas partes. Primo ponitur unius sacramenti confessio
cum dicit unum baptisma. Secundo eius virtus vel operacio ibi in re-
missionem peccatorum. Unde hic ponitur confirmacio sacramentorum, quibus peccata

4 condiciones ecclesie

Unitas

2

3

4

Albertus

Sacramentum ...

delentur/ Unde ad hunc articulum pertinent omnia sacramenta/ licet solus bapti-
smus hic exprimatur/ quia baptismus est principium et ianua omnium aliorum
sacramentorum/ sine quo nullus potest fieri saluari/ adeo de ipso solo fit mencio
singulariter/ et tamen in dictum datur intelligi principaliter/ De hoc sacramento dicitur Ezechielis
36 Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inqui-
namentis vestris/ Unde Albertus magnus Deinde tractantes de communi

concilio dixerunt Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum

Apostolus autem dicebat remissionem peccatorum/ et addidit ad confessionem sancta
synodus/ Confiteor vnum baptisma quia non remittuntur peccata nisi per
sacramenta/ quorum ianua et fundamentum est baptismus/ Et ideo bapti-
smus ut fundamentum in omnibus aliis remissionem operatur Johannis iii°
Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest intrare in regnum
dei/ Dicit autem vnum baptisma ut innuat vnum esse baptisma cristi
et non secundum numerum baptisatorum baptisma/ quidam enim dixerunt quod ab uno me-
lior est quam ab alio/ Contra quod dicit sancta synodus Confiteor vnum et equa-
lis valoris baptisma quod est baptisma in forma ecclesie celebratum/ hoc
enim est vnum baptisma et equale/ siue detur a bono siue a malo/ quia bapti-
sans est sicut minister/ Domina autem cristus qui equaliter dat per bonum et
malum baptistam/ Unde Augustinus Quid facit tibi minister malus/ ubi
bonus est dominus/ quasi dicat nichil/ Cristus enim est qui baptisat mediante eo qui
visibiliter baptisat exterius/ Johannis 1 Ille qui me misit baptisare in aqua
ille dixit mihi super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum
hic est qui baptisat/ Et sic baptismus est vnus vnitate forme et vni-
tate mediante baptisantis/ Tercio autem dicit in remissionem peccatorum/ Actuum
1 Johannes quidem baptisauit aqua vos autem baptisamini in spiritu sancto non
post multos hos dies/ Actuum 19 Johannes baptisauit aqua in eum
qui venturus erat post se ut crederent hic esse in ihesum cristum/ et tunc
baptisati in nomine ihesu et acceperunt spiritum sanctum/ Circa punctum articuli
qui est de vnitate baptismi et de collacione seu remissione peccatorum pro primo
moueo istam questionem/ Utrum baptismus conferat graciam delen-
tem culpam/ Et quod primo vnum presuppono et duo queram/ presuppono quod
baptismus conferat graciam/ et queram de modo delendi culpam pro primo secundo
Et tercio de modo delendi culpam vniuersaliter/ Contra suppositum ar-
guitur sic/ baptismus non confert graciam/ presuppono hoc sic/ quia
voluntas pueri non mutatur/ ergo sic ei uniformiter respectu gracie
sed deus hoc paratus est dare/ ergo eodem modo dat/ modo non dat/ hoc est nisi per
mutacionem in voluntate suscipientis/ ergo si in puerulo non mutatur vo-
luntas non recipit graciam ergo etc./ In oppositum suppositi arguitur sic
baptismus confert graciam etc./ quia puer baptisatus est dignus
vita eterna/ nam si nunc decederet statim euolaret/ sed hec digni-
tas non est sine gracia/ ergo habet graciam/ quam ante baptismum non
habuit/ ergo baptismus confert graciam etc./ quo adsupposito hec/ Sed
quod assistitur primo modo baptismus non tollit omnem culpam in hoc quod diuersimode

Marginal note (upper right): de vnitate articuli

Marginal note (right, level with "moueo istam questionem"): quero

Marginal note (lower left): quero

morborum diverse sunt medicine sicut dicit / sed invenimus quod illud quod non
sanat omnem, quod sanat catarticum ergo cum culpe sint diverse non tantum
specie / sed genere scilicet culpa originalis / et actualis mortalis / ergo ad hoc quod
curantur necesse est quod diverse adhibeantur singules medicine / sed bapti-
smus est unicum sacramentum / quia est delere peccatum originale / ergo
baptismus non delet omnem culpam actualem / ergo conclusio quo ad
quesitum falsa. In oppositum pro veritate est Augustinus in Enchiridion quod tam
parvuli quam adulti in baptismo moriuntur originali peccato / et Isidorus
de summo bono parvuli originali peccato carent per baptismum / sed originale peccatum
tolli non potest / nisi simul tollatur actuale / si ibi fuerit / ergo baptismus
tollit omnem culpam si invenerit aliquam cum originali / Respondeo hec questio
distinguitur in tres articulos. Primus est de modo conferendi gratiam per
baptismum / et tangitur cum dicitur baptismus confert gratiam / Secundus
est de modo delendi culpam per baptismum specialiter cum dicitur / delet / Ter-
tius est de modo delendi culpam universaliter / et tangitur in fine cum
concluditur / delet omnem culpam. Quantum ad primum articulum / notandum
baptismum conferre gratiam potest intelligi dupliciter / Primo virtute sua continua-
tive / sibi naturaliter inherente / quod patet in signo de ceco nato / Iohannis illuminato
Iohannis ix° et de rebecca uxore ysaac Genesis xxv. Alio modo virtute divina sibi sup-
naturaliter assistente ad invocationem Christi non sacerdotis dicentis / Descendat in
hanc plenitudinem fontis virtus spiritus sancti / ut patet illi sacramento supernaturaliter assistat
/ non per inherentiam / quia virtus divina non est alligata sacramentis ut dicit Augustinus
Alexander vero de hales in quarta parte sue summe dicit quod proprie confertur gratia
sanctificationis sive purgationis a peccato originali in baptismo / et hoc merito
passionis Christi / et aliene fidei / et virtute sacramenti / et huius ratio est / quia tunc tempore
divine misericordie / intuitione sue parvuli impotentie / tum tempore suis culpe / quia
cum per actum alterius fuit culpa contracta / et ipsi non poterant se adiuvare
/ misericors deus congruum reputavit eis per alium subveniri / Sed cum pro illa
culpa nullus satisfacere poterat purus homo / ideo subvenit deus genus
humanum per passionem Christi / et cum ius eius effectum non habet passio / nisi
in hiis qui volunt fieri membra Christi / et consenciant / et hoc non poterant par-
vuli per se / ideo subvenit eis voluntas / et fides aliena / Sed quia fides sub-
venit profitendo / et hoc est in sacramento ubi per est professio mortis Christi in
signo / ideo subvenit per sacramentum / unde ea sit dispositiva parvuli
ad salutem / et primum est passio Christi / secundum fides aliena / tercium vero et
immediatum est virtus sacramenti / que caracterem imprimit qui ad gratiam
disponit. Et per hoc patet solucio ante oppositum quesiti / quia voluntas parvuli
non operatur ad susceptionem gracie / sed passio Christi / et fides aliena / Et
Richardus in scripto quarti dis. iiii dicit [illegible] quilibet et per meritum passionis sue
omnibus ianuam paradisi aperuit plenarie / quantum ad sufficienciam / quod nullus
homo alius facere potuisset / sed per baptismum inquantum est instrumentum divi-
ne / quo primo homo efficitur particeps meriti passionis Christi / et membrum
ecclesie / cuius caput est Christus / et quo tamquam speciali signo confertur bap-
tizatis passionis Christi in immersione / et eius resurrectionis / in elevatione
de aqua / aperitur baptizato plenarie ianua paradisi quantum ad effi-
caciam. Unde secundum Bedam et auctoritatem eius quam ponit in textu adducit

ca° v. inter alias diras / inter circumcisionem et baptismum prima est hec quod tempore
circumcisionis / circumcisi ianuam regni celestis nondum intrare poterant
sed modo homines hoc possunt per baptismum / Sic autem baptisato ianuam paradisi
aperire / est contra illud / quod animam baptisati separatam a corpore
potest ab ingressu paradisi prohibere / simpliciter vel ad tempus / Tunc autem animam separa-
tam simpliciter ab ingressu paradisi prohibent / dicitur quod duo scilicet mortale peccatum / scilicet
originale vel actuale / et obligacio ad penam eternam / Tunc autem prohibent
ad tempus sunt tamen duo / scilicet peccatum veniale / et obligacio ad temporalem penam
Illa enim superna ierusalem / libera est ab omni servitute culpe et pene Dicente
apostolo ad Galatas iiii° Illa que sursum est ierusalem / ergo per baptismum non tantum
deletur in baptisato omnis culpa / sed etiam sibi remittitur omnis obligacio
ad penam eternam / sive sit debita originali peccato / sive actuali / et omnis
pena temporalis debita actuali peccato de quo infra dicetur / Ex quo patet quod ba-
ptismus aperit ianuam regni celestis / et aperire ianuam celi est tollere
impedimenta ingressus in regnum / et primum impedimentum est deformacio dei ymaginis
ex parte anime / et hoc impedimentum tollitur per baptismum / quo anima informatur
/ in tollendo culpam / et ornando virtutibus / Parvulis enim in baptismo con-
feruntur virtutes quantum ad habitus / sed non quantum ad actus / Quod autem
anima ornatur virtutibus dicit Ezechiel xvi° / sic omnes inimicos relinquens
virum suum / Glosa dicit / quos enim in baptismo copulavit et orna-
mento virtutum decoravit / Aliud impedimentum est offensa creatoris et
creaturarum / quod amotum fuit / passione Christi ut placavit offensam Christus
pie moriendo / quam provocaverunt primi parentes impie peccando unde
Christus moriendo satis fecit pro peccato primorum parentum et offensam dei pla-
cavit Ad Colossenses i / pacificans per sanguinem crucis eius sive que in celis
sive que in terris sunt / Super quo Glosa pacificavit per mortem crucis
celestia et terrestria / quia patet hominem introivit in celum / Tercium impedimentum
fuit corruptibilitas sive mortalitas ex parte corporis / Hester iiii non erat licitum
indutum sacco i. corpore corruptibili et mortali intrare aulam regiam / i Corinthios
xv Oportet corruptibile hoc induere incorrupcionem / et mortale hoc induere
inmortalitatem / hoc impedimentum amotum est resurreccione que est causa nostre
resurreccionis / i Corinthios xv Si Christus resurrexit et nos resurgemus / Glosa per ipsum
enim fiat resurreccio mortuorum / Christi enim resurreccio est causa nostre resu-
rreccionis spiritualis causa motiva et efficiens quodammodo ... ergo amocio est
ianue aperio Ad Hebreos x / et ideo supra ponit quod plures effectus baptismi
Primus est contra malum culpe / alius contra malum pene / Tercius quantum
ad ornatum in bonis respectu meriti / Quantum autem ad primum effectum est equali-
tas in suscipientibus baptismum in quo omnium peccatorum est similiter plenaria
remissio / sive enim sit parvulus qui est gratia nullus ... contraxit
peccatum sive adultus / Quantum autem ad alia duo non est equalis effectus hic tamen non
est quantum est de virtute sacramenti / sed quantum est de condicione suscipientis unde
secundum fidei proporcionem maiorem et minorem gratiam baptismalis / maiorem
et minorem effectum quantum ad alia duo / fomes enim in quantum est pena
magis et minus diminuitur per gratiam baptismalem / secundum quod maior et
minor est devocio fidei in suscipiente / aliter est forte de aliis penis
contractis scilicet infirmitate ignorancia malicia / aliter secundum quod peccatum

libera est

maior et minor purgatio a peccato et circumstanciis peccati maiorem et mino-
rem secundum effectum gratie baptismalis / tum autem secundum maiorem preparacionem fidei et mino-
rem preparacionem expediciuus et efficaciuus ordinat in viam merendi gracia
baptismalis sequitur / Eo enim gracia expediciuus agit quo maius sibi subiectum
tum et minus impedimentum / Et Richardus ubi supra sic dicit quod in bapti-
smo eandem graciam recipiunt de lege communi et eandem fomitis repressionem
quia illa est per caracterem et graciam / Si autem loquamur de adultis inter se vel
per comparacionem ad paruulos sic dico quod non in omnibus est equalis effectus ba-
ptismi / nec quantum ad remocionem mali / nec quantum ad collacionem boni
quia in paruulis enim delet solum originale et penam ei debitam / In adultis autem delet
et originale et actuale / et remittit obligacionem pene debite tam origina-
li quam actuali in uno in adulto / plura delet peccata quam in alio / quia plura inuenit
/ quia ibi adulti non equaliter ad susceptionem gracie se disponunt / et ab eadem
virtute est effectus maior in materia magis disposita / ideo non omnes adulti in
baptismo equalem graciam recipiunt / et ex quo nec equalem fomitis repressio-
nem / et quia vniuersaliter magis pollet fides et disposicio propria quam aliena ideo ce-
teris ~~paribus~~ paribus maiorem graciam recipiunt adulti in baptismo quam paruuli

Ex premissis sit hec conclusio ad istum articulum Baptismus confert graciam
virtute diuina scilicet superne assistente et non virtute propria. Et quantum ad hanc conclusionem
prima pars conclusionis scilicet quod sicut baptismus confert graciam regenerantis virtute
spiritus sancti / qui datus est nobis / sic spiritus sanctus est virtus diuina sacramento baptismi
superius assistens in efficaciam anime baptizati saluandum et in potenciam anime vt ira-
scibilem concupiscibilem et racionalem cum virtutibus spei fidei et caritate se la-
tissime diffundens / Secunda prima pars conclusionis est vera / quod considerans venerabilis
Beda de baptismo dicit sic ait Ex opere tactu sacratissime sue carnis vim regenerandi
contulit omnibus aquis quibus baptizantur quod fieri non potest nisi virtute
spiritus sancti ibi superius assistentis / Et pro maiori conclusio cum suis ligatur conclusio
imbibit aduertendum quod baptismus confert graciam tripliciter / effectiue et dispo-
sitiue Dicitur instrumentaliter / quod solus deus confert graciam in baptismo prin-
cipaliter Dicitur effectiue / quod baptismus hoc efficit in baptizato spiritualiter / quod ab-
lucionis forma naturaliter et significatiue racione sue prolacionis / perspicuitatis et frigi-
ditatis Dicitur dispositiue quod baptismus disponit animam baptizandi ad su-
scipiendum graciam / quam tamen solus deus creat de nouo in anima baptizati / Secunda
pars conclusionis patet quod baptismus non confert graciam virtute propria / Et ideo in principio
quia virtus diuina non est ista sacramenti licet in decretum in ad clementem fiat sacramentum
Corroboratiuum diuina / licet solus deus conferat graciam in baptismo superna-
turaliter et principaliter tamen dona creata conferendi aliquaminus baptismo inseruit / Corro in
secundum baptismus 10. licet ad primam se cum sola / tamen ad graciam non producitur
Concomitancium Cuius fidelis per baptismum apta est ianua celi / et tamen de
celo prius / Quantum ad secundum de modo delendi culpam in speciali et signanter
de modo delendi culpam originalem per baptismum est aduertendum / quod peccatum originale
tollitur in summa secundum sententiam beati Thome. et modernorum doctorum quia originalis
iusticia / qua in racione per se ad deum et in obediencia vero inferiorum ad
superiores consistebat et visionem diuinam in se continebat / quieto vero Adam
in lapsu per racionem voluit ad deum corporis / inquantum rebellio corporis ad animam est sub-
secuta ab in secunda iusticia et sic priuatus est iusticia originali per racionem

inficiatur quam nobis transfundit qualiter hinc imprimatur in nos peccatum originale
per corpus in animam cum carentia originalis iusticie et cum pronitatis defecti-
bus transfundendo. Et tamen de peccato originali in summa. Secundo vero peccatum originale
deleri per baptismum intelligitur explicite primo modo per modum superficialis abrasio-
nis qua quis abraditur pilis remanentibus radicibus in carne infecta sicut
dicunt pelagiani. Secundo per modum radicalis cohibitionis sicut ad dolorem morbi
et morsum canis rabidi mitigatum apposita medicina. Tercio modo per modum
radicalis extirpacionis quemadmodum arbor mala vel herba extirpatur cum
radice ne amplius crescat. Aliter vero de hoc notandum ubi supra quod deus
sacramento baptismi contulit proprios et principales duos effectus scilicet munda-
cionem a culpa et solucionem precii qui fiebant in effluxu sanguinis et aque
de latere christi Iohannis xix. In effluxu enim aque fiebat purgatio a culpa, in efflu-
xu sanguinis solucio precii sive satisfactio damni quod recepit deus pater
ex amissione hominis. Istos duos effectus contulit baptismo cuius virtus
est ex fluxu aque et sanguinis de latere christi. Unde sicut ex lapide [illegible]
[illegible] aqua lavatur et baptismus habet virtutem lavandi a culpa. Sicut satis-
fecit pro homine effusione sanguinis sic et baptismus virtutem tollendi rea-
tum sive debitum pene. Unde [illegible] Ro. Item est forma fuit gloza ex la-
tere ade dormientis assumpta est costa unde formata est eva sic ex
latere christi profluxerunt sacramenta scilicet aqua ablucionis et sanguinis redemp-
cionis per que salvatur ecclesia. Istos ergo effectus scilicet ablucionis a culpa et so-
lucionis reatus que reddunt sacramento redemptionis dedit baptismo. Ergo quod
habet virtutem abluendi a culpa et solvendi a pena. Aliis sacramentis dedit
virtutem iuxta alios effectus passionis sicut augmentandi caritatem confir-
mandi robur contra temptaciones etc. Quare autem sit tanta virtus et effi-
cacia huius sacramenti dictum est supra. Dicendum est ergo quod pena origi-
nalis est duplex scilicet eterna que penitus deletur et temporalis que deletur
quantum ad dominium licet non simpliciter. Unde Ro. vi vetus homo noster simul cru-
cifixus. Gloza est duplex pena iehennalis et temporalis. Iehennalem pror-
sus delevit temporalem nondum penitus tollit. Manet enim fames et sitis
mors et huiusmodi. Sed regnum et dominium eius delevit. Hec gloza. Et
loquitur ibi de morte christi cuius effectus descendit ad nos per sacramentum
baptismi sicut patet ex littera precedenti. Penam ergo originalis tollit quantum ad
dominium non penitus simpliciter. Et quantum quare non omnino tollit tam
sicut actuales. Dicendum quod huiusmodi pene etsi sint plures i. spacium proximum
sunt tamen a natura unde debentur ipsis personis racione qua sunt de massa
maledictionis sive peccati propter quod remanente persona in natura tali
et remanent pene. Hec igitur est prima racio quare remanent. Alie sunt
quasi actuales scilicet hec ne homo putaret liberacionem a penis esse premium
baptismi. Ex premissis elicio pro isto articulo istam conclusionem. Baptismus
delet peccatum originale non per modum superficialis abrasionis sed per modum mi-
tigacionis in hac vita et per modum radicalis extirpacionis in morte
usque ad futuram vitam. Pro prima et secunda parte dicit beatus augustinus in hec
verba. Dicimus baptisma dare indulgenciam omnium peccatorum et auferre peccata non
radere. Et hoc quo ad primam partem. Sed secunda patet de mitigacione corru-
pcione originalis peccati in hac vita per magistrum in 4° sententiarum dist. [illegible]
gracia baptismi mitigat fomitem nisi eius voluntate reddat vires

fomiti i. concupiscencie. Sed tercia patet per illud Genesis viii ubi dicitur: Columba recessit de archa et non reddeunte cessantibus aque diluvii aquis diluvii exsiccata est superficies terre. Glossa id est anima recessit de cordis archa in mortem et non redeunte super aquas diluvii baptismalis sed humiditas corrupcionis originalis peccati est exsiccata et eradicata. Secundo peccato vita

Conclusio prima: homo acceptus in originali peccato eget gracia baptismali

Conclusio secunda: Christus caruit peccato originali, ideo non eguit gracia baptismali

Conclusio 3a: filii parentum baptisatorum generati vel generandi sunt gracia baptismi regenerandi

Tercium ad tercium articulum de modo delendi omnem culpam per baptismum est advertendum: omnis culpa nostra perpetratur duobus, aut omissione obmittendo bonum facere, aut commissione malum faciendo, ut dicit Bonaventura li. 2 dis. 35 ar. 2 ca. [illegible], que est duo gradus culpare peccato aversionis a creatore et peccato conversionis ad creaturam. Nota quod duplices sunt pene, quedam temporales, alie eternales. ~~Item dicit alter quod in sacramento baptismi~~ ab omni eternali absolvit baptisma delendo omnem culpam. In spiritualibus vero distinguendo quod quedam contrahuntur, quedam assumuntur sive imponuntur. Contrahuntur autem sicut fames, sitis et passiones contemporanee vite, quedam imponuntur et assumuntur ut ieiunia et vigilia et [illegible] et laboriosa opera. Baptisma igitur absolvit ab omni pena eternali, absolvit nichilominus ab omni pena spirituali satisfactoria sive assumpta, non autem ab omni contracta ut pote a fame et siti, infirmitate et ceteris penis spiritualibus. Racio autem huius est quod deus ad hoc ipsum non ordinavit, et racio quare non ordinavit est quod congruum fuit quod huiusmodi penalitates in nobis relinqueret, et hoc ad manifestandum equitatem divini iudicii, ad demonstrandum meritum passionis Christi, ad promovendum meritum hominis [illegible]. Ad manifestandum equitatem divini iudicii ut illa sentencia quam dictaverat de morte Ade et posteriorum [illegible] immobilis permaneret. Unde quia illa nemo evadit ad ostendendum fructum passionis Christi, quod si dominus curaret [illegible] et fomiten [illegible] filius nasceretur immunis a culpa nec indigeret regenerari a Christo deo, ut igitur omnes sciant passionem nostram agere, dicta est virtus sacramento a passione, quod ad hoc [illegible] tum est ut penas remittat sic penas remittat simpliciter, non valet quod remedium respicit primo [illegible] nam ad amplificandum meritum hominis [illegible] quod promovet ad bonum [illegible] huius penalitates dantur [illegible] cetera que dicta sunt. Tercio ad 3m dicit [illegible] quod in sacramento baptismi si plene percipitur eius efficacia et remedium omnis culpa deletur et restituitur homo in pristinam innocenciam [illegible] ad animam. Si queratur racio huius dicendum est huius racio talis fuit divina liberalitas que tantam huic sacramento contulit efficaciam. Si autem queratur racio huius potest multipliciter assignari. Prima potest esse ex parte eius quod est ~~[illegible]~~ baptisma enim ipse est contra originale quod inter omnia peccata peiores in anima relinquit sequelas, et eius corrupcio est [illegible] et magna et ideo congruum fuit ut deus magne efficacie remedium instituerit in contrarium, ut sic in corrupcione illius morbi manifestaret rigor divine iusticie, sic et in remedio manifestaret dileccio divine misericordie, ut non solum morbum sed omnia que consequuntur annexa huius remedii virtute deleantur et hoc est quod dicit Ro. vi. non sicut delictum ita et donum etc. Secunda congruitas est racione eius ad quod est quod scilicet est ad regnandum [illegible]

sacramento transfertur homo a parte concupiscencium in adopcionem filio-
rum dei et maxime aperitur largitas divine manus in primo reditu et
adventu et hoc quod dicitur ad Titum iii° per lavacrum regeneracionis et renova-
cionis spiritus sancti quem effudit in nos abunde. Tercia congruitas est
racione ordinis quia istud est primum inter omnia sacramenta et funda-
mentum ad alia adeo ut perfectum statuatur fundamentum placuit
divine menti huic sacramento perfecte dare efficaciam ad delendum omnem
culpam ut posteriorum obliviscatur is qui baptisatus est et quod nominis
effectus omnia ad interiora extendat se. Quarta potissima racio est super-
rogacio Christi in humana redempcione quia opus eius satisfaciendo pro homine da-
mnato in infinitum superrogavit et satisfaciendo quia in incomparabilia ma-
iora sunt precium redempcionis quam delictum ipsum. Unde Augustinus in quodam
sermone Si equa lance libentur culpa hominis peccatoris et precium
redempcionis non tamen distat infima pars inferni a summo celi cardi-
ne. Intelligendum igitur quod gracia baptismalis licet non in quantum gracia
habeat prerogativam quantum ad delendum peccata venialia quia tunc magni-
tum est gracia baptismalis et hoc racione meritis passionis et maxime
ex virtute passionis Christi racione eius quod opus eius superrogavit in satis-
faciendo pro peccato originali. Sed virtus baptismi sine gracia baptismalis prerogati-
va habet delendi peccatum aliquod veniale quod non est gracia simpliciter de-
lens. Premissis ponitur conclusio huius articuli tercia in ordine que est hec:
Baptismus virtute passionis delet tam culpam omissionis quam commi-
ssionis. Probatur quia omnis culpa est delictum aut peccatum. Delictum est cul-
pa omissionis qua homo delinquit bene faciendo et avertendo se a crea-
tore per se. Sed peccatum est culpa commissionis qua homo committit ma-
lum et se ad creaturam convertendo ut dictum est in notabili primo. Sic in
veteri testamento hostie pro delicto et hostie pro peccato una fuit lex levi-
tici quarto. Ita in nova lege hostie gracie tam pro delicto id est culpa omissio-
nis quam pro peccato id est culpa commissionis unica debet esse lex scilicet gracie sacramentalis baptismi
qua omnia peccata abluuntur. Id quod verum. Corrolarium primum non solum culpas
originales baptismus delet sed eciam actualem mortalem vel venialem patet quia cor-
relative hec omnia peccatorum genera in predictis culpis tam omissionis quam
commissionis includuntur. Et hoc consonum est in forma beati Augustini in de bap-
tismo parvulorum dicentis In generacione carnali solum peccatum originale contrahitur
sed in regeneracione spirituali non solum originalium sed eciam voluntariorum fit
omnium remissio peccatorum. Corrolarium secundum et vicium superbie iniquitatis bapti-
smus delet et iniquam cupiditatem patet ex eodem fundamento quia hec duo
vicia in predictis peccatis omissionis et commissionis includuntur que bapti-
smus delet. Corrolarium ultimum corporis et mentis lavat fons ab omnibus
inquinamentis patet ex eodem fundamento quia utriusque vicia tam corporis quam
mentis in predictis includuntur que baptismus delet. Et hoc conformiter in
forma est Ezechielis xxxvi° capitulo dicentis Effundam super vos aquam
mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Corrolarium quarto
ut ipse non pie est verum. Sed tunc ad racionem ante oppositum factam quia
dicitur voluntas parvuli non mutatur etc. Respondetur quod voluntas parvuli
non operatur ad suscepcionem gracie sed meritum passionis Christi et fides
aliena prout dictum est in primo notabili. Ad secundam quod quesitum

Baptismus non tollit totam culpam etc. / Nota autem et quod dicitur diversorum morborum diverse sunt medicine. Dicitur quod unicuique morbo est determinata medicina / unde contra quandam speciem / sic morbo qui est petitio carnis ieiunium / morbo qui est cupiditas elemosina / morbo qui est superbia oratio / nichilominus quod bona spiritualia maxime sunt diffusive nature / et communicativa sue bonitatis / et sic gratia / que est prius omnium operum spiritualium / que communis est / et omnium morborum reparativa / unde ideo potest esse diversorum morborum medicina in spiritualibus / unde sic potest homo satisfacere de peccato carnis per ieiunium / per frequentiam orationis et largitionem elemosinarum / et cum dicitur diversorum morborum diverse sunt medicine / dicendum quod verum est et in spiritualibus et in corporalibus / nichilominus ratione qua bona spiritualia sunt nature diffusive et communicativa sue bonitatis / ideo potest esse medicina diversorum / non tamen ut quoddam antidotum et videtur / Et hoc vult Gregorius cum addit bonum sanat omnem quod etc. / Sed ut quevis quam qualitatem sortitur eorum predicta / et loquitur ibi Gregorius non de sanatione culpe que fit per gratiam / sed de illa que est reatus sive pena videntis per opera gratie. Si autem volumus extendere hoc ad medicinas sacramentales plura potest dici quod medicina potest referri ad morbum duo / aut ad illum ad quem principaliter et appropriato modo est ordinata / et secundum hunc sensum et relationem diversorum morborum diverse sunt medicine sacramentales / aut potest referri coniunctim illi morbo ad quem principaliter est ordinata et secundum hunc sensum et relationem non sunt diversorum morborum diverse sunt medicine / immo si medicina sit alicuius virtutis non tantum curat morbum ad quem principaliter est ordinata / sed et alium sibi coniunctum et hoc non est / quia non ordinatur ad illud sed ratione efficacie virtutis illius propter quam non compatitur secum aliquem morbum languidi / talis autem virtutis est medicina baptismalis / quia non tollit originale ad quod principaliter est ordinata / sed propter peccatum enim primi parentis divino iudicio quatuor erant mala inflicta homini / scilicet infirmitas · ignorantia · malicia et ex hiis omnibus conflata concupiscentia / Sed dices prudentis medici est tollere non solum morbum / sed et radicem morbi infecta facultatem / quam quia non tulit predicta quatuor / Si enim morbum tolleret et non radicem morbi si posset / imputaretur sibi in maliciam / ergo videtur quod summus medicus debuit tollere morbum originalis cum radice · i · corruptione / que est ex parte nature / sic quod non relinquitur post baptismum vel in baptizato aliqua corruptio que sit causa transfusionis ipsius culpe et reatus in alios / ad hoc videtur quod prudentis medici est non solum necessitatem tollere / unde est morbus / sed cessitatem unde sanitas est / et verus medicina consistit / unde sic est omnis intentio sanitatem perfectam inducere / et ea que ad hoc expediunt expedire / unde medici prudentissimi · i · christi intentio fuit sanitatem inducere immortalitatis et incorruptibilitatis · scilicet corporalis et spiritualis / et illa tollere que hanc impediunt / et illa permittere que ad hanc promovent / Ad hanc sanitatem perfectam promovet corruptio penalis / propter quod hanc tollere noluit / Ad hanc autem sanitatem multipliciter promovet hec corruptio scilicet quia facit hominem cognoscere suam miseriam ysaie xxviii° vexatio dabit intellectum / item quia humiliabit [illegible] humiliatio tua in medio tui / item quia detrahit et a culpa avertit ex consideratione

et actuale quantum

immensitatis pene. Job vij°. Terrores domini militant contra me. Item
propter eam non peccandi. Zach. iij°. Adam zelo meum ab adolescentia mea.
Item propter exercitium virtutum. Judic. ij°. Hee sunt gentes quas reliquit
dominus ut erudiret israhel. Item quod excitat ad desiderium celestium quibus
non fungitur et aspirat quod non habemus hic requiem. Ysidorus de summo bono
Sollicito reatu peccati manet quedam temporalis pena ut illa vita servi-
tus quietem que est a penis omnibus aliena. Item quia tollit occa-
sionem erroris scilicet ne crederetur ablacio pene esse premium baptismi sive
fructus et non vita eterna. Dicendum ideo quod prudentis medici est tolle-
re quamque radicem morbi sed non quando est ita radix morbi radicata in natura
quod tolli non potest sine destructione nature. In tali casu non est medici tollere
radicem quia hic destrueret naturam. Unde quod in homine corrupto penali-
ter est ita radicata in natura et annexa immo cum natura non est medici simul
illam tollere. Quod corrupcio penalis non est radix proprie loquendo sed potius
dissolutio ipsius corrupcionis per lasciviam sive lasciviendo et iniuria
sive negligencia hominis ... quod iniquitate huiusmodi ministrat fomentum morbo
peccati. Quod ipse est radicis causam respicientem huiusmodi dissolucionis sufficien-
tem ordinavit medicus et ordinavit scilicet ... cum gracia et subsidia
sacramentorum. Unde ex parte medici nulla reperitur insufficiencia.

Circa materiam questionis istius Richardus in scripto quarti ponit tres casus
sacramenti baptismi concernentes. Primus. Posito quod inveniat infantulus
expositus et aquo. Ut a quibus sit expositus penitus ignoratur nec sit in-
consignum invenitur seu testimonium quod baptizatus sit. Queritur utrum talis sit bap-
tisandus absolute vel sub condicione. Respondetur quod talis baptisandus est.
De conse. dis. iiij. parvulos. et infra eadem nulla. quod recipit extra ... infra d.
vi. c. iij°. et quod non est certum eum esse non baptisandum. Ideo propter reverenciam
sacramenti ad vitandum preiudicium integritatis et manifestationem ... si hoc
absolute baptisaretur. Ideo baptisandus est sub condicione. extra de baptismo
et eius effectu c. ij. ubi dicitur de quibus dubium est an baptisati fuerint ba-
ptisentur his verbis premissis. Si baptisatus es non te baptiso. Sed si nondum
baptisatus es, ego baptiso te in nomine patris et filii et spiritus sancti amen.

Secundus casus est. aliquis existens supra pontem non potest habere aquam
ad baptisandum puerum quem timet cito moriturum. Numquid si inten-
dens providere saluti pueri proiciat eum in aquam intencione baptisandi
et proferens verba in quibus consistit forma et post puer aliquo casu eva-
dat utrum debeat rebaptisari ... et posset videri aliquibus quod
sic quia fuit debita forma et debita materia et debita intencio. Ergo aut ... quod
quod talis baptisatus non esset. quia precipua in baptismo est ablucio in ...
aut ad minus quod aqua cooperitur in toto vel in parte et post ea discooperi-
tur. Unde ipsum baptismus representat Christi sepulturam et ipsius ... resurrectionem.
Item aut puer in casu predicto proiectum illius qui ipsum proicit in aquam
immersionem non est actus ordinatus ex sui natura ad hoc ut puer ablua-
tur sed ad hoc ut submergatur. Et ideo si eo casu ... ad ... eundem
proiectorem se in aquam post puerum ad liberandum eum puer extrahatur
de aqua ... esset baptisatus quia illa immersio quantum fuit ex sui natura
non ordinabatur ad elevationem pueri de aqua sed ad submersionem
pueri in aqua. Tercius casus est aliquis existens super puteum ad cuius

aquam ipse non potest attingere manu, habet tamen vas sive cum quo possit haurire
sive scutellam et cordam, ymmo quod si per cordam puerum demittat in scala-
rum(?) in aquam et extrahat baptisare intendens, et verba in quibus con-
sistit forma baptismi exprimens, utrum puer sit baptisatus. Videtur
quod sic, dum tamen scutellatus sit talis quod aqua submittabit ad abluendum
corpus pueri, quia quod baptisans tangat illum quem baptisat immediate
vel aliquis alius non est de essentia baptismi, et in predicto casu est im-
mersio et elevatio de aqua, et est immersio talis que exigitur, licet non or-
dinatur ad pueri submersionem, sed ad eius de aqua elevationem. Secundo
patet per hoc quod ille qui eum demisit supponit eum cum corda ad elevandum.
Si tamen occurrat predicta necessitas debet puerum in aqua et per se extra
debet aqua exprimi super corpus pueri sub forma verborum debita et ad
intentionem baptisandi. Sequitur articulus de corporum et animarum glo-
rificatione, cum dicitur Expecto resurrectionem mortuorum. Secundo animarum
et corporum glorificatio ibi vitam venturi seculi, in quo ponitur primo cor-
porum reparatio ibi resurrectionem mortuorum. Secundo animarum et corporum
simul glorificatio ibi vitam venturi seculi. Circa primum predictorum con-
firmatio sciamen(?). Circa primum sciendum quod opus consistit causa nostre
resurrectionis quia secundum apostolum omnes quidem resurgemus. Et iste articulus
pertinet ad divinitatem quantum ad effectum glorie, et additur iste articulus
ad confutandum errorem philosophorum qui dicunt non posse idem numero reparari
et saduceorum qui non recipiunt resurrectionem mortuorum. Etiam additur
contra heresim arabicorum qui dicunt animam cum corpore mori atque in no-
vissimo die utrumque resurgere. Unde Job xix Credo quod redemptor meus vi-
vit etc. Et apostolus omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur etc.
Albertus autem magnus sic exponit hunc articulum. Deinde tractans de ar-
ticulo xi dicens: Et expecto resurrectionem mortuorum, cui non addide-
runt nisi hoc quod dicit expecto propter quosdam hereticos qui dixerunt resur-
rectionem mortuorum iam factam esse, et non ulterius expectandam.
Dixerunt enim quod resurrectio non est, nisi anime que quotidie fit cum anima
resurgit a peccatis. ij Thi ij. Etiam(?) ex quibus est philetus et hymmeneus qui
a veritate exciderunt dicentes resurrectionem iam factam esse, et subver-
terunt quorumdam fidem. Contra istos autem apostoli dixerunt Et expecto
resurrectionem. Sequitur de utriusque scilicet corporis et anime glorificatione, cum dicitur
Et vitam venturi seculi. Hoc pertinet ad effectum glorie. Et exponitur sic, id est
in terra viventium de qua dicitur Psalmo xxvi Credo videre bona domini in terra
viventium. Est autem vita eterna ut cognoscant deum patrem et quem misit Jhesum
Christum filium eius. Contra hos philosophos qui negant vitam post hanc vitam
et convenienter ponitur iste articulus, cum sit finis desideriorum nostrorum et
pleniorum(?) finis nostri. Circa quod sciendum quod in vita eterna sunt hec. Primum
quod ibi homo unitur deo quia ipse est omnium meritorum et premium ultimum et con-
summatio et finis laborum nostrorum. Hec unio consistit in nuda et aperta
visione. Prima ad Cor xiii. Videmus nunc per speculum et in enigmate,
tunc autem facie ad faciem. Item in ferventissima dilectione, quia quanto enim
perfectius cognoscitur aliquod bonum tanto amplius amatur. Item in laude

[Margin notes: Dimitti; ar. xi; ar. xii; nota que pertinent vita eterna]

plena. Angelos videbimus quem amabimus et laudabimus. Secundum
est plenitudo desiderii et perfecta satietas que ibi habetur. Nullum enim bonum
creatum satiat appetitum, sed deus qui est infinitum bonum conti-
nens omnia bona supereminenter, ille solus satiat et implet. Juxta illud
psalmi cii: Qui replet in bonis desiderium tuum. Tercium est perfectissima
securitas quia ibi datur, quia nullus hostis, nullus timor, nullus labor, quoniam hec
priora transierunt. Apocalypsis xxi. Et per oppositum mali morte eterna
cruciabuntur. Primo ex separatione dei et bonorum que est maxima omnium
penarum. Job 20. Et de morsu conscientie. Psalmus: Arguam te et statuam te
contra te faciem tuam. Secundo ex immensitate pene sensibilis scilicet infer-
ni que est mors eterna. Quarto ex desperatione, quia non habent spem de
liberatione, ideo dolor interminabilis non finitur. Unde Ysaias ultimo: Vermis eo-
rum non morietur et ignis eorum non extinguetur. Et de ista vita eter-
na et gaudio in ea existenti satis diffuse dictum est circa duodecimum articulum
simboli apostolorum, [illegible] de quo ample dictum est in primo articulo in
expositione simboli apostolorum, et ibi cui placuerit habeatur recursus. Unde
Albertus magnus: Ultimo tractatur ultimum articulum dicentes: Et vitam
venturi seculi, quod apostoli dixerunt vitam eternam. Quomodo autem ut ex meritis
speratur et non putetur esse beatitudo in hoc seculo sicut stoici philosophi dixerunt, determi-
navit esse dicendum: Et vitam venturi seculi, ne in hac vita beatitudo esse pu-
tetur. Secundum autem sunt auctoritates apostoli ii Cor. iiii dicentis: Quod enim est in presenti est
momentaneum et leve tribulationis nostre supra modum in sublimitate eter-
num glorie pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis que
videntur sed que non videntur. Que enim videntur temporalia sunt, que autem non videntur eterna.
Amen est ex in verbis simboli. Responsio ydiote et dicit [illegible] est. Et
non dicit [illegible] fiat sicut patet ex pluribus que [illegible] in antiquis expositionibus.
Unde dominus Albertus magnus ponit hic unum dubium dicens: Est autem dubita-
tio apud quosdam in istis simbolis utrum res sit articulus vel enunciabile.
Res quidem est sicut incarnatio et passio et resurrectio et huiusmodi. Enunciabile
autem sicut Christum esse incarnatum vel incarnandum, Christum esse passum vel passu-
rum et huiusmodi. Illi enim qui enunciabile dicunt esse articulum, inducunt rationem
dicentes quod articulus est per quod iudicatur homo fidelis si credit, et iudicatur infide-
lis si non credit. Iudicatur autem fidelis autem si credit incarnationem et non credit Christum
incarnatum esse. Igitur incarnatum esse est articulus et non incarnatio. Er-
go enunciabile est articulus et non res. Item alia et eadem ratione dicitur de aliis.
Econtra dicunt alii quod Joh. xii: Qui preibant et qui sequebantur et qui sequebantur
clamabant concorditer dicentes: Benedictus qui venit in nomine domini. Dicit glosa quod
qui preibant significant prophetas predicentes adventum Christi, sequentes autem signi-
ficant eos qui post fuerunt post adventum. Et tamen omnes unam fidem habentes clama-
bant. Non autem potuissent eandem habere fidem si enunciabile esset articulus, quia non
est unum enunciabile Christum fore incarnandum et Christum iam fore in carne
et Christum incarnatum fuisse. Ergo si una est fides, oportet quod illud sit ar-
ticulus quod idem est in omnibus temporibus; hoc autem non est nisi res; ergo res est ar-
ticulus. Et hic ergo credo sine preiudicio verius esse, et quod obicitur de enunciabili
quod per variationem dicendum quod hoc est de expressione et determinatione articuli. Et

non de articulis et hic iam ante dicit diximus esse de consequentibus fidem
et non in conclusionibus hoc quoque modo de simbolo grosso sit determinatum
Circa primum quod sit rudimenta fidei, et rudibus in grosso sunt exponenda Situs
autem simboli est in duobus quorum unum est quod simbolum smodi potius canta-
tur in ecclesia publice quam apostolorum quia publice est factum et expressam ac
explanationem continet fidem. Simboli simbolum autem apostolorum in silencio
dicitur quia non publice predicata ad hanc fidem est factum et continet fidem quasi
implicitam et non explicitam que a singulis intelligi possit Secundum autem
est quod non cantatur simbolum smodi nisi in sollempnitatibus in quibus
aliqua mencio fit de simbolo sicut in omnibus dominicis diebus que de resurrectio-
ne sunt, et nativitate et epiphanie in festo spiritus sancti et octavis eorum per
octavam resurrectionis et in festis beate virginis quia de ipsa ecclesia sit mencio
et in festis apostolorum quia credimus in sanctam ecclesiam katholicam et aposto-
licam ecclesiam et in festo dedicationis quia credimus in sanctam ecclesiam secundum
etiam addatur festum marie magdalene quia ipsa fuerit apostolorum apostola Et
in festo crucis quia credimus crucifixum Et sic planum est unde in quibus
festis cantandum sit et in quibus non cantandum Hec quoque de duobus simbolis in
grosso dicta sufficiant Ecclesiastici xlvii dicitur de David dedit in celebrationibus
decorem et gravit tempora usque ad consummationem vite etc ita fecit beatus gregorius
in ordinatione misse Nam autem licitum est quod dedit in celebrationibus
decorem per invitationem dei ad veniendum in sacrificium per introitum et sub-
dendus per invitationem dei ad veniendum ... et per instructionem tam prophe-
ticorum quam evangelicorum et usque instructoria

Ista est tercia pars misse tractans de oblatione fideles namque
premoniti doctrina evangelica, et fide orthodoxa et simbolo, accensi
caritate remunerantes modo obtulerunt bona sua deo et seipsos
dederunt in holocaustum acceptabile deo et hic est quod visum dua-
bus partibus misse que sunt preparatio et instructio Iam restat con-
gruo ordine tercia pars eiusdem que vocatur oblatio seu offertorium que continet
tria Primum est ipsa cognitio cum exultatione cum offerri debet que per offertorium
fit Secundum est oblationis presentatio ibi suscipe sancte pater seu sancta trinitas
Tercium est secreta deo et non huic ordine ad precedentia est quia congrue post
predicationem que fit in ewangelio sequitur fides in simbolo post laus et honorificentia in
offertorio et post laudem fructus in sacrificio Et sic expeditis duabus partibus
misse deo dante igitur dicendum est de tercia parte eius scilicet oblatoria que continet
sex partes prima ipsa exultatio ... debet offerri et hec notatur per offertorium Secunda
est oblationis presentatio ibi suscipe etc Tercia est altaris thurificatio ibi
stetit angelus iuxta aram templi etc Quarta est cordis humiliatio ibi in spiritu
humilitatis etc Quinta est oratio scilicet secreta Sexta est manuum ablutio ibi
lavabo inter innocentes manus meas etc Et ... sic secundum albertum de halis dicto
simbolo cantatur offertorium quo illuminamur ad intelligendum quod deo sit dona-
bilia munera offerenda et secundum ipsum offertorium dicitur ab offerendo quia tunc tunc clerus
cantante offertorium fiunt a populo oblationes sacerdoti Nam secundum rabanum
populus quando in oblatione offerunt a populo et offertorium cantatur a clero ... eiusdem
causa vocabulum sumpsit Dicitur enim offertorium quasi officium cantus ... sic
Postquam actum est de parte preparatoria et instructoria misse nam dicit que dicenda sunt

aliqua in tercia parte misse / que vocatur oblatoria / in qua incipit missa fidelium
Unde in precedentibus duabus partibus misse scilicet preparatoria et instructoria cathecumini
veniebant interesse / sed ista tercia parte post diaconum / aut ministrantes expellebantur
Et hec missa fidelium dividitur in quinque partes magis principales secundum quod quin-
quies sanguis christi fuit effusus / Primo in circumcisione Luce ii° Tulerunt illud in-
sisterent etc. / Secundo in sudore Luce xxii° Et factus est sudor eius sicut gutte
sanguinis decurrentis in terram etc. / Tercio in flagellacione Johannis xix° Apprehendit pilatus
Jhesum et flagellavit / Quarto in coronacione Johannis ubi supra Et milites ple-
ctentes coronam de spinis imposuerunt super caput eius / Quinto in mortui lan-
ceacione Johannis xix° Unus militum lancea latus eius aperuit / et continuo exivit
sanguis et aqua / Prima pars vocatur secretella diminutive secundum Guillelmum in
racionali ad graduale canonis / que alias vocatur secreta seu secretum / sed iuxta
Papiam canon grece latine regula dicitur / consuetudo approbata sive institucio
Et hec prima pars dividitur in quinque partes magis principales secundum Guillelmum / In hoc
In prima parte premittuntur quedam sigalia / et quedam preambula mistica racione
sacrificii precedencia / et hec pars durat usque ad prefacionem / Secunda pars vocatur
prefacio ibi Per omnia secula seculorum / Tercia canon ibi Te igitur clementissime
In qua sacerdos accedit ad offerendum illud summum sacrificium propter quod missa est
instituta / Quarta nominatur dominica oracio que incipit ibi Pater noster / Quinta con-
tinet graciarum actiones seu laudes ibi Ite missa est / Et iuxta istam divisionem
principaliter intendo procedere in canone / Et racio ordinis a Guillelmo in racionali ponitur
hec tamen ordo iste conveniens est ut post predicacionem fides evangelii sequatur in
corde / laus in ore / fructus in opere / predicacio enim est in evangelio / fides in
simbolo / laus et honorificencia in offertorio / fructus in sacrificio / Prima
namque pars subdividitur in sex partes magis principales / prima est de salutacione que
offertorio premittitur scilicet Dominus vobiscum / Secunda de oblacionis presentacione ibi Su-
scipe sancta trinitas / Tercia de altaris thurificacione ibi Stetit angelus iuxta
Quarta de manuum ablucione ibi Lavabo inter innocentes manus meas
Quinta de cordis humiliacione ibi In spiritu humilitatis et animo contrito etc. / Sexta est
de oracione sequenti secreta / Et notandum quod offertorium Gregorius papa apposuit
et ad missam cantari instituit / quod sit quia multi veteri fidem que predica-
cione christi receperunt deo animas suas obtulerunt / et sic gaudent sacerdotes in
multitudine offerencium / sic deus in multitudine penitencium / Et sicut tota familia
sacerdotis cum ei multum offertur leta una cum ipso efficitur / sic et tota
christi familia in illa celesti curia una cum hospite gratulatur quod multi pecca-
tores ei per penitenciam offerunt Luce xv° Et Mathei xviii° Gaudium est angelis dei super
uno peccatore etc. / Et in signum huius leticie cantat chorus offertorium interim
cum offerunt / et cum amplius non offertur protinus tacetur / Et quia nulla ob-
lacio est deo accepta / nisi deus sit cum offerente per graciam / quia oblacio offerentis
a deo acceptatur et acceptabilis redditur propter offerentem deus namque primo respicit
ad offerentem et postea ad oblacionem Genesis iiii° Respexit deus ad Abel et ad munera
eius / hoc tamen non est intelligendum de oblacione que de per se placet deo / sic est ob-
lacio corporis et sanguinis christi / que placet deo racione oblati et non offerentis
Ideo sacerdos ante offertorium desiderat et optat ipso divinam graciam ut ipsius ob-
lacio fiat acceptabilis deo dicens Dominus vobiscum qui graciam recoptat sibi a populo
ut et sua oblacio fiet acceptabilis deo / cui populus seu minister reddit Et cum
spiritu tuo / quasi diceret quod dominus est ad ... hic cum verba per graciam / et post modum in
futuro et per gloriam / In qua salutacione sacerdos / incitat populum et benivolum
eum facit ad offerendum per bona opera animas suas deo / quasi dicat Animas offerte
libenter vos ei / qui tam pie et tam sepe vos salutat nobiscum dignatur
et delectatur morari Proverbiorum viii° Delicie mee esse cum filiis hominum

sed fidelibus deo per fidem et devotionem se offerentibus. Circa autem premissa ipsi
offerentes manum sacerdotis vel stolam aut manipulum seu altare osculaba-
ntur significantes quod omnes se deo offerentes et reconciliabantur. Secundo secundum Durandum in
Rationali sacerdos dicens dominus vobiscum monet unumquemque ad seipsum redire et con-
scientiam suam discutere ut sic mentem suam et seipsum in holocaustum iusticie
et hostiam sanctam deo placentem offerre valeat. Et quod subiungit oremus ipsum
monet orare quod et dominus discipulos ad orandum hortabatur Matthei xxvi° vigi-
late et orate. Ut fidem in simbolo recitatam et in ewangelio expressam firmiter
teneatis et ut in ipsa stabiles permaneatis. Innocentius dicit sacerdos dicit
oremus premittit dominus vobiscum quia videlicet nisi dominus sit nobiscum non possumus
orare ad salutem nostram. Sed et quamvis sacerdos dicat oremus non tamen sta-
tim orat sed cum oblationem acceperit et sanctificat. Qui dicit non cessat orare
qui non cessat bene agere. Et secundum aliquos illud oremus non refertur ad offertorium
cantandum, sed ad orationem secretam dicendam. Et dicit alta voce seu [illegible]
alta mentis elevatione ex auditu ewangelii et simboli concepta. Secundum
vero alios dicitur quod illud oremus quod ante inceptionem offertorii dicitur refertur
ad mentalem recapitulationem de donis fidei recapitulatis deo sacerdos et
populus intimo suspirio de inaudibili nostre redemptionis beneficio quod ewangelium
et simbolum nobis rememoravit. Et oremus ut hec in nobis suum effectum
consequantur. Videtur enim quod propter longitudinem intervalli in quo mora ad
multa alia multipliciter divertitur quod non refertur ad secretam orationem
quod consuetudo est plurimorum ut oremus immediate orationem secrete premit-
tunt. Tunc autem sacerdos orationem non prosequitur. Huius Innocentius reddit causam
dicens quod oratio non est prosequenda quia Christus tempus in quo et occulte ambulavit
inter iudeos. Vel aliter ad designandum quod sacerdos tunc debet esse attentus circa ob-
lata. Vel etiam quod sacerdos ingressurus ad dominum et sanctissimum sacramentum
debet totam suam intentionem ad deum recolligere et habere. Post dictum oremus
cum cantu dicitur offertorium designans iocunditatem et leticiam offerentium quam
in offerendo debent habere quia ut dicit apostolus 2 Cor ix° hilarem datorem diligit
deus. Unde psalmista Circuibo et immolabo in tabernaculo eius hostiam vociferatio-
nis cantabo et psalmum dicam domino. Et in Paralipomenon Cum offerrent
holocausta ceperunt laudes cantare domino et in diversis organis que rex Da-
vid fecerat concrepare filii namque israel cum offerrent in tubis clangebant.
Sed cum cantu ipsum offerre debere designavit illud quod Salomon in dedicatione
templi [illegible] milia holocaustorum obtulit cum magna so-
lempnitate ii Paralipomenon v ubi dicitur Rex Salomon et universus cetus
israel et omnes qui fuerant congregati ante archam federis arietes et boves
immolabant absque ullo numero. Et Moyses descendens de monte et populum salutans
occurrit populus et munera obtulit Exodi xxxv [illegible] omnis multitudo
filiorum israel de aspectu Moysi et obtulit mente promptissima atque devo-
ta primicias domino. Et Numeri v° omnes primicie quas offerunt filii israel ad
sacerdotem pertinent. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis et de pecoribus
eorum Gen iiii°. Et de volucribus Noe obtulit holocausta super altare Gen viii°.
Tercia lex scripta ne aliquis vacuus appareat ante conspectum dei Deute-
ronomii xvi° Non apparebis ante dominum vacuus, sed offerat unusquisque secundum quod
habuerit iuxta benedictionem domini dei sui quam dedit ei. Et offerat [illegible]
unusquisque quod habuerit Exodi xxv°. Et de conse dist. 1 omnis [illegible] christianus
ad missarum sollempnitatem aliquid procuret deo offerre. Et in collectis
sanctorum clare apparet. Circa autem tamen ex usu sanctorum patrum aliquid de-
bet offerre ad dominum in offertorium [illegible] qui nostre possit [illegible]
ante passionem. Et lex cum constitutione [illegible] de oblatione [illegible].

2a Paralip 29 [illegible]
[illegible]

seu bonorum operum non exteriori / vel dic quod sit consilium / vel ad istud preceptum
nullus vacuus debet apparere in conspectu dei vacuus sit / quod quilibet qui apparet
in conspectu dei aliquod donum temporale vel spirituale debet offerre / Temporale quidem in
recognitionem quod omnia exteriora a deo habemus / tunc ideo et ad deum honorare
tenemur / Spirituale ut est faciant fidem / spem et caritatem / et quicquid boni
operis in nobis relucet donum dei esse / Unde apostolus Quid habes quod non accepi-
sti / quid gloriaris etc. / Immo et nos deo offerre debemus hostiam vivam deo
placentem ad Ro 12 Cum semetipsum pro nobis obtulit in sacrificium redemptio-
nis nostre / Ubi notandum quod qui vult acceptum deo offerre oblationem / primo
offerat deo suam voluntatem et mentem / quia deus non ea que offeruntur / sed vo-
luntatem respicit offerentis 2 q. 1 pa. tali ordi Augustinus de pena dis. v. ceterum po
dic penitencie sic offerat mentem contritionem cordis deinde possessionem suam
quia offert secularis offert / Et ita qui vult peccata sua redimere per spiritualem obla-
tionem / plus offerat mentem / 2o consideret mentem diligenter ante quam offe-
rat / non quod id offerat Unde Augustinus non est considerandum quis offerat / sed quid
offerat / Unde thuribula Judas ad sanctum sanctificata sunt et circumposita
sunt altari / non propter offerentes quod illi mali sunt / sed propter deum cui quem
offerebantur / de conse. dis. ii ca. ii Dicit Tercio debet considerare quid munus
offerendum sit deus Indignum enim est dare deo quod dedignatur homo l. d
d. c. illud / Quarto cum fratre suo se componat / Unde in ewangelio oportet
ap. Si offers munus tuum ad altare et recordatus fueris quod frater tuus
habet aliquid adversum te relinque ibi munus tuum ante altare / et vade prius
reconciliari fratri tuo / Et tunc veniens offeres munus tuum / Quinto afflicto
succurrat / Unde dicitur liberat deus prospere qui ab afflictis pellit adversa
Et quamvis olim in offertorio cantabantur plures versus / prout adhuc in an-
tiquis gradualibus reperitur / nunc tamen causa brevitatis ommittitur / ut tam-
men tempus ipsius oblationibus et orationibus liberius vacant / deo concipitur hic
quod sicut ait Augustinus de conse dis. ii Sanam religionem paucissimis et
manifestissimis ...a deus voluit esse liberam / Et secundum Jeronimum non mirare
vocum flectitur deus ut homo / melior est enim quinque psalmorum cum hila-
ritate decantatio / quam totius psalterii cum anxietate modulatio / quia in isto offi-
cio tamen defuctorum isti versus hodie dicuntur / quia institutum in missis non se nor- / istud
mam alterius officij / Dum igitur offertorium factum est et incensum, tamen
sacerdos silencii solitudinem petit / instante iam memoria dominice pa-
ssionis silentium observat / illud insinuans quod Jhesus iam non palam am-
bulabat apud judeos dum cogitabant eum interficere / Sed abiit in regio-
nem iuxta desertum in civitatem que dicitur Effrem / et ibi morabatur
cum discipulis suis Johannis ii / Silentium igitur sacerdotis est latibulum Christi
Notanda sunt aliqua circa offertorium / et primo quid sit offertorium / et que
sint offerenda / et tercio sicut antiqui patres in veteri lege offerebant sacrificia
corporalia / ita nos in nova debemus offerre spiritualia / Item sicut in sacri-
ficiis antiquis requirebatur obediencia rei munda / salis pura etc. Item
antiqui offerebant holocausta medullata / Item antiqui offerebant deo mixta
sacrificia ut agnos arietes vitulos hircos etc. / Item si oblacio nostra debeat
esse deo accepta / talis debet esse / Item ad digne offerendum aliquid deo spirituale
requiruntur tria ut locus tempus et modus / Quantum ad primum offertorium
est aliquid aliud quam prodium muneris voluntarie prestare / iuxta illud
Psalmiste voluntarie sacrificabo tibi / Ex quo patet quod duplex est offertorium scilicet corporale
et spirituale / ut patet ex dictis / 2o quod sacrificium est de lege nature / quia in multis

etate et apud omnes hominum naciones semper fuit aliqua sacrificiorum deo oblacio prout dicit s. Thomas ii^a ii^e q. lxxxv ar. i. Et subdit ibidem quod racio naturalis dictat homini quod alicui superiori subdatur propter defectus quos in seipso sentit in quibus ab aliquo superiori eget adiuvari et dirigi. Et quicquid illud sit hoc est quod apud omnes dicitur deus. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora superioribus subduntur, ita etiam naturalis racio dictat homini secundum naturalem inclinacionem ut ei quod est supra hominem subiectionem et honorem exhibeat secundum suum modum. Est autem modus conveniens homini ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimenda quia ex sensibilibus accipit cognicionem. Et ideo ex naturali racione procedit quod homo sensibilibus quibusdam rebus utitur offerens eas deo in signum debite subiectionis et honoris secundum similitudinem eorum qui dominis suis aliqua offerunt in recognicionem dominii. Hoc autem pertinet ad racionem sacrificii. Et ex hoc patet quod oblacio sacrificii pertinet ad ius naturale. Ex quo dicitur secundo quod soli deo est sacrificium offerendum. Hoc contra omnes secundum illud Exodi xxii^o: Qui immolat diis occidetur preter domino soli. Et s. Thomas ubi supra dicit in secundo articulo quod oblacio sacrificii fit ad aliquid significandum. Significat autem sacrificium quod offertur exterius interius spirituale sacrificium quo anima seipsam offert deo iuxta illud Psalmi: Sacrificium deo spiritus contribulatus etc. Nam exteriora sacrificia representant interiora quibus anima se offert deo sicut principio sue creacionis et sicut fini sue beatitudinis. Et quia iuxta fidem orthodoxam solus deus est creator animarum nostrarum ut dicitur Genesis primo: In principio creavit deus celum et terram etc. Et in solo deo consistit beatitudo animarum nostrarum. Et ideo sicut soli deo debemus sacrificium spirituale offerre, ita etiam soli deo debemus offerre exteriora sacrificia. Et sicut orantes et laudantes deum ad eum dirigimus verba significantia ea que in corde que signamus offerimus ei ut dicit Augustinus x^o de civitate dei. Hoc etiam videmus in omni re publica observari quod summum rectorem aliquo signo singulari honorant quod si cuicumque alteri deferretur esset crimen lese maiestatis. Et hinc est quod in lege divina statuitur pena mortis hiis qui divinum honorem aliis preter deum exhibent. Hec s. Thomas ii^a ii^e ar. ii supra. Tercio sequitur quod omnes tenentur ad sacrificia deo offerenda. Racio est quia ut dicit apostolus Ro. iii: Quecumque lex loquitur hiis qui sunt in lege loquitur. Sed sacrificium offerre est de lege nature ut dictum est. Ad ea autem que sunt legis nature omnes tenentur. Ergo etc. Quarto notandum secundum Ricardum secundum Alexandrum de Halis in exposicione misse quod tria sunt offerenda deo. Primo personam suam offerre ei. Secundo illa que sunt necessaria ipsi sacrificio scilicet panis vinum et aqua de quibus infra dicetur. Tercio manuales oblaciones quas in certis solempnitatibus lex [illegible] fideles tenentur offerre ne vacui appareant in conspectu dei ut supra allegatum est. Et licet hoc sit preceptum, tamen ad quantitatem [illegible] non est preceptum sed consilium iuxta illud Eccl. ... ab omni qui offert sponte accipietis. Quo ad tercium notandum quod antiquitus offerebant deo sacrificia corporalia que nos debemus offerre spiritualiter iuxta illud psalmi supra allegatum: Sacrificium deo spiritus contribulatus etc. Et quod in oblacionibus antiquitus requirebatur obediencia legis mosayce, salis pruina, mellis absencia, fermenti absencia, voluntatis prompta obediencia. De primo dicitur Genesis viii^o: Cum hoc obtulit de animalibus et volucribus mundis holocaustum domino. De salis pruina dicitur Levitici ii: In omni oblacione tua offeres sal. De mellis et fermenti absencia dicitur ibidem: Omnis oblacio que offertur domino absque

Tria sunt offerenda deo

22

Cui offertur
De quo offertur
Quid offertur
Pro quibus offertur

... in offertorio ...

...peccatorum ... in altaris dei mactamus ut digne tanto sacramento conveniamus...

fermento fiet / nec quicquam fermenti aut mellis ponetis in sacrificio. De meri-
to voluntaria dicitur Exod. xxxv: Omnis multitudo filiorum Israel obtulit men-
te promptissimam atque devotam primicias domino. Ista pertinet ad nos in
oblacione spirituali .x. in bonorum operum execucione. Consciencie mundicia debet
inesse / falsitas sapientie et prudentie / puritas debet adesse / mellis et fermenti ac
malicia et infectio debet abesse / prompte voluntatis affectio debet preesse. Et sic pro-
certo deus acceptabit sacrificium iusticie oblaciones et holocausta. Tunc im-
ponemus super altare tuum vitulos. Talem David videbatur offerre cum dice-
bat: holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, offeram tibi
boves cum hircis. Ubi innuuntur tres spirituales oblaciones, que debent deo offe-
rre christi fideles. Primo ardorem dilectionis. Antiquitus enim in omni oblacione necesse
erat ignis, quia quicquid offerebatur igne iaculo cremabatur. Propter quod precepit lo-
quens Moysi: Ignis in altari meo semper ardebit. In quo notatur quod in omnibus
que deo offerimus necessarius est ignis fervide caritatis, ut iuxta doctrinam apostoli
omnia nostra in caritate fiant. Et hoc ostenditur cum dicitur holocausta. Sunt holo-
causta enim illa sacrificia que tota deo offerebantur, et cuius nihil populo nec
sacerdoti nec offerenti remanebat, et ideo dicitur ab olon quod est totum et
causton quod est incendium, quasi totum incensum. Quecumque boni facimus
totum debet deo per caritatem attribui et offerri, nihil nobis ... inanis gloriae in-
de ... Et hoc precepit Gen. xxii: Tolle filium tuum quem diligis
Isaac et offer mihi eum in holocaustum super unum montium quem mon-
stravero. Filius enim noster quem generamus sunt opera bona que facimus. Offeramus
igitur ardorem dilectionis deo. Machabeorum ii: Obtulerunt holocausta ad
leticiam. Secundo liquorem devocionis debemus offerre, quod tangitur ad dictum
medullata. Antiquitus enim in omni sacrificio offerebatur libamina que fiebat de li-
quoribus scilicet de oleo et de vino. Adiecta medulla tritici scilicet simila valde
munda sicut habetur Exod. xxix et Levit. ii. Ita nos spiritualiter debemus offerre
liquorem devocionis et gracie, que scilicet continet simila purissime intencionis
vinum spiritualis leticie et graciarum actionis et oleum tocius pietatis et
compassionis, quod satis ostenditur cum dicitur medullata que est mollis et
tenera, pinguis et suavis devocionem designat. De quo dicitur Num.
xviii: Omnem medullam olei et vini et frumenti quicquid offerunt pri-
miciarum domino dedi tibi. Ex quo elicitur quod quilibet christi fidelis debet domino offerre
honorem cum fervore devocionis. Tercio offeramus deo fervorem oracionis.
Et hoc tangitur in predicta auctoritate cum dicitur incenso. Incensum enim
antiquitus et etiam adhuc / thus et incensum deo solent offerri / quia
sursum in fumum odoriferum solet ad deum elevari. In quo notatur
virtus oracionis que sursum ad deum solet ascendere / et sicut bona pro-
curatrix quaeque bona impetrat necessaria corpori. Dicat ergo oracio mea si-
cut incensum in conspectu tuo. Et Eccli. xxxv: Incensum odoris suavissimum offerre
domino ... sua. Et in signum huius magi obtulerunt domino aurum thus
et myrrham Matth. ii. Per thus enim designatur oracio. Levit. ii: Si offeres primi-
cias frugum domino fundes super ea oleum et thus imponens quia oblacio
domini est. Thobie xii: Quando orabas cum lacrimis ego obtuli oracio-
nem tuam domino. Quarto debemus offerre deo rigorem correctionis. Et hoc
notatur cum dicitur arietum. Per arietem enim qui solet percutere quando per-
cutitur quem in capite gestat se solet ... ... magis ... ...

que corrupta a spirituali verme .i. a iusticie rectitudine / et a consciencie
morsu solet corpus suum peccante et corrigere / et ad hoc nos subditos
castigare (Quarta) quia sunt offerenda a nobis deo ut subditos mediante
iusticia corrigamus et puniamus et domamus / quod tangit cum
dicit arietum. Ezechielis xliiii° vidit per tercium arietem quem obtulit in
holocaustum. Quinto debemus offerre deo laborem bone operacionis quod
tangit cum dicit boues / bos enim est animal valde laboriosum / et ad omnia
laboris opera strenuum / significat laborem bonorum operum quem vera-
citer debemus deo offerre / et pro ipso laborem et per maximum sustinere / et de
hoc habetur Leuitici iiii° Si de bobus voluerit offerre maxime sine feram
immaculatam offerat domino / hoc enim .i. labor immaculatus dicitur
qui solum pro deo fit / et non pro temporali comodo / aut aliquali inani
gloria sustinetur / Ezechielis xliii° offeras vitulum de armento immacula-
tum Ex quo eciam quod quilibet fidelis tenetur laborem bone operacionis deo
offerre / et ideo quia ipse in nobis omnia opera operatur ut dicit ysaias Sexto offe-
rimus squalorem carnis et maceracionis scilicet bone conuersacionis / quia
in hircis cum dicit hircos / Per hircum enim qui est vestitus valde hispidum
et hirsutum / et qui est exterius valde macer / interius non pinguis [illegible]
gitur humilis conuersacio / que debet esse exterius per humiliacionem hispida
hirsuta et per maximum squalida atque macra Audite iii° holocausta offerte
duos [illegible] vnde de mortificacione carnis dicit petrus in ca-
pitulo [illegible] ut vos offeratis deo mortificatos quoad carnem / viuificatos autem
spiritu. Interius tamen in consciencia debet esse [illegible] impinguata / et ideo hirco
dicitur leuitici xvi° postquam emundauerit offeret hircum Ex quo patet quod quilibet
debet offerre deo austeritatem vite per maximum et maceracionem in corpore / Ex quibus
sequitur quod ab omnibus fidelibus offerende sunt spirituales hostie acceptabiles
deo / Et quod quamplurima in veteri lege antiqui patres offerebant deo sacrificia
videlicet agnos arietes boues vitulos hircos columbas turtures sal vinum
oleum / et incensum / prout patet in diuersis locis veteris testamenti que
omnia et singula spiritualiter intelligenda / nos tenemur offerre deo deo nostro
Et primo agnos recte et bone simplicitatis et innocencie Agnus enim est
animal innocentissimum et mitissimum ad denotandum quod virtutem innocencie
et [illegible] debemus offerre [illegible] Regum vii° obtulit Samuel agnum lacta-
tem / sicut hunc habetur Exodi xxix° quod ubi dicitur quod in iugi sacrificio de-
bebat offerri duo agni vnus mane et alius vespere ad innuendum quod
duplex est innocencia que debet deo offerri / scilicet voluntatis et operis seu cor-
dis et manus / et hoc in mane scilicet in iuuentute / et in vespere senectutis
[illegible] vbi supra dicitur Die sabbati offeretis duos agnos / offeramus
ergo deo agnum simplicitatis et innocencie Secundo tenemur offerre arie-
tes seueritatis seu iusticie / aries enim qui percutit seueritatem iusticie desi-
gnat prout supra dictum est Tercio offerendi sunt boues [illegible] stabilitatis
et perseuerancie / bos enim quia est animal laboriosum et forte laborem [illegible]
et fortitudinem stabilitatis et perseuerancie designat / quas in aduersi-
tatibus deo offerre debemus Quarto offerendi sunt vituli leticie et con-
ditatis vitulus enim qui saltat et ludit spiritualem leticiam spiritualem iocunditatem
tem mentis designat que in omni bono opere debet interuenire quod
illud [illegible] iii° obtulerunt holocausta cum leticia Vnde de filiis

Simp. innocencia

esdr. dicit quod ipsi in dedicatione domus dei obtulerunt vitulos centum .i. le-
ticiam perfectam / centenarius enim perfectionem designat Ezech. xl iiii° offe-
res vitulum de armento immaculatum / et bene dicit vitulum immacula-
tum / quia leticia nostra non debet habere maculam aliquam / nec culpam / nec debet
esse frivola vel vana. Tercio offerendi sunt hirci austeritatis prout supra
dictum est. [illegible] enim hirci squaloris et macerationem carnis designat / Num.
xxviii° hircus quoque offeretur deo pro peccato. Sexto offerende sunt columbe fe-
cunditatis et opulencie / columba enim que est avis fecundissima quia quasi
omni mense pullificat fecunditatem bonorum operum et virtutum designat /
quam tenemur offerre deo / in quantum bonis operibus debemus abundare / Unde
legitur de ipsis quod obtulerunt pro eo par turturum aut duos pullos columbarum
Luce ii°. Et Levit. xii° pullum columbe offerat. Septimo debemus offerre
turtures caritatis et amicicie / turtures enim que semper bine incedunt et comparem
suum tam diligunt / quod eo mortuo alii numquam nubunt / caritatem et ami-
ciciam significant. Et ostendunt quod unusquisque alterum debet diligere et pro uno amico
/ nequaquam alteri adherere / Ista ergo duo offeramus / et dextrum et sinistrum intime
diligamus / et more turturis pro dilacione patrie continue debemus gemere
et flere Levit. xv°. Octavo die offerat pro se duos turtures qui peccatum significant
gemitum. Octavo offeramus sal discrecionis et sapiencie / sal enim est quo in-
est sapidum seu condimentum / prudenciam sapienciam et discrecionem designat / sine
qua nullum sacrificium boni operis aliquid valet Levit. ii° Quicquid obtuleris
sacrificii sale condias / et de omni oblacione tua offeres sal. Nono debemus
offerre vinum devocionis et sermonis / vinum enim quod inebriat et ebrios
ebrios facit / [illegible] cantare / et modum flere / sermonem devocionis significat
/ que in homine ad modum ebrii sensum rapit / laudes et cantica promere
facit / et ad spirituales lacrimas inducit Exod. xxx v. [illegible] obtulerunt
donaria et [illegible] vinum offerunt in odorem suavitatis. Decimo offeramus
oleum compassionis et clemencie / oleum enim quod lenit [illegible] lenitatem
pietatis est. De qua Levit. ii° offerant panes atque similam conspersam
oleo. Et Exod. xxx° hoc oleum unctionis sanctum erit. Undecimo offeramus
thus seu incensum oracionis et eloquencie / thus enim quod in igne fumet
et sursum ascendit oracionem est. De qua [illegible] sacerdotes incen-
sum et panem offerunt deo suo et ideo sancti erunt deo suo et non pollu-
ent nomen eius. Et Num. xxviii° offeretis incensum holocaustum deo. Sed istud
est contra [illegible] qui potius offerunt sulphur quam incensum qui per
eorum malam vitam / magis fetet quam redolet apud deum unde de eis
verificatur illud ysaie. Ut quid offertis mihi thus de Saba calamum
suave olentem / holocaustomata vestra non sunt accepta / victime vestre
non placuerunt mihi / incensum abhominacio est mihi [illegible] Dona sua
super altare [illegible] altissimo que offert ex scelere Malachi i. Offer
[illegible] sanguinem [illegible] offeramus deo sanguinem electum
debemus offerre [illegible] offeretis oblacionem tuam carnem et sanguinem
/ de qua oblacione infra latius dicetur. Insuper offeramus holocaustum [illegible]
et excellencie nam sic antiquitus in [illegible] altaris offerebatur duo ad [illegible]
dum sibi / sic et nos [illegible] holocaustum scilicet mentem et corpus debemus
deo offerre ad [illegible] secundum [illegible] De quo dicitur ad hebreos
x° quod semel semetipsum obtulit immaculatum deo [illegible] ad [illegible] debemus offerre

incre

ad sacrificium seruorum / et offerat ecclesie viros idoneos et ignaros rationabiles et
prouectos / Exemplum Abraham qui vnicum filium voluit offerre deo / sic habetur
Gen. xxij et ad hebreos xj° dicitur fide obtulit Abraham ysaac / In quo
erudiuntur prelati et parentes quod debent personas et meliores in beneficiis
ecclesiasticis deo offerre / et quod ipsis comisisse deteriores anteponant / Unde numeri
viij° scribitur quod omnia que offerebant immaculata offerebantur / Immaculata
inquit offeretis omnia / quod vtinam est contra multos / qui religiosos et clericos faciunt
de filiis debiliores et turpiores / et contra prelatos / qui in officiis et dignitati-
bus ecclesie preficiunt deteriores / figurati sunt Marci vbi dicitur quod illi obtulerunt
christo omnes male habentes / sic habetur Mathei iiij et Marci ij de paralitico et
demoniaco christo oblatis / Et sicut ista sunt prohibita in scriptura veteris testamenti
/ ne cecus aut claudus mactaretur / aut testiculis mutilatus deo offeratur
ad denotandum quod illi qui per ignorantiam sunt ceci / per maliciam sunt claudi /
/ per luxuriam et infamiam sunt maculati / et per ignominiam sunt testiculis
i. generatione bonorum operum mutilati ad offerendum deo in ecclesia sunt indigni
Ecclesiastici xxxv Noli offerre munera praua / Nos ipsi offeramus deo sacrificia
digna et immaculata iuxta illud Leuitici xxij° Mandauit filiis ysrael ut
offerent oblationes immaculatas ut deo sint accepte oblationes mee / requiritur
locus qui consistit in secreta mente / tempus quod est in puri vita / et modus qui con-
sistit in actu / Debet enim oblatio boni operis et virtutis locum secretum habe-
/ tempus contritum i. congruum modum discretum / locum deo secretum habe-
re / vt ergo ad laudem bona opera sint deo offerenda / non publice / sed secrete scilicet mentis
illud deuteronomii xij° Caue ne offeras holocaustum in omni loco / Unde sunt oppositi
quam faciunt ypocrite / qui querunt loca publica / et non oculta / et Malachie primo
dicitur quod omnia que obtulerunt ibi contaminata erunt / Tempus est contritum
et continuum et completum / quod homo iugiter debet offerre ab oblatione boni operis
quod bene figuratur in iugi sacrificio / De quo dicitur Numeri xxviij°. holocau-
stum iuge est quod obtulistis in monte Sinai / Et per Psalmista xxxvii° offerebat
holocaustum in domo domini iugiter / Modus est discretus debet enim in offerendo
quod in omni opere bono debet intervenire prudens discretio que mensuram
exhibeat / Ex quibus colligitur quod in omni oblatione boni operis / debet interesse mens
spontanea / Hesdre ij° Spontanee obtulerunt in domo domini ad extruendam
eam / Et j Paralipomenon vlt. Leuiticus obtuli vniuersa hec / Secundo debet interesse res
idonea quod res et opus quod deo offertur debet esse idonea et honesta sicut supra dictum
est et Numeri xxviij° Immaculata offeretis omnia / Sed est hoc bene figuratum est in fi-
lijs Aaron / quod ignem indignatum scilicet ignem alienum deo obtulerunt / Tertio debet
esse manus congrua quod ille qui offert sacrificium reale / vel spirituale debet
habere manus mundas Leuitici xxj Qui habet maculam non offerat panes / Et ibidem
qui habuerit maculam non accedat offerre hostiam / sicut patet de Saul / qui
cum non esset sacerdos / holocaustum obtulit / et deliquit et Samuelem contra
se irritauit / Item Leuitici xxij° de manu alienigene non offeratis panes
Tertia qui de alieno offert quasi filium in conspectu patris occidit / vt dicitur Ecclesiastici
xxxiiij° Insuper vox debet esse concinna quod iugiter debet offerri deo actu vel ser-
monum / Vox enim debet esse melliflua scilicet vox iubilationis et laudis / quod deum lau-
dando omnia bona opera facere debemus ut et sibi laudis sacrificium offeramus
ij Paralipomenon xxix accedite et offerte victimas et laudes / Et ibidem obtulit
vniuersa multitudo hostias et laudes / Quinto est quod lete offeratur magis
deo placet j Paralipomenon xxix Letus est populus cum se sciat quod toto corde offe-
rent ea / Et ibidem ipse autem vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria
Ecclesiastici xxxv quod electe sint oblationes iustorum que impinguant altare et

que deo sint acceptabiles iuxta illud psalmi Tunc acceptabis sacrificium iusticie
oblaciones et holocausta tunc imponent super altare tuum vitulos / Et est si oblacio
primo dicitur esse deo acceptabilis dicitur esse summe graciosa / que est qua quis offert
semetipsum deo / prout faciunt illi qui se dei servicio deputant / aut voto
stringunt / De quo Judicum v dicitur qui sponte voluntate obtulistis vos di-
scrimini benedicite domino / Alia est oblacio preciosa / quam deo offerimus mal-
taci scilicet filium dei benedictum / qui semetipsum pro nobis obtulit in ara
crucis deo patri sicut dicitur ad hebreos ix se semetipsum obtulit immacula-
tum deo / Et malachi i In omni loco offertur nomini meo oblacio munda /
Oblacio virtuosa est qua quis offert deo opera sua bona sicut quidam
sacrificia matutina in Ro... In simplicitate cordis mei letus obtuli
universa hec / Et i paralipomenon xxix Oblacio autem fructuosa est illa qua nos
offerimus pauperibus elemosinas et qua offerimus proximis adiutorium
et medelam / de qua dicitur ecclesiastici xxix Conclude elemosinam in sinu pauperis et ipsa ... migorem
et oblaciones et potaciones ... premium bonum tibi thesaurizas in die ne-
cessitatis / quia elemosina ab omni peccato et a morte liberat / et non patitur
animam ire in tenebras / Fiducia autem magna erit coram summo deo elemo-
sina omnibus facientibus eam / Thobie supra / Et ecclesiastici iii ignem ardentem
extinguit aqua / et elemosina resistit peccatis / non solum peccatis sed etiam casibus
diversis et fortuitis / Item beatificatur dantes elemosinam psalmus Beatus qui in-
telligit super egenum et pauperem in die mala liberabit eum dominus / Et prover-
biorum Feneratur domino qui miseretur pauperi Et ... Orisostomus super epistolam
ad hebreos et allegatur in sermone ... Cum videas
medium etc. dicit Elemosina dei amica consistit / et semper ei propinqua est /
pro hiis quibus voluerit facile graciam impetrat / et magnam prestat co-
fidenciam / Pro peccantibus ... pro delinquentibus / vincula peccatorum
dissolvit / fugat tenebras / extinguit ignem / mortificat vermem /
repellit dentium stridorem / huic cum multa fiducia porte celi aperiunt
et regnum intrat / nullus ianitor audet dicere / tu quis es / vel unde
... regnum intrat / ... Est ergo vere regina que facit nos deo
... eam in regnum recipiunt / Est ergo ... regina ... hec ... constituit
... solium regale / quia iudicium advenit repente / et nos a suppliciis
imminentibus aliis suis nos contegere / Et dicit gl. ... Unde hec ...
obsecrantes Loth angelis tectum prebuit consuetudine hospitalitatis li-
beratus a pereunte civitate / et evasit incendium / et eciam con-
secutus est premium / discite ... sub dilectione hospitalitatem ...
ne si forte tua domus clauseris / cui ... deneganeris / ipse sit
... Et petrus ravennas dicit ergo manus pauperis est gazophila-
cium / et quicquid accipit pauper christus recipit acceptum / et subdit Da
pauperi terram / ut accipies celum / nummum ut accipies dei regnum
Da micam ut accipias regnum Da pauperi ut det tibi deus / quicquid pau-
peri dederis tu habebis / et quod a te non accepit pauper habebit alter / Sed ... ele-
mosinas ... que ... sunt pauperum sunt / Ex quo dicto ... offertur elemo-
sina est oblacio summe fructuosa ... tam offerenti quam recipienti prodest

Sequitur lectura alberti magni de offertorio

Sunt ergo ad terciam partem misse in qua ordinatur totius vite consu-
macio hoc est professio et hoc est in tocius servitutis perfectione per nostri
ad christum ~~in comparacione~~ incorporacione Circa hoc ergo quatuor sunt notanda.

q^x oblacio:
Graciosa
Preciosa
Virtuosa
Fructuosa

Elemosina
...

xl

inchoatur tota completur oblata fine consumacio sine perfectio scilicet obligacio
sanctificacio / sanctificati distribucio et dispersi communio. Per primum offerimus
munera / per secundum idonea deo efficiuntur oblata / per tercium distribuuntur pro uni-
uscuiusque mensura / per quartum aliquid ad dexteram mittitur corporis. Iuxta prefata
primum facit sanctitatis perfector in offertorio / et primo silencio quod conclu-
ditur prefacione / secundum facit in secundo silencio quod concludit dominica oracione
Tercium facit in tercio silencio quod concludit in agnus dei / Quartum
facit in quarto silencio quod concludit communionem. In primo autem quinque
occurrunt notanda scilicet salutacio qua a sanctitatis perfectore salutatur populus
offertorium oracio secreta et communio que est prefacio. Circa primum attenden-
dum est quod sicut sanctitatis perfector primum salutat populum ad consolandum
de desiderio quo adunatus est dominus / Et secundo salutat ut cum eis sit dominus
ad instructionem perficiendam. Ita modo salutat ut dominus assit qui offerenda
recipiat. Oportet enim est ordo congruus ut instructio exhibeatur / quia sic dicit
Ro x fides est ex auditu / auditus autem per verbum dei / et quod post hoc quisque
fidem perceptam ore confiteatur / quia sic ibidem Ro x corde creditur ad iu-
sticiam / ore autem confessio fit ad salutem. Credidi propter quod locu-
tus sum / et tercio fructus totus est ut credentis populus deo offeratur. Hec
enim propter quod offeramus sacrificium laudis semper deo id est fructum labiorum no-
strorum confitencium nomini eius. Hanc quod intencionem sanctitatis perfector
dicit Dominus vobiscum conuertens se ad populum / domine inquam vobiscum sit ut
in sacrificium deo offeramur / Dominus vobiscum ut certa sape oblacionis affe-
ramur / Dominus vobiscum ut oblato sacrificio incorporemur / Dominus enim vobiscum
est qui nos sibi oblatos suscipit / qui nos circa suum sacrificium affici facit
et qui nos sibi unum facit et unit. De primo dicitur in psalmo ecce dominus
vobiscum / et fuistis cum eo quoniam cum confessione fidei fuistis cum domino
et ideo dominus vobiscum est / et ideo dominus vobiscum erit. De secundo dicitur Genesis xxviii
si dominus deus meus mecum fuerit in via qua ego ambulo et dederit michi
ad edendum hoc est ad gustum suum in specie panis erit michi dominus in deum
Psalmus Gustate et videte quoniam suavis est dominus. I Petri ii si tamen gustatis quoniam
dulcis est dominus. De tercio dicitur Numeri xiiii terram quam circuivimus valde
bona est. Si propicius fuerit nobis dominus inducet nos in eam / et post pauca
dominus vobiscum est nolite timere neque metuere. Hec enim terra est terra nostre
[illegible] fructus qui est corpus domini in quod nos ducit [illegible]
sui / et ad hoc optatur esse vobiscum. Ideo ergo dicitur hoc loco Dominus vo-
biscum. Respondetur autem ex parte offerencium Et cum spiritu tuo quia hoc sacri-
ficium quod in spiritu offertur acceptatur a deo. Daniel iii In animo contri-
to et spiritu humilitatis suscipiamur. Psalmus Sacrificium deo spiritus contribulatus
cor contritum et humiliatum deus non despicias. Hac quod de causa hic
dicitur Et cum spiritu tuo. Secundum in hac parte est offertorium circa quod duo
sunt notanda. scilicet quod sacerdos premittit se ad altare conuertens Oremus / et
in oracionem [illegible] non statim dicat / sed offertorium cantatur. Dicit autem ore-
mus / ideo ut magna et efficax et pura oracio exigitur ad hoc quod populus
deo incorporandus offeratur. Oracio enim est pius affectus mentis in deum
directus / et populus offerendus deo pius affectu toto debet elevari in ipsum
ut dignum deo de ipso fiat sacrificium. Luce xviii oportet semper orare et non
deficere. Et Ephes vi per oracionem instate vigilantes in ea. Tali admoni-
cione facta adorandum vocem laudis et iocunda cantatur offerto-
rium / in quo non tamen offertur munus intrinsecum recognicio est sensualis

populus / si munus est sensuale

quare qui offert munus seipsum offert propter stabilitatis deo offendendi / pri
ad Kaym qui munus deo obtulit et seipsum dyabolo mancipavit / dominus dixit
Gen. iiii^o. Nonne si bene offeras / male autem dividas peccasti. quiesce. Sic tu pec-
casti. Et dicit ibi glosa: quod bene obtulit qui creaturam creatori obtulit / male
autem divisit / qui de bonis suis deo / et seipsum obtulit dyabolo. Est ergo oblacio exte-
rior signum oblacionis interioris / sic homo per censum quem deo suo offert
recognoscit quod dominus in ipso sit dominium. Et hoc Deut. xxvi ubi
dicitur: Tolles de cunctis fructibus frugibus tuis primicias et pones in
cartallo pergesque ad locum quem dominus deus tuus elegit ut ibi invocetur no-
men eius / accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis et dices ad eum
Profiteor hodie coram domino deo tuo quod ingressus sum in terram pro qua iura-
vit patribus nostris ut daret nobis / Suscipiensque sacerdos cartallum de
manu tua ponet coram altari domini dei tui / et aliquibus interpositis
dicit sic ille qui munus obtulit / idcirco nunc offero tibi primicias frugum
terre quas dominus dedit michi et dimittes eas in conspectu domini dei tui / et
adorato domino deo tuo epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus de-
derit tibi. Sic iste cum per oblacionem recognoscit se plene ad deum / et obla-
tus illi secum epulabitur in convivio corporis et sanguinis domini. Sic
ergo oblacio exterior interioris oblacionis est signum / Hec autem exterior oblacio
debet esse utilis valore / pinguis devocione / oblata in caritatis dulcedine / et
munda acquisicione / utilis inquam ut possit ministris dei converti ad utilitatem
Unde maledicitur qui debile offert quod ad utilitatem converti non potest. Mal. i
claudum et languidum intulistis munus numquid suscipiam illud de
manu vestra dicit dominus. Maledictus dolosus qui habet in grege suo ma-
sculum hoc est perfectum et valorem et potum faciens offert domino debile
hoc est quod non potest converti in utilitatem / sicut faciunt qui falsam monetam
et alia nichil valencia ad altare et pro decimis offerunt / pinguis autem debet esse
devocione / ut plus de cordis devocione redolet quam de manu. Ps. holocausta
medullata offeram tibi. Eccli. xxxv oblacio iusti impinguat altare et odor
suavitatis est ante conspectum domini. De tercio dicitur Mt. v Si offers mu-
nus tuum ante altare et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adver-
sum te / relinque ibi munus tuum ante altare et vade prius reconciliari
fratri tuo / et tunc veniens offeres munus tuum / quod aliter dicet tibi illud
Mal. i Non est michi voluntas in vobis et munus non suscipiam de manu
vestra. Tunc munda debet esse acquisicione accipit. Prov. iii ubi dicitur. honora dominum
de tua substancia / et de primiciis omnium frugum tuarum da pauperibus / ac
si dicat quod tuum et non alterius sit quod offeres deo. Eccli. xxxiiii immolantis
ex iniquo oblacio est maculosa / et sunt beneplacite subsannaciones iniustorum
Subsannacio enim et non oblacio est qui offert aliquid de rapina vel de usura
vel aliter iniusto lucro / Eccli. xxxiiii dona iniquorum non probat altissimus
nec respicit in oblacionibus iniquorum. Hoc in nichil ne sacrificium [illegible]
vit patris clamat enim rapina contra rapientem / et ideo dominus ad oblacionem
eorum non respicit / Ysa. iii Rapina pauperis in domo vestra. Eccli. xxxiiii qui o-
fert sacrificium ex substancia pauperum / quasi qui victimat filium
in conspectu sui patris. Debet ergo et dicitur debet fieri oblacio de exterioribus
que signum est oblacionis interius / hec autem fieri debet hilariter et iocunde
[illegible] sicut dicit ii Cor. ix hilarem datorem diligit deus. Et hoc repre-
tat dominus qui totus est in sortem dei oblatus cantando offertorium / et io-
cundo cantu et letis neumatibus cantari debet / quod quidem ecclesie

cantant per modum iubili tantates versus offertoriorum et tractus de po
palitus. Vel ubi eum offerret ipsius dona in edificium domus dei dixit
David in simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa hec et populum tuum
qui hic repertus est vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria domine
deus Abraham ysaac et israel patrum nostrorum in eternum custodi hanc
voluntatem cordis eorum et sic in veneracionem tui mentis ista permaneat
hoc est legitur ibidem de offertorio dicendum videtur Termini pinta particula
scilicet de offertorio incipit secunda pars missae principalis ubi Suscipe sancta tri-
nitas in qua secundum alexandrum [illegible] declarauit primum est consecrado-
rum oblacio Secundum est oblatarum consecracio ubi Te igitur clementissime
pater Tercium est rei conservatae commemoracio ubi unde et memores
Quartum est rei consecratae perceptio per orationem dominicam immediate
ibi libera nos In prima parte continetur etiam primum est putacio munerum
Secundum est interpellacio precum ibi Suscipe In spiritu humilitatis Tercium
est exhibicio laudis ibi Orate. Quartum secunda secretis ubi incipit prefacio Circa
primam partem sciendum quod sacerdos volens presentare oblacionem deo, pri-
mo manum et primo pro hostia accipit panem triticeum azimum mundum
et purum, pro calice recipit vinum purum et sapidum, miscens modicum aque
quae posset absorbi a vino prout infra dicetur quo facto debet fiat
hec commixtio vini pariter et aque In nomine patris et filii et spiritus sancti. Deinde accipit
sacerdos calicem tenendo vna manu in medio et reliqua sustentando pe-
dem calicis et alte subleuando non ultra caput dicit Suscipe sancta trinitas
hanc oblacionem que oracio de se indicat pro quo tunc dicatur cetera denique
dicta autem ista oracione calicem deponere deorsum et patenam desuper
tollere et panem ad pedem calicis collocare, vel mittere se et calicem secundum
modum magis quem Vel sic In secunda parte misse principali agitur primo de so-
lemni preparatione ex parte ministrorum et de oblacionis putacione de qua plura
sunt consideranda et declaranda et primo qualis talis esse debeat quod auctoris in-
[illegible] Secundo patena que debet esse lata et rotunda sunt corda in perse-
[illegible] nostra que debent esse dilatata in caritate et rotunda per per-
severanciam Item ibi debet poni panis et vinum aqua mixtum De hostia
est sciendum quod ipsa debet esse alba ad designandum Christi innocenciam Secundo
[illegible] ad designandum Christi suauissimam delectabilitatem 3o debet esse te-
[illegible] ad designandum Christi abiectissimam humilitatem Item debet esse non magna ad
designandum Christi [illegible] Item debet esse rotunda ad desi-
gnandum sinceritatem Christi benignitatem Item debet esse sine fermento ad de-
signandum Christi sine cupiditate liberalitatem Sal omnem comestum sitim facit per quod desi-
gnatur cupiditas que est sitis honorum temporalium Vel candida triticea te-
nuis non magna rotunda expers fermenti non salsa sit hostia
cristi hec septem designat ista septem virtutes quas sacerdos debet habere vo-
cibus per mansuetudinem dulcedinis Tercius per abstinenciam et [illegible]
tem debet esse non magnus secundum sui estimacionem per veram humilitatem
debet esse rotundus per caritatis perfecte perfectionem Expers fermenti per
peccatorum mortalium immunitatem non salsus per auariciam cupi-
ditatem Notandum quod hostia habet in se septem proprietates septem virtutibus co-
uenientes contra septem vicia Prima proprietas est quod ibi est impressio nominis
cristi videlicet ihesus siue Christus siue alia imago ad cuius formam passionem

Sip[illegible] hostia
[illegible]
[illegible] vii vicia capitalia

et quod innuit virtutem humilitatis / que totum deo attribuit contra superbiam / que bona opera non deo sed sibi attribuit. Secunda proprietas est quia triticea in unum congesta / sine acervus non potest in se distinctio aliquam / et per hoc innuit virtutem caritatis / que est unitiva contra iram / contra discordiam / contra scissuram. Tercia proprietas est quia illa est azima sine omni fermento / quod est contra invidiam quia invidia enim diaboli intravit mors in orbem terrarum. Sapientie ii° et i ad Cor. v dicit apostolus non in fermento veteri neque in fermento malicie et nequicie etc. Quarta proprietas est figura circularis que adaptatur prudencie illa enim est que mensurat circulos rerum / contra accidiam / que solum est contenta presentibus. Quinta figura quod hostia est pura et non habet aliquam permixtionem / et adaptatur iustitie que unicuique reddit quod suum est nichil de alieno admiscens cum suo / quod est contra avariciam. Sexta proprietas est in hoc quod hostia est parva et quasi modicum / et nichil prestat sacietatis / et innuit temperanciam / contra gulam. Septima proprietas est in hoc quod hostia est alba et rotunda / et sic continenciam seu castitatem / quod est contra luxuriam. Unde Innocencius tercius dicit Eucaristia liberat a malo conservat in bono / delet venialia / cavet mortalia / gratiam confert / virtutes auget / omnia mala annullat, prima causas precludit et ad vitam eternam viam parat hoc ille. Hic non credit miraculo / et opus celestis sui consuevit operari / ut idem Innocencius dicit. Ex quibus dicitur quod sacerdos debet conficere panem triticeum non fermentatum duplici de causa / una ratione facti et alia precepti / nam Exodi xii precepto fuit ubi sic legitur. Mense primo xiiii die ad vesperam comedetis azimos panes usque ad diem vicesimum primum eiusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris / qui comederit fermentatum peribit anima eius in Israel / tam de advenis quam de indigenis terre. Cum ergo xiiii die primi mensis ad vesperam cenaverit cum discipulis et agnum paschalem comederet / et utique ritu legali cum lactucis agrestibus constat quod tunc fermentum non inveniebatur in domibus hebreorum / et ita panem azimum absque dubio consecravit. Unde ex loco patet quod nos in azimis conficere debemus. Secundo hoc debet sicut ratione misterii. Fermentum enim corruptionem sit / apostolo testante qui dicit modicum fermenti totam massam corrumpit / ad Cor. v ut ergo intelligatur corpus Christi nichil corrumpere sed totum esse sincerum in hoc sacramento esse monstret ideo non fermentatum sed azimum consecramus. Nam secundum apostolum ubi supra pascha nostrum immolatus est Christus / ita quod epulemur non in fermento malicie et nequicie sed in azimis sinceritatis et veritatis. Greci tamen primatus in suo errore conficiunt in fermento asserentes in parasceve lunam xiiii etiam in qua verus agnus immolatus est ut legis impleretur figura que xiiii luna mensis primi paschalem agnum iusserat immolari. Dicunt ergo eadem die se passurum esse prenoscens in precedenti vespera noctis discipulis anticipando comedit pascha / et quod pie licite poterat comedi fermentatum / et ita ipsi corpus domini de fermento conficiunt et confirmant. Ex alio quod Joh. xviii° dicitur quod non intraverunt ne contaminarentur sed ut manducarent pascha igitur in parasceve ad vesperam debebat manducari pascha et sic videtur fuisse luna xiiii. Sed isti non recte intelligentes seducuntur quod propter hoc ut dicit quod iudei non intraverunt pretorium ut manducarent pascha / ibi pascha non accipitur pro agno paschali sed pro pane azimo quos septem diebus comedebant. Sed dices quid si sacerdos latinus attentaret consecrare in pane fermentato / an conficeret. Respondeo quod sic licet

permiserit unum errare sive / et in hoc graviter peccaret / quia panem esse fermentatum est pani accidentale / nec propter hoc substantia panis mutatur / ideo potest fieri
consecratio in pane fermentato / nam et sacerdos grecus conficit etiam in
pane fermentato / unde innocencius dicit / Sed adhuc multi de fermento sacri-
ficant quibus tamen propter catholicis romana ecclesia ... quam melius solucio
differam ut alio grecus absolvat / et dicit sanctus Thomas tercia parte q. l. xxiiii
quamvis consuetudo conficiendi in azimo racionabilior sit / tamen apud grecos permittitur
conficiendo in azimis et permittere errare sive unum / Sed q. que est causa quare
de tritico debet fieri hostia / videtur quod una causa est quia inter frumenta triticum
est optimum / Sed quia secundum allegandum papam michael in sacrificio potest esse maius
quam corpus et sanguis christi / ideo et de pane optimi frumenti debet confici / Secunda
causa quia sicut triticum eligibilius et plurimis est certis granis ex quibus
fit panis / ita caro christi formata fuit de purissimis sanguinibus beate virginis et
cuius caro depurata fuit ab omni labe peccati / de qua sumpta fuit caro christi / tercia
ideo quia dominus comparavit se ipsum grano frumenti dicens / Nisi granum frumenti cadens
in terram mortuum fuerit ipsum solum manet etc. Johannis / Sed q. q. Si oblata
facta esset de tritico mixto cum siligine / utrum ex ista possit corpus confici
corpus christi / Videtur distinguendo de mixto / quia vel ibi plus est de siligine vel plus
de tritico vel sunt in equali mensura / primo et tercio modo non potest confici / sed secun-
do modo conficit et graviter peccat / et hoc de hoc penitere / Et magister hostiensis dicit
Si grana alterius generis admixta fuerint tritico ... nisi tantum sic admixtum
sit ut penitus absorbeatur a tritico corpus christi inde non conficitur
Sed de materia eucharistie quo ad sanguinem dicit sanctus Thomas super ... dis-
tinccione quod vinum ... scilicet vitis in quo et consistit est debita materia / et si vinum peni-
tus conversum est in acetum / non potest confici / quia acetum non est / sed sicut vinum
... vinum et acetum / sicut vivum et mortuum ... / Sed si vinum
est ... in principio et in via acescendi potest quidem confici / peccat tamen conficiens et propter
... irreverenciam sacramenti / Idem intelligit de pane mucido vel corrupto / ad idem
concordat Albertus dicens / Si vinum est omnino putridum adeo / quod natura et sapo-
ris vini perdit / non potest confici / quamvis non sit corruptum sed in via ad corrupcionem
non confici quidem potest sed propter irreverenciam sacramenti non debet / Idem intelligendum est
de pendulo vino / et multum acro / Unde de sanctis patribus legitur quod vinum bonum
... melius et preciosius potuerunt pro isto sacrificio
sacrificio aptaverunt ad reverenciam istius sacramenti / Unde quidam doctor dicit vi-
num quanto vigorosius et forcius tanto melius est ad consecrandum / ut sic
... vini ... Innocencius dicit / licet autem diligenter
studendum vinum optimum sit querendum ut in sacrificio offeratur ... non
... sacramenti / quo circa si vinum novum quod dicitur mustum sive aci-
dum vinum quod dicitur acetosum in sacramentum offeratur / sacrificium efficitur / et dicitur con-
secratum / quod intelligitur modis supra positis / Sed dubitatur an agresta possit
confici / videtur sanctus Thomas ubi supra quod non / quia adhuc non habet speciem vini / sed est tamen
in via generacionis / nec potest ex vappa confici / quia vappa nichil aliud est nisi aqua
fusa super feces vini aliqualiter exinde sumens saporem / Sed utrum possit confici
de musto / videtur sanctus Thomas ubi supra et petrus de Tharan. quod sic / et Albertus
~~in exposicione misse dicit Si aliqua esset terra ubi non haberetur vetus vinum~~
Et Raymundus dicit vinum ... vel mixtum ... ad mensam domini non
accipere nec acetum / Sed q. q. quid in illis terris fiat ubi non est vinum / nec potest
haberi / utrum ibi sine vino panis posset confici / Ad hoc videtur quod non est aliqua
terra quin ad eam possit tamen de vino portari quantum sufficit ad celebracionem
/ Sed q. quid si esset ... plenum vino et intromitteretur una gutta aque utrum
possit fieri consecratio / Ad hoc videtur sanctus Thomas quod sic / est racio quia ibi aqua conversa

est in subsidium vini. Circa secundum s. ad additamentum quod vino debet admisceri una gutta aque
due vel tres, et adeo parum quod penitus aqua absorbeatur a vino. Sic quod nec
sint in equali mensura, nec quod in maiori quantitate sit aqua. Et debet esse aqua
naturalis, et non artificialis, si tamen apponitur, nichilominus conficitur, nam ipsa
ita sibi commiscetur in vinum sicut et aqua naturalis. Quare autem fiat huiusmodi commix-
tio vini et aque, huius ponitur triplex ratio. Una est hec: similis facto Christi, qui
in cena miscuit aquam vino, prout dicit Ciprianus et habetur in eodem capitulo
in conse. dis. ii. Et sicut dicit quedam glosa Ieronimi super Math. Secunda est quia
sanguis et aqua effluxerunt de latere Christi. Iohannis xix. Tertia: aqua miscetur vino
ut populus Christo adiungatur, ut ipsius in Christo et Christus in ipso maneat. Nam
secundum Iohannem Apocalipsis populum designat, iuxta illud Apocalipsis xvii: aque multe
populi multi. Et hec Bonaventura. Et sicut aqua est fluxibilis ita et homines labiles.
Sed per vinum sanguis Christi vel eius divinitas designatur. Christus enim sanguinem suum
pro populo effudit. Unde dicit: hic est sanguis meus pro vobis effusus etc. Sacerdos
igitur miscet aquam vino, quia Christus per mortem effusionem sui sanguinis
reconciliavit populum deo. Unde glosa super illud Mat. xxvi dicit: Nec panis sine
aqua, nec vinum sine aqua offertur, per aquam populus fertur, quia nec sine
passione Christus salvatur, nec sine ipsius cruce et amore Christus passus fuit. Sed quid
si sacerdos omiserit aquam, an possit conficere? Videtur quod sic. Graviter
tamen peccat qui negligenter aliter velatam speciem omittat. Gravius qui scienter
aut sponte, maxime si formam intendit mutare. Et hec sim. modo. Dicitur
ergo si per negligentiam omittitur aqua, perfectum esset sacramentum, quia remanet
ibi ea que totum Christum sunt. Sed unio membrorum ad caput, scilicet Christum, non
servatur ibi propter defectum aque. Alia dubia patebunt infra loco suo. Et quia
primo cum aqua in calice debet misceri, ideo de calice et eius materia est viden-
dum. Unde calix quandoque sumitur pro passione, ut in evangelio Math. xxvi: Pater si non
transfer calicem quem ego bibiturus sum. Quandoque sumitur pro sanguine Christi,
et sic dicitur calix ut patebit circa verba consecrationis. Et passio dicitur calix
quia secundum antiquam consuetudinem morientibus vel mori debentibus ministrabatur
amarus potus de calice. Sumitur etiam calix pro sanguine Christi. Et sic dicitur calix
a calida potatione, quia calix et sanguis Christi ad maximam caritatem vel fervorem
devotionis provocant. Sed de materia calicis sciendum quod in primitiva ecclesia
apostoli et eorum successores in quotidianis vestibus et ligneis calicibus ce-
lebrabant et conficiebant, quia ut dicit Gwillermus in Rationali, tunc erant aurei sa-
cerdotes et calices lignei. Nunc vero sacerdotes sunt lignei, calices autem au-
rei. Sed Clemens papa tradente apostolo Petro pretiosum sacerdotium vestium sumpsit
ex veteri lege, et Stephanus papa in eis missas celebrari instituit. Et sic
illud fuit immutatum quod in ligneis calicibus non conficiatur. Et ratio: quia lignum
est porosum, et sic in se potest imbibere sanguinem Christi, nec est etiam in ve-
stibus quotidianis, sed duntaxat in consecratis portari. Ideo illa consuetudo
fuit immutata quod in calicibus ligneis non debeat confici. Severinus
vero papa in vitreis calicibus instituit. Et hec iterum immutata est propter
vitri fragilitatem. Urbanus vero papa in aureis et argenteis offerri
constituit, prout habetur de conse. dis. ii. Vasa quibus sacrata conficiuntur
aurea vel argentea esse precipimus. Si quis autem adeo pauper fuerit quod
ipsa habere non potest stanneum habeat calicem. Et est circa sollemnem sacra-
menti celebrationem corporalia, prout dicitur in canone de conse. dis. i. c. Sic lege
consulto omnium constituimus ut sacrificium altaris non in serico panno
vel tincto quisquam celebrare presumat, sed in puro lineo ab episcopo conse-
crato terreno scilicet de lino procreato seu contexto sicut corpus domini nostri Ihesu Christi

Margin notes: "et in vase aque [illegible] / [illegible]" (beside line 12); "Calix quot modis" (beside line 24); "linteo" (beside second-last line); "[…]anus" (left of line 37).

in sindone munda linea sepultum fuit. Et est hec institucio Siluestri pape et Eusebii et corporalia uel palle que disponuntur super altare sunt linthiamina quibus inuolutum erat corpus christi. Pars autem illa que plicata ponitur supra calicem est sudarium quod fuit super caput eius separatim inuolutum in unum locum, ut dicit Johannes xx. Sed pars extensa est sindonem lineam et mundam qua fuerat corpus christi a Joseph de Arimathia inuolutum. Aliqui vero habent tantum unum corporale ut religiosi. Et ideo quod in euangelio legitur quod Joseph corpus christi inuoluit in sindone munda. Non ergo dicit pluraliter in sindonibus ad designandum sacramenti unitatem. Et tamen in hiis aliquid figuratur: pars extensa est fidem, pars supposita est intellectum, quia cum misterium credimus sed non possumus comprehendere. Aut fides habet meritum cui humana racio non prebet experimentum. Et credamus ergo corde puro et consciencia non ficta sed non presumamus discutere. Omnia secundum Jeronimum defectum scrutantes scrutinio. Et iuxta dictum sapientis qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Nam cum dixisset dominus: Durus est hic sermo, quis potest ipsum audire, abierunt retro et non ambulabant cum eo, Jo vi. Debet autem corporale in latum quater esse plicatum ad designandum quatuor proprietates christi que sunt latitudo caritatis, longitudo eternitatis, altitudo maiestatis, profunditas immensitatis. Et iterum quater autem plicatur in longum, quatuor designat cardinales virtutes scilicet iusticiam, prudenciam, temperanciam et fortitudinem, per quas innatas passiones in nobis reprimimus. Ter vero plicatur in latum, tres theologicas virtutes scilicet fidem, spem et caritatem, per quas deo primum figurant. Sed queritur an talis variacio sit licita circa corporale, scilicet aliqui solum habent unum, aliqui vero duo, quorum quoddam vocatur corporale, similiter et de locatione manuum. Aliqui ante oblacionem sacrificii, aliqui post sectionem, alii post statim ad hoc. Videtur quod sic, quia ad variacionem in nichil officit, id est nocet, diuersa consuetudo ecclesie, dum non seruatur unitas caritatis. De conse. dis. iiii. ter trina dicitur: In una fide nil officit sancte ecclesie consuetudo diuersa, sine cum puer semel siue ter immergatur baptismus creditur. Et consuetudo unius ecclesie quod debet subuerti [illegible] consuetudo alterius ecclesie. Dis. xii. Omnia talia. Et consuetudo pro lege custoditur, de gestis de legibus de consuetudinibus. Et ideo sicut nichil contra legem debet fieri, sic nichil debet fieri contra longam consuetudinem. Codice que sit longa consuetudo lege prima. Et ideo debet puniri transgressor laudabilis consuetudinis sicut transgressor legis. xi. dis. In hiis. Sed hoc intelligitur de consuetudinibus laudabilibus racionabilibus que non sunt contraria, nec obuiant statutis canonicis et diuinis preceptis, et maxime si sint redacte in scriptum, quia tunc vocatur consuetudo. Alius sic disponitur: sacerdos accipiat hostiam in patenam et vinum in calicem cum suis oracionibus offerens illa duo. Species cum veritatem huius sacrificii umbra in Melchisedech sacerdote dei summi in typum seu figuram eukaristie panem et vinum offerente. Quod et hodie in memoriam huius accepta sic sacerdos institutus secundum ordinem Melchisedech christo panem et vinum ante consecracionem offerre deprecans ut deus ea benedicat et sacrificet, et inde sacrificium verum fiat, quod in oblacione Melchisedech figurabatur, et ipsius christi reali exhibicione recognoscat beneficium oblacionis christi pro omnium salute in ara crucis factam, et in sacrato altaris dicens quod offert: Suscipe sancta trinitas etc. In qua oblacione patet cui offertur, quia sancte trinitati, quid offertur, quia hanc oblacionem, quare offertur, quia in memoriam passionis et pro salute omnium. Qua oracione finita locat calicem. Et aliqui secundum consuetudinem romanam locant a dextro latere hostie, quia sanguis domini nostri Jhesu christi de dextro latere creditur profluxisse. Vel secundum communem usum oblata locatur inter sacerdotem et calicem ad denotandum quod christus homo mediator fuit inter deum et hominem. Contra ex primo Deum est. Calix fit ex diuinitatem, patena humanitatem, que dimittit

[Margin:] Et aurifex quando quidam qui ad valescendum mutuo manu debuit [illegible] scilicet quamquam quicumque de [illegible] medicorum quod fuit circa celebracionem sacrificii. Questio que sequitur a [illegible]. Quod si unitas [illegible] fide catholice nil officit consuetudo diuersa. Et si nulla fuit diuersitas, quod ideo in summa sancti [illegible] in [illegible] fidem [illegible] scandalum [illegible] in [illegible] in [illegible] debent quia pietas [illegible] in parte [illegible] tollerandas et scandalis sed scandalo damnandas.

Sic patena calicem contegit / panis sit Christi / et sacerdos [illegible] / et patena dicitur a patendo / que lata est et ex parte profunditatis ad recipiendum hostiam. Signatam latitudinem caritatis apostolorum / qui Christum receperunt / et sic hostiam super patenam offert / ut super latitudinem caritatis sacrificium iusticie offeratur / ut holocaustum autem pinguius fiat / Hanc latitudinem caritatis corda discipulorum habebant / cum Petrus diceret paratus sum tecum in carcerem et in mortem ire / Et similiter omnes discipuli dixerunt / Ceterum quia Christus in aliis dictis predictis promotus est / caritas autem infirma / sed per latitudo cordis ab eis aufugit et latuit / quia omnes discipuli relicto magistro fugerunt ab eo et latuerunt / et ideo post susceptam oblationem / sacerdos abscondit sub corporali patenam / vel ab altari removetur subdiaconus retro continet involutam / per quod discipulorum fuga / vel latibulum designatur / qui cum verum sacrificium offertur relicto Christo fugerunt sicut eis predixerat dicens Mt xxvi omnes vos scandalum patiemini in me in hac nocte / Septimo est quod pertinet pastorem et dispergere oves gregis / [illegible] / Et ideo sacerdos dominice resurrectionis eulogium annunciaturus resumit patenam / Quia cum esset sero die illa una sabbatorum et fores essent clause ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum venit Ihesus / et stetit in medio eorum dixit eis pax vobis Joh xx Resumens oves que trepidantes aufugerant / Sed circa hanc particulam aliquis diceret / Quare subdiaconus qui vinum infundit in calicem non apponit et aquam / Sed sacerdos / Item quare sacerdos non offert calicem cum vino / sed diaconus / sic offert patenam cum hostia / Item sacerdos offerens hostiam dicit offero / Dicit enim Suscipe sancte pater omnipotens eterne deus hanc immaculatam hostiam / quam ego indignus famulus tuus offero tibi / diaconus vero offerens vinum dicit pluraliter offerimus tibi domine calicem salutaris / quod videtur inconveniens / cum quia sacerdos sit persona maioris auctoritatis quam diaconus / modus autem loquendi pluraliter / magis congruit maioribus personis quam minoribus / Ad primum dicitur ut dicit Alexander in expositione misse quod commixtio aque cum vino in calice sit unionem populi fidelis cum Christo reconciliati deo per mortem illius / qui est sacerdos secundum ordinem melchisedech / Ideo in signum huius unionis et reconciliationis apponitur a sacerdote quo Christus significatur / Ad secundum dicendum quod in oblatione veri sacrificii in ara crucis separabatur corpus Christi sine sanguine / in cuius rei signum oblatio hostie qua significatur oblatio Christi secundum carnem / fit a sacerdote / quo significatur et oblatio vini quo significatur oblatio Christi quantum ad sanguinem fit ab alio scilicet diacono / non tamen precise quia et sacerdos et diaconus calicem offerunt cum vino / secundum quod oblatio ad intentionem refertur / Unde uterque dicit proferre verba oblationis sequentis offerimus tibi domine calicem salutaris etc. / oblatio autem illa potius fit a diacono quam ab alio ministro propter dignitatem ordinis diaconatus / que proxima est dignitati ordinis sacerdotalis / Et ex hoc patet solucio ad tercium quod queritur quare sacerdos dicit offero / et diaconus offerimus / Dicitur quod ratio huius est quia sacerdos solus offert / diaconus non solus / sed ipse et sacerdos simul / quantum ad intentionem / Et aliter oblatione autem facta panis et vini consecrandi tres orationes secretiter subiunguntur / secundum consuetudinem ecclesie Romane / In prima postulatur acceptio divina ipsius sacrificii et illorum qui assistunt in illa ibi In spiritu humilitatis / In secunda postulatur consecratio sacrificii in illa Veni invisibilis sanctificator / In tertia postulatur profectus oblationis facte ad honorem sanctorum et nostram salutem / in illa scilicet Suscipe sancta trinitas etc. In multis autem ecclesiis dicitur [illegible] et secundum [illegible] sacerdos dicit

in spiritu humilitatis et animo contrito suscipiamur a te domine quo tangit que oracio efficiat accep-
tabilem se humilitas cordis contricio ps. cor contritum et humiliatum deus non despicies. Secundo
gestionem ipsius [illegible] ad quam requiritur nisi parvipallio(?) spiritu et contricio. Unde
Gilbertus [illegible]. Hic de preparacione qua interim ad offerendum se preparat se sen-
tans(?) preparacionem est dicendum. Preparat autem se tribus incenso loquendo(?) et oracione incenso
per se devocionis odore, locione munditie interioris, oracione cordis fervore. Cir-
ca primum attendendum est quod ea fiebant in lege et in sancta sanctorum. Quod ante velu
vonum(?) in sancta sanctorum propiciatorium erat fuit et thuribulum in sancta altare aureum.
Ad ista ergo ea sacerdos se preparat mactans tantum super altare, ad quod procedit cum
thure, impleto cor suum procedit cum fervore oracionis accedens ad propiciatorium
quasi iam ad locum ubi offerendum fuerit [illegible] thus ergo est in thuribulo quasi sua-
vitatis odor i. devocio. Can. iij. Que est ista que procedit sicut virgula fumi ex
aromatibus myrre et thuris. De mactacione corporis in altari dicitur Ro. xij.
Obsecro vos fratres ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem
racionabile obsequium vestrum. De tercio dicitur in ps. Introibo in locum taber-
naculi admirabilis usque ad domum dei. Ad altare accedens inclinat, hostiam ter
thurificat, et post in circulo thuribulo circumgirat ante propiciatorium, hoc est ante
clemenciam dei stans se elevat et manus extendit, quod inclinat ad altare signi-
ficat reverenciam, quod thurificat significat sui sacrificii [illegible] redolenciam
s. panis vini et aque que in primo est iuncta, quod se elevat extensionem sui
in deum et totum fervorem significat. Thurificat ergo ter, tres in sacrificio spem(?) [illegible]
esse designat, primum prima confitemur, secunda postulamus, et tercia unitati deo offeri-
mus. Sic ergo parat se ad altare accedens ordinando oblata thurificando et
se in conspectu domini erigendo, ac si dicat Introibo ad altare dei ad deum qui
letificat iuventutem meam ps. Secundum autem dicit Dirigatur oracio mea in conspectu
tuo sicut incensum. Per tercium dicit Elevacio manuum mearum sacrificium
vespertinum, hoc est totum ad deum coram propiciatorio et extra velum aperte
elevatum. In tercia parte huius particule agitur de thurificacione altaris. Circa quod
notandum quod talis coopertus fit corpus christi sepultum. Sed thurificacio fit unguenta preciosa
que mulieres emerunt et aromata que emerunt ut venientes ungerent ihesum. Marci
xvi. Vel dicendum quod thurificacio fit quod Maria Magdalena accepta libra unguenti
nardi pistici preciosi effudit super caput ihesu. Io. xij. Et domus impleta est ex
odore unguenti. Unde et salvator ibidem dixit: Mittens hec unguentum hoc in corpus
meum ad sepeliendum me fecit. Et iam utique predixerat fieri hoc quando hoc
in universo [illegible] dicitur quod hoc fecit in memoriam eius. Et ergo dicunt doctores
quod hec thurificacio fit in memoriam sepulture domini. Tu autem sacerdos ter super
ducit incensum, sicut quod Maria ter adhibuit unguentum circa corpus ihesu. Primo
cum unxit pedes ihesu in domo Symonis pharisei Luce vij. Secundo cum in domo
Symonis leprosi super caput eius unguentum effudit Mt. xxvi. Tercio cum ve-
nit ut ungeret ihesum iam positum in sepulcro. Et circumducit cum signo crucis
ut in pluribus ut omnes dyaboli fraudis et malignitatis conatus per virtutem sancte
crucis similiter thuris incensione effugentur, ut nec contra sacerdotem nec contra
sacrificium prevaleat. Fumus enim incensi valet contra demones effugandos. Unde
Thobie vi. Thobias iunior interrogavit angelum dicens: Quod remedium habent
ea que de pisce observare iussisti? Respondit: Cordis eius particulam si super carbo-
nes ponas, fumus eius omne genus demoniorum [illegible]. Et sciendum quod sub-
diaconus vel thuribulum portans accipiendo incensum antequam mittit in thuri-
bulum debet presentare sacerdoti in signum quod nichil est acceptum deo nisi benedictum.
Tunc sacerdos accipiens thuribulum secundum aliquos facit tres ductus in signum vel in
reverenciam trinitatis in circuitu et unam crucem desuper ob reverenciam unitatis

diuine essentie et nunc et semper etc. Post hec vadit ad partem dextram altaris secundum Christi predicationem missam ad iudeos et oues que perierant domus Israel. Sed post dimissam post
dextram vadit ad partem sinistram secundum predicationem apostolorum repulsam a iudeis
et translatam ad gentiles. Itera coram facie altaris a sinistra usque ad dextram thuri
ficat in signum predicationis misse finaliter ad iudeos reuersuram quia in fine
secundum apostolum ad Ro. xi. Reliquie iudeorum salue fiant. Deinde sacerdos thurifi
catur a diacono et minister ab acolito et thuriferario et post totus chorus me
diantibus ministris in signum quod a Christo sacerdote magno cuncta bona procedunt me
diantibus ecclesie ministris ad populum quia influxus diuinus per media descendit ad in
fima secundum dionisium de angelica ierarchia. Adeo dicit per ord. doctor noti
cie sue sparsit super nos in omni loco et notandum quod secundum quosdam sacerdos
thurificans nichil dicit. Sed secundum officium romanum dicit dirigatur ad te
domine oratio mea. Ubi primo optat exaudiri. Secundo acceptari cum dicit
Eleuacio manuum mearum sacrificium vespertinum quod erat sollempnissimum
in lege. Tercio a malis preseruari scilicet in corde a cogitatione et in ore a prola
tione mala dicens pone domine custodiam ori meo. Moraliter autem incensum
deuocionis adolendum est in thuribulo cordis igne caritatis ut odorem suauita
tis emittat. De quo dicit septuaginta fungi sacerdocio et habere laudem in nomine ipsius
etc. Et sic in etc. Hoc enim incensum sacerdos accipit vel episcopus acceptat et incensat
ecce sacrificium et altare. Sequitur quarta particula in qua pretactum facit mentionem de
manuum ablucione. Circa hoc notandum quod quamuis sacerdos in principio misse
~~in principio misse~~ dum se vestibus induerat manus abluit in signum quod carere
debet macula mortali tamen in hoc loco volens sacrificare iterum lauat se in signum
carentie venialium et minorum. Ideo fit in capitibus digitorum. Est sic lotis ma
nibus oblacionem accipiat incensum offerat et orationem effundat. Talia septimum
est. Exodi 30 facies labrum eneum ad lauandum pones quod illud inter testimonium
tabernaculo et altare et missa aqua lauabunt in ea aaron et filii eius ma
nus suas et pedes quando ingressuri sunt in thabernaculum testimonii et quando acce
ssuri sunt ad altare ut offerant in eo thymiama domino. Ista fuit figura ut sacerdotes
sunt ad altare ut offerant in ea thimiamata ... de no
...ablui esset manibus et pedibus quod nunc realiter et mistice debent esse de no
stra sacerdotibus. Debent enim esse purgati a prauis operibus et mundati a nocivis affecti
bus quod pedes affectiones, manus opera assignantur. Sic igitur lotis manibus
et pedibus offerat hostiam immaculatam sanctam deo
corporalem ... ut magis quod mundatus offerat hostiam placentem. Amplius la
...dide Dauid cum esset mundatus petebat mundari dicens amplius la
ua me ab iniquitate mea. Psalmo 50. Sacerdos etiam sacrificaturus debet lauare conscien
ciam lacrimis penitencie secundum illud psalmi lauabo per singulas noctes lectum meum lacrimis meis
stratum meum rigabo. Psalmo 6. Lectus hominis est conscientia sua in qua securi
tatis delectatur et requiescit si bona est. Nam iuxta dicitur sapientie secura
mens est quasi iuge conuiuium. Si vero mala est in amaritudine et timore est
quia non est pax impiis. Ysa. 48. Innocencius dicit: Ipse quoque antequam unum tam
et unicum sacrificium offerret in ara crucis et resuscitatione lazari lacrimas
miseracionis effudit. Unde dicit Johannis 11 Jhesus ingemuit spiritu turbauit seipsum et lacri
matus est. Ideo ex loco quia hoc sacerdos facere debet. Et sanctius sacerdos lauando dicit illud
psalmi xxv lauabo inter innocentes manus meas etc. Et est sensus sic lauabo a
penitendo et confitendo. Faciam munda opera que per manus designat et sic inter
innocentes conuersans mente sancta et corpore sancto. Iterum sicut dicit psalmus Cum
innocente innocens eris. Hoc facto circumdabo altare tuum domine quia nullus nisi
mundus debet accedere ad altare. Unde Albertus magnus. Deinde vadit ad lauan
dum quia cum primo ad missam se parat lauat ab iniquitate, modo oblaturus sacri
ficium ampliori indiget ablucione, circa a venialibus et peccatorum reliquiis
dicens lauabo non inter peccatores sed inter innocentes manus meas et circum
dabo altare tuum domine. Hanc maiorem ablucionem petit Dauid dicens amplius
plius laua me domine ab iniquitate mea quia dicit lauisti a mortalibus laua

post

// Circa ...

int. tabernaculum

Inclinat se

et a uenialibus me laua / quia nemo adeo lotus est quin ulteriori indiget locione
in tanti oblatione sacrificij Hoc significauit dominus Johannis xiij Quia cum loti essent
apostoli et sic accederent ad refectionem domini paschalis agni noluit exhibere eis cor-
pus suum / nisi iterato lauaret pedes eorum / Per pedes significata est affectuum ablu-
tio dicens / qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet / et est mundus totus / Sic
etiam Salomon in templo iij Regum vij fecit mare eneum ad quem ablucionem sacer-
dotum / et fecit luterem specialem ad lotionem eorum qui sacrificio ingrederentur in tem-
plum / hoc ergo modo peracta locione procedit ad medium altaris petens se orationis
suffragio fratrum dupliciter scilicet per se et postulatione adiuuari orationis a populo / Per se pro-
nus inclinatur ante altare dicens In spiritu humilitatis et animo contrito suscipi-
amur domine a te et sic fiat sacrificium nostrum ut a te suscipiatur hodie et place-
at tibi domine deus / et sumitur ista verba Daniel iij ubi ista verba tres pueri in camino
ignis ardentis dixerunt / Sacrificium ergo offertur in recordationem passionis domini
Et sic quando recordamur quod hoc sacrificium in ara crucis pro nobis oblatum est
et pro peccatis nostris offerimus in spiritu humilitatis peccata recognoscentes / et in animo
contrito peccati dolorem in corde sencientes / Psalmista de primo dicit Quoniam iniquitatem
meam ego cognosco De secundo dicit Et peccatum meum contra me est semper / In hac ergo
humilitate cordis et contricione peccatorum suscipit sacerdos offertorium sacrificij
sui quia certum est quod in hiis maxime requiritur / quia de primo dicit psalmista Sacrificium deo
spiritus contribulatus / De secundo autem dicit simul cum primo Cor contritum et humilia-
tum deus non despicies / Et sic placet deo sacrificium Malachie iij placebit deo
sacrificium iuda et ierusalem sicut dies seculi et sicut anni antiqui / Judas enim con-
fitens interpretatur / et sacerdos iam lotus est ablucione et confessionis orationis
Ierusalem autem est pacis et vnitatis ecclesie / suffragii intercessione et ideo se conuertit ad
populum petens in vnitate ecclesie orationis suffragium dicens / Orate pro me fratres et so-
rores / ut meum pariter et vestrum sacrificium sit acceptum ante deum / Appella-
tione enim fratrum et sororum innuit ecclesie in vnitate caritatis colligationem
et vnionem / In hoc autem quod cum sit loco eius qui omnis est perfector sanctitatis / et
tamen petit orationis suffragium innuit hoc quod dicit apostolus ad hebreos v. c° Quoniam et ipse cir-
cumdatus est infirmitate / et ideo ut homo infirmus indiget ecclesie adiutorio
Jacobi v Orate pro inuicem ut saluemini multum enim valet deprecatio iusti assidua
In hoc autem quod dicit ut meum pariter et vestrum sacrificium etc. Innuit quod dictum est
quod tam offerentes quam oblati in altari offerunt cuius oblationis signum fuit exteriorum
facultatum oblacio Unde hebreos v dicitur propterea debet quemadmodum pro populo ita et
pro seipso offerre pro peccatis / Ipse enim homo est ex hominibus assumptus in locum eius
qui sanctitatis est perfector / Et ideo ut homo indiget suffragio / et ut in loco dei
ecclesie impendit et perficit sanctificationem hebreos v Omnis namque pontifex ex hominibus
assumptus pro hominibus constituitur in hiis que sunt ad deum / ut offerat dona et
sacrificia pro peccatis / qui condolere possit hiis qui ignorant et errant [illegible]

In spiritu humilitatis etc. Ista est quinta particula et penultima inter principales sine
partes principales / in qua fit mencio de cordis humiliatione / Namque sacerdos
post illa que dicta sunt humiliando se et inclinando / dicit illud Danielis iij°
In spiritu humilitatis etc. Quam orationem dicit in medio altaris inclinans
se profunde / et manibus iunctis ante pectus / In qua particula tanguntur
que debent esse in sacerdote sacrificium offerente / quod primo et in omnibus assisten-
tibus presbiteris sacerdos offerens Primum est cordis humiliatio cum dicit In spiritu
humilitatis / Secundum est mentis contricio / ibi et in animo contrito / Tercium
est recta intencio offerentis ibi Et sic fiat sacrificium nostrum / Et hec incli-
natio sacerdotis humiliationem quia fit quia semetipsum exinaniuit formam serui
accipiens ut dicit ad philippenses ij° Ideo etiam sacerdos inclinat se ut per humilia-
tionem corporis ostendat mentis humiliationem / et ut in eo perueniet menta-
lis deuocio Nam cum frequenter aliquis orans humiliat se corporaliter /
inclinando uel genua flectendo / uel manus leuando ad deum in ipso con-
surgit humilitas mentis et deuocio propter quod dicebat apostolus / Volo vos

omni loco orare levantes manus ad deum ~~[illegible] aliqui [illegible]~~ / Sed d. a.
Sacrificium secundum Rabanum dicitur quasi sacrum factum / quod per misterium con-
secratur in memoriam dominice passionis / quod autem tale est omnino est acce-
ptum deo / et benedictum a deo / et consecratum / ideo videtur quod frustra sacerdos
postulat a deo in oracionibus predictis ipsius sacrificii acceptacionem, benedi-
ccionem et consecracionem / Ad hoc videtur secundum Allex. de hales in sexto
quarti / quod sacrificium uno modo dicitur actus consecrativus sive ipsa consecra-
cio actio / et sic sumitur in ista oracione cum spiritu humilitatis etc. / Alio modo dicitur
ipsa hostia consecranda / et sic capitur in illa oracione, suscipe sancte pater [illegible] sanctificator
etc. / Tercio modo dicitur ipsa hostia consecrata / iuxta diffinicionem Rabani supra
de sacrificio sic sumpto non fiunt postulaciones in oracionibus predictis / Sed
ante persionem possibilem ad [illegible] aliquam circa altare / quod sic fiunt / ad secretam
in memoriam pacis inter deum et hominem passione Christi media / quam pa-
cem per acceptacionem huius sacrificii memorativi optat augeri et perpetuari
in secula / Et hinc est quod sacerdos inclinando se orat primo pro se monens
ipsum orare / et per hoc orat exemplo Christi qui primo pro se oravit Luce xxii
dicens Pater si vis transfer calicem istum a me / verumtamen non mea volun-
tas sed tua fiat / Ex quo elicio quod quilibet tenetur voluntatem suam divine volun-
tati conformare / patet quia cotidie dicimus fiat voluntas tua sicut in celo et in terra
Et Johannis xvii Pater clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te / Se-
cundo pro apostolis dicens Pater serva eos quos dedisti mihi, ut sint unum / sicut
et nos unum sumus / Et demum pro omnibus credituris in ipsum exoravit
dicens / non tantum pro ipsis rogo / sed pro omnibus qui per verbum eorum credi-
turi sunt in me / Ecce inclinacio sacerdotis representat hoc quod dominus noster Jhesus Christus
antequam pateretur inclinat se in oracione orans pro se dicens pater ut supra
allegatum est / Unde dixit discipulis suis Sedete hic donec vadam illuc et orem
Et Luce xxii positis genibus orabat / Cum autem sacerdos se vertit ad populum dicens
Orate pro me fratres et sorores / sic Christus ab oracione veniens ad discipulos dixit eis
illud Luce xxii Orate ne intretis in temptacionem / pro se ipso rogo non propter
orare / quia Christum non seratis / quo indiget peccatorum absolucione / nec quia morte
peccatorum potuit redimi / qui venerat pro omnibus mori / Unde Luce xxiii
ad mulieres dixit que sequebantur eum ad passionem plangentes / Filie Jherusalem no-
lite flere super me / sed super vos ipsas flete / et super filios vestros / quia ecce ve-
nient dies in quibus dicent beate steriles et ventres qui non genuerunt et ubera
que non lactaverunt / Modernus autem sacerdos ut homo peccator petit orari
pro se ut sacrificium suum .i. misterium acceptabile sit omnipotenti deo
et ut sibi prosit et aliis / Unde hic debent omnes orare pro eo iuxta in-
iunccionem et orare pro invicem ut salvemini / Nam dominus noster dicit Luce xviii
Amen dico vobis si duo vel tres consenserint de omni re super terram quecumque
pecierint fiet eis a patre meo qui est in celis / Ex quo elicio quod sacerdos hiis
verbis orare implorat suffragium a circumstantibus propter altitudinem sacramenti
et quia ista prius aliqualiter sonore proferuntur / ita quod ab assistentibus audibiliter capi
possunt / et per hoc eum verba ad supplicandum invitant in orando, et ad nos
mutuo amantes inflammant / Ibi ut meum pariter et vestrum sacrificium acceptabile fiat apud deum etc.
Unde ipso sacerdote ad populum cum silencio fit occultatio apparicionis Christi / qui
apparuit Petro / qui licet certum sit quod eodem die resurreccionis apparuit
ut dicitur Luce ultimo tamen incertum est ubi et quando / ideo subsilencio dicitur Orate etc.

Item nota quod secundum diversos ritus ecclesiarum / diverse sunt forme interdum re-
postulandi / dicendi et rudiendi / Nam quidam dicunt Orate fratres ut
meum et vestrum sacrificium acceptabile fiat apud deum omnipotentem
Alii dicunt obsecro vos fratres orate pro me / et ego pro vobis / ut meum

Postrum sacrificium &c. Quidam aut̃ vident sit memor sit omnis sac t. et
ho. t. p. fiat. Quidam sit spiritus sctus supveniet in te, et virtus altissimi
obumbrabit tibi. Nomine hec videntur inconvenientes in tanto officio tot fieri
diversitates / videtur q̃ hec varietas non est permittenda in ecclesia / sed potius
dampnanda. Ad hoc videtur anshelmus in quadam epl̃a ad valeramum maii-
deburgensem epm̃ querentem de diversitate modorum qui fiunt circa celebraciones
sacramentorum dicens / Sic habemus a sctis patribus / q̃ si unitas servatur caritatis
in fide, katholice nichil officit consuetudo diversa / et si multe sunt diver-
sitates que nõ in summa sacramenti neque in virtute eius / aut fide discordant / neque
in omnes in unam consuetudinem colligi possunt / estimo eas potius in pace
concorditer tollerandas q̃ discorditer cum scandalo dampnandas. Ex hiis patet
q̃ diversitas tolleranda est summa sacramenti intelligitur ut estimo illa que
precise requiruntur ad esse sacramenti. Ad hoc quod queritur quare dicitur orate in secunda per-
sona / nõ oremus in prima pluraliter per quod / quare dicitur oremus ante offer-
torium / non statim dicit secretam / sed secretas post demissa / sequens oro-
num sequencium videtur illi invitacionis / cum dicit oremus. Ad primum dicendum
/ q̃ sacerdos cum dicit orate spiritualiter postulat sibi suffragia fieri oracionum / quod patet
per hoc quod dicitur in missis ceteris / orate pro me fratres / similiter / cum dicit orate fratres
&c. ut meum ac vestrum &c. / postulat sibi fieri suffragia oracionum / quantum ad actum
consecracionis. Ad aliud dicendum q̃ in secretis fit specialis mencio ut frequen-
ter de oblacione sive de munere oblato / sic q̃ quemadmodum per oblacionem dicuntur.
Ad aliud dicendum q̃ ab offerenda cantata usque ad prefacionem omnia que di-
cuntur voce submissa dicuntur / ad insinuandum quod scriptum est Joh. xi. scilicet q̃ instante
passione domini Jhesus non ambulabat palam / inter iudeos / quia cogitabant eum inter-
ficere / sed abiit in regionem iuxta desertum in civitatem que dicitur effren
et ibi morabatur cum discipulis suis / ab illo autem die quo congregatis phariseis
et principibus sacerdotum ut inirent consilium quid facerent de Jhesu. Joh. xi.
et caiphas qui erat pontifex anni illius / dixerat expedit ut unus homo
moriatur pro populo / et nõ tota gens pereat cogitaverunt ut interficerent eum / sic ipse ad tempus
cessit et latebat in regione / sic ergo sacerdotis silencium christi signat latibu-
lum. Ad aliud quod queritur que oro videtur invitacioni facte per oremus / dicitur
ante offerendam / dicendum q̃ illa que dicitur invicem per oracionem / aut dilacionis ca-
susa factum est / quia cum signum sancte secrete nõ permittitur oremus / sic et se-
cretis sequentibus / quia aut queritur / quare incipit silencium illud statim
offerenda cantata / dicendum q̃ ratio est / quia tunc incipit misterium passionis domini
s. in oblacione eorum que sunt consecranda / unde ibi presidentur quadam
inchoatur machinacio iudeorum / et tractatus de morte domini / propter quam abiit
dominus in regionem iuxta desertum &c. Joh. xi. Illa enim oblatio initium est mi-
sterii passionis domini / sicut illa machinacio fuit inicium simpliciter passionis
eiusdem. Si aut queritur quare illa pars misse que precedit oblacionem hostie in
sacrificium cum tanta melodia celebratur / potest videri illud quod dicit Rabanus assi-
gnans causam quare introitus misse sollempniter cantatur dicens / Ubi in ingressu
sacerdotis concrepantibus choris audis modulacio divina audit / ut domini-
ce celebracionis misteria misteriorum prima precedat consonancia et corporis
et sanguinis christi venerabile sacramentum accedat digne laudis sacrificium.
In septima particula prime partis principalis fit specialis mencio de secretis / circa
quod notandum q̃ post dicta verba / que dicta sunt / sequitur oro / que dicitur secreta
/ quia secrete et sub silencio ac recollecta mente debet dici / ut devocior menta-
lis conversio in deum / ut sacrificium sit deo acceptum. Cuius aut silencii et alioris

que secreta que sacerdos sub silencio legit causa originalis fuit occultacio
specialium misteriorum huius sacramenti a gentium circumstancia. Vnde b. dionisius
in ecclesiastica ierarchia loquens de ritu sacrificiorum dicit. Sacra hec videntes et au-
dientes irridebunt pietates tam [illegible] nutribus [illegible] et [illegible] non posse messe
tales [illegible] sanctificacionis. Et scito quod tot secrete debent dici quot sunt a principio
collecte dicte, exceptis aliquibus diebus precipue secundum officium romanum sicut
sunt dies quatuor temporum, sabbatum pasche, et alique vigilie paschales, quia tunc di-
cuntur plures singularia quedam. Vnde postquam sacerdos per secreta subiungit oracionem
per hoc insinuatur quod christus demum redit Ierusalem ad templum orationis quod ad
opus deserviebat cum secessisset in effrem ut supra dictum est. Vnde scribitur Luce
xix ingressus in templum eiecit vendentes et ementes dicens domus
mea domus orationis vocabitur etc. Hic sacerdos levat vocem palam dicendo
per omnia secula seculorum. Per hoc insinuatur quod Jhesus iterum palam ambu-
labat, ita quod in crastino turba multa conveniebat ad diem festum ad
audisset quod Jhesus venit Ierusalem, acceperunt ramos palmarum et obviam
processerunt clamantes Osanna benedictus qui venit in nomine domini rex Israel
[illegible] finis enim orationis est inicium prefacionis, per quod sacerdos insinuat
quod christus est lapis angularis quem reprobaverunt edificantes [illegible] enim fa-
[illegible] duos parietes
[illegible] unum iudeos convenies et gentiles ut sit omnium dux et [illegible]
[illegible] quam dicit secrete apte concludit quia consessum
[illegible] et [illegible] quod ordinem quam dicit secrete apte concludit [illegible]
[illegible] et confirmacionem quia ipse christus [illegible] est ipsi. Ideo populus consenciat voci eius
dicit amen, id est fiat. Hoc exemplum in quo exaudivit a patre sic petiisti in secreta, vel per
hoc monet ipsum ut adoptet et petit ut dominus velit eum exaudire, quia peticiones
quas secrete effundit effectum consequatur. Et potest dici quod oratio secrete alte [illegible]
ad designandum publicam predicacionem christi post lazari resuscitacionem quia christus
publice predicavit. Et scito quod sacerdos hic dicendo debet manus depressas tenere
donec dicat sursum corda, quia tunc debet manus levare et ipsas extensas tenere
sic quod assistentes supra humerum suum aliquantulum possit videre. Unde
Albertus magnus dicit quod minimus status [illegible] perfector et pastoris perficiat se-
cretam orationem in qua secundum annum in omnibus misse [illegible] aliud petit
nisi quod populus offerens in fine domino et cum domino deo in unitate christi corporis
incorporandus deo offerat. Hoc autem in secreta prime misse invenimus, que sic dicit
[illegible] hec sacramenta nos domine potenti virtute mundatos ad suum faciat puriores ve-
nire principium quantum ad oblacionem est oblacio quam
[illegible] christus obtulit semper. Hoc autem facile est invenire et videre in omnibus secretis.
Nisi quod aliqua propter festum quod agitur de christo vel sanctis in secretis illius festi men-
cio habetur secreta festi plus offerre christo incorporet. Hec autem oracio ideo secreta no-
minatur quia sub silencio et secrete [illegible] diversi diversas assignant causas de quo
[illegible] parum est curandum. Causa vera est quia iam in ista oratione a sanctis patribus
sanctissima postulantur et offeruntur et hec a populo concelari debent, ut am-
plius venerentur, ostensa enim populo per usum vilescunt et vilipenduntur. Et forte ad
[illegible] alios adhibetur [illegible] omnibus preter sacerdotes aaron
et filii eius sacerdotes [illegible] singulorum et dividit quid portare quis
debeat. Cum in ista curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin
morientur, quia nimis usu sanctissima contemnuntur quando eis publice osten-
duntur accipiunt occasionem mortis in eis. Quasi enim opera et munditias ab
eis celata venerantur. Math. vii. Nolite sanctum dare canibus et margaritas
nolite spargere ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis et con-
versi dilacerent vos, quia audita ista vilescunt et sacerdotes [illegible] eorum lacerantur

et sanctitatis

vacat

Vnde dionisius loquens in ecclesiastica ierarchia de ritu sacramentorum dicit hec mysteria sancte videbunt pontifices tam similibus verbis et rebus non posse inesse sanctificacionem. hec ergo est vera causa huius silencii et sequencium silenciorum. Quando enim ante passionem cum iudei quererent iesum interficere, sic dicit Joh. x. recessit iterum ultra iordanem in locum qui dicitur efron et ibi latebat et quod publice tunc non predicabat. dicunt quod hoc silencium suo primo silencio sacerdotes imitabant. sed hec videtur inrationabile quod illud in alio imitatur cuius nulla mencio sit in hoc misterio aut secrete silencio nulla penitus fit mencio silencii illius. Et similitudo quod sacerdos fugiens ab altari non abscondit se, neque latet et ideo apud me nihil valet hec adaptaciones. Sic ergo prefacio secretam concludit alta voce, quod hoc quod in conclusione est omnibus expedit scire, tamen ellas quod idiotis. dicit ergo per dominum nostrum etc. ut sciat quod quicquid petit non nisi in nomine cristi exaudit. de hoc ante satis dictum est. Item autem quidam dicunt quod in exaltatione vocis iterata cristi predicacio innuit cum in septimana pasche inter quartadecimam et quintadecimam lunam in urbem regrediens clamat dominus in templo dicens quod hoc meo iudicio nihil valet ad propositum et quod sensu aliqui hoc dicunt pro eo sunt quadam ex parva convenientia similitudinis adaptaciones. Clamat ergo sacerdos ad populum hoc quod omnium est fides et instructio ac si dicat illud proverbiorum viii. O viri ad vos clamito et vox mea ad filios hominum. abscondit autem ea que non singulorum sed que sunt perfectorum tantum et paucorum et intelligencium. et conclusione perfecta idiotarum is qui loco idiote est dicit amen quod quidem ad conclusionem tantum refertur intelligendum est pro verum et non perficiat ac si dicat tu dicis per dominum etc. et quod vivit et regnat etc. nos corde ore et opere confitemur et dicimus quod hoc est verum ac si dicat illud proverbiorum viii. Recti sunt omnes sermones tui et non est in eis quid pravum atque perversum.

Ista est quarta pars secundum aliquos in qua ipsum altaris sacrificium seu iam appropinquat sacerdos que dividitur in tres partes. In prima premittitur populi et sacerdotis mutua concitacio ad singularem devocionem dum dicitur dominus vobiscum. In secunda subiungitur populi incitacio ad altiorem mentis elevacionem propter sacramentalis misterii magnitudinem ibi sursum corda. In tercia exhortatur populus per hoc revocatus ad memoriam innumerabilium dei beneficiorum et referat graciarum acciones ibi gracias agamus etc. Item sic prefacio seu oracio partitur in quatuor partes in prima populus salutatur cum dicitur dominus vobiscum. In secunda pro racio assignatur ibi vere dignum et iustum est. In tercia laus divina a populo depromitur ibi sanctus sanctus etc. ut dicit Petrus alexander de halis. hec pars dividitur in tres partes. In prima ponitur fidelium congregatorum excitacio. In secunda confessionis exhibende racio declaratur ibi vere dignum et iustum est. In tercia confessionis exhibite acceptacio postulatur ibi cum quibus et nostras voces. In prima parte premissa salutacione fit exhortacio ad duo scilicet ad cordis sublevacionem et laudis sive graciarum accionem sicut per magistrum in allexandro sic continuatur. Ista est secunda pars principalis sancte presentis misse precedens agit in genere de preparacione et de exposicione quod preparacionis et de modo speciali preparacionis et eiusdem exposicione. et prima pars dividitur subdividitur in tres partes. In prima populus excitatur cum dicitur dominus vobiscum. In secunda racio assignatur ibi vere dignum et iustum est. In tercia laus divina a populo decantatur cum dicitur sanctus sanctus. prima pars adhuc in tres. quod primo excitat populus ad attencionem cum dicit dominus vobiscum. secundo ad mentis erectionem ibi sursum corda. tercio ad graciarum acciones ibi gracias agamus. Quantum ad primum notandum quod prefacio dicitur a pre et for faris quod fit ante principale sacrificium ad quod offerendum missa est instituta. Sit enim prologus totius canonis sequentis.

Vnde sacerdos dicturus verba attencione digna maxima premittit salutacionem optans assistentes tales esse cum quibus dominus maneat digne et maxime in studio spirituali in corpore inferendi sub pane vino qui de celo descendit Joh. vi. vii. officium preparandus propter ad illud inferri quod legitur luce 22 misit petrum et Johannem dicens euntes parate nobis pascha ut manducemus et infra ibi. Et ipse ostendit vobis cenaculum magnum stratum ibi parate. Vel propter sic communis

Item quod illa salutatio quam facit sacerdos ad populum non vertendo se ad eum sicut ante fecit dicens Dominus vobiscum, sed stat populo dorsum [illegible] quod deo laus huiusmodi a iudeis exhibita in die palmarum non placuit, quia in veritate prius hic non fecit, quia tunc eum laudabant et [illegible] post quinque dies morti ipsum tradiderunt, et quod de hiis verificatur illud Ps. Et lingua sua mentiti sunt ei. Illa autem prefatio precedit quod post omnia secreta secreta, et Sursum corda, et Gratias agamus domino. Hic quod monemur post omnia secreta id est renatum [illegible] nos gloriando sursum habere corda, et gratias agere deo de dono tanti misterii, quia non fecit taliter deus omni nationi, nec iudeis, nec gentibus, ut carniti ut videtur [illegible] dare sic nobis dedit se in precium et in cibum, in precio se nobis dedit, nos a morte redimendo, quia [illegible]

Quia in ea sacerdos prelocutur gratias et laudes deo, ut melius ad eo sacramentum corporis Christi possit preveniri, hinc [illegible] noiatur prefacio seu prefacio, quia preparat fidelium mentes ad sacre consecrationis reverenciam. Et ab aliquibus noiatur hymnus angelicus, quia angelicis laudibus est plenus. Ab ista enim parte Dominus vobiscum usque ad Sanctus, rite potest vocari hymnus. Ista prefacio continet et potest illud gaudium et precium laudis quo pueri hebreorum exultantes susceperunt Christum venientem in Ierusalem ad suam passionem canentes Benedictus qui venit in nomine domini osanna in excelsis. Hanc prefacionem [illegible] papa [illegible] composuit et ad missam cantari statuit. Et est similis prefatio de apostolis. Alia vero dicitur quod Gelasius papa prefaciones composuit et instituit ad missam cantari. Secundo sciendum quod sacerdos dicens tres attendere dignissimas primitie salutacionis dicens Dominus vobiscum, optans nos esse Christi et Christus dominus maneat [illegible] digne, et id [illegible] in quo est fons pietatis et bonitatis sue [illegible] nobiscum celebrat. Et quod dicit Ioh. [illegible] Si quis diligit me sermonem meum servabit et pater meus diliget eum et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Et Apoc. Ecce ego sto ad hostium et pulso, si quis audierit vocem meam et aperuerit mihi ianuam, intrabo ad eum et cenabo cum illo et ipse mecum. Chorus in persona omnium respondet dicens Et cum spiritu tuo, sacerdoti sibi [illegible] recipiat. Sic enim [illegible] ipse orat, iuxta preceptum apostoli [illegible] orate pro invicem ut salvemini. [illegible] et cum spiritu tuo, et non cum corde tuo vel corpore tuo, quia totum id quod agit sacerdos est spirituale et misteriis plenum. Sequitur ibi

Sursum corda. Ubi sacerdos incitat populum ad spiritualem devocionem et mentis celestium elevationem vel sacramentalis misterii magnitudinem. Et dicit Sursum corda, scilicet habete vel levate ad divinam et celestium meditationem. Monet enim nos sacerdos ut corda sursum levemus ad deum iuxta exhortacionem apostoli ad Colossenses in tercio: Que sursum sunt querite, non que super terram. Nam ubi est thesaurus tuus, ibi et cor tuum. Augustinus: Multi enim dicunt ore, locum autem celestia et [illegible] signo celestibus et divinis se ingerunt corde, [illegible] meditantur [illegible] dominus [illegible] per Ysaiam [illegible] Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. Augustinus: [illegible] cogitare terrena ut [illegible] est, celestibus [illegible] in ista terrena voluptate [illegible] mala [illegible] ne se ingerentes [illegible] [illegible] Sed et periculum est cor habere divisum, [illegible] die, et [illegible] divisum a corde. Nam [illegible] non audit nec exaudit. Hec Innocencius. Et unde [illegible] tempore quod celebratur vel audit in [illegible] [illegible] debet [illegible] super caput [illegible] [illegible] quod [illegible] corpori [illegible] facere [illegible] ad ipsum vel dilatationem elevare, et illud caput [illegible] fide [illegible] catholice [illegible] non solum [illegible] sed et realiter in factis [illegible] [illegible] credendo et [illegible] sedule gratias domino deo agendo. Sursum corda [illegible] ad [illegible] exigenda [illegible] est inde venit gratia preveniens bonum opus, et ipsum [illegible] [illegible] gratia [illegible] bonum opus et ipsum [illegible] ad agendum, et gratia sequens et perficiens [illegible] ad ipsum perficere [illegible] est quod dicit Iacobus: Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum, capitulo quarto, non est transmutatio [illegible] Sursum corda ad deum dicens: Levavi oculos meos in montes unde veniet auxilium mihi. Et [illegible] auxilium meum a domino [illegible] quod venit auxilium a montibus [illegible] corruptibilibus, sed eternis, quia [illegible] illuminacio a montibus eternis venit, sicut [illegible] David: Illuminans tu a montibus eternis.

nobis dedit, nos a morte redimendo, [illegible] misti nos deus veritatis [illegible] quod redemit [illegible] [illegible] possidebit et [illegible] dominari [illegible] [illegible] omnia quod solus possidet. In cibum ut nos [illegible] [illegible] sed pauis vivis [illegible] panem angelorum manducavit homo. Propter que gratias deo agere debemus et ad ipsum corda levare qui nobis sua virtute potest gratiam dando in presenti et gloriam in futuro ad [illegible] omnia [illegible] nobis [illegible] sua sapientia [illegible] regis [illegible] regnum nobis [illegible] [illegible] [illegible] parare nobis locum

Et quia nos hic habitamus in valle tocius miserie / Agitur recta racione / et debito ordine salutem indagantes sursum ad eterna sine corrupcione corda nostra ad deum dirigamus / Et cum omni tempore et in omnibus actibus nostris corda nostra sursum ad dominum deum dirigenda / potius tamen in missa / et precipue in ea parte misse / quia [illegible] hora et temporibus / divinis celebrantur misteriis / demum intentum esse oportebit / et a carnalibus cogitacionibus segregari / soli deo vacare cum corda nostra sursum / unde dicit glosa super isto / Sursum corda / de conse. dis. i. c. [illegible] aut stamus ad oracionem fratres dilectissimi invigilare et incumbere ad preces toto corde debemus / Cogitacio omnis carnalis et secularis tunc abscedat / nec quicquam animus tunc aliud quam solum id quod [illegible] a deo petit / Ideo et sacerdos in prefacione ante [illegible] dicens / Sursum corda / et tunc [illegible] plebs [illegible] habemus ad dominum / scilicet corda / Ergo tunc [illegible] claudatur [illegible] in profundo infimi / et soli deo appetat / et sursum ad eum dirigatur / ad designandum quod [illegible] sacramentum debet [illegible] contemplari / et quod que sursum sunt appetit ut [illegible] quod [illegible] istud sacrificium non potest [illegible] effici / in illo quod sursum est a quo cuncta bona procedunt ut dicit Gregorius / Et ad designandum quod [illegible] in missa habemus corda sursum / Sed [illegible] omnis [illegible] actio est nostra informacio / ut dicit Gregorius in omelia / Sed et orans in terram procidit cadens in faciem suam / et dicens pater [illegible] ad nos corda decorsum demus prosternere / et non sursum elevare / Et confirmatur [illegible] progrediens ad [illegible] in signum humilitatis / aliquando corda [illegible] zelo christi sunt prosternenda in terram / et sursum corda / i. cogitaciones nostre et corde et animo procedentes ad deum sunt dirigenda / Videmus nempe quod [illegible] corpore [illegible] illa que sunt prona ut corpora [illegible] / ita spiritum si vult ascendere ad deum [illegible] alta / sic hec [illegible] contemplacionem [illegible] pennas [illegible] columbe [illegible] volat / et quasi columbe ad fenestras suas

Celeriter ignita quia ignis est [illegible] levissimum et calidissimum / Unde corda nostra [illegible] in divinis misteriis calore divine caritatis accendentur / ut de nobis verificetur illud ad Ro. v. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris / Et maxime in considerando christi passionem / Quam [illegible] venit mittere ignem in terram luce xii / Et quo [illegible] congregando ista [illegible] [illegible] / alas contemplacionis / calorem divine caritatis / altitudinem celi considerantes / sursum corda habemus / Unde sacerdos [illegible] ad [illegible] devocionem excitandam reddit [illegible] excitat [illegible] ut [illegible] ad memoriam ut de innumerabilibus beneficiis dei et [illegible] referat graciarum actiones / dicens / Gracias agamus domino deo nostro / Cui [illegible] laudis / quia enim dominus vult ergo a servis laudari / Malach. i. Si ego dominus sum ubi honor meus / Et quia deus [illegible] / ideo vult coli / et quia [illegible] / ideo vult [illegible] / et [illegible] innocentes [illegible] pontifices [illegible] laudare / ideo dicitur Vere dignum et iustum est / Et recte dignum racione sue maiestatis / iuxta illud Apoc. vii. Benediccio et claritas sapiencia et graciarum actio honor. virtus. et fortitudo deo nostro in secula seculorum amen

Et vere dignum quia ipse est dominus. i. redemptor / ipse est deus. i. creator / ipse est [illegible] salvator / Et tunc [illegible] et [illegible] / [illegible] omnia in omnibus / [illegible] quia ipse est creator [illegible] / redemptor et glorificator / ideo gracias age [illegible]

[illegible] nos redemit [illegible] redemisti nos domine [illegible] / [illegible] quod redemit [illegible] [illegible] et [illegible] quod solus possidet deo qui nos [illegible] [illegible] creavit deus [illegible] et [illegible] nos [illegible] deus [illegible] salvos faciendi

neqm ex ma creatori / qui dedit nobis natam / ideo dicimus dns / et qr est
redemptor nr / q dedit nobis grām / ideo dicimus deo / et qr salvator est
nr et glorificator / qui dedit nobis gram / ideo dicimus nro / ideo deo gra-
mur ei redde graciarum actiones apls ad cor gras agimus deo quod
qui est et qui erat et qui accepisti in odos vit grās ago deo meo semper
chorus unde deo ambar et confirmat dictum et primus sacerdos dicitur di-
gnum et iustum est dignum est quod ad deum seu rone diue maiestatis
et ipe est gloria et honore dignissimus dns deus nr / Apoc. vii bene-
dictio et claritas et sapia et graciarum actio honor virtus et fortitudo deo nro
iustum est quod ad deum seu rone diue maiestatis et ipe est gloria
Iustum est quod ad nos / ut sibi reddamus gracias actiones / qr nos summa
populus eius et oues pascue eius tpe secreti / Secreta Alberti ma-
gni / Dicitur aut sacerdos hac confessionem procedit ad pfacionem sive pre-
locucio interpretatur / qr ipe sacerdos sequens ipam ad aliqua patum plangit ac
publice de sacramenti altitudine et reuerencia / et ab hac prelocucione id est
cantat nomen pfacionis accepit / Dicit aut Gregorius ad mamis et
Gelasius papa hoc componens fundauit statuit istud in vbo domini quod
dicit deo vbi dixit ad moysen descende et contestare ipm ne forte ve-
lint transcendere terminos ad videndum deum et moriantur / Et ideo sic moy-
ses ita sacerdos nr sensitate prefacior intonat pfacionis sue magnitudi-
nem et altitudinem sacramenti angelice pfacionem tremendum nro curiositate discu-
tiat / sed humilitate cordis a spū suscipiat et veneretur / Dicit aut pfacio duas
res prefatas / excitacionem ipm ad attencionem et ipam instructionem presa-
cis / Excitacio ipm ad attencionem est in tribus / in eulogiis / in quoe
cordibus / excitacio ipm ad attencionem gratiarum actionis / Eulogium salutacione est
vel pfacionis / in exhortacione graciarum actionis / Eulogium salutacione
in duobus scz in salutacione psbiteri / et in deuota iussione ipm salutacio
est dns vobiscum quod primus in precedentibus iam expositum sit / istud eulogium
est optacio ad intellectum domini adhibitis ad altissima / qr sic dico ad ista esse
dere non valemus / dns enim suppositionis nomen est / dominus sic dicit dionisius
dns suppositionis et diuacionis incessanter est appetitiuus / hic enim impletur
quod dicitur ex hortamur ad altam et ad intima cunctis / Ad altam enim
altitudinis vocat perfeccior sentacio / ut sic dominus nobiscum sit / ita quam
chil cordibus nris suppositum deprimendo in seruitutem redigatur / scz diuacionis
sue incessanter appetitiue continue ad intima cunctis que domina generi
lum est ascendamus / et dicitur ps exaltare dne in virtute tua cantabimus
et psallemus virtutes tuas / Exultat enim in nobis qui seruitutis iugo ex-
cusso ad suppositionis sue iudicem exigit altitudinem / et tunc iocunditate spiritus
cantabimus et ope in decantando concordatur psalterio obseruacione psalli-
mus magnificum / Sic mirabilis in altis est dominus / sic ve dicimus in hoc do-
minus magnitudinem / Sic implet in no-
minum translati aliud Johis viii veni seruiuimus nemini / sic implet in no
bis quod nre est pro dignitate concessum / Gen. i faciamus hominem ad ima-
ginem et similitudinem nram et presit piscibus maris / et volatilibus
celi et bestiis terre / In hoc portamus ymaginem domini dei / qr supponimus
concupiscencie dulcedinem que in humore natat libidinoso / et ambicionem et
superbie que ad alta volat huius seculi / et bestialibus motibus / qui ro-
ne sunt subditi / et sic nobiscum se esse ondit / hinc aut vidimus spiritu-
tuo ind pfacioni sentans / optantes qr dns sublimet spiritu in quo alta
que nobis optamus pro / ea que nisi in spiritu sco agi possunt ipe spiritus
inspiret / ut spiritus sacerdotis sit cum spiritu pficiente sentacionem / Johis iiii
Spiritus est deus / et eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet ado-
rare / et hoc est maxime necessarium in sacramento in quo caro nichil prodest
/ sed spiritus pficit omnia / Johis vi spiritus est qui viuificat / caro aut no

Predest quintam. Hec enim verum dicit dns de huius sacri perfectione. Hec modo enim perfector sanctitatis accipiens in eo totum et cor eius sursum mittit ad altiora provocare ipsum. Et iam in signo obtulit in sacrificium ecclesie clamans Sursum corda i. elevate. Sursum ingenii intellectum veritatis. Sursum affectum caritatis. Sursum vite conversationis. Et sursum rectitudine intencionis. De prima et secunda elevatione dicit ps. Accedat homo ad cor altum et exaltabitur deus. Quod cor altum enim intellectu veritatis accedit qui in sacramento nichil carnale cogitat. Sed omnia alta esse intelligit. Quod in cibo sumitur corpus dentibus non discerpitur nec dividitur divisione sacramenti sed manet integer. Et sumptus nos sibi incorporat. Et non digeritur ut panis per altare. Descendens manet in dextera sui incorporatos sibi ad sedem patris exaltat. Et de huius secunda elevatione dicit dns Collos. iii Sursum sapite non que sunt super terram. Sapimus enim et querimus celestia percipientes in eo fervidam exaltacionem. Et hec in sacramento perficitur quando summam dilectionem domini persentimus ad(?)... quod ipse nobis se dat in cibum qui nos sibi incorporet. Et sic ad alta domus patris ubi omnes abundat panibus eterne vite nos elevando perducat. De tercia elevatione Philipp. iii Nostra conversacio in celis est. Unde et salvatorem expectamus ad nos in sacramento expectamus dnm ihm xpm qui incorporando nos sibi reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. De quarta sursum elevacione dicitur Job xvi Ad deum stillat oculus meus. Hic est oculus alte intencionis qui devocione et memoria dominice passionis stillat lacrimando. Et non nisi in altum ad deum dirigitur tendendo, pergendo et omnia mea soli deo attribuendo. Hec autem quod sacerdos hic dicit oratum huic ... quod dns dicit per Job xvi Terra ne operias sanguinem meum neque locum in te latendi inveniat meus clamor. Et ideo terreno et depresso corde sanguis xpi non debet operiri. Et clamor quo ad communionem dei vocamur latere non debet sub affectu terreno sed pocius corde elevato ad celum. Hic omnia veniant. Quod hanc autem allocucionem videt et patet ipsum. Venimus ad dnm quod ad altius aliquid cor exaltari non potest. Hec in aliquo terreno collocari potest ut spiritualia et altissima dei dona percipiatur. Trenorum iii° Levemus corda nostra cum manibus in celum. Totum enim cor in celestibus habitare debet quod tam celestia et sublimia dona expectat a dno. Ysa. ii Venite ascendamus ad montem domini et ad domum dei iacob docebit nos de viis suis et ambulabimus in semitis eius. Hoc habito a ipso perfector sanctitatis in tanto dono monet gracias agere dicens. Gracias agimus dno deo nostro se ipso communicans quia primus sunt doni participes etiam perfectoris sanctitatis qui plus sanctitatem perficiens. Gracias autem agunt qui dona dei digne percipiunt et discrete cognoscunt et in magna devocione in deum spiritum referunt. De perceptione quod digna dicit i Paralip. xxix Nunc ergo deus noster confitemur tibi et laudamus nomen tuum inclitum. Quis ego et quis populus meus ut possimus tibi hec universa promittere. Tua sunt omnia et que de manu tua accepimus dedimus tibi. Sic enim digne a deo percipit donum quod offert deo et in ipso dono offert offerentis donum. De discreta autem doni cognicione dei dicit i Cor. ii Nos non spiritum huius mundi accepimus sed spiritum qui ex deo est ut sciamus que a deo donata sunt nobis. Enim omnia dona deus dat in spiritu et in spiritu dato cognoscimus in eodem spiritu et qualia sunt et quanta et quantum dantur. Precipue que in sacrato altaris nobis a deo dantur. De relacione autem donorum in domini dicit phil. ... Gracias deo super inenarrabili dono eius. Non enim nisi gracia quod tanto nobis dat sacramentum. i Thes. v In omnibus gracias agite. ... magnifice gracias agimus. Ad hanc autem communem mutacionem invitat ipsius sive

chorus loco ipsius / dignum et iustum est / dignum quippe pro magnifica liberalitate qua
dona confert / iustum autem pro debito recepcionis donorum / et sic obligamur
ad gracias agendum / de primo dicit deus [illegible] dare magnificenciam de propriis sed de per-
fecta sunt opera magnificencia cum deo datur / qui digne liberalitatis actus quia
gratis dona dat exprimit / sic enim dicit Hostiensis in lectura est munera [illegible]
magnificenciam principalem / et hoc est perfectum opus donacionis / qui nec
manu retracta / sed liberaliter tota manu aperta magna dat et confert
sine improperacione data / dat omnibus affluenter et non improperat. Et hoc
cum ipse est gratuitum racione dignissimum / iustum autem sit ut gracias agamus
ex ipsa recepcione / et ex illa obligamur ut gracias agamus magnas quia pro-
pter clamat ysaias i^c cognovit bos possessorem suum et asinus presepe
domini sui / et ideo dicit Seneca quod multas amicicias a pessimo hoc est me-
salucio dissolvit / qui dat primus et ab altero quod accipit / nec mori per ami-
cicie vestrum salutacionis. Hac autem habita unione statim sequitur prefacio
magnitudinem tam magnifici domini prefatum / ut eos excitet in ammiracionem
ipsius et laudem. Et ideo duo hic consequuntur scilicet prefacio et laus chori in lau-
dem prefacionem excitati. Circa prefacionem autem duo sunt attendenda scilicet
auctoritas a quo [illegible] sunt et exposicio eorum que in prefacione continentur
[illegible] cum prefacionis [illegible] est expositum. De auctoritate [illegible]
sic in gestis paparum hoc est in gesta legitur. Gelasius papa ymnos et tra-
ctus composuit et sacrorum prefaciones cunctas [illegible] et limato sermone di-
ctavit. Sixtus autem papa ymnum sanctus sanctus sanctus cantari in missa an-
te consecracionem sacri post prefacionem instituit. Et ideo de istis potest intelligi quod
dicit [illegible] xlviii [illegible] fecit canere cantores contra altare et in sono [illegible]
[illegible] dulces fecit modulos. Vere dignum et iustum. Ista est scilicet prima pars prin-
cipalis prime partis principalis in qua assignatur racio a sacerdote gracias agen-
dis et secundum Petrum altissiodorensem hic incipit prefacio in qua sacerdos
captat domini benivolenciam ut ad consecrandum corpus dominicum melius po-
ssit et salubrius pervenire. Et in prefacione tanguntur duo scilicet primum ut incitemur ad
regraciandum deo patri et recogitandum de patris bonitatem in nobis per filium
eius dominum nostrum ihesum cristum manifestatam. Secundum quod per ea que in prefacione co-
gesta et adoranda unam cum angelis excitamur. Communiter autem in libris ante
prefacionem describitur quedam figura [illegible] ex parte anteriori [illegible] V. Ex parte vero posteriori
quasi que due hic sic conmixte pro vere dignum accipiuntur [illegible] per dictionem / insuper
non carent misticis intellectuum acumine / hec enim littera V que inferius est clau-
sa et superius aperta habens [illegible] linea longiori humanitatis sive humane natu-
re que in virgine principium habuit / sed fine caruit designat / [illegible] circulariter
clausa divinitatis sine [illegible] [illegible] nec principium nec finem habet significat. Ex iacta
vero in medio utrarumque parcium copulans signum crucis efficit / et hec figura sit
in principio prefacionis ponitur ad designandum quod humanitas coniuncta deitati
crucifixa fuit pro nobis / et bonitate eterni patris [illegible] per misterium passionis
cristi et per crucem homines conciliati sunt deo / pacificati sunt cum angelis / et
humana divinis associata et sunt associata. Et in prefacionibus homines et ange-
li combinantur ad concinenda regis preconia / unde per [illegible] humanum [illegible]
designat [illegible] deitatem / [illegible] crux in medio [illegible] ista duo. Dicitur [illegible]
quod prefacio [illegible] illud [illegible] altissimum requirit altissimam mentis elevacionem
in [illegible] prefacionis quibus in [illegible] sic ponitur / Vere dignum et iustum
est equum et salutare / nos tibi semper et ubique gracias agere domine sancte pater omnipotens
eterne deus per cristum dominum nostrum etc. In qua incitamur ad reddendum gra-
ciarum actiones deo patri et ad recolendum eius bonitatem et dilectionem

vel dignum vere per excellenciam
Iustum vere per beneficienciam
Equum vere per conplacenciam / talem enim placet deo /
Salutare vere per promissa

dominus sancte pater per sanctificatis iustificando / pater omnipotens filios exaltans in mundis ex tollendo / eterne deus cultores suos remunerans et beatificando dominus sancte pater suos in sancte confirmando / pater omnipotens filios potenter gubernando / eterne deus in se eternaliter gaudendo per christum dominum nostrum

per filium eius dominum nostrum ihesum christum in nobis misistam. Et exponitur sic quod domine sancte pater omnipotens eterne deus. o domine presidenciam cuius magnificencia elevata est super celos / sancte essencialiter et primordialiter per sanctitatem non ab aliquo per ceptam sed in nos participatonem tamquam a superabundancia plenitudinis redundantem et nos sanctificantem iuxta illud sanctificet nos tamen etc. vi / pater omnipotens per pietatem et creacionem et conservacionem / eterne per immutabilem et in transmutabilem maiestatem vere id est certe dignum est nos tibi semper gracias agere id est graciam actiones referre dignum quia mea voluntate nos fecisti et iustum est nos tibi semper gracias agere quia per propria mea nos redemisti / equum est nos tibi semper gracias agere quia gratuite nos iustificas et salutare est nos tibi semper et ubique. In hoc concludit omne tempus ubique omnem locum salutare id est salute plenum quia perpetue nos glorificas. Ad id hortatur nos propheta dicens psalmo xxxiii benedicam dominum in omni tempore semper laus eius in ore meo et alibi alleluia in omni loco dominacionis eius benedic anima mea domino psalmo c 2 Concludit per christum dominum nostrum advocatum enim habemus aput patrem dominum ihesum christum qui interpellat pro nobis ad Ro 8 et ipse est propiciacio nostra qui pro omnibus et in omnibus exauditur pro sua reverencia. Per ipsum ergo id est per mediatorem laudes referimus per eum ergo sicut advocatum gracias exhibemus. Sed dubium est cum semper debemus gracias agere deo videtur quod non / quia sic nullus possit intendere necessitati corporis et nullus quiescere vel dormire quod non sufficit humana fragilitas. Ad hoc dicendum quod deus semper est laudandus et benedicendus non actualiter sed habitualiter seu continuo ad hoc ut sic quod in conscientia nostra permaneamus quod sit contra deum / actu enim semper deum laudare et ei ministrare esset corruptibili nature naturali modo impossibile. Sequitur

Lectura alberti super ea que in prefacione continentur. Que tria comprehendunt quorum primum est responsionis accepte comparacio / secundum sacrati supereminens ostensa magnitudo / tercium vero ut potestas laudantis etiam vocibus angelicis ministrantibus devota supplicacio. In primo horum quattuor continentur scilicet iusticionis comparacio / et comparate iusticionis determinacio eius / cum gracie responde sunt in laude predicacio / et per quem sine mediatorem tanti boni perficit sanctificacio commemoracio. In approbacione dicitur vere dignum et iustum est / equum et salutare. Que sunt quattuor sumpta a quattuor que sunt in sacrati consideracione. Si enim consideramus sacramentum ut veritatem umbrarum veteris testamenti sic dicitur sacramentum veritatis et hoc modo hic dicitur vere hec ex umbrarum veteris lege fuerunt bonorum non ipsam imaginem rerum hoc est non ipsam rerum sacramentum veritatem immaginatam / quia bone gracie sunt signa et non causa / sed hoc sacramentum auctorem in veritate continet omnis gracie sic enim dicit Iohannes 1 quia lex per moysen in umbris et figuris data est / sed gracia et veritas per ihesum christum facta est. Si autem huius sacrati consideratur nobilitas / tunc est dignum deo sacrificium et sic dicitur dignum solum et ideo cum veteri lege quereretur quid dignus offerretur / non est inventum dicente angelo vir (?) quid dignum offeram deo. Et ideo Iohannes apostolus representans gemitum patrum antiquorum hoc sacrificio carencium dicit ego flebam multum / nullum quia nemo dignus inventus est aperire librum et videre illum. Quid enim sacrata ad divina aperit secreta divina et celestia / et ideo quibusdam interpositis ibidem de laude dignitatis istius / et cum aperuisset librum quattuor animalia et xxiiii seniores ceciderunt coram agno habentes singuli citharas et phialas aureas plenas odoramentorum que sunt orationes sanctorum et cantabant canticum novum dicentes dignus es domine deus aperire librum et signacula eius solvere quoniam occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. Liber enim est secretum consilii sapiencie divine quo disponit in sacramentis

quia maiestatis tue etc. eterna Thobie xiii magnus es domine in eternum / et in omnia secula regnum tuum. Et ubique quia maiestatis eius ubique est

ornatae et ordinatae et diligenter hoc nemo aperire potuit / nisi is qui sanguinem suum
de corde suo sacrata profluere fecit / Et ideo quatuor animalia eciam eius praedicatoris
in se figuram efficiunt / ut eum sacrorum indagat / sic homo in sacrificium se ex-
hibeat ut vitulus fortiter vincat mortem / ut leo altissima contempla-
cione verbum apud deum comprehendat ut aquila / Et viginti quatuor seniores qui sunt
xii patres veteris testamenti et xii apostoli novae gratiae patres statim cadunt in faci-
es suas in una fide concordantes et sequencium / tam dignum sacramentum ve-
nerantes et iocunda laude citharisantes in omnium statu consonancia / et
phiolas amoris deitatis splendentes / sic et divinis cordibus sinceritatibus omni
adoramento pietatis et bonitatis statim in veneracione tanti digni genuflectun-
tur sacramenti / et ideo clara voce dicit professor scientiae dignum / Consideratur
autem hoc sacramentum ut nos obligans nobis donat / et sicut dicit Gregorius Cum
crescunt dona crescunt et raciones donorum, et maxime hoc sacramentum dono
maxime obligamur / et hoc est eucharistiae sacramentum / Et hoc considerans dicit
et iustum / Est autem ista iusticia ab istius sacramenti institucione / Est iusti
est ut instituta dei teneamus et opere quae ad tantam sunt instituta utili-
tatem per quam dirigantur vie vitae ad custodiendas iustificaciones tuas / di-
cit enim Luc xxii hoc facite in meam commemoracionem / et est iniungit in
tanto caritatis suae et nostrae utilitatis affectu ideo iustum est quod nihil tam
iustum ut cum devocione celebretur / Si autem consideretur sacramenti magnitudo
et eius qui dedit ad nos quibus dedit par et equum est secundum racionem dati ut
accepti / ut illud nos extollamus magnifica laude quamquam cum hominis est et
impar invenitur ad dei dona magna et multa a deo accepta et non ad plena quan-
tum valemus in laude reddere / Et hoc attendendo professor scientiae dicit equum
Sapiencie xi Omnia in numero et pondere et mensura disposuisti Luce vi Eadem ipse
mensura qua mensi fueritis remetietur vobis / Si autem huius sacramenti attendi-
mus effectus qui omnes salutares sunt et causa salutis eterne / nunc salutare
est salvatori gratias rependere et continue ab ipso nos et angelis in eum sen-
ciat et resultat in sacrato effectus salutis / et hoc Luc ii Consideravit in spiritu
Symeon senex dicens Viderunt oculi mei salutare tuum / Gen xlix hoc
salutare erat in desiderio patrum / et ideo dicit Jacob Salutare tuum expe-
ctabo domine / Sic ergo haec gratiarum professor scientiae praestat ad ipsum / Nos tibi semper et
ubique etc / hic attingit apparet responsionis determinacio haec autem est ergo ubique
et specialiter gratiae de tanto sacramento ubique quod est per ipsum instaurata quae in
celis sunt et in terra / et ideo trina gratia agit maxima / celum pro ruine
angelicae reparacione / terra pro ecclesie militantis redempcione / infernum pro eorum
qui ibi erant liberacione / et hoc est ubique Philippensis ii ut in nomine domini
omne genu flectatur celestium terrestrium et infernorum / Et ideo ecclesia hoc
sacramentum offert pro celestibus ad laudem / pro terrestribus ad gracie per-
cepcionem / pro hiis qui in infernalibus penis sunt ad liberacionis im-
petracionem / Ps In omni loco dominacionis eius benedic anima mea domino
Semper autem est et in tempore gratiae / et in eternitate gloriae / et sic in tempore perpetu- //
in ipsius rei veritate et manifestacione Ps Benedicam dominum in omni tempore
semper laus eius in ore meo / Tob xiii Omni tempore benedic deum / Sic ergo deter-
minata est applicacio insignis Domine sancte pater omnipotens eterne deus etc
hic sanguis quos eum gratiae refunde sunt in laude porrectio comprehendit autem per tres
commendaciones quarum prima est domine sancte / Dominus enim sic dicimus racionem
dicit eum qui facultatibus pusiorum et bonorum hanc potest instaurare
oblacionem / est dives est et copiosus in omni gracia / Cui autem additur sancte

// in sacramento et figura ipse quia in cena utrinque pepit //

ideo fit ut hac omnes impensas et divicias in rebus sanctis nos sanctificanti-
bus sciamus esse applicandas. Sicut dicitur levi. vlt. Sancti estote quia ego sanctus
sum dominus qui sanctifico vos. luc. i. In sanctitate et iusticia coram ipso omni-
bus diebus nostris. Tales cum magnificencie sue divicias domus maiestatis
ostendit. Cum nobis tam magnificum et omni sanctitate plenum et gracia lar-
gitus est sacramentum. Et ideo sic eucharistie nomen accepit de cuius plenitudine omnes
accepimus graciam pro gracia. Sicut dicit Johannes i°. hoc est enim illud gomor de
quo dicitur Exodi xvi. Imple gomor ex eo, et maneat. et custodiatur in futuras
retro generaciones ut noverint panem quo alui vos in solitudine quando
educti estis de terra egipti. Gomor autem vas mensurabile est quod sit corporis
domini in quo magna ponitur. Et in ipso omnis refectio divicias domini inve-
nit. Et ideo frequentando cum et sumendo in omnes retro generaciones custodietur ut
cuncta fideles panem illum ditissimum in omni sanctitate noverint per devotam
veneracionem quo alimur in via huius solitudinis per quam tendimus ad pa-
triam. Ubi ista in recta veritate facie ad faciem percipiemus. hunc enim de ipso
dicitur. Filii qui nascentur et exurgent enarrabunt filiis. Et ideo in figura eius sacer-
doti summo servandum est commissum. Exodi xvi. dixit moyses ad aaron sacer-
dotem. Sume vas unum et mitte in illud man quantum potest capere gomor et repone
coram domino ad servandum generaciones vestras sicut precepit dominus. Hac ergo de causa
dicitur domus sancte. Secundum preconium est patris omnipotentis qui enim dominus
omnium est supponere possessionis pulcrorum et verorum bonorum affectum decla-
ravit esse patris. Pater magnificus qui in sua nimia dulcedine etiam nobis refectionem
preparavit. Sapiencie xvi. Paratum panem de celo prestitisti illis sine labore habentem in
se omne delectamentum et omnem saporis suavitatem. Substanciam enim tuam et
dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebas et voluntati uniuscuiusque
deserviens ad quod quisque volebat convertebatur. Pater enim in uno cibo omnem
generale saporem ostendit. Non dum terroris ad timorem sed pius dulcescit
in affectu. De nobis pietatem et benignitatem. Unde quod dicitur pi... ...pietati ostenderet
sic totam bonitatem patris potuimus in dulcedine affectus sui de nobis
cogitantem. Ps. Parasti in dulcedine tua pauperi deus. Ps. Pasti cibum illorum
quoniam ita est preparacio eius. Propter quod ergo tuis graciam panis dicitur filiorum. Math. xv.
Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. Et enim in hac be-
nigna preparacione cuiuslibet pietatis panis in corpus dominicum et vinum in sanguinem
dominicum exigitur. Et hec cuiusque non a minori sed ab omnipotencia procedit
deo patri preparanti. Igitur omnipotencia qua tantum preparacionem perficere
et dicitur pater omnipotens. De omnipotencia qualis et quanta sit supra in exposicio-
ne gloria in excelsis deo satis dictum est. Sicut enim patet marie virgini omnia
que dicebat credibilia fecit. Id quod de omnipotencia subiecit: Non erit impo-
ssibile apud deum omne verbum. Ita hic et nobis pater in affectu paterno
tantam graciam parat indubitatam fidem facit omnipotencia. Vult enim et
pater per quod omnipotens. Scit autem et diligit a parte et sapiens. Tercium pre-
conium eius cui offert graciarum accionem est quia subiungit eterne deus.
Eternitas enim est ut dicit Boecius in quinto de consolacione philosophie interminabilis
nabilis vite tota simul et perfecta possessio. Deus autem qui eternus Theos vocatur
tur a theorin quod est ardere. Deus autem eterne quia vite alimonie ardet
Gregorius. Non nisi ab eterno vite fonte qui in sacramento est per deitatem refec-
tur et nutrit ad eternitatem. nec a nobis est, sed ex deo nimia cari-
tate sua sumpto hec nobis confert. Et ideo dicitur eterne quia nos ad eter-
nitatem vegetamus est in sacramento. Et dicitur deus quia hoc factum est in
nimia caritate dei de qua dicitur Can. viii°. lampades eius lampades

ignis atque flammarum aque multe non potuerunt extinguere caritatem / Sic
ergo vere dignum est gratias agere domine sancte quia ad omnem felicitatis copiam que in
sacramento sit habes omnes suppositas facultates / pater / quia dulcedine pro
affectus affectione omnipotens / quia habet omnipotentia par eterne deus qui
tante caritatis sanctitatem eternam in eo plantans vitalem exhibes qui nos
vegetat ad eternitatis immortalitatem / per christum dominum nostrum tangit eius
per quam tanta bonitas perfecta est sanctificatio / sic per mediatorem terminantur conclusio-
nes / unde mediationem notat ipso natus aut quibus mediat notitie sim-
diter christum qui unctus manifestat / cuius unctio est divinitas et uncta huma-
nitas / Et sicut canale tangit fontem a quo haurit et ortum quem rigat ita
emanuel nunc per divinitatem tangat deum a quo sic a fonte fluunt gratiarum cari-
smata / et per humanitatem tangit nos in quos profluunt per ipsum tanta gratiarum
carismata / Ad thimotheum ii mediator vnus non est deus aut vnus idest christus me-
diator dei et hominum homo christus ihesus / hic vere christus assistens pontifex futurorum
bonorum ibi dicit glosa assistens patri / et assistens nobis hoc sancta patrum ante
in tempore priorum deploratione quia talem pontificem dei et hominum non habuit
et ideo sua sacrificia perfecta non fuerunt / unde in persona patrum dicit Job
ix / Neque est vivo qui sibi mei est respondeo / neque qui mecum in iudicio
ex equo possit audiri non est qui utrumque valeat arguere et ponere manum
in ambobus et ideo nullus verus pontifex fuit / nec aliquod sacrificium
omnino potuit esse acceptum / ipso autem per pontificem christum acceptum est / De quo
dicit psalmus tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech et ideo per ipsum
magnifice gratias agimus quia sic gratie ad nos a deo per christum fluunt / ita per
eundem mediatorem ad deum per gratiarum actionem revertuntur et refluunt
/ et continue nunc nos ex deo redundat fluminum gratiarum que potant letificantem
civitatem dei / hoc est ecclesiam / Ista autem addit dominum nostrum speciale dominium quo in
nos quo nos sanguine suo redemit in suam possessionem / Dicit enim crisostomus super
Johannem quia sicut homo dives auro servos emit et auro suos servos ornat et
decorat / ita christus nos suo sanguine in servos emit / et emptos nos digno
sui sanguinis sacrato ornamento / Petrus i non enim corruptibilibus auro et argento
et portate deum in corde vestro / idest per fidem [illegible] empti estis precio magno glorificate
redempti estis a vana vestra conversatione paterne traditionis / sed precioso sanguine
agni tamquam immaculati christi / Per quem maiestatem tuam laudant angeli etc.
Ista est secunda pars in qua duo breviter primo ondit quod angeli maiestatem diuinam
concorditer venerantur magnificant adorant et tremunt / Secundo incitat ad
conformiter faciendum / secundo dicit quod ex parte nostra ad deum ut nobis gratiam consimiliter
laudandi et glorificandi magnificandi vna cum angelis largiatur / In primo quibus
primo sic verba ponit / per quem idest maiestatem tuam laudant angeli adorant
dominationes tremunt potestates / celi celorumque virtutes ac beata seraphim so-
cia exultatione concelebrant / Et exponit sic per quem scilicet christum dominum nostrum media-
torem et advocatum angeli laudant tuam maiestatem iuxte illud psalmus laudate eum omnes
angeli eius / Et alibi / benedicite domino omnes angeli eius / Adorant dominatio-
nes / spiritus celestes / sic dicti iuxta illud Esaie exercitus celi te adorant / et iterum
psalmus adorate eum omnes angeli eius / Tremunt potestates / Vnde Job columpne celi
contremiscunt et pavent ad nutum eius / Tremere autem dicuntur secundum Innocentium non
more formidinis cum sint perfecte beati / sed dicuntur tremere spiritu ammirationis vel obedien-
tie famulatu eo quod in ephesios hic idest omnes sunt administratorii spiritus in ministerium
destinati / Timoris est flectere duo scilicet malorum mali fieri / et reveri illum a quo
malum inferri potest / Celi celorum virtutes per illum laudant adorant / et tremunt per quem omnia
facta sunt / per quem omnes spirituum ordines creati sunt / nam dicit deus fiat lux et

Maiestas dei [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
per angelorum et hominum

ii xxxi

facta est lux verbo divino et verbo fecit, quia verbo domini celi firmati sunt et spiritu oris eius omnis virtus eorum. Et alibi dixit et facta sunt. Celi celorum quia virtutes ac per vita seraphin id est sancti angeli. Quid quidem seraphin et vocatus concelebrat id est unanimiter magnificat socia exultatione id est concordi iubilatione. Et dicitur socia exultatione quia in celo est vera societas sine omni invidia et dissensione. Et est nondum quod celi dicitur laudare deum quia laude maiestatis. Psalmo Cxlviii: Celi celorum et aque omnes que super celos sunt laudent nomen domini. Sed per celos intelligere possumus thronos id est angelos sic dictos per quos dominus iudicia sua distribuit. Thronus enim est sedes iudicii secundum quod ait dominus: Celum mihi sedes est, Ysaie. Et Ps.: Dominus in celo sedes eius. Dicitur seraphin. Ubi nondum quod novem sunt chori angelorum et tres ierarchie. Tres infimi [illegible] et prima ierarchia. Tres medii et secunda ierarchia. Tres supremi et tertia ierarchia. Infimi vocantur angeli, archangeli et virtutes. Medii dominationes, potestates et principatus. Supremi throni, cherubin et seraphin. Et inde similitudinem ministrorum qui sunt apud regem temporalem. Quidam enim operantur immediate circa personam regis, sic cubicularii et assessores, et hoc competit prime ierarchie respectu dei. Quidam vero habent officium quod regimine regni in quo modo deputatur hinc ut illi provincie, ut sunt domini regalis curie et principes militie. Et huius similes sunt angeli secunde ierarchie. Quidam vero pertinent ad regimen particulare alicuius regni ut officiales et capitanei. Huic similes sunt ordines tertie ierarchie. Angelorum enim vocabulum non est officii nature. Celestis enim patrie sunt quidem spiritus sunt, sed nequaquam semper angeli vocari possunt, sed solum cum mittuntur, quibus iam [illegible] aliquis fecerit ut [illegible] in aliquo fecerit. Et angeli vocantur eo quod de celis ad enunciandum hominibus mittuntur. Angeli grece, hebraice maloth, latine nuncii dicuntur. Archangeli greca lingua summi nuncii interpretantur. Nam cum parva nunciant angeli dicuntur, qui vero summa nunciant archangeli vocantur. Archangeli enim dicti sunt eo quod principatum inter angelos tenent. Archos enim grece principes latine dicitur. Nam quod archangeli angelis presint Zacharias testatur dicens: Ecce angelus qui loquebatur ad me egrediebatur et alius egrediebatur in occursum eius. Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum dicens. Nisi enim in ipsis officiis angelorum nequaquam potestates superiores et inferiores disponerent, nullo modo hoc quod homini diceret angelus ab angelo cognovisset. Virtutes sunt angeli per quos in mundo fiunt miracula [illegible] et virtutes dicuntur. Potestates sunt angeli quibus maligni spiritus sunt subiecti, qui sic vocantur quia eorum potestate maligni spiritus coercentur, ne tantum noceant quantum cupiunt. Principatus sunt qui angelorum agminibus preerunt, qui pro eo quod subditos angelos ad explendum divinum ministerium disponunt principatus vocabulum acceperunt. Nam alii sunt qui ministrant, alii qui assistunt, iuxta illud Danielis vii: Milia milium ministrabant ei et decies milies centena milia assistebant ei. Dominationes que virtutibus et potestatibus preeminent, qui pro eo quod ceteris angelorum dominantur agminibus nomen susceperunt. Throni agmina sunt angelorum qui latine sedes nuncupantur, et vocati sunt throni quia illis conditor presidet et per eos iudicia sua disponit. Cherubin vero sunt sublimiora angelorum agmina, qui pro eo quod vicinius sunt positi deo divina scientia ceteris amplius sunt pleni, quia cherubin ebreico latine sonat plenitudo scientie. Seraphin vero multitudo est angelorum qui latine ardentes vel incendentes dicuntur. Et inter eos nulli angeli medii consistunt, et ideo quanto vicinius coram deo assistunt, tanto magis divina luce inflamantur claritate. Unde et ipsi ut in Ysaia legitur velant faciem et pedes sedentis in throno. Et ideo cetera angelorum turba videre plene dei essentiam non valet, quia seraphin eam tegunt. Hec Ysidorus. Et nondum secundum [illegible] cum seraphin [illegible] et [illegible] quia primo [illegible]

Zacharias

unde quodam modo trinitatis vestigium relucet in omnibus creaturis / tamen in angelis [illegible] / [illegible] in omnibus
[illegible] Ezech. 28 Tu signaculum similitudinis dei plenus sapientia / et perfectus decore [illegible]
sicut dicit Hugo [illegible] / [illegible] de [illegible] invisibilia dei per
ea que facta sunt a creatura mundi intellecta conspiciuntur, [illegible] trinitatis sive spiritualis in angelo, sive corporalis in mundo.
[illegible] spiritualis et corporalis in homine similitudinem [illegible] divine trinitatis ostendit. [illegible] similitudinis non perficit
[illegible] Deus [illegible] in [illegible] immutabilis. Summe potens, summe sapiens, summe bonus [illegible]
[illegible] quod non incipit [illegible] / quod non circumscribitur loco. Incommutabilis / quod non variat affectu. Summe potens,

in ii. ut hic. Secundo modo reiteratur in vi. de vii Ysa. vi^e seraphim clamabant alter
ad alterum. [illegible] ponet duplicem [illegible] nomen sive ordinem angelorum ut dictum
est. Quare [illegible] [illegible] in perfectione ponitur quod isti tres concludunt [illegible]
[illegible] in principatus archangeli [illegible] illi tres glorificat dei maiestatem. [illegible]
[illegible] virtutes celorum [illegible] alii ordines comprehendit et intelligit [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] ipse est rex glorie / et ad [illegible] verbo dei celi firmati sunt. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] luce et virtutes celorum movebuntur.
Secunda causa [illegible] ad designandum quod in comparatione eterne trinitatis eius
maiestatis [illegible] principaliter commendatur / omnis alia trinitas [illegible] reperitur
et imperfecta. Nam [illegible] in [illegible] equabit deo / aut quis similis erit deo in
filiis dei / [illegible] aut trinitas sive corporalis sive spiritualis similitudinem quandam
divine trinitatis [illegible] [illegible] similitudinem non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] dignitate [illegible] ad dominum et persona [illegible] non
[illegible] [illegible] laudandi [illegible] cum angelis [illegible] et exponit sic [illegible]
[illegible] angelis laudantibus non [illegible] [illegible] [illegible] potestates et [illegible]
laudes simplici confessione [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] laude [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Innocentium deus omnipotens duas creaturas [illegible]
[illegible] condidit angelicam et humanam / que laudibus divinis [illegible] [illegible]
[illegible] reddent / [illegible] cum pari voce [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
corde in celesti cithara sonant. De quo dicit Ioh. in Apoc. [illegible] et audivi vocem
sicut citharedorum citharizantium in citharis suis et cantabant canticum novum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sequitur [illegible] Alberti magni. Per quem maie-
statem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hoc [illegible] [illegible] ma-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelice / et in hoc [illegible] [illegible] laudis
altissime [illegible] / [illegible] ab [illegible] omnis reverentia exhibenda est
[illegible] [illegible] et ab altissimis [illegible] gaudium [illegible] primo horum
[illegible] notatur [illegible] mediator in laude officium / laudari [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] De primo horum dicit [illegible] [illegible] sic [illegible]
[illegible] angelis data est laudis materia / quod mediatione sua per
[illegible] [illegible] [illegible] custodie effectus / et casus eorum reparatur defectus /
[illegible] [illegible] custodia [illegible] profectus / custodiunt enim angeli homines sicut dicitur in
[illegible] angelis suis mandavit de te / ut custodiant te in omnibus viis tuis. Et ideo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] custodia / ideo laudant angeli [illegible]
[illegible] [illegible] fit eis laudis materia / hoc significatum est Apoc. xii ubi dicit Ioh.
audivi vocem magnam in celo dicentem [illegible] facta est salus et virtus et regnum
dei nostri et potestas Christi eius quia proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accu-
sabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte / hoc est accusatores [illegible]
et ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
celi et qui habitatis in eis vox enim magna / hec vox est laudantium angelorum
[illegible] dicit [illegible] in contemplatione tante gratie admirantium [illegible] dei consilium
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et angelicam custodiam ad
[illegible] salutis [illegible] [illegible] [illegible] angelorum [illegible] defectus. Ephe.
i. Secundum bonum placitum ipsius quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis
temporum instaurare omnia in Christo que in celis et que in terra sunt in ipso. Colloc. i.
[illegible] in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare / et per eum reconciliari omnia in
ipsum pacificans per sanguinem crucis eius sive que in celis sive que in terris
sunt / hec ergo instauratio casus angelici est causa et materia laudis in officio
[illegible] mediatoris [illegible] [illegible] xiii [illegible] decimam invenit / et cum in
loco cadentis angeli reposuit. Amos viii In die illo suscitabo tabernaculum

[Margin:] cui nichil est impotencie. Summe potens sapiens, cui nichil est ignotum, summe bonus, cui nichil est invidencie a quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. A quo omnia sunt potenter creata, per quem omnia sunt sapienter reformata, servata per diligenciam, per potenciam formata, per sapienciam [illegible]. i. Ioh. v Tres sunt qui testimonium dant in celo pater verbum et spiritus sanctus et hii tres unum sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potestatem voluntate et amore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] trinitatem laudant angeli / adorant dominaciones / tremunt potestates [illegible]

quod David quod cecidit et reedificabo aperturas murorum eius et ea que cor-
ruerant instaurabo et reedificabo illud sicut in diebus antiquis / taberna-
culum est hic celum celestium [illegible] / tabernaculum quod dicitur esse inter
David qui manu fortis et aspectu desiderabilis interpretatur / quia in eo propugna-
torem ad salvandum ut manu fortis et in eum desiderant angeli prospicere
/ quia aspectu est desiderabilis / hoc autem cecidit in ruina angelorum et apertura in
defectu vacuarum mansionum stetit / et unde possit suppleri hoc est quod homo
in celum assumendo / eadem corruit in primo homine peccato / et sic mediatione
sua pater illud per Christum reedificavit / quia hominem a casu redemit / an-
gelorum numerum ex hominibus reintegravit / hominem in celum in mansiones
paratas introducit / quia mediatione etiam Christi beneficium proficit angelo
/ hoc sicut sanguis adiuvat manus angelica ut hominem facilius perducat
ad statum perfectum et perfectionem / et ideo dicitur in psalmo In manibus porta-
bunt te / quia opibus angelorum portamur ad perfectum remoto pondere
circumstantie nos in peccatis per Christi sanguinem hoc significatum est [illegible]
Christus pro nobis vincere temptatorem ne inducat in ipsam temptationem
accesserunt angeli et ministrabant ei / Sic ergo triplex angelica laus pro-
movetur possessum mediatoris / Maiestatem tuam etc. Tangit hic lau-
dati culmen eximium / maiestas enim est magnitudo superfluens status
que nunquam declinat ad parvitatem / hanc autem maxime ostendit deus in hoc
sacramento magno / in quo in maxima sua maiestate efficit ut incompre-
hensus comprehendatur / in tam parvo simpliciter maneat in se ipso / re-
gnans eternaliter / in tanta maiestate in misterio nostre [illegible] audi-
tum unquam tale / aut quis vidit huic simile / in Regum viii celi et celi celorum
te capere non possunt / quanto minus domus hec quam edificavi / et quanto mi-
nus forma minima panis et vini que est in altari / Sed hec est maie-
stas / quia sic dicitur nostre [illegible] incircumscriptus et immensus deus ipsum abre-
viatum fecit super terram ut esset nobis / et hoc ipsum non in sua substantia sed in
signo totum deum et hominem continere secundum [illegible] sui virtutem et magni-
tudinem fecit ut esset in nobis corporaliter et spiritualiter in perceptione sacramenti
in Regum viii implevit gloria domini domum domini / et naturam quam assumpsit
et sacramentum [illegible] in qua totus habitat / Sicut ergo dicitur de templo Aggei ii
magna est gloria domus huius novissime / hoc est ecclesie in cuius sacrificio
deitas divinitus et corporaliter habitat plus quam prime / hoc est synagoge in qua
non habitavit nisi in figuris umbrarum / hic summus Christus in sacramento
et integer manet apud patrem in celo [illegible] ut in eo unanimiter
maneat ut ipsi in celo conveniemus / De primo dicit Jo vi / Qui man-
ducat me vivit propter me / et huius alimonia et spiritualis tendimus con-
tinue ad huius sacramenti principium quod est Christus in signum [illegible] integri-
tate regnans in celo apud patrem ut ibi conregnemus / et hoc significat
dicens Luce xxii Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum
ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo / Nemo enim se-
natum ascendit nisi natura superior efficiatur in ipso / [illegible] regnantis
influit nobis summa maiestas ut per ipsam mensam quam summa ad locum
regnantis in celo tendamus / mactatur in misterio et immortalis per-
manet dicente ipso domino / hoc facite in meam commemorationem Luce xxii
1 Cor xi quotienscumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis
mortem domini annunciabitis donec veniet / unde calice utimur pro se-
pulcro / patena pro lapide ad os spelunce posito / pallis et corpora-
libus pro sindone qua involutum fuit corpus dominicum a sancto Joseph pietatis officio

Sermone tu et firmiter credimus et simpliciter confitemur id quod dicit Apostolus ad Romanos vi christus resurgens a mortuis iam non moritur mors illi ultra non dominabitur quod enim mortuus est peccato mortuus est semel quod autem vivit deo vivit hec est ad similitudinem dei qui solus habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem ad Timotheum vi ut que virtus in celo ita in terra ostensa est maior maiestas prorsus nulla et ideo maiestatem in hoc sacramento laudandam esse dicimus per christum in cuius sacrificio et sacerdotio ephesios hec maiestas declaratur laudant angeli Angeli hic non nomine indicio non dum speciali et infimus celestium spirituum gradus sed potius sicut vult dionysius dicit angeli hic omnes celestes esse ac vocari. Sicut ut dicit damascenus proprium est continuum opus eorum laudare deum. Sed hic cum verbis hic nona ordinum angelorum que distribuit pie hierarchias describit sed communis laudis promptitudine celestium spirituum in sacramento declarat In sacramento enim hemine huius sacramenti virtutem honorem et reverentiam declarat virtutem autem decet laus et laus est virtutis premium honorem condecet reverentia et honor est exhibitio reverentie in testimonium virtutis ut voluit philosophus Sed ignaliter autem specialiter dominia celestia terrestria et inferna nulla horum in sacramento condecet conpraecelebratio et concelebratio ut dicit fulgentius est coniunctus angelorum laudem dei sollempnisandam et sic hoc patet trinus hic est coniunctus angelorum laudem dei sollempnisandam et sic hoc per trinus hic perditionem redimatur et ergo communitas celestium virtutum et efficacium ostensa est laudare dei virtutem qua de hoste de hoc triumphavit sacrificium et ideo dicitur laudant angeli In psalmo vero laudabo te super omnibus diebus vite mee et te laudent omnes celestium Psalmus laudate dominum omnes angeli eius laudate eum omnes virtutes eius Psalmus benedicite dominum omnes angeli eius potentes virtute qui faciunt verbum eius ad audiendam vocem sermonum eius hic ergo et hac de causa laudat angeli divinam in sacramento maiestatem quoniam est laus ut dicit [illegible] annexa est in sapientia et maiestate Item in sacramento virtutem perficientis Adorant dominationes Tangit hic secundum quod pertinet ad reverentiam tamen honoris que virtus est in sacramento Est enim hoc sacramentum plenum omni gratia propter hoc quod sibi honor debetur et honor est premium gratie et virtutis Est plenum deo et ideo cultus sibi debetur divinus qui theosebia grece vocatur Et ideo tribus hic ordinibus inducit angelorum et reverentiam quam deo patri per dominum nostrum ihesum christum exhibet angeli ut et homines ad suum cultum et reverentiam provocantur Inducit autem hic duos ordines angelorum qui magis inclinari videntur ad reverentiam ut enim sciatur quod illi voluntarie ad reverentiam inclinentur ne quis de ordinibus non dubitet qui ad eundem modum inclinentur et quod nos eum omni devotione sua faciamus Primus ordo est quod dicit quod adorant dominationes Dominationes enim ut dicit dionysius in libro de celesti ierarchia est eiusdem inferioribus et praesidentibus supponi et suppositionem et dominationem divine inaccessibiliter esse appetitivos et Christum qui sibi in altari dimostratur ferventi cum actu et desiderio non est adorare sed potius adorare hec quo ergo adorant scit quod hoc sacramentum est altissimum in omnibus summis creaturis cum dignitate et [illegible] suppositum ut potest videri deo et omni gratia plenum et hoc dicitur [illegible] in ordine pro tene dicit et adorent eum omnes angeli dei Adoratio autem est [illegible] super terram in recognitionem quod ipse qui adoratur est de nichilo in hoc quod est elevatus sit ab eo qui adorat Apocalypsis v Et vidi et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni et animalium et seniorum et erat numerus eorum milia milium dicentium magna voce dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem Hic ergo adorant dominationes et ideo dignum est ut omnis creatura adoret ideo dominationes adorant Unde Apocalypsis v et omnem creaturam que in celo est et super terram et subtus terram et mare et que sunt in eo omnes audivi dicentes

suppositum
primogenitum in orbem

sedenti in throno et agno Benedictio et honor et potestas et gloria in secula seculorum. Reverencia autem non est tantum adoratio honoris et maiestatis in eo quod adoratur sed est [illegible] et relapsus in cognitione sue proprietatis in eo quod adorans respectu magnitudinis in eo quod adorat cognoscit [illegible] ad hoc inducit [illegible] Tremunt potestates [illegible] ut dicit [illegible] [illegible] et indicat in hoc quod [illegible] et ideo potestatum non est tremere [illegible] postquam alia tremant [illegible] Tremunt ergo [illegible] est potestatis et tremunt timore reverencie et non timiditatis cognoscentes suam [illegible] respectu potestatis divine que in sacramento manifestatur et continetur et ergo sic tremunt et similiter reverencia potestatis que ipsi tremere videbantur [illegible] ad sacramentum ut omnis tremat et paveat [illegible] et hoc est quod dicitur Gen. xxviii pavensque ait quam terribilis est locus iste non est hic aliud nisi domus dei et porta celi vere dominus est in loco isto et ego nesciebam. Terribilis autem omnis locus pavendus et terribilis sit in quo deus ostendit sua sacramenta [illegible] locus [illegible] sacramentum specialiter est omni veneratione [illegible] in quo ostendit ea que in cruce perfecit Christus et saxa scissa sunt et monumenta aperta et ubi terra tremuit et ipse sol [illegible] suum lucem abscondit et hoc est illud reverencie signum quod dicit Job xxvi Columpne celi contremiscunt et pavent ad nutum eius. Si autem sic potestates celi et columpne tremunt in reverencia illius magnitudinis tunc omnis homo in se confusus in reverencia ad sacramentum debet contremiscere et pavere. Celi celorumque virtutes. Tangit concelebracionem totius celestis conventus et indicat ea celos et celorum virtutes et postea seraphin. Celi autem per methonomiam hic dicuntur angelice virtutes que super se eum quod in sacramento est vehiculant. Sic dicitur in psalmo laudate eum celi celorum. Et item laudate dominum de celis laudate eum in excelsis quia ipse ascendit dignitate super omnes celos ut adimpleret omnia. Celorum autem virtutes sunt [illegible] virtutis celestis [illegible] [illegible] sic dicit philosophus virtus in omni re est ultimum potencie [illegible] in potencia et hec sunt angeli mandata et decreta dei et voluntatis eius [illegible] perficientes ut dicit [illegible] benedicite domino omnes virtutes eius ministri eius qui facitis voluntatem eius hic ergo concelebrant cum [illegible] voluntatem dei perficit. Sic dicit [illegible] ut faciam voluntatem patris qui in celis est et ut perficiam [illegible] Joh. xvii dicit ad patrem opus consummavi quod dedisti mihi ut facerem. Celi ergo celebrant quem super se contemplantur. Celorum virtutes celebrant cum eo quod est omnis virtutis [illegible] verbo domini celi firmati sunt et spiritu oris eius omnis virtus eorum. [illegible] autem [illegible] est filius a quo in angelos fluit virtutis [illegible] in omni voluntate dei [illegible] efficacitas [illegible] nec lex [illegible] ne infirmitas potencie deprimat [illegible] alia virtus contra occurrens impedire valeat quin possit quod velit deus efficiat. Ac beata Seraphin [illegible] in fine [illegible] angelorum agminum sive [illegible] ordinum [illegible] tota ardencia sine intercedencia inspiratur sic dicit Dionysius agmen summum [illegible] dei est per [illegible] [illegible] in ipso est [illegible] hoc agmen angelorum [illegible] [illegible] decoris divini dicitur [illegible] hoc igitur agmen [illegible] altissimis in deum [illegible] auctoritate [illegible] eo quod [illegible] et [illegible] et firmissime dei theorijs et delectacionibus [illegible] et hoc [illegible] et in [illegible] dei collocatum [illegible] super se contemplans [illegible] sapiencie et delectacione huius sacri concelebrat sollempniter et [illegible] sacri [illegible] quod sibi se [illegible] dicitur qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis [illegible] Seraphim stabant super illud sex ale uni et sex ale alteri [illegible] ad celebrat [illegible] inenarrabile est si aliquis hominum celebrans [illegible] Job xxxviii ubi eras cum me laudarent astra matutina et iubilarent omnes filii dei. Cum quibus et nostras voces. Tangit hic devota supplicatio ut voces humane concelebracionibus celestibus misceantur et hec est cum quibus et nostras voces voces [illegible] angelis et [illegible] tamen [illegible] voces [illegible] vox est

Sonos cum [illegible] admitti in laude sacri iubeas o deus [illegible] [illegible] in tuo [illegible] non potest fieri a nobis [illegible] inter angelos [illegible] Sic enim dicitur [illegible] qui [illegible] iubilacionem supplici [illegible] ad maiestatem tuam facimus confessione laudis dicentes seculorum [illegible] angelorum quos ysaias refert cantantium Sanctus.

Et quia dictum est de angelis virtutibus dominacionibus potestatibus etc.
Et de laude eorum ut nomine sequitur dominum incessanter laudant
et officiis eorum quemadmodum nobis instruunt. Ex quo sequitur quod
sunt ad ministratorii ut dicitur ad Hebreos primo. Ipsi nam custodiunt nos
quia angelis suis deus mandavit ut custodiant te in omnibus
viis tuis. Sicut enim dicit b. Jeronimus non esset tuta humana fragilitas inter
tot adversitates demonum nisi sanctorum angelorum muniretur presidiis.
Et Augustinus libro soliloquiorum capitulo 22 de angelis qui sunt cives beate civitatis illius
superne administratores missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis
ut eos liberent ab inimicis suis et custodiant in omnibus viis suis.
[illegible] Oracione horum pro clausione inter moveo istam questionem
utrum cuilibet homini pro animam [illegible] deputetur unus angelus
ad continuam custodiam. Ad quod sunt [illegible] articuli. Primo quod talis custodia est
superflua [illegible] quod deus est custos hominis. Secundo talis custos
non est sufficiens [illegible] [illegible] est. Contra [illegible] vii ubi dicitur
dominus est [illegible] custodivit
[illegible] [illegible] custos hominis. Et David de [illegible] alle
[illegible] [illegible] est [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] Et [illegible] xiiii dicit [illegible] [illegible]
angelis suis mandavit de te etc. Et [illegible] qui [illegible]
tem populi rectorem id est angelum ut dicit glossa ibidem. Et [illegible] vehemens
[illegible] [illegible] carnis temptacio ingerit et [illegible] in opti-
[illegible] invoca custodem tuum ductorem tuum ad iutorem tuum in opor-
[illegible] custodem tuum ductorem tuum ad iutorem tuum in [illegible]
mitatibus in tribulacionibus non enim dormitat et si [illegible] ad [illegible]
[illegible] angele qui meus es custos pietate superna me tibi commissum
salva defende guberna [illegible] Ad [illegible]
arti. In primo ponitur [illegible] 2o [illegible] ponitur [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] angelus [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] [illegible] non est [illegible] absolute [illegible] officii [illegible]
[illegible] Et [illegible] non est [illegible] angeli [illegible]
[illegible] celestis [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] tuos [illegible]
eos aqua mittant. Vide psalmo 103. [illegible] manifestatur occulti [illegible]
Et 2m [illegible] angelus est ymago dei [illegible] ymago dei vide [illegible] dicitur quod [illegible]
speculum purum splendidissimum. Vide ymago [illegible] ut [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] corpori [illegible] dicitur [illegible] manifestator
[illegible] et voluntatem [illegible] in [illegible] essencialem
occulti [illegible] angelus est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Et deus est [illegible] [illegible] penitus alie[illegible]
[illegible] speculum purum dicitur [illegible] a [illegible] [illegible]
et splendidissimum [illegible] [illegible] [illegible] intellectualis
[illegible] describit Joh. Dam. 16 c. [illegible] libri [illegible] angelus est substancia intellectualis
[illegible] arbitrio libera [illegible] [illegible] deo ministrans 2m graciam [illegible] natura
[illegible] mobilis arbitrio libera [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Est substancia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] angeli [illegible] que [illegible] [illegible] substancias [illegible]
[illegible] ad differenciam [illegible] 106 qui non [illegible] [illegible] substancias [illegible]
intellectualis [illegible] spiritualis incorporea ad differenciam corporum. [illegible] mobilis ad differenciam
vegetabilium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plante [illegible] non [illegible] plena [illegible]
[illegible] loci. Arbitrio libera ad differenciam brutorum [illegible] ad differenciam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] corpori. Deo ministrans 2m graciam ad differenciam
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ministrat deo [illegible]
malorum angelorum qui non [illegible] gracia [illegible] ministrat deo [illegible]
impugnant. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelo [illegible] bono et malo.

tur, eciam malo angelo qui per peccatum / qui [illegible] deo hore tempo-
re [illegible] / vel qui est creatura condita ad ministerium dei / per hoc intellectum
distinguitur a qualibus et corruptibilibus / [illegible] per hoc unde [illegible] angelus
profunda et secreta spiritualia / quia nec homini plenarie [illegible] /
Vel angelus est spiritus creatus separatus a materia [illegible] aliquid secundum
quod dispositus sunt angeli spirituales et illi dicuntur mali / alii sunt angeli
boni / et illi ipse obtinet nomen angeli / [illegible] sicut [illegible] per [illegible]
et in duobus est unum nomen / quidam unum habent nomen [illegible] / alterum illorum
obtinet nomen quod [illegible] custos [illegible] / [illegible] dist. [illegible]
[illegible] superiores seu directores / aut presidentes / quidam assignatur
propter imbecillitatem custodiendi ut defendatur et retrahatur a nocivis
et invitetur ad utilia / quidam autem assignatur [illegible] propter ignoranciam ut
illa expellat et sciencia introducat [illegible] propter [illegible] militem vel militantem
assignatur [illegible] propter [illegible] assignatur eis [illegible]
[illegible] b. [illegible] et [illegible] super lucam / unicuique homini duo sunt
angeli deputati / unus iusticie / et alius iniquitatis / bonus ad cu-
stodiendum / alius ad seducendum / bonus ad bona inducit / malus
a bonis retrahit / et ad mala trahit / Ex quo enim ad [illegible] angelorum bo-
norum homines velut committit salutem hominis studeant [illegible]
qui tamen deputatus est ad custodiendum eum singulariter hortatur
eum ad bonum / sicut patet de angelo thobie / et de angelis [illegible]
[illegible] si bone cogitaciones in corde alicuius fuerint absque dubio [illegible] nobis
loquitur angelus bonus / Et similiter ex quo mali angeli desiderant ma-
lum hominis / magis [illegible] ad malum incitat / et ad nocendum
[illegible] instat / [illegible] qui est ad eius [illegible] deputatus / Unde quociens
mala fuerint in corde alicuius [illegible] / tunc loquitur [illegible] angelus malus
[illegible] custos hominis [illegible] et [illegible] / et [illegible] est
[illegible] de quo [illegible] 120 [illegible] non dormitabit neque dormiet qui custodit
[illegible] / de quo [illegible] non dormit neque dormitabit qui [illegible]
Et [illegible] qui non dormiunt [illegible] / de quo [illegible] angeli sunt [illegible]
est [illegible] et [illegible] / Et
iste custos non assignatur propter dei insufficienciam / sed propter ordinem
sue sapiencie / tamen [illegible] angelis ut eis [illegible] dignitas non negetur
[illegible] et sunt [illegible] hominum in [illegible] et in [illegible] dei quodammodo
[illegible] / tamen [illegible] hominibus qui se [illegible] / [illegible]
[illegible] corporis [illegible] / unde eis custodes [illegible]
assignatur / donec veniet quod perfectum est evacuetur quod ex parte est / [illegible]
nos hic custodiunt / et eorum ministerium implent / qui a contemplacione dei [illegible]
desistunt [illegible] quod semper vident faciem patris [illegible] in celis est.
[illegible] spirituales potestatem [illegible] naturam corpoream / et exequi potentem
[illegible] vires spirituales affixas organum corporeis / [illegible]
[illegible] organum corporeum / et [illegible] potestatem illi affixam in [illegible]
[illegible] vel [illegible] facere / ut videatur [illegible] alia
[illegible] sicut [illegible] / quod dulce est [illegible]
[illegible] apte organi [illegible] apte medii vel obiecti
[illegible] / potest facere ut videatur unum [illegible] non videatur [illegible] / vel ut
[illegible] videatur [illegible] / [illegible] quandoque spiritus no-
[illegible] in [illegible] sanctitatem [illegible] ob-
[illegible] / [illegible] / [illegible] ad [illegible] spirituales
[illegible] coloribus / adheret sonis / odoribus se subiicit / [illegible]

sapientibus. Idem Augustinus de civitate dei libro xxi. Facile est spiritibus nequissimis per aeria
corpora facere multa que mirantur anime corporibus terrenis aggravate. Si
enim corpora ipsa terrena nonnullis artibus et exercitacionibus modificata
in spectaculis theatricis tanta miracula homines exhibent ut hii qui
numquam talia viderint narrata vix credant. Quid magnum est
dyabolo et angelis eius de corporeis elementis per aeria corpora
facere que caro miratur. aut etiam occultis inspiracionibus ad
illudendos humanos sensus ymaginum fanthasmata machinari
quibus vigilantes dormientesve decipiant vel furentes. Ex
quibus luculenter patet quod necessaria est nobis custodia angelorum. Pro quo nota
quod angeli debuerunt deputari ad custodiam hominum. Audiunt ex parte
hominis necessitatem in quo est ex parte nature dignitas. que debet custodiri. ex parte
cognitionis obscuritas que debet illuminari. ex parte
operationis debilitas que debet excitari ut vigeret
operacio. In quo ex parte adversarii malignitas in quo est potencia ad terrendum.
Audiunt ex parte adversarii astucia ad decipiendum cognitionem
nostre dignitatis. in quo est malicia ad inficiendum operationis debilitatem
spiritualem. in quo est angeli ydoneitas in quo est finitus status ad cu-
Audiunt ex parte angeli ydoneitatem contra hostis violenciam. in quo est
nostre dignitatis contra hostis fallaciam
ad illuminandum cognitionis obscuritatem. contra hostis
iniquitatem in quo est agilitas actus ad excitandum operationis debilitatem. Contra hostis
infectivas blandicias. Audiunt ex parte dei benignitas in quo est alti
dulcedo nostre. Circa quod
in quo est ordo proprie. in quo est ipsa et plus omnibus. et omnibus ubique
modis sicut presencia divina magis in ipsa est plus omnibus et ad dei timorem ut
ad est. et quia ibi est debet nos movere ad dei timorem et deformitate peccata
et ubique vivamus sine omni timore et specialiter in suum cuius homi-
nis servit custodia bonorum angelorum. et specialiter debet homo eum movere ad reverenciam
deputatus est proprius angelus. debet homo eum monere ad reverenciam
sui angeli ut eius personalem presenciam et assistenciam
et precipue sine carnali
exhortacione et timore. et precipue sine carnali
pollucione. propter eorum multiplicia ministeria et beneficia que sibi
exhibet. Unde quanto magis reverenciam sibi exhibet a peccatis eo
diligencius ipsum custodit. Reverenciam per eos
peccata abstinendo. tum diligencius ipsum custodit. et
deum exorat. et ampliora opera pietatis erga eum exercet. et
amplius coram aliis angelis de eo gloriatur. et in extremo iudicio
efficacior testis operum eius existat. Et sicut liquet ex sacra scriptura
monet et erudit
doctores et sancti et predicatores publice. Quod homo prius agitur
precipue peccata post egredi. prius perconsumpsit ergo. Et enim in
virtutibus aliis bonis operibus. sicut ipsi occulte in
fuerunt. quia tanti presidiis sunt in sua ... eos inde pro-
fecerunt. Et ideo circa
fine tempore fragilitatis humane ... et prophetis
angelis visibiliter locuti sunt. Et hoc propter imbecillitatem
oportuit eos corpus aereum assumere. et hoc propter et precipue
nostri intellectus. cum quasi incipit a rebus sensibilibus et precipue
visibilibus. quilibet angelum suum specialiter ... ipsum precaverit
presentem. et multa operantem. apprehendit solum quasi absentem
Et licet sint quam plurimi actus quos circa nos angeli exercent. tamen
et alios doctores xij effectus angelice
custodie ex sacra scriptura eliciuntur. tamen quos specialiter placuit in speciebus

ordinibus constituti debent eos imitari / Nam in hiis metris continetur
Pascat / hortatur / ducit / recipit / excitat / arcet / Orat / et gaudet / punit
laudat / que primitus singula opera angelorum / Unde habent est pascere
esurientes / que tangitur in hoc versu pascat / Unde habetur 3 Regum 19 ubi dicitur quod angelus
detulit panem et aquam ad heliam dormientem et famelicum dicens
Ecce panis surge et comede grandis enim tibi restat via / Ita
spiritualiter invaluit officium ipsum prelatorum et sacerdotum est pascere subditos
spirituale verbo et exemplo / et temporali alimento hoc est doctrina
salubri / vita sancta / et elemosina corporali si facultas suppetit
Et ideo petro signanter dominus dixit Johannis 21 pasce oves / et nota
hic pasce agnos meos / et semel pasce oves meas / quia
iniuncta doctrina perfecta incipientibus et senibus
/ quia simplex admonicio sufficit senibus / et duplex opus est
incipientibus / maius opus est eis ut tam verbis quam operibus doceantur
/ sola enim vox non dat intellectum (?) operacionis / Secundus effectus angelorum quem
/ erga homines exercent / est exhortacio ad bonum hoc est unde habetur Matthei
2 / Ubi angelus domini apparuit Joseph in sompnis dicens Surge et
accipe puerum et matrem eius et fuge in egyptum / Hanc operacionem
imitantur prelati dando precepta consilia et admoniciones ad cor
peccatores / Tercius actus est ducere unde Raphael Thobie 5 dixit Ego
ducam eum et reducam ad te / Ita prelati et sacerdotes
debent semper ducere (?) subditos ad victoriam exaltatus est gloria
tenentur ducere ipsum per sanctam conversacionem / sed victoria in conflicto attribuitur prelato / dicit
bonum docuit / ita sanctitas subditorum in sacerdotali / subditus bene agente unusquisque premio
eius est dedigne te sacerdotali / ipso bene coronabit / habebit
suo remuneratur / sacerdos autem pro bonis aliis aureolam / unde
sicut precipuus bonus aureolam / et pro bonis / et sicut stomachus
est in corpore sicut radix in arbore / et sicut si se
sacerdos est in subditis / sicut radix in arbore / et si non
in corpore / sicut cum videas arborem in foliis pallescere / et si
ipsa marcescere intelligimus / sic cum subditos videmus esse indisciplinatos / et irreligiosum
Ita cum subditos videmus esse in disciplinatum / Unde sicut medici
cognoscimus sacerdotum eius esse in disciplinatum / Nam sicut medicus
dicens quod per infirmum accedit / mox interrogat de eius stomacho
qui si sanus fuerit / toti corpori valde existit / Si vero indispositus fuerit
erit / toti corpori intelligit esse indispositum / ita si sacerdotem regulatum
fuerit / totus subditus nichil habebit / Si autem male habebit / non enim
elegit quod subditus peccat / sacerdotes in peccatum conuertuntur / Et si sacerdotes fuerint
in peccatis / subditus mox conuertitur ad peccatum / ideo sacerdotes pro subditorum iniustitia
salvabuntur / dum eos non arguunt / aut peccantes non arguunt
Dicit enim dominus per prophetam speculatorem dedi te domui israel si non
dixeris / Vel quod ad prophetam / speculatorem dedi te domui israel si non
feceris locutus / ut custodiant se a via sua mala / ille in iniquitate
sua morietur / sanguinem vero eius de manu tua requiram / Quartus effectus
angelorum est vehere / Nam quandoque animas deferunt animas mortuorum
in celum / Luce 16 / factum est ut moreretur mendicus / et portaretur
ab angelis in sinum abrahe / Sic prelati et sacerdotes curati / de
ferventes desideriis / debent ducere penitentes ad amorem celestium
per suas admoniciones et informaciones / Quintus effectus est excitare
Unde actuum 12 dicitur angelus domini astitit / et lux refulsit in habitaculo
carceris et percusso latere petri excitavit eum dicens Surge velociter

petrus dormiens in carcere / est peccator irretitus mala consuetudine qui
iacet inter duos milites / quales sunt mors et dyabolus / mors nempe
insidiatur corpori / et dyabolus anime / due kathene quibus vincitur / sunt
amor delectandi / et pudor peccatum revelandi / duo vero custodes
ne homo exeat ostium confessionis sacramentalis / sunt presumpcio venie
et confidencia longe vite / Sed hunc deus astare facit angelum
et ipsum corripiendo excitare / et terrendo ad penitenciam / Sextus
actus angelorum est demonum potestatem arcere / sicut raphael
fecit asmodeo qui septem viros suffocaverat sare thobie v. Sic sacer-
dos arcere debet malos per censuras ecclesiasticas / et sic demo-
nes per oraciones adiuvantes / ne noceant bonis hominibus / Septimus est ora-
re [illegible] de paulo cui angelus visus apparuit in specie viri macedonis
actuum xvi qui dicit / transiens in macedoniam adiuva nos / qui dicitur fuisse angelus macedonie / qui co-
ram deo pro salute ipsius tenetur orare
salutem supplicavit a paulo / Ita sacerdos pro salute ipsius tenetur orare
Octavus est gaudere penitentibus luce xv gaudium est angelis dei
super uno peccatore penitenciam agente / sic gaudium boni prelati debet esse pro pena
populi / Nonus est punire iiii regum xix venit angelus domini
et percussit in castris assiriorum centum lxxxv milia / Sic prelatorum officium
est sentencias excommunicacionis ferre contra contumaces et rebelles hoc est
Decimus est laudare ysaie vi clamabat alter ad alterum / et dicebant
sanctus sanctus sanctus dominus deus exercituum / Sic prelati et subditi tenentur deum laudare
viii ii esdre iii dicitur steterunt sacerdotes in ordine suo / ut laudarent deum
Undecimus est vivere sine sumptu sicut patet in angelo raphaele thobie xii
cum foret magne utilitatis / et parvi sumptus / Sic prelati et sacerdotes
religiosi debent expeditatem preponere pro salute bonorum / et vivere de decimis et
oblacionibus / et sacerdotes intrare aliorum mercede / ne vicio symonie
contaminentur et fedentur / Ymmo quod est ultimus contra avariciam angelis
debent esse spirituales / et non carnales caste vivendo in omni
castitate / et pleni sciencia sacre scripture ut de eis verificetur illud malachie
[illegible] / et legem requirant de ore eius / quia
labia sacerdotis custodiunt scienciam / et legem requirant de ore eius / [illegible]
[illegible] est [illegible] pro dolor de multis verificatur illud iob
[illegible] stabiles / et in angelis suis reperit pravitatem
Eorum qui serviunt ei non sunt stabiles / et in angelis suis reperit pravitatem / Sunt namque multi demonibus per prelatos / et sacerdotibus
[illegible] angeli apostate rebellionem / angeli in celi
angeli sathane per discordiam / angeli abyssi per avariciam / Sed de istis non est sermo ad
presens / Alii angeli abyssi per avariciam / Sed de istis non est sermo de ministeriis angelorum
[illegible] quibus eciam tales debent esse de ministeriis angelorum
Duodecimus est predicere [illegible] iudicum ii
nobis [illegible] ad locum flencium / et ait eduxi vos de
ascendit angelus domini de galgala ad locum flencium / et ait eduxi vos de
terra egipti / et introduxi vos in terram quam iuravi patribus vestris / et
requiri et noluistis audire vocem meam / cur hoc fecistis / [illegible]
dei de primo articulo / Veniendum igitur ad secundum articulum sit hec questio
Utrum cuilibet homini deputatus est angelus pro custodia / Respondetur quod homini christo non fuit
angelus pro custodia deputatus racione / racio est quia homo fuit verus comprehensor
non potuit impediri / nec iuvari / Secundum est quia anime fuit
viri eius bonum non potuit impediri / Tercium est quia anima eius fuit
a verbo sibi unito illuminata et regulata perfecte / et gubernatur / Quartum est quia
tradi alicui / quando aliquis illi est obnoxius / sed christus nulli fuit obnoxius
racione / et sic custodia respicit negligenciam seu defectibilitatem
non solum pene sed culpe / sed talis non fuit in christo / Quintum christus custodit
ab angelo non est protectionis sed ministerii / Secundum christus habuit angelos sibi
ministrantes / non tamen habuit angelos custodes / Sed probat per christum ecce [illegible]

[margin:] effectus 6 [illegible]
[margin:] 1º effectus
[margin:] 8º effectus
[margin:] 9ᵘˢ effectus
[margin:] 21

exilio ait q[uod] / Et accesserunt angeli et ministrabant ei / Cor. 3m. h[abe]t i[n] p[ri]ma
n[on] h[ab]uit angelos ut custodes / p[at]z ex q[ui]de et ex p[ar]te / Cor. 1 et 2m / Nec
ut p[re]ponit[ur] est fla[?] / Cor. 4 et 5 / Angeli au[tem] h[uius] confortant xp[istu]m p[ro] mag[ni]
ficencie sue p[ro]m[er]endi ministerii / Cor. 6m / Io. / Angeli s[un]t in
ubi glo[sa] exponit de capite e[t] x[ris]to / D[icitu]r intell[igendu]m de capite n[on] r[ati]o[n]e s[u]i s[e]d
r[ati]o[n]e suor[um] membror[um] / ut p[atet] p[er] aug[ustinu]m qui d[icit] ep[isto]la d[?] male intell[igi]t
de capite r[ati]o[n]e s[u]i / quod attribuebat[ur] ei p[ro]p[ter] membror[um] / Cor. 7m.
2a [illegible] ho[mi]n[e]s vivator[um] a deo d[e]si[g]natu[m] angelu[m] p[ro] custode
p[at]z p[er] 10 [?] q[uo]d angelis suis [?] / Et p[salmo] 90 de te / [illegible] vnu[m]
bonu[m] angelu[m] h[abe]t p[ro] custodia v[e]l deputatu[m] / Et v[?] [illegible]
et h[abe]t d[icitu]r xi 21 / Et origenes [illegible] / [illegible] p[?] ait
Videte ne contempnat[is] unu[m] ex his pusillis qui i[n] me credu[n]t / dico
en[im] vobis / q[uia] angeli eor[um] semp[er] vident faciem p[at]ris mei q[ui] in c[e]lis est / [illegible]
[illegible] ad p[er]tinet [illegible] / [illegible] vera [illegible] / aug[ustinus] [illegible]
[illegible] ordinate ficeret / Volunt[?] d[?] ut h[omin]es redu
[illegible] / Et glo[sa] s[uper] / [illegible]
[illegible] custodiam angelor[um] / Et glo[sa] [illegible] angelos quibus
[illegible] gentes p[re]posuit rectores / D[icitu]r glo[sa] i[d est] angelos / quibus
deus com[m]isit custodiam singulor[um] gentiu[m] [illegible] / Et alia glo[sa]
[illegible] ait [illegible] / [illegible] magna e[st] dignitas a[n]i[m]ar[um]
ut vna q[uae]q[ue] h[ab]eat ab ortu nat[ivitatis] in custodem suu[m] angelu[m] de
legatu[m] / Et [illegible] q[ui]b[us] [illegible] de q[u]alibet h[omin]e [illegible]
angelu[m] custodem suu[m] / ne erret 2m / [illegible] ne decipiat[ur] 2m voluit
ne passionib[us] [illegible] / et ne peccat[?] corporales le
[illegible] / [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] / Et angelus n[on] p[ro]hibet / Et apologus i[n] [illegible]
deus p[er]mittet / et angelus [illegible]
[illegible] demonu[m] [illegible] h[omin]ib[us] i[n] vita
[illegible] et custodes additos / qui venti [illegible] semper
agenda testes et custodes [illegible] actionu[m] / s[ed] etia[m] cogitacionu[m] / [illegible]
[illegible] / sic [illegible] duo s[un]t [illegible]
[illegible] quor[um] unus est ad dexteram / et alius ad sinistram
h[omin]em custodiunt / quor[um] unus [illegible] referentes creatori suo
custodientes et scientes [illegible] / [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] faciendi / [illegible] / [illegible] qui h[abe]nt
[illegible] h[omin]ib[us] [illegible] in [illegible]
capiunt salutis / Et p[at]z [illegible] collutacio[n]e cu[m] hoste [illegible]
/ qui n[on] [illegible] p[er] astucia[m] / vel violencia[m] / [illegible] / [illegible] custodem [illegible]
[illegible] / a deo datus e[st] h[omin]i angelus bonus [illegible] defendat / [illegible]
[illegible] astucia[m] / [illegible] / ideo [illegible] talis
[illegible] / Et q[ui]a [illegible] est astucia / [illegible]
[illegible] angelicam custodiam / Cor. [illegible] Judei et pagani [illegible]
[illegible] angelicam custodiam i[n] [illegible] / Cor. 1m / [illegible] custo-
des [illegible] / Cor. [illegible] / [illegible] h[abe]nt angelu[m]
angelos custodes / Cor. 4m / [illegible] h[ab]ent angelu[m]
[illegible] / [illegible] adiutorio eor[um] p[ro]ficit / et ne cadat / ut
custodem [illegible] frustra / [illegible]
repugnat / et ne in [illegible] cadat / n[on] frustra / [illegible] / Cor. [illegible] fidelit[er]
[illegible] et corp[or]e p[er]fectis [illegible] impediri / Cor. [illegible] / confirmati i[n] gra-
[illegible] h[ab]ebant angelos custodes / Cor. [illegible] / Non [illegible] ministros
et sanctificati [illegible] h[ab]uit a[n]g[e]los custodes / Cor. 6m / Non [illegible]
est [illegible] / [illegible] de [illegible] r[ati]o[n]e p[ro]vidence / Et n[on]
[illegible] / Cor. [illegible] custodie / n[on]
[illegible] ad eo[s] [illegible] / Cor. [illegible] / [illegible] deus [illegible] debent
excludit utilitatem angelicam / Cor. 8m / licet deus [illegible] debent
h[omin]em [illegible] n[on] [illegible] se solo debent custodire / Cor. [illegible]
deputati i[d est] positi p[ro] custodia h[omin]is n[on] derelinquunt eu[m] totalit[er]

illum quod est unum patet per apologum ubi supra [illegible] de angelo custodie quod
est custos pupillaris, instructor domesticus, speculator, assiduus curator,
intimus cognitor, assiduus observator, malorum improbator et bonorum
approbator. Et [illegible] quod angeli boni non sunt [illegible] ad custodiendum
homines deputati [illegible] angeli mali ad temptandum et decipiendum.
Sed mali non desistunt temptare hominem usque ad mortem suam [illegible]
Augustinus [illegible] [illegible] tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret
et confortat deus est pronior ad miserendum quam ad condempnandum [illegible] deus
dedit demones adversarium. Ad [illegible] ultimo [illegible] est nobis colluctacio ad-
versus carnem et sanguinem sed adversus principes et potestates, adversus mundi
rectores tenebrarum harum. Et Bernardus in meditacionibus [illegible] [illegible] chorus [illegible]
tibi minatur diabolus insidiatur. Item [illegible] [illegible] et [illegible] angelus de [illegible]
[illegible] [illegible] citra medium, [illegible] [illegible] nullo homine est desperandum
interim quod est in via [illegible] angelus deseret. Et confirmatur [illegible]
[illegible] [illegible] derelinquit hominem ex toto quia alias homo redderetur
demonibus [illegible] sed custodia angelorum est effectus divine providencie
[illegible] [illegible] angelus est custos hominis [illegible] patet ex glossa [illegible]
[illegible] illud Zacharie [illegible] [illegible] est angelus qui loquebatur in me [illegible]
de angelo qui fuit revelator illius prophecie et non de angelo
qui fuit custos Zacharie. Contra [illegible] [illegible] angelus est custos
fidelior quam corporalis medicus, [illegible] medicus videns
infirmum [illegible] insanabilem desperans de sua sanitate [illegible] dimi-
tit. Sed non sic angelus bonus [illegible] patet ex [illegible] [illegible]. Contra
[illegible] angelorum custodia non est superflua, patet quia fit ex bonitate
dei [illegible] et propter alias causas [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
dei [illegible] et [illegible] ad [illegible] ante oppositum [illegible]. Contra [illegible] [illegible]
et patet per [illegible] ad [illegible] ante [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Christus habuit angelum pro custodia [illegible] [illegible] [illegible] medullis [illegible]
[illegible] ubi [illegible] [illegible] subiciebatur patribus [illegible] mediantibus angelis
custodia [illegible] angelorum est effectus divine dispensacionis de hominibus [illegible] angelos
[illegible] quod in [illegible] fuit indirecta, [illegible] angeli instruebant Joseph
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agenda erant [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] apparuit [illegible] angelus confortans eum [illegible] confortare
Luce [illegible] [illegible] angelus [illegible] confortasse [illegible]
est [illegible] custodie. Ad [illegible] [illegible] quod angelus dicitur confortasse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] misterii [illegible] congratulabatur
[illegible] fortitudini eius [illegible] confortare ad [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] fuit [illegible] et [illegible] confortatio. Contra [illegible] homines [illegible] maioris
[illegible] fuit [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] patet de regibus et [illegible]
tanto maiorem habent custodiam [illegible] [illegible] patet [illegible] [illegible]
[illegible] habent [illegible] [illegible]. Sed Christus fuit [illegible] homo
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] custodie. Sed sic non fuit de Christo qui est
ignorancia [illegible] [illegible] custodie [illegible] [illegible] homines
[illegible] [illegible] [illegible] est data pro omnibus hominibus [illegible] et [illegible]
Sed custodia angelica est data [illegible] [illegible] hominibus qui [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] data est [illegible] hominibus qui [illegible]
[illegible] custodie. Sed Christus fuit et est super omnes angelos, qui [illegible]
et [illegible] [illegible] custodie, que ab angelorum [illegible] custodit
et [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] Sed fuit [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] potuit [illegible] impedire. Sed quod ullus
et [illegible] [illegible] [illegible]
ignoranciam habuit. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic [illegible] viator [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] homo [illegible] angelus deputatus ad custodiam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Adam non habuit
angelum sibi deputatum ad custodiam [illegible] statum innocencie [illegible]

/ nec culpe / nec utroque / non patet / nec 3m / quia custodia angelorum datur ho-
minibus ad evitandum pericula / et ad instruendum eorum ignoranciam / sed adam in
statu innocencie / ab utroque erat liber / eo quod omnia in ipso erant regulata
Contra quamvis in adam non erat tunc peccatum ex aliqua corrupcione carnis insti-
gante ad malum / erat tamen in eo peccatum ex possibilitate peccandi / et demone in-
stigante / qui erat eo magis contrarius tanto magis ad exigenciam / et sic
indigebat presidio angelice custodie Dicendum quod ipse in statu innocencie
non paciebatur aliquod peccatum ab intrinseco / quia ut sic in eo omnia
erant ordinata / tamen ab extrinseco paciebatur peccatum propter insidias de-
monum / sicut rei eventus probavit Concedendum ergo quod homo in statu innocencie
indiguisset custodia aliqua angeli / sed tunc / nunc in statu culpe existens
indiget plus custodia plurium angelorum / quia nunc quibus invadunt temptaciones
mundi et dyaboli / quia hostium / et pravis viciis tamen / Ad hoc primum
quod nunc non omnes homines habent custodiam plurium angelorum / quia non angeli
in diversas indigencias et temporibus / sicut et omnes homines volumus et ei
sufficit in fructu [illegible] beata virgo. et in tempore sancti non potuerunt peccare
salute [illegible] eo quod fuerunt in gracia constituti sed non potuerunt in
salute impediri / sed quia impediti sunt salutis ordinata est pueris custodia
angelorum Ad hoc secundum quod quamvis non possunt peccare / et in salute impediri tamen
possunt in bono / et gracia proficere / et eorum profectus possunt impediri / adhuc in-
digent custodia angelica ad promovendum eorum profectum / et ad removendum
impedimentum / eo quod in bono possunt promovere / vel impediri Contra pueri
in utero matris constituti / non sunt capaces salutis / quia non sunt participes
sacramentorum ecclesie / quia non subduntur actibus ministrorum ecclesie / Similiter
extra uterum existentes antequam habent perfectam etatem non sunt capaces
doctrine / et per consequens nec illuminacionis angelice / custodia autem angelorum
datur ad promovendum salutem custoditi Concedendum homo post completam
nativitatem habet custodiam angelicam / quia ut dicit Ieronimus super Matheum
magna est dignitas animarum / ut unaquaeque habeat ab ortu nativitatis
in custodem sui angelum delegatum Ad hoc secundum quod pueri licet
non sunt capaces salutis et doctrine actu et sacramentorum / tamen
possunt in divinam ordinacionem Et licet non subduntur actibus ecclesie
/ tamen operacionibus divinis et angelicis [illegible] prohibet [illegible]
Contra 2m Bernardus Thomas in scripto [illegible] / pueri in matris utero custodiuntur ab ange-
lo matris / quia sunt aggregati matri / sicut pomum / vel est fructus
in matris / quia sunt de arbore ex qua dependet Dicendum sunt capaces salutis licet
non actibus possibilis / et hoc ex divina ordinacione seu disposicione Contra unus ho-
mo / quia unus angelus sufficit ad custodiam multorum hominum / eo quod angelus
est vigorosior homine / 2o non congruit homo habet sibi specialem angelum
deputatum Contra quod unus est qui ad custodiam ulterius / unus angelus
multis deputatur sicut toti regno / aut provincie / sed congruum ad custo-
diam singularem / quilibet homo habet suum angelum / eo quod talis custodia fit
quo ad singula et occulta / que pertinent ad singulorum salutem
Contra homines sunt pares / sed quia unus angelus
custodit unum hominem / eadem custodit et alios Ad hoc secundum quamvis sunt
pares in natura / in equalitate tamen est in alio / in ipsis unus ordinatur
in diversam providenciam in malis / alius in bonis Contra deus pater misit
filium suum / et spiritum sanctum ad procurandam salutem nostram / aut hoc sufficit procurat
salutem nostram per eos / aut non / si primum frustra est custodia angelorum

Si enim [illegible] filius et spiritus sanctus est mediator impetrandi unde
quod ipsi pro se pervenirent salutem nostram [illegible] est ex eo quod non [illegible] exclu-
dit liberum arbitrium nostrum quia adiutores sunt dei sed quia arbitri-
um est tardum et non habet cooperatorem [illegible] ideo indiget excitatione
et ad hoc maxime ydoneus est angelus non ad procurandum salutem
sed ad excitandum nos ad eam. Nota Frustra ergo vigilant
custodientes ubi ipse est prius et vigilant custos. Sed deus
ubique est prius et vigilans ipse custodit unde [illegible] dormitabit neque
dormiet qui custodit Israel. Nota licet deus sit ubique prius
[illegible] caliginem et obumbrationem [illegible] sicut
[illegible] angeli autem [illegible] beati [illegible] vident eum facie ad
faciem in [illegible] forma et ideo [illegible] nobis indicare voluntatem
[illegible] sicut [illegible] regis indicat voluntatem eius [illegible]
[illegible] deus ipse est prius et vigilant custodiunt [illegible]
mittit alium custodire et [illegible] licet [illegible] custodie in-
[illegible] non [illegible] committit pastori ad [illegible] debi-
tum [illegible] Nota Officium custodis est [illegible] custodium ab [illegible]
[illegible] a nocivis [illegible]
[illegible] valde nociva [illegible] Nota [illegible]
[illegible] homines a malis [illegible] non cogendo ne [illegible]
libertatem arbitrii et [illegible] multi [illegible] et [illegible]
Confirmatur [illegible] custoditi [illegible] in negligentiam custodis [illegible]
est [illegible] custodi virum hunc qui si lapsus fuerit erit anima
[illegible] multi homines cottidie pereunt in peccatis cadendo [illegible]
[illegible] possent subvenire [illegible] apparendo [illegible]
[illegible] custodiunt eos. Nota [illegible] homines a [illegible]
[illegible] et [illegible] ita [illegible]
[illegible] non est imputanda ne-
[illegible] angelorum [illegible] Nota [illegible] custos
negligentie angelorum [illegible] angelis [illegible] custodiunt [illegible] fit magis
[illegible] et [illegible] in [illegible] contemplatione et visione beatifica [illegible]
[illegible] ubi deus videtur facie ad faciem
[illegible] homines et [illegible] ubi deus videtur facie ad faciem
[illegible] non impediuntur [illegible]
Nota [illegible] non impedit [illegible] sicut videmus lucem et colorem
est [illegible] videt colorem [illegible] videt colorem
[illegible] videt lucem [illegible] videndi colorem et sic est
[illegible] lucis [illegible] contemplatione et visione videt ea
[illegible] angeli in illa beata contemplatione [illegible] debet [illegible]
[illegible] mittuntur et vident [illegible] explere debet [illegible]
[illegible] non [illegible] illud sit eius [illegible]
[illegible] angelorum [illegible]
et sic est eius [illegible] frustra custodirent Si [illegible]
[illegible] sic corpus appetitus non esset [illegible]
[illegible] non [illegible] sic [illegible]
Videtur quod [illegible] corpus [illegible] in quocumque loco ceciderit
et [illegible] ibi stabit [illegible] corpus custodiam [illegible] actus
[illegible] est gaudium [illegible] uno peccatore penitentiam agente [illegible] magis
[illegible] custodito [illegible] et [illegible]
[illegible] eciam [illegible] Contra [illegible]
[illegible] homini deputatum [illegible]

Non sapiens medicus videns infirmum totaliter incurabilem tamen cum conformitate desperat dimittit eum. Sed angeli custodientes putant scire eos incurabiles vel peccatum perpetuaturos, et fore incorrigibiles, igitur tales dimittunt. Ad hoc dicitur quod non est simile, quia medicus ex naturalibus principiis sufficienter posset coniecturare aliquem esse incurabilem, et sibi non posse proficere. Sed quia homo est liberi arbitrii, et una divina plaga est tanta, angelus non potest determinate scire utrum finaliter dampnabitur, quia nullus in statu vie est tantum obstinatus, qui possit per penitentiam converti, et ideo dum vivit homo est totaliter desperandus. Et dicitur quod ipse sciret ex divina revelatione eum esse in peccatis sicut forte angelus antiquus sciret eum non esse penitentem, adhuc non totaliter eum desereret, quia adhuc posset eum retrahere a multis malis, et ad multa bona inducere. Item malus cum hominibus devinctus alienus homo malis, et ad incorrigibiles desinit custodire, ideo desinit eum temptare, videlicet bonus incorrigibiles desinit custodire. Ideo desinit eum temptare, quia temptantes sunt multi, et custos solum unicus. Hic dicitur quod non est simile, quia temptantes sunt multi, et custos solum unicus. Ideo quod cessante uno angelo malo, alius incipit temptare. Ex tali vero divina cessante uno angelo malo, alius incipit temptare, de aliis peccatis vel alii. Unde apostolus hic (?) devincti cessant temptare ipsum circa eadem peccata. Sed si iste custos suum custoditum totaliter relinqueret ipsum nullus angelus custodiens haberet. Item angelus quidam est in celo empireo, sed ubi est ibi operatur. Videtur quod angelus quidam est in celo empireo. Sed ubi est ibi operatur. Contra quod non oportet esse in celis, ex quo deus ubique ... sive perfecte sibi ... non oportet esse in celis ... hoc non derelinquit hominem cum est puer et dato quod sit in celo, hoc non derelinquit hominem quia in ... et ad effectum custodie, quam inserunt sibi vehementem impressionem et fortem, sicut devota oratio bonarum inclinationem. Item quia angelus et quis in celo clare videt deum ... genitum ... ubi ... sibi esse in carcere ... in ... minima ... respectu ... medio ... ex aliqua distantia medii ... eo quod motus eius non impeditur ... secundum glosam clarumque ... Item Ieremie ... angelorum ... dicitur ... derelinquamus eam, et eamus unusquisque ... Babylone, et non est curata ... dicit Ysaias ... auferam sepem eius et ... in terra suam ... in celum ... angelorum. Dicitur quod illud ... sopor ... in ... direptionem ... angelorum ... articulo mortis ... anima tunc intelligendum fuit de ultimo articulo mortis ... videtur finalem impenitentiam custodiri ... a corpore, tunc angeli ... finalem ... Item Zacharie dereliquerunt ... in ... ... quod angelus ... ad eos ... et ... dicitur ... loquebatur ... non fuisset ... de angelo custode, sed qui fuit revelatus ... in ... non ... de angelo custode ... custodit hominem quod angelus ... Item deus ... hominem ... deus deus ... Sed deus ... dereliquisti ... et propheta ... dereliquisti ... meus ... quod ... non ... longe a salute. Dicitur quod ... hominem ... ut ... custos ... dereliqueat ... angelice, quia ... quia ... ipsum ... status et ... hominem ... statum ... ad dolorem et ... et ad ... custoditorum ... quos custodiunt, eo quod ... angeli gaudent de custoditorum ... dolent de eorum ... sicut ... Item ... amici ... custodiunt ... capaces doloris ... sunt amici dolor quos custodiunt. Videtur quod ipsi non sunt capaces doloris.

pt

et compassionis / et hec est perfectorum sive beatitudinis / Et quod gaudium in ex-
ceis quasi a natura Jtem ysaie 33 dicit quod angeli pacis amare flebunt
intelligitur metaphorice

Ista est tercia pars prime partis principalis / in qua laus diuina specialiter a populo decan-
tatur ad honorem benedicte trinitatis et vnitatis essencie / Sanctus sanctus etc
Circa quod sciendum quod anima saluata et vna cum angelis deum laudat eternaliter / statim post
transformacionem conformat se sanctis angelis de quibus et cum quibus laudatur per omnia mencio
facta est in prefacione / Cantus autem quem ipsi sancti angeli quotidie vna voce coram
maiestate diuina decantare non cessant / sic vniuntur cum sacerdote prefacione dicens
Sanctus sanctus etc / Hic hymnus partim angelorum / et partim hominum partim complectitur
Prima pars est angelorum / secunda hominum / Legitur enim in ysaia capitulo vi / vidi dominum se-
dentem super solium excelsum / et eleuatum / Seraphim stabant super illud et clama-
bant alter ad alterum / et dicebant / Sanctus / sanctus / sanctus dominus deus exercituum / plena
est omnis terra gloria eius / Legitur etiam in ewangelio / Et qui preibant / et qui sequebantur
clamabant benedictus qui venit in nomine domini osanna in excelsis / Math xxi
et Joh xii / et Marci xi / Vox angelorum trinitatis et vnitatis in diuino comme-
dat archanum / vox vero hominum humanitatis et diuinitatis in christo personat sacramentum
Secundo nota Gregorius papa hunc hymnum ad missam decantandum instituit / et melos
cantica angelorum in missa decantamus / quia per humanitatis sanctissime sacrificium
terrena celestibus sociari non dubitamus / Et ideo quia cum eis in excelsis sal-
uari speramus / Et quia deus hanc naturam scilicet humanam / et angelicam ad ministerium
sine laudibus / et ad reddendum sibi gratiarum actiones creauit / ideo vt sibi laudes
pari voto et voce concelebrare ordinauit / Tercio nota / quod ter dicit sanctus / et
semel dominus deus / vt trinitatis personarum in diuinis et vnitatis essencie in diuinitate
misterium comprobetur / deus enim vt sanctus est sanctificans et non sanctificatus
Vel secundum Innocencium est sanctus a sanctitate sanctificacionis / Unde leuit xix / Sancti estote
quia sanctus est dominus deus vester / Deus pater sanctus est dicente filio / pater sanctifica eos
in veritate quos dedisti michi quia tu sanctus es / Et alibi / Serua eos in nomine tuo
quos dedisti michi Johis xvii / Filius est sanctus angelo protestante / Luce primo
Quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei / Spiritus est sanctus christo testante / Acci-
pite spiritum sanctum / quorum remiseritis peccata remittuntur eis Johis xx / Subiungit
dominus deus Sabaoth id est exercituum scilicet angelorum et hominum / quorum sunt velut
castrorum acies ordinata / tot enim exercitus dei scilicet in terra / quot sunt ordines statu-
um in ecclesia / tot scilicet in celis quot sunt ordines in angelis / Et subdit pleni sunt
celi et terra gloria tua / ad literam plena est terra quia gloria diuina celum et
terram replet / eo quod deitas est vbique / vnde ps 138 / Si ascendero in celum tu illic es
si descendero ad infernum ades / Et Jeremias dicit xxiii / Celum et terram ego impleo / Quo-
dit super omnia deus est non elatus / subtus omnia non prostratus / intra omnia non in-
clusus / extra omnia non exclusus / Nomen quo celi et terre angeli et homines pleni
gloria diuina perhibentur / Vel pleni sunt celi et terra gloria tua / eo quod tua gloria que
in celis et in terra sunt gloriose gubernantur / Celi enim iam sunt pleni gloria tua / Ter-
ra vero spe / Celi re et spe terra plena est / Cum sit omnia in omnibus
et merces illorum / Item nota quod de misterio trinitatis personarum / et vnitatis essencie
Innocencius dicit quod deus spiritus est increatus / immensus / incommutabilis / summa
potestas / summa sapiencia / summa bonitas / increatus quia non incipit in tempore / Immensus
quia non circumscribitur in loco / incommutabilis quia non variat affectum / Summe potens
cui nichil est impossibile / Summe sapiens cui nichil est incognitum / Summe bonus cui
nichil est impossibile inuidencie / a quo omnia / in quo omnia / per quem omnia
A quo omnia potenter sunt creata / per quem omnia sapienter sunt formata / in quo
omnia diligenter sunt seruata / creata per potenciam / formata per sapienciam / conser-
uata per diligenciam / Potenciam patrem tantum efficientem / per sapienciam filium cau-
sam disponentem / per diligenciam spiritum sanctum causam perficientem / Tres enim
sunt qui testimonium perhibent in celo / pater / filius / et sanctus spiritus / et hii tres
vnum sunt / tres personaliter sua quisque proprietate / distinctus pater generacione / filius
filiacione / spiritus sanctus processione / et vnum essencia / bonitate quoque singulari-
ta potencia / voluntate et omnino quicquid per substanciam predicatur / hanc eternam et indiuiduam

trinitatem laudare non cessat clamans quotidie una voce dicentes / Sanctus sanctus sanctus etc.
Sed quia natiuitas est ad eternam salutem incarnationis misterium consistit / ideo subiungit Benedictus qui venit in nomine domini / Ego inquit veni in nomine patris mei. Nomen patris est filius de quo ysaias dicit Ecce nomen domini venit de longinquo / Et tunc presbiter solet signum crucis facere ad designandum quod iste qui venit per crucem triumphauit / et per virtutem signi crucis nos triumphare fecit / et quod per crucifixionem nos saluauit / Consueuerunt enim fideles in ipsius temporibus ut videlicet in statuis et parietibus et in manibus signo crucis facto osculum dare / quod si fit ad excitandum deuotionem ad christum et ex amore ordinato erga christi crucem et eius passionem / utique quanto ex maiori deuotione tanto laudabilius
Sed si qua sinistra forte interuenerit ut ne manus ledat vel quicquid attigerit apparatum ledatur / quanto intencio fuerit peruersior / tanto inexcusabilior / Stantes autem decantamus / et secundum quosdam inclinamur / quia tunc incarnationem et maiestatem diuinam per angelorum hominum quoque cantum recognita ueneramur / Sequitur

Osanna

Osanna in excelsis / Osanna dictio est hebraica et secundum ysidorum interpretatur ethimo ... In aliis linguis interpretatur in toto transire non potest / Osianna saluifica interpretatur / anna interiectio est motus animi significans sub deprecationis affectu / Integre autem dicitur osianna quod nos corrupta media vocali et elisa id est deposita littera dicimus osanna / Sic fit in versibus cum scandimus ... eclipsis necat ... primum sine sumpta vocalem / Ideo enim ibi prima sequentis extrema prioris excluditur ut hic Ora ... quia concordia nutrit amorem / scandendo dicitur ... concordia etc. / et interpretatur osanna saluifica / subaudiendo vel supple ... tuum / in excelsis id est in altissimis / Dicit autem his osanna in excelsis propter duas partes salutis / que sunt stola mentis et corporis / quibus beatificati sunt in gloria ut patet ... et ...a salutari me angelos ... in excelsis / hic ... laudis ... propter ... cxvii. O domine saluum me fac / et eiusdem psalmi ibi subiungit Benedictus qui venit etc. Propterea ... quod subiungit / Osanna in excelsis / ostendit quod aduentus christi non solum hominum salus sit sed totius mundi ... celestibus / ut omne genu ei flectatur / celestium terrestrium et infernorum / Crisostomus dicit quidam interpretantur osanna gloria / alii salus / alii redemptor / alii saluifica / nam et illi gloria debetur / id est redemptio / Ipsi conuenit qui omnia redemit et precio sanguinis sui effusione saluauit etc.

Sabaoth

Nota quod Sabaoth est unum de decem nominibus quibus apud hebreos deus vocatur / quod ... in latino exercituum seu virtutum / De quo ait angelus in psalmo dicit quis est iste rex glorie / dominus virtutum etc. / Sunt in hiis (?) ... ordinaciones virtutes ... et angeli ... celestis milicie ordines / quorum tamen iste dominus est / Omnes enim sub ipso sunt / et eius dominationi subiacent

Dubium

Sed dubium est quare nunc et post prefacionem ... sanctus sanctus / Ad hoc dicitur quod in prefatione sacerdos orat ut voces nostras cum laudibus et vocibus angelorum societur et admittantur / cum dicit cum quibus et nostras voces etc. / et quia angeli canunt deo semper sanctus / sanctus / sanctus / Ideo nos illis conformando ipsum ympnum et cantum angelicum pariter et humanum decantamus / vel inchoamus / Et quia

Septem sunt aduentus

hic fit mencio de aduentu christi / ideo sciendum quod septem sunt aduentus christi qui designantur per septem antiphonas / que in aduentu cantantur / Primus fuit de celo in uterum virginis / et hoc ad dandum nobis sapientiam et sciam / ideo cantatur O sapiencia que ex ore altissimi prodisti / Secundus fuit de utero virginis in mundum / et sic incepit hic esse dux / ideo cantatur eciam O adonai dux et dux domus israel qui moysi in igne flamme apparuisti veni ad liberandum nos
Tercius fuit a mundo ad crucis patibulum / et sic positus fuit in signum patriarcharum et prophetarum / ideo dicimus O radix yesse qui stas in signum populorum
Quartus fuit a cruce in limbum ... clamando et aperiendo infernum / ideo dicimus O clauis dauid veni educ vinctos de carcere / Quintus est

spiritualis ad devotionem animum quarum illuminat et splendorem facit per veram notitiam ideo dicitur O oriens et splendor lucis eterne veni et illumina sedentes in tenebris et in umbra mortis. Sextus est ad iudicium ubi iudicabit et apparebit ut rex regum ideo dicitur O rex gentium et desideratus earum. Septimus est inductio in regnum celeste ideo dicitur O emanuel id est nobiscum deus rex et legifer noster veni ad salvandum nos. Quantum igitur ad secundam partem principalem procedendum est de duobus. Primo quot sint prefationes speciales. Secundo de expositione specialium communicantes. Quantum ad primum est sciendum quod olim multe fuerunt prefationes secundum officium ambrosianum quarum quibus sedes famosus fuit. Sed speciales prefationes pelagius secundus papa natione romanus certis rationibus ad novem restrinxit. Unde de conse. dist. prima ca. invenimus dicit pelagius romane ecclesie et apostolice sedis episcopus universis galliarum atque germanie episcopis. Invenimus has novem prefationes in kathalago sinodi recipiendas. Unam in albis paschalibus. Aliam de ascensione domini. Tertiam de die penthecostes. Quartam in natali domini. Quintam de apparitione. Sextam de apostolis. Septimam de sancta trinitate. Octavam de sancta cruce. Nonam de ieiunio in xl tantummodo dicendam. Sed urbanus papa anno domini lxxx addidit x de beata virgine. Quotidianam vero fecit simachus natione sarde anno domini cccxcviii. Quantum ad secundum agendum est de quarum eorum in speciali eo ordine quo in missali scribuntur. Prima est de nativitate domini et incipit Quia per incarnati verbi etc. ubi primo tangit incarnationis misterium. Vocatur autem incarnatio misterium scilicet ministerium id est sacrum secretum. Tale autem secretum est incarnatio quod ingenium nulla ad ipsum attingere valet. Nec enim capere quo verbum dei factum est caro cognitio nostra. Secundo insinuat divine illuminationis presidium ibi Nova mentis nostre quia ad notitiam de hiis que debemus credere et sperare sumus informati per verbum incarnatum et illustrati quod ut dicit luc. primo oriens ex alto venit illuminare hos qui in tenebris et in umbra mortis sedent. 3o tangit alte contemplationis solacium ibi Ut dum visibiliter deum cognoscimus. Quod verbum caro factum est et vidimus gloriam eius gloriam quasi unigeniti patris. Per hunc deum visum in carne quem videre non possumus hic cernere rapiamur in invisibilium amorem. Quarto insinuat divine iubilationis tripudium ibi Et ideo cum angelis ubi tangit quod omnes ordines angelorum et hoc ideo quia in die nativitatis domini angeli cantaverunt laudes deo dicentes Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis. Secunda est de epiphania domini ubi breviter duo tanguntur scilicet commercium. Primo sublimitas lucis apparentis ubi dicit Quia cum unigenitus tuus in substantia mortalitatis nostre apparuit scilicet carnem assumens. Secundo utilitas nostre indigentie cum subiungit Nova nos immortalitatis sue luce reparavit. Dicitur autem epiphania ab epi quod est supra et phanos apparitio quod in illa die apparuit stella regibus ipsum adorantibus. Et iterum in eadem revoluto xxx annorum mutavit aquam in vinum in nuptiis. Tertio vero in quo eius divina potestas apparuit evidenter. Tertia est de quadragesimali ieiunio ubi cum corporali ieiunio in qua ponuntur quatuor utilitates ieiunii. Prima est quod vitia comprimit ideo dicit vitia comprimis. Secunda est quod mentem ad superna erigit et levigat ideo dicit mentem elevas. 3a est quod virtutes colligit et congregat ideo dicit virtutem largiris. Quarta quod mercedem acquirit et donat ideo dicit et premia. Et quod ista omnia sunt in virtute christi ideo dicit per christum dominum nostrum. Et quod dictum est de ieiunio et utilitatibus et effectibus ipsius ideo ad ampliorem notitiam dictorum circa presentem prefationem moveatur istam questionem.

Utrum circa ieiunia sint aliqua tempora prohibita sicut et quedam sunt instituta. Et quod non sit videtur quod circa ieiunium non sint aliqua tempora prohibita contra. Sed contra est quod si aliqua tempora circa ieiunium prohibita essent maxime tempus paschale et alia tempora leticie. Sed tamen ysidorus dicit quod sancti patres in deserto tempore paschali ieiunabant et per aliud tempus. Sed in oppositum est pietas hominis est id est ... festus dies domini est nolite contristari. Et addit comedite pinguia etc. Et quia in diebus sollempnibus non licet ieiunare. Et ideo circa ieiunia sunt aliqua tempora prohibita. Ad huius vero notandum in ista questione erunt duo articuli. Primo dicitur de notabilibus et secundo de questionibus quas movebit arguta et dubia

Hic est prefationes

Contra 1m ad primum articuli. Sed 2m dicit quoddam simile de ieiunio et oratione: ieiunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subicit, cor facit contritum et humiliatum, concupiscentie nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis vero lumen accendit. Et nota: ieiunium est triplex. Quoddam est naturale et est abstinentia aliquando de cibo et potu [illegible] recipit. Aliud est spirituale et est abstinentia a peccatis et ab omnibus illicitis. Tertium est ecclesiasticum seu canonicum, et est abstinentia a cibis quod ponitur [illegible] carnium [illegible] sunt comedendi, plus quam semel in die [illegible], vel preveniendo statutas horas comedendi ab ecclesia institutas. Et secundum hoc aliqui dicunt ieiunium a cibo, aliquod a peccato, et aliquod a temporali gaudio. Ieiunium autem a cibo invenitur triplex: quoddam detestabile, quoddam laudabile, quoddam indifferens. Detestabile est in avaris qui ieiunant [illegible] [illegible] et [illegible] ut peccata melius [illegible], in hypocritis ut laudem humanam acquirant. Ieiunium laudabile solum fit in bonis, et secundum tres [illegible]: bonum, melius, optimum. Ieiunium bonum est quod procedit [illegible] ad satisfactionem pro peccatis preteritis, ad precavendum de futuris. Ieiunium melius est cum quis ieiunat ad dei honorem et proximi utilitatem, ut secundum dei [illegible] in suo corpore vindicet et pauperibus tribuat quod sibi subtrahit. Ieiunium optimum est cum quis [illegible] a peccatis abstinet et ab aliis [illegible] bona facere non cessat [illegible] cum hoc [illegible] ieiunat et [illegible] gratias. Ieiunium indifferens est cum quis ieiunat causa infirmitatis vel [illegible] indigentie [illegible] male fit [illegible], et tale ieiunium [illegible] est laudabile. Unde abstinentia [illegible] non est tanta quod [illegible] subtrahat [illegible] vite [illegible] [illegible] impediatur in suo officio, neque [illegible] retrahitur ab operibus [illegible], et quia aliquando talis abstinentia esset indiscreta et vituperabilis. Unde [illegible] de rapina holocaustum offerit qui vel ciborum nimia egestate vel manducandi vel [illegible] penuria immoderate corpus affligit. Tale etiam ieiunium a deo in paradiso est preceptum, de [illegible] sanctificata, et peccata [illegible] ab ecclesia instituta [illegible] ad refrenandum vicia et ad [illegible] [illegible] et ad sanctificandum [illegible] [illegible] prefatione [illegible] corporali ieiunio vicia [illegible] [illegible] legis [illegible] [illegible]

Ad 2m [illegible] ad legislatorem [illegible] lege ordinavit [illegible] fieri [illegible]. Sed [illegible] aliquod [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] aliud tempus [illegible] ieiunium [illegible] tempus est [illegible] ieiunia [illegible] ad culpe delectionem et [illegible] [illegible] ad deum ordinat [illegible] ad [illegible] ieiunia indicenda [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt ieiunia [illegible] magis in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] ante paschalem sollemnitatem et [illegible] vigilias [illegible] [illegible] [illegible] ante paschalem [illegible] est [illegible] [illegible] paschalem festivitatem, [illegible] aliquod tempus [illegible] sollemnitatem dominice resurrectionis. Aliud et [illegible] non ieiunamus [illegible] sollemnitatem [illegible] [illegible] tempus quadragesime, et [illegible] illud est tempus [illegible] et [illegible] sicut tempus [illegible] magis [illegible] [illegible] ad devotam ieiunandum ut [illegible] affligentes ieiunii magis [illegible] sumus ad devota [illegible] et ad celebrandum et ad gaudium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sollemnitates [illegible] [illegible] sicut sancti [illegible] miseriis huius vite pervenerunt ad gaudia eterne vite. Et [illegible] [illegible] diebus [illegible] agitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diebus [illegible] [illegible] ieiunia [illegible] [illegible], et ideo non est [illegible] [illegible] istis diebus aliquibus [illegible] afflictionibus intendat vel signa [illegible] [illegible], [illegible] tempus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Queritur 1° ad 2m articulum / sit hoc sicut 3a 4o / ieiunium ecclesie est actus virtutis
pertinens ad preceptum / quod sic ostendit primo per [illegible] ... Ieronimus dicit / ieiunium
est prestans virtutis / et ceterarum virtutum fundamentum / secundo per apostolum 2a Cor.
vi ubi apostolus ieiunium enumerat inter actus virtutis / Similiter ex diffinicione
beati Ysidori qui dicit / ieiunium est parsimonia victus abstinenciaque
ciborum / Et sic dicit abstinenciam / que est virtus / Et primo ratione sic per ...
... 2a 2e ... actus qui in se nichil virtutis includit
aliquid quod ad modum virtutis pertinet est actus virtutis sicut est de
ieiunium in ... est actus virtutis ... 13 ... / et ad 2m ...
ubi philosophus inuenit / quod dicit actus 2m rationem ... concupiscentie actus
virtutis / et hoc quia nomine ieiunium actus quo nobis ... quod
quis a delectacionibus tactus sub cibis se abstrahit / constat ergo quod
in se bonum modum virtutis importat secundum ... ergo prima pars vera
Secunda pars sed quod ieiunium ecclesie pertinet ad preceptum patet primo
per ... Ieronimus de ieiuniis loquens dicit unica quedam pluvia
... / et precepta maiorum legere ... arbitrat
... statum ecclesie obligat per modum precepti / sed preceptum
... Dixi quia duo ... ... sunt ... mi vos audit me
audit / ergo ad ieiunium obligamur ex statuto ecclesie / quod cadit sub
precepto / Et ratione sic / Sicut ad seculares principes pertinet preceptum
legis ... de ... tradere de hiis que pertinent ad communem
utilitatem in temporalibus rebus / ita eciam ad prelatos ecclesie pertinet ea
statuta precipere que ad utilitatem ... sunt ... in spiritualibus bonis
... est ieiunium ... / Contra ... ieiunium ... actus
... actus iusticie ... ab
... quam ab ea ... / ... ieiunium ... institutum ... cor
ea ... / ... ieiunium ... ad temperanciam ... observare
... et hic pertinet ad temperanciam ... iusticia precipit
... et ... / Et prima pars ... ieiunium ...
... virtute 2m ... virtutes ... eciam ... actus virtutis a prelatis
est actus ... a iusticia ... / Contra 2m ... ieiunium
... de ... / Contra 3m ... ieiunium ...
... ad ... / ... quod ieiunium
... ecclesia institutum ... fundamentum / ... et modi ieiunandi ...
... ieiunium ... importat ... / et modi ieiunandi ...
... ecclesia institutum importat delectacionem ... sub precepto ... positum
... et utilitatem ... / Et prima pars 2a
quod est a prelatis ecclesie institutum ... Cor. ... concupiscencie ... sit re
quod ieiunium ... abstinenciam a superflua comestione ... ... 2m ...
... et hic est de precepto iuris naturalis / quod prohibet ... ecclesie sit de
... / et hic est de precepto ... ieiunia ecclesie
... / Queritur 2° ... ieiunia ...
... de observanda / ... patet ... 2a ... quod ...
precepto / sunt ... de ... ieiunium quadragesimale ... v. c.
sunt ieiunia ex precepto / ieiunium ... lxxvi c. / ... ieiunia ...
quadragesima / ... quatuor temporum ... / ... de ... Iohannis
... vigiliarum ... apostolorum / ... vigilia Iacobi / ...
... / et ... ieiunium ... / et vigilia beati Iohannis ... / quod cadit
... sollemnitatem paschalem / et ...
... natalis domini / et eadem ieiunia ... ieiuniorum / ...
... causis fiat preceptum ... / ... de ...
... sunt de ... sunt in adventu rogacionum / ... feria et sabbati / de ...
... de ... rogaciones ... ut dicit glosa ... hic ... precepto ... ieiunia
ex precepto ... causa ... sunt violenda ad vitandum mortale peccatum / ...
ieiunia de ... 2m ... pate sunt observanda / ad vitandum scandalum ...

quia talia ieiunia per equivalentiam cadunt sub precepto / quia consuetudo
approbata obligat ut habetur dis. xii / consuetudo. Corollarium primum ie-
iunia legittima sunt rigide observanda / patet quia talia sunt ex precepto
vel consuetudine approbata / que facit legem ut constat. Corollarium
2m quod sexta feria precipue anni est ieiunanda / patet quia eius ieiunium
est legittimum in memoriam dominice passionis / et etiam tale ieiunium
est consuetudine approbatum. Corollarium 3m in cuius sexta feria pecu-
liariter anni est ieiunanda / nisi forte solemnitas nativitatis Christi sexta
feria eveniret aliter qui nec voto nec observancia regulari sunt astri-
cti ad abstinenciam carnium / sunt uti carnibus / patet quia consuetudine
generalis. Corollarium 4m / feria sexta et sabbatum sunt servanda iuxta con-
suetudinem terre / patet quia non sunt de precepto / nisi de consuetudine

p3

Conclusio 2a aliquod tempus specialiter est ad ieiunia ab ecclesia instituta
patet de tempore quadragesimali / quod institutum est in memoriam quadraginta dierum
quibus Christus ieiunavit / et ut digne preparemus ad suscipiendum
corpus Christi / et ad mortificandum quod per ebrietates vite preteritis / per-
venimus ad gloriam resurrectionis / et quia est quasi solutio decimarum
omnium dierum totius anni / Item tale ieiunium quatuor temporum est institutum
quod est in principio quatuor temporum / et per ipsum expiantur peccata que committi-
mus in qualibet quarta parte. Corollarium primum / licet ieiunia que fiunt in peccato
mortali non sunt vite eterne meritoria / non tamen sunt pretermittenda / quia per ipsa
Conclusio 2a declaratur / scilicet quia valent ad obedienciam conservandam ad custodiam cordis
custodiendam / et ad graciam facilius consequendam. Corollarium 2m / non ad omnia
ieiunia obligamur equaliter / patet quia quedam sunt voluntaria / et alia ob-
ligatoria / 2m preceptum ecclesie / et ideo tale ieiunium obligatorium sine
magna causa non potest pretermitti / sed voluntarium potest pretermitti. Corollarium
3m non omnis transgressor ieiunii incurrit peccatum mortale / patet quia quidam sunt
qui licite pretermittere non [illegible] peccatum mortale / ut patet de ieiunio
voluntario. Conclusio tertia / In quibusdam temporibus non sunt ieiunia
a christifidelibus / patet de tempore paschali in quo non videtur quod ieiunare

90 x

patet quia tota ecclesia letitie festum agit / unde cantat ecclesia / hec dies quam
fecit dominus exultemus et letemur in ea / Et ideo in pascha non conveniunt tristicie
signa [illegible] / Item similiter in diebus dominicis / quia in istis diebus memoria
resurrectionis dominice agitur. Ideo in illis diebus secundum consuetudinem ecclesie
ieiunia intermittuntur / Hoc idem etiam patet per [illegible] / 2o dyalo-
gorum ubi narrat quedam sacerdotem [illegible] divinitus iussum dicto benedicto
dixisse dies paschalis est / non licet tibi hodie abstinere. Corollarium primum
[illegible] propter certas causas in quibusdam temporibus non sunt ieiunia
[illegible] absolute ad ieiunandum sunt prohibita / patet quia omni die licet
[illegible] absolute ad ieiunandum [illegible] et devote / tamen ieiunium de se non sit vituperabile
ieiunare [illegible] et devote / tamen ieiunium de se sit laudabile / tamen
sed laudabile. Corollarium 2m / licet ieiunium de se sit laudabile / tamen
ieiunium plurium dierum sine omni cibo est vituperabile / patet quia
[illegible] declaratur / tale ieiunium est contra rationem eo quod est destructivum
nature. Corollarium 3m / ieiunium diei dominice ad denotandum [illegible] laudabile / sine

licet

[illegible] ad imitandum consuetudinem ecclesie est valde vituperabile
[illegible] sit ad vituperandum [illegible] Corollarium 4m / Certa tempora
[illegible] absolute ad ieiunandum sunt prohibita / nichilominus aliqua tempora absolute sunt
absolute ad ieiunandum sunt prohibita / [illegible] ultimum quod sit
[illegible] ad ieiunandum sunt interdicta patet ex dictis. Corollarium ultimum quod sit
[illegible] est concedenda / et aliis neganda

Quarta est de passione domini scilicet sancta crux. scilicet qui salutem humani generis in
ligno crucis etc. ubi duo insinuantur. primo quod Christi passio fuit voluntaria. ideo dicit crucis sa-
lutem humani generis in ligno crucis constituisti. Secundo fuit satisfactoria. cum dicit
ut unde mors oriebatur inde vita resurgeret. Tertio ostendit crucis sublimitas. et
hoc in duobus. primo in hostis prostratione. cum dicit et qui per lignum vincebat per li-
gnum quoque vinceretur. Secundo in crucifixi conditione quod dicit per Christum dominum nostrum.
Quinta est de resurrectione scilicet Hec dies quam fecit dominus. In qua hoc ostenditur. primo temporis summa
congruitas cum dicit Hec dies quam fecit. sed in hoc potissimum diem nam nunc po-
tius laudandus et glorificandus est. quod resurrexit [illegible] tamen ille qui [illegible]
[illegible]. Secundo passionis acerbitas in hoc quod dicit cum pascha nostrum
immolatus est Christus. ad quam [illegible] sciendum quod filii israel celebrabant pascha in
signum et memoriam transitus angeli percutientis egyptios interficiendo primoge-
nita egyptiorum. et transeundo et dimittendo hebreos. qui posuerant de sanguine agni
in superliminaribus domus ut habetur Exodi xii. et ideo pascha celebrabatur quod
interpretatur transitus. vel in memoriam transitus rubri quod pede sicco transierunt
unde Exodi xv dicit filii autem israel perrexerunt per medium sicci maris. ideo pascha
celebrabant et agnum immolabant ad vesperam Exodi xii. Sic similiter nos colimus pa-
scha in signum transitus filii dei per [illegible] de quo [illegible] dimissis
ibi peccatoribus [illegible] per sanguinem suum nos redimendo et transeundo per mare rubrum
nos lavando quod significat baptismus [illegible] peccata submergit. et filii israel libe-
rantur. cum [illegible] in vespere pasche iudeorum tamen verus agnus fuit immo-
latus. sic potestas [illegible] et quod dicit Hic cum pascha nostrum immolatus
est Christus. non agnus iudeorum typicus et figuratus. sed ipse qui est veritas. Tertio
ostendit [illegible] tranquillitas cum subdit ipse enim verus est agnus qui abstulit
peccata mundi. Quarto passionis utilitas cum subdit qui mortem nostram moriendo
destruxit etc. et est sensus quod mortem scilicet peccati de qua dicit Iacobi primo peccatum cum
consummatum fuerit generat mortem. hanc mortem ipse destruxit moriendo pro nobis
corporaliter. et vitam scilicet glorie et gratie resurgendo reparavit. Quinta [illegible] Christum ei
corpore [illegible] et nos [illegible] sumus eius membra [illegible] in [illegible] de-
[illegible]. Sexta est de ascensione [illegible] post resurrectionem suam omnibus discipulis
[illegible] quadruplex ordine primus resurrectionis [illegible] probacio cum dicit qui post
resurrectionem suam omnibus discipulis manifestus apparuit etc. Secundo resurrectionis sollemp-
nis consummatio [illegible] et ipsis cernentibus elevatus est in celum ut nos divi-
nitatis [illegible] esse [illegible] participes. Quarto [illegible] elevacio cum infer-
tur et ideo cum angelis et archangelis. Septima est de spiritu sancto seu de festo
penthecostes [illegible] ascendens super omnes celos ubi [illegible] primo ascen-
sionis dignitas [illegible] super omnes celos. Secundo ascensionis [illegible] ibi sedens
ad dexteram tuam etc. Tertio promissionis veritas ibi promissum spiritum sanctum
Quarto impletionis felicitas hodierna die in filios adoptionis effudit. Quinto
[illegible] dici sollemnitatis ibi [illegible] profusis gaudiis totus in orbe terrarum
mundus exultat. Sexto [illegible] tripudiis et laudatio ibi sed et superne
virtutes atque angelice potestates hymnum glorie tue concinunt sine fine dicentes
Alia octava est de sancta trinitate que incipit qui cum unigenito tuo etc. ubi vide-
tur primo quid debemus credere de ipsa trinitate quod personarum pluralitatem in essentie
unitatem. ideo dicit dicendo [illegible] ad patrem eterne deus. qui cum unigenito
filio tuo et spiritu sancto unus es deus [illegible] credere in trinitatem unitatem essentie
trinitatem personarum. ideo subdit non in unius singularitate persone. sed in unius
trinitate substantie. contra errorem sabellianorum qui negabant pluralitatem personarum
Secundo ostendit quid debeamus credere de personarum trinitate quod eadem in omnibus equalis cum
dicit quod enim de tua gloria revelante te credimus [illegible] de [illegible] te
[illegible] sentimus hoc de filio tuo hoc de spiritu sancto scilicet [illegible] sunt in gloria
unde athanasius Qualis pater talis filius talis spiritus sanctus [illegible] equalis gloria
coeterna maiestas. ideo [illegible] sentimus [illegible]
in hoc non differt immo convenit et sunt unum. Tertio ostendit quod credere debemus

3° resurrectionis [illegible] inchoacio cum dicit ut nos divinitatis

de personarum divinarum unius ab alia emanacione et processione / ibi ut in confessione vere sempiterne que deitatis et in personis proprietas scilicet credi debet et adorari Quid autem filii est quod sit a patre sicut lux a sole / patris quod sit a nullo / Spiritus sancti quod sit ab utroque scilicet quod sit a sole et luce et non econverso Deinde quid autem convenit patri / generari autem filio / procedere spiritui sancto / et hec sunt proprietates ipsorum / et ideo dicit in personis proprietas / et quamvis personarum distinguuntur ut non sit confusio / ideo subdit / et in essencia unitas quia sunt unus deus et non tres / Circa quod scilicet / et in maiestate adoretur equalitas / Secundo tangit quid de eius credere de ipsius laudacione trinitatis / quia sic laudatur ab angelis / ideo sequitur / quam laudant angeli et archangeli / qui sunt ordines inferiores / Cherubim quoque et seraphim / qui sunt ordines superiores / Nona est de beata virgine / quam urbanus papa compilavit / Et te in veneracione beate marie semper virginis etc / ubi nota tangit primo servitus et subiectio filialis / cum dicit / Et te in veneracione beate marie semper virginis / Secundo maternitas divinalis / cum dicit / que et unigenitum filium tuum sancti spiritus obumbracione concepit / Tercio virginitatis dignitas / cum dicit / et virginitatis gloria permanente / Quarto leticia specialis / cum dicit / lumen eternum effudit ihesum christum dominum nostrum / Decima est de apostolis / Et dicitur supplicatoria et in hac prefacione premittit primo devotam supplicacionem ibi / Te domine suppliciter exorare / Secundo supplicat gregis preservacionem / ibi ut gregem tuum pastor eterne non deseras / Tercio petit gregis protectionem ibi / Sed per beatos apostolos tuos continua proteccione custodias / Quarto optat supernam gubernacionem ibi / ut eisdem rectoribus gubernet quos [illegible] operis tui vicarios esse constituisti preesse pastores etc.

Sequitur lectura Alberti Magni Sanctus sanctus sanctus dominus etc / Ista est chori ymnisio que est vox angelorum composita ex tribus / ut omnia ymna angelica / Prima enim pars sumitur ysaie vi de vocibus angelorum sic clamancium Sanctus sanctus sanctus dominus deus exercituum plena est omnis terra gloria eius / Apocalipsis iiii° dicitur quod quatuor animalia requiem non habebant die ac nocte dicencia / Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens qui erat et qui est et qui venturus est / hoc autem quod dicitur osanna in excelsis / Benedictus qui venit in nomine domini osanna in excelsis continetur mathei xxi et fuerunt voces puerorum que preibant et que sequebantur et que comitabantur dominum in urbem ad locum oblacionis procedentem sive precedentem / Composita igitur a beato Sixto papa ex tribus / ex laude ex oracione et gratiarum actione / De laude autem quod dicitur laudacionem quia dicitur sanctus etc / dicitur autem ter sanctus ut nobis dicit propter trium personarum distinctionem que omnes in hoc sacramento sunt singulariter operatores / Virtus enim altissimi ut dicit Cassianus per operatorem est spiritus qui obumbravit dominum sive perfectam et indifferentem ymaginem et uterus virginis et sacramento nostre redempcionis impressit / Umbra enim in speculo dicitur forma resultans quod perfecte exequatur faciem inspicientis / Et sicut dicit Origenes in hoc sensu sumitur umbra quod dicitur / Virtus altissimi obumbrabit tibi / Spiritus sanctus superveniens tamen in uterum virginis nunc panis a mulieris sapiencia eterna perfectus est / qui et in sacrificio ex quo substancia panis in ipsum christi substanciatur virtute et operacione sua divina perficitur / Filius autem est qui caro a spiritu sancto perfecta et in utero et in sacramento sibi univit / Propter enim unionem dicit iohannis vi Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus / hac ergo racione ter sanctus dicitur / Quia omnia hec sanguine christi firmata et indissimilia sunt effecta / Pater enim ymaginem carni et sanguini impressit / Spiritus sanguinem mundatum formavit / Filius sanguinem sibi univit / Secundum autem secundum primam vocabulo institucionem est quod sanctum est dicitur quod sanguine et tercium sanguine est confirmatum et mundatum / Et sic sancte sunt leges et sic sancta imperia et ecclesie et palacia / leges eciam et in firmitate tenentur / et sic mundante et confirmante omnia sanguine / quia quo operacione trinitatis in sanguine tota ecclesia firmata et mundata est ideo ter in ista consecracione sanctus dicitur / Vel quia tribus sanctis confitetur sacramentum scilicet antiquo / novo et eterno quantum ad corpus

ex oracione quia dicitur osanna etc. / ex gratiarum actione quia dicitur benedictus qui etc. / ~~[illegible]~~ laus autem est dicta scilicet laus et causa laudis / laus est quia dicitur sanctus etc. / dicitur autem ter sanctus

qd de massa corporis a deo sumptum est. hoc cum sanctum est quod immune ab omni
peccato est assumptum. et hoc fecit sanctus spiritus purgatio qui preveniens in virginem virginem
purgavit et purificavit sanguinem ex quo factum est corpus Christi. Et scilicet postquam in
dictis verbis de celo venit supponitur quod in quo exponit scilicet de altitudine
divine nec est assumptio quantum ad immunitatem peccati. Secundum in sacrato est
nostra anima humana que a patre creata statim in ipso momento creationis omni
sanctitate et omni gratia et sapientia est repleta. Et hoc per dicto ij connexe the-
sauri sapientie et scientie sunt in Christo recondita. Tertium est divinitas filii que
sibi corpus sanctum et animam sanctitate plenam assumpsit et in persona persona si-
bi univit ut cum sanctitate redundaret ille homo ad totius ecclesie sanctitatem
et copiam Joh. vij ego pro eis sanctifico meipsum. hac ergo ratione inter sanctus sanctus
sanctus clamamus. Propter unitatem autem essentie in tribus personis hec ter-
tiam singularem addimus et primo angelorum dominus deus sabaoth. Sancti-
ficatis operationis istius facultatem et modum et virtutem facultatem in nomine
domini designamus. scilicet Johelis in quo dominus dives est in omnibus qui invocant ad
quod omni pretiose possessione pulcrorum et bonorum est suppositivum. quodque
aut ongitur in hoc quod dicimus deus sapienter cum perficiat quod omnia videt
per sapientiam. pro nobis prospicit utiliter quod omnia circuit providentia et causa
qua sollicitus est pro nobis. Ipse dominus sollicitus est pro nobis. Creditur ma-
gna [illegible] est et ignis deus in deus in ignis consumens est Et
omnia facit. et ardor est et ignis deus in deus in ignis consumens est [illegible]
hec omnia in nomine domini impetrant sicut iam dictum est in [illegible]. Saba-
oth autem exercitum vel exercituum interpretatur. eo quod omnis virtus exercitum celestium
vel terrestrium est in manu eius. Sancta enim ecclesia in triumphantibus et
in militantibus est ut castrorum acies ordinata terribilis demonibus Sicut
dicit Dan. vij. Et totus ille exercitus vel assistit vel ministrat in sacris ministrat
enim ecclesia et assistit celestis curia ut demonia virtus excludat ne impe-
diant corporis mistici ad caput unionem. Et hec virtus profluxit ab eo de quo
dicit in psalmo dominus deus sabaoth. Et hec omnia dicuntur ut describat in trinitate
laudabilitas in operatione sacrati quod autem subiungitur pleni sunt celi et terra glo-
ria tua. causa est laudis inducte. et quod dicit pleni sunt celi. non est ab an-
gelis dictum sed a patribus hoc est beato Sixto appositum et a beato Gregorio
ordinatum. quod angeli dicunt plena est terra gloria tua. Celi autem pleni
sunt gloria pro beatitudine triumphantium. in cuius memoriam sacrificium
istud offertur in laudem Christi dicunt Gregorius Augustinus et Ambrosius. Terra autem
vero regime ponitur pro eo quod in qua offertur sacrificium in adiutorium milita-
tium et in subsidium. et in terra comprehenduntur qui sub terra sunt in penis
pro quibus offertur in suffragium. Sic enim spiritus domini qui operatur in sacra-
mento replevit orbem terrarum et hoc quod continet omnia quod nichil nisi celum
quod sic damascenus. Celum est in continentia visibilium et invisibilium
creaturarum. Sic dicit Sapie. j. philip. ij. Sic omne genu flectatur celestium ter-
restrium et infernorum et omnis lingua confiteatur quod dominus noster ihesus Christus
oblatus est pro nobis in sacrato in gloria est dei patris. Hec ergo est laus
istius resultationis qua ad perfectionem sanctitatis resultat corporis in aula
ecclesie in qua sit perfectio sanctitatis. Osanna in excelsis hec est oratio et sicut
dicit Jeronimus in quadam epistola osanna sermo hebreus est. et compositum
ex verbo quod est osi et latine salva interpretatur. Unde in psalmo Cxvij ubi nos habemus
secundum lxx. hec dic o domine salvum me fac hebraice legitur adonai osi
osi. anna autem quod additur in compositione est interiectio obsecrantis. et
obsecrantis ut exaudiatur significat affectum. et ideo affectum illud ut conce-
ptum exprimeret tunc valet osanna scilicet salva obsecro. et hec est vox ebre-

dum ad locum oblationis prosequeretur Iohannis xii. Et si dicat aliquis salus non
est nisi in sanguine suo, sicut dicitur ad Hebreos ix: Sine sanguinis effusione non fit re-
missio. Et illud Zach. ix: Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos
de lacu in quo non erat aqua. Et quod salvati sumus per sanguinem, et sic in san-
guine nostra est salus. Obsecramus ut salvet in celebratione sacrati sangu-
inis, in quo relucet totius operatio trinitatis, et per quod celi et terra plena sunt
gratia et gloria tue maiestatis. Et hec petitio est ut salvet nos sanguis ab
omni inquinamento terrene contagionis. Sequitur autem: Benedictus qui venit
in nomine domini, quod est gratiarum actionis. Ut sic omnes priores precedentes adiciuntur
ut Abraham et alii, et sicut quinque ut apostoli, et sequentes ut martires pro-
secuti sunt diversis temporibus in una tamen fide ad passionem advenientem, ubi se-
metipsum hostiam pro omnibus hominibus obtulit. Ita in eadem fide et gratiarum
actione recipiamus et prosequamur venientem in altare offerendo pro nobis om-
nibus in sacrificium salutis. Dicimus autem in hac gratiarum actione: Benedictus non
quod a nobis benedicatur, sed quod sicut dicit [illegible] pater benedictionem omnium
gentium dedit illi, et testamentum nove gratie. Alii magis aliquid superordi-
natum est in sanguine suo confirmavit super caput eius. Sic enim secundum apostolum
benedictus est qui benedixit nobis in omni benedictione spirituali. Sic enim benedici-
mus gratias agentes in laude, dicimus sibi bona que ipse in nos profudit. Psalmista: Eru-
ctavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Sic benedictum dicimus
qui venit, hoc est quod venit ipse sicut se offerendo ita quotidie oblationem illam in
sacratis representando. Psalmista: Benedictus dominus die quotidie prosperum iter ad salu-
tem per suam oblationem faciet nobis salutarium nostrorum in nomine domini,
hoc est in notitiam domini, qui dominum deum notum facit, nos ab infirmis
exaltando a paupertate suis copiis relevando, et sua dominali virtute compellendo ne
ad pedestria et scabellaria declinemus. Ut salvet secunda salute a miseria per
gloriam qui a priori miseria que est peccatum salvavit per gratiam, ut sic dicitur
Reg. ii: Suscitat de pulvere egenum et de stercore erigat pauperem, ut sedeat cum princi-
pibus et solium glorie teneat in celis. Et ideo et nunc et prius additur in excelsis,
quod ista sit excelsa glorie sue, sicut et illa fuerit excelsa gratie sue, que nullus
attingere potuit nisi per ipsum. Unde et angeli canunt Luc. ii: Gloria in excelsis deo etc.

In ultima parte principalis scilicet capitulo ultimo agit de secreto silencio. Et continuat sic
ad precedentia: Postquam acclamatum est dominus in secundo scilicet septies sanctus, se-
quitur secretum silencium, in quo et misse canon devote dicitur, et sacrum
misterium in quo et sunt rite peragitur. Quod fit per solum sacerdotem, sed pro
salute orantium. Et continet hec pars principalis scilicet capitulum duas partes. In prima
parte agit de ritu precedente canonem, et de diversis nominibus eiusdem. In secunda
parte agit de divisione canonis in suas partes et de prosecutione earundem,
ibi: Infra dicetur. Prima pars principalis dividitur in tres partes. In prima di-
citur de ritu quem quidam sacerdotum observant volentes canonem aggredi.
In secunda dicit de nominibus canonis. In tertia procedunt et de modo legendi cano-
nem, et quare verba canonis sub silencio et secrete dicuntur. Quantum ad primum
dico quod ritus quem sacerdos debet observare est iste, quod primum debet respicere cru-
cifixum. Unde communiter in antiquis libris ante canonem depingitur imago
crucifixi, et etiam domine maiestatis. Debet ergo sacerdos secundum quendam usum pro-
gratiarum ad osculum imaginem crucifixi, cuius hic memoria agitur, respicere
et deosculari. Sed quantum ad ordinem osculandi diversi ritus observantur. Alii
enim primo osculantur pedes crucifixi, postea pedes maiestatis, in signum quod per
filii dei crucifixionem venimus ad pedes maiestatis divine. Alii vero econtra
primo osculantur pedes maiestatis, postea crucifixi hac ratione quod omne donum optimum

et omne donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum apud quem non est transmutatio Jacobi primo. Tercio debet se inclinare iunctis manibus et hec inclinacio in christo aliud et aliud in sacerdote significat. In christo enim significat inclinacionem et oracionem quam fecit christus ante passionem in qua factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram Luce xxii. In sacerdote vero significat quod debet considerare se ipsum origine esse terrenum et sic se humiliando et se ipsum recogitando accedat ad sacrificium. Tercio secundum aliquos debet se elevando osculari altare et hoc triplici racione. Primo ad designandum pacem dilectionem. Secundo ad designandum sanctam devotionem [illegible] et rebus insensibilibus signo crucis facto osculatur damus ad devocionem. Tercio ad designandam fidelem ministracionem quia non debet esse infidelis sicut Judas. Circa secundam partem [illegible] principalis notandum secundum [illegible] in summa [illegible] officiorum. Canon hodie pluribus nominibus [illegible] diversas [illegible] et diversos respectus. Secundum nunc dicitur actio, secundum canonem, sacrificium et secreta [illegible] dicitur inter sacra misteria que in ipso aguntur vel quia in ea causa nostra agitur tanquam coram iudice [illegible] cuius presentiam debemus [illegible] et in graciam [illegible] nobis exhibere et nos [illegible] dicere. Vnde sacrificandum in manducando indignum sacrificio [illegible] dicitur [illegible] corpus domini [illegible]. Vnde tercio dicitur [illegible] canonis addunt verba quedam ut in illa oracione communicantes. Secundum infra hanc igitur oblacionem [illegible] in missalibus [illegible] addiderunt scilicet [illegible] in ista accionem [illegible] in medio dicitur. Canon autem [illegible] regula [illegible] quia mirabiliter regulatur et compositus et de regula quia recte ducit sine errore [illegible] in canone [illegible] dicit quod Gelasius papa quinquagesimus primus a beato petro canonem principaliter ordinavit. [illegible] a pluribus sit aliquid additum in eo [illegible] ab uno est compositus. Dicit [illegible] quod clemens secundus anno [illegible] per clerum instituit canonem ante consecracionem. Vnde nondum [illegible] missa olim non [illegible] sollempnitate agebat [illegible] celebrabat [illegible] ab apostolis dicebatur in missa [illegible] illa verba consecracionis [illegible] hoc est enim corpus meum. Postea aliqui apostolorum addiderunt dominicam oracionem [illegible] Pater noster. Deinde aliqui [illegible] consecracionem [illegible] que consuetudo [illegible] in sexto die [illegible] consecracionem [illegible] die [illegible] recepta. Deinde aliqui [illegible] eorum successores instituerunt ut epistola [illegible] legerentur ante consecracionem [illegible] ordine [illegible] epistola legeretur [illegible] et sic a lectione incipiebat et hec consuetudo remansit in sabbato pasche et penthecostes. Secundo [illegible] in diversis [illegible] dominicalis oracio [illegible] et [illegible] ab aliis [illegible] apostoli aliquas particulas diversis temporibus apposuerunt ut Alexander, Gregorius, Celestinus, [illegible] et [illegible] et bilhelmus prout clarius patet in sequentibus [illegible] dicitur canon quia regulatur christus verus sacerdos qui est regula [illegible] dicit ut [illegible] actio [illegible] esse instructio in ipso reputatur quia ipse dicit discite a me quia mitis sum et humilis corde Mathei xi. [illegible] canon sine regula [illegible] passionem christi que est regula in isto toto officio [illegible] ideo quia [illegible] sit regula consecracio [illegible] racione mirabilis operacionis quia [illegible] effectus et fructus mirabiles in nobis quibus nos regulat et [illegible] sunt [illegible] qui sunt dicti in prima parte et si [illegible] infra [illegible] Sacrificium autem dicitur a sua parte digniori quia christus semel oblatus in cruce [illegible] in canone misse pro fidelibus vivis et defunctis sacrificatur et offertur. Vnde dicitur sacrificium. [illegible] sacrum fit [illegible] sacrum significat quod [illegible] christo discipulis datus in cena [illegible] nobis in memoriam dominice passionis [illegible] Vnde decretum statuit quod nullo [illegible] liceat

loco
in eo consistit ubi missa celebratur / ut sacerdos libere absque impedimento et di-
stractione celebracionis officium exequatur / Unde quod hinc sit quod viri et mulieres
in faciem prospiciunt sacerdotis / et stat contra eius faciem nullatenus detesta-
bile est et divine iusticie contrarium / quod advertere debent illud quod legitur ii Regum
vi ca° dum David voluit educere archam domini in civitatem suam impo-
suerunt eam super plaustrum novum / Oza extendit manum ad archam domini
et tenuit eam / quia calcitrabant boves et declinaverunt eam / iratusque est in-
dignacione domini contra Ozam / percussit eum super temeritate / et
mortuus est ibi / et dicitur quod nichil aliud hic fecit nisi quod sanam peccatorum pro-
dens nocte cognovit / Bethsamite quod quia videre voluerunt archam domini per-
cussi sunt septuaginta viri / et quinquaginta milia plebis / ut dicitur primo Regum vi / Si igitur
Bethsamite eo quod temerarie tetigerunt archam domini / et eam viderunt quoniam
fuit figura corporis Christi puniti sunt / quanto magis temerarie ad loca consecra-
tionis accedentes sunt puniendi / Tercio dicitur secreta / quia nobis occulta
que ibi aguntur humana racio nequaquam plene capere potest / Unde oportet fide
supplere illa / que racio comprehendere non potest de conse. dis. ii / Quarto patre
etiam dicitur secreta / quia secrete et in silencio a sacerdote profertur exemplo Christi / qui
ante oblacionem corporis sui in cruce / secrete sequestratus a discipulis ora-
vit ad patrem / quia ingressus ortum in monte Oliveti avulsus est
ab eis quantum iactus est lapidis / et positis genibus oravit / ut super
Luce xxii° Quinto dicitur secreta / quia illa verba habent secretissimam virtutem
quia mutant ea que sunt in infinita distancia / tam occultam enim virtutem habent
verba canonis / quod eciam angeli de eorum virtute mirantur / et ideo secreta voce
celebrantur seu proferuntur / Ideo eciam sacerdos velatur quibusdam et cortinis
que sunt in lateribus altaris / ne trahatur ad devocionem secretum magis immo
ad quod invitatur / Quantum ad sextum scilicet de modo legendi canonem est
notandum / quod canon debet legi regulariter / ita quod nichil addatur / quia si quis
apposuerit ad hec / apponet deus super illum plagas / Et si quis diminuerit
de verbis libri prophecie huius / auferet deus partem eius de libro vite / Apoc. ul-
timo / Debet eciam canon legi integraliter / et distincte / verba enim non debent cor-
rumpi et recitari / Debet legi expedite / id est non nimis tarde / ne auditori-
bus tedium generetur / In cuius signum Exo. xii legitur / Comedebat agnum
festinanter / Debet non nimis festinanter / quia non debet sacrificium suum sine di-
screcione et devocione offerri / Debet legi in libro / ne velut error contin-
gat / Et debet legi attente / quia secundum Gregorium illam oracionem deus non audit
cui ille qui orat non intendit / Debet eciam legi silenter / primo racione sermonis
quia hoc secretum silencium representat latibulum Christi / Nam ut dicit Johannes xii postquam
ihesus laudabiliter fuit susceptus a turbis / cum palmis et laudibus / abiit et
abscondit se ab eis / non utique causa formidinis / sed dispensacionis officio
quia nondum venerat hora eius / que postquam advenit sponte iterum ad passionem
accessit / surgite inquit eamus / ecce appropinquabit qui me tradet / Oblatus
est enim quia ipse voluit / Nam cum cohors et ministri venissent cum laternis fa-
cibus et armis ut comprehenderent ipsum / sciens omnia que ventura erant super eum
processit et dixit quem queritis / Responderunt ihesum Nazarenum / dicit eis / Dicat eis
eciam quod [illegible] legitur silenter ad insinuandum quod non debet legi clamosa voce / sed ta-
cita devocione / In quo cessante vocum tumultu sola dirigitur ad deum devota
intencio / Tunc enim sacerdos debet intrare cubiculum cordis / et hostium sensuum
interclauso deum patrem orare / non in multiloquio sicut ethnici faciunt / qui putant
exaudiri in eo / sed corde puro consciencia bona / et fide non ficta / Dominus enim non
est exauditor vocis / sed cordis / nec est admonendus clamoribus / quia scrutator
est renum et cordium / quia anima gerens typum ecclesie legitur obsecrasse

Jeremia xiiii

que non peticione sed clamosa sed tacita devocione quod petiit impetravit

Secreto est ei

Scriptum est enim primi Regum primo quod Anna loquebatur in corde suo tantum quod
labia illius movebantur et vox penitus non audiebatur. Unde Moysi dicit dominus
Quid clamas ad me Exodi xiiii cum tamen ipse taceret. Et ysta Ieronimus iiii° dicite
in cordibus vestris et in cubilibus vestris compungimini. Spiritus est deus et eos
qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare Iohannis iiii. Item ne sa-
cerdos clamando in hiis que aguntur minus intendat ideo leguntur secrete. Item
ne sacra lota et sacra verba vilescerent dum homines per usum scientes ea
in plateis et vicis aliisque locis incongruis decantarent. Refert enim ecclesiastica
ut hec observacio que secreta censetur a sacerdote secrete dicatur. Ut asserunt
quod ante consuetudinem que per modum inolevit cum quidam pastores ea in-
decantarent in agro et panem super lapidem posuissent ad ipsorum verborum pro-
lacionem panis in carnem conversus est. Sed ipsi divino iudicio igne celitus
misso percussi sunt. Propter quod sancti patres statuerunt verba ista sub silencio dici inhiben-
tes sub anathemate ne proferantur nisi a sacerdote super altare et in missa
etiam vestibus sacris consecratis. Ideo mens sacerdotis sole ut premissum est
ad illud solum debet esse intenta. Nam eos qui adorant in spiritu et veritate
oportet adorare ne musce pereuntes perdant suavitatem unguenti. Id est
ne importune cogitaciones tollant devocionem oracionis. Flabello spiritus ab-
igantur id est inspiracione gracie repellantur. Hic auster veniens id est spiritus sanctus
accedens perflet ortum id est scindet ut aromata fluant id est ut virtutes abun-
dent. Ad quod designandum estivo tempore dum secreta dicitur flabellum adhibetur.
Et sciendum quod ministri infra canonem stant post tergum ad signandum hoc quod instante
passione domini relicto eo omnes fugierunt. Et hoc fit aliis in exemplum
quod si ipsi ministri pro sui recedunt multomagis alii retro recedere tenentur. Sed du-
bium est quomodo facta fuit conversio panis in carnem ad verba pastorum cum
non essent sacerdotes et tamen de necessitate requiritur quod celebrans sit sacerdos. Di-
cendum quod illa conversio non fuit facta virtute verborum quia tradicionem non
habebant sed fuit quedam apparicio carnis nobis in exemplum ne facile inconsul-
tas faciamus. Vel potuit esse conversio virtute dei que non est alligata ali-
quibus verbis. Item verba canonis dicuntur sub silencio propter maiorem reverenciam
et intencionem quia que enim in publico in minori sunt reputacione quia nimia
familiaritas parit contemptum et ideo non licet quod hec sacratissima
verba a laicis audiantur. Videmus enim quod reliquie que rarius et tardius osten-
duntur in maiori reverencia habentur. Et est sciendum secundum Innocentium quod inter
prefacionem et canonem fere in omnibus libris ymago crucifixi depingitur
ut non solum intellectus litere verum etiam aspectus picture memoriam dominice
passionis inspiciat. Unde de conse. ... di. 3. Gregorius Sere-
nino episcopo picture historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod le-
gentibus scriptura hoc et ydiotis prestat cernentibus pictura quia in ipsa igno-
rantes vident quid sequi debeant in ipsa legunt qui literas nesciunt. Unde et
precipue gentilibus pro lectione pictura est. Secundo hoc fit ut incarnacionis
et passionis misterium et sanctorum exempla magis in mente essent me-
moria dum quotidie oculis nostris recitantur. Tercio ad excitandum devocio-
nis affectum qui ex visis efficacius excitatur quam ex auditis. Quantum
ad secundam partem principalem est sciendum quod in canone recolitur memoria dominice
passionis et generaliter omnium que gesta sunt per ebdomadam immediate ante
festum pasche usque dum resurrexit a mortuis. Traditur autem quod Gelasius
papa vel secundum alios Scolasticus romanus canonem principaliter ita ut habetur
ordinavit. Sed plures alii sancti patres per partes ipsum apposuerunt. Non enim canon simul
totus ab uno est compositus ut infra patebit circa singulas partes. Aliqua
etiam verba sunt addita ab aliquibus quod non ignoramus ut dicetur circa sancta
consecracionis. Nulli tamen subtrahere vel addere licet aut mutare nisi forte corrigere

nomina eorum pro quibus nominatim sacrificium offertur · quia illa non sunt de essencia canonis vel de verbis eius

Transgressuri canonis et eius expositione secretis secreciorem sufficit. Sed omnis
deficit ymmo non solum lingwa humana sed et angelica deficit exprimere
sermo desperat sed inspirat ingenium exprimere intelligere confisus tamen de divina
gracia et pius auxilio pulsabo ad hostium divine maiestatis ut amicus
i. cristus accomodet michi tres panes qui maxime in hoc convivio sunt necessarii vel utiles
scilicet fidem que petit et accipit spem que querit et invenit et caritatem
que pulsat et aperitur ei. Christus enim petite et accipietis quantum ad primum
querite et invenietis quo ad secundum pulsate et aperietur vobis quantum ad tercium
Canon autem secundum aliquos continet quatuor partes que patebunt in processu
licet alii eo ipso dividunt in sex partes. Secunda ibi In primis. Tercia ibi Communicantes.
Quarta ibi Hanc igitur oblacionem. Quinta ibi Supplices te rogamus. Sexta
oremus preceptis salutaribus moniti etc. Secundum vero Alexandrum de Hales
hic incipit secunda pars principalis in qua agitur de consecracione rei oblate
et dividitur in duas partes. In prima exprimitur consecrationis interpellacio. In
secunda consecrationis consumacio ibi Qui pridie. Prima partitur in tres. In
prima postulatur hostie deo accepte benediccio. Secunda fidelium promocio ibi In
primis que tibi offerimus. Tercio hostie benedicte in corpus christi et sanguinem
transmutacio ibi Quam oblacionem. Et dicit quod hec pars misse
ab oracione dominica cum sua prefacione scilicet preceptis salutaribus moniti etc.
dicitur canon misse quia regulariter in hac parte memoria dominice passionis
recolitur que gesta sunt per ebdomadam ante pascha a so-
llempnitatem a decima luna primi mensis quando ihesus adiit ultimam
usque ad xvii quando surrexit a mortuis. Propter quod inter prefacionem et
canonem in pluribus sacramentariis ymago crucifixi depingitur ut non
tantum intellectus litterarum sed eciam aspectus picture memoriam dominice passionis
inspiraret de qua infra dicitur. Secundum vero alios canon dividitur in
quinque partes et hoc racione quia in canone quinque concluduntur per christum dominum
nostrum. Alia quod per quinque partitam passionem christo fidelium vel exhalacionem et eciam
dicitur i. per quinque fusiones sanguinis christi de quibus supra dictum est. In prima
parte sunt oraciones et obsecraciones pro ecclesia sancta et pro tota congregacione
fidelium in generali et pro aliquibus in speciali et invocaciones pro suffragiis
sanctorum. In secunda parte petitur dei patris benigna placacio et peticio pro
huius sacrificii consecracione que incipit ibi Hanc igitur oblacionem. In
tercia ponitur ipsa consecracio tam corporis quam sanguinis et sig-
nificacio et efficacia ibi Qui pridie etc. In quarta agitur de consecracionis
rememoracione et in quorum memoriam offertur et pro quibus ibi Unde et me-
mores etc. In quinta parte oratur pro refrigerio et gloria mortuorum et
fit secunda commemoracio sanctorum ibi Memento eciam domine. Prima pars divi-
ditur in duas partes. In prima sunt memorie eorum vivorum et oraciones pro
eisdem. Secunda sunt memorie aliquorum sanctorum et invocaciones eorundem
ibi [illegible] Communicantes. Prima pars subdividitur in tres. In prima dirigitur
peticio ad deum ut has oblaciones acceptet et benedicat. In secunda sunt
oraciones pro hiis qui in dignitate et potestate sunt constituti sive pro gladio
spirituali et seculari et tota ecclesia que utroque gladio gubernatur. In tercia
parte speciales sunt oraciones pro quibusdam personis viventibus et circumstantibus
ibi In primis que tibi etc. Secunda ibi Memento domine. Omissis aliis divisio-
nibus secundum ulteriorem circa canonem procedam.

vitam

vel verbis

del.

vel dicitur

vel suffragiis

Te igitur clementissime pater per ihesum christum filium tuum dominum nostrum supplices rogamus ac petimus uti accepta habeas et benedicas. hec dona hec munera hec sacrificia illibata. In hac parte canonis dirigitur peticio ad deum ut has oblaciones acceptet et benedicat et exponitur sic. Te igitur i. certe assertive sumitur vel exponitur ergo sumitur continuative. clementissime i. misericordissime clarissima mente super habundantissime mentem clarificans. pater scilicet creacione pietate conservacione. pater essencialiter pater per amorem per ihesum christum scilicet tamquam per mediatorem filium tuum dominum nostrum. scilicet non adoptivum quemadmodum nos sumus filii per graciam dei adopcionis sed naturalem ex utero tuo genitum ante luciferum. supplices rogamus ac petimus i. humiles non presumentes de nostris meritis sed confidentes de tua benignitate uti i. ut accepta i. grata habeas i. suscipias et benedicas scilicet ad veritatem et salubre sacrificium commuteris hec dona scilicet nobis collata hec munera scilicet a nobis oblata hec sancta sacrificia scilicet que ad consecracionem que continent corpus et sanguinem ihesu christi illibata i. immaculata. Sed dices quare sacerdos hec verba sancta inclinando se deorsum inclinat cum facti contrarium videtur debuisse fieri. Ex quo supra in prefacione corda iubentur sursum elevari. Dico primo ut in hoc facto considerat suam infirmitatem recognoscens se de limo terre formatum sive creatum. ideo humiliare se debet coram suo creatore qui eum de nichilo aliquid fecit et de modico magnum tractatorem tanti sacramenti. Secundo per hoc designatur inclinacio sive humiliacio sui id est eius sive inclinacionem petri in monumentum christi per eius resurreccionem prospicientis. Tercio inclinacio sacerdotis in principio canonis signat humilitatem et obedienciam christi ad suam passionem in qua ut dicit ut exinanivit seipsum factus patri obediens usque ad mortem. mortem autem crucis. ad philippenses ii° ca. Item Wilhelmus in racionali. Quarto ut sic christum orantem et prostratum ad patrem cadentem in faciem quando sudor eius factus est ut sanguinis fluentis in terram luce 22 et mathei xxvi°. Circa quam literam sexto est notandum quod canon incipit a littera t sic formata

T

quod forte divina clemencia est factum vel verisimiliter licet humana industria non sit procuratum ut ab illa littera canon inciperet sed sua forma signum crucis ostendit signum thau super quam moyses serpentem eneum erexerat in deserto et de qua dicit Ezechiel ix signa thau in frontibus virorum dolencium et gemencium super iniquitatibus ierusalem. directe formam et figuram crucis exprimit et eius utilitatem ut infra dicetur. Nam secundum ysidorum in libro ethimologiarum thau signat crucem christi cum sit litera mistica quia in ista litera tria sunt Primo est ibi basis sive fidei fortitudinem. est ibi stipes sive spei altitudinem Et est ibi linea transversalis sive latitudinem caritatis. Secundo notandum quod hec coniunccio igitur est nota consequencie que sequitur aliquid premissum ad quod refertur et inducitur et refertur ad illud quod dictum est in cantico. Sanctus sanctus sanctus te ut sit sensus. Ex quo tu domine deus sabaoth es sanctus et gloria tua plena sunt celi et terra. Igitur clementissime pater te supplices rogamus. Ex quibus verbis infero duo correlaria probabiliter. Primum quod plures consistunt se verbis canonis. Et ex hoc melius apparet quod locio sancta fiet ante sanctus. Ex post sanctus patet ex iam dictis silogismis. Secundum est quod admonendi sunt sacerdotes seculares quod nichil interponant inter sanctus et inicium canonis scilicet Te igitur. [illegible] quidam enim ibi interponunt Salve crucem domine ihesu christe adoramus te. postquam revertimur a locione quod non debet fieri. patet ex dictis quia hic igitur refertur ad sanctus et non ad aliud. Tercio notandum quod differencia est inter clemenciam et mansuetudinem. Mansuetudo est virtus que mitigat iras. Cleme-

vel tu es clementissimus quia clemens [illegible] filii [illegible] [illegible]
clemens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut altera [illegible] est clemencior [illegible] oblacio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et clemens [illegible]
es clementissimus [illegible] filii benedicti [illegible]

cia remittit penas et spectat hoc ad iudices et ad presidentes. Deus
pater est clementissimus i. in remittendo penis misericordissimus. Primo dicitur
clemens quia protegit nos ab hostis impugnacione. Secundo dicitur clemencior
quia protegit a carnis infectione. Et tercio dicitur clementissimus quia protegit a
mundi oblectacione. Secundo nota pater quandoque sumitur personaliter cum ponitur
in ordine ad filium ut hic, quandoque essencialiter sic attribuitur toti trinitati et hoc sic
cum adiungitur termino qui significat opus tocius trinitatis ut in cantico Moysi
Numquid non ipse est pater tuus qui possedit fecit et creavit te. Pater namque
est nomen amoris unde lex nova que est lex amoris sepius utitur per vocabulo
appellando deum patrem, dilectio est non timoris. In lege vero antiqua que fuit timoris
hoc nomine deum frequenter exprimit. Tercio nota quomodo sacerdos petit deum
patrem per Ihesum Christum. Nam ipse Ihesus Christus est mediator dei et hominum per quem
fideles reconciliantur et salutem consequuntur. Ergo deo patri supplicamus
per Ihesum Christum tamquam per mediatorem. Ihesus enim interpretatur salvator, quia per ipsum sal
vamur. Secundum enim nomen eius est opus eius quia ipse enim salvum faciet populum su
um a peccatis eorum Mat. 1o. Christus interpretatur unctus et sic describitur quantum
ad eius dignitatem regalem. Reges enim prophete et sacerdotes ungebantur
in veteri lege. Christus autem fuit rex. Unde [illegible] Deus iudicium tuum regi da
[illegible] Benedictus qui venit in nomine domini rex Israel. Et item Noli
timere filia Syon ecce rex tuus venit tibi. Fuit etiam sacerdos iuxta illud
ps. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Iuxta illud
et [illegible] Deut. xviii prophetam suscitabit deus de fratribus vestris et ipsum sic
me audietis. Fuit ergo Christus unctus quod non intelligitur de oleo materiali sed
oleo spiritus sancti scilicet gracie pre participibus suis iuxta illud ps. [illegible] Unxit
te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Et ergo Christus iste
[illegible] quadrupliciter describitur. Primo quantum ad effectum salutiferum cum
dicitur Ihesum. Secundo quantum ad eius dignitatem regalem cum dicitur Christum. Tercio
quantum ad specialem personam vel filium, quia personat enim divinam. Ipse quo
dicitur filius. Unde Athanasius: alius pater alius filius etc. Quarto qua-
tum ad dignitatem imperialem cum dicitur dominum. Ipse enim est imperator et dominus
[illegible] quia emit nos sanguine suo. Unde apostolus i ad Cor. vi Empti estis precio
magno. Quinto quantum ad carnalem connexionem cum dicitur nostrum.
Gen. xxxvii Caro enim et frater noster est. Et nota quod hic multiplicat
verba peticionis scilicet rogamus ac petimus. Ad significandam inter [illegible]
magnitudinem caritatis. In oratione enim debet esse humilitas [illegible]
humilitatem pertinet eo quod sic rogantis ut sic est inferior et rogatus ut sic
est superior [illegible] propter hoc dicit i. humiles rogamus quantum ad illa que no
bis desunt ac petimus quantum ad illa que ad salutem nostram sunt necessaria.
Item nota quod petit ut sit accepta habeas et benedicas. Accepta quantum ad conside
randum [illegible] et salubre sacrificium et benedicas faciendo ut optatum salu
tis effectum habeant in ipsis pro quibus offeruntur. Et dicit hic uti [illegible] in fine in
ultima ad [illegible] uti quod est infinitivus huius verbi utor uteris. Dicit ergo uti accepta
i. ut accepta i. grata habeas et benedicas benedictione scilicet disposicionis et [illegible]
[illegible] sic disponendo et [illegible] que pertinet ad hoc sacrificium. Et benedicas bene
diccione consummacionis scilicet quod fiat transsubstanciacio. Sed dices quare posuit uti
et non ut cum tamen [illegible] idem sit. Ad hoc dicendum quod sicut et sicuti sunt duo
Remigius [illegible] et uti que quandoque sunt adverbia similitudinis aliquando causalia
et causam importantes. Aliquando [illegible] optativum importat. Sed tamen
[illegible] uti dicit expressionem optacionem [illegible] ut quam sacerdos quanto
expressius potest debet optare. Igitur hic ponitur uti q. d. opto hec a te pater clementissime

vobis [?]

Zach. 9

multiplex benedictio

ut hec sibi et tuo nomini prime indignius oblata accepta et accepta facere. Et hic secundum Guillelmum osculatur sacerdos altare christo compati se ostendens, et hoc quidam faciunt et servant et plures religiosi, et quidam non, ymmo ex quo auctores libri in rubricis de hoc osculo mencionem non faciunt, ipsum introducere non presumo. Sed videtur michi quod osculum quod religiosi faciunt in hoc loco seculares anticipant et statim post secretas ante canonem incipiendum. Ad predicti mysterii significationem complendum. Et benedicas. Nota quod multiplex est benedictio. benedictio purgationis sicut benedicitur aque ante baptismum ut sint structe divina purgatione scelerum et omnium cogitationum. Item est benedictio significationis qua benedicuntur candele cineres et rami quia benedictiones candelarum sunt benedictionem qua deus benedicit bene operantes. Alia fuit benedictio qua ysaac benedixit filios suos iacob et esau. Benedictio ancilium significat benedictionem qua deus benedicit humiles et penitentes. Item est benedictio transmutationis qua deus benedicit panem et vinum quam sequitur transmutatio in corpus et sanguinem christi, et de ista pertinet intelligi littera nostra. Nota quod oblationes panis et vini vocat hec dona hec munera et sacrificia dicens. Uti accepta habeas dona hec munera et hec sancta sacrificia. dona sunt ratione datis, munera ratione accipientis, sacrificia ratione offerentis. Panis namque et vinum que dedit nobis deus in donantia accipit a nobis in munera, et in quantum sibi ea offerimus deo sacrificia dicuntur. Unde innocencius exclamat. O liberalis gratia, o liberalitas graciosa, que nobis deus dedit in donum, hec accipit a nobis in munus. Et subiungit eadem quia sacrificia dona simul sunt et munera, dona sunt nobis collata, munera pro nobis oblata. Nam que sacris offeruntur altaribus et munera nuncupantur et dona. Unde dominus ait: Si offers munus tuum ad altare vade prius reconciliari fratri tuo. Et apostolus ad hebreos v. de pontifice dixit ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Daniel quoque dixit ad balthasar munera tua tibi sint et dona tua altari da. Illa enim eadem sunt, sed diversis nominibus, et idem hic iteratur sub diversis verbis propter excitandam devotionem vel propter commendationem ineffabilis sacramenti quod ex hiis conficitur. Unde innocencius. Sermonum enim multiplicitas et iteratio prime devotionis est excitatio, vel ineffabilis commendatio sacramenti. Non enim aliquod invenitur vocabulum quod tantum sacramentum valeat explicare, nisi quodam grece melius eukaristia dicitur quod exponitur bona gracia. Vel dicuntur dona quia dantur a superiori. Iacobi primo: Omne datum optimum et omne donum perfectum etc. Dicuntur munera quia offeruntur ab inferiori, vel quia mittuntur nobis inferius. Sacrificia dicuntur quia offeruntur pro peccatis. Dicuntur etiam dona per comparationem ad donantem, munera per comparationem ad offerentem, sacrificia per comparationem ad effectum. Vel etiam per imitationem quia christum passum et crucifixum representant. I ad cor. xi. Quotienscumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis, mortem domini annunciabitis. Vel dicuntur dona quia christus fuit nobis a deo datus. Munera quia a iuda traditus. Sacrificia quia a iudeis ad mortem fuit traditus. Vel secundum innocencium deus pater quia donavit ab auctoritate ideo dicuntur dona. Filius quia se sacrificavit ex caritate, ideo dicuntur sacrificia. Spiritus sanctus acceptavit et accepit ex liberalitate, ideo dicuntur munera, ut sic ostendatur totam trinitatem fuisse operatam ad christi passionem. Septimo nota pluraliter dicitur hec dona hec munera etc. cum tamen ex hiis solum unus christus consecratur ad designandum quod panis et vinum antequam consecrantur diverse sunt species et substantie, postquam vero celestis consecratio accesserit species quidem remanent sed substancie mutantur. Itaque diversa erant tunc continencia et unum contentum. Nam idem christus sub utraque specie continetur, licet non in idem utraque species convertatur, ut infra declarabitur. Octavo nota illa sacrificia dicuntur sancta et illibata. Sancta dicuntur quia panis et vinum sunt sacrosanctum corpus et sanguinem

Ad sacrificium [illegible] quod soli deo offertur vel illud est sacrificandum vel munus dandum nisi deo qui est sanctus scriptum est qui se obtulit sacrificium [illegible] deo patri. Sacrificia [illegible] quod sunt [illegible]

9

102

... 2m allegata de hailes in exposicione divini officii

...a illibata / Sacerdos facit tres cruces in signum triplicis tradicionis christi / super hostiam scilicet verbis / hec dona / hec munera / hec sancta sacri-
prima tradicio ad ... nos ... verum deum ipso filius suo non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum / a iudeis / a iudeis
...querebat oportunitatem quomodo eum traderet / De 2a ... / De 3a mat
... prima tradicio fuit ex gracia dileccionis / Io iijo / Sic deus dilexit mundum ut unigenitum suum daret / Sca
... ex avaricia unde Mat xxvj / Quid vultis michi dare et ego eum vobis tradam / Tercia fuit ex
invidia phariseorum et scribarum / Marci xv / Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum / Deus enim pater
tradidit filium ex dono / donum enim est datum non reddibile / unde pater dedit / filius obtulit / spiritus sanctus accepit
... / singuli tamen dederunt acceperunt obtulerunt / Sed pater dicitur dedisse propter auctoritatem / filius obtulisse propter
... suscepcionem / spiritus sanctus accepisse propter appropriacionem benignitatem sive liberalitatem / Iudas vero
... munere / Iudas in sacrificio illibatum / ad quorum ergo designacionem sacerdos facit tres cruces super hostiam / cum dicit
hec dona / hec munera / hec sancta sacrificia illibata / quasi concorditer illam tradicionem quam deus fecit
de dono et gracia / Iudas pro munere / Iudei in sacrificium illibatum / Singuli autem tradiderunt christum ad mor-
... cum ... iudei utique non sunt libati / sed ... / quia ablatum est ab eis regnum dei / et datum est genti facienti
... / ad quod ergo designandum sacerdos facit tres cruces super oblatam et calicem simul ut cum dicit
... dona hec sancta qui dicit offerimus tibi clementissime pater / hec dona / hec sancta / hec munera / concordando illa
... tradicionem singuli tamen ad mortem crucis tradiderunt / Nam licet diversa fuit operancia,
... unum et idem est tamen operatum / hec tria tradicio incepit in filio ex decreto dei patris / ex consilio
... / ut non ex ipso beneplacito veniens usque in ... exposuit passionem quam exponens
... quod iret dixit Io iij ego si exaltatus fuero / omnia traham ad me ipsum / Et aut dicebat significans
... morte esset clarificaturus deum / Vel hec tria dona munera / sancta sacrificia illibata / ad indivi-
... trinitatem / cuius opera sunt indivisa / possunt referri / quia tota trinitas tradidit christum ad mortem
... tota per christum redimet nos a morte / hec alibi ubi supra ...

... illam particulam sacrificia illibata / licet invenerimus in tractatu de exposicione divini officii
... sacrificia ecclesie nove legis / que figurata erant in veteri lege / per propiciatorium et thuribulum
... altare / que sunt sacrificium penitencie / sacrificium iusticie / et sacrificium ... eucaristie
... ps ... sacrificium deo spiritus contribulatus / De 2o ibidem tunc acceptabis sacrificium iusticie
... tibi sacrificabo hostiam laudis / Super altare ... mactatur / infra turibulum / thus adoletur
... propiciatorium sanguinis infertur / caro mactatur in ... / thus adoletur ex devocione / sanguinis
infertur per redempcionem super altare ... infra tabernaculum ... / ad propiciatorium dei per ... ge...
... panis et vinum et aqua speciatim offeruntur / In sacrificio penitencie / vinum doloris et com-
punccionis / aqua meroris et ploracionis / panis laboris et afflictionis / dolorem in corde / merorem in
... / altare in opere In sacrificio iusticie / panis est fortitudinis et constancie / vinum ... et ...
aqua mansuetudinis et ... / fortitudinis inter adversa / Mansuetudinis inter obprobria / In sacrificio
... eucaristie / panis unitatis / vinum caritatis / et aqua fidelitatis / panis pro corpore / vinum pro anima
... / de quo infra amplius dicetur / Sunt hec sacrificia nove legis / primum emundat / 2m dedicat / 3m in-
... / emundat inmundos / dedicat perfectos / et induit perfectos / ... per defectum in presenciam
... consiliorum per defectum per consumacionem In presenciam glorificacionem / Hec enim tria sacrificia sacerdos offert
in missa / primum in confessione / 2m in prefacione / 3m in accione / Hec enim tria 2m ... deus requirit
ab homine / Dilige ... / facere iudicium / et sollicite ambulare cum deo / Diligat ergo ... qui

vult offerre sacrificium penitentie confitetur iudicium / qui vult offerre sacrificium iustitie Ecce deo soluit
cymbalum(?) qui vult offerre sacrificium diuine eucaristie innocentie qui innocentiam ubi supra

Significat tres xpi crucifixiones quia passus fuit in corde iudeorum Mat. xxvi. Et Jo. xi. Colle-
gerunt pontifices et pharisei concilium ut ipsum dolo tenerent et occiderent / Secunda fuit in ore
iudeorum clamantium crucifige crucifige eum Jo. xix / Tertia fuit in opere in manibus
figentium manus et pedes Jo. xix. baiulans sibi crucem exiuit in locum qui dicitur
caluarie ubi crucifigerent eum

Vel significat eos tres cruces quas facimus ut patet supra [illegible] / Ea que apposita sunt super al-
tare sunt hec aut sic tria scilicet panis vinum et aqua / panis significat tria scilicet
ad perfectionem sancte et adquisitionem salutaris / Per aquam designatur fides que de se
per aquam [illegible] [illegible] [illegible] vitiatus fuit ut / Vinum significat spem que ui-
tam exigit ad pugnam / et cor hominis letificat ut dicit propheta / panis vero con-
roborat et caritatem significat / que omnes virtutes solidat et validas facit
Unde abel [illegible] [illegible] [illegible] qui hanc oblationem offerre vult / unde dicit [illegible]
super malachiam super Mos(?) et purgabit filios leui / Malachie iii. dicit ut iudicaui a d[illegible]
[illegible] dei [illegible] / per filios autem leui sacerdotes [illegible] intelligit [illegible]
[illegible] ut offerant deo iusti-
tiam / [illegible] [illegible] et [illegible] fuerunt per [illegible] / ut offerant deo [illegible] ad [illegible]
sacrificia / et tunc placebit deo sacrificium eorum / quod offerunt per [illegible] ad [illegible]
[illegible] qui [illegible] [illegible] et [illegible] deo in [illegible] offerunt / [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

ihu xpi / Sone cuius sancta dicitur illibata vel dicitur non ideo quod nondum sint
gustata sed potius dicitur illibata .i. immaculata que ~~sunt~~ sine macula cordis
et corporis conferri debent. Oratiamus cor ab omni inmundicia purget et corpus ab
omni inmundicia mactetur quicunque scienter optulerit indigne manducat(?)
manducat. reus erit corporis et sanguinis domini / qui ergo indigne
non quod substantia panis et vini non potest corrumpi sed corpus et sanguis xpi que ibi
continentur corrumpi non possunt quia illud dicitur illibata .i. incorrupta
corruptionem. Secundo nota quod ad hec verba tres sunt cruces non dabis sanctum tuum videre
et non solum ad ista verba sed ad multa infra / et consecracio et ceterus sunt
signum crucis / quod ut dictum est in canone representatur dominica passio et me[moria]
moratur que in cruce totaliter est consumata / et xpus factus est pro nobis
obediens patri usque ad mortem / mortem autem crucis / quod in profundum vero
sic crucis misterium et grandium sacramentum patet et multis figuris / legitur
enim Num. 21. Moyses ad mandatum domini serpentem eneum erexit / pro signo
quem aspicientes qui percussi fuerant a serpentibus curabantur / pro signo
ponere in xpo. inquit / sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto ita oportet
exaltari filium hominis. ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam
eternam. Johannis 3o. Omnes enim percussi a ue[n]enatis morsibus antiqui serpen[tis]
tis scilicet diaboli invocatione et protectione crucis xpi muniuntur et salvantur / quod
contra signum nullus stat pericul[um]. Ezechiel 9 / audivit dominum
dicentem ad virum vestitum lineis et habentem atramentarium scriptoris ad renes
transi per mediam civitatem et signa thau in frontibus virorum dolentium
et gementium / post hoc dixit sex viris transite per mediam civitatem et per[cu]
tite omnes super quos non videritis thau / neminem parcat oculus vester. Ezechiel
ix quod signum thau signum est crucis / Crux enim secundum quemdam sanitatem
tatem restituit / benedictionem impendit / discernit a perfidis / liberat a periculis
hostes expellit / victores constituit. Crux munimentum fidei / firmamentum spei
clavis sciencie / forma iusticie / magnificencia regum / gloria sacerdotum
sustentacio inopum pauperum consolacio / tecorum due[?] / claudorum baculus
spes desolatorum / resurrectio mortuorum / et humiliatio malignantium quia
humiliat et deicit et debellat demones / Unde Augustinus / Ubi signum crucis cum fide
et dei timore precesserit hostis nichil nocere poterit / et ponit exemplum de quodam
iudeo qui in templo idolorum de nocte recumbebat / videns demones suum pre[?]
lamentum tenentes / solum quia quidem audierat crucis signum accenisse demones
terrere / signavit se cum eo / propterea cum ei nocere vellet demones dixerunt vas
vacuum quidem sed signatum et mox fugerunt / Idem legitur de constantino imperatore
qui viso signo crucis in celo dictum est ei Constantine in hoc signo vince
quo viso signo crucis milites tradidit et sic adversarios superavit
quod ponit historia tripartita / Dicamus ergo illud per signum crucis de
inimicis nostris libera nos deus noster / 4 Est cum conciliatrix discordancium quia per eam
homines et angeli sunt concordati. Unde Apostolus ad Romanos pacificans in cruce
in sanguine [illegible]. Augustinus lectum suum xpus dimisit discipulis suis / Si quis ergo
vult cum xpo quiescere in celo / in isto iaceat lecto / moriatur in cruce
si vult xpm placatum videre / 5 Est crux auxiliatrix impotencium quia per eam
impugnatos auxiliatur et adiuvat / et in quolibet prelio temptacionis potens in
dubitanter / si habeat in memoria signum crucis / Unde Origenes dicit Tanta
virtus crucis / quod si in mente fideliter habeatur / nulla libido / nulla peccati procella
possit invadere / sed continue ad memoriam illius omnis peccati et mortis
fugit exercitus / 6 Est crux remediatrix peremptorium quia nulla peccata desperat
peccatum / qui per devotionem ad remedium crucis fugit / Unde dicitur plurimus
li [illegible] xpm conficientibus nullum contra morsum canis rabidi inveniebatur

remedium. Sed mater cuiusdam militis canis morsu qui propter hoc sine remedio
periclitabatur vidit in somnis radicem silvestrem cynorrodon appellatam
sibi pro remedio ostensam quam cum lacte dedit ad potandum filio et sanatus
est. Sic etiam est sancta crux. Rosa enim ratione ruboris sanguinis ... dicitur et
silvestris id est inculta et inhonorabilis appellatur quia enim crux erat confusionis
supplicium non honoris iuxta illud Maledictus qui pependit in ligno. Deut. xxi.
Contra hoc morsu diabolicorum temptationum periclitantes crucem pro devotione
in memoriam et compassionem sumant cum lacte dulci caritatis et pietatis bibat
et ipsa absque dubio liberabit et sanabit eum. Unde i. Cor. i. Verbum enim crucis
pereuntibus stultitia est, hiis qui salvi fiunt id est nobis virtus dei est. Est etiam
crux navis ad transfretandum. In ista enim et per istam navem transivit
et transfretavit et de hoc mundo ad patrem, et nos per eam debemus transire
de hoc mundo ad paradisum. Ipsa enim est navis que servat homines ne in maris
pelago submergantur. Sap. xiiii. Exiguo ligno credunt homines animas suas
transeuntes per mare liberati sunt. Ipsa est navis ad secure ad patriam
navigandum. Ut enim dicit Crisostomus Crux est spes desperatorum, crux
navigantium gubernator, crux periclitantium portus, crux oppressorum mu-
rus, crux pater orphanorum, crux defensio viduarum. Est baculus
ad sustentandum. Videmus enim quod debiles et senes ... in
baculis sustentantur. Elephantes dum capiunt dormire se ad arbores susten-
tant, peregrini quando fatigantur super baculos innituntur, infirmi senes decre-
piti baculo ad sustentandum utuntur. Quibus ... peccatores ... ex-
cuderunt quod sive sive sit sicut vinea aliorum letificativa, sicut ... medullosa
aliorum per elemosinam nutritiva, sicut elephas aliorum
in preliis adiumentivus, sicut peregrinus mundi laboribus fatigatus, sic
infirmus ... pluribus peccatis ... sicut senex fortitudine insuper ...
ciosus, sic indiget quod isto baculo sustentetur et quod cum fiducia devotione
firmiter et totaliter innitatur ut dicat illud Psalmi Virga tua et baculus
tuus ipsa me consolata sunt. Et Crisostomus ubi supra. Crux est desperatorum via,
crux claudorum baculus, crux consolatio pauperum, crux resurrectio divitum,
crux destructio superborum. Crux etiam est lancea ad repugnandum, cum lan-
ceis enim ligneis et ferreis solent homines pugnare contra hostes. Sancta crux
de ligno et ferro fuit composita quibus a longe hostes repellantur. Ita nobis
crux et fidelibus est pro lancea, in qua fuit lignum et ferrum. Per ipsam
enim Christus demones superavit et per ipsam quottidie hostes superamus si
eam in memoria et devotionem istam lanceam habuerimus. Nunquam canis infer-
nalis nos mordebit, nunquam hostis subdolus nos invadet, nunquam leo
rugiens nos consumet. Ista est ergo lancea quam rex Saul ad caput
habebat una cum cypho plenum aqua. i. Reg. xxvi. Et sic nos sicut rex si in
corde nostro dormiat lanceam crucis id est memoriam passionis et vas aque
id est liquorem devotionis nobiscum habere debemus. De qua lancea magister
Crisostomus ubi supra. Crux adversus demones triumphus, crux depressio diaboli,
crux adolescentium pedagogus, crux sustentatio inopum, crux spes
desolatorum et desperatorum. Ex quo elicio quod quilibet debet crucem non
solum mentaliter in devotione sed etiam realiter in exteriori gerere signatione. Secundo
quod crux est navis pro transfretatione de hoc mundi ad celestia. Tertio quod
est baculus peregrinantibus ad sustentandum in via. Quarto quod est lancea

in itinere pugnantibus propter quod dicit veritas Luce nono [9 c.] Qui vult venire post me
abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Sed istam crucem portandam
notata est sic voluntatis abdicatio quod abneget semetipsum / carnis cruditatis
castigatio et sequatur me. Proximi voluptatis detestatio quod tollat crucem
suam. Et ideo ut dicit Augustinus in quodam sermone Christus in cruce positus exhi-
bet humilitatem commendat / obedienciam implet / perficit caritatem. Quatuor
nempe virtutum gemmis quatuor crucis cornua decorantur. Nam summe-
citas eius superius est caritas / a dextris obediencia / a sinistris paciencia / radix
autem omnium virtutum est humilitas in profundo. Et idem in sermone de sancto Andrea
Si fuerit qui colligat flores et fructus sancte crucis. Iste lignum sancte crucis vi-
tam germinat / iocunditatem fructificat / oleum leticie stillat / spiritualium
carismatum balsama sudat. Et in eodem. Non est silvestris hec arbor sancte
crucis / lignum enim vite est apprehendentibus illam / arbor enim salutifera ar-
bor fructifera est / alioquin quid dominicam occuparet terram. Illam dico
graciosissimam quam sanguis clavorum est infusa radiatur caritas
Si enim non esset hec arbor preciosior cunctis et fructuosior paradisi / nunquam
illo plantaretur morte cui fons signatus est quidem in cruce pendet
omnis fructus vite et ipsa est arbor vite que stat in medio paradisi. Ipsa
est enim longitudo et sublimitas et profundum. Ipsa bonos colligit et re-
munerat. Ipsa malos dispergit et condempnat. Ipsa est mestorum consola-
cio / christianorum defensio et gloriacio peccatorum. Hec ille. Et Rabanus
in libro de laude crucis inquit. In cruce insinuatur a morte redempcio sancto-
rum commissio / intimatur omnium virtutum perfectio / promittitur ad vitam
eternam resurrectio / speratur eterne beatitudinis adepcio / et vere felicitatis
acquisicio. Idem ibidem. In te cruce sancta angeli sua gaudia conspiciunt
cumulata / in te homines precium sue salutis agnoscunt / in te inferi in-
stantem [illegible] sue fraudis perpetuam. Omnibus es equa / omnibus
bona / omnibus iusta / omnibus sancta / perdita renovas / privata illu-
stras / futura demonstras / perdita requiris / quesita invenis / inventa
custodis. Idem. Tu sancta crux peccatorum es remissio / pietatis exhibicio
augmentum meritorum / remedium infirmorum / auxilium laborancium
/ ardorum refrigerium / sanorum incolumitas / et felicitas fortunatorum
Idem. Tu status es recte credencium / tu firmitas bene operancium / tu beatitudo
vite perseverancium / tu medicina egrotorum / tu gaudium et consolacio
mestorum / tu pia / tu bona / tu iusta / tu dulcis es suavitas et leti-
cia omnium hominum et angelorum. Unde Cassiodorus super psalterium. Crux est
humilium invicta tuicio / superborum abiectio / victoria Christi / perdicio diaboli
/ destructio inferiorum / reformacio celestium / mors infidelium / vita
iustorum. Ysidorus de summo bono. Agens humana quid trepidas / aut quid
times / qui huiusmodi navigas procellis inter demonum [illegible] sive tenebris involu-
eris / considera lignum crucis / ut a tempestatibus omnibus liberis. Sozome-
nus dicit in historia tripartita quod Sibilla de ligno crucis prophetaverit
in hunc modum. O ter beatum lignum / quale repertum / in quo creatum est
creator videret extensum. Nota quod in codice prohibetur ne signum crucis scul-
patur vel depingatur in aliqua materia posita in terra ut in marmore
vel silice vel sepulcris et hoc ideo ne signum venerabile et tam sanctum
pedibus conculcetur. Et qui posuerit in terra signum sancte crucis
sic positum non levaverit pena gravissima puniatur quam penam
dicit ergo [mortem] inspectatur ut ff. de penis l. ultima. Unde Ambrosius

Nota cruces in missa
fiunt / secundum verba misse [illegible]
[illegible] est / [illegible] sacerdos al-
taris / quoniam alia ecclesia
sancta consecrat et sanctificat
Propterea in canone [illegible]
prius ponit ad [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] recolendam

Hoc ergo dominico signo sanctificatur mare / terra colitur / celum regitur / homines conseruantur / inferna reserantur Adam ex quo dicit ysidorus qui crucem gestabat in humeris sepultus est in terris / velut dicitur ab eo exarata terra omnes quos tenebat mortuos germinabat Adam Non solum fidem firmat sed eciam auget deuocionem / quod dominus noster voluit pro nobis in cruce susceptam celo voluit inferre / noluit enim illam penitus abolere, ut deo patri suo precia sue liberationis se ostenderet Crisostomus super math In iudicio finali crux christi multo lucidior sole erit / Si enim corporalia sicut sunt elementa et corpora celestia immutabuntur multo forcius illud corpus quod est misterium nostre redemptionis scilicet crux nostri saluatoris Adam ibidem Vbi namque dominicum signum viderint demones illico fugiunt timentes baculum quo plagam acceperunt Adam Eruando te signaueris signo crucis / tunc recogita causam et recogita condicionem crucis cum multa et plena fide christianitatis non dubium si sic te signaueris nullus demonum iuxta te stare poterit, videns enim sine baculum crucis quo plagam acceperit Adam in ser. Crux est adolescencium pedagogus / sustentacio inopum / spes desperatorum / gubernator nauigancium / et portus periclitancium / murus obsessorum Adam Crux est spes egrotorum / resurrectio mortuorum / dux cecorum / baculus claudorum / consolacio pauperum Adam in ser. Crux est insensatorum sapiencia / imperatorum potencia / crux est libertas seruorum / lex impiorum [illegible] imperatorum Crux est prophetarum promissio / apostolorum annunciacio / martirum gloriacio Crux est abstinencia monachorum / castitatis signum / gaudium confessorum / gloria sacerdotum / consolacio viduarum / et tocius ecclesie fundamentum Est autem signum crucis tribus digitis exprimendum quod sub inuocacione trinitatis exprimitur / et a superiori tendit ad inferius / quia christus de celo descendit ad terram / et producitur a sinistra in dextram quia de miseria transiuit demum ad gloriam / sicut christus transiuit de morte ad vitam / de inferno ad paradisum Decimo nota quod ad hec verba scilicet dona. munera. sacrificia. fiunt tres cruces ad designandum triplicem christi tradicionem / traditus est enim a spiritu sancto a patre et iuda et a iudeis / De prima tradicione dicit apostolus proprio filio suo non pepercit deus sed pro nobis omnibus tradidit illum / De secunda dicitur Mat 26 Iudas querebat opportunitatem ut eum morti traderet et alius eciam addit sine turbis / et de tercia dicitur Iohannis 18 gens tua et pontifices tui tradiderunt te michi quid fecisti Prima tradicio fuit ex gracia qua deus dilexit mundum ut unigenitum suum daret Iohannis 3 Secunda ex auaricia. Unde dicit / quid vultis michi dare / et ego vobis eum tradam / et constituerunt ei triginta argenteos Math 26 Tercia ex invidia sciebat enim Pilatus quod per inuidiam tradidissent eum Marci 15 Deus ergo tradidit illum ex dono / Iudas pro munere / Iudei in sacrificium illibatum / quod utique iudeos non liberauit sed gentes quia ablatum est eis regnum / et datum est genti facienti fructum eius / Est enim sensus secundum commemorationem illius orationis Te igitur tibi clementissime pater / hec dona etc. Quasi commemorantes illam tradicionem quam deus fecit ex dono Iudas pro munere Iudei in sacrificium illibatum / sed magis tamen ad mortem / mortem autem crucis Nam licet diuersa fuit operancium voluntas tamen fuit operatum / hec autem trina tradicio bene incepit cum filius ex decreto dei patris ex consilio spiritus sancti necnon ex suo beneplacito veniens ierosolimam se ipsum spontanee obtulit passioni / Nam cum venisset exposuit quod quid venit dicens Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit etc. / et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum / Vel ille tres cruces significant [illegible] quod christi crucifixio a tota trinitate ordinata fuerit pro mea salute / pater enim dedit filium / filius obtulit / spiritus sanctus acceptauit pro benignitatem Alii dicunt quod ille tres cruces significant christi triplicem passionem / Prima fuit in voluntate persequencium Iohannis [illegible]

Collegerunt pontifices et pharisei concilium etc. Sub illo ergo die cogitaverunt ut
ficerent eum dicentes. Secunda fuit in voce clamancium crucifige crucifige eum
Johannis xix. Tercia in perforacione manuum et pedum in cruce Johannis xix super
et crucifixerunt eum et cum eo alios duos latrones. Propter tria sacrificia
deo in veteri testamento accepta. Abel obtulit agnum Gen. iiii Melchisedech
panem et vinum Gen. xiiii Abraham filium suum ysaac Gen. xxii. Aliter di-
citur quod fiunt tres cruces in honore sancte trinitatis cuius virtute sit ista conversio
vel in signum triplicis unionis in incarnacione salvatoris. Fuit enim divinitas uni-
ta anime christi et carni et anima mediante se ad. Undecimo nota quod sacerdos dicens
illam oracionem coram altari devote se inclinat propter humilitatem. Unde
dicit Ambrosius super Luc. Quisquis cupit divinitatis tenere fastigia [illegible] in-
fima sectetur. Alterum propter exaudicionis impedimentum. Unde [illegible] respexit in oracionem
humilium et non sprevit precem eorum. Alterum inclinatio sacerdotis quando orat
illam oracionem Te igitur clementissime pater etc. humilitatem christi figurat. Christus humi-
liando se et exinaniendo seipsum voluntarie et humiliter ad passionem [illegible] obtulit
quos sacerdos cum reverencia ad misterium crucis accedit. In hoc notatur quod sicut
legalis sacerdos intravit sancta sanctorum cum sanguine sic et noster sacerdos ad
sanguinem i. cum memoria passionis christi in qua sanguinem suum effudit debet animo
[illegible] intrare

Sequitur lectura alberti magni super canonem que ponitur sic
Te igitur clementissime pater. Hiis diuinis hiis que pertinet ad oblacionem
et consequenter annectenda sunt que pertinet ad huius oblacionis sanctificationem
communia enim que ad oblacionem pertinent in prefatione conclusionem accepe-
runt que non recipit narrationem mysterii ex aliquo proprio illius festi quod agit-
ur interponit in quo festo cum angelis ad maiorem laudem attinguntur
sicut in festo natiuitatis epiphanie crucis resurrectionis ascensionis et
aduentus spiritus sancti et sicut in festis sancte trinitatis et apostolorum et sicut in
tempore quadragesime ubi enim specialis gratie ostensio specialem compunget ad laudem
et hoc vide in singulis non est difficile et ideo hoc singulorum meditatio-
nibus et studiis relinquentes et huius oblacionis sanctificationem pertractamus
que autem supra quatuor partes in canone esse diximus iam vna hita sequitur
incipimus que inchoat ex Te igitur clementissime. Et habet tres partes ex quibus
et in quibus integre continetur. Quarum prima per sanctificationem idoneitatem
efficit in oblatis ut transsubstantiatione sanctitatis eorum compleatur. In secunda autem
complencia transsubstantiacionis panis et vini et consecrationem sacramenti efficiencia ponitur
ponit ubi Qui pridie quam pateretur etc. In tercia autem ut in altari perfecta perfecta
ad ea que in conspectu dei gloriosa sunt ut in celum eleuata supplicat deus ex
orat manibus angelorum presentari ubi Vnde et memores domine et nos
serui tui etc. Adhuc autem in prima harum particularum duo continet quorum primum
quorum continet enim istud sacrificium offerendum communionem et secundum ipsam
quam diximus ad ydoneitatem innuerunt oblacionis continet sanctificationem et
incipit ubi Hanc igitur oblacionem. Super communionem enim hoc sacramentum commu-
nio siue sacramentum communionis vocatur quia nemo est particeps ad sacramentum
qui aliquo scismate vel heresi a communione ecclesie est separatus. Dicit enim dauid
propheta passer inuenit sibi domum et turtur nidum ubi reponat pullos suos
altaria tua domine virtutum. Passer enim mobile et inquietum animal seculares
et in inquietudine seculi pauperes significat. Turtur autem castum simplex et
innocens auis clericum significat et siue sit clericus siue laicus extra alta-
ria domini que in vnitate ecclesie sunt offerre aliquid de suo gratum deo non
potest et ideo sic canon est ordinatus ut in fine simplices pro omnibus deo
fiant ut de vnitate et communione sint quam significat sancta communio et sic
sit deo significentur oblati. Sancta enim communio in panis substancia que conuenit
in corpore christi conficiatur ex multis granis frumenti purissimis ex quibus
panis conficitur et sancta vnitas ecclesie ex multis fidelibus adunatur ut vnum
corpus misticum efficiat. Ad Cor. x. Multi vnus panis in christo quotquot ex
vno pane participamus. Similiter etiam calix ex multis fit vuis vinum calicis
presentibus et sic vnitas ecclesie et communio in ipsis elementis sacramenti desi-
gnatur et ideo primo de perfectione huius communionis premittit. Sunt enim in
corpore membra nobilia que a physicis officialia vocantur que ex officio suo
bonitates suas in totum influunt corpus sic est caput quod a cerebro quod
est in ipso sensum influit et motum in totum corpus et in omnia singula
membra corporis et ideo oportet quod omnia membra ad caput habent colliga-
tionem et vincula sic ligancia membra ad caput ut sensum et motum
capiant a capite dicuntur nerui a physicis sic epar est membrum prin-
cipale quod haustum a stomacho cibum nutrimentalem omnibus ministrat
membris per vias quibus sibi membra colligantur que vocantur vene
sic etiam principale membrum est cor quod influit vitam et pulsum et ideo
sibi omnia colligantur membra et vie quibus ligantur ad cor membra vo-
cantur arterie per quas fluit vita et pulsus ad omnia membra. Alia co-
mmunicatio est membrorum simplicium ad inuicem simplicia eorum
dico que simpliciter sunt membra et officia quibus influant super alia

[margin:] meza [?]

membra non homini / sicut est pes et manus manus / et oculus / et singula
hec enim communicant sibi in corpore / quia pes sibi non ambulat soli / sed
omnibus aliis membris / nec oculus sibi soli sed toti videt corpori / et ita est
de aure de ore / et aliis omnibus membris / quod quodlibet illorum toti subser-
uit corpori / Tercia communio in corpore / quia virtutes corporis celestibus vir-
tutibus communicant / sine quibus sua non possunt explere officia / Sicut
calor naturalis qui est in epate / non digerit cibum ad formam membro-
rum / nisi forte celesti virtute adiuvaretur / sed potius incineraret cibum
et totum consumeret eum / Similiter calor cordis non esset purificans / sed
potius vstiuus et similiter destructiuus / nisi informaret celesti virtute ad
vitam / Similiter etiam spiritus animalis in capite qui virtutem et motum largi-
tur / non veheret formas cogitacionis ad ymaginacionem et memoriam
et intellectum / nisi communionem et convenienciam haberet cum celestibus / Sicut er-
go tres communiones sunt precipue in corpore humano / et ad modum istarum
trium communionum sunt tres communiones in corpore mystico / Quarum
prima est ex connexione obediencie et auctoritatis quam habemus cum
nobilibus membris ecclesie que sunt papa patriarche / archiepiscopi / et episcopi et
alii secundum ordinem descendendo inferiores prelati / quorum officio deus toti
corpori mystico gracia influit / ad sensum spiritualem / et motum meritorum
/ et nutrimentum spirituale / quod est in verbo doctrine et eukaristia / et singulis
aliis / Alia autem est communicacio societatis et caritatis / qua fideles sibi in-
vicem communicant illam placionem super se mutuam habentes / et in caritatis
et iusticie operibus et in hiis et huiusmodi / Tercia autem communio est qua militans
ecclesia tota communicat triumphanti in celo ecclesie / cuius adiutorio iuvatur et suffra-
gio adiuvatur et in cuius gaudio hostia offertur regi celorum / Sic enim Can-
tica quod vna est columba / hoc est ecclesia / siue in celo siue in terra conversetur
omnium autem horum qui ad corpus domini pertinent oportet esse in hiis tribus co-
munionibus sanctorum / Et primum quidem scindunt scismatici et heretici / Secundam
autem per malum exemplum violant falsi christiani / Sed tercium autem nullo modo
percipit dampnati / Et ideo fideles non pertinent ad oblacionem sacramenti istius / Iste er-
go tres communiones in quibus offeratur sacrificium huius / et extra quas non offer-
tur / Vnde Gregorius ordinator canonis / tangit in tribus primis capitulis per or-
dinem positis / prima tangit ibi Te igitur / Secunda in illo capitulo quod incipit
Memento domine / Tercia vero in illo quod incipit Communicantes / In pri-
ma horum tria dicuntur / quorum primum est quod hostiam oblatam deus acceptat
similiter exoratur / Secundo quod in communione offeratur ipse prefator sanctitatis
profitetur / Tercio ipse modus istius communionis describitur / In primo
horum adhuc tria dicuntur / in quorum primum hostia offertur / et oraciones porri-
guntur exprimuntur / in secundo modus supplicacionis innuitur / et in tercio quod
ab eo petitur exprimitur / Dicit ergo / Te igitur / et continuatur ad sanctus / quod
est cantatum / Ex quo sanctus est omnis sanctitatis prefator in unitate trin-
tatis / et omnis terra et celum / per hoc sacramentum impletum est gloria tua / Er-
go te rogamus / Racionem enim et causam rogandi te dedisti per hoc quod ce-
lum et terram gloria tua per sacramentum implesti / Et hoc est quod Te igitur
roratur autem clementissime / clemencia est virtus que facit prestabilem et
condonabilem super malicia que commissa est contra ipsum / Et in sacramento
hoc fit quod pro condonacione peccatorum offertur Luce xxii Calix pro
multis effunditur in remissionem peccatorum / Iohelis ii benignus et mi-
sericors est / et prestabilis super malicia / Pater qui virtute paterna
nos formas affectu paterno / dulcissime de nobis cogitas providencia

patterna / nos heredes bonorum tuorum / nos ordinans / disciplina paterna instituens utiliter nos sanctificans / non enim nisi virtute paterna / nos formare ad imaginem suam / et nullius virtutis / nec in celo nec in terra est proprium formare naturam ad imaginem suam / nisi paterne virtutis ipsa enim tunc dominus per ... et ... autem ... et secundum ... et opera manuum tuarum omnes nos / Gen. xxi quod ad imaginem suam fecit hominem / et secundum se ipsum vestivit illum / virtute formavit autem dominum invisibilis imaginis dei / hoc est filio in sacramento unimur et incorporamur / imaginem eius portantes Coll. / qui est imago dei invisibilis / de formacione viri adeamur dicit i Cor. xv Sicut portavimus imaginem terreni / ita et portemus imaginem celestis / qualis terrenus / tales terreni / et qualis celestis tales celestes / de dulcedine autem affectus patris quam maxime exhibuit filiis in sacramento dicit Sapie. xvi ubi sic dicit de sacramento Sacramenti ipsi ... paratum / paratum panem de celo prestitisti illis sine labore / habentem in se omne delectamentum / et omnem saporis suavitatem / substanciam enim tuam / et dulcedinem tuam / quam in filios habes ostendebat / et voluntati uniuscuiusque eorum deserviens / ad quod quisque volebat convertebat. Unde eccl. hic panis dicitur panis filiorum / qui non est proiciendus canibus / hoc est indignis peccatoribus Mat. xv. De ordinacione nostri in heredes / quod in sacramento efficimur / cum corpori eius incorporamur / et veri heredes spiritu / qui nascitur de sanguine eius preciosi / sicut dicit apostolus i Cor. xii ... Ro. viii quoniam estis filii dei misit deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem abba pater / et post si autem filii et heredes / heredes quidem dei / coheredes autem Christi / hoc enim nullo convenienciori modo fieri poterat quam quod per sacramentum verum incorporantem heredes. De disciplina qua nos in instituendo instruit dicit Heb. xii pater spirituum erudit nos ad id quod utile est in recipiendo sanctitatem eius / hanc enim licet multis recipiamus modis / in sacramento maxime quo illi ... qui nunquam recessit a disciplina patris. Te igitur clementissime pater per Ihesum Christum filium tuum dominum nostrum sicut per mediatorem et nostri sacerdotii pontificem / quod ut deus humanatus mediat / et ideo dicit Ihesus / et ut homo deificatus mediat / et ideo dicit Christus / et manum in te ponit per naturam quam a te per generacionem accepit / et identitatem et ideo dicitur filius tuus / et manum mediantem in nos ponit deitatem nobis debitam per nostre nature conformitatem / et ideo dicitur dominus noster ut sit velud verus et pleno nomine pontifex sit assistens tibi et assistens nobis Sicut dicit Hebr. viii. Te igitur sic per Christum supplices modum tangit oracionis / cum orante quod est dicit supplices. Cum oracione autem quod dicit Rogamus ac petimus supplices quod est pronum ad propiciacionem tuam / Ephe. iii huius rei gracia flecto genua mea ad dominum patrem / ex quo omnis paternitas in celo et in terra / et ideo sacerdos in modo isto inclinat se pronus ante altare / Ys. ii oculi ... in sublimius hominis humiliati sunt et incurvabitur altitudo virorum / exaltabitur autem dominus solus. Rogamus. Rogacio est inclinacio eius qui rogatur ab eo qui rogat ad exaudicionis consensum. Peticio autem expressio eius quod desideratur fieri ab eo qui exauditur ut rogatur. In Philip. ult. peto rogamus te domine Philippenses in omni oracione et obsecracione cum graciarum actione peticiones vestre innotescant apud deum. Uti accepta tangit hic quid a clementissimo patre petit dicens uti accepta habeas per acceptacionem / quia licet dona ista de frugibus terre / sicut et in ipsis tibi tui fideles offerant / et quo ad hoc indigna videantur tue maiestati / tamen quia per filium tuum qui hec instituit tibi offeramus petimus ut in honore eius tibi sit

acceptum / ps. acceptabis sacrificium iusticie oblaciones et holocausta / le-
gis enim oblata nunquam sunt tam accepta / sicut dicit ysa. Hoc tunc sacrificium et
oblacionem noluisti / corpus autem aptasti michi / sic dicit ysa. Ita ysa. quo
michi multitudinem victimarum vestrarum dicit dominus. plenus sum holocau-
sta arietum et adipe pinguedinum / et sanguinem vitulorum et agnorum / et hirco-
rum nolui / ibi dicit glosa nunquam volui / ex quo ergo illa reprobantur / sic non e-
rant accepta / petimus ut hec in quibus nostrum est / nisi acceptum habeas / accepta per fi-
lium tuum / hec instituentem / et benedicas benedictione virtutis et gracie in
ea diffundendo / ut idonea sint tanto sacrificio / non enim nimium est benedicere
sed tantum sed ipsum esse te invocare / ps. benedicam nunc et invocabunt nomen
tuum super filios israel / ego autem benedicam eis / que autem sunt que petimus be-
nedici exprimit / cum dicit hec dona / et quod quod offerimus triplicater conside-
ratur / si ut ex liberalitate dei in nos profluens / et sic dicitur donum / quia sic dicit
philosophus donum est donacio irredibilis / et ut consideratur ut a nobis acce-
ptum / et sic dicitur munus / quia donum datum est datum / munus autem acce-
ptum est / ps. Ascendisti in altum dedit dona hominibus / hoc ideo largitus est munera / magnificenciam principalem / Sacrificium autem dicitur / secundum quod a nobis deo est
oblatum / et a deo sacratum / ps. voluntarie sacrificabo tibi / oblata autem ad
altare / et dona dei sunt / sic dicit David in ps. o pauper plebs / que de manu tua acce-
pimus obtulimus tibi / hec offerri possunt nisi dona dei / quia iniuste
acquisita et turpia lucra offerri non possunt ut in auctoritatibus dictum est / nec
offerri posset nisi esset in ea munera / que munera sunt voluntaria / et hec
reponi possunt in dei donaria / et alia / ps. filie thiri in muneribus vultum
tuum deprecabuntur / filie thiri sunt anime in angustiis istius seculi / et in labo-
re / ut acquirentes / ut possidentes ea que deo debent offerri / Et ideo in bonis eius inve-
nimus gaudere eum / Sic ergo et hoc quod dona dei sunt oblata sunt bona / et ideo sunt
munera sunt voluntaria / et devota / et cetera quod sacrificia sunt sancta / Si accessit fili-
us dei gloriose venire per ipsa dona et munera et sacrificia dominus prius
nobis donatus / ysa. ix filius datus est nobis / Ro. viii / Quam et proprio filio
suo non pepercit deus / sed pro nobis omnibus tradidit illum / Ex hoc autem quod
se ipsum obtulit est munus / ysa. liii pro eo quod tradidit in mortem animam suam
/ et cum iniquis deputatus est / et ipse peccata multorum tulit / et pro transgresso-
ribus rogavit ut non perirent / et ibidem oblatus est quia ipse voluit / In eo
autem quod a se et pontificibus ad crucem oblatus est sacrificium est / quod et pila-
tus confessus est dicens / Johis. xviii / Gens tua et pontifices tui tra-
diderunt te michi / scilicet ad crucifigendum / Sic igitur et offerentes et oblata et
ille qui in eis offerendus patri significatur / sunt dona et munera et sacrificia
Crux autem fit super quodlibet istorum / quia in cruce totius sanctificacionis procedere
intelligitur a sanctificatore sanctitatis / qui loco dei stat ad aram in toto oblatum
sive sit signum ut panis et vinum / sive sit significatum / sicut ex toto suis
offerentes ea accepturus / sive sit is qui sacratur ibi offerendus supplicatur
Et ille cruces tres sunt propter tres illusiones Christus coram pontificibus et co-
ram herode / et coram pilato illusus legitur / de quibus in canone de hoc nulla fit
mencio in littera / Sacrificia autem dicuntur sancta quia sunt virtute sua sanctificancia / non
a sanctitate vacua / sicut veteris testamenti sacrificia / nec sunt in nostra
pecorum cruoribus fedata / et ideo omni sanctitate munda / sicut talia que debent
esse divinitatis sunt vasa divinitatem continencia / ysa. lii mundamini qui
fertis vasa domini / Unde sacerdos Abimalech i Reg. xxi dicit ad
David de figura huius sacrificii / non habeo panes laicos ad manducandum

ad manum. sed tamen panem sanctificatum et panis primis communis est qui sacer-
dotibus in officio non committitur. Sed panis deo sanctificatus et sanctus ministra-
dus. dicitur etiam illibata, hoc est non degustata. quia libare est idem quod degustare.
et ideo illibata dicitur quia ad usum humanum non sunt adhibita ne aliquam
contagionem contraherent manibus quod gustum libantium ea. hoc autem non videtur
competere quia et secundum populum fiebant libatoria pasculla quibus libentes in
quedam sacrificia verum sunt digna ad ea deo offerenda. et ex hoc forte pos-
set dici aliter quia ea ipsa essent ante libanda. sed hoc dicendum quod libatoria fuit
ad ea libanda in quibus suspicio est corruptionis et contagionis. quia non in
sacrificio nove gratie quia illa omni puritate munda nullam habent suspicionem con-
tagionis et macule. et precipue quantum ad datum qui orationem venire ut in sa-
crificium offerantur. et ideo libatoria essent hec nocina quia suspicionem inducerent
aliaminis contagionis. et ideo in veteri testamento de sacrificio illibato nichil invenitur
quia nullum fuit illibatum. sed figurative dicitur de agno Exodi xii erit autem masculus
agniculus absque macula. Et ideo dicit Petrus I Petri i in precioso sanguine
tamquam agni inmaculati Christi. de speciebus autem istis oblatis hoc frumento et vino
dicit Zacharias ix Bibentes inebriabuntur quasi vino et replebuntur ut phiale. et
quasi cornua altaris et salvabit eos dominus deus eorum in die illa. ut gregem populi
quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid est enim bonum eius et quid
pulcrum eius nisi frumentum electorum et vinum germinans virgines. hoc enim de
sacramento altaris intelligitur quia bibentes calicem domini inebriabuntur. ad ob-
livionem sui et terrenorum quia vino quod cor hominis letificat et homines. et illo calice
replentur devocione ut quedam phiale spirituales. quarum intima sanguinis de
sacramentis efficitur cornua altaris ad ventilandum omne quod deo non militat. et
sic salute sacramenti salvabit eos dominus eorum in die nove gratie quia tunc sol clare
fulget ad tenebrarum purgationem. salvabit autem sic peculiarem gregem
populi sui. cui de seipso pabulum preparavit. lapides enim sancti hoc est ministri novi
testamenti. solidi et vivi et preciosi tunc elevantur in dignitates super terram ecclesie
quibus merito precio sanctitatis sacramenta committuntur. et hec refectionem
in illibato sacrificio determinat dicens. Quid enim bonum eius quod omnia
boni bonum. quod omnia perficit sine quo nichil bonum est. et quid pulcrum
eius quod omnia mundat et omnia pulcrificat nisi frumentum. quo toto anno
reficiendum est. et cui soli inhiandum est electorum. qui a massa perditionis per
graciam vocationis et electionis divine separati sunt qui electi sunt ante mundi
constitutionem ut dicit Ephe. I. Et ipse de quo dicit Can. viii. Dilectus meus
candidus et rubicundus. electus ex milibus. hoc autem frumentum illibatum
sacrificium est quod ad gustum vel usum alicuius a deo numquam libatum fuit. Apoc.
ii. Dabo ei manna absconditum. quod nemo novit nisi qui accipit. San-
guis autem est vinum germinans virgines. hoc est virginitatis nutriens. et has
tamen virginitatem non germinaret omni germine virtutis nisi et ipsum esset
virgineum. et ideo penitus illibatum.

In primis que tibi offerimus pro ecclesia tua sancta quam
pacificare custodire adunare et regere digneris toto orbe
terrarum una cum famulo tuo papa nostro N. et antistite
nostro. rege nostro et omnibus orthodoxis atque katholice
et appostolice fidei cultoribus. In hac parte secundum allegandum
de hellis postulatur fidelium promotio a consecrante. et primo innuitur
a deo. secundo mediantibus sanctis ibi Communicantes. In prima primo po[nit]

per ecclesiam katholicam pro qua sacerdos in primis orat. intelligunt iusti qui in presenti diversis tribulationibus, ut victores existant qui idcirco tribulantur ut probantur, ideo probantur ut coronantur multi enim 2

turbatores et adversarii ecclesie fuerunt et erunt 2 in septuplice eius statu, prout in Apo-
calipsi beato Johanni fuit revelatum. primo fuerunt iudei pro statu appostolorum, secundo tempore neronis
et domiciani prout greci dicuntur scribit beatus Augustinus li. xviii de civitate dei c. quadragesimo
viii et quadragesimo ix. tertio pro statu martirum qui fuerunt
sub diocleciano et decio etc. Quarta fuit heretici pro statu confessorum sicut arrianus
etc. Quinta ypocrite qui fuerunt in quolibet statu reperitur. Sexta pro statu religiosorum
Septima pro statu antichristi. Septima malum antichristi. Contra quas tribulationes et persecutiones
ecclesia petit hoc sacrificio muniri et custodiri. Sicut beatus Johannes in Apocalipsi ubi supra et
Augustinus in li. de civitate ubi supra ponit persecutiones quando cum plagis ciprior[um]

stulat pro modo ipsius ecclesie et membrorum in gradu secundo personarum [illegible] in speciali ubi memento domine etc. et dicit sic. Ista est secunda pars huius partis principalis in qua fiunt orationes pro hiis qui in dignitate sunt constituti scilicet tam pro gladio spirituali quam seculari et tota ecclesia que eis gubernatur et regitur. Unde sic dicit in primis i. principaliter scilicet dona munera et sacrificia ubi scilicet deo patri offerimus i. sacrificamus pro ecclesia tua i. pro congregatione omnium tuorum fidelium sancta i. confirmata et sanctificata quam scilicet ecclesiam pacificare scilicet ut pacem ab hereticis et scismaticis habeat custodire scilicet a viciis adunare scilicet que dispersa est inter providos et paganos et regere digneris scilicet in prosperis et adversis toto orbe terrarum scilicet diffusa fide quam sacramentis imbuitur una i. pariter cum famulo tuo papa nostro N. et antistite nostro i. pontifice nostro romane diocesis rege nostro scilicet romanorum et imperatore et omnibus orthodoxis i. rectis qui sub pastoribus prelatis fidem venerantur katholicam atque i. etiam katholice i. universalis et apostolice fidei per apostolos fundata et doctrinas eorum cultoribus i. veneratoribus. Notandum primo sacrificium huius sine altaris offertur pro cunctis generaliter et specialiter pro aliquibus prelatis et subditis pro viris et mulieribus pro sacerdotibus et astantibus pro nobis et nostris prelatis et subditis ibi una cum famulo tuo pro viris et mulieribus ibi memento domine etc. pro sacerdotibus et astantibus ibi et omnium circumstantium etc. et qui tibi offerunt pro nobis et nostris ibi pro se suis quos. In ista enim parte sequenti primum innuere [illegible] secundum [illegible] quibus et pro quibus et quare sacrificium altaris debemus offerre que quatuor ex ipso canone possumus advertere scilicet soli deo et individue trinitati pro quibus quia pro ecclesia katholica et omnibus orthodoxis qualiter scilicet in unitate fidei et communione sanctorum quare scilicet pro beneficiis temporalibus spiritualibus et eternis. Unde pro omnibus predictis debemus notare cum dicit reddant vota sua eterno deo etc. Secundo ibi pro ecclesia tua sancta katholica. Tercium ibi communicantes. Quartum ibi pro redemptione animarum. Secundo nota quod sacerdos gerit typum persone cuius repraesentans episcopo nostro orat pro bono quo vult ecclesie quod possidere est bono primatus et petit quatuor scilicet tranquillitatem pacis custodiam ab adversariis adunationem omnium in una fide ad colendum unum deum et credendum unum. Quarto convenientem ut ecclesie gubernacionem pro salute omnium fidelium. Primum notatur ibi pacificare secundum ibi custodire tercium ibi adunare quartum ibi regere. Tercio nota sacerdos in plurali dicit offerimus ad denotandum quod sacerdos non tam in sua sed totius ecclesie persona sacrificat quapropter in sacramento corporis christi nichil a bono magis nichil a malo minus perficitur sacerdote quia non in merito sacerdotis sed in verbo conficitur creatoris. Non enim sacerdotis iniquitas effectum impedit sacramenti sicut nec infirmitas medici virtutem impedit medicine. Quamvis ergo opus operantis aliquando sit immundum tamen opus operatum est mundum sed sicut omnia munda sunt mundis sic omnia sunt immunda immundis. Malus ergo cum vitam accipit mortem incurrit etc. sic econverso bonus cum mortem sustinet vitam acquirit. Nam qui manducat indigne iudicium sibi manducat etc. Quarto nota de hoc quod dicit pro ecclesia scilicet tua sancta quia non intelligimus de ecclesia i. congregatione malignancium de qua dicit in psalmo odivi ecclesiam malignancium etc. ecclesia enim grece latine idem est quod convocatio pro eo quod omnes ad se convocat. Christi enim fidelium ipsius ecclesia dicitur iudeorum vero sinagoga que interpretatur congregatio congregatio. Congregatio enim proprie pecorum et irrationabilium est. Unde greges pecorum proprie dicuntur congregari. Convocatio vero ratione utencium. Unde apostoli et sancti ecclesiam magis quam sinagogam scilicet sic ecclesiam nuncupaverunt. Cum autem ecclesia enim sit una a parte [illegible] apostoli descendit nisi ut una katholica [illegible]

1° in primo ordinis quia primo intercessores nobis sunt avandi ut primo ad regem intercedant [illegible] vero est petendum illis mediantibus [illegible] primo [illegible] deum [illegible] quamquam et orat et propter ea stati intercessores nominantur [illegible]

[illegible] / Moyses levi. 21 ... non debet
offerre sacrificium deo / primo ille qui habuit
maculam / non offerat panem dei sui
nec accedat ad ministerium / 2 ...
... levitici 21 loquere ad aaron ...
... de semine tuo per familias qui habuerit macu-
lam / non offeret panes deo suo nec acce-
det ad ministerium eius / 2 ... si fuerit
... qui superne contemplationis lumen ignorat /
... presentis vite tenebris pressus ... diligendo
... conspiciat quo gressum operis porrigat nescit /
... pedes ... et impii in tene-
bris conticescent / claudus in infirmitate et perget
... quo pergere debeat aspicit /
sed per infirmitatem mentis vite viam perfecte non potest
tenere / si parvo naso fuerit / per nasum discretio
... naso namque odores fetoresque discernimus ergo
recte per nasum discretio exprimitur / per quam virtutes
eligimus et delicta reprobamus / si grandi seu tor-
to naso fuerit discretionis / per quod intellige subtili-
tatem immoderatam ... quibus vult plus sapere quam
oportet ... et ... et incidit ... qui ...
plus in discretione immoderata / fracto pede
... manu ... qui viam dei pergere non valet / atque a
bonis actibus funditus exsors vacat / si gibbo-
sus fuerit quem terrene sollicitudinis pondus deprimit
ne unquam ad superna respiciat / sed solum quibus
in infimis calcantur intendat / quod et per dominum
de bono celestis patrie audierit / ad hoc ...
... consuetudinis pondus ... faciem
non attollit / quia cogitationes status erigere non valet
... terrene ... sollicitudinis curvum tenent
... lippus fuerit ... ad cognitionem veritatis
... quia carnalia opera obscurant / in lippis quippe
... pupille sunt sane / sed humore defluenti
infirmate palpebre grossescunt ... unde lippo
... dicitur per angelum / sed grossescunt ...
... apocalypsis in collirio inunge oculos tuos
ut videas / collirio oculos inungimus ut ad cognoscen-
dam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medica-
mine bone operationis adiuvamus

Item si albugine in oculo [illegible] [illegible] que intus [illegible]
[illegible] est et [illegible] sibi bonum arrogatur quod in[illegible]
[illegible] qui debito bono [illegible] Item si [illegible]
[illegible] stabi[illegible] que est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
stabile est [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] vite [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad opera [illegible] [illegible]
[illegible] usque ad [illegible] [illegible]
[illegible] corpus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] quod ordo [illegible] sit [illegible]
caritas ordinata incipit a se ipso [illegible]
[illegible] in me caritatem igitur [illegible]
sacerdos in canone primo debeat orare
[illegible] quia [illegible] in [illegible] caritas
in diligendo [illegible] ordinem quia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ibi est ordo
caritas omnia que diligit et quod [illegible]
[illegible] illud diligit [illegible] quia [illegible]
igitur [illegible] ordinem [illegible] [illegible]
primo diligendum est illud quod [illegible]
[illegible] deus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sicut corpus [illegible]
quod [illegible] est in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] alit est [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
cum caritate [illegible] [illegible]
publicum orandum est [illegible] et [illegible]
[illegible] matris ecclesie et [illegible] in alta[illegible]
[illegible] ordine [illegible] et vite caritatis
persona [illegible] primo orandum est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
delegatur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible]

plena designet sicut et dum nominat salomonem dixisse sapia edificauit sibi domum excidit columnas septem hec tamen septem vnam esse non ambiguum dicente apostolo gratia dei vivi que columna et firmamentum veritatis dicitur in choante autem ecclesia eo loco ubi venit spiritus sanctus et impleuit vno loco sedentes et vocatur ecclesia sion ecclesiam quoque ierusalem pro peregrinatione presenti sion dicitur eo quod ab huius peregrinatione longitudine posita promissionem rerum celestium speculatur et idcirco sion id est speculacio nomen accepit pro futura vero patrie pace ierusalem vocatur ierusalem enim pacis visio interpretatur ubi enim absorpta ab omni aduersitate pacem que est christus presenti possidebit obtutu Tercio nota catholica dicitur katholica id est vniversalis non enim sicut conuenticula hereticorum in aliquibus partibus regionum coartatur sed per totum orbem terrarum dilatata diffunditur Vnde et apostolus ad Ro. apertus dicens gratias ago deo meo pro omnibus vobis quia fides vestra annunciatur vniverso mundo hic et vniversitas aqua agnominata est id est quod in vnitate colligitur vnde dominus in ewangelio qui non colligit mecum dispergit hec ysidorus 8 ethimologiarum capitulo Sexto nota aliter de hiis dicit dignetur pacificare per caritatem Vnde dominus inquit quam modo pressuram habebitis in me autem pacem custodire ne pereat vel succumbat in temptacionibus adunare per conformitatem regere per progressum virtutum quamuis non exponitur ut dictum est supra legitur etiam sub hiis verbis quidem presentis videtur esse pacificare quod adunare custodire regere tunc enim pacificat cum mentes fidelium adunat ut in preceptis sancti caritatem diffusa in animis credentium sit cor vnum et anima vna Tunc custodit cum inter pericula mundi regit ut de sancto mittens auxilium de syon cum tuetur sic enim exposuit vim sensatum orationis vna tamen causa supius dicta quamuis ille pacificat adunat custodit et regit qui inter ipsius munimen et regimen vnitas consistit vniuersis pro quo statim oratur cum dicit vna cum famulo tuo quod addidit clemens papa vnde constat quod pellagius dicit ab vniuerso orbe separatos esse qui quali dissensione inter sacra misteria apostolicorum pontificum memoriam secundum consuetudinem non frequentant hic tangit quatuor virtutes que debent esse in papa primum fidei vnanimitas quod dicit vna vnde secundum canones si papa esset hereticus posset deponi secundum est humilitas cum dicit famulo dum scribit se seruum seruorum quod beatus gregorius inuenit Tercium principalis auctoritas et quod subdit papa id est pater pauperum Quartum est caritas ut creditur psit et caritate et quod dicitur meo capitulum enim ad nos venimus Et sub diam antistite nostro quecumque enim ecclesia pro suo debet orare pontifice quatenus vnitatem spiritus in vinculo pacis obseruet et debet referri ad episcopum in cuius diocesi quis celebrat non a quo est ordinatus nec cuius diocesis est oriundus Antistites celebrantes non debent dicere pro antistite meo similiter si quis celebrat rome vel in diocesi romana non debet dicere pro antistite meo quia ista diocesis non habet antistitem sed solum papam et subiungit pro rege meo credimus esse pro principibus apostolus docet scribens ad thimotheum 2o dicens obsecro primo omnium fieri obsecraciones orationes postulaciones graciarum actiones pro omnibus hominibus regibus principibus et omnibus qui in sublimitate constituti sunt ut quietam et tranquillam agamus in omni pietate et castitate Sicut enim due sunt vite scilicet celestis et terrena vna qua spiritus viuit ex deo altera qua caro viuit ex spiritu sed vtraque vita nutritur ut possit subsistere celestis spiritualibus terrena carnalibus ita sunt due potestates ecclesia et mundana vna que moderatur spiritualia altera que moderantur carnalia ista per clericos alia per laicos ista vacat celestibus quantum ad animam ista terrenis quantum ad corpus et pro istis duabus potestatibus hic oratur fecit enim deus duo luminaria magna vnum ut preesset diei aliud ut preesset nocti Verumque vtrumque magnum alterum tamen magis agitur ad firmamentum celi et vniuersitatis ordine

Fecit deus luminaria etc. id est instituit duas dignitates que sunt pontificalis au-
ctoritas et regalis potestas. Duo quippe sunt quibus principaliter hic mundus regitur
scilicet auctoritas sacra pontificis et potestas regalis. Dicit ergo duo. Ecce inquit Petrus
duo gladii sunt hic. Et dixit dominus: sufficit. Et sicut aurum preciosius est plumbo
ita pontificalis auctoritas regali dignitate et imperiali maiestate. 2 q. [?] dist.
duo. Papa potest penitus tam corpus quam etiam officium. Imperator non nisi cor-
pus scilicet potentatum 2 [?] q. 2 Si hec [?]. Nota per hoc quod dicitur orthodoxis ab esse-
ctu hinc [?] sacrati [?] hypocrite et falsi katholici excluduntur. Orthodoxi enim sunt recte glo-
riantes, qui sic fidem ore confitentur ut eam opere demonstrant. Hec sunt veri
katholici. A Christo enim christiani sunt cognominati, a Juda iudei. De integro quippe no-
mine cognomen sectatoribus datum est. Christiani autem olim a iudeis quasi
opprobrio nazareni vocabantur, pro eo quod dominus noster atque salvator a vico gali-
quodam galilee nazarenus sit appellatus. Non autem glorietur se christianum
qui nomen habet et facta non habet. Ubi autem nomen secutum fuerit opus
certissime ille est christianus qui se factis ostendit christianum ambulans sicut et
ipse ambulavit a quo nomen traxit. Orthodoxus est recte credens et ut
credit recte vivens, hoc est pure recte gloriens, quo nomine non potest vocari qui
aliter vivit quam credit. Hec Ysidorus. Et nota quod necessarium est orare pro pacifi-
catione ecclesie quia fides multas impugnaciones scilicet passa est ab adversa-
riis multis et turbatibus [?] tam secundum eius septem status prout in apocalypsi
est revelatum. In statu apostolorum iudei fidem impugnabant. In statu mar-
tirum tyranni. In statu doctorum heretici. In quarto statu hypocrite. In quinto
prave religiosi. In sexto antichristi satellites. In septimo antichristus met. Quam
que omnia ecclesia petit muniri, pacificari et custodiri. Et quod dicitur esse ora-
dum pro rege hoc nova est tradicio et intelligitur de rege romano. Et quia
papa et rex romanorum tenent apices gubernacionis ecclesie. Post utramque
potestatem est oratio pro omnibus orthodoxis qui sub utraque potestate fidem katho-
licam et apostolicam venerantur et colunt. Orthodoxi dicuntur id est recte gloriosi
et sunt hii qui deum fidei confessione glorificant ut dictum est. Alii dicunt
quod debet referri ad regem in cuius regno sacerdos celebrat, sicud illud de
antistite referri debet ad ipsum in cuius dyocesi celebratur. Lectura magni
Alberti. In primis que tibi offerimus. Tangit hic communionem primam

Lectura Alberti

in qua offerendum sacrificium. Et hoc quod dicit in primis notat ordinem com-
munionis ad alias communiones. Prima enim inter illas est secundum quam di-
stillat unguentum in barbam a capite et per barbam in horam vestimenti et
tocius ecclesie fimbrias. Hanc autem communionem tangit sub triplici gradu, singu-
lariter, sublimiter et ordinabiliter. Dicit ergo in primis quia ista communio est prima
in corpore mystico, et ideo secundum ordinem caritatis in primis est pro ea et in ea
offerendum. Cant. 2 Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit
in me caritatem. Ad Tim. 2 Obsecro ergo primo omnium fieri obsecraciones, orationes,
postulaciones, graciarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus
qui in sublimitate sunt constituti, ut quietam et tranquillam vitam agamus
et cum pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram salvatore
deo nostro, qui vult omnes homines salvos fieri et ad agnicionem veritatis venire.
Que tibi offerimus. Non enim offerimus nisi tibi, quia tibi soli clementissime
patri est offerendum. Exo. 20 Non adorabis ea neque colas, quia ego sum
dominus deus tuus. Offerimus, hoc est ad te porrigentes et elevantes sermones [?]
ut sicut diximus Sursum corda habemus ad dominum, ita nos ad te extendentes

2o

deuamus oblacionem cordium eleuacione et manuum protensione ad te domine
clementissime pater. Leuitici x. Pectora eorum et armos dextros separauit aaron
eleuans coram domino, pectora quidem pro cordis eleuacione, armos autem dextros pro operis
perfectione eleuans per intencionem et deuocionem coram domino. Sic enim et moyses
extensis in celum brachijs Exodi xvij stabat coram domino cum pugnabat israel con-
tra amalech sustentantibus brachia eius aaron et hur quia virtus oracionis in
vna parte price aaron eleuat et caritas in altera eleuat inter pr[…] et sic
pie in oracione perfectionis sanctitatis ipsius dei pro ecclesia tua, que hic generaliter
exprimitur ista prima commemoracio quia nulla commemoracio est extra ecclesiam. Dicto enim nomine
ecclesia latine dicitur conuocacio. Et quia potest et conuocaciones irracionabilium ani-
malium et tamen homines racionabiles non sunt nisi fideles verbum racionabile fidei au-
dientes et intus percipientes, ideo dicitur ecclesia congregacio fidelium. Aliquando
enim dicitur synagoga in hijs que irracionabiliter conueniunt. Apocalypsis ij Probasti
eos qui se dicunt iudeos esse et non sunt sed sunt synagoga sathane. Vnde
conuentus hereticorum scismaticorum et peccatorum in ecclesia non sit. Eccli xxj
Stuppa collecta synagoga peccancium. Psalmus Non congregabo conuenticula eorum
de sanguinibus. De ecclesia autem dicitur Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo
graui laudabo te. Ipsius enim ecclesie dicitur esse grauis maturitate virtutis et illi sunt
qui solum racionem colunt et racionabiles dei voces intelligunt et audiunt vocatorem
per ecclesiam. Dicitur sancta quia spiritu sancto sanctificata sicut in antedictis in exposicione
simboli dictum est. i Petri ij Genus sanctum ipsius acquisicionis ut virtutes eius
annuncietis qui te de tenebris vocauit in admirabile lumen suum. Dicitur
katholica quia vniuersaliter principia eius sunt vera absque instancia, et quia vbique terra-
rum diffusa et diffundenda sunt, in antedictis dictum est. Vnde ipsa ecclesia cla-
mat dicens A finibus terre ad te clamabo. Ysaie xxiiij A finibus terre lau-
des audiuimus gloriam iusti. Pro huius ergo ecclesie commemoracione rogamus dicentes
Quam scilicet ecclesiam pacificare. Hec est triplici pace pacis, temporis, pectoris
et eternitatis. Custodire a malo incurrente et in bono ad vtriusque vitam con-
seruare. Psalmus Custodi me domine ut pupillam oculi, sub vmbra alarum tuarum
protege me. Pupilla enim custodiatur ne aliquid incidat quod turbet, et custoditur
in visus sui limpiditate ut perfectam speciem non amittat. Vmbra autem protectionis
domini veritatis et virtutis est superalis sue ut veritate illuminemur et virtute ad
bonum proficiamus. Adunare hoc est ad vnum redigere, hoc in signum vnum quod est
commune per eam ordinem graduum ecclesie quo ad vnum caput ordinatur in celis
quod est deus et in terra quod est dei vicarius. Actuum iiij Multitudinis crede-
ncium erat cor vnum et anima vna. Psalmus Confitebor tibi domine in toto corde
meo in consilio iustorum et congregacione. Hec enim congregacio et ordina-
cio in celo refulget, in naturis ostenditur, in operibus exemplificatur, in di-
uinis legibus precipitur et in toto Christi corpore mistico obseruatur. In celis enim
angeli ad archangelos, archangeli ad principatus, principatus ad potestates,
potestates ad virtutes, et virtutes ad dominaciones, et dominaciones ad thronos,
et throni ad cherubin, et cherubin ad seraphin secundum obediencie et illumina-
cionis ordinem ordinati ordinantur, et ipsa multitudo angelorum que in exer-
citu agmine ad vnam personam que in quolibet ordine preeminet adunatur
et ideo ordo celi vocatur quia omnis ordo est religio multorum in gradibus
differencium ad vnum. Job xxxviij Numquid nosti ordinem celi et racionem eius
pones in terra. Hoc in naturis ostenditur, vbi multi ramusculi ad virgas,
vbi multe virge ad ramum, vbi multi rami ad stipitem vnum, vbi multi
stipites in vnam radicem insigunt ut omnia folia fiant et parti-
cipia sunt qui est in radice. Ro xi Socius radicis oliue in pinguedinis

hur

Et que ponatur con-
dictum et quia
irracionabilia aliqua
habitu dicuntur
ad se inuicem
ideo synagoga

Aduna ce

factus est / sic multi grues unam secuntur ordine litterato / Sic multa membra
in corporibus unius capitis percipiunt beneficia j cor xij sicut enim multa membra
in uno corpore habemus / omnia autem membra non eundem actum habent / ita
multi unum corpus sumus in christo / in christi operibus hec adunacio exemplificatur
/ Ecce eius opus Luc. [illegible] in unum colligere dispersa / Opus autem opus est adunata dividere et dispergere / hic est quod dicit Johannes x fiet unum ovile et unus pastor / Mathei
xij Qui non colligit mecum dispergit / et qui non est mecum contra me est
hec reperitur in legibus divinis / est sicut dyonisius lex divinitatis est per prima media
in ultima reducere / Eius autem reductio ultiorum ad media / et ultimorum et mediorum
ad prima / non potest esse / nisi in ordine ad unum primum / Sic ergo divinitatis sicut de-
scensus est illuminacionum et carismatum ab uno / sic reductio est ad primum / hec enim lex
sicut superiora movet et ligat ad inferiorum providenciam et curam / contra infe-
riora ligat ad superiorum obedienciam / ut omnia hoc modo sint coniugata / Propter
dependencie gradus eius ut ewangelistis in progenie altera / Da lex sancta in gra-
du tuo / Sicut enim viij gradibus ascenditur ad divinitatis templum et altare / ut
dicitur Ezech. xl papatu scilicet patriarchatu primatu episcopatu abbatiatu / ecclesia prepositura
decanatu cura parrochiali / Cura enim archidiaconorum sub prepositura compre-
henditur / hic in toto mistico corpore quod est ecclesia observatur / in quo omnia ad unum
rediguntur / que petri clavibus committuntur / Mathei xvi tibi dabo claves regni celo-
rum / et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in celis / et quod cumque solve-
ris super terram erit solutum et in celis / et porte inferi non prevalebunt adver-
sus eam / Ecce celum inmixte clavibus / et claves celi dicitur terra clavibus
subiacet / et quicquid in terris ligatur / ad solvendum coram deo ligatum / ad solvendum
reputatur / Infernum comprehenditur in potestate / et non prevalet tenet quem clavis
vult de inferno / hec clavis primi committitur / ut plenitudo potestatis in primo osten-
datur et in alios ab illo secundum partem sollicitudinis in quam vocatur committatur
Ysa. xxij Dabo clavem domus david super humerum eius / et aperiet et non erit qui
claudat / et claudet et non erit qui aperiat / et figam illum paxillum in loco fide-
li / et erit in solium domus patris sui / et suspendam super eum omnem gloriam do-
mus patris sui / paxillus dicitur clavis eo quod sibi innititur totum ecclesie tabernaculum
/ gloria que tota non est suspensa in eum nisi in disposicione et patrocinio et
regimine habet omnem gloriam ecclesie / que est domus dei patris sui / Et quod dicitur
loquar trinitatis ipsa hanc custodit adunacionem / in qua pater ordine nature princi-
pium est totius divinitatis / filius a patre solo per generacionem omnia accepit et
accepit / et spiritus sanctus a patre et filio accepit unitas per communem patris et
filii spiracionem / hanc ergo adunacionem petimus / o pater ut adunare velis eccliam
et regere / Regere est regulis et principiis legalibus et canonicis universitatis in
expletionem sui officii dirigere / Propter virga directionis virga regni tui / Enim virga
significat regis potestas / In virga autem rectitudinis significat precepta et principia
legalia / quibus est regendum / vel cum Exo. iiij dicitur matri moysen ad regem
dum ipsum dixit virgam quoque hanc tolles in manu tua / in qua facturus est si-
gna / hec ergo quatuor que distinguimus oramus sic diversificatur / ut duo
sunt secundum recessum a malo / et duo secundum ordinem ad bonum / Secundum recessum
a malo / dupliciter enim malum ecclesie extrinsecus illatum impugnans / et
est malum intrinsecus surgens bonum ecclesie adversans / Contra malum
quod extrinsecus impugnat ecclesie tranquillitatem / petimus pacificare
Hester xiij ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes optata cunctis
mortalibus pace fruerentur / Contra malum autem a nobis factum bonum ecclesie
adimens petentes divinam custodire / hoc autem malum est petim / a quo nos
custodiri per gratiam oramus / Propter nisi dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui

Rege

custodit eam. Sap. x Custodivit illum ab inimicis et a seductoribus tutavit
illum. Gratia autem dei sit in ordine ad bonum quod dupliciter accipitur scilicet in par-
ticipatione boni ecclesie et perfectione boni persone et ut percipiamus bonum ecclesie
non percipit nisi in adunatione cum membris ecclesie. Ps. Particeps sum deus
omnium timentium te et custodientium mandata tua domine. In perfectione autem boni
persone indigemus divino regimine ut longinque et recte tendamus in bonum spirituale
vite persone et ideo dicimus regere. Apoc. vii Agnus dei reget eos et adducet ad
vite fontes aquarum. Hec autem omnia secundum ordinem a capite descendit in corpus
quia pacificatio ecclesie est in prelatis sicut ab incursu malorum preservatis eccle-
siam et ideo murum se debet ponere pro ecclesia et suscipere in se ictus et insultus
hostium sicut dicit Johannes x Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis et
ideo dominus increpat quosdam Ezech. xiii dicens Non ascendistis ex adverso nec oppo-
suistis vos murum pro domo Israel. Similiter ad prelatos spectat custodia quia ipsi
sunt custodes ecclesie sicut dicit Ys. lxii Super muros tuos constitui custodes tota
die et tota nocte non tacebunt. Adunatio ecclesie est in ipsis quia ab ipsis profluant
carismata quibus adunantur. Unde Ephe. iiii Solliciti servare unitatem spiritus in
vinculo pacis. Regimen autem totum est in manibus eorum. Act. xx Attendite
vobis et universo gregi in quo posuit vos spiritus sanctus episcopos regere ecclesiam dei quam
acquisivit sanguine suo. Sic ergo summam quatuor significatis dicimus quia pacificare
custodire adunare et regere digneris quia sue dignationis est quod facit et non nostri
meriti. Ps. Non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam. Toto or-
be terrarum quia sicut dicimus ecclesia tua diffusa et diffundenda est in toto
orbe terrarum sicut vocata est de omnibus finibus terrarum et hoc significatum
Actuum ii cum omnibus linguis inceperunt predicare apostoli erant in Ierusalem habitantes vi-
ri iudei ex omni natione que sub celo est. Ys. xlix Dedi te in lucem gentium ut
sis salus mea usque ad extremum terre. Act. i Eritis mihi testes in Ierusalem et in omni
Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre. Una cum famulo tuo papa nostro N.
Hic tangit membra officialia a quibus principaliter hec profluit unitas
et hoc cum dicit una. Una est adverbium quod idem est quod simul et notat associationem
capitis cum corpore. Dicitur autem famulus eo quod ad ecclesiasticum huius sacrificii
pertinet famulatum. Papa autem dicitur quia est pater patrum et successor Petri et
vicarius Ihesu Christi. Noster autem dicitur quia per ipsum nobis hec influitur communio et ideo
non valet oblatio si ab unione ordinis et obedientie scindatur ut supra. Un-
de Leo magnus papa sic dicit Divine religionis cultum quem in omnes gen-
tes omnesque nationes dei voluit gratia coruscare ita dominus noster Ihesus Christus
humani generis salvator instituit ut huius muneris sacramentum in beatissimo
Petro apostolorum omnium summa principaliter collocaret atque ab ipso quasi quodam
capite dona sua vellet in corpus omne manare ut exortem se misterii
intelligeret esse divini qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in con-
sortium divine unitatis assumptum id quod ipse erat voluit nominari dicendo Tu
es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et ideo pape
nomen sicut ab eo a quo hec profluit ecclesie unitatis communio est hic expri-
mendum. Unde Pelagius papa dicit ab universi orbis communione
separati sunt qui quacumque dissensione inter sacra misteria apostolici pontificis
nomen secundum consuetudinem non frequentant. Et antistite nostro N. Secundo
gradu quia antistes noster est quasi canalis per quem nos a primo capite pa-
pa ista communio descendit unitatis sicut unguentum primo descendit a ca-
pite in barbam que capiti adheret et a barba stillat in superiora et a superio-
ribus in media et fluit usque ad oram in fimbriam vestimenti.
Papa enim et episcopi quamvis super sint constituti et in hoc sint loco pastoris

secularis / tu et ipsi homines sunt et fragiles / et ideo indiget ut oret pro ipsis / et magis ceteris indigent quam alii / quia quantoplus innititur eis ecclesia / tanto indigent maiori adiutorio gratie / quia plus eis quam aliis diabolus insidiatur / Unde dicitur Threni. i. facti sunt hostes eius in capite / et inimici eius locupletati sunt / Et regi nostro casimiro / hic enim in exterioribus defendendis et regendis unitati pacis et communionis ecclesie subministrat / et fluit ab eo in nos rectitudo iustitie et pacis / Unde secundum ieremiam / inuenimus scripsisse per manum baruch notarii sui / sic dicentis Baruch i. orate pro uita nabuchodonosor regis babilonie / et pro vita balthasar filii eius / ut sint dies ipsorum / sicut dies celi / Unde cum dixit dominus luce xxii / cum diceretur / Ecce duo gladii hic / satis est / quia feritas quorundam saeuiens in ecclesiam comprimenda est gladio materiali / et aliorum contumacia / se unitati ecclesie obiciens gladio spirituali est scindenda / et ideo per personis illis quibus usus gladiorum dei commissus est / quia continet ecclesie unitatem specialiter est orandum sicut supra in quarto capitulo apostoli ad thimotheum est ostensum / hiis autem sic membra simplicia adiunguntur omnes / cum dicit / Et omnibus orthodoxis / orthodoxum dicitur a greco orthos quod est rectum et doxos quod est doctrina / id est regula / hoc est qui rectam et sanam tenet fidei doctrinam / Sic dicitur Galla. vie. Quicumque hanc regulam secuti fuerint pax super illos / et misericordia et super israel dei catholice et apostolice fidei que est tota et ab apostolis fundate fidei / cuius simbolum expositum est / Cultus autem est seruitus dei / et tali debita fidei que seruitus theosebia uel eusebia uocatur / hoc est dei seruitus / id est bona seruitus qui cultus sacrificiis et oratione et bonis exhibetur operibus / ut in antichitis diximus omnes omnes fidei cultores in ciuitate ecclesie / hoc est congregatione ciuium unitate et ideo orandum est in oblatione sacramenti pro ipsis / ieremie querite pacem ciuitatis ad quam transmigrare uos feci et orate pro ea dominum quia in pace illius et pax vestra / hanc huiusmodi expositionem orationem quidam dicunt a pelagio papa factam quam aliquis solus et nullo alia consecrationi sacramenti premittebat / quia beatus petrus antiochie primam dicens missam dicitur / non nisi tres in missa orationes dixisse ante consecrationem unam / et eam quam dixit in consecratione / et dominicam orationem post consecrationem / quidam autem dicunt quod eam fecit Gregorius

Ex ista predicta sacri canonis luculenter claret quod alma mater ecclesia a spiritu sancto edocta / et ab eodem recta rationabiliter / et merito orat pro tota congregatione fidelium / et principue pro personis eam dirigentibus et regentibus / tam in statu spirituali quam seculari / et signanter pro uicario beati petri in domo apostolo / cui subest potestas secularis / tamquam membra capiti / Occasione horum etiam predictam moueo presentem questionem /

tam secularis
quam spiritualis

Utrum pape vero successori petri principi apostolorum qui est caput ecclesie / unione katholice / quilibet homo de necessitate salutis teneatur subesse / Et quod

q^o

quod sit sic ad arguitur sic / Summo pontifici quilibet homo de necessitate salutis tenetur subesse / ergo pape / ista quia papa non est summus pontifex / probatur quia summus pontifex est ille / de quo dicit apostolus ad hebreos. vii capitulo cum dicebat / ut nobis congruit pontifex sanctus / innocens / impollutus segregatus a peccatoribus / et excelsior celis factus / modo talis non est papa ut notum est / Sed ante principale arguitur sic quod nemo potest saluari nisi subsit meritorie ihesu christo ut notum est / Sed ipse est summus pontifex ut patet ex dicto apostoli iam allegato et per consequens quod sic / In oppositum per ueritate eius est decretalis extravagans bonifacii que dicit / Subesse romano pontifici omni humane creature est de necessitate salutis / talis autem est papa / ergo etc. / Videndum in ista questione sunt duo articuli In primo ponentur notabilia expositiua terminorum in titulo questionis positorum

In secundo ponentur questiones cum earum corollariis. Et cum sit argumenta
contra eas mouebunt. Quantum ad primum videndum est primo dicit
in titulo questionis pape. Unde papa est persona dignissima ecclesie katholice
in officio ecclesiastico cognoscendi et diffiniendi communicam matrem catholicam et er-
rores circa illam corrigendi et purgandi atque in vniuersa illa matre ecclesia curam
habendi omnium ecclesiarum et omnium christi fidelium super terram. Et dicit persona dignissi-
ma in officio ecclesiastico etc. quia non oportet quod sit dignissima simpliciter quia alias solus christus
esset papa. Et addit super terram quia non habet curam christi fidelium super terram ut illo-
rum qui sunt in celo, nec sub terra ut illorum qui sunt in purgatorio, quia non est
sibi dictum quodcumque ligaveris super terram vel sub terra, sed super terram
etc. Et sic nomen papa non exprimitur in sacra scriptura, sed est sumptum ab interiectione
pape quod est admiracionem. Unde olim quamvis episcopi sunt vocati pape, quod tamen
ex causa precatoria soli romano pontifici est reseruatum. Nec quia episcoporum ecclesiarum
esse auctoritatibus ecclesiasticis sicut pontifex romanus. Hoc tunc erat quando ecclesia
adhuc novella ab opportunis ecclesiasticis decretis et legibus erat nuda. Et quamvis auctoritas
pape non erat ita cognita et manifesta. Sed cum spiritu sancto inspirante qui in-
fallibiliter regit ecclesiam christi doctores et prelati partim cognouerunt ex scriptura quod
christus constituit unum apostolorum generalem vicarium ecclesie sue in terris scilicet beatum
petrum et partim doctrine luminis naturalis quod non est bona pluralitas principatuum et quod
principatum eo quod optima policiarum est ubi unus monarcha principatur, statue-
runt et decreuerunt per canones quod illius episcoporum patriarcharum et ceterorum
prelatorum principem sacerdotum summum sacerdotem plenum episcopum vel romanum
pontificem sic appellat ut patet de [illegible] et talo sequenti illius patriarchatus
ex ista nomina romane auctoritatis ecclesie [illegible] et qualis precatoria ex inspiracione spiritus
sancti sunt pro supremo episcopo reseruata quidem et precatoria specialiter appellauerunt quod
tractum est ab interiectione pape quod est admiracionem. Unde eis conuenit
pape qui in potestate et auctoritate in conuersacione et sanctitate vel in auctoritate et potestate
sola sunt admirabiles racione primi cuius est summus papa possessor. Et precatoria primus
summus pontifex fuit beatus petrus apostolus et similiter sui successores qui in tam auctoritate
et potestate admirabili extiterunt vita sancta et moribus claruerunt racione sancti summi
pontifices, et si iniqui in vita et ut sic fures et latrones et tamen racione auctoritatis
et potestatis plus pontifex et vere dicuntur pape, quia papa est nomen officii principatus et non
non vite. Unde ergo dicere quod illis pape sit nomen quod est capiendo pape sic quod debetur
illis et non aliis qui in conuersacione et sanctitate sunt admirabiles est error
grauis. Et qualiter hus in pluribus punctis sui tractatus de ecclesia affirmat
et supposuit. Sequitur enim illo sequeretur quod beata virgo maria hic in mundo fuisset papa
similiter Johannes baptista, Jeremias fuissent pape, quod in conuersacione fuerunt
admirabiles et sanctitate. Item etiam sancti Anthonius et Benedictus et ceteri qui sunt
sanctitate admirabiles fuissent pape, immo sancta vrsula et Elizabeth, Katherina,
Margaretha, Dorothea, Barbara etc. et omnes tales ut habetur ex legendis sunt ad-
mirabiles in conuersacione et sanctitate. Sed quis hoc dicet nisi insaniatus. Item
sequitur quod illi romano pontifici qui est malus sit non papa non pape conueni-
ret et sic non est verum et sic papa suumque oppositum infra ostendetur. Hoc
enim nomen datum est soli romano pontifici propter potestatem et auctoritatem ecclesia-
sticam admirabilem qua omnes iudicat et ab nullo iudicari [illegible] regulariter
nisi in casu heresis vel etiam in aliis casibus ante expressis. Unde quamvis beatus
Jeronimus sanctum Augustinum vocauit papam epistola viii ubi sic scribit: Domino vere
sancto et beatissimo pape Augustino Jeronimus salutem. Item Augustinus beatum Ambrosium

ymo

scribens ad Paulinum in epistola xxxiiii ubi sic scribit libros beatissimi pape Am-
brosii credo herere sanctitati tue. Item epistola x Olipius et Augustinus domino beatissimo
pape Innocencio / hic fuit iste Anclitus sed Innocencius episcopus Rome. Item Bonifacius comes
in epistola ad Augustinum dicit contra novitates ipsa, ut de multis plerisque sepe pre-
cedat / dum et quidam vocat auctores presbiteros papas etc. hoc est ideo quia tunc
hoc nomen quod fuit episcopis / qui et propter sanctitatem et propter auctoritatem fuit ad-
mirabiles propter eorum paucitatem / invenitur tamen beatus Jeronimus beatus Augustinus et
aliqui beatum Ambrosium etc. asserunt fuisse tante auctoritatis et potestatis
etc. sicut Romanum pontificem. Vel dicendum quod fuisset de gremio illius ecclesie
Romane. que est congregatio ex papa et cardinalibus. Sed qua infra dicetur
hereticus tantum auctoritatem indicabat in premissa materia katholica et ecclesia / sicut
unus ex illis / quod tamen Wiclefiste hereticus mittit ubi supra et stulte errat

Secundo est notandum quod dicitur in titulo questionis vel successori / quod papa dupliciter potest
dici verus successor Petri. Uno modo veritate se tenente ex parte vite. Alio modo veritate
se tenente ex parte officii. Primo nullus malus papa est verus successor Petri prin-
cipis apostolorum / sed solum bonus qui tenet et sequitur vitam Petri. Sed
secundo modo quilibet papa rite et legitime electus sive bonus sive malus est verus
successor Petri principis apostolorum / quia succedit Petro in officio ecclesiastico diffiniendi
et cognoscendi universam fidem katholicam et cetera ut patet supra dictum est

Unde hereticus eratius non distinguens inter veritatem vite et veritatem officii heretice
negat esse verum papam / verum episcopum / vel prelatum / vel sacerdotem in peccato morta-
li existentem / volens astruere illum articulum etc. si papa episcopus vel prelatus vel sacerdos
est in peccato mortali tunc non est papa episcopus vel prelatus vel sacerdos. Quem
errorem videtur probare multis auctoritatibus / quas tamen non probat, ut infra pate-
bit / non distinguens inter predictas veritates. Preterea cum officii quod sibi et aliis
et aliorum utilitate data est / non degenerat ex veritate vite / alias nullus malus
existens in officio suum officium vere gereret. Et sic nullus malus sacerdos vel prelatus
vere consecraret / vere conficeret vel vere absolveret / et alia sacramenta vere ministraret / quod
esset error nimis magnus. Et fideles essent in nimia positi perplexitate / quod
cum servata forma ecclesie in sacramentorum consecratione et applicatione
sine revelatione nullus esset certus et securus quando essent vera sacramenta
et si esset vere baptizatus vel absolutus etc. Cum nullus esset certus et se-
curus de prelato vel sacerdote si sit probus vel malus. Sed hoc esset nimis
periculosum contra religionem christianam. Item quia si sacerdos malus vel prelatus non
vere consecrat / non vere conficit / non vere baptizat non vere absolvit. igitur pre-
tense consecrat conficit baptizat et absolvit / et per consequens non consecrat non
conficit etc. Si autem adversarius dicat quod vere consecrat / vere conficit / vere ab-
solvit etc. igitur malus prelatus vel sacerdos vere gerit officium suum et per consequens
est verus prelatus et sacerdos. Item verum est corpus Christi, quod et vere conficitur
misterialiter per sacerdotem malum. Similiter verum est baptisma quod
et vere consecratur misterialiter per sacerdotem malum. Similiter ordinandi non
ponentes obicem vere sunt diaconi subdiaconi diaconi / ad sacerdotes ordina-
ti per episcopum malum. Similiter baptizati vel absoluti per malum prelatum vel sa-
cerdotem per se non ponentes obicem verum suscipiunt sacramentum quo ad sacramentum
et effectum sacramenti / igitur malus sacerdos vel prelatus vere consecrat / vere conficit
/ vere ordinat / vere baptizat / et vere absolvit / quia illa est nota a passivo ad suum
activum / quia si a sacerdote malo vel prelato vere conficitur corpus Christi / igitur sacerdos
malus vel prelatus vere conficit corpus Christi etc. Ista notatis rectificando quas ad
formam / et cetera patet per beatum Augustinum in multis locis etc. in libro de corpore

domini autem et habetur 1 q 1 Intra catholicam ecclesiam in misterio corporis et sanguinis
domini nichil a bono maius nichil a malo minus conficitur sacerdote quia non in merito con-
secrantis sed in verbo conficitur creatoris et virtute spiritus sancti Idem contra petilianum
et habetur 1 q 1 dominus declaravit sic dicit xxiiii cum solo sacramento gerit ordine officio
et non misterio est sacerdos sicut fuit pontifex Cayphas persecutor domini et ve-
rissimi sacerdotis Caritatem ipse habere non est subaudi quo ad pietatem quod dat
tamen verum est quia non dat suum sed dei Idem in libro de verbis et habetur 1 q 1
Christus quid facit quid nobis facit Christus qui eandem tradicionem quam dixi ad-
noravit qui autem tradicionem domini in loculis dominicis fidem posuit ex-
hibere cum ceteris discipulis ad predicandum regnum celorum misit ut monstraret do-
na dei pervenire ad eos qui cum fide acciperent et si talis sit per quem accipiat
qualis Judas fuit Ambrosius in libro de omni veteris testamenti et habetur 1 q 1 dictum
dictum est a deo tibi filiis Aaron vos ponite nomen meum super filios Israel
ego dominus benedicam eos ut graciam traditam per misterium ordinati transfunderet
hominibus nec voluntas sacerdotis obesse aut prodesse possit Sed meritum be-
nedicenti non posceret Quanta autem dignitas sit sacerdotalis officii in ordinis
hoc adverte animus dictum est nequissimo Cayphe interfectori salvatoris ut me-
recetur hoc a semetipso non dixit sed cum esset pontifex sacerdotum anni illius
prophetavit per quod ostenditur spiritum sanctum datorem graciarum non personam sequi digni
aut indigni Sed ordinem tradicionis ut quamvis aliquis boni meriti sit
tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus ut officium misterii exhibeat Dei
autem est effectum tribuere benedictionis Et ex hoc idem Augustinus dicit Dedit bap-
Judas et non est baptisatus per Judam Dedit Johannes et baptisatus est per
Johannem quia qui datus a Juda baptismus Christi est qui a Johanne Jo-
hannis erat non Judam Johanni Sed baptisma Christi tantum permanet quod
datum baptismo Johannis prepositum invenitur secundum canonica testimonia quod quicquid
sacerdos ad plebis malus cum fide facit pro officio suo licet indignus sit
et indigne ministrat tamen divina gracia cooperante ratum esse concedimus et
perquirit quales talis vere conficit vere consecrat vere absolvit vere ordinat veri-
tate scilicet tenentes ex parte officii non ex parte vite et per omnis qui vere officialis
domini Jhesu Christi ut quod Christus fideles suos securos redderet noluit salutem eorum
a vita sacerdotum que incerta et variabilis est dependere Sed ab officio quod est
certum et permanens et quamvis ex illo faciat deus ratificat circa fideles
non quod malicia sacerdotum obest fidelibus quia ad sacramentorum confectionem ad collatorem

Tercio est notandum quod dicitur in titulo hodie petri principis apostolorum Circa petrum
apostolus principes apostolorum fuit multipliciter ex scriptura ostendi potest Primum quia ewangelista describens
nomina apostolorum dicit Duodecim autem nomina apostolorum sunt hec primus Si-
mon qui dicitur petrus et Andreas frater eius etc. Secundo manifeste petrum
habuisse primatum apostolice dignitatis quem de prioritate vocacionis non dicit hic
cum frater eius Andreas prius vocatus fuit quam frater petrus Sicut legitur
Johannis primo pro quo facit quod sibi singulariter dicit salvator Mathei xvi Et ego dico
quia tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam et porte inferi
non prevalebunt adversus eam et tibi dabo claves regni celorum et quodcumque
ligaveris super terram erit ligatum et in celis et quodcumque solveris super terram erit
solutum et in celis Et nusquam legitur in scriptura quod alteri quam petro dedit claves
regni celorum Sic etiam legitur Johannis 1 in sua prima vocacione ubi dicit sibi
Tu es Simon bariona tu vocaberis cephas Cephas autem non tantum signat
idem quod petrus Sed ut dicunt periti linguarum quod sonat idem quod caput Ideo excella

tionis in disputatione / videtur omnino expresse ipsum in caput preficere intendebat
ista ut apostolorum esset capitaneus. Unde beatus dionisius in libro primo de divinis no-
minibus capitulo iiij^o vocat ipsum petrum verticalem i. capitalem seu capitaneum
Et in libro de ecclesiastica ierarchia vocat eum discipulorum verticalem i. capitalem
sive capitaneum. ubi iste sanctus doctor et magnus qui pauli erat discipulus
petrum vocat verticalem discipulorum. per hoc innuens quod erat princeps omnium
discipulorum. Item christus post resurrectionem suam apparuit petro thome
nathanaeli iacobo et iohanni et aliis duobus discipulis sicut legitur iohannis
xxi. et sumpto cibo cum ipsis specialiter / commisit petro curam sive pastum agno-
rum et ovium dicit soli petro / presentibus ceteris pasce agnos meos / et pasce
agnos meos / et pasce oves meas. Unde constat quod christus loco sui curam
omnium sibi commisit / et claves regni celorum sibi dedit singulariter. Ex quo in genere
sibi dicit pasce agnos meos pasce oves meas. Curam tamen nec dilecto
suo iohanni nec iacobo fratri suo commisit. Unde constat per hoc quod petrus
primatum loco sui super gregem suum singulariter voluit obtinere / immo si secun-
dum rectius inspiciamus. Ecce plana ratio huius prelationis petri in primatu. Cer-
tum ille ex lege dei pro christo debuit in gradu cure succedere / qui christum plus ce-
teris diligebat / sed non est dubium quin ille circa gregem christi magis sollicite
vigilaret / qui christum amplius diligeret. Unde hic christus premisit querendo Symon
iohannis diligis me plus hiis / quod dictum licet possit dupliciter accipi / aut
ut sit sensus diligis me plus hiis i. diligis me plus quam istos / aut sit sensus
diligis me plus hiis i. plus quam isti me diligunt / quia tamen primus sensus in-
quisitionis ipsius a petro qui propter christum relinquit uxorem et filios et cetera
sicud ipse de se et aliis dicit mathei xix / Ecce nos relinquimus omnia et se-
cuti sumus te. fuisset inutilis / quia dubium non erat apud petrum sicut
aliorum apostolorum / quin cum christum plus dilexit quam suos apostolos / ideo videtur
secundus sensus esse tenendus. Constat autem quod illum sensum christus nullatenus
ab eo quesiuisset / nisi dilectionem maiorem eius quam aliorum ad se in eius
corde vidisset. Unde merito apostolorum dilectionis curam generalem ovium et
et agnorum singulariter ipse accepit. Item dionisius beati pauli discipulus et ei assi-
stens in morte scribit in epistola de morte apostolorum petri et pauli ad thimotheum
beati pauli discipulo quod paulus dixit petro cum separarentur ab invicem ducti
ad supplicia hoc verbum pax tecum fundamentum ecclesiarum / et pastor ovium
et agnorum christi. Et econverso petrus sic paulo respondit. Vade in pace predicator
bonorum ... mediator et dux salutis iustorum. Dionisius vero scribit
tunc se hoc illo tempore audisse ab eis. Unde constat paulum reputasse petrum
fundamentum ecclesiarum / et sic principem inter apostolos. Item soli petro osten-
sum est linteum submissum de celo et solum super eum submissum
est in quo erant omnia quadrupedia serpentia terre et volatilia. Sicut
legitur actuum x. Et insuper soli sibi dictum est / de illis omnibus animalibus Surge
petre occide et manduca / quod linteum non ambigitur universum mundum ad cunctis
hominibus diversorum rituum designare. Hoc dictum est enim occidere et ma-
nducare non aliud erat petro quam perversos mores in ipsis rescindere et eosdem
sua persona toti incorporare ecclesie. Unde apparet eius primatus in omnes
In cuius signum singulariter legitur iohannis xxi. quod petrus traxit rethe in
terram plenum magnis piscibus. Item circa exactionem didragme

discipulis christi petentibus exactores dixit petro magister vester non solvit didragma
sicut legitur matthei xvii quod videtur esse factum non ex alio nisi quia petrum ma-
iorem ceteris estimabant / quod christus volens et effectu ostendere petrum fore
successorem suum in solucione didragmatis sibi iunxit Vade inquit ad mare
et mitte hamum et piscem qui primo ascenderit tolle et aperto ore eius invenies
staterem et illum sumens da illis pro me et pro te / Et hoc ex eo quod sequitur liquet
legitur enim in alia quod accesserunt discipuli ad ihesum dicentes / Quis putas maior
est in regno celorum Ubi videtur eos conturbatos fuisse ob hoc quia petrus
reputatus est in facto illo maior ceteris Et ob hoc esse celatus hoc quesierunt cau-
sam maioritatis contra principatum petri sub christo / Ex hoc ostenditur cum christus doctri-
nam quam omnibus apostolis tradebat / per petrum in ceteros diriuari voluit matthei xviii
ubi sic scribitur conspiciens ihesus in discipulos suos dixit simoni petro Si pec-
cauerit in te frater tuus / vade et corripe eum inter te et ipsum solum etc. / Item
eius principatus ostenditur Et iterum ex hoc / quod ipse a christo scire voluit de
christi doctrina / nunquid solis discipulis eam tradidit an omnibus luce xii ubi sic scri-
bitur ait autem ei petrus domine ad nos dicis hanc parabolam an ad omnes / Item
ex hoc quod ipse solus petrus super mare iussus est venire ad christum matthei xiiii
ut daretur intelligi quod totum mare per orbem designatum sub sua dicione te-
neret Ex hiis patet petrum fuisse principem apostolorum

Quarto notandum dicitur caput ecclesie / quod est duplex scilicet principale prima-
rium et auctoritatiuum Aliud est secundarium vicarium et officiale / Primum
est christus / secundum est papa Sicut enim christus dominus est per se pastor gregis sui
Apostoli vero sui fuerunt vicarii pastores ut canit sancta ecclesia Sic christus est ca-
put per se auctoritatiuum totius sancte ecclesie super terram / Papa vero est eiusdem
ecclesie vicarium officiale et ministeriale ministerium et ecclesiasticum caput secundum
fontalem et capitalem in eo plenitudinem potestatis ecclesiastice officialis vicarie
et ministerialis / Et licet christus hic viator existens fuit papa / fuit tamen principale
et primarium caput / fuit enim papa secundum esse. Christus enim tunc non vocabatur
papa / quia adhuc ille terminus non fuit inuentus / quia non est nomen scripture
/ sed a gentilibus introductus Unde Canus si ad rem potius oculum retorque-
rem appositum nominato termino unde certum habetur christum fuisse papam Si ea-
nus est negare non potest / et hoc secundum esse quia supremus in dignitate et
officio ecclesiastico / dico quod supremus pontifex et christus alterum omnium aliorum viatorum
hic super terram / et christus est idem caput ecclesie post ascensionem / quod fuit ante
ascensionem / quia idem christus in mundo / quia hic viauit idem ascendit in celum
/ et per quem est et fuit idem caput spiritualiter ecclesie militantis / Sed aliter fuit caput
cum ascensione ecclesie militantis conuersando hic in terris / quia sua presencia
et conuersacione corporali / qualiter post ascensionem / non sit iam caput ecclesie
predicte cum ab ea per ascensionem suam subtraxerit conuersacionem et pre-
senciam corporalem iuxta illud Iohannis xvi Exiui a patre et veni in mundum
iterum relinquo mundum et vado ad patrem / nec recedens ex hoc mundo
desiit esse / caput extra corporale ecclesie militantis / cum idem caput sit con-
tinue et manebit ad consummacionem seculi Sed desiit esse caput corpora-
le per subtractionem conuersacionis presencialis et presencie corporalis Nec igitur ecclesia mi-
litans manet acephala carens tali capite in humanis presencialiter et cor-
poraliter conuersante ad quod debet esse respectus et recursus in vniuersa
ma katholica et ecclesiastica / Et quod visibiliter debet regere / dirigere et emendare

pete vniuersorum xpi fidelium sup terram habendo usque ad consumacionem
seculi / dicens ei singlariter pre ceteris Tu es petrus et sup hanc petram edificabo etc
Et iterum dicens ei ter Pasce oues meas / vnde Cris[ostomus] i loco mei prepositus
et caput esto fratrum tuorum / ad idem Ambrosius sup lucam / Denique et si
aliis imperatur / ut laxent recia sua in capturam / soli tamen petro dicitur Duc
in altum / Et idem est aliud apostolicum piscandi genus / quo genere solum petrum
deus iubet piscari dicens / mitte hamum / et eum piscem / qui primus ascenderit
tolle / et habetur xx c. i / ubi glosa Per hamum ego intellige iurisdictionem
qua petrum prefecit aliis / quia hamo i. ferro resecantur carnes putride / dis-
trictio enim plumas et ideo solus piscatur hoc genere piscandi quia eum potestatem
ligandi et soluendi pre aliis habet ibi / Et cum omnes apostoli fuissent habituri eandem
potestatem in piscando Cum singlariter petro dixit Tibi dabo claues regni celo-
rum / nullibi legimus xpistum dixisse ad omnes vobis dabo claues regni celorum
Sed dixit Johannis xx Quorum remiseritis peccata remittuntur eis etc Cui ita
facile fuit dicere sicut dixit petro Tibi dabo claues regni celorum / Cur
singlariter a petro inquirens ter / si diligeret eum sibi singlariter oues pascen-
das esse commisit dicens ter / pasce oues meas / et agnos meos Cur soli
petro dicitur / duc in altum / Ceterum et aliis imperat ut laxent
recia sua in capturam / Cur soli petro dixit mitte hamum et eum piscem
/ qui primum ascenderit tolle / et aperto ore eius inuenies staterem illum sumens
da eis pro me et te / Et non videtur alia racio precipua nisi / quia eum in pote-
statem curie pastoralis aliis preferre voluit ipsum generalem vicarium et sup-
remum / Et sic caput ecclesie sue statuendo / et exponunt sancti doctores et canones
multi / Sed hus in libro suo de ecclesia negat petrum apostolum fuisse caput ecclesie
militantis / Et similiter nec papam dicens Tu xpistus solus est post ascensionem
et fuit ante ascensionem caput ecclesie / Et dicit quod gracia predestinacionis est vin-
culum / quo corpus ecclesie et quodlibet membrum eius alligatur ipsi capiti insolubiliter
/ Cuius oppositum deductum est supra / et deductum est quod petrus fuit caput
ecclesie corporale et spirituale / et sic sui successores similiter / potestas enim et auctoritas
creata generalissima sibi a xpisto concessa sup ecclesiam militantem cuius in pre-
sentem ecclesiam visibiliter conuersante et corporaliter fuit vinculo quo petrus
ecclesie sicut caput corpori fuit colligatus / Auctoritas et potestas spiritualis fecit eum
esse caput spirituale / et conuersacio sua visibilis cum ecclesia militante fecit
ipsum esse caput corporale / et ad hanc colligacionem sic capitis cum corpore
predestinacio vel gratia secundum presentem iusticiam fuit impertinens / licet enim secundum
illam fuit continuus ecclesie / sicut membrum corporis non tamen ut caput corporis
/ Sola autem auctoritas creata quae fuit in officio habendi curam omnium ecclesiarum
et vniuersorum xpi fidelium / fecit ipsum sic caput corporis ecclesie colligari / Et
in ista prerogatiua petrus omnes excessit apostolos / quia in solo petro fuit
illa auctoritas capitalis / fontalis / et generalissima Cui singlariter dictum
est a deo Tu vocaberis cephas / vbi [illegible] in sermone / Duc in
altum Cephas enim licet secundum syram (?) linguam interpretatur petrus / secundum aliam
tamen dicitur caput / quia sicut plenitudo sensuum consistit in capite / in ceteris autem
membris pars est aliqua plenitudinis / Sic ceteri apostoli vocati sunt in partem
sollicitudinis / Solus autem petrus assumptus est in plenitudinem potestatis
Tamen cum deus omnibus simul apostolis simul loquitur particulariter ait Quorum
remiseritis peccata remittuntur eis etc / Cum autem soli petro locutus est vniuer-
saliter ait Quodcumque ligaueris sup terram / quia petrus potest ligare ceteros sed non potest

legari / ut pote summus et summus magister et princeps ecclesie / quasi omnibus prius sit dictum legatur / non tamen aliis sine ipso / sed ipsi sine aliis quia ipse sine aliis hoc intelligatur posse de plenitudine potestatis / hic est etiam cum quibus et petrus dictum sit a aliis ligare ecclesia in capturam / singulariter dictum est petro duc in altum hec innocentius

Sciendum est notandum quod quia in hoc modo ecclesia est duplex / quedam est constructa ex lignis et lapidibus mortuis que est ecclesia materialis / et dicitur domus dei / de qua propheta dicit domum tuam domine decet sanctitudo ps. xcii°. Alia est ecclesia que est constructa ex vivis lapidibus / et illa est duplex scilicet katholica id est universalis et particularis / et utraque multiplex. Universalis est triplex / prima sancta katholica et apostolica ratione congregationis omnium canonicorum / secunda est sancta katholica et apostolica ratione unificationis auctoritatis sive ecclesie potestatis / tertia est tota multitudo predestinatorum que est triplicem familiam secundum tres mansiones / quarum una est celum / et familia in illa existens dicitur ecclesia triumphantium / in qua sunt omnes fideles adhuc in carne mortali contra insidias hostium spiritualium pugnantes / Tertia mansio est purgatorium / et familia in illa existens dicitur ecclesia expectantium / quia adhuc expectant in purgatorii penis / vel dicitur ecclesia dormientium / quia omnes anime in purgatorio existentes dormiunt / quo ad meritum quia ibi non amplius in merito proficiunt / sed in eodem gradu meriti in quo finaliter sunt arrepte ibi continue perdurant et sic perdurabunt iuxta illud Ecclesiastes xi si ceciderit lignum ad austrum / aut ad aquilonem / in quocumque loco ceciderit ibi erit. Ideo consulit sapiens fideli cuilibet dicens ante obitum tuum operare iustitiam quia non est apud inferos invenire cibum / et apostolus ad Ephesios v° estote imitatores dei sicut filii karissimi / et ambulate in dilectione fratres / sicut christus dilexit vos / hic ergo fideles in dilectione possunt ambulare amplius et amplius proficiendo / in celo autem sancti iam consistunt in dilectione / qui in purgatorio dormiunt / sed non cessant / sed continuiter patiuntur / et per satisfactionem purgatorii finaliter in celum deducuntur et ibi in patria requiescent / hec ecclesia est archa noe ratione salvationis / quia sicut solum animalia inclusa in archa noe salvata sunt a diluvio / sic soli isti et omnes isti salvabuntur a diluvio dampnationis eterne / et iam alii qui salvati sunt / et hec incepit ab abel secundum augustinum super johannem / unde christus xxiii dicitur ut veniat super vos omnis sanguis qui effusus est super terram a sanguine abel iusti. Dicitur autem potius incepisse ab abel quam ab adam / quia fuit prius iusticia continuata non interrupta per lapsum peccati / ut ostendatur quod ecclesia dei continue fuerit et nunquam desistat / includens primum iustum / et omnes inter medios / usque ad ultimum iustum includens / Abel dicitur principium ecclesie triplici de causa / scilicet quia virgo / quia iustus / quia martir / et illam tertiam solum ponit hugo in libro suo de ecclesia / et nullam aliam / Secunda est ecclesia militans presentis temporis / hec usque ad diem iudicii in se congregat bonos et malos / hec est archa noe congregationis et inclusionis / quia sicut in archa noe fuerunt animalia inclusa munda et immunda / sic hic / et sicut extra archam noe non fuit salus / sic extra ecclesiam non est salus / unde beatus augustinus in libro de fide ad petrum firmissime tene et nullatenus dubites / non solum omnes paganos / sed et omnes iudeos et hereticos / et omnes alios scismaticos / qui extra katholicam / presentem finiunt vitam / in ignem eternum ituros / qui paratus est diabolo et angelis eius / hec est sagena / in qua sunt pisces boni et mali / Matthei xiii° et sicut zizania cum tritico videntur / et hec est regnum celorum / in qua sunt quinque virgines prudentes / et quinque fatue Matthei xxv / ubi beatus gregorius / in genere sancta ecclesia decem virginibus similis denunciatur / in qua quia mali cum bonis / et electi cum

Nota quod ecclesia spiritualis seu mistica est corpus organicum misticum fide christi animatum in qua diffinitione corpus ponitur loco generis / additur organicum id est habens organa / quia secundum apostolum sicut in uno corpore naturali multa membra habemus / omnia autem membra non eundem actum habent / ita multi sumus unum corpus in christo / singuli autem alter alterius membra / et sicut unum membrum servit sibi et toti corpori / sic in ecclesia militante diversi in diversis statibus et officiis / sibi et aliis in ecclesia subministrant. Additur misticum / quia secundum apostolum sicut corpus unum est / et multa membra habet / omnia autem membra corporis cum sint multa / unum corpus sunt / ita et christus / nos qui in christo baptizati sumus unum corpus constituimus ecclesie prime ad Corinthios xii° / Additur fide christi animatum / quia sicut anima corpus sic fides est animam vivificat Abacuc / Iustus ex fide vivit. Sequitur quod omnes baptizati habentes fidem christi

R. Extra quam neque salus neque remissio

Et adversus sathanam spiritualiter triumphavit et iam in regnat in celis. Secunda mansio est terra / et familia in illa existens dicitur ecclesia militantium in qua

Sive in formatam sive informatam constituunt ecclesiam militantem ad Ephesios iiii° unum corpus habentes unum spiritum unum dominum unam fidem unum baptisma subiectando causaliter vel quod ecclesia est unum corpus habens unum spiritum / unum dominum / unam fidem / et unum baptisma. Ergo sequitur quod nulli heretici sunt in ecclesia militante / quia possunt esse in militante / sunt in ecclesia malignante et possunt esse / quia heretici non sunt fide animati quia quamvis appareant fidem sed per gratiam fuerint / quia heretici et scismatici non sunt

Nota

Abel

reprobis sunt commixti. Recte sicut virginibus prudentibus et fatuis esse prohibe-
De eadem dicit Crisostomus super illud Matth. xxii Congregaverunt omnes quos invenerunt bo-
nos et malos. Sic inquit ecclesia media est inter celum quod est locus tantum bonorum
et infernum qui est locus tantum malorum. Propterea ecclesia media eo quod intra se
bonos et malos colligit. Et hec multis aliis rebus comparatur sicut patet ex
evangelio. Sed hec propter infinitatem [illegible] brevitatem. Sed notandum quod autem katholica
quod scriptura non potest intelligi de ecclesia katholica que est universitas omnium prede-
stinatorum. Illa enim non congregat in se singulos prescitos sive bonos secundum
presentem iusticiam sive malos secundum presentem iniusticiam qui signantur per ma-
los pisces zizaniam paleam per non habentem vestem nupcialem per fatuas vir-
gines per hedos per vasa contumelie et per alia innumerabilia de quibus in evangelio
et illius potest esse pars nullus nisi predestinatorum. Oportet ergo preter ecclesiam predestinatorum
ponere aliam ecclesiam que in se congregat et includit omnes katholicos bonos
et malos predestinatos et prescitos de quibus similitudines et auctoritates scripture
et doctorum supra adducte sunt. Et hec est multitudo omnium sub baptismo et credu-
litatem articulorum fidei tenentium et quorundam operum in eisdem sacramentis. Et
hec est ecclesia militans. Et hec ecclesia incipit ab Abel ex causis supra dictis.
Unde Vincencius in speculo historiali dicit ab Abel dicitur incepisse ecclesia
quia si ab Adam incepisset non fuisset gratia. Et quia in Cayn secundum cepit iniustorum
reproborum malicia. In Abel vita bona vita iustorum patria. Et ista ecclesia sicut
et prima dicitur katholica [illegible] et quandoque dicitur universalis [illegible] ut infra.
Habet autem hec ecclesia militans ecclesias alias particulares. Nam ecclesia mili-
tans predestinatorum est pars ad istam. Ecclesia militans Coloniensis, Traiectensis, Wla-
dislaviensis [illegible] continentis pro contento. Sicut [illegible] et ite-
rum ibidem videns civitatem Ierusalem flevit super illam. Et particularis quibus ho-
minis in gratia est ecclesia militans. Et sic fit particularitas secundum magis et
minus. Et secundum diversa aliquando fit particularitas racione gracie predestinacionis
et secundum presentem iusticiam ut gratum facientem. Aliquando racione loci. Aliquando
racione persone. Unde versus [illegible] tenetur deus et
laudatur ubi est ecclesia Christi. Tercia ecclesia est ecclesia Romana et illa est congre-
gatio ex papa et collegio cardinalium cuius caput est papa, collegium
vero cardinalium corpus, gerentes veri et manifesti successores principis apostolorum
Petri et collegii aliorum apostolorum Christi in officio ecclesiastico cognoscendi et di-
scernendi in universa mundi katholica et ecclesiastica et curam habent omnium [illegible] ma-
nendi omnium aliarum ecclesiarum et universorum Christi fidelium super terram. De
hoc loquitur canon qui ipsa valet omnes iudicare de ea nulli iudicare per-
mittitur ix q. iii [illegible]. Solam [illegible] omnis ecclesia regulanda est secundum romanam
ecclesiam. Et quia lex principii dist. xxi consequentes et ex eo sequenti. Item de eadem
dist. xxi ita scribitur. Quamvis universe per orbem katholice ecclesie constitute unus
thalamus Christi sit, tamen sancta romana ecclesia katholica et apostolica nullis synodicis
constitutis ceteris ecclesiis prelata est. Sed evangelica voce domini et salvatoris
primum primatum obtinuit. Tu es Petrus et super hanc petram edificabo eccle-
siam meam etc. Et infra. Est ergo prima Petri sedes Romana ecclesia non habens
maculam neque rugam. Et ipsa tamen integra in omnibus est sequenda dist. [illegible]
[illegible] in fine. Et dist. xix [illegible] et sequenti et dist. [illegible] pro cuius intel-
lectu est notandum quod sicut in corpore naturali animali et humano est dare tres re-
giones membrorum organicorum ex parte corporis phisici subservientium ipsi
anime scilicet regionem capitis, regionem manuum et regionem pedum.
Sic in corpore mistico ecclesie romane sicut ex parte corporis et membrorum

cuius tenentes se organice et officiales ipi ame mistice / scz xpo totius corpus scz ecclie militantis subseruientes sunt in triplici dra. prime et supme sunt qsi in regione capitis sicut sunt ptates pape et cardinaliu. Secunde et medie sunt qsi in regione manuu / sic sunt ptates primatum patriarcharum archiepiscoporum episcoporum / et archidiacono / Tertie et infime sunt qsi in regione pedum sicut sunt ptates plebanorum / et aliorum curatorum / Et hec omes ptates sunt una ptas supr eam. una ecclia Roma / quia nec altera urbis Rome / alia totius urbis existimanda est et Galie et Britanie. affrice persarum Indie et aliarum nationum / omes una xpm adorat / et unam obseruat regulam ueritatis / et quamuis diuersimode inuicem longe sint in illa congregatione fidei / et in illa ecclia / est alia ecclia quo ad officium et ptatem spualem / sed gnalis tn et non spealis / Sic illa est que est in regione capitis / Alie prtim gnales et partim speales / sicut ille que sunt qsi in regione manuu / Alie ueluti speales tm et ueluti indiuiduales / et ille sunt qsi in regione pedum / quemadmodum est unu pdicatu genus gnalissimu / sbe et genu subalternoru et speru et indiuiduorum / aliud qd est in pmo genere gnalissimu / aliud subalternu / aliud species specialissima / aliud indiuiduu / Sic in pposito que ergo est sic gnalis tn est ecclia cuius caput est papa / Corpus uero collegiu cardinaliu / que cum sit supma et gnalis tn ponit in regione capitis et merito / sicut in una parte capite est ab una pte sensus gnis non prtialiter / sed unlr et totaliter sentiendi et iudicandi totam uel mam illud pse quietias et dras eorum / Et ab alia pte sunt ibi sensus prticulares / prticulariter et prtialiter sentiendi et discernendi omes prtiales et prticulares mas sensibilium pse / Sic in ista ptate que ponit esse in regione capitis / est ab una pte ecclesiastica auctas et ptas unlis / et totalis hens non prtialiter et prticular / sed unlr et totaliter cognoscere et diffinire in causa ecclesiastica illuiare uisibiliu in iudicio certificare informare in hiis que sunt necessaria uel nocitiua ad salutem xpi auctore passe uniuersitate omnium xpi / in tota mra et uita katholica / bonos promouendo / et tuendo / facilitando et liberando ad faciendum bonum / et rebelles / contrarios et discolos compescendo impediendo tollendo p censuras ecclesiasticas / et p ministerium brachii secularis ut arceatur a malo / hens etiam illa ptas unlr et totaliter errores circa mam eorum corrigere et purgare / Et hec ptas ecclesiastica psonam pape respicit / Sunt etiam in eadem regione ptatis ab alia pte ueluti sensus particulares primi et pcipui et post sensus gnis ptates ecclie immediate sub illa totali / prtiales et prticulariter cognoscendi et iudicandi et diffiniendi / omes prtiales causas ecclesiasticas omnium ecclesiarum / et illuminandi informandi et certificandi uniuersitatem fidelium in uniuersis prtialibus et particularibus materiis katholicis et ecclesiasticis / Et hec ptates respiciunt collegium cardinalium in illa regione capitis / prima ptas est capitalis et fontalis plenitudo ecclesiastice ptatis super terram sic fatiendi ut uniuersum est / a quo fonte et capite scz papa. et eius ptatis plenitudine fluunt alie omes ptates / Sed ad collegium cardinalium sunt primum et pcipuum / in quo sicud possessum quem sunt primi et pcipui sensus prticulares spuales / et auctas ecclesiastice regendi et curam hendi omnium ecclesiarum / adeo congrue dicitur corpus illius capitis / qz in ipsum sic in corpus primo et pcipue et immediate insiores ecclie ptates ab illo capite uel fonte fluunt / et eius plenitudine ptatis / Ponit aut ille ptates pape et cardinalium in regione capitis / qz sicut in capite ab una parte sensus gnis / et ab alia pte sensus particulares / nec sensus gnis ibi pt esse sine prticularibus / nec econuerso / Sic in illo capite mistico ponit esse auctas officiaria et ministerialis / ac ptas ecclesiastica tota unlis / ueluti sensus gnis / et ab alia

medie

pte in illo composito sint ptates magis generales velut sensus particulares
inter prima sensus scdis / nec sede sine primis ibi esse pnt / et inter colligantiam
ponitur ptates in regione capitis / nichilominus quod caput et corpus dicunt
similitudinem a conformitate et influentie / ideo quod ab illo capite papa pri-
mo et immediate sit influencius quo ad ptates extrinsecus et spirituales in collegium
Cardinalium / igitur ex hac causa merito dicit corpus / alie ptates que sunt in
regione manuum / sicut ptates patriarcharum / archiepiscoporum / episcoporum et archi-
diaconorum / et ptates in regione pedum sicut plebanorum et simplicium
sacerdotum / dicuntur bene partes et membra illius compositi mystici / eo ab illo
capite et fonte fonte omnes ille effluant ptates / non tamen dicuntur corpus illius
ecclesie sicut collegium cardinalium / quod illi alii non sunt / in officio ecclesie constituti ad
cognoscendum et diffiniendum universam materiam heretico(rum) et credentium et corpus
circa illam corrigendi et purgandi / atque in universa illa materia alium pendi omnium
aliarum ecclesiarum et universorum christi fidelium / quod maiores cause ad solum
papam eo solo collegio cardinalium dicuntur pertinere / de hoc c. maiores / alii
autem vocati sunt in partem sollicitudinis / unde quo moyses ad consilium jetro
cognati sui constituit tribunos / quinquagenarios et decanos qui iudicare possent
debebant omni tempore in minoribus causis / maiora vero debebant ad eum referre
Exodi xviii° / Sic ecclesia ipsa et collegium cardinalium / quod ipse non potest sufficere ad
providendum omnibus aliis ecclesiis / et universis christi fidelibus / et ut eius laboris
esset partito in alios onere et christi fideles inter eorum ministerio negli-
gentia expedientur / in hiis que sunt necessaria ad salutem ministerium sue sollici-
tudinis vocavit patriarchas / archiepiscopos / episcopos / archidiaconos / plebanos et
simplices sacerdotes / nichilominus sibi maiora reservatis et auctoritate approbandi
improbandi ratificandi infirmandi / vel in toto tollendi et cassandi / quicquid
predictos fecerit magis beneficarum / sed cum prima ptas scilicet ordinaria suspen-
dendi ligare contra eam dispensare consilium tollere solvere mutare et cassare
etc. / Sollicitoque ptas minor esset tante efficacie circa ea in ligando solvendo et
discernendo / diffiniendo / percipiendo constituendo / tenendo / defendendo / approbando / susti-
nendo etc. / Sicut ptas maior / quod nequaquam quia xxi di. c. inferior sedes /
Cum hiis que in omnibus quanto celsior gradus tanto maior auctoritas invenitur
Cum maioribus signis est regendi et iubendi ptas quam minoribus obsequendi necessi-
tas / dicitur hec in vi cap. xxi / primus in fine / cuius ratio ponitur hec duo in ange-
lica quam in ecclesia ierarchia d. / quanto magis aliqua ptas descendit tanto ma-
gis diminuitur et dividitur / et contra quanto magis ascendit tanto magis
unitur et fortificatur / quod omnis virtus unita fortior est se ipsa dispersa et pro-
pter quod ad sui ministerium exercendum ministros requirit pauciores / unde plures sunt sa-
cerdotes curati quam episcopi vel archiepiscopi / et plures episcopi quam pape / quod spectat unius
inferiores ptates ad similitudinem primi principii et sicut in toto universo est uni-
ci / sicut declarat philosophus 2° celi dicens ab hoc igitur ente dependet celum et to-
ta natura / influens omnibus esse et vivere / philosophus igitur clarius / sed vero obscurius
xii metaphysice aut ex concludit / primum est principium et bona dispositione
rerum dicens entia nolunt male disponi / unus ergo princeps / in ergo suprema
supremus monarcha deus gloriosus voluit et docuit ut et in ecclesia ierar-
chia esset unus principans / in quo esset fontalis et capitalis plenitudo
ptatis a quo omnes inferiores effluerent ptates / hic autem post christum primus
fuit petrus / cui christus ambas claves tradidit et duos gladios commisit

Ut regimen totius ecclesiastice ierarchie / tam in spiritualibus quam in corporalibus ad
ipsum primo noscatur / quia autem successor petri eandem potestatem cum petro
cum corpus omnipotens non possit deficere alicui sue sponse super terram militanti
ecclesie / a qua plenitudine potestatis super terram et quia potestas superior includit inferiorem
ideo superior significat quicquid inferior potest et amplius / nam corpus potuit quicquid
quicquid apostoli potuerunt et amplius / apostoli autem potuerunt quicquid lxxii discipuli
et amplius / et secundum hanc proportionem se habent ad invicem successores apostolorum
nam vicarius christi papa potest quicquid possunt veri et manifesti successores apostolorum veri
sicut cardinales et amplius / et successores apostolorum possunt quicquid successores
possunt lxxii discipulorum / sicut patriarche archiepiscopi episcopi / et amplius quia cum omnes
preter collegium cardinalium gerentes lxxii discipulorum typum teneant / ideo quia
hoc sunt aliqui casus reservati summo pontifici / in quibus non possunt absolvere episcopi
et presbyteri curati / aliqui sunt reservati episcopis in quibus non possunt absolvere plebani
Et licet ita non fuerit in primitiva ecclesia / quia in ea fides christi percipiatur integre
debat [illegible] per apostolos ut ipsum ab ydolatria revocarent / sicut patet in legendis
singulorum apostolorum / modo autem legimus sic frequenter alia [illegible] esse tedere
[illegible] / nunc autem crescente malicia hominum / et fide stabilita / ecclesia spiritu sancto
inspirata hunc ordinem in iudicio ecclesiastico / et specialiter in absolucionibus racionabi-
lissime ordinavit / ut ita sit in isto corpore mistico ecclesie / qualiter est
in corpore naturali personali / videmus enim quod virtutes et potestates organice et
officiales in regione capitis propter convenienciam sensus [illegible] et aliorum X
privata sensuum plures possunt exercere actus naturales et vitales / sicut sentire et di-
iudicare / totam naturam esse sensibilia / quo ad convenienciam et dicam / videre
audire odorare gustare / virtutes autem et potestates organice officiales in re-
gione manuum / unum possunt preter unum solum sensum tactus / et in regione
pedum / adhuc possunt pauciores possunt exercere actus naturales et vitales / plus enim
multo manus subserviunt corpori quam pedes / cum manus possunt et nociva
amovere / et utilia ac necessaria corpori procurare / sicut patet per discurrentes / sed
in isto corpore mistico virtutes et potestates officiales et organice in regione
capitis existentes habent plures actus spirituales exercere / scilicet cognoscere diffinire in
omni causa ecclesiastica videre que vergunt in salutem vel periculum animarum om-
nes causas maiores et alias in quibus ab inferioribus ad illas superiores appellatur
[illegible] sic [illegible] / ut qui infames denunciat ipsos [illegible] et [illegible]
dent / ne eorum malicia ut cancer serpat in perniciem tam spiritualem quam temporalem
nam constare [illegible] diffiniendo / determinando / [illegible] / in omni materia katholica l. et
et ecclesiastica / et deinde aliis [illegible] fidelibus universis / in omni tali materia / cui [illegible]
ecclesie et sedis apostolice sive diffinitionem et determinationem debet stare / et ita subesse
/ sicut ipsa prebet ad [illegible] / quod ita et non aliter debet quilibet fidelis sentire et cre-
dere in omni materia katholica / et ecclesiastica / sicut sentit tenet et credit Romana
ecclesia cuius papa caput est / corpus vero collegium cardinalium / qui [illegible] auctoritatem
et potestatem plenam et preclariorem sunt qui in regione capitis constituti / illi vero
in regione manuum / quod archiepiscopi episcopi archidiaconi / non tantam habent auctoritatem
/ sunt tamen valde utiles in corpore mistico / sicut et manus corporales in corpore naturali
Et ideo manus dicitur organum organorum / quia omnibus aliis membris utilia necessaria
et expedientia amovere / sic certe archiepiscopi episcopi in suis diocesibus / archi[illegible] in [illegible]
plebanos multa utilia necessaria expedientia et ad salutem promoventia procu-
rare et nociva amovere possent / quod vergeret in periculum animarum / illud vero dubium
est / quod apostolica ecclesia mater sit omnium ecclesiarum / ideo eius auctoritate sanctiones debet

teneat sacerdotes / qui voluit ab apostolica petre sup quam xpus vlem fun
dauit eccliam soliditate durelli / quae quamdiu sunt homines de foro eccle / oz
ordinem suppm eccle ierarchie / que non solum ad instar corporis naturalis quo
ad membra organica et officialia est ronabilissime ordinata / sed etiam ad
instar et similitudinem angelice ierarchie / Nam secundum bonaventuram / Et quamdiu
mundus durat / os angelos angelis / homines hominibus / et demones demo
nibus presse / habitur cum sunt plures / ibi oportet esse gradus supremos
medios / et infimos / quemadmodum in angelica ierarchia sunt supremi medii
et infimi / in quibus beatus dionisius dat istam regulam in principio dicens
/ Lex sacratissima divinitatis est ultima per media reducere in suprema / quod infimi
purgantur et illuminantur per medias / et medii per supremas / ad instar autem et similitudinem
huius angelice ierarchie / instituta est ecclesiastica ierarchia secundum illud Job xxxviii
vinio / Numquid nosti ordinem celi / et ponas rationem eius in terra .i. similitudinem eius in
terra constructam / similiter tres gradus scilicet supremum in regione capitis / me
dium in regione manuum / infimum in regione pedum / in quibus eadem regula
beati dionisii observatur / Supremum gradum in ista ecclesiastica ierarchia tenebat
xpus homo / quia ipse est caput corporis ecclie / ut sit ipse in omnibus primatum
tenens / ad Colloc primo / medium gradum tenebant apostoli / infimum lxxii di
scipuli / et in hiis consistebat totus ordo generalis ecclie primitive / sed / in xpo
apostolis / ut in lxxii discipulis / institutio apostolorum ponitur / Marci iii / et Luce vi / institutio
lxxii discipulorum / luce x / in principio / qui non ad officium apostolorum
sed in partem sollicitudinis sunt vocati / et per xpum instituti / quia messis quidem
multa operarii autem pauci / sic in eodem successoribus ordo generalis ecclie
romane presentis consistere dicitur / locum enim xpi in terris quoad officiariam et vigoriam
plenitudinem potestatis summus pontifex tenet scilicet papa / locum autem apostolorum
ipse / et nunc tenent cardinales / qui veri et immediati sunt successores
collegii apostolorum xpi / inter quos est ordo supremus / est scilicet episcoporum cardina
lium / medius cetus presbiterorum cardinalium / infimus cetus diaconorum
cardinalium / locum autem lxxii discipulorum hic tenent archiepiscopi episcopi archidia
coni / et presbiteri curati / inter quos iterum ordo est supremus / medius / et infimus
Supremus est patriarcharum / archiepiscoporum / episcoporum / Secundus est prepositorum
Decanorum / archidiaconorum / judicum / ecclesiasticorum / Tercius velut infi
mus est presbiterorum curatorum / non obstat quod patriarche archiepiscopi episcopi
ponuntur hic in loco lxxii discipulorum cum presbiteris curatis / ad dicta decreti xxi dis. Cleros / a
episcopi ponatur in loco apostolorum / et eorum successores dicatur et presbiteri
curati typum dicuntur gerere lxxii discipulorum / ut colligitur dis. lxxiii per
totum / Sed pro isto est sciendum / quod licet tempore apostolorum multi episcopi fuerunt tante
auctoritatis / cum etiam sicut predicta sunt bonaventura / Nicolaus / Ambrosius / et mar
tinus actibus / ipsi tamen non fuerunt de composito illo ecclesiastico / cuius caput fuit pri
mo petrus / corpus vero collegium aliorum apostolorum / sed in officio ecclesiastico
fuerunt infra caput / et illud compositum / et alia membra illius compositi / sicut illi papa
sunt subordinati in officio suo ecclesiastico / non sunt de illo composito ecclesiastico / cuius ca
put fuit papa pontifex Romanus / corpus vero collegium suorum cardinalium
sed sunt in officio iudiciario infra illud compositum / et infra membra illius
compositi / Et ergo non alii quam Romanus pontifex et collegium suorum cardinalium
sunt veri successores / et ipse petri et collegii aliorum apostolorum in officio ecclesiastico
cognoscendi / et diffiniendi in universa ecclesia katholica et ecclesiastica / et etiam

regendi omnium ecclesiarum et universorum christi fidelium. Sed omnes episcopi dicuntur
tenere locum apostolorum, et esse successores apostolorum quo ad specialem potestatem
huius potestatis, et quia illa portio potestatis est maior et minor, respectu illorum
in quos exercetur illa potestas, ideo gradus ponuntur in illis potestatibus, qui sunt
infra illud corpus videlicet papa et collegium cardinalium, quia quidam sunt in gradu
supremo, sicut primates, patriarche, archiepiscopi, et episcopi, alii sunt in medio
sicut archidiaconi, et iudices ecclesiastici. Tercii sunt in infimo, sic omnes
presbiteri curati. Nichilominus tamen illi magistri sunt sumpti de gremio illius
corporis ecclesiastici, scilicet illo pontifice et collegio cardinalium habentes tamen
auctoritatem iudiciariam in universa matre katholica et ecclesia, sicut prius de su-
pradictis cardinalibus. Sed episcopi dicuntur successores apostolorum, et in sedibus eorum
sedere propter participacionem auctoritatis, et sic iam patriarche, archiepiscopi, et
episcopi. Et illa causa successores apostolorum dicuntur, et in eorum sedibus reside-
re, licet officium, licet a sanctitate et illorum meritis valde distant, et in hiis
sumitur iuxta locum regula beati Dionysii, et infimi debent purgari, illuminari, et
perfici per medios, et medii per supremos. Et hoc patet contra Wiklefistas et hussitas
qui negant potestatem et dignitatem in omnibus sacerdotibus ascendere. Cum di-
sposicio ierarchie in corpore naturali ierarchie angelice et ierarchie ecclesie
representet corporum ordinem evidenter, in eo suam inobedienciam et per-
naciam possetis colorare, quia cum non sit placitum quo ad potestatem secundum eos
nulli volunt subesse potestati spirituali iudicium et suam subterfugientes iudicis
ecclesiastici super terram. Sed hoc esset nimis bonum ecclesie unitatis et ordinem
confundere et conturbare. Sed si non esset ordo quo ad officia in ecclesiastica ie-
rarchia, ideo tanquam capitales hostes christi et sue sponse sancte matris ecclesie sunt
puniendi. Oppositum eius docet experiencia, sicut in qualibet singularum policia-
rum, et in qualibet singularum rerum est dare gradus et ordinem, ordinem
in policiis quo ad officia et potestates, in gradibus lapidum et lignorum. Hec
precium, igitur est dare gradus, quo ad perfeccionem et utilitatem. Sicut eciam in minima
est policia domestica. Cum in se habet tres gradus scilicet supremum, medium
et infimum. In supremo gradu est vir primatum tenens in omnibus qui
est caput mulieris. In medio gradu est uxor cum pueris. In infimo servi
et ancille. Ideo Wiklefiste et hussite hunc ordinem in ecclesiastica policia abnega-
tes propter maliciam suam tegendam et tuendam debent colorem nimis gro-
ssum. Item hec ecclesia Romana habet ecclesias particulares sicut cardinalatus in
tres ordines dividitur, ut dictum est supra, et quilibet illorum ordinum dicitur
ecclesia Romana particularis. Similiter episcopatus dividitur in tres ordines scilicet in patri-
archas, archiepiscopos, et episcopos etc. ut supra dictum est, et ulterior quelibet platus ro-
me iurisdicionis dicitur ecclesia Romana particularis iuxta illud ewangelium: Si te
non audierit dic ecclesie. Item ecclesia militans et ecclesia predestinatorum, quelibet
illarum dicitur ecclesia Romana propter obedienciam et regimen, et omnes christi fi-
deles debent ecclesie Romane obedire et propriam in universa matre katholica et ecclesia
regi illuminari et certificari, non tamen aliqua illarum est ecclesia ipso Romana in
officio ecclesie diffiniendi cognoscendi etc. Et racio est quia ad ecclesiam que est
in officio cognoscendi et diffiniendi etc. est recurrendum pro certificacione et
informacione in dubiis et arduis circa materiam fidei et caritatis, non ad ullam
illarum ecclesiarum particularium congregari sola, nec congregacio aliqua talis est congregata, nec talis
convenire potest ad aliquid declarandum vel certificandum in hac materia fidei et ecclesie, ut notum est

Ergo nulla alia est ecclesia Romana in officio dispensandi regis sedi / in vniuersa ma-
ut supra dictum est / Sexto est notandum quod ecclesia katholica dupliciter sumitur
uno modo pro ecclesia christiana sicut diximus esse est bonus katholicus i. bo-
nus christianus / Sic quelibet illarum ecclesiarum dicitur katholica i. christiana que christum
profitetur in fide quo ad credita et quo ad sacramenta / quilibet enim christianus tene-
tur fidem quo ad omnia credita explicite vel implicite / quia igitur quelibet illa-
rum ecclesiarum recte credit et sentit de deo secundum illa credite / dicto est et dici-
tur merito katholica / Alio modo dicitur katholica i. vniuersalis scilicet per totum orbem dilatata
diffundita / taliter Romana istius ecclesia militans dicitur katholica / et quia omnia
membra et supposita illius ecclesie per totum orbem diffuse in se claudit / sed
Romana ecclesia specialis / non ratione suppositorum dicitur katholica / sed ratione fontalem
et capitalem plenitudinem ecclesie auctoritatis et potestatis in terris / Romane cuius potestati
et auctoritati ipsa Romana ecclesia est et dicitur mater et caput omnium ecclesiarum dis. xx
pa. in c. v. dudum / Ultimo notandum dicit de necessitate salutis quo sa-
lus esse non potest / sicut habere fidem quo ad omnia credita explicite vel implicite
est de necessitate salutis / et per ea dicit subesse / Unde subesse alicui est recogno-
scere aliquem esse suum superiorem cui debet obedire in omnibus ubi deus
non prohibet purum bonum / vel papit purum malum / sed medium quod
pro modo loco tempore et persona potest bonum esse et malum / Et hec obedientia
inferiorum respectu superiorum de salvator ait xxiii° omnia quecumque dixerint
vobis servate et facite / et patet per beatum Bernhardum in epistola ad Adam mo-
nachum / et per beatum Augustinum in sermone ... sic dicentem Si ieiunaveris
diebus ac noctibus orationem feceris si in sacco fueris vel cinere vel aliquid
feceris nisi quod preceptum est tibi in lege et tibi ipse visus fueris sapiens et obe-
diens patri non fueris / intellige non patri corporali / sed spirituali omnes virtutes per-
didisti / Unde obedientia plus valet quam omnes alie virtutes hec beatus Augustinus

c 27 m. 59

Quantum ad secundum articulum sit hec conclusio prima / papa rite et legitime
electus est princeps apostolorum petri successor / probatur ista conclusio quia sic / quia in
plena potestate et dignitate petri aliquis vere successit petro / sed non alius nisi
Romanus pontifex qui est papa / ergo papa vere successit petro in plena potestate
et dignitate petri / patet / quia ex opposito quod est contra maiorem sequitur oppositum
minoris / Et quia Romane unus papa rite electus in plena potestate et dignitate petri
vere successit petro / eadem ratione et quilibet papa etc. / et per quemlibet celo vero / Sed a-
liter ex illo ait vlt. Data est mihi potestas in celo et in terra / Euntes ergo docete omnes
gentes baptisantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti docentes eos ser-
vare omnia quecumque mandavi vobis et ecce ego vobiscum sum omnibus die-
bus usque ad consummationem seculi / Constat autem quod cum illis personis que
cito fuerant moriture non erat ipse futurus omnibus diebus seculi / ergo in personis
illorum sibi et suis successoribus est locutus / cum ipsius usque ad finem seculi esse
poterat successive / Unde sequitur quod potestatem ac dignitatem predicandi et baptisandi
in personis predictorum tunc sibi et suis successoribus confirmat / eisdem enim personis locu-
tus est dicendo docete baptisantes / et ecce vobiscum sum / et iterum quod dicit doce-
tes omnes gentes servare omnia quecumque mandavi vobis / satis ostendit se in
personis eorum potestatem eis collatam suis successoribus contulisse /
Frustra enim diceret aliquos consecrare baptisare etc. / et que omnia ipse eis man-
davit quecumque nisi aliqui deberent ad hanc potestatem accipere / Unde constat
quod illi quos apostoli ad hec ministeria preficiant ac deinceps illi qui in suis gradibus
legittime successerunt ex virtute personis sue ordinacionis aut successio-
nis / hanc potestatem apostolicam acceperunt quod in persona Mathie claruit / qui

statim cum p sortem fuit electus annūatus est cum xi apl'is ut act p°
Igit petrus ita dicē debuit / et non est dubium qn docuit seruāe omnia
que deus sibi mandauit scz gnāt xpi oues pascē / et p gnāles ecclīe ad expe-
dict quescunq; / aut soluē / aut ligāe / Cum hͨ sibi xpus mandauit / q̄ frustra do-
cere debuit / nisi aliquis in illa plenitudine dignitatis sibi succedet / Scāt
igit ex dicto q̄ aliquis in plena ptate et dignitate petri / petro successit / et
p q̄ns act fuit vera / Sed hͨ sic / q̄ btus petrus spiritu sco plenus / et spiritu
sco actus ibi voluit successorem dimittē / vbi successoris pñcia edificande ecc'i-
ecclīe plus posset profice / qd si quis negauerit negēt quoq; petrum de suo
iudicio sufficit implicitum / quo ad effectum tam arduum q̄ gloriosum / tam
vtilem / tam grandem / qd nullus faciat sensatus ut puto / aut negēt petrum
velle facere qd ecclīe fuet vtilius / qd iterum est absurdum / Sed nusqm potuit
successor tm̄ ecclīe edificande aptīe q̄ sua pñcia sicud in vrbe Roma q̄ tūc et
diu p9 q̄ totius orbis dominium tenuit principatum / et regimen / hͨ q̄ pmo sic
q̄ sic conuenientissime factum est / qd aliter in orbe dnio nō fiet / nisi ut
ab eodem fonte pro spūalibus causis / ac tēpalibus vndiq; in orbe duo ri-
uulus regiminis euadet / Item ut regnū tēpale posset facilime si a rectitudine
declinaret spūali sue regie conformitatem et correccō / et spūali regnū quid
obsistet ipm promerito tēpali potencia roborari / Item ut p ciuitatibus q̄ omnibus
fidei p apl'os vndiq; dilatate ad p̄matum ecclīe tucior posset accessus a la-
tere mdi iudicaturus resideret / Item ut regna romano imperio subiecta eo citius
xp̄i fidem susciperent / quo suam dominam eādem fidem tenuisse recepisse / Vt
[mat] sicut ciuis fuit Roma magistra erroris / sic ciuis quoq; nō impari inde doctrix fieret
veritatis / Item ut predicatores fidei xp̄iane vbiq; liberius ac securius predicarent
q° forent imperiali potencia communiti / vt paulus ob hͨ dixit / ad festum / ad tri-
bunal cesaris sto / vbi me oportet iudicari / act xxv / Ceterum talem mortem elegit
vnde stat q̄ racionabile et ecclīe valde vtile / ut ubi potius q̄ alibi vsq; in orbe / btus
petrus sue dignitati ac plenissime ptatis dimittet successorem / et ergo minor fuit
vera / et p q̄ns conclu vera / vnde iuxtā predicta credendum est / q̄ btus petrus apl's
relictis suis prioribus sedibus / et in eis aliis surrogatis in Roma de precepto
domini sicut narrant fideles historie quarto fuerat conatus / q̄ ibi tanqm loco
summo p̄mati ecclīe valde aptissimo deus eum habere voluit successorem / qui eius
plenitudinem acciperet ptatis / Insuper credendum est dnm in loco illo p̄ ceteris
omnibus locis mdi sanguinem tantorum excellentissimorum effundi permisisse / vt
propterea gloriatur valde eccliā / ut gloria loci conueniret excellencie p̄sidentis /
Item credendum est corde et tenendum / q̄ per p̄ spūm sctm / aut p btm petrum
successoribus ipius fuerit reuelatum / alioqn nō predecessores / qui ales mediatores
se summos pontifices totius ecclīe asseruissent / fecisset deus tanta miracula
quanta fide dignorum testimonio sunt de eorum gestis conscripta / q̄ non con-
grueret q̄ p improbos et mendosos et ad eorum peticionem daret miracula de-
terior / vnde ex hiis ergo predictis satis lucet / q̄ Romani principes post petrum
in p̄matu ac plenitudine apl'ice dignitatis ipi petro apl'orum principi succe-
sserunt / De quo p̄z illa veritas vera / et p q̄ns questionis / Item hec conclo posset sic
probari / Non maior cura / vel maior caritas dileccō xp̄o post tempus petri / erga ecclīam
suam quam sponsam appellat in Cant' / et in Apok' eius / et in ps° ad nimo
Reginam eam vocat / q̄ ibi dicens / astitit regina a dextris tuis in vestitu et
q̄ fuerat tempe petri apl'i / ideo sicut tempe petri ecclīam gubernauit et nunc
presidente vno principe loco sui veluti capite eius / et eius rectore scz petro

apostolo ergo ita et post petrum eam taliter gubernavit / et nunc gubernat per successorem petri / qui non est alius quam pontifex Romanus / qui est papa ut patet ex predictis / et per consequens quod dico verum. Immo post tempora petri multiplicata ecclesia christi in personis multo amplius uno tantum gubernatore diguit et regitur / quam prius tempore petro et ceteris apostolis / et eo precipue quod post tempora petri / et aliorum apostolorum maior tribulacio ecclesie futura fuit quam ipsis viventibus / et precipue circa finem seculi / Sicut ipse dominus Jacobo petro Johanni et Andree dixit Marci / sicut legitur Marci xiii° Item ex quo in tempore legis deus voluit esse unum summum pontificem sive sacerdotem toto tempore legis / cuius imperio / si quis de iudeis contradiceret morietur. Sicut patet Deuteronomii xvii. Cum eadem racio exigat unum summum tempore gracie fore esse / Immo ille summus huius cui figura adeo non est dubium quin ita continuabitur summus sacerdocium nove legis durante / aut saltem ita illud tempus continuari voluit / non nisi per successionem Romanorum pontificum / ex causis dictis circa primum articulum. Quorum quilibet est papa et cetera. Item tercio racionalis ideo dicitur / et philosophi generaliter fatentur / quod optimus modus regiminis cuiuscumque comunitatis sit / ut unus sit princeps / sicut est in toto universo. Non est verisimile / quod summa sapiencia scilicet filius dei filius / ecclesiam suam sive comunitatem electorum suorum quos sibi suo sanguine acquisivit / sine tali regimine mado dimitteret / quin eam potius sicud per se primitus / ita quarter toto suo per petrum gubernavit et rexit / sita usque ad consummacionem / simili regimine gubernabit nisi casualiter ~~cactus~~ tale regimen interrumpi contingit / loco vacante post mortem presidentis / donec aliquis ordinetur / que ordinacio fit / et fieri debet per successionem Romanorum pontificum ex causis suprodictis circa ~~ipsam racionem~~ primam racionem / quorum quilibet est ipsa et cetera / Et hec successio videtur in forte expressa ab ipso duo Marci xiii° Mathei xxiiii et luce xxi / Nam discipulis christi ab eo querentibus signa destruccionis templi et sui adventus ad iudicium in fine seculi. qui discipuli sunt expressi Marci xiii sunt petrus. Jacobus. Johannes / et Andreas / respondit eis predicendo prelia et sediciones. pseudo prophetarum / et tandem obscuracionem solis et lune. et stellarum ante adventum suum / addiciens similitudinem de arbore fici. discite parabolam / cum iam ramus eius tener fuerit / et folia nata / scitis quod prope est estas / ita vos videtis hec fieri / scitote quod prope est in ianuis. Amen dico vobis quod non preteribit generacio hec / donec omnia fiant. Celum et terra transibunt. verba autem mea non transibunt / quod eciam verba dicuntur Marci et luce. In quo dicto exponentes diversi diversa senserunt / tamen circumstanciis littere pensatis / quid per generacionem de qua loquitur possit intelligi / non video / nisi generacio spiritualis apostolici ordinis scilicet in petro / cui locutus est et in aliis apostolis / quod non potest intelligi corporalis generacio / quod in videtur / quia ipse immediate volens ostendere cui sit locutus / adiungit. quoniam celum et terra transibunt verba autem mea non transibunt / Verba autem appellat effectum spiritualem verborum suorum / qui nunquam transiret / quamvis ipsa vocalia predicacionis sue / sicud aliorum verborum transibunt et transierunt / Sed fructus spiritualis quem fecerunt verba eius. non transibit / per quem volebat ostendere generacionem de qua locutus est / non debere perire ante finem seculi / Constat quod de generacione spirituali scilicet et prelacione apostolici ordinis per sua verba generata cum permanencia suorum verborum non fecerit generacionem talem iudeorum. aut aliorum manere / illam igitur prelacionem apostolicam tam in collegio. quam in capite / cuius tota ad unam generacionem spiritualem pertinet non defecturam aut desituram ante adventum suum predixit / Et hec duo prius collige / scilicet quod summa sapiencia hic ibi ordinem apostolicum appellat generacionem appellat / Primo

Et hoc colligitur quod persone huius ordinis virtutem generativam spiritualem habebant
et similiter proles spirituales spiritualium. Unde conveniebat quod tota hec progenies
spiritualis usque in finem seculi vocaretur, sicud dicit eis Iohannis xv° Ego elegi
vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat. Secundo colligo quod
tunc patres omnes et eorum successores unius nature spiritualis esse debebant et
similis vigoris ad alios procreando, quoniam omnes sunt generacio una vocati non plures
ut unius generacione virtutis spiritualis predecessores et successores innueret. Con-
firmat hunc sensum quod dico quod Mathei et Marci huius dictis referunt, quod dominus eis
adiecit parabolam de homine qui peregre profectus est, ubi verba concludit:
Vigilate igitur, nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Et Marci adiecit:
Quod autem vobis dico, omnibus dico: vigilate. Unde constat quod locutus est apostolis
non tantum pro se sed pro suis eciam successoribus generacionis illius, quoniam apostolis in
sua persona non conveniebat: Cum videritis hec omnia fieri, scitote quia
prope est in ianuis. Cum ipsi per mille annos mortui sunt ante hec tempora
pucia et multa aliorum signorum sunt adhuc futura, licet eciam aliqua illo-
rum signorum destructionis civitatis Ierusalem per Titum et Vespasianum
fuerunt visuri et omnes visuri fuerunt Claudio imperante. Sed alia signa futura
sui adventus illius horum fuerunt visuri. Unde non nisi sibi et posteris
disiunctim conveniebat: Cum videritis hec omnia fieri etc. Non ipsis apostolis
singulariter, licet eciam per se conveniebat, quod hiis tribus evangeliste concorditer dicunt: Cum
autem videritis hec fieri, sive ceperint hec fieri, levate capita vestra quoniam appropin-
quat redempcio vestra. Redempcionem appellans non dubium eorum glorifi-
cacionem post iudicium finale. Sed hoc solum suis successoribus conveniebat
ut hiis venientibus capita sua levarent. Unde constat totum eis esse dictum
pro se et suis successoribus, qui faciunt unam generacionem spiritualem. De qua
dicit secundum Matheum: Non transibit generacio hec donec omnia fiant. Quam scilicet in-
videtur exposuisse dominus cum dicit: Quod autem dico vobis, omnibus dico: vigi-
late. Volens singulos futuros ipsius generacionis apostolici ordinis ad vigilanciam
in suo ministerio excitare, tamquam zelo servorum domini expectancium dominum suum
in peregrinacione absentem. Constat igitur dominum predixisse permanenciam huius
apostolici ordinis et status usque omnia signa hic posita sui adventus sint com-
pleta, qui ordo nullatenus permanet deficiente suo principe et eius potestate
penitus destituatur. Unde constat potestatem Petri et aliorum apostolorum in suis
successoribus usque ad consummacionem seculi esse mansuram. Et ideo quod dominus di-
cit Petro apostolo: Pasce oves meas, et pasce agnos meos. Non dicit
illos aut istos, sed voles intelligi in genere cum dicit agnos meos, oves
meas, sine determinacione. Et quod dicit sibi: Tibi dabo claves etc. Et eciam
quod dicit: Quodcumque ligaveris super terram etc., non solum sibi per se dicta
sed sibi per se et suis successoribus omnibus dicta accipimus, propter [illegible]
fidelitatis. Et quod summe sapiencie nullatenus congruebat quod tam nobilem ordi-
nem et tam utilem ad salutem totius humani generis institutum statim de-
ficere sineret in suo exordio et cum finali nondum adepta et salute omnium
electorum. Propter quam causam sapiencia summa ordinem illum ipsa instituit,
probat eciam [illegible] prout hic testantur sancti doctores Augustinus,
Ieronimus, Ambrosius, Gregorius, Bernardus, Crisostomus, et communitas sapiencium catholicorum.

et scolasticorum plus quam per mille annos / Et similiter communitas totius cleri in
modo / et totius christianitatis reputet habentes papam pro manifesto et vero suc-
cessore petri principis apostolorum in officio ecclesiastico / de quo dictum est supra
in primo notabili / et auctoritati ecclesie standum est / cum dicat Augustinus contra
faustum / quod evangelio non crederet / nisi eum ecclesie auctoritas commoveret / igitur vera
/ et quod petrus fuit princeps apostolorum / patet ex notabili tertio etc.

Contra in oppositum ad hoc quod papa sit petri principis apostolorum vera successio
requiritur eius rita et legittima successio electio / patet ex quarto notabili / Sed nota
quod ad ritam et legittimam pape electionem requiruntur due cause ipsam legi-
timantes / una activa ex parte eligentium scilicet ut habeant auctoritatem eligendi / Secunda
passiva ex parte electi scilicet ut sit capax electionis / Et sic non est electio rita et
legittima / cum persona electa est inhabilis / Sed quia in agnete fuit rita et le-
gittima electio / et tamen in ea non fuit petri principis apostolorum successio / igitur conse-
quentia ergo / hoc non est / sed antecedens patet sic / quia in ea facta fuit rita et legittima su-
ccessio electio / secundum humanam constitutionem / igitur antecedens verum / consequentia / sed ante quia
sufficit ad ritam et legittimam electionem / quod fiat secundum humanam constitutionem
/ quia persona que eligebatur fuit inhabilis / Contra eadem racio assignabitur
de quolibet non electo a deo intrante propter questum / ut saulum saulli / vel
propter corporis voluptatem / quod in illo tantum possit fieri electio rita et le-
gittima secundum humanam constitutionem / quia non fuit capax electionis / ergo fuit
persona inhabilis ad eligendum / Et quia dicit eadem racio assignabitur de quolibet non
electo a deo etc. / Dicitur quod non est simile / quia in agnete fuit inhabilitas incapa-
bilis / quia et ex parte persone et ex parte malicie / In predictis autem nominatis est
inhabilitas incapabilis / quia non ex parte persone sed malicie / quam inhabili-
tatem recapacit postea electus per penitentiam / Sicut et consecratus ad sacerdotium in
peccato mortali / inhabilis est ad effectum ordinis / quia non suscipit gratiam / sus-
cipit tamen caracterem sacerdotalem et per penitentiam ad gratiam veniens non oportet
quod de novo ordinetur / Sic in papali dignitate / vel alia quacumque cum sint
gratie gratis date etc.

Contra in secundum papa pater sanctissimus ratione officii est pastor generalis omnium
ihesu christi / pater invicti gregis / quia ~~petrus~~ petrus fuit generalis pastor omnium
ihesu christi / quia sibi dictum est a christo pasce oves meas in genere / non illas vel
illas / et papa est eius successor ut patet ex quarto notabili / igitur papa est pastor gene-
ralis omnium ihesu christi / Et quod autem papa sit pater sanctissimus ratione officii etc. po-
sito quod sit malus et peccatus / patet ex dicto beati Jeronimi ad luciferianos / ubi
sic scribit / Sicut christus est qui baptizat / ita ipse est qui sanctificat / Unde oro te
/ ut aut sancti dei et lucis nostram tenuas / aut baptisma probas / aut reprobas eius
baptisma / quem non putas esse sacerdotem / neque enim fieri potest / ut qui in bap-
tismo sanctus est / sit ad altare peccator / Et loquitur de peccatore sacerdote tamen katho-
lico / et non heretico / ut exponit Gracianus et habetur 1 q 1 ubi supra totum autem est
quod talis sacerdos malus non est sanctus ex parte vite / nec baptizando nec conficiendo
/ sed ex parte officii / igitur stat sanctitas officii cum mala vita / Et per quamvis potestas conficiendi
sacerdotalis in malo sacerdote est facta / Et cum illa potestas in papa sit ca-
pitalis fontalis et suprema super gratiam / igitur ratione illius est sanctissima / Et cum
ecclesia ipse papa ex illa auctoritate habeat curam omnium ecclesiarum et universorum christi fi-
delium sic pater / Et ecclesie non immerito vocatur pater sanctissimus / Et quod sit
papa pater sanctissimus ratione officii / patet ecclesia ex hoc / quia eum plus ecclesia ipso

in precipuissima devotione occupatur / ut magna secta secta omnibus temporibus
sacratis ecclesie oratur pro papa tam modo ... orremus et pro beatissimo papa nostro ut et
... similiter sabbato ecclesia vulgus canit in cantico ... laus angelica turba
celorum etc. precamur ergo te domine ut nos famulos tuos / et insuper clerum
et devotissimum populum una cum beatissimo papa nostro ... ecclesia per universum
mundum diffusa in precipuis suis sollemnitatibus / publice in forma ecclesie
sollempniter appellat papam beatissimum / notum autem est quod non ratione persone sic
eum appellat / quia sit si esset beatissimus in persona / non indiget oratione
/ sed ratione officii / et quia ratione persone peccare potest et negligens esse in officio
ideo ecclesia orat pro eo / quod aliquis dicit / quod ecclesia in hoc ... esset
iniuriosus ecclesie blasphemator etc. Conclusio 3a A dampnis papa
clericus vite et littere sit caput ecclesie romane katholice etc. ... contra
... et ... per ... ista quia ... probata est / et patet ex
... / et ... Saul quando ad regnum potestatem
... capitulo ... a fortiori ... ubi dicitur
Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput ... factus es
... / ... potestas spiritualis excellit potestatem secularem
prout ostensum est supra / Si igitur rex ... et excellentiam
in potestate seculari / sive fuit bonus sive malus est / et ...
caput ut de Saul rege patet ex auctoritate allegata / et quia ... potestate
spirituali ... potestas / ... capitalis ... fortalis et ... spiritualium
tenet / ... dependet et potestas imperialis et regalis ...
... / ... multo a fortiori papa ... et excellentia in
potestate spirituali magis est / et ... caput quam Saul / et per consequens caput ecclesie
romane katholice / et per quod ... preter ... proposita ... terrarum
et cognatum ... nobilissimi principes et
capita illorum ... / multo a fortiori ... universitati omnium populi
fidelium super terram / ... omnium ecclesiarum et totius ... christiani
est et ... principis nobilissimus / et caput illius universitatis ... primi
... expresse ... ubi ... vocat principes no-
bilissimos / et capita ... / ... recapitulatur sic ... / ...
Nobilissimi principes multi ... et cognationibus suis et capita
... / et infra plures ... / ... sunt in ...
... ipsius per ... et familias / ac domos ... et ...
capitum singulorum / Ergo ... preter unum ... vocantur capita / quod
nisi infamis negare potest ... / ... sit caput ecclesie romane katholice
... effective ... ad potestatem et ... Conclusio ...
papa vivens ... christo contrarie est caput ecclesie romane katholice / patet ex ...
... est papa / ... vite et littere clericus / ...
... vivat christo contrarie / ... avaricia ... iudicia ...
... sicut Iudas fuit apostolus / et ... christum electus / licet vixit contrarie
christo / ... a christo appellatus Ioh. vi. / Sic ... de papa
vite et littere clerico est dicendum ... sit papa licet vivat contrarie
christo ... dicitur ... / ... vivit christo contrarie / ergo est ...
... christo vivens contrarie est ... / ... est ... / ergo est fur et latro
... christo vivens ... ultra est fur et latro / ergo ascendit aliunde ...
Ioh. x. ... est fur et latro / ... ascendit aliunde ...

et cetera. Et si ascendit aliunde tunc non per Christum, et per quod non est ipse [illegible] in
est ipsa est contra quod dicitur. Videtur quod non, quia [illegible] si ipse venit contra Christum, quod as-
cendit aliunde, et per quod quod non sit caput ecclesie. Et certe anti-
christus venit Christo contrarie, ergo etc. Conceditur primo dicitur quod, secundo, tertio quia negatur
sed est fur et latro etc. ergo ascendit aliunde, et sic patet [illegible] Joh. x.
Quicumque enim [illegible] [illegible] quod [illegible] Joh. xj. [illegible] alle-
gata scriptura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] cum sit [illegible] [illegible] Quicumque est fur et latro, quia
ille ascendit aliunde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] salvator [illegible] Christum quod qui
non intrat per hostium id est Christum [illegible] [illegible] sed ascendit aliunde
ille est fur et latro. Ubi [illegible] dicit non enim venit [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible]
in debitum ingressum. Christum est quod probat salvator et dedit [illegible] [illegible]
quod qui intrat per hostium pastor est ovium. Ille ergo [illegible] Christi [illegible]
sit [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod quicumque est fur et latro ille ascendit
aliunde. Sed Judas Scarioth fuit fur et latro, et per Christum
[illegible] ascendit in [illegible] [illegible] [illegible] attestante Joh. [illegible]
[illegible] ego vos [illegible] elegi et unus ex vobis dyabolus est. [illegible]
est [illegible] non loquitur de [illegible] ad vitam eternam, sed ad officium
apostolatus, ideo subdit et unus ex vobis dyabolus est [illegible] [illegible]
ad dyabolum [illegible]. Et hinc dicit Joh. [illegible] ego scio quos elegerim
id est clare cognosco quos elegi ad vitam eternam, sed ut impleatur
scriptura: Qui manducat panem meum, levabit contra me calcaneum
suum, id est [illegible] me [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] ascendit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] quod dixit
dominus ad Samuelem: [illegible] mittam ad te virum de terra Benja-
min, et unges eum ducem super populum meum Israel. Et tamen Saul
fuit fur et latro. Ad hoc ergo quod [illegible] intret per Christum in officium pasto-
[illegible] sufficiat vita et [illegible] [illegible] quod non sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] per hostium intrat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est pastor ovium. Sic [illegible] [illegible] [illegible] doctores
et [illegible] et expositores in textu [illegible] [illegible] male vite et [illegible]
[illegible] in officium papatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intrat per hostium
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] ascendat aliunde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
id est Christum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] errant qui dicunt [illegible] [illegible] [illegible] impediat esse
caput ecclesie romane catholice [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fides informis est
in malo [illegible] vere [illegible] [illegible] [illegible] fides informis est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quicumque
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod fides data est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ad officium [illegible]
[illegible] singulum, et ad eius utilitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] ad utilitatem aliorum, et [illegible] ad utilitatem [illegible] [illegible] in homine malo cum [illegible]
[illegible] in illo officio. Sed fides informis in homine malo
est [illegible] [illegible] [illegible] mortua, ergo [illegible] [illegible] in homine malo
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ad utilitatem [illegible] est mortua. [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] ad [illegible] et ad utilitatem [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] illa fides [illegible] [illegible] credunt [illegible] [illegible] [illegible]
credenda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est fides informis in [illegible]
malis. Ideo dicit beatus Augustinus contra Donatistas [illegible] [illegible] dicunt
[illegible] Si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

sanguine est inefficax et mortuum. Sic et fides cum sit vacua sine operibus
mortua est. Ex quibus manifeste patet quod ipse malus episcopus prelatus vel sacerdos
existens in peccato mortali est verus non episcopus prelatus vel sacerdos veritate se
tenente ex parte officii, cum ipsum officium dictum sit prout per alios ostenditur per eius
prius etymologiam quod faciunt existentes officiis vacui sunt, igitur et ipsi vacui offi-
ciales. Sed ipse episcopus prelatus vel sacerdos existens in mortali peccato et male
vivens non est verus episcopus prelatus vel sacerdos veritate se tenente
ex parte vite. Sed ut sic sit fictus et ypocrita in vestimentis ovium.
Nec est ibi contradictio quia non est ad idem. Nam cum ipse episcopus prelatus vel
sacerdos est in peccato mortali quo ad effectum et utilitatem fidelium in collatione
et consecratione sacramentorum, licet non vita sed officio et auctoritate conficit
sacramenta et consecrat. Unde beatus Augustinus contra Donatistas sic scribit: O nigra
videar tamen in dorso, hereticus dimittit peccatum cum iuste baptizat. Sic
et ego nigra, tamen dico quod Arrius religiosus prelator vel dicat.
Si cum proximum sacramenti sicut ille sic ille, id est sicut hereticus sic Arrius. Si prudentia
sua non est sicut ille, cum scelere etiam malis hominibus ministrantibus Christi
esse confertur in corpore aut specie columbe, ut ille sic ille invenitur,
et habetur i q. i. Sicut urgeri, Spiritus Sanctus dator gratiarum non personam
requirit dignum aut indignum sed ordinem traditionum, ut quamvis
ab homine malo sit, non tamen potest benedictionem vel officii ministerium exhibere,
et habetur i q. i. dictum est. Ex hiis patet quod Wicleffiste et hussite
sunt erronei qui dicunt propter ipsam episcopos prelatos vel sacerdotes malos esse
veros officiales ... distinguere inter veritatem vite et
veritatem officii, sed simpliciter asserentes quod ipse episcopus prelatus vel sacerdos existens
in peccato mortali non est verus ipse episcopus prelatus vel sacerdos, quod non
est verum ut patet ex dictis hic et supra in articulo 2o. Secundo hoc
corpus autem ipsa mala ... est caput ecclesie
...

debet in illa materia viro obedire ut si vellet et preciperet mulieri for-
nicari sicut ipse fornicatur in hoc non est caput suum ut sibi obediat
Unde [illegible] circa illud de Aug. loquens ad mulierem Quando eum tu facit
dole sed noli imitari nam in eo quod male facit noli eum putare caput
tuum sed me deum tuum [illegible] ut sibi obedias in malo. Et
probat hoc debere fieri. Si enim in hoc quod male facit caput est et con-
secuturum est corpus suum cum [illegible] ambo in precipicium. Ut autem [illegible] non
sequatur malum caput suum [illegible] teneat se ad
caput ecclesie Christum. Ecce [illegible] istorum doctorum non habetur quod
[illegible] quod vir proprius non est caput uxoris sue nisi quo ad
obedientiam et [illegible] in malo. Sic non [illegible] ecclesie est caput quod
in malo contra legem Christi sibi obediatur quia in tali casu fide-
les debent se tenere ad Christum caput ecclesie cui in tali casu oportet
obedire plus quam hominibus. Et quod [illegible] auctoritas sunt [illegible] allegata
in actis [illegible] [illegible] [illegible] allegatam [illegible]
illius doctoris scribit Aug. super illo verbo Non mechaberis [illegible] non ibis
ad aliam preter tuam uxorem. Tu in hoc castitatem [illegible] [illegible] non vis [illegible]
de hoc uxori et tu debebis in virtute precedere uxorem et vis vi-
ctricem [illegible] esse et tu victus iaces et [illegible] tu [illegible] uxoris
tue vis domum tuam capite deorsum pendere caput enim mulieris
est vir ubi autem melius vivit mulier quam vir caput deorsum pendet
est vir [illegible] Aug. [illegible] plane iste doctor mali viri uxoris caput
domus [illegible] Aug. [illegible] malus est caput ecclesie [illegible] tue caput
appellat et [illegible] [illegible] malus [illegible] caput [illegible] [illegible]
domus ecclesie pendet deorsum [illegible] [illegible] est caput [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est caput [illegible]
nunc ecclesie et ecclesie [illegible] sed [illegible] se [illegible] [illegible]
dei [illegible] [illegible] [illegible] in opere exhibiti [illegible] scriptura
videtur [illegible] in [illegible] Officium enim suum ecclesiasticum [illegible] est
[illegible] et [illegible] sic debet esse maxime [illegible] et humilis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est in officio [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] qui ad [illegible] [illegible] [illegible] homo viator debet [illegible] salutis tenetur obedire

Co 3a

Conclusio 3a [illegible] homo viator debet [illegible] purum bonum [illegible]
[illegible] in omnibus quibuscumque ubi [illegible] modo loco tempore [illegible]
[illegible] purum malum sed medium [illegible] homo viator [illegible] salutis te-
[illegible] esse bonum et malum [illegible] homo viator [illegible] salutis [illegible]
[illegible] Christianus eo quod [illegible] statum [illegible] ecclesie Katholice [illegible] et
et caput omnium [illegible] ecclesie [illegible] successor ut Petrus [illegible] et
[illegible] homo viator [illegible] salutis tenetur sibi obe-
dire [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] potestatibus sublimioribus subdita sit
[illegible] est potestas nisi a deo que autem sunt a deo ordinata sunt
[illegible] potestati resistit dei ordinationi resistit qui autem resistit
[illegible] qui resistit potestati dei [illegible] [illegible] [illegible] resistit
sibi [illegible] [illegible] merentur [illegible] [illegible] esse de potestate
superiori potestati [illegible] [illegible] dixit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod non obedit [illegible] Salvator [illegible]
[illegible] vos [illegible] [illegible] [illegible] lege [illegible]

quod clerici aut superbie sit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore
ministrat domino deo tuo / et decreto iudicis morietur homo ille / Et ibi pre-
mittit sequentem sententiam . corporis ut declinabis ad dexteram vel sinistram
et deutero. 24 / Observa diligenter ne incurras plagam lepre / sed fa-
cias quecumque docuerint te sacerdotes levitici generis iuxta quod precepi
eis et imple sollicite / Non constat eos qui mandatum ipsius nunc
expresso in quo non obediunt / qui contra preceptum tocius ecclesie christiane
[illegible] incurrere / De modo autem obediendi in quo expressis patet per bernhardum
in libro de precepto et dispensatione ad adam monachum ponit regulam universalem
in quibus per inferiores obediendum est superioribus [illegible] [illegible]
quod non est aciem obediendum in malis concluditur sed [illegible] facere ma-
lo quod etiam iubente constat non esse obediendum / sed potius inobediendum
Sane hic advertendum / Quedam sunt pura mala / quedam pura
pura bona / et in malo [illegible] obediunt hominibus / Si pura bona
non dimittenda sunt / etiam cum prohibentur / nec ista sed mala . vel cum
iubentur committenda / porro inter hec sunt quedam media / que pro modo
precipiendi vel prohibendi et mala possunt esse et bona / et in hiis locus est posita
obediencie tamquam in ligno scientie boni et mali quod erat in medio paradisi
~~prelatorum non est mentiendum sine prelatorum~~ voluntate. In
~~In hiis omnia prelatorum~~ nec iussio nec prohibicio est contempnenda / propterea
hiis omnia prelatorum [illegible] pura bona et que sunt pura mala / et que media de-
cumque que sunt pura bona et que sunt pura mala / et que media de-
cunque que sunt pura bona et que sunt pura mala / et que media de-
quibus infra patebit / Et quod [illegible] in quo [illegible] homo viator / ad [illegible]
[illegible] quibus infra patebit / et non tenetur obedire ipse / sed non est viator / sed
[illegible] qui est homo et non tenetur obedire / [illegible] vitem nisi [illegible] propter [illegible]
[illegible] / sed etiam quo [illegible] mandat sub pena vinculi [illegible]
solum sub pena pecuniali volens laycos ad festum [illegible] coherere
gene [illegible] volens laycos ad festum [illegible] ne [illegible] pena peccati
qui plus formidant penam pecuniariam / [illegible]
mortalis / ex illo mandato ad capitulum et [illegible] laycus transgrediens
non nisi ad penam pecuniariam obligatur / licet cum homo in eo quod trans-
greditur preceptum legis christi penam peccati incidit mortalis / Sed homo
non tenetur obedire ipse de iure [illegible] salutis / [illegible] vitem quod dene-
gatur homo non tenetur obedire / [illegible] quod contemptum et [illegible]
necessitate salutis ipse tenetur obedire / [illegible] si fortuitu aut pro oblivione
homo non transgreditur eius mandatum / [illegible] non incidit penam peccati mortalis
illud mandatum transgrediendo / non [illegible] de contemptu . et desinit [illegible] inhibe-
sed venialiter / Non [illegible] [illegible] fortuitu pro oblivione elabitur
et peniteat ut plenam [illegible] in [illegible] / sed penam [illegible] contemptu [illegible] et
regnum meum [illegible] obediencie / sed penam [illegible] / [illegible] plenam [illegible] purgatorii
deliberatis spontanee [illegible] proposito / et [illegible] plenum [illegible] ad mortem
me constituo / et [illegible] / Et si [illegible] / Contra istam quod sic arguitur / ipse
peccavi dampnabiliter [illegible] salutis / Raro [illegible] timens / vel
non tenetur obedire de iure / [illegible] intret / et [illegible] non
[illegible] ut [illegible] non possideat / vel [illegible] / sed medium / sed
sunt pura mala / nec pura bona in illis [illegible] / ad adam monachum
[illegible] qua nota est / [illegible] bonorum per bernhardum [illegible] pleruque
de [illegible] quedam media quedam [illegible] bonorum pleruque
[illegible] vel [illegible] media quedam [illegible] licet fieri et non fieri
[illegible] / nam [illegible] ante [illegible] habebat
[illegible] non licet / quod [illegible] ante [illegible] medium esse habebat
[illegible] boni optinet / [illegible] possidere peculiari
in [illegible] boni optinet / [illegible] possidere licet / monacho non
quod bonum medium est / quia [illegible] possidere licet / monacho non
est possidere non licet primum malum est [illegible] [illegible]

quam pape non licet precipere sub pena peccati mortalis / ut ceteri super ve-
rati quingentum intrarent / vel non possideant aliqua / et ideo nec dictorum
in predictis tenetur obedire pape de necessitate salutis / et ex quo quod sla
Post isto articulo et ultimo conclusionibus est sciendum quod tamen quia opera mo-
ralium operum distinguuntur in pura bona / ~~pura pura bona~~ pura mala
/ et media / pura bona sunt / que in forma sua habent explicite vel implicite
in se qualitatem specificam morum / secundum quam sunt secundum se bona / vel pure
bona / vel pure mala / exemplum primi credere in deum / sperare in deum
spe procedente ex meritis / et diligere deum / exemplum secundi servare virginitatem
/ vovere virginitatem / ex qualitate specifica morum implicata est pura bona
Sed purum malum morum est malum habens explicite vel implicite
qualitatem specificam morum pleniorem / secundum quam est secundum se malum / vel
purum malum / exemplum primi adulterari / odire deum / in fide errare /
de dei misericordia desperare et cetera / hec omnia in se habent qualitatem specificam
moris / secundum quam sunt per se mala / quia non possunt bene fieri / exemplum secundi
furari sicut sunt ex avaricia / vel gulam excludam / et sic ex necessitate
ultra / in qua sunt omnia quia / similiter occidere iniuste sicut
anno [illegible] / vel licet actionem [illegible] / etiam si sit ~~[illegible]~~
sunt pura mala per qualitatem specificam moris implicatam / secundum
se mala / media moris bona / est bonum quod secundum suam qualitatem
specificam possunt bene fieri et male / puta ieiunare / vigilare / missare et
predicare / elemosinam dare / orare et cetera / et cum non sit dare medium
inter vicium et virtutem / ratio est quod actus
qui ad virtutem moralem / vel vicium / vel per se malum / aut medie modo
bonum malum sit per se bonum / vel actum est sufficiens / attendat ergo
se habens / et ex quo non distinctus actum in forma qua precipit habet
fidelis / quod quid precipit / si tale in forma qua precipit habet
explicite qualitatem specificam moris pleniorem / secundum quam est secundum se bonum
seu purum malum / aut per se malum / seu purum malum / Si primum nequaquam
seu purum bonum / aut per se malum faciendum est / quia in hoc non est obediendum
dimittendum est / Si secundum nequaquam faciendum / non habet explicitam qualitatem
regule ponit / Si autem in forma qua exprimit non purum malum cetera in tali for-
specificam moris / secundum quod purum bonum / aut purum malum / in precepto / aut in prohibito tunc
quod exprimit / attendat subditus si in precepto / aut in prohibito / aut in iudicatis / aut mali
aliqua qualitas moris implicata quod precipitur / aut preceptum vel prohibitum explicatum vel im-
[illegible] non expressum / secundum quam qualitatem preceptum / aut per se malum / aut purum malum
plicitum erit per se bonum / vel purum bonum / et sic hic regat se circa preceptum
exprimat ille subditus illam speciem / et si hoc recipe occulte / illos [illegible]
Vos si gratia exempli ipsa precipit subdito quod ille florenos ut dent unicuique alteri
florenos / et sua pure et cetera / Ubi tamen ille ad 100 florenos / certum hoc precipit
/ et ut ipsa ut subditus habent unus ad [illegible] possit bonum et malum esse
/ et in eadem forma ut est expressum [illegible] qualitatis specifica moris / quod secundum se est mala
in eo tamen erit implicite qualitatem expresse qualitatem [illegible] specificam
sub furtum / vel fraude / debet ergo subditus exprimere qualitatem [illegible] specificam
dominus per aut dominus hoc esse furtum / aut [illegible] / debeo hoc facere / Si ipsa
dominus aut [illegible] expresse qualitatem despicere / cum sit purum malum
ab isto precepto non [illegible] subditus obedire / Sic si ipsa precipit subdito / da in istud
non debet subditus obedire / Sic si ipsa precipit subdito / da in istud
castrum / vel da ei mille florenos / in precepto in forma qua precipit
possit bonum vel malum fieri in precepto tamen qualitas specifica moris implicata /

2m per se mala ad que subditus tenetur ~~non~~ consentire / ut videlicet quod ipse precipiat et
habeat rem subditi subdito / et non ipso debitum / et exprimit subditus talem
complacentiam ipse tamen modum ubi implicatur contradicere / Si tunc precipiat de
facto / licet quod subditus iam complacentiam spectare inmodicam 2m per se et pure malam
consenciat / sed subditus non obedire / Item si prelatus precipiat subdito ut
in virtute sancte obediencie / et subditus tunc esset vehementer timidus
et suspiciosus / vel credulitate sancte propter carnis fragilitatem et correctionem
domini prioris sui / adhuc non posse contra illud facere, velociter vel in effectu
non timidus alteri et credulitatem fecit / et posset eciam de auxilio
ipse tunc tollere / ubi iam erit qualitas speciei tantum moris 2m per se mala
sive pure mala / puta obligare se scienter sub pena eterne dampnacionis
ad quod non tenetur sub tali pena vehementer timens / aut credens se in-
facere non posse / sed illud aut voluntate / aut actu violare / non tenetur
subditus obedire / sed si preceptum fuerit super [illegible] consilium exaltat / tunc
subditus [illegible] capere [illegible] / Exemplum per se correspondet
[illegible] / tamen [illegible] a diu
de quibus preceptum non habet / consilium autem [illegible] / dicit autem non
ut sunt fideles / hic autem consilium exprimit autem [illegible] / ergo si non
nupto et viduis / Bonum est illis si sic permaneant [illegible] / quod si non
[illegible] nubant / melius est enim nubere quam uri
[illegible] non [illegible] militi / Item vel [illegible]
Sic patet si ipse precipit [illegible] et illi habeat fidem et credulitatem
[illegible] / et [illegible] cum
vehementer non posse [illegible] / ut impacienter erga
[illegible] / vel pauperes [illegible] impacienter erga
[illegible] / et [illegible] et [illegible] preceptum
[illegible] / et [illegible] pauperes [illegible] / inter et [illegible]
sui / et paupertatem [illegible] / preceptum non [illegible] mala ymo bona
[illegible] / Ibi [illegible] preceptor [illegible] / Bonum est facul-
[illegible] dicto Augustino [illegible] Christi in [illegible]
tates cum dispensacione [illegible] / melius est [illegible] / Sed hic [illegible] mandatum
[illegible] et absolutum absolvere cum [illegible] / [illegible] est
quia 2m [illegible] debilitate humana [illegible] / et si non petit [illegible]
[illegible] medicamenta si petit prudenter [illegible] / ut quod dicit Gal[illegible] XIX
[illegible] / sed ut mederet [illegible] / Si vero [illegible]
non [illegible] / sed voluntati [illegible] / Si [illegible] / 2m per se mala
Ideo in tali precepto [illegible] qualitas speciei tantum moris implicata / 2m per se mala
vel pure mala puta obligare se sub pena peccati mortalis / ad id
ad quod non tenetur / sub tali pena vehementer timens et credens se non posse
aliud [illegible] custodire
[illegible] subditus non obedire / sicut [illegible] contra [illegible]
[illegible] / ut habetur [illegible] 19
[illegible] / ubi [illegible] non precipit [illegible]
[illegible] medium [illegible] implicate / [illegible]
pure mala / vel pure bona / Sed medium in quo [illegible] explicatur [illegible] imple-
[illegible] qualitas speciei tantum moris / 2m per se bona / ad que subditus [illegible]
vel quantitas speciei tantum per se mala, ad que subditus inducitur / [illegible]
[illegible] medium explicate vel implicate / inter pure bonum
et pure malum / Et ibi 2m [illegible] / [illegible] subditus
[illegible] / [illegible] magnum [illegible] precipit [illegible]
est [illegible] / [illegible] subditus [illegible]
[illegible] / ita quod subditi debent ipsi obedire modo [illegible]

in gradibus et eidem ecclesie eandem / Sed tamen unum dicunt / tamen dicitur debet obedire / non
scilicet dicitur obligacione sub pena mortalis / Et aliqui dicunt debitum reverencie
aliqui eciam debitum condicionale / si scilicet regula alias ad hoc non est astrictus
utrum si aut perfectum cumulate

Contra primam / Conclusio: Quilibet viator potest de necessitate salutis tenetur alicui
subesse patet ex primo / et quando li ultimo / et patet per decretalem extravagantem
Bonifacii que dicitur scilicet Unam sanctam de maioritate et obediencia / Et ex alio secundum quod quilibet
viator de necessitate salutis tenetur esse in ecclesia / et esse membrum
ecclesie militantis / quia extra ipsam non est salus ut ex eodem li ... / Quod
quilibet membrum ecclesie de necessitate salutis tenetur subesse capiti ecclesie
patet quia aliter non esset membrum nisi mortuum / quia non caperet
nutrimentum et influxum a capite / ex quo sibi non subest / et quidem
tale membrum corporis / quod non capit nutrimentum et influxum a ca-
pite est mortuum / ut de membro corporis naturalis / sed
eciam ita est de membro corporis mistici, quod est ecclesia / quoniam
quoniam ecclesia militans est ordinata ad instar corporis naturalis analo-
gice ut ex eodem li ... / Sed membra ecclesie vera sunt producta tenentur
subesse capiti ecclesie militantis ut ex eodem li / Sed de necessitate
salutis tenetur subesse ipsi, quod fuit probandum / Sed contra hoc arguitur / Unde
hec est una catholice credenda / quod sine auctoritate ipsius in actu vel in
voto nemo potest salvari / nemo enim potest salvari sine fide vel in actu
vel in voto / et specialiter sine baptismo, quo ad originale / et sine
penitencia / quo ad actuale: Applicacio autem istorum non potest fieri sine
auctoritate ipsius / cum omnes inferiores ministri ab eo recipiunt auctoritatem
talia ministrandi, et hec auctoritas potius manet in cardinalibus
episcopis prelatis plebanis, et presbiteris rite ordinatis / Eciam papa
... Ymmo hoc credere quod aliquis sine auctoritate ipsius in actu
vel tempore non existente / Unde ... salvari hoc est error / Sed tamen auctoritas pape
vel in voto possit salvari / hoc est error / Sed tamen auctoritas pape
ut in voto ... valet / Unde et tempore ...
semper manet / ... qui respicientes eam esse nullam / Sed
... salvabantur / qui respicientes eam credentes ...
electorum ... acceptantes eam crediderunt ...
in ... fuit ... tamen ... et ... credi-
derunt esse ... ut hoc ... est ... soluciones ...

Contra 2am conclusionem que precedit papatum ... / et ...
... ut ... est ibidem / Et eciam soluciones ... prime
... / Et contra hoc ... Si ... esset ... hec ...
... 1am decretalem Bonifacii extravagantem ...
... allegatam que dicit subesse Romano pontifici ...
... ecclesie est de necessitate salutis / Et 4a decretalis ...
... / ... ecclesie ...
esse Romano pontifici est de necessitate salutis / Et ... Christi
est ... ecclesia / Sicut Johannes Baptista, petrus et paulus
et alii sancti ... / ... ecclesia ...
subesse Romano pontifici est de necessitate salutis / ...
... et ... ut ... quod fuit 1a decretalis / Sed

Ffitatis quitis patet / et illi in salutem fidelium sunt / quod non potest romanus pontifex solvere
vel ligare 1a 20 Unde 2 q. 1 a decretalibus patet quod sunt ubilibet
fidelia. Sed et dicit unde 5 Subesse romano pontifici omni humane cre-
ature super terram est de necessitate salutis / Item sicut in extravagante Bonifacii
in 1a decretali / Orimur cum sancta [illegible] potestatem suam ad quartam pro-
vinciam [illegible] / et post in ecclesia triumphante se non extendit / sicut deus dedit
petro / et in ipso cunctis successoribus / Quodcumque ligaveris super terram erit et cetera
non dicit est sibi / quodcumque ligaveris subtus terram / vel super terram / Sed quod hec
potestas papae extendit se ad situs in ecclesia triumphante / [illegible] solutis fidelium
quas / [illegible] autem quod Clemens papa in bulla sua mandavit angelis
paradisi [illegible] animam peregrinantis romam pro indulgentiis, et animas
paradisi eius animam [illegible] introducant / Item non
a purgatorio absolutam ad gaudium paradisi eterne introducant / Item non
[illegible] ad ius [illegible] Unde q. [illegible] auctoritate
et [illegible] potestas se extendisset ad [illegible] et absolvere potest penitentes contritos
pro [illegible] et [illegible] absolvit et absolvere [illegible] potest angelis
et confessum a pena. et [illegible] eadem auctoritate potest angelis
imperare ut animas peregrinantis [illegible] et sancti imperando demones
[illegible] et infirmos [illegible]
expulerunt / mortuos suscitaverunt / et infirmos imperando dixit clau-
dis [illegible] et potestate christi invocato / Sicut petrus [illegible] et ambula
de [illegible] Actuum 3o [illegible] Nazareni surge et ambula
ex utero [illegible] imperant auctoritate christi ut eis [illegible] christo obe-
[illegible] Clemens imperavit [illegible] potuit angelis imperare
dicat / non sibi / et papa ex officio suo potuit angelis imperare
ut in hoc obediant christo / et cuius auctoritate [illegible] non [illegible] ut in
[illegible] est quod absolvit auctoritate cle-
quos [illegible] / Clemens cum [illegible] a purgatorio absol-
vit a pena, et [illegible] illam animam angeli a purgatorio absol-
vunt / et ad gaudia paradisi eterna introducant / [illegible] ad [illegible]
angelis sua potestas [illegible] se non extendit / [illegible] non ita [illegible]
angelis sua potestas [illegible] excusari
[illegible] potest excusari

Contra quod [illegible] vite et [illegible] clavis [illegible] apostolorum
petri successor verus / [illegible] in christo [illegible] quod [illegible]
esse [illegible] / Sed [illegible] sicut fecit petrus. post
altissime sublime et [illegible] ad [illegible] dubium est / [illegible]
[illegible] / et sic non est hodie [illegible] ecclesia occidenta-
[illegible] / vel dictus esse papam [illegible] capitalis [illegible]
[illegible] acceptat per romanos [illegible] ad capitalis [illegible] papa est
[illegible] fidelibus / quod [illegible] voluit / Sed cum [illegible] papa est
ecclesie, et [illegible] fidelibus / [illegible] oportet / [illegible] laycus
[illegible] insudabilis [illegible] foret papa / [illegible] de
abuso tam [illegible] vel [illegible], et antequam foret papa / [illegible]
rudissimus / vel femella [illegible] qui subito ordinatus
laycus papam constatimus 29 fuit laycus rudis / qui subito ordinatus
[illegible] effectus depositus est. et excecatus / et omnia
[illegible] papa effectus depositus est. et [illegible] a. d. a o a / [illegible]
que ipse ordinavit exordinata fuerunt. [illegible]
[illegible] qui cum rudis esset [illegible] alterum [illegible] ordinavit
in [illegible] / qui cum [illegible] inter
quos [illegible] deposuit / et alia
[illegible] imperator romanus [illegible] deposuit / et alia
se [illegible] ordinavit / De femella [illegible] de qua [illegible] se-
[illegible] forma sedit in papatu duobus annis.

[illegible]

et qui [illegible] [illegible] per Rome. De hetro patet in [illegible] liberio deq° eciam
scribit Cestren li. 6. c. 3. de anno° patet. Quia cum ipsa vincens gracie
xpo. sicut et quibus hos pusus dicit [illegible] antixpi [illegible] d. p. e. Joh. 2°.
Antixpi multi facti sunt. Nec magis attingat quidem bene fi-
delis esse [illegible] est. quod hos peior possit sedere in loco sancto
de quo saluator prophetiam dicit 24. dicens Cum videritis abhomi-
nacionem desolacionis que dicta est a daniele propheta in loco sancto
stantem. Et marci 13° addit stantem ubi non [illegible] statim
sunt. Ad thess 2. Ne quis vos seducat nisi venerit discessio primum et reve-
latus fuerit homo filius perdicionis qui adversatur et extollitur ita ut
in templo dei sedeat ostendens se tamquam ipse esset deus. Exponens
se [illegible] illatam et [illegible] quod ista. Cum [illegible] ad hoc quod [illegible] sit ipsa
[illegible] quod sit [illegible] qui iterat altissime publice et [illegible]
quissime vite xpo. Sic fecit petrus [illegible] [illegible] et sic tunc
de nullo xpo [illegible] qui esset papa. Cum [illegible] xpo fuerit [illegible]
altissime et [illegible] sup. Et sic velut [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] suo de ecclesia. Et [illegible] petrus nullus debuit fieri papa
sed esset vivendum more grecorum quod est error wyclef.
Secundo quia [illegible] [illegible] ad imitacionem [illegible] 2m cum [illegible] ipse
[illegible] illi qui est in comparacione ad mirabilia et sanctitate
[illegible] quicumque sequitur xpm in moribus [illegible] et [illegible]
[illegible] et altissime [illegible] papa. 2° vetula vel [illegible] laicus [illegible]
[illegible] et [illegible] ipsa. Cum [illegible] fideles essent in magna perplexitate por-
[illegible] ignoraretis ad quem [illegible] [illegible] debent
[illegible] catholica et ecclesia. Ubi [illegible] [illegible] dubium
[illegible] occidentalis ecclesia
et difficultas. Et est [illegible] [illegible] adcapitulat [illegible] celeste
[illegible] pro romano xpo [illegible] [illegible] [illegible] hec est ab-
et adpropriando [illegible] quidem voluerit. Et [illegible] hec est [illegible]
[illegible] in [illegible] hoc est [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible]
Et hic plane [illegible] [illegible] que venit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non fundatum quod est error. Si cum
in statu spirituali est ordo oportet ibi esse [illegible] et sup. alias non
esset ordo. Et sic ibi esse aliquos supremos aliquos medios et
aliquos infimos ad quos [illegible] officiorum [illegible] nulli [illegible]
per se ascendere. Tunc esse magnum [illegible] in [illegible] [illegible] alio
[illegible] vellet officium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ascensus ad ecclesiasticas dignitates. Fiat per clarum [illegible]
et [illegible]. Et [illegible] hoc apostolus videtur dicere ad hebr. 5. Nec quisquam
sumat sibi honorem sed qui vocatur a deo tamquam aaron non [illegible]
[illegible] que [illegible] sunt plures in [illegible] ecclesia [illegible] [illegible]
et [illegible] electorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] apostolorum [illegible] [illegible] ecclesie sunt in [illegible] [illegible]
[illegible] et voluit sibi succedere in eadem [illegible] [illegible] alios [illegible]
[illegible] secundum ut dictum est supra in [illegible] ar. 6. [illegible] notabili

Et i plurali quomodo primitus quia Christus non tradidit determinatum modum
constituendi successores beati Petri / sed commisit hoc coordinationi et dispo-
sitioni ecclesie / ideo non invenitur quod ipsa est et fuit restitutus
prima post Christum primo / Secundo aliquo tempore precedens ipsa constituit per successores
vel hoc / 3o quia omnes apostoli sepe et sacerdotes elegerunt generalem
episcopum super se etc ut supra / Deinde ecclesia katholica constructa que fuit
a canonicis ecclesie katholice libris Rome electus fuit ipsa / Deinde
per aliquod tempus imperator quacumque occasione accepta constituit
ipsam / Sexto devoluta fuit in quodam concilio potestas electiva
ipse in Cardinales vel maiores ipsam clerum et universos episcopos
intimant quod in romana Synodo 131 episcoporum ipso presidente
constituta fuit / dicit post nunc inspectore Deo est statutum ut
electio Romani pontificis in potestate Cardinalium episcoporum presbyterorum sit
ut quis apostolice sedis sine premissa concordia et canonica eorum / et
deinde sequentem ordinem religiosorum clericorum / et laicorum consensu
intronizatur / ita ipsa non apostolicus sed apostaticus vocatur / hec ibi
Et de hoc sunt multi canones / et nunc quorum allegationes pretermitto ut
Et de hoc sunt multi canones que in cronicis hystoriis et gestis
bonitatem / Et ex hiis et similibus que in cronicis inveniuntur sine allegationibus
summorum pontificum et imperatorum inveniuntur sine allegationibus
videntur patere duo / primum est quod certo quod Christus nullum dixit certum constituisse
sui generalem vicarium in terris / adhuc ecclesia habuit hanc potestatem per
constituendi / et prius inspirata constituit / tamen quod optimum est et de-
constituendi / et sepius dictamine racionis naturalis / non fecit incarnatum
certissima pollicitus vicarium generalem in temporalibus sicut imperatores / nec prout
de constitutione vicarii generalis / qui tamen michi verum vicarium eius fuit per
vicarium eius perpetuum / Igitur et si Christus petrum non instituisset papam
vitam clarum ipsorum / ex parte ecclesie fiendum fuisset electus Christi
adhuc per clarum ab ecclesia / vel ex parte ecclesie fiendum fuisset electus Christi
in terris vicarius generalis / Tertium est quod potestas constituendi papam primarie
residet apud universitatem episcoporum fidelium / et quod ad istam pertineret
quocumque cardinales / vel non possent eligere / vel nollent vel
omnes mortui essent / vel potestate eis tradita nimium abuterentur
vel abusi essent / Ergo si cum hoc omnes episcopi mortui essent apud ipsorum
fidelium manet potestas constituendi papam / quia sacerdotes eligerent episcopos
sicut a primo ecclesie factum est / et omnes ipsorum / vel universitas sacerdotum
consentiente populo eligere possent / Quarto unum de sacerdotibus super omnes
presideret / et illi committeret ut prelata constitueret alios episcopos
christianum populum ad regendum / iniungens hanc regulas et coordinaret
christiani populi ad regendum / hec pertinet ad cardinales / nisi in illa
ecclesie iam facta electio hec pertinet / supponendo super dicta / nunc electio
electione ~~defecerit~~ defecerunt / supponendo super dicta / Quare electio
primus ad universitatem episcoporum / sed ad quemcumque reddi deberet
Et ad eos videlicet cardinalium pertinet disponere de papa
ut vel universitas episcoporum ecclesiam reputamus / si videt cardinales
nimium abuti sua potestate / sicut incommodabiliter errantes / qualiter
fuit forte tempore scismatis Urbani Sexti et Clementis / quia pos-
set eos eligendi potestatem / vel non eligere / vel eligendi potestatem

Archidiaconi vel alius committere. Nec quod absurdum est tamen quod ecclesie [illegible] spiritus inspiratione ordinatos ut que cardinales vite et scientie [illegible] eligerint in papam, ipse papa ab omnibus catholicis habeatur. Alius cum contempserit presumptuose ut hereticus est habendus. Preterea [illegible] illa inconvenientia illata quod quis laycus femella ut hereticus et antipapa foret papa, quod [illegible] contingere posset, cum ex clade eorum cardinalium, qui in electione errauerint, et adhuc errare possent, aliquis dictorum sedem papalem usurpare et occupare posset, sicut fecit papa, sed quod de laycis Constantino secundo, qui in penam excecatus est, et omnia que ordinauit fuerunt retractata, sed de Agnete Anglica [illegible], que apud Athenas [illegible] adducta, et Johannes Anglicus vocata, que in diuersis scolis proficeret, quod [illegible] magistros [illegible] dictatores [illegible], demum [illegible] et cum Lateranensi ecclesia in papam electa [illegible] impugnata peperit [illegible] inter [illegible] ecclesiam sancti Petri [illegible] angustiata [illegible] et [illegible] ibi fuit [illegible] Colosseum et sancti Clementis [illegible], et [illegible] absque [illegible] sepulta. Catholicorum paparum [illegible] dumtaxat [illegible] sed ulterius [illegible]. Et illa licet sedem papalem [illegible], tamen fuit papa, [illegible] hoc falso asserit [illegible], et quia mulieres [illegible] tacerant in ecclesia [illegible] prohibet ecclesia, ut dicit apostolus [illegible] mulieres docere in ecclesia non permittitur, prima ad Thimotheum secundo, I Cor. xiiii. Et mulieri docere in ecclesia non permittitur loqui in ecclesia. Si igitur apostolus [illegible] prohibet [illegible] non permittit loqui in ecclesia [illegible] et [illegible], et cum papa habeat [illegible] errant contra sacerdotium in ecclesia, quod Husite errant [illegible] contra hereticam [illegible] asserentes feminam fuisse papam. Sed de heretica [illegible] papa quis [illegible] est, si sit notorius ut est papa [illegible] et [illegible] correctionem de vita [illegible] in hereticum [illegible] a [illegible] Johannes i. Si quis venit ad vos et non affert doctrinam [illegible] nec [illegible] in domum, sed nec [illegible] dixeritis, qui enim dicit illi [illegible] communicat [illegible] operibus eius malignis. Si autem est hereticus occultus, quia de occultis non iudicat ecclesia, sed de manifestis, licet in [illegible] non est papa [illegible], tamen est [illegible] ecclesie [illegible] de malis prelatis, quia [illegible] de antichristo. Si intelligitur [illegible] victura [illegible] in fine mundi [illegible] scripture, et doctorum illa [illegible] papa. Et causa [illegible] illorum [illegible] precedentium [illegible] tamen [illegible] papa [illegible] officio [illegible] et capitulum [illegible] prelatum ecclesie [illegible] fundamentum [illegible] et diffinitum in uniuersali ecclesia catholica, et ecclesia, et curam [illegible] et maiorem [illegible] fidelium [illegible] in omni [illegible] ecclesiarum, et [illegible] sequentibus [illegible] de electo [illegible]. Si autem [illegible] vite et scientie [illegible] contrarie [illegible] in papam vite et scientie [illegible] esse papam, quod talis malitia vite [illegible] quod [illegible] infra [illegible] plus [illegible] intelligo [illegible] ad [illegible] de antiquo [illegible] et [illegible] in [illegible] fidelis [illegible] sedem [illegible]

Et ad hoc adducit auctores Salvatoris et danielis cum aliis quampluribus ex-
positoribus doctoribus et tractatoribus katholicorum / de duobus ... realiter vel
et in mistico ipse intelligitur / et ita sentiunt hussite quod papa pro-
prie est antichristus / sicut alius in fine mundi est expectandus / et quod de
scriptura de antichristo mistica et non ad litteram est intelligenda / Sed
hoc est heresis / quia contra omnes doctores katholicos / Secundo
quod ista ecclesia / papatum non instituit [illegible] / ut excludo Cardi-
nales episcoporum [illegible] est institutus / [illegible] videtur ad hoc
quod non sit papa / quia [illegible] / et [illegible] dignitatis [illegible]
lent ex statuto et precepto imperatoris sub Constantini / et fore
ut [illegible] / Iam constantinus imperator circa annum [illegible] con-
cessit et precepit [illegible] ab omnibus papa vocaretur / et tunc
dotatio [illegible] / Foca etiam imperator circa annum
domini 600 hoc idem [illegible] instancia [illegible]
dualibus / et [illegible] papalis dignitatis [illegible]
ecclesie [illegible] dist. 96 Constantinus / [illegible] imperatoris / cum
constantinus ex statuto et precepto constantini et fore imperatoris / cum
ante [illegible] constantini [illegible] Silvester fuit papa / et multi alii [illegible]
hoc non papa non [illegible] potestatem capitalem et fontalem [illegible]
[illegible] statim fuit [illegible] fuit instituta / tum
[illegible] fuit [illegible] non [illegible] peccata [illegible]
potestas capitalis et fontalis fuit cognita / tunc hoc non [illegible] est
[illegible] romano [illegible] esse [illegible] et
potestas [illegible] / [illegible] potestas capitalis et fontalis et [illegible]
cognoscendi et diffiniendi in universa [illegible] katholica / et [illegible] / et
[illegible] universorum [illegible] a christo immediate est instituta et
data petro / et suis successoribus / [illegible] petro [illegible] petra et
super hanc petram edificabo ecclesiam meam / Et tibi dabo claves regni celorum / Et
[illegible] dixit sibi pasce oves meas / non distinguens inter [illegible] / vel
illas / ut ostenderet ad omnes suam [illegible] / qui petrus [illegible]
[illegible] principem et pastorem / [illegible] quod tempore Silvestri pape papalis dignitas
et ecclesia romana fuit exaltata roborata et locupletata / quia cum in
lepram corporalem / Constantinus augustus incidisset / et nullum
salutis remedium invenisset / petrus et paulus constantino apparue-
runt dicentes / [illegible] effusionem horruisti sanguinis [illegible] / Silvester
tibi piscinam ostendat in qua [illegible] ab omni lepre morbo [illegible]
[illegible] / quod et factum est / quia mox ut eum baptisavit ab omni lepra mundatus
exivit / Sed non fuit ingratus [illegible] / [illegible] magnifica dona Sil-
vestro [illegible] / [illegible] [illegible] dedit licentiam christianis fieri
/ et ecclesias fabricari 12 q. 1 futuram [illegible] ecclesiam beati petri construxit
et sedem imperialem successoribus beati petri [illegible] reliquit 12 q. 1
[illegible] XI q. 1 Constantinus / et capitulo [illegible] / ipse dedit privilegium
[illegible] imperator est caput mundi / sic et romanus pontifex
est caput omnium ecclesiarum dist. [illegible] Constantinus / [illegible] statuto
[illegible] cleri tempore Constantini imperatoris [illegible] fuit de [illegible] ad.

diuicias / de captiuis ad delicias / de contemptu ad honores / de publicatione ad diu-
tinus / de vilibus ad regnum / de ... ad pacem / de oppressione
ad libertatem / Et cum ista Siluester ab eo vice ecclesie recepit / et
vere hoc fecit / Et Siluester recipiendo / Et Constantinus dando
quod videbant vero ipsi tunc diuino honorificare cultum
clerum magnificandum / Et si in tempore hodierno euentus cogitauit quomodo ma-
licia clericorum abutentium possessionibus suo tempore perueniret / tunc tali mu-
nificentie et exaltationi ecclesie status / Siluester respondere non debuit
propter excellenciam et dignitatem romane ecclesie / et eorum potestatis / ipsa
enim excellit et excedit omnem aliam potestatem secundum ... / quibus includit
omnem potestatem eorum fontalem et capitalem / Nam ut dicit Hugo parte
2a c. 3. potestas spiritualis terrenam instituere habet / ut sit iudicare habet si bona
fuit / ipsa vero primo a deo instituta est / Et cum deuiat a solo deo di-
iudicari potest / Sicut scriptum est spiritualis iudicat omnia / et ipse a nemine
iudicatur / Et cum spiritualis potestas quantum ad diuinam institutionem spectat et
prior sit et maior dignitate in illo antiquo veteris testamenti populo
manifeste declaratur / ubi primo a deo sacerdocium institutum est / postea vero per
sacerdocium iubente deo regalis potestas ordinata / Unde ad huc in ecclesia
dei sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat / et sanctificans
per benedictionem et confirmans per institutionem / Si ergo ut dicit apostolus qui be-
nedicit maior est et minor qui benedicitur / Constat absque omni
dubio quod terrena potestas que a spirituali benedictionem accipit iure inferior
estimatur secundum Hugonem / Non igitur imperialis dignitas spiritualem instituit
dignitatem / cum inter incomparabiliter minorem non habet instituendi auctoritatem
... dignitatem spiritualem a Christo institutam
Sed piissimus Constantinus ipsam dignitatem ... et ab oppres-
sione eripuit dilitauit dotauit pacificauit priuilegiauit et ab oppressione
nimis liberauit in hoc non peccando / ut dicunt Wicleff et Hus / et
corpus equantes / Sed celestis ... fuerunt / ... imperial
... incomparabiliter magis dignam / ... ut dicit Hugo ... cum
... xi q. 1 sacerdotibus xij q. 1 futuram / ubi dicitur fuisse religio-
... / et omnes reges imperatores ... et cetere potestates seculares
... in suis priuilegiis non offendunt
... consequenter quia clerus in suis priuilegiis est dignior sacerdotali
Sed contra / potestas regalis et ... imperialis est dignior sacerdotali
et per consequens ... / ... non / ... autem ... Christi gerit
vicem deitatis / sacerdos non humanitatis Christi / Sed deitas est digni-
or humanitate / ergo potestas regalis est dignior sacerdotali / ... quia gerit
humanitatem ... qui gerit vicem unius dignitatis
vicem dignitatis est dignior illo qui gerit vicem deitatis / Sacerdos vero humanitatis
... xx 2a q. Augustinus gerit vicem deitatis / Sed regalis dignior sit
Christi hoc non est ... dignitatem auctoritatis et potestatis / Sic eciam Wicleff per hoc arguit et Hus
sacerdotalis / sicut deitas humanitatem / ... ergo hoc est idem quod
... cum potestatem ... / ...
regnum est temporale ... / sacerdotium spiritualem inferre videtur
Sicut enim non sine causa gladium iudex portat / ita non sine causa
claues ecclesie sacerdotes acceperunt / Ille portat claues regni celorum

deo

ad exclusionem excommunicatorum / et reconciliationem penitentium / et hec hominum
quorum nos sumus aliquando / Unde cum Christus in primo suo adventu venit
iudicari non iudicare irrogando penam corporalem / quia nulli tunc prelato pro
vindictione aliquam penam intulit temporalem / Sed in 2° adventu
omnibus malis penam inferni corporalem irrogabit / Sic dicet
eis Ite maledicti in ignem eternum / Non etiam domus nulli intulit
penam corporalem eos plagando et inficiendo / Ideo ob hanc
tamen causam rex tenet vicem deitatis / quia potest hic irrogare corporalem
penam / Sacerdotes vero humanitatis Christi / quia nunc nulli iudicium eternum corporis
iudicium sanguinis licet agitare / ¶ 2° articulus quod ad quartum principale immittitur
quod petrus fuisset princeps apostolorum / hec eius ratio est sumitur / quia nec apostolus
quod petrus fuisset princeps apostolorum / patet quia Luce 22 de qua pro apostolus loquitur facta
fuit princeps apostolorum / patet quia Luce 22 de ipsis qui apostolis loquitur facta
est contentio inter eos quis eorum videretur esse maior / dixit autem
eis Reges gentium dominantur eorum / et qui potestatem habent super eos benefici
vocantur vos autem non sic / Sed qui maior est in vobis fiat sicut
minor / et qui precessor est sicut qui ministrat / Nam quis est maior
qui recumbit an qui ministrat / nonne qui recumbit / Ego autem in
medio vestrum sum sicut qui ministrat / Ubi dicit quod inter se de maio-
ritate contendebant apostoli / unde quod nullus inter se prioritatem reputa-
bant / Et Christus inter se contentionem eorum ut dictum est resolvit ut singu-
li se singulos minores alios reputarent / quod fieri non posset si
aliquis inter eos principatum obtinuisset / Unde videtur quod inter eos nullus
principatum aut primatum obtinuit et per quod / videtur petrus / Ergo quod si
iudicetur quod ex illo textu assumpto et ille textu non habetur quod inter apostolos
quod ex illo textu et textu precepti evidenter elicitur / quod petrus
fuisset princeps / Sed quod illo et textu immediate textum allegatum / Ego
inter eos tenuit primatum / Unde sequitur qui ministrat / Vos autem estis qui per-
mansistis mecum in temptationibus meis / Et ego dispono vobis
sicut disposuit mihi pater meus regnum ut edatis et bibatis super
mensam meam in regno meo / et sedeatis super thronos iudicantes
duodecim tribus israel / Ait dominus Symoni petro / Symon ecce sa-
thanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum / Ego autem rogavi
pro te ut non deficiat fides tua / et tu aliquando conversus confirma fratres
tuos / Certe hic apparet quod unus inter eos maior fuit ceteris / et
precessor et princeps / Sed qui maior inter est inter vos fiat sicut
minor / et qui precessor est fiat sicut minister / Super quo inter ipsos fuerat
contentio quis eorum esset / unde tamen dicit pro parte responsionis non
fuit solutum ut pro ... / Sed princeps unus inter eos asserebatur / et quo
est soluta hec questio eorum / Sed princeps unus inter eos asseritur / Sicut
se ad ceteros habere debeat approbatur sed quis esset non exprimit / Ubi dominus dixit
Quis ipse fuerit primus autem ille erat non exprimit ... dominus dixit
Symoni volens sibi patefacere precessoris officium quod erat
Symon ceteros confirmare / quia ipse esset de quo ante disceptabant / Symon
Ecce Sathanas etc / Non enim aliter soluta est questio nisi per hoc
Ecce Sathanas expetivit vos ut cribra-
ret / Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua / et tu aliquando conversus

confirmavit fratres tuos, ut exponit quod deficiente aut fluctuante fidem ceterorum post
mortem Christi et cetera per ordinem non deficiente in petro sicut eis predixit
aperte intelligentes eundem ipsis esse maiorem. Et exponit quod precepit petro
[illegible] eis ut deficiente seu titubante fide in eis ipse eos confirmaret
manifeste intelligentes eum fore prepositum rectorem et principem. Unde Johannes
qui inter [illegible] primus videbat de se scribit Johannis xx. quod cum ipse petrus
audito a beata Maria magdalena quod de monumento sublatum fuerat corpus
ad monumentum cucurrit. licet petro Johannes velocius fidem haberet petrus tamen
prior introivit. quia tunc Johannes primum credidit non habebat ut ipse de se
scribit. Tunc igitur introivit et ipse discipulus qui venerat primus ad mo-
numentum. qui vidit et credidit. Nondum enim sciebat scripturam quia oportebat
eum a mortuis resurgere. Et sic constat petrum confirmasse ipsum suo ingressu
in monumentum. Et sic Johannem fratrem suum in quo fides deficeat. Ex hiis patet
quod contendentes inter apostolos quis eorum videretur maior non dubitat
petrus maior esse et princeps ordinatus ab eorum magistro. quia non dubi-
tabat petrus principatum actu Christo vivente fuisse institutum. sive or-
dinatus principem fuisse. Sed tamen esse principem ipso primogenito inter
fratres licet actu non principaretur. Sed aut instituendi principatum aut iure
nescio tamen apostoli non dum perfecte sciverant. scilicet quod petrus deberet post
Christum [illegible] ut princeps preesse disceptabant. Tertio disceptatio
eorum resolvitur non prelatum eis [illegible] describendo officium futurum ipsius scilicet
quod cetera ceteros confirmaret. Quod enim superius dictum est adiscentes petrum dicta
illa quam dixit tunc esse maiorem et successorem inter eos. cum dixit
eis. qui maior est in vobis. fiat sicut minor. et qui precessor sicut
qui ministrat. non illo modo ut singuli reputarent se singulos esse mi-
nores vel fiat sicut minor. et sicut qui ministrat. Aliquem enim suo sexu
illud suadere volebat. quod ipse omnibus ministrabat. et sic fieba-
[illegible] sicut minor et sicut qui ministrat. sequitur ipse se eis reputabat
minorem. quod esse non potuit. Unde non est hic intelligenda reputatio
[illegible] ut dictum est. sed forma ministerii ita ut singuli singulis obse-
[illegible] ministerium debebant impendere. et honore se invicem prevenire. quod
principatum non repugnat. Sed contra solutionem arguitur. petrus nunquam
exercuit officium principatus inter apostolos. Ergo frustra est quod ex descriptione offi-
cium [illegible] petri [illegible] audisset apostolus ipsum esse principem inter eos
et per consequens solutio nulla esset. Contra arguitur quia nusquam legitur in scriptura
quod petrus nunquam exercuisset officium nisi ex quo alio [illegible]. quod
illud officium exercuisset [illegible]. Et videtur quod petrus officium prela-
tionis statim post ascensionem domini in celum exercuit. sicut legitur actuum primo
quod exurgens petrus in medio fratrum dixit et ostendit per scripturas
quod Judas prevaricator esse debuit. et qualiter locum
veteris testamenti quod [illegible] succedere. et eum capitulum activum [illegible]. Ergo
[illegible] alius deberet succedere [illegible] quo intravit
et exivit inter nos dominus Jesus
[illegible] nobiscum fieri unum ex istis. Ecce diffinita
electionis [illegible] Sic quod elegerunt mathiam [illegible]
[illegible] diebus post ascensionem domini cum misit eos de
[illegible] ut legitur actuum ii. petrus stans

cum xii apostolis elevavit vocem suam et locutus est eis. Unde ex scriptura Johelis eos non ebrios esse sed spiritu sancto repletos. Iste enim suo officio sibi commisso predicavit Christi [illegible] et quod hic erat constitutus iudex vivorum et mortuorum. Ex scriptura eis ondit et sic compuncti sunt corde et quasi tria milia crediderunt ut legitur actuum ii°. A petro et a reliquis apostolis, quid esset actum [illegible] petrus ondit ut penitenciam agerent primum et baptisarentur. Ubi constat petrum pre aliis [illegible] et precius primitus exercuisse officium pari [illegible] ut legitur actuum iii° et presens primitus [illegible] claudum qui sedebat cottidie cum petrus et johannes transibat ad portam que dicitur speciosa, dicit petrus surge et ambula et quasi legitur actuum v° [illegible] petrus repletus spiritu sancto pretulit pre aliis in Ananiam et Zaphiram mortis sentenciam et primus in Symonem magum ut legitur actuum viii°. Iste ut legitur actuum xv. cum fuit magna conquestio inter [illegible] quantum gentibus cedendi deberent et [illegible] alia legalia observare, convenerunt apostoli et seniores videre de hoc verbo. Surgens autem petrus in consilio [illegible] pretulit sententiam quod non tenentur [illegible] gentibus cedendi. Aut legitur [illegible] tenentur quasi [illegible] gentibus cedendi aut [illegible] et [illegible] que dicit petrus [illegible] expressisset pre omnibus aliis et [illegible] hic conscienciam [illegible] fuisset. Sic cottidie [illegible] et [illegible] diffinitivas pre ceteris [illegible] si id, et [illegible] et paulus [illegible] et [illegible] hic a suo officio [illegible] non [illegible] constat ei [illegible]

[illegible] papa malus qui est in peccato mortali non est verus vicarius quod nemo [illegible] successor petri principis apostolorum [illegible] hic [illegible] malus est successor petri principis apostolorum [illegible] papa malus qui est in peccato mortali [illegible] non est verus successor petri principis apostolorum non est verus papa [illegible] non est verus papa [illegible] papa qui [illegible] et hic in mortali peccato non est verus papa [illegible] papa [illegible] sicut [illegible] hic est in mortali peccato non est verus papa [illegible] papa in peccato mortali ad [illegible] in mortali peccato ad esse verum papam [illegible] non est [illegible] esse papam [illegible] non est [illegible] et [illegible] dicit et tenet [illegible] papa [illegible] sed verus [illegible] dicitur et tenet [illegible] papa [illegible] est [illegible] esse papam [illegible] vero [illegible] non est [illegible] esse papam et esse papam [illegible] non papam plus [illegible] et vitam [illegible] officio et [illegible] est [illegible] non papam [illegible] officium [illegible] vitam [illegible] papam [illegible] papa plus [illegible] officium [illegible] debet [illegible] vite [illegible] non est [illegible] officium [illegible] plus papam debet [illegible] et [illegible] vite [illegible] officium et [illegible] vite [illegible] aut [illegible] papa [illegible] aliter vir dantur [illegible] pre aliis et vite aliorum [illegible] est [illegible] limitative [illegible] ad [illegible] et [illegible] qui est in peccato mortali non doctores [illegible] volunt et intellexerunt [illegible] hinc [illegible] est [illegible] verus papa [illegible] vite [illegible] est verus papa [illegible] est [illegible] credit omnia que katholice credenda [illegible] fidei informis. Si credit omnia que katholice credenda [illegible] cum fides [illegible] ut dicit Augustinus [illegible] in malo papa [illegible] cum verus papa [illegible] tenere [illegible] fidei [illegible] non [illegible] cum fides

[illegible] vitate

sine operibus mortua est Jacobi 2° Secundum fides ista in malis christianis qui
credunt vera non apparencia et ex corde vitant erronea est in quantum habi-
tus [illegible] prestantissimus et nobilis [illegible] quamquam [illegible] sapientia iudicii [illegible]
tudo [illegible] vocata [illegible] tamen ideo quia sine ista sapientia quantumcumque
iudicii et aliorum illius [illegible] vocatur [illegible] est salutem [illegible] sine tali
fide impossibile est placere deo ad hebreos xi° [illegible] sapientia iudicii suffi-
cit [illegible] a fortiori vera fides in [illegible] malis [illegible]
christianus [illegible] cum fidelibus [illegible] verum [illegible] et est vera fides
[illegible] sit prestantissima operatur secundum petrum [illegible]
[illegible] vera et officium verum [illegible] operatur secundum petrum [illegible]
[illegible] prelatus et [illegible] in peccato mortali [illegible] non desinit
esse verus papa episcopus prelatus vel sacerdos Tercia quia fides vera quia
credunt explicite vel implicite omnia catholice credenda et respuunt
erronea distinguunt omnes christianos fideles id est veram fidem habentes ab
infidelibus scilicet iudeis et paganis [illegible] omnes christiani etiam mali veram
fidem habentes informem sunt fideles in christianismo [illegible] secundum veritatem fidei
[illegible] non [illegible]
[illegible] prestantissimum [illegible] officii est pastor generalis
Contra [illegible] quo [illegible] et [illegible] in quo iuvat [illegible] sit pr
[illegible] officium quod deputatur debet
[illegible] officii [illegible] officium
[illegible] iudas scarioth
sit [illegible] dixit quod sit dyabolus
fuit [illegible] sanctissimus [illegible]
[illegible] officium [illegible] sanctissimi [illegible] opti-
[illegible] mali [illegible]
Et tamen ipsa sit [illegible] officii [illegible] optimum et tamen non
officium [illegible] illud officium [illegible] optime
sit [illegible] officii optimum [illegible] bonum [illegible] dicit [illegible]
et non [illegible] malis [illegible] malis et
[illegible] potestas [illegible] bonum [illegible] moneta [illegible]
[illegible] est [illegible] bonum [illegible] non appellentur [illegible]
[illegible] cuius officii [illegible]
tum cuius officii [illegible] distribucionum [illegible] prelatus gradu
cum petro forte [illegible] [illegible]
attribuit [illegible] officii [illegible] vero [illegible] scribit [illegible]
non [illegible] officii [illegible]
[illegible] iudicem
et [illegible] non dicuntur [illegible] habeat
officium ad [illegible] et [illegible] christi ecclesie ministracionum [illegible]
debet [illegible] sit officium [illegible] et [illegible] deputatum a deo ut tor-
queat condempnatos [illegible] Item arguunt
hussite statum [illegible] et aliorum prelatorum [illegible] concludunt
[illegible] ad [illegible] officii sit [illegible]
quod non officium est [illegible] officii Item infert
[illegible] iudas scarioth fuit [illegible] dixit
quod sit dyabolus [illegible] iudas fuit [illegible] officii
et dyabolus [illegible] [illegible]

Hic e dat scitez officij et scitez vite. Et qn infert. Si est pr scimus
tunc illam formitatem sinat sanctissime non oz / q cum non sit ipa est
pr scimus hoc [illegible] scimus est i aute scitas debet ppone vel
vel officij / i qnte ascribitur scitas ppone vel vite. Et i e scitates sunt
ad inuicez coniuncte sic q una pt ee sine alia. Sic n [illegible] qua
vz ipa e pr scimus hoc ipa [illegible] primitez sinat scimus ex causa
sup alle. Et qn ar. Si e opus scimus / tunc e opus optimus
vel e vel officij non vel vite. Et ois scitas est bonitas [illegible]
sicut scitas / vt si e scitas vite est bonitas vite. Et si e scitas
officij / est bonitas officij. Et go si ptas est scimus / tunc e ptas
Et cu vltim ar / sz non pt quis [illegible] officium esse optim. [illegible]
officium exerceat optime / sz non pt qd exerce officium optime nisi sit bonus
invalet hoc ipa [illegible] et mali mod / et bonus [illegible]
[illegible] nec do [illegible] / q ab [illegible] officium sit optim [illegible] i officium non
[illegible] est cum ista [illegible] q deus est
[illegible] optime / [illegible] remuneat cum bone
remunerator ad [illegible] non [illegible] / remuneat cum bone
Sed non bonum nisi [illegible] / Et [illegible] scriptis [illegible]
ascebit [illegible] qui vocat fantasma / Sz [illegible] est [illegible]
apud ois scos doctores / Sicut go stat aliquem facere bonum opus
et non bene / sic stat aliquem ee bonum [illegible] officium et non bene invalet
illud exercere / [illegible] ad [illegible] 3o [illegible] dispensat
bonum opus desperat / Sz non [illegible] opus dispendeat / [illegible]
[illegible] non ut [illegible] ut posset / [illegible] non [illegible] dispendaret
et tm bonum opus [illegible] / Et [illegible] ut non credat
[illegible] non appellant [illegible] sci [illegible] ut non credat
[illegible] adhuc [illegible] nota [illegible]
gradus [illegible] canonicis sit [illegible] affirmo
et [illegible] 99 [illegible] sedis ubi [illegible] sedis [illegible]
archalis non appellet princeps sacerdotum aut [illegible] sac [illegible]
aliquis [illegible] sedis [illegible] aut [illegible] romanus pontifex
appelle / Et Gelasius [illegible] statim [illegible] prima
[illegible] vocabulo [illegible] / [illegible] pri
archa [illegible] non [illegible] derogat / sz [illegible]
archa [illegible] patriarcha [illegible] arripe / [illegible] horem [illegible]
fidelibus [illegible] velle [illegible] arripe [illegible]
immunie [illegible] videat [illegible] opposita [illegible]
debeat prelatio [illegible] auctē derogetur [illegible] et [illegible]
credat esse [illegible] aut [illegible] nam [illegible]
pontifici romano sunt [illegible] capitalem fontalem et
[illegible] ecclesiasticaz / [illegible] igitur [illegible]
[illegible] aut [illegible] / [illegible] non [illegible]
dat [illegible] aut [illegible] / [illegible] distribuitz [illegible]
[illegible] aut ipa non [illegible] causa [illegible] sci
[illegible] asserunt / sz [illegible] causa [illegible] scimus
[illegible] officij et [illegible] / [illegible]
appellat / [illegible] sunt eiusd officij [illegible] deum / Et vltim [illegible]
[illegible] eiusd officij [illegible] petro [illegible] / Cum Rex [illegible] aug
[illegible] Rex [illegible] non [illegible] sci [illegible] vel officij / [illegible]
[illegible] / sacerdos non [illegible] / [illegible] et sacerdotalis ut
[illegible] regalis [illegible] et sacerdotalis [illegible]
het 96 dis. duo / Et [illegible] sacerdotez

in causa dei. Et quia reges non habent ex officio suo et auctoritate ministrationis sanctitatem nisi forte sicut sacerdotes, ideo inter sanctos regibus qui preter causas peculiares non ascribitur, sed sacerdotibus qui ex officio suo et auctoritate et consecratione sunt et sanctificatione ministeriales. Unde reges antiquitus et sacerdotes ungebantur et corpus auctoritate sacra regnum recipiebant. Verum omnes hii status regales seu ecclesiastici regi non serviebant. Ecce multi sacerdotes [illegible] dicit autem rex de genere veri deitatis, et sacerdotes gradu [illegible] sunt. Et tu ultimus quicumque esse eam iudicat et gubernat primo tortores et praecones non dicuntur sancti cum habeant officium ad similitudinem [illegible] et meritorie regi [illegible], sicut dyaboli [illegible] debet [illegible] sit officium dei, et minister deputatus a deo vel tam [illegible] dispensatores. Quidem nimis auctoritatem esse in ecclesia magis [illegible] condescendendo [illegible] cum in dote huius [illegible], ita descendendo [illegible] de lege romanorum ubi adhuc honesta sunt sanctissimi. Deinde de lege romanorum ad tortores et praecones et dyabolos, cum in [illegible] descendit ad tortores et praecones, et talia contra dicentes esse praeco vocentur sancti, fatue inferendo, et [illegible] ad [illegible] et [illegible] ac alia [illegible] ad officium et sacerdotium [illegible] in sanctitate esse sufficere quo ad officium et sacerdotium [illegible]. Sicut tortores [illegible] ac si [illegible] in [illegible] ita velit. Sic non [illegible] et dyaboli ratione officii non vocantur sancti. Sic et nimis grossum et [illegible] sacerdotes esse vocandi sanctos, fatuum et nimis grossum et [illegible] et dyaboli ratione officii tortorum et praeconum. Et dyabolus ratione officii [illegible] tortores, praecones et dyaboli sunt ad officium [illegible] et sacerdotium [illegible] consecrandi, et sacramenta conferendi, sicut in officio sacramenta conficiendi, consecrandi; et sacramenta conferendi sicut in officio [illegible] istum fatue [illegible] officium [illegible] et sacerdotes. Ecce tamen istum fatue [illegible] officium [illegible] et sacerdotium [illegible] consecrare et conferre sacramenta. Et ideo sacerdotium [illegible] ministeriales ideo hoc officium vocatur [illegible]. Et [illegible] sacerdotes ministeriales ideo hoc officium vocatur sanctum. Et [illegible] romane [illegible] sacra ministeriales [illegible] conferunt sacramenta illius officii, et [illegible] conferunt [illegible] sicut tortor vel praeco vel dyabolus facere potest [illegible] aut [illegible] tortor vel praeco vel dyabolus, ultorie ex suo officio [illegible] ad dyabolum [illegible] pater [illegible] et aliquis [illegible] posset [illegible] sicut et [illegible] artifex sunt sui artificium sine [illegible] et [illegible] artifex sunt sui artificii sancti appellandi ratione illorum [illegible] illi artifices sunt sancti appellandi ratione illorum artificiorum.

Memento domine famulorum tuorum famularumque tuarum N. N. et omnium circumstancium quorum tibi fides cognita est et nota devocio pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro se suisque omnibus pro redempcione animarum suarum pro spe salutis et incolumitatis sue et reddunt vota sua eterno deo vivo et vero

In prima particula secundum Alexandrum de Hales specialiter postulatur fidelium promocio a
consecrante et continuatur sic. Secundum quandam In precedenti particula postulabatur
promocio ecclesie cum membris suis in generali scilicet prelatis et subditis ibi una cum fa-
mulo tuo etc. Hic consequenter specialiter postulat prelatorum et ministrorum oracio. Me-
mento famulorum famularumque tuarum vel sic In prima particula orat pro fidelibus viventibus in
speciali et dividitur in duo. Primo facit memoriam quandam vivorum et explicat. Secundo
specialiter implicat ubi et omnium circumstancium dicit ergo sic Memento id est recor-
dare per visitacionem gracie famulorum famularumque tuarum N. id est eorum
tenencium te per fidem catholicam et omnium id est singulorum circumstancium
id est audiencium missam quorum fides tibi id est qui solus scis qui recte cre-
dunt cognita est id est manifesta et nota scilicet cognoscis qui devote te diligunt
eo quod nichil tibi latet devocio id est secretum qui tibi offerunt per personam sacer-
dotis hoc sacrificium id est hanc oblacionem laudis id est in qua speciali laudaris
pro se scilicet ipsis suisque scilicet amicis omnibus id est familiis cognatis consang-
wineis pro redempcione animarum suarum id est pro remissione peccatorum quibus
omnia remittuntur pro spe salutis id est pro salute speciali scilicet eterne et inco-
lumitatis sue id est sanitatis corporis scilicet conservande vel acquirende tibi re-
dduntque id est persolvunt vota sua id est affectus et desideria vel promissa bona eterno
deo scilicet quo ad patrem secundum essenciam id est vivo ad filium et eterno quo ad spi-
ritum sanctum. Circa primam particulam Innocencius tercius movet dubium
ex quo dicit deus nichil ignorat nec aliquid potest obliviscí quare dicitur
Memento ex quo memoria est oblitorum et preteritorum recordacio aut pre-
sencium de memoria et reminiscencia quare ergo hic dicitur memento. Ad hoc re-
spondet Innocencius quod sacerdos petit deum dicens memento domine etc.
Non quod oblivio cadat in deum sed sic oblivisci oblivio illorum dicitur quos
sua gracia non visitat sic et deus scire dicitur hos et nosse illos quos vi-
sitat sua gracia et quos approbat unde ii ad Thimotheum ii cognovit dominus
qui sunt eius et Johannis x cognosco oves meas et tunc dicitur nescire eos
quos reprobat unde ait ibi dominus dicit non novi vos. Rursus
similiter dicitur oblivisci malorum cum malus ad bonum convertitur unde
~~Ezechielis xviii si autem averterit se iustus a iusticia sua~~ dicit magister per prophetam
Ezechielis xviii
Si impius egerit penitenciam ab omnibus peccatis suis que operatus est et custodie-
rit omnia precepta mea et fecerit iudicium et iusticiam vita vivet et non mo-
rietur omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor et deo
dicitur oblivisci bonorum cum bonus ad malum convertitur unde Eze-
chielis xviii si averterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem secundum
omnes abhominaciones suas quas operari solet impius numquid vivet omnes
iusticie eius quas fecit non recordabuntur unde Job memento mei domine
quia ventus est vita mea. Quandoque recordatur ad puniendum unde psalmus memento
filiorum Edom in die Jerusalem id est in die vindicte quando erit tempus puniendis

id est puniendi quando est plenus peccatis

[illegible marginal gloss at top of page] … famulus … servus … et ancillas … timoris …

In principio cum petimus Memento domine etc. petimus ut nos sua gratia vi-
sitet et nostri misereatur iuxta illud psalmi Reminiscere miseracionum tuarum
domine etc. Sed dubium est quare non dicat servorum et ancillarum sed
famulorum et famularum. Dicendum quod notanter dicit famulorum. Nam
famulus dicitur a fame. Servus autem a servitute. Unde dicit Augustinus quod
usque filii Noe non peccaverunt non fuit servitus in eis sed Noe reve-
rencia deo debita parentibus et aliis. Sed postea per peccatum servitus est intro-
ducta. Ad ostendendum igitur quod illud servicium debet fieri ex mera dile-
ctione non ex servitute. Ideo dicit famulorum. Post hoc stat rubrica
Hic nominentur nomina vivorum. Ubi sciendum quod memoria prius debet
fieri pro vivis quam pro mortuis. Cuius racio est quia ubi est maius periculum
ibi citius est subveniendum. Sed certum est quod vivi sunt in maiori periculo
quia possunt dampnari. Mortui autem qui sunt in purgatorio pro quibus solum
est orandum certi sunt iam de salute licet non dum eam consequantur
donec omnia crimina purgentur. Sed dubitatur circa hoc an sacerdos teneatur
nomina illorum pro quibus vult orare vocaliter pronunciare et si sic in quo ca-
su et secundum quem ordinem. Ad hoc potest dici quod cum deus sit exauditor cordis
et non vocis quod non sit necesse quod amoneatur clamoribus qui scrutator
est cordium et renum. Unde et dominus inquit Moysi Quid clamas ad me.
cum tamen ipse taceret. Et ipsa dicit Diligentibus cordibus prius etc. Sufficit ergo
si sacerdos sigillatim et divisim omnium eorum pro quibus vult orare habeat
memoriam. Posito eciam quod nomina vocaliter non exprimat. Et ex horum premissorum
sentencia manifeste convincitur quod illa nomina in quo casu ponat eo quod prudenci-
cia et sapiencia in suo casu ponuntur et maior est conformitas comme-
moracionis et oracionis. Tercio notandum est quo ordine debet fieri
commemoracio. Ubi sciendum quod ab aliquibus hic ordo servatur qualis ser-
vatur scilicet sinitur in declinacione nominis secundum gramaticos scilicet secundum ordinem
sex casuum. Ita ut sacerdos sectando sectam gramaticorum primo a se ipso tamquam
recto et nominativo orat. Secundo pro genitivo pro genitoribus et parentibus tam car-
nalibus quam spiritualibus scilicet fratribus patrinis etc. Tercio pro dativo id est pro
benefactoribus et elemosinam sibi porrigentibus. Quarto pro accusativo qui
accusativus hic est casus inimicorum ut dicit Priscianus. Quinto pro inimicis et
persecutoribus suis iuxta formam viri perfecti et Christi cuius personam ge-
rit tamquam pro accusativo orat. Iuxta illud Mathei v Diligite inimicos vestros et orate pro
persequentibus vos. Inimici enim quantum ad ea que habent a deo scilicet naturam
et graciam sunt diligendi licet non quantum ad culpam et defectum quem
habent a se ipsis. Quinto pro vocativo id est pro infidelibus vocandis ad fidem
ut scilicet deus infideles ab errore revocet ad suum cultum et ad agnicionem
ubi ergo dicit pro vocativis id est pro quibus advocare et unde tenetur si sit
prelatus. Sexto pro ablativo id est pro mortuis ablatis de hac vita et de hac
luce. Et hoc non debet fieri in illa commemoracione. Sed inmediate scilicet
post corporis Christi elevacionem. Et laudabile et multum decens est quod sacer-
dos servet ordinem personarum secundum merita et dignitates. postquam
suiipsius et suorum parentum memoriam habuerit. Tamen non est necesse
ut omnium nomina ibi ponat eo quod deum nil latet sed solum intencionem
et affectum ad has personas pro quibus orare vult gerat. Et subiungitur

[illegible marginal gloss at lower left] … sacerdos … devote … ordine …

[illegible marginal gloss at bottom] … quo ordine debet fieri …

[illegible] audiendi missam [illegible] ... p[ro] debito [illegible] et laboratoribus
[illegible] causa [illegible] ... [illegible]

Et omnium circumstantium. Ubi sciendum quod antequam hoc dicat debet fieri memoria vivorum. Sed non debet fieri nimis magna memoria et hoc propter cordis distractionem et mentis evagationem. Sed breviter debet se sacerdos expedire. Quamvis figuratum preceptum fuit in lege quod agnus paschalis qui figurabat eum comederetur festinanter, ne scilicet cogitationes per varias devocionem [illegible]. Quarto nota quod ex illo dicto Et omnium circumstantium apparet quod perfectum et salubre est interesse missarum solempniis, eo quod sacrificium eukaristie pro circumstantibus specialiter offertur, qui si sint dispositi aliquem effectum sacramenti consequuntur, sicud dictum est in prima particula de audientibus et utilitatibus missam audiendi. Et hoc si usque ad finem perseveraverint. Unde statutum est in canone quod omnes fideles qui conveniunt in solempnitatibus ad ecclesiam et scripturas apostolorum et evangelium audiant, qui vero non perseveraverint in oratione usque dum missa peragatur, velud inquietudines ecclesie commovetes convenit privari communione. Et ex hoc incidit dubium utrum liceat recedere a missa ante finem. Dicendum iste qui dimittit audire totam missam aut dimittit ex mala consuetudine aut ex tepiditate aut torpore vel ex necessitate. Si primum mortaliter peccat et secundum decretum debet a communione suspendi, maxime si hoc statuto obmittit. Et ex hoc formatur racio sic: nullus debet communione privari nisi propter gravem culpam. Sed isti qui ex mala consuetudine non stant ad finem misse sunt communione privandi, igitur graviter vel mortaliter peccant. Si ex tepiditate vel torpore seu accidia recedunt peccant ad minus venialiter. Et scias quod torpor vel accidia vel tepiditas ex causis innocentibus iuncta possit maius et minus peccatum perpetrari, ut si quis cum istum torporem contraxisset ex longa vigilia vel nimia replecione maius esset peccatum quam si ex labore vel occupacione honesta. Si vero recedit ex necessitate tunc non peccat, quia necessitas non habet legem, et maxime si esset racionabilis, alias sic non esset necessitas. Et sic a missa ante finem potest recedere, ut si habet expedire negocia ardua vel legittima que alias convenienter exequi non posset. Item obmittere missam pro tempore peccatum est certe persone, quod alio tempore esset sine peccato, ut si quis parochianus die dominico vel die solempni non audiret missam in sua parochia cum hoc posset facere peccat mortaliter, quod si esset dies feriata in qua necesse esset ei ut laboraret non peccaret si missam non audiret, sed non totaliter audiret.
Unde dicit decretum Missas die dominico ab omnibus secularibus audire speciali precipimus et cetera. Glosa, id est ex communicentur, servato tamen ordine iuris. Et statutum est in Aurelianensi concilio ut cum ad celebrandas missas conveniunt in dei nomine populus non ante discedat quam misse solempnitas compleatur. Item nota in hac dictione Quorum tibi fides cognita est, quasi dicat: Tu es qui scrutaris fidelibus et devotis, qui solus vides in conscienciis qui recte credunt et devote te diligunt, ut pote es renum scrutator et cordium deus scientiarum et dominus oculatus oculorum omnium perscrutator, in cuius conspectu nulla est creatura invisibilis. Tu es ille cui omne cor patet et omnis voluntas loquitur et quem nullum latet secretum, quia omnia nuda et aperta sunt oculis tuis. Et hic tanguntur duo que debent esse in circumstantibus et audientibus missam.

[illegible] Exodi xii

[illegible] [illegible]

Fidem cum [illegible] ... [illegible] solus videt

[illegible] ab [illegible] et [illegible] ... xiii

Duo req^{ur} i audiente missam intoie

Primo debet in audiente esse fides. i. fideliter debet credere quod post consecracionem in ara sub speciebus panis et vini verum corpus et verus sanguis christi continetur / quia ista que ibi fiunt mirabiliter transcendit racionem et humanam sensum / et nichil experimento sensibus ingerunt / ideo necessario oportet ut fides prebeat supplementum sensuum defectui. Secundo debet esse in audiente devocio / quia homines devoti astantes spiritualiter communicant. Hec duo scilicet fidem et devocionem si audiens missam in se habuerit fructum huius sacramenti percipit et sepius propter excellenciam devocionis fructum divine gracie abundancius percipit audiens quam conficiens / si ergo devocio debet esse in audiente / quanto plus in conficiente. Sexto nota ulterius ut qui tibi offerunt / et aliqui textus habent pro quibus tibi offerimus / hic de memento domine non solum pro quibus / sed eciam eorum sacrificio qui tibi offerunt. Cum enim sacerdos offert pro ipso nichilominus eciam offert pro se / et dicit in plurali pro quibus tibi domine offerimus / ad denotandum quod sacerdos ibi loquitur in persona fidelium vel ecclesie sicut qui representat personam communem christi. Et in hoc quod dicit qui tibi offerunt designat quod non solum sacerdotes / sed eciam universi fideles circumstantes una cum sacerdote offerunt hoc sacrificium deo / unde Innocencius dicit Nam quod specialiter adimpletur ministerio sacerdotum / hoc universaliter agitur toto voto fidelium / sicut enim in veteri lege plures per sacerdotes offerebant hostias multipharias ad placandum deum super peccatis et diversis officiis beneficiis impetrandis / ita plus sacrificium cuius hostie legales fuerunt umbre / unde excellens infinite omnia sacrificia legis / tum in collacione gracie quam dignitatis magnitudine offertur ipso voto et devocione per ministerium sacerdotis. Septimo nota dicitur ulterius sacrificium laudis / quia in hoc sacrificio magnitudinem potencie clemencie et misericordie dei recognoscimus et ad memoriam revocamus quod est laudare vel secundum Innocencium dicitur sacrificium laudis / quia secundum dictum apostoli quicquid facere debetis omnia in laudem dei facite agite ut deus laudetur in vobis. Vel dicitur sacrificium laudis / quia cum deo quicquid offerimus sua sibi reddimus / non nostra largimur. Unde ipse dicit in psalmo Si esuriero non dicam tibi / meus est enim orbis terre et plenitudo eius / numquid manducabo etc. / ergo immola deo sacrificium laudis. Qui enim alterum laudat non sua sibi offert sed ea que in ipso sunt extollit. Vel dicitur laudis sacrificium / quia dominus hoc sacramentum quod representatur per illud sacrificium gracias agens et laudans instituit. Et ideo quia propter hoc deum laudare debemus / quia non solum dedit se nobis in precium / sed eciam in cibum vel precium redimeret nos a morte / per cibum autem aleret nos ad vitam / unde dicit Qui manducat me ipse vivet propter me. Sequitur pro se suis quoque omnibus scilicet pro suis consanguineis affinibus et familiaribus et amicis. Super quo verbo dicit Innocencius licet enim teneamur diligere inimicos secundum illud salvatoris Diligite inimicos vestros. Servare tamen debemus ordinem caritatis iuxta illud Cantici ii^{o} Introduxit me rex in cellam vinariam / et ordinavit in me caritatem. Nam et apostolus ad Galathas vi^{o} dicit Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes / maxime autem ad domesticos fidei

maxime

Sicut ergo pro se, et pro seipso debet homo orare, eo quod ordinata caritas incipit a seipso. Suis scilicet hoc pertinet ad illos quibus tenetur. Tunc sequitur Pro redemptione animarum suarum. Hic tangit principalis et prima causa propter quam hoc sacramentum offerimus scilicet pro redemptione animarum id est remissione peccatorum, quibus remissis anima est redempta. Unde Christus hic est calix novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et subiunguntur aliae causae propter quas etiam offertur scilicet pro spe salutis id est pro salute sperata, spe enim salvi facti sumus secundum apostolum. Offertur etiam pro salute mentis et incolumitate corporis. Nam utraque sanitas est a deo qui dicit Salus populi ego sum. Denique utraque sanitas provenit ex redemptione animae id est ex remissione peccati. Sic et econtra de reatu peccati procedit infirmitas utriusque secundum sententiam veritatis. Ecce inquit dominus sanus factus es, iam noli peccare ne deterius aliquid tibi contingat Johannis v. Sed hic oritur dubium quare hic oratur pro salute id est sanitate corporis cum tamen apostolus dicit Virtus in infirmitate perficitur. Et iterum cum infirmor tunc fortior sum et potens. Respondetur quod ipse loquitur tamquam perfectus. Nos autem fragilitatem nostram recognoscentes oramus pro sanitate corporis ut deus infirmitati nostrae condescendens a nobis occasionem impatientiae praecludat. Vel secundum Innocentium oramus pro sanitate corporis ut nobis sanitate conservata vel reddita referamus in ecclesia gratiarum actiones. Et nota quod tria sunt bona hominis scilicet corporalia spiritualia et aeterna scilicet infima media et suprema pro quibus dicit se sacerdos offerre pro corporalibus pro incolumitate corporis pro spiritualibus id est pro redemptione animarum pro aeternis id est pro spe salutis. Nam et deus docet pro hiis tribus orare in secunda tertia et quarta petitione orationis dominicae. Offerimus ergo sacrificium laudis pro omnibus ut dentur nobis in meritum pro spiritualibus ut dentur nobis in meritum in praemium pro corporalibus ut dentur nobis in adminiculum ut perveniamus ad illa scilicet aeterna. Sequitur Reddunt tibi vota sua etc. Quia nostra dona mus et aliena reddimus. Si ergo vota sua sunt dicit glosa vota sunt quae vovimus et voluntarie promittimus quod libenter et volenter deo vovere et reddere debemus ipsum decimus. Vel alia glosa tibi reddant vota sua non ut dent sed id est ut possint. Hic est dubium quod videtur esse contradictio in terminis cum dicit tibi reddunt vota sua quia nostra donamus et aliena reddimus. Si ergo vota sua sunt sua scilicet ipsi tunc non reddunt sed potius donant. Et econtra si reddunt non sunt sua vota sed aliena. Solvit Innocentius dicens potius bonum hominis est et dei est dei propter auctoritatem gratiae quod illius ponit aliquid boni sine adiutorio gratiae dei est hominis propter libertatem arbitrii singulariter igitur sunt hominis conabiliter dicuntur sua singulariter dei conabiliter redduntur deo quia omne bonum desursum est descendens Jacobi primo. Propter hoc dicit apostolus Non autem ego sed gratia dei mecum. Et iterum coadiutores dei sumus. Sequitur Eterno deo vivo et vero. Ubi sciendum quod homines dicuntur dii imagines et demones homines quidem adoptive, unde psalmista ego dixi dii estis. Demones usurpative unde psalmista omnes dii gentium demonia quod usurpant sibi honorem dei et nomen deitatis ut gentiles decipiant. Imagines vero dicuntur dii nuncupative unde Sapientiae xiii Infelices sunt inter mortuos spes illorum est qui appellaverunt deos opera manuum suarum. Primi scilicet homines sunt vivi et veri non tamen aeterni. Secundi scilicet demones sunt vivi sed non veri, nec aeterni aeternitate gloriae licet naturae sive quamvis voluntate dei. Sed

Sed tercio scilicet ymagines non sunt viue nec vere nec eterne. Et ergo nulli illorum hoc sacrificium laudis offertur, sed illi soli scilicet indiuidue trinitati que est deus solus viuus verus et eternus, immo vita veritas et eternitas, qui deus est solus per essenciam prout de se testatur dicens Ego sum deus et non est alius deus preter me. Huius ergo est adoracio que principaliter exhibetur in sacrificio. Que tres persone exprimuntur in hoc sacrificio, quia racione patris cui attribuitur eternitas dicitur eterno, racione spiritus sancti cui attribuitur viuificacio dicitur viuo. Unde in Johanne dicitur Spiritus est qui viuificat. Sed racione filii attribuitur veritas quia vero. Unde Johannis iiii veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam qui deum satthagit veraciter adorare, patrem adorat in spiritu et veritate, id est in filio, quia essencialiter est in filio, et filius naturaliter est in patre, et spiritus sanctus substancialiter est in utroque. Johannis xiiii Ego in patre et pater in me est. Tamen ita per indifferenter distinguere cum dicitur eterno deo viuo et vero. Ut quod est quia secundum essenciam appropriatur pro ceteris notis, eternitas patri racione principii quia pater a nullo est et omnia sunt ab ipso, filius per generacionem, spiritus sanctus per processionem, certa peracionem. Veritas filio qui de se dicit Johannis xiiii Ego sum veritas. De qua dicit propheta Veritas de terra orta est. Vita spiritui sancto sicut habetur in simbolo Credo in spiritum sanctum dominum et viuificantem qui ex patre filioque procedit etc. Totius ergo indiuidue trinitatis indiuisa est oracio que principaliter exhibetur in hoc sacrificio. Johannis vi Spiritus est qui viuificat. Sequitur lectura magistri Alberti. Memento domine etc. Tangitur hic secunda communio corporis mistici quo quodlibet membrum cum membris suas communicat acciones et utilitates. Tanguntur autem hic tria quorum primum est pro quibus et qualibus oratur, secundum quid pro eis petitur, tercium quid ad exaudiendum allegatur. In primo autem horum duo ponuntur scilicet pro quibus oratur et pro qualibus. In primo autem duo facit scilicet memoriam specialem et memoriam communem. Dicit ergo Memento domine. Non quod unquam alicuius obliuiscatur, sed quod in nobis est per passionem attribuimus deo per effectum. In nobis enim memoria est reflexiua potencia que prius per redditum noticie ad ipsum statim facit angulos cordis ac si esset prius, quia ymaginem preteriti reducit ad noticiam. Et sic modo deus non meminit quia non habet naturam compositam abhinc illuc reflectam et abinde huc, cum sibi sint omnia presencia. Sed pocius cum alicui effectum gracie alicuius non apponat, videtur deus illius esse oblitus, et cum peccata iterum graciam dat, videtur noticiam beneplaciti conuertisse ad illum, et sic dicimus quod memoretur. Ysaie xxxviii Obsecro domine memento quod ambulauerim coram te in veritate et in corde perfecto et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Psalmus Memento nostri domine in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo. Aliter quod diximus, deus nec obliuiscitur nec meminit. Unde Job x Licet hec celes in corde tuo, scio tamen quod uniuersorum memineris. Hoc ergo modo per apposicionem gracie Memento domine qui diues es in misericordia et omnis gracie locuples possessor. Famulorum de quibus propter dignitatem secundus post est memoria. Famularumque tuarum quia aliter inisi per famulatum cultus diuini ad eterne unitatem non referimur. Nota hic nominandi sunt maxime primi et primo loco qui oblaciones suas ad altare tulerunt et in hoc censu se famulos esse cognoscunt. Unde cum peteret sapientiam Salomonis sibi mitti sapienciam a sede magnitudinis diuine ut secum esset et secum laboraret per quam

sicut quod acceptum esset coram deo omni tempore. Statim subiungit famulatum
Sapie viii dicens. quia ego servus tuus sum ego et filius ancille tue. f. eccle
ex quam natus sum ad tua obsequia. Et david in ps. O domine quia ego ser-
vus tuus. ego servus tuus et filius ancille tue. Postea in tonum(?) memoria
vivorum subiungitur Et omnium circumstancium quorum sepsi sacrificio exhibe-
cium ut ipsi sacrificio immixti tibi offerant. Ro vi Obsecro vos fratres
per misericordiam dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placen-
tem rationabile obsequium vestrum. Quales autem sint qui in memoria oblacio-
nis ponuntur subiungitur dicens quorum tibi fides cognita est per quam in uni-
tate sacramenti recipiuntur. quia fides operans per dilectionem purificat eos ut tibi in
oblacione ista que in puritate sua puritatem mistici corporis importat offeran-
tur. Act xv fide purificans corda eorum. fides enim que veritati innititur. Uni-
tas veritatis sacramento. Caritas autem per quam fides operatur perficit eos ad
sacramenti perfectionem ut sit veritate et virtute tibi sint uniti per intellectum et affec-
tum. Hec enim fides tibi cognita est per approbacionem. ii Thim ii Novit dominus qui sunt
eius. Johannis x. Cognosco meas et cognoscunt me mee. Et nota devocio quam
devotorum ostenderunt se et sua offerendo. Ps. Reddam deo vota mea que distin-
xerunt labia. Devocio est fervor cordis ut dicit Ambrosius quo homo sponte volun-
tate se et sua promittit. Et ex hoc patet quod specialiter pro illis qui offerunt
oratur ut sequitur pro quibus tibi offerimus. Hoc videtur illi qui dixerat
quorum tibi fides cognita. quia illi non nisi fide referunt ad inum(?) quod offer-
tur a sacerdote. Sacerdos enim ut persona(?) ecclesie offert pro ipso et pro se
sicut dicitur Hebr. v. in persona(?) debet sicut pro populo ita et pro seipso offerre pro
peccato. Cum autem dicit offerimus notatur unitatem corporis mistici que in tota mul-
titudine fidelium et cleri totius servitute offert hostiam salutarem. Cum
autem sequitur vel qui offerunt. Respondet ad hoc quod dicitur nota devocio. Speciali-
ter enim voto offerunt illi qui se et sua deferunt ad altare. Et ideo tamen illi speciali-
ter in altaris oblacione continentur et offerunt quia sicut offert sacerdos ministerio
ita et illi offerunt speciali voto. Et ideo illorum est recordacio specialis. Unde
Innocentius papa in quadam sua dicit epistola ad sacerdotem quendam missa(?)
qui consultacionem faciebat pro quibus esset memoria in oblacione facienda
dicit autem sic. Superfluum est ut cuius hostiam prius(?) dum offeras. eius autem no-
men insinuas cui nullus(?) illi incognitum nichil sit. Prius ergo oblaciones com-
mendande sunt ac tunc eorum nomina quorum ipse sunt oblaciones ut
edicenda et inter sacra misteria nominentur. non inter alia que preter-
mittimus ut ipsis misteriis viam futuris precibus aperiamus. Sit ergo hec oracio
specialiter pro offerentibus et pro aliis et ideo monendus est populus ut offerat.
Quia per oblacionem speciali voto coniungitur qui offert et ipse hostiam offert
voto quam sacerdos offert ministerio. Hoc est ergo quod dicit. vel qui tibi of-
ferunt hoc sacrificium laudis. Sacrificium autem dicitur quia sacros facit. laudis
autem quia nichil est in eo nisi quod est laudis et pulchritudinis et honoris. Ps. Sacri-
ficium laudis honorificabit me. et illic iter quo ostendam illi salutare dei.
Iter enim ad salutem per nullum umquam fuit sacrificium nisi per istud. Quod autem
his in sacrificio per nomina caritatis oratur aperitur cum subditur. Dicit autem
tria secundum personas cum personis adherentibus. et quod pertinet ad partem persone
que est anima. et quod pertinet ad partem persone que est corpus. De primo
dicit pro se quia offerimus ipsi offerunt pro se. quia unusquisque in ordine dilectionis

principalitas conceditur iii Reg. xvii Fac michi primum de ipsa farinula
tibi autem et filio tuo facies postea. Sanis ergo omnibus sunt persone adherenda
sicut amici coniuncti sanguine et virtute et bona temporalia que in auxi-
lium vite sunt concessa / quamvis enim dominus dicat Primum querite re-
gnum dei et iusticiam eius et hec omnia adicientur vobis / tamen temporalia
tamen sunt in dei servicio sustentancia et adminicula ad necessitatem quam
possimus. Et sic dicit Salomon in proverb. xxx Tribue victum meo ne-
cessaria. Sic igitur hic oramus pro amicis et rebus ad servicium dei nece-
ssariis. Sic centurio rogavit pro servo Mathei viii et commendatus est. Sic
patriarcha Jacob Genesis xxviii rogavit pro necessariis quando dixit Si dominus
deus meus fuerit mecum in via ista qua ego ambulo et custodierit me et
dederit michi panem ad edendum et vestimentum quo operiar et revo-
caverit me cum salute erit michi dominus in deum. Sic dominus docuit orare Mathei
vi dicens Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Pro redemptione
animarum suarum hoc est quo indigemus secundum animam. Redemptio enim anime
est per graciam et virtutes. Per sanguinem autem Christi ab originali debito et per beati-
tudinem est ab hiis miseriis que cum sunt ab isto in quo sumus exilio et
corporis ergastulo. De prima redemptione dicitur in psalmo Ab usuris et iniquitate
redimet animas eorum. Usure enim excrescentes sunt peccata cumulata per pri-
mam diaboli deceptionem / a quibus usuris et eorum iniquitate deus redimit
per gracie et virtutum collationem. Sic enim secundum sapientem redemptio anime viri
est ipse divicie virtutum. Sic redemit se uxor prophete a creditoribus per olim vasa
vacua infusionem et multiplicationem iiii Reg. iiii. De secunda redemptione dicitur
in psalmo Apud dominum misericordia et copiosa apud eum redemptio. Osee xiii de morte
redimam eos. Psalmo Verumptamen deus redimet animam de inferno cum acceperit me.
De tercia redemptione dicitur Ysa. xxxv Ambulabunt qui liberati fuerint et redempti
a domino convertentur et venient in Syon cum laude et leticia sempiterna
super capita eorum. Gaudium et leticiam obtinebunt fugiet dolor et gemitus. Pro
spe salutis hoc pertinet ad corpus et duo petimus pro infirmis enim offertur
pro spe salutis et pro sanis offertur pro se incolumitatis sue. Sanitatem enim
infirmis petimus ut forciores sint in dei servicio sicut et dominus multos in cor-
pore sanavit. Sanitas autem illa ipse salus vocatur quando ex infirmitate et
anime et corporis spectat salutem. Sicut dicitur Johannis v Ecce sanus factus es iam
amplius noli peccare ne deterius aliquid tibi contingat. Psalmo Qui sanat
infirmitates tuas qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis qui redemit de
interitu vitam tuam. Est etiam spes salutis spes evadendi machinationes
inimicorum / sicut dicitur in psalmo Salva me de ore leonis et a cornibus uni-
cornium humilitatem meam. Dan. xiii Salvatus est sanguis innoxius in
die illa. De hiis simul dicitur Dominus conservet eum et vivificet eum et
beatum faciat eum in terra et non tradat eum in animam inimicorum eius.
Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. Et incolumitatis sue.
Incolumitas dicitur perfecte sanitatis esse integritas et hanc petimus sanis
in sacrificio oblationis / quia nisi deus conservet sanitas non stabit / quia
super fundamentum debile est edificata quod est continua pugna calidi fri-
gidi humidi et sicci et levis et gravis et duri et mollis et aliarum con-
trarietatum que sunt in corpore. Et hoc petitur in psalmo Conserva me domine

qui in te speravi. Et iterum Ne proicias me in tempore senectutis cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. Sapientie xvi Non herba neque malagma sanavit eos, sed sermo tuus qui sanat omnia. Tibi reddunt vota sua. Tangit rationem gratiarum dictionis quia tibi reddunt vota sua que voto ipso et non obligatione alicuius necessitatis in se et in suis tulerunt ad altare. Psalmus Vovete et reddite domino deo vestro omnes qui in circuitu eius affertis munera. Est sicut Proverbiorum xx Ruina est homini devorare sanctos et post vota retractare. Unde dicit Augustinus quod vovere est voluntatis et reddere est necessitatis. Vota ergo quibus se devoverunt ad sanctum reddunt altare eterno deo vivo et vero. Sunt enim dii participatione divine potestatis dii sancti sicut Moysi dictum est Exodi x Constitui te deum pharaonis. Et in psalmo Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. Et isti sunt vivi et veri sed non eterni. Unde de his in psalmo dicitur Vos autem sicut homines moriemini et sicut unus de principibus cadetis. Iohannis viii Illos dixit deos ad quos sermo dei factus est. Sunt etiam dii qui divinitatis gloriam usurpant sicut demones. Et ideo dicit Matthei iiii Hec omnia tibi dabo si cadens adoraveris me scilicet ut deum. Unde ibidem respondit dominus Dominum deum tuum adorabis et illi soli servies. Psalmus omnes dii gentium demonia. Et illi sunt eterni quo ad finis carentiam et sunt vivi sed non veri. Sunt etiam dii sola nuncupatione ut idola lignea lapidea et metallica. Osee xiiii Non dicimus ultra dii nostri opera manuum nostrarum. Et isti dii nec eterni nec vivi nec veri sunt. Ad exclusionem igitur omnium istorum dicitur eterno deo vivo et vero. De cuius eternitate dicitur i Thimothei vi Qui solus habet immortalitatem, quia sicut ibidem dicit glosa vera immortalitas est vera eternitas et incommutabilitas. De vita iii Regum ii Vivit dominus in cuius conspectu sto. De veritate Romanorum tercio Est autem deus verax omnis autem homo mendax. Hec est ergo secunda communio.

Communicantes et memoriam venerantes in primis gloriose semper virginis Marie genitricis dei et domini nostri Ihesu Cristi, sed et beatorum apostolorum et martirum tuorum Petri Pauli Andree Iacobi Iohannis Thome Iacobi Philippi Bartholomei Mathei Simonis et Thadei Lini Cleti Clementis Sixti Cornelii Cipriani Laurentii Crisogoni Iohannis et Pauli Cosme et Damiani et omnium sanctorum tuorum [+ quorum] meritis precibusque concedas ut in omnibus protectionis tue muniamur auxilio. Per eundem Cristum dominum nostrum.

In ista particula sanctorum allegatione mediantibus sanctis postulatur fidelium promotio. Et primo ponitur sanctorum commendatio, secundo commemoratis postulatio ibi Quorum meritis. [illegible] sic continuatur. Postquam posuit commemorationem illorum qui salute indigent, hic iam ponit illos qui ad salutem adiuvant ut sunt sancti in ecclesia triumphante, quos hic in prima particula enumerat, et primo ponit eos in generali, secundo in speciali.

Secundum autem aliam divisionem hic incipit tercia pars canonis, et secundum Guillelmum in rationali continuatur sic ad precedentia. Posita superius oratione per quam [illegible] postulamus a domino deo divinum auxilium beneficium, hic iam sequitur oratio per quam id affectamus fieri per sanctorum suffragia, et pro hoc

confutatur error Waldensium qui dicunt quod sancti non sunt invocandi eo quod non faciunt orationes pro nobis nec eorum memoria tenenda nec corpora ipsorum veneranda insistentes istis et rationibus. Corpora sanctorum mortua sunt et nichil sentiunt ergo nichil prodest ea venerari. Item anime sanctorum cum sint in celis et nostra servicia non percipiunt videtur ergo quod eis non sit serviendum nec invocandi. Isti perfidi et cecitate cordis eorum omnimode veritati dissentientes in paludis sordibus immerguntur, quorum ut error reprobetur, rationes eorum dissolvantur et dicatur quod sancti sunt invocandi prout ecclesia facit et sacre doctores quod ipsi nostras devociones et orationes percipiunt et cognoscunt. Cuius ratio est secundum dictum veritatis: Gaudium est angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Sed essencialiter idem et non minus est gaudium animarum sanctarum sicut et angelorum. Igitur et ipsi de nostra penitentia et bonis et virtuosis operibus gaudent et letantur, et si gaudent cognoscunt. Quo igitur quis de eo quod non cognoscit gaudet. Secunda ratio huius est intellectus quia in omne intelligibile sibi proportionatum. Sed orationes nostre sunt proportionate animabus sanctorum et cognicioni ipsorum. Idcirco percipiunt eas. Sed adhuc de modo per quem modum percipiunt nostras devociones et orationes, dicitur quod per revelationem sanctorum angelorum qui nostras orationes sursum proiciunt in celum. Iuxta illud Tobie 12: Quando orabas cum lacrimis obtuli orationem tuam domino. Vel isto modo quod sancti in divinam essenciam videntes tanquam in speculo eternitatis vident omnia. Unde Gregorius: Quid est quod non videant qui videntem omnia vident. Item instat quod sancti non faciunt orationes pro nobis quia ergo essent invocandi et arguunt sic: vel sciunt quod non velit salvare illum pro quo orant vel per adversarium vel sciunt quod non velit illum salvare. Si scit non est necesse quod pro eo orent. Si sciunt quod non velit eum salvare et quod prescitus ac predestinatus sit ad eternam damnationem tunc oratio fiet frustra. Immo deus et natura nichil faciunt frustra. Ratio de anima et primo celi. Ubi aliqui doctores respondent quod non est necesse quod aliquis sanctus videat an deus velit istum salvare vel non quia istam cognicionem deus sibi soli reservavit. Aliter respondetur: dato quod sanctus sciat quod deus velit hominem salvare, adhuc sanctus orat pro eo et non frustra quia sicut deus disposuit finem sit et ordinata in finem. Unde sicut disposuit illum salvari sic et disposuit media per que salvatur scilicet per merita et intercessiones sanctorum et sic nec homines oracio sanctorum est frustra. Corpora eciam sanctorum debent venerari. Nam ut dicit Damascenus libro iiii capitulo vii quatuor de causis corpora sancta a nobis sunt veneranda. Nam ipsa corpora sanctorum sunt promptuaria dei, templum Christi, alabastrum spiritualis unguenti et fontes divini. Et Augustinus libro de civitate dei addit et organa spiritus sancti. Unde idem sic loquitur: Non sunt contemnenda sed plurimum veneranda sanctorum corpora quibus dum adhuc viverent spiritus sanctus hic quibusdam organis ad omne bonum usus est. Secundo nota sacerdos secundum prius premissa item in canone agit ea que figurata sunt hiis que peragebat sacerdos legalis in veteri testamento dum intrabat sancta sanctorum. Ipse enim legalis sacerdos portabat thuribulum cum carbonibus vivis plenum in sancta sanctorum et in tali veste quadam quod figurabat superhumerale quod defert noster sacerdos

Cor de causis corpora sanctorum a nobis sunt veneranda

Continet nomina sanctorum patrum scilicet nomina xii patriarcharum filiorum
Iacob sancti israel seu nomina xii tribuum israel ab hiis denominate. Sic et noster
sacerdos qui vult sacrificare debet habere carbones ignitos qui duo notantur
id est fervorem devotionis in mente et splendorem in opere habere et sic inflammatus
amore divino plenus virtutum odoribus domino deo adolere incensum ut sic
deo offerat sacrificium in odorem suavitatis sicut et ipse intulit nomina sanctorum
patrum. Sic et sacerdos nove legis habeat memoriam sanctorum scilicet apostolorum et
martirum. Et per hoc tropologice designatur quod sancti in fide et bonis operibus sunt
imitandi. Unde et sacerdos sicut memoriam sanctorum habet sic et eorum exempla
in vita sua se regat et eos imitatur. Unde nichil prodest memoriam
sanctorum habere si eos non imitetur bonis operibus et moribus. Super quo dicit
Johannes episcopus in quadam omelia de martiribus qui sanctorum merita religiosa
devotione miratur gloriamque istorum gloriam frequenti laude qui loquitur eorum mo-
res sanctos atque iusticiam imitetur quia quem delectat sancti alicuius meritum debe-
tur delectare par circa dei cultum obsequium. Quia aut imitari debet si laudat
aut laudare non debet si imitari detrectat id est negligit vel contempnit ut qui
alium laudat laudabilem se reddat. Et qui sanctorum merita miratur mirabilis
ipse vite sanctitate reddatur. Nam si ipsos iustos fideles diligimus quod in ipsis in-
tegram fidem suscepimus possumus et nos esse quod sunt si faciamus quod
ipsi fecerunt. Hec Johannes episcopus. Tercio nota dicit primo in hac **Communicantes**
quod prius ostendit quale sacrificium laudis sit offerendum. Et quomodo hoc sacri-
ficium laudis offerendum in communione id est in unitate fidei sanctorum in fide qua
una cum sanctis communicamus sive participamus. Super quo sic loquitur Innocentius
quoniam extra unitatem ecclesie non est locus offerendi sacrificium unitatis. Ideo
sanctorum memoriam venerantes in sacrificio. Itemque in communione sanctorum
sacrificium offeramus. Scriptum est enim in agno allegorica non comeditur extra domos quia
sunt sancta et ideo ad esum agni scilicet corporis Christi recipiendum solus hic qui nostre
coniunctus est domui videlicet omnium domesticorum fidei a principe ad plebeium
apostolo usque ad publicanum. Communicare enim est participare in via id est in statu
huius ecclesie militantis. **Communicantes** id est participantes cum sanctis in fide quia
nos fidem tenemus quam et ipsi habuerunt et idem credimus quod et ipsi crediderunt
et similiter communicamus eis per spem quia idem quod et ipsi speraverunt et nos spera-
mus et in patria eis communicamus per visionem et rem speratam quia fidem suc-
cedit visus et spem res sperata. Subiungit **memoriam venerantes**. Nota
quare sancti a nobis sunt venerandi et honorandi. Huius Damascenus libro iiii° ca-
pitulo quatuor ponit causas que pro una computantur scilicet quia amici sunt dei
filii dei heredes dei et duces nostri. De primo Johannis xv° Iam non dicam vos
servos sed amicos meos. De secundo Johannis primo Dedit eis potestatem filios dei fieri.
De tercio ad Romanos viii° Si autem filii et heredes. De quarto Damascenus ita dicit Si
quis multum laborat ducem invenire qui eum alicui mortali adducat et per eo
ad ipsum verbum faciat quanto magis duces generis humani qui pro nobis ad deum
interpellaciones faciunt honorandi sunt templa eis erigendo et memoriam
eorum venerando. Secunda causa quare sanctos honoramus et eorum festa ce-
lebramus est quia eos honorando rem nostram agimus. Nam eorum festivi-
tas nostra est utilitas. Amplius omnia mea sunt id est nos autem Christi id est caritas autem omnia
communia facit. Tercia causa ut habeamus eos intercessores pro nobis. Quod le-
gitur in libro Regum tercio primo quod Bersabee que interpretatur puteus sacietatis
id est gracia intelligitur ecclesia triumphans impetravit filio suo regnum id est nobis in

id est Ecclesiastici xxiii

nos cum fide et spem
ille speciem habuerunt et
nos petimus stadium
ille possident bravium
nos pugnamus in
via ille triumphant
in patria

Capitulum quibus sancti
sunt venerandi

Sed dicitur quare non de festivitatem celebratis, sed omnibus venientibus [illegible] vel legitur vel cantatur missa de sanctis. [illegible] quia celebratur misse pro salute vivorum adhuc in tribus [illegible] defunctorum, [illegible] pro honore sanctorum [illegible] celebrantes [illegible] et ad [illegible] celebrat venientibus [illegible] ergo

ecclesia militante regnum celorum. Quarta causa quia in hoc eis vicem re-
impendimus, quia ipsi celebrant festum de nobis, eo quod gaudium est ange-
lis et sanctis in celo super uno peccatore penitentiam agente. Quinta causa ut eos
imitemur, quia per eorum enim exempla ad eos imitandum provocamur. Se-
xta causa propter nostre securitatis augmentum et ad spei sublevationem.
Si enim homines mortales sicut nobis potuerunt ita sublevari et nos similiter
poterimus, quia manus domini non est abbreviata. Septima est propter divine
maiestatis honorem, quia deum in sanctis honoramus et predicamus mirabi-
lem qui eos sanctificavit. Octava causa ut visa eorum pulchritudine et
cognita gratia homo confundatur de suis peccatis et terrena contemnat
sicut et ipsi fecerunt. Sed dubium est quare hoc in canone et in celebratione
missarum sanctorum memoriam veneramur et eorum auxilium imploramus.
Videtur quod huius multe sint cause. Prima ut antiquorum patrum et sanctorum
veteris testamenti moribus conformemur. Unde Innocentius dicit: Per hec enim
commemorationem sanctorum illud observat ecclesia quod antiquitus consuevit
agere ut in orationibus suis sanctorum memoriam recolat, quatinus eorum meri-
tis facilius obtineat quod implorat. Sic enim sanctus Moyses precante populo
intercedens patrum memoriam interposuit: Recordare inquit Abraham
Ysaac et Israel servorum tuorum. Exodi xxxii. Sic et Azarias in fornace le-
gitur dixisse, Danielis iii°: Ne queso auferas misericordiam tuam a nobis domine deus
noster propter Abraham dilectum tuum et Ysaac servum tuum et Israel
sanctum tuum. Et subiungit: Multum enim patrum merita filiis suffragan-
tur. Unde cum Ezechias domini auxilium imploraret exaudivit: Prote-
gam urbem hanc et salvabo eam propter me et propter David servum me-
um. iiii Regum xix. Et alibi legitur scilicet iii Regum xi. Cum cor Salomonis
depravatum esset per mulieres etc. et ut sequeretur deos alienos, dixit
Achias Silonites ad Ieroboam: Hec dicit dominus: Ecce ego scindam regnum
meum de manu Salomonis et dabo tibi decem tribus. Porro una
tribus remanebit ei propter David servum meum, ut remaneat lucer-
na David servi mei cunctis diebus coram me in Ierusalem. Item: Propter David
servum tuum non avertas faciem christi tui. Ecce quod deus pepercit Salo-
moni propter merita David patris sui. Unde legitur quod propter peccatum David quod
commisit cum Bersabee uxore Urie quem procuravit interfici, opinio
fuit in cordibus ipsorum ipsum esse [illegible], quia postea filius suus ipsum persequebatur et
deus hoc fieri permisit. Et post mortem David ista opinio remansit in cor-
dibus ipsorum quod esset dampnatus. Tandem cum Salomon edificasset templum
et illud vellet dedicare et cum archa afferebatur et circuitus circa templum
esset aliquotiens sicut antiquitus fieri solebat, ipsa hostia templi per se
clausa fuerunt, ita quod nemo here introitum poterat. Et cum intus nemo
fuit qui hostium reseraret, quidam sacerdotes foris ante hostium existentes di-
vinitus inspirati ceperunt cantare istum psalmum: Memento domine David.
Et cum decantarent istum versum: Propter David servum tuum etc., statim
hostia fuerunt aperta. Et tunc primo error a cordibus ipsorum fuerat remotus quod
David non esset dampnatus. Sic iterum patet quod deus honoravit Sa-
lomonem propter David patrem suum et quod merita parentum suffragantur
filiis. Et ideo hic recitamus memoriam sanctorum ut eorum merita nobis suffragentur.

Sed dicitur quare [illegible] sanctorum non commemoratur et celebret [illegible] confessorum [illegible] in canone [illegible] fit de eis commemoratio [illegible] Innocentium et Alexandrum [illegible] misse [illegible] confessorum celebravit ecclesia [illegible] qui [illegible] in canone [illegible] Silvester [illegible] Petrum [illegible] Paulum Marcellum et Petrum qui [illegible] Silvestri [illegible] confessorum [illegible] celebrare [illegible] in canone [illegible] de martiribus [illegible] confessoribus [illegible] Alexander

Secundo etiam memoriam venerantur sanctorum ut eorum merita novi testa-
menti in consecratione huius sacrificii, non ut aliquid operetur ad consecra-
tionem huius sacramenti, sed ut eorum meritis iuvemur et sanctificemur, quatenus
digne et salubriter huius sacrificii oblationem perficiamus ut ampliorem
effectum gratie eorum meritis consequamur per eam. Sicut enim meritum pas-
sionis Christi non plenarie est assummatum in seipso, sed etiam primabit in or-
dinibus salvandis per collationem gratie hic et glorie in futuro. Sic et beatissima ma-
ria, apostoli, martires, confessores etc., superhabundanter meruerunt ut de eorum
redundantia meritorum etiam nobis subveniatur quibus propria merita non suffi-
ciunt. Et ex istis redundantiis duabus, scilicet meritorum Christi et sanctorum, oritur
thesaurus de quo etiam per papam et episcopos indulgentias distribuitur. Tertio
hoc fit propter figuras veteris testamenti. Sicut enim sacerdos legalis nomina xii
tribuum tulit in sancta sanctorum, sic sacerdos nomina sanctorum qui nos precesse-
runt tempore prius in sanctificatus memoratur. Quarto quidam memoriam
venerantur sanctorum apostolorum et martirum et precipue gloriose virginis matris
ut eorum suffragio de fide perducamur ad spem, de spe perducamur ad rem,
de via transeamus ad patriam, de stadio perveniamus ad bravium. Hec Inno-
centius. Item dubitatur quare dicatur memoriam venerantes et non solemnitatem.
Dicendum quod hoc ideo fit quia memoria plus est quam solemnitas, quia etiam de ali-
quibus sanctis facit memoriam de quibus non facit solemnitatem. Et quilibet die sancto-
rum habemus memoriam quorum tamen singulariter et divisim non peragimus
solemnitatem. Item dubitatur quare ante consecrationem fit commemoratio sanctorum
et post consecrationem etiam. Ubi nobis quoque peccatoribus. Innocentius solvit dicens, quia
in ea commemoratione que fit ante consecrationem corporis Christi sanctorum suffra-
gium imploratur, quia primum corpori Christi mistico, quod est ecclesia, etiam antequam
consecratur, id est antequam regnum adveniat, necessarium est in via suffragium
sanctorum ut meritis eorum et divine protectionis muniatur auxilio. Sed postquam
corpus Christi fuerit consecratum, id est postquam regnum advenerit, et sic premium
assecuta sanctorum tunc non indiget auxilio sanctorum, sed ut partem et so-
cietatem cum sanctis habeat. Et ideo postea dicitur Nobis quoque peccatoribus par-
tem aliquam et societatem donare digneris cum sanctis tuis etc., ut infra
patebit. Et in secunda commemoratione et memoria sanctorum supplentur tunc
primitivi sancti qui deesse videbantur de prima commemoratione. Et com-
municatio sanctorum repetitur. Ex quo colligitur quod secreta que secundum alios ca-
non et actio nuncupatur, non ab uno sed particulatim et a pluribus perpendi-
tur fuisse composita, sicut et in principio canonis fuit ostensum. Et specialiter
hec verba canonis scilicet communicantes etc. Ciprianus papa alias Ciriacus pa-
pa addidit. Subiungit In primis gloriose etc. Secundo principaliter in hoc sacri-
ficio fit memoria virginis gloriose cum ipsa sit propria interventrix
pro nobis et dispensatrix graciarum, que singulariter auctorem generis huma-
ni salutis nostre auctorem huic mundo effudit, personaliter quem in tem-
plo obtulit. Et per merita eius et intercessiones eius et nostra oblacio deo
acceptabilis redditur mediante ipsa hoc sacrificium laudis consecuti sin-
mus et habemus igitur in primis nomen eius nominatur, quia ipsa cum hic obla-
tus est et qui est vera hostia pro nobis in passione mirabiliter oblata
genuit. Et inter ceteros sanctos et sanctas de celis optinet principatum ideo

memoria eius debet fieri cum inclinacione capitis / ad designandum quod beata virgo
post dominum deum sit maioris dignitatis / et alia veneracione adoratur pre ceteris sanctis
/ Colitur enim sancti adorantur et venerantur adoracione seu veneracione que dicitur dulia
/ ipsa vero adoratur et veneratur adoracione que proprie yperdulia per quandam excellen-
ciam nominatur / propter singularem igitur ipsius dignitatem et privilegiis singula-
ribus pre ceteris sanctis digne collocatur prima in ordine sanctorum / igitur bene dici-
tur in primis additur gloriose propter singularem eius pre ceteris sanctis felicitatem / Fuit
enim gloriosa in via racione virginitatis / ad quam tenendam ipsa prima deo
votum castitatis emisit / Unde angelo dixit Luce primo Quomodo fiet istud quoniam vi-
rum non cognosco i. me cognituram non propono / Et racione fecunditatis cum
castitate / que est pulcherrima omnium generacionum generacio / et mirifice fecunda
que nobis attulit illum benedictum fructum ventris eius dominum Ihesum / de
cuius fecunditate fecundati accepimus graciam pro gracia Iohannis i / Est eciam nunc
perfectis sanctitatis gloriosa in patria / quia iam glorificata in corpore et anima ut pie
creditur / et iam presidet a dextris regis eterni primo modo coronata et super choros
angelos exaltata / Unde canit de ipsa sancta mater ecclesia / Exaltata
est sancta dei genitrix / Quod autem sit assumpta cum corpore et anima hoc multi
sanctorum asserunt / Primo et raciis racionibus probant / Nam mellifluus
doctor Bernhardus dicit / Si quo deus corpora sanctorum / non sui filius / ut puta
Petri / Pauli / Andree / Iacobi / et aliorum quamplurimorum sanctorum / tanto honore
sublimaverit / et tam venerabilia ea reddiderit / ut ad ipsa adoranda fere to-
tus mundus veniat / ubi ergo sive in celis corpus super terram sit / cum illud fide-
lium visitacione frequentetur / Christus igitur maternum corpus honorari con-
tempserit / Nequaquam / Quia super omnes sanctos matrem honorare voluit / ut et
ex lege debuit / ergo ipsam corporaliter in celum assumpsit / Nam si in aliquo
loco super terram esset / ille locus eciam sicut aliorum sanctorum a Christi fideli-
bus visitaretur / ut res dignum esset / Ex quo ipse elicit quod est assumpta cum
corpore / et idem Augustinus probat sex racionibus / quod sit assumpta cum corpore et anima
/ et propter brevitatem aliquas tangimus / Prima quod non fuisset equum illud cor-
pus sub terra ab immundis vermibus tangi / et putrescendo inquinari / quod
super terram numquam polluebatur aliqua macula peccati / Unde ipse dicit Quem vo-
luit matrem servare integram virginitatis pudore / voluit et incorruptam
a putredine servare fetore / Secunda mandatum quod ipse in lege dederat / scilicet
Honora patrem tuum et matrem tuam / ut compleret eam cum corpore assumpsit
/ nisi enim eam cum corpore non assumpsisset / sed in terra putrefieri et
consumi permisisset / Quam perfecte non honorasset / et ita mandatum solvi-
sset quod absit / quia ipse venit legem non solvere sed adimplere / Tercia ut ipsa
intercedendo pro nobis / filio suo ad mulcendum eum pectus et ubera
ostendat / Si ergo corporaliter non esset assumpta / nec pectus nec ubera ibi haberet
/ que pro nobis orando ostenderet / Dicit enim Bernhardus Mater pro nobis ostendit
filio pectus et ubera / filius patri latus et vulnera / Unde nulla ibi erit
repulsa / ubi tot et tanta concurrunt caritatis insignia / Ex quibus liquet
quod firmiter et pie credendum est / quod corporaliter in celum assumpta sit
/ Et subditur Semper virginis / hoc dicit propter inviolatam eius integritatem mentis
pariter et corporis / quia virgo ante partum / in partu / et post partum / Unde in
monasterio sancti victoris parisius ante est quedam ymago virginis
ad cuius pedes tales versus ponuntur / quos beata virgo de se videtur dicere
Quod eram non eram quod sum / nunc dicor utrumque / Ante partum filii eius
erat virgo / igitur post partum dicere potest sum quod eram et virgo / sed quia

ante partum mater non erat / sicut dicit / nec etiam quod sum / sed et post
partum fuit mater et virgo / sicut dicit ergo nunc dicor virumque / et in hoc ex-
cluditur error elvidii heretici et suorum sequacium / qui dicunt mariam ex
genuisse post christum plures peperisse filios / et tangitur hec heresis super illud
mathei donec peperit filium suum primogenitum secundo / addit matris exprimit
eius singularem fertilitatem et litteraliter ethimologisando dicitur / quasi mater alma
regis ihesu altissima / et hoc nomen benedictum maria per triplicem
expositionem primo signatur / hoc enim nomen maria quinque litteris signatur / quarum
significatio quibus signatur designat matrem / nam prima littera m tres habet pedes
significat quod huius fidem sanctissime trinitatis / secunda a que est inter-
iectio dolentis / et significat quod hic huius gaudium vertit dolorem pene et asperi-
tatis / tertia sequitur r que est ramosa sicut arbor / significat quod hic huius more ar-
borum fructus bone virtutis et fertilitatis / quarta i que est minima littera
que significat quod virgo hic huius mendicitatem et paupertatis et humilitatis
ultima secunda a que est prima litterarum / significat quod hec virgo huius maximam cari-
tatem / que est caput et principium totius bonitatis / ex qua significatione
patet quod ipse dicta hec virgo ipse dicta est maria propter virtutes super dictas / secundo
de designatione huius nominis est videndum / in isto enim nomine maria
sunt quinque littere ut dictum est / que ad quinque conditiones virginis referuntur
est enim m significat virginis micantem puritatem / a significat virginis aqueam
puritatem precedens / r significat virginis rosatam venustatem / i significat
virginis igneam caritatem / a significat virginis auream claritatem
beata enim virgo per puritatem fuit mica / per pietatem fuit aquea / per
honestatem fuit rosea / per caritatem fuit ignea / per claritatem fuit
aurea / et ideo merito dicit ei angelus luce / et nomen virginis maria
tertio de expositione huius nominis maria / maria namque interpretatur ste-
lla maris / illuminans / et illuminata / mare amarum / seu domina / ista
enim sunt magne significationis / maria enim est nomen equitatis et
iusticie / quia dicitur stella maris / que stat immobilis in medio celi dirigit
navigantes / est nomen claritatis et prudentie / quia dicitur illuminans ad
illustrationem / nomen honestatis et decentie / quia dicitur illuminata / nomen
fertilitatis et abundantie / quia dicitur mare / nomen asperitatis et pe-
nitentie / quia dicitur amarum / nomen autoritatis et excellentie / quia
in uno sermone dicitur domina / et hec dicta sufficiant de hoc nomine
benedicto maria / et subdit genitrix dei / sic apponit exprimit inviolabilem
eius fecunditatem / et dicit genitrix dei / quia ihesum christum genuit / qui
est verus deus / et verus homo / et domini nostri ihesu christi / et notandum
quod hic / et primo modo potest teneri expositive / ut sit sensus genitrix dei et domini
nostri ihesu christi / quia incarnatio est ad solam personam filii terminata
alio modo hic et est copulative / ad hunc sensum ut hoc aggregatum genitrix dei
exprimat christi generis divinitatem / et sequens domini nostri ihesu christi eius hu-
manitatem / quia ipsa est mater dei et mater hominis secundum bernardinum
expressius scribit hec preconia multum laudabilia beatam virginem pre
ceteris sanctis attollentia / primo incessibilitatis dignitas / quia pre omnibus
est honorificata et dignificata / adeo pre omnibus sanctis eius auxilium et
intercessio est imploranda / secundo eius felicitas inexplicabilis que tangitur
ad dicit glose / quia super omnem ierarchiam angelorum est exaltata /

Alberti l.

Tercio virginis nupcialis celebritas et regalis sublimitas, cum dicit
maria de cuius signacione et signatorum et deposicionum supra dictum est
Quarto autem inenarrabilis fecunditas ibi genitrix In hac enim sola
virginitas et fecunditas sunt connexa et colligata Quinto virginis se-
cunditas immensitas, cum dicit dei, unde secundum Jeronimum in sermone de
assumpcione virginis gloriose, non solum mariam Christi thotocos, sed
et theotocos, dicimus esse, id est non solum matrem Christi, sed eciam
matrem dei Sequitur lectura alberti Communicantes etc. hic
tangit terciam communionem, et dicit in ea tria quorum modus sit communionis, et
ad quos est ipsa communio et qualiter hec communio descendit a beatis in ecclesiam
militantem, dicit ergo Communicantes quasi dicat est ista communio quam due pre-
cedentes et ideo in voce primitur qualiter sanctis in patria in sacramento
altaris communicamus, quia quod illi percipiunt in rei veritate, nos freque-
tamus in sacramentali specie, Communio enim est percepcio unius et eiusdem
in quo vivunt illi, qui communicant quamvis diversi diversimode illud
unum percipiant Sic enim in simbolo dicimus credere sanctorum commu-
nionem hec enim Beneficencie autem et communionis nolite oblivisci talibus enim
hostiis promeretur deus Act. ii dicit de sanctis, Erant perseverantes in doctrina
apostolorum et communicatione fractionis panis et oracionibus Non enim est ista
communio terre tantum sed etiam celo communicamus et in ea Et ideo addimus
Et memoriam venerantes, venerandi est sanctorum memoria sanctorum, a quibus
dum viverent istam accepimus communionem et quorum patrocinio stamus
in ea hoc enim non novum est, quia Moyses Exo. xxxii primum memoriam
coram deo allegavit ut averteret iram ipsius dicens, memento abraham
ysaac et jacob, et propiciacio sequitur, et placatus factus est dominus de mali-
gnitate quam dixit facere populo suo, Similiter in Reg. xi Sic dixit dominus ad Sa-
lomonem In diebus tuis non faciam propter david patrem tuum, de manu
filii tui scindam regnum tuum Nec totum regnum auferam, sed tribum
unum dabo filio tuo propter david servum meum et ierusalem quam elegi, hec
ergo facta autem causa carissimos dei martires et apostolos ponit in sancte co-
mmunionis supplicacione, dicit enim apostolus Ro. xi quia secundum promissionem di-
lectissimi sunt filii propter patres In primis que merito sit prima ponitur quia sancti
propiciatorium designatur Exo. xxv in quo deus carnaliter apparuit ut propicia
retur et in quod omnes angeli versis vultibus respiciunt ut ab ipso clari-
ficati splendoris illuminacionem que duas excellencias propter quas po-
terit propiciari equatorium unam tangit dicens Gloriose semper virginis ma-
rie Gloriosa autem est quia sic tota mente et corpore virgo fuit ut sola illibata et
concupiscencia et pro eo dicat Tho iii Numquam cum ludentibus me miscui
neque cum hiis qui in levitate ambulant participem me prebui Virgin-
conscipiun virum et mundam servavi animam meam ab omni concupiscen-
cia Gloriosa quia prima celibatum deo devovit angelorum imitatrix terreis in-
ferens et victor iam carnis et sanguinis viliter iam agens super pri-
mum castitatis inviolata triumphans Et quo ad primum In Can. secundo dicit
fulcite me floribus stipate me malis quia amore langueo In tantum enim
desiderio sponsi celestis amoris teneritudine elanguit quod nullo carnis amo-
re potuit consolari sed floribus celestis imitatrice facta virginibus in
celibatu viam et exemplum dedit, et malis odoriferis predicate paradisi
stipata prime incorrupcionis, quia virgines a deo facti sunt emula me-

gritatis angelice connubia et lenocinia carnalis commercii fastidiunt
quam nisi virginum chori sunt secuti pro ea / et hec alia innuit hystacio lecta
in eodem loco sic / Vidi speciosam sicut columbam ascendentem desuper ri-
uos aquarum / cuius inestimabilis odor erat nimis in vestimentis eius / et sic-
dies verni circumdabant eam flores rosarum / et lilia conuallium / Speciosa
enim virginitate fuit / sicut columba columbina simplicitate decorata / Et sic
sic dicit Judith xv omnis composicio non ex libidine sed ex virtute pendebat
super riuos aquarum ascendit ad virginitatis fastigium calcando concupiscen-
cie fluxum omni virtute pingens in vestitu conuersacionis eius inestima-
bilis odor fructuum paradisi flagrabat / quia nichil nisi integritatem diuinam
et angelica meditabatur et ondit / hanc circumdant flores rosarum in rubore
martirum / qui ad eius imitacionem saepius omnia pati quam virginitatem amitte-
re vellent / Circa ipsam lilia conuallium virginitatis lilium in humilitate / sub gla-
dio persecutoris conseruantium / hec super castitatis triumphat innatam in se / et
suis ex vestitate inter[...] quod in honorem sue matris predixit dominus ipsa
conteret caput tuum / de caude cum inflexione et corporis tortuosi et vocis
nocumento scripta fuit que statim in principio ante omnes libidinis volu-
caput draconis contriuit et exclusit / Glosa itaque virgo fuit que solo filio
dei fuit satis munda parata / hanc cum puritate qua sub deo maior esse non potuit
virum dignum fuit / in qua tota diuinitas se infudit / Sapientie viii propter suam
inditiam nichil inquinatum incurrit in illa / Ysaie vii ecce virgo / non alma / ab
omni macula custodita concipiet et pariet filium / hec fuit virgo ante partum
et in partu / et post partum / Sicut dicit Ezech xliiii porta hec quam vidisti
clausa est et non aperietur / quia dominus deus israel ingressus est per eam / Genitricis
dei vere / et ideo secundum concilium theotocos / et non xpotothos dicenda / Filius
dei veri et ideo Emanuel Ysaie vii vocatur / quia verus deus esset et verus homo / et
eius sunt ideo Emanuel Ysaie vii vocatur / quia verus deus est et verus homo / et
ipsa persone filii mater est / quia in duabus naturis est verus deus patris eterni
filius / que sicut pater secundum diuinitatem sine corrupcione genuit ab eterno
ita eundem verum deum mater virgo sine virginitatis diminucione aliqua
secundum humanitatem genuit in tempore / propter quod genitum mirum principium et spe-
le exemplum est genitiue eterni patris / propter quod clamat Ysaie lxvi Antequam par-
turiret peperit / antequam veniret partus eius peperit masculum / quis audiuit unquam tale / aut quis vidit huic simile / Tempus enim quo alie
mulieres pariunt ut post corrupcionem semen conceptum in eis formetur
et post pondus et angustias uteri cum magnis doloribus portant filium
in miseria matris infasciatum / propter hoc dicitur genitricis dei et domini nostri
ihesu christi / hec est mediatoris dei et hominum qui datus est nobis in gratia et no-
bis per conformitatem nature et de hiis sepe iam dictum est

Ex predicta particula sacri canonis et dictis circa eam elicio istam
Genitricis christi theotocos fuerit / sicut pro regum prima est dignitate omnibus
sanctis / Primo omnibus creaturis / ita in celo omnibus et singulis
dictis antefert in primis / hec gloria habet duas partes / prima dicit quod beata
virgo pro regum est prima dignitate / et probatur ex predicta particula canonis
me / Et illud Prouerbiorum viii Dominus possedit me in initio viarum suarum / antequam
quicquam faceret a principio / ab eterno ordinata sum / et ex antiquis antequam
terra fieret / super quo dicit glosa quedam quod beata virgo omnibus creaturis
fuit prior / non prioritate temporis / sed dignitate et proximitate predinacionis
et diuine acceptacionis / Et alibi ipsa dicit Ab inicio et ante secula creata sum /

Sed secunda pars conclusionis patet per illud quod depromit ecclesia. Ecce exaltata es super omnes choros angelorum ad celestia regna. Et prout videtur sola supergressa es universas. Et ratio huius est quia ipsa existens in terris excessit omnes in donis et virtutibus meritis et graciis. Ideirco dignum est ut in celesti curia precedat omnes in premio. Nam patriarchas precessit in fide quod enim illis fuit promissum in ipsa est impletum. Prophetas in spiritu quia quod illi de longe speculabant ista principaliter concepit. Apostolos in amore nam nullus apostolorum ita ardenter dilexit Christum sicut ipsa. Immo nec aliqua mater proprium dilexit unicum filium sicut benedicta virgo dilexit unigenitum filium suum. Dicit enim Bernhardus sermo de ipsa. In ea non defuit fides patriarcharum spes prophetarum zelus apostolorum constancia martirum castitas virginum humilitas confessorum etc. Hoc enim dicit iustus Abraham fidelis Joseph castus Moyses mansuetus Job paciens David humilis Salomon sapiens Elias zelator legis. Ideo quod de quolibet predictorum dici potest: Non est inventus similis illi quia quilibet enim illorum precellebat alios sanctos sui temporis in aliqua virtute speciali. Abraham enim tempore suo non habuit parem in fide nec Ysaac in obediencia nec Joseph in castitate nec Moyses in mansuetudine nec Job in paciencia nec David in humilitate nec Elias in zelo. Sed apostoli omnes in dictis virtutibus excesserunt. Sed beata virgo supergressa est omnes sanctos tam veteris quam novi testamenti non in aliquibus virtutibus. Cant. vii. Omnia poma nova et vetera dilecte mi servavi tibi. Virtutes et opera virtutum appellantur poma propter refectionem quia sunt cibus animarum propter suavitatem cibus enim sunt infirmantium propter odorem quia delectat confortat et reficit. Si poma nova et vetera servavi etc. id est omnia privilegia sanctorum tam novi quam veteris testamenti in me coniuncta et congregata servavi tibi id est custodivi scilicet in me tibi attribuens quicquid boni habeo non propriis meritis sed tibi quia gracia dei sum id quod sum. Ideo omnia poma servavi id est veteris et novi testamenti superhabundanter implevi. Una omnes partes novi et veteris testamenti. Et ideo patet prima pars conclusionis. Et clarius amplius ex xii privilegiis specialibus beate virgini singulariter concessis quibus supergressa est deos et singulos sanctos tam veteris quam novi testamenti. Primum quia ipsa sola graciam apud deum invenit quam Eva perdidit. Unde dicit ei angelus Luc. i. Invenisti graciam apud dominum quam ipsa aliis in presenti omnibus impetrat et gloriam in futuro. Curat igitur ad eam pauper ut locupletetur pollutus ut ab ea mundetur debilis ad fortem ut corroboretur mortuus ad vitam ut vivificetur cecus ad collirium ut illuminetur egrotus ad medicinam ut sanitati reddatur famelicus ad refectionem ut bene procuretur nudus ad munificam ut ab ea vestiatur miser ad misericordem ut graciam consequatur deformatus ad reparatricem ut reformetur captivus ad redemptricem ut a carcere redimatur exheredatus ad patronam ut hereditati restituatur servus ad dominam ut libertati donetur peregrinus ad lucem ut lucis filius appelletur miles ad reginam ut si pugnat coronetur. Hec quippe omnia et quamplurima alia subministrat virgo gloriosa ipsam devote invocantibus. Propter quod dicitur in primis beate etc. Secundum quia ipsa facta est secunda post corrupcionem. Ista enim sola et nulla alia post partum remansit virgo. Prudentius de ea canit mater sancta ecclesia. Tercium quia facta est gravida sine gravamine portans in utero illud leve onus a quo portabatur

C[an]t. in bibl

portabat eum infantem, inquantum erat homo / a quo portabatur inquantum erat deus / sub quo curvantur qui portant orbem Job ix. Ex quo eciam quod corpus Christi quod virgo portabat non fuit ponderosum et grave quod postea apparuit quando super undas maris ambulavit. Quartum quod sine dolore fuit puerpera / quod claret ex eo quod natum filium mox pannis involvit et in presepio reclinavit Luce ii. Et Ambrosius in nativitate domini carnem induens virgo virum peperit sine dolore, id est sine nullam lesione salvatoris secretorum ~~unde in figura virginis dicitur Judith~~ xi. Quintum quod ipsa sola est virgo et mater dei quod nulli alteri convenit. Propter quod in figura virginis dicitur Judith xi Non est talis mulier super terram, scilicet que sit mater et virgo. Ex quo eciam quod nulla creatura sive spiritualis ut angelus / nec corporalis ut homo communicat in ista prerogativa et privilegio beate virgini / et racio quod nulla creatura potest dicere deo / filius meus es tu / sicut sola beata virgo / cum deo patre dicere potest / filius meus es tu / ipsa nempe potest dicere de Christo homine illud Gen ii Hoc nunc os ex ossibus meis / et caro de carne mea / et illud Johannis ii Fili quid fecisti nobis. Et filius dicit matri illud Job x pelle et carne vestisti me / et nervis compegisti me. Et illud Gen iii et i Reg vi potest exponi de filio marie. Erunt duo, id est Christus et maria in carne una, scilicet virginali quod mater et filius. Unde de ista prerogativa marie dicit Anselmus Omnis creatura / a deo creata est / et deus est natus ex maria / deus omnia creavit / et maria deum generavit / qui omnia fecit / ipse se ex maria fecit / et sic omnia que fecerat refecit / et qui potuit omnia de nichilo facere / noluit ea sine maria reficere / et ideo ad reficiendum ~~[illegible]~~ natus est ex maria / ut qui fuit conditor omnium / fieret salvator / et ~~[illegible]~~ haberet matrem ad quam confidenter confugerent peccatores / quod non potest esse pulcrius patria / que potuit genuit pulcre / Rursum inter omnes iusticie potest annulare / hec ille. Sextum / secundum quod in duplici et pomarii optimum preciosum elegit, videlicet de omni statu salvandorum. Nam de coniugio elegit fecunditatem sine feditate / de virginitate mundiciam sine sterilitate. Septimum quod universas et singulas virtutes / et dona gratiarum in superlativo gradu / cum enim cetera sancti aliquas virtutes habent divisim ista vero omnes collectim sola supergressa est Prov ult. Octavum quod omnes angeli et sancti pro nobis supplicant Christo / et ab eo exaudiri / quod ipse dicit petite et accipietis / sola autem virgo auctoritate materna potest eciam filio imperare. Unde illud Roga patrem, iube nato. Et ecclesia cantat de ea Quia nobis natum tibi filium nichil negat. Nonum consociacio sue humanitatis cum filii sui divinitate Luce primo Dominus tecum / licet enim dominus sit cum angelis / et hominibus per graciam / sed cum maria non solum per graciam / sed eciam per naturam / quam assumpsit ex ea / non enim angelicam naturam assumpsit / sed humanam. Ad Hebreos ii Nusquam angelos apprehendit, id est angelicam naturam sibi non univit / sed semen Abrahe. Et sic aliomodo dominus est cum virgine quam cum aliis. Unde dicit Augustinus in sermone de nativitate virginis / dominus tecum in ventre / tecum in corde / tecum in utero / tecum in auxilio / fuit namque dominus cum virgine in ipsius conceptione preservans eam ab originali peccato / in ipsius nativitate per sue gracie plenarie infusionem / in eius purificacione per sue presencie in templo presentacionem

10

In ipsius annunciatione per unionem humanitatis assumpte In ipsius virginis assumptione per eterne glorie beatificationem. Ex quo liquet virginis dignitas gloriosa, quia due tecum, virginis bonitas virtuosa, quia gratia plena virginis claritas luminosa, quia gratia, virginis puritas graciosa, quia dictum est ei per angelum ave. Decimo quod ipsa sola est assumpta super omnes ordines angelorum et sedet a dextris. Unde de ipsa canit ecclesia vidi speciosam sicut columbam descendentem de super rivos aquarum, cuius inestimabilis erat odor nimis in vestimentis eius, et sicut dies verni circumdabant eam flores rosarum et lilia convallium, secundum Bernardum aque iste sunt potestates angelice et celestes. Psalmus aque que super celos sunt laudent nomen domini, ideo rivi sunt angeli, et anime sancte, tales rivi aquarum sunt ordines novem angelorum super quos virgo gloriosa est elevata, quam admirantes angeli dicunt Canticorum vi. Que est ista gloriosa tam digna secundo intrans ascendentis glorie, que ascendit Primo locum et statum que ascendit de deserto. Secundo deliciis ascendentis, affluens deliciis. Tertio amoris plenitudinem per quam sublevatur, quia innixa super dilectum suum, ut mirantur cives virtutis dicentes, que est ista tam copiosa in meritis, tam abundans in virtutibus, tam luminosa in prodigiis, tam efficaciosa in beneficiis, que ascendit per castitatis candorem ad modum columbe volantis, per humilitatis vigorem ad modum nubecule rorantis, per caritatis fervorem ad modum

11

virgule fumantis. Undecimo quod ipsa sola cum Christo sine originali peccato est concepta. Canticorum iiii. Tota pulcra es amica mea et macula non est in te, scilicet nec originalis nec actualis peccati. Et beatus Thomas in scripto primi distinctione xliiii in solutione tercii argumenti dicit quod puritas intendit per recessum a contrario, et ideo potest aliquid creatum inveniri quo nichil purius potest esse in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit, et infra subdit, talis autem fuit puritas beate virginis que peccato originali et actuali immunis fuit, et idem de immunitate beate virginis a peccato originali in expositione salutationis angelice, quam cum aliis parvis opusculis de simbolo et preceptis et oratione dominica fecisse dicitur sub fine suorum operum. Unde cum sic incipit quod beata virgo excedit angelos in tribus. Primo in plenitudine gratie que magis est in beatissima virgine quam in aliquo angelorum. Secundo in divina familiaritate, quia ipsa familiarior deo quam angeli. Tertio quantum ad puritatem, quia beata virgo non solum fuit pura in se, sed procreat puritatem aliis. Ipsa enim purissima fuit quantum ad culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit. Et etiam quantum ad penam, quia tres sunt maledictiones date hominibus propter peccatum prothoplasti. Prima data est mulieri, scilicet quod cum corruptione conciperet, in gravamine portaret, et in dolore pareret. Sed ab his beata virgo fuit immunis, que sine corruptione concepit, in solacio portavit, et cum gaudio peperit salvatorem. Secunda data est homini, quod in sudore vultus vesceretur pane suo, ab hac fuit immunis beata virgo, quia dicit apostolus virgines solute sunt a cura huius seculi, sed soli deo vacant. Tercia fuit communis viris et mulieribus, scilicet inclinatio iuxta illud Genesis iii° quia memento homo quia cinis es et in cinerem reverteris. Probat ergo a maledictione fuit immunis beata virgo, quia cum corpore et anima in celum assumpta est

prout mgr hug augst in ser. iiii^o de assumpcione bte virginis Credimus
enim qd post mortem sanctificata fuit et portata in celum iuxta illud psalmi
Surge domine in requiem tuam tu et archa sanctificacionis tue. Sic ergo im-
munis fuit ab omni maledictione et ideo benedicta in mulieribus que ipsa
sola maledictionem abstulit et benediccionem portauit. hec hug. Tho vbi s.
Et beatus bernardus in ser. de virginibus dominicis dicit beata maria sola inter mulieres
benedicta sola a generali maledictione liberata et dolore parturiencium aliena
Thus eciam quia ipsa a generali maledictione est exempta dicit magister qd est ex-
cepta ab originali peccato et speciali priuilegio ab eo preseruata. Et vin-
cencius li. xv historiarum ca. lxx dicit beata virgo maria nisi in vtero
matris sanctificata esset nunc eius natiuitas colenda esset nunc ab
auctoritate tocius ecclesie venerattur. Constat enim ab omni peccato originali im-
munem fuisse quam non solum maledicto expers mulierum soluta est
verum et omnibus benediccionibus condonata est. Et gaufridus dicit nullius
ergo cum nata est delictis subiacuit nec originale potius in vtero sanctifi-
cata contraxit hec ille. Et marsilius in sexto sentenciarum dicit originale
non habuit et actuale non commisit. Et quia eodem priuilegio gaudet im-
peratrix augusta quo et imperator prout dicit lege sig ff de constitu-
cionibus in principio ergo maria augusta virgo maria et sponsa maior
et imperatoris regis eodem gaudet priuilegio quo et christus qui exceptus est ab
originali peccato et eciam assumpsit de beata virgine ergo et ipsam debuit
preseruare ab originali peccato nec obstat lex ista a deo data vetus peccatum
adE qui legem dedit et fecit supplicare potuit et per dispensare
sic in lege circumcisionis data abrahe dispensat per xl annos
in deserto sic per iosue v. et de ista dispensacione loquebatur angelus
Gabriel marie cum dicit Ne timeas maria spiritus sanctus superueniet
in te et virtus altissimi obumbrabit tibi ideo quod et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei quia
non est impossibile apud deum omne verbum Luc. i. Eciam iacobus qui plus
deus potest facere quam aliquis dicere intelligere uel cogitare quia omnipotens
est. Et ysaie xxvii dicitur de beata virgine sicut luce meridiana clara
est sic sine omni peccato. Vltima prerogatiua seu priuilegium bte virginis
consistit in adepcione corone glorie inestimabilis qua coronauit eam filius
suus ipsam portando ad celum dicens ~~veni electa mea~~ illud cant. iiii^o
Veni de lybano sponsa mea veni scilicet de labore ad requiem
de dolore ad consolacionem de languore ad impassibilitatem de-
quibus tangit ysaie xxxii sedebit populus meus in requie opulenta
contra labores in pulcritudine pacis contra dolores in tabernaculis
fiducie contra languores. Veni de penuria ad diuicias quia pau-
pera et diuicie in domo eius veni de egipto ad heron
de seruitute ad diuiciam de turbacione ad pacem de oppressione
ad libertatem veni coronaberis multiplici corona propter multiplicem
victoriam corona victoria pudoris xiiii Corona superbi diuicie
corona i. statura Corona eterna et gloria super capud eius et hodie coronasti
eam domine et posuisti super caput eius coronam de lapide precioso. In qua
quidem corona virginis bte sunt xii lapides preciosi scilicet castitas humilitas et
innocencia fides caritas et circa dulcior pietas ac clemencia morum

dignitas et exaltacio / Pulcra pietas alta clemencia / O cuius maturitas alta prudencia / Candida humilitas et subiectio / Pura benignitas et complacencia / Celestis sublimitas et eminencia / Pura affectus et penitencia / Longa soliditas et permanencia / Fortis stabilitas et pacientia / Dei timorosa pietas et reverencia / Ecce qualiter hec Apocalipsis xii In capite eius corona stellarum xii. i. virtutum / Et ultimo iam sufficiat aliqua dicta sunt de laude et excellencia genitricis dei quamvis insufficienter et inconcinne / Et ideo quia in recommendacionem matris dei lingwa mea deficit / non tantum mea sed et angelica / et meus non sufficit / Ex quo maior est omni laude / ut tantum laus eius de ore hominum dei recedat / Judith xiii° Et quia ex dictis est / quod theothocos non est concepta in peccato originali occasione quorum pro ampliori materia dictorum moveo questionem

q°

Utrum Christi theotocos fuerit immunis ab omni crimine actuali / sit concepta in peccato originali / Et primo arguitur contra presuppositum / Christi theotocos non fuit immunis ab omni crimine actuali / presuppositum quod Christi theotocos ... patet per illud / Regum viii Non est homo super terram qui non peccet / Et Job xxv Nemo mundus a sorde / nec infans unius diei / Et Proverbiorum xx Quis potest dicere mundum est cor meum purus sum a peccato / et de multis aliis / Igitur quo ad presuppositum falsum / Sed quo ad quesitum quod sit falsum patet / quia a lege generali omnium hominum originali propagatione conceptorum non excipitur Christi theothocos / sed concipi in peccato originali est de lege generali omnium hominum / igitur Christi theotocos est concepta in originali peccato / quod fuit quesitum / et antecedens est Augustinus de fide ad Petrum capitulo xxv firmissime tene / et nullatenus dubites omnem hominem qui per concubitum viri et mulieris concipitur / cum peccato originali nasci impietati subditum / mortique subiectum / et ob hoc necesse nasci filium / a qua nullus liberatur / nisi per fidem mediatoris dei et hominum Jhesu Christi / qui sine peccato conceptus est / sine peccato natus / sine peccato mortuus / igitur quo ad quesitum falsum / In oppositum pro veritate suppositi est Augustinus in libro de natura et gracia circa principium excepta sancta maria virgine de qua propter honorem domini nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo questionem / Et Richardus in sermone de sancto victore Nondum erant abyssi etc. dicit / Non decuit ut caro marie qualicumque obnoxia culpe esset / igitur quo ad presuppositum verum / Sed veritas quesiti patet per illud Canticorum iiii° Tota pulchra es amica mea / et macula non est in te / glosa allegata neque originalis neque actualis culpe / igitur quo ad quesitum verum / In qua questione concurrunt duo articuli / In primo ponitur notabile / In secundo conclusiones cum corollariis

Quantum igitur ad primum de presupposito questionis videlicet de actuali peccato non intendo in presenti me multum occupare / quia in aliis disputacionibus de peccatis actualibus sufficienter dixi / Quantum tamen ad propositum noto / quod peccatum originale est quedam inglorietas / aut ignominiosa condicio / sive originalis reiectio seu carencia originalis iustitie inesse debite prout imputatur ad offensam divine maiestatis / consequenter omnem hominem in statu nature lapse ex decreto divine sentencie late in humanum genus ab eisdem seminaliter propagatum ob demerita primorum parentum / Ex hac diffinicione patet / quod ad hoc ut peccatum originale contrahatur requiruntur tria / videlicet demerita primorum parentum / sentencie aut legis divine certum decretum / et quod homo sit ex humano semine naturaliter propagatus / Cum igitur contractio originalis peccati proveniat ex necessitate nature corrupte / et ex decreto divine sententie / hac dupliciter

racione sistendo nisi ex actione dei a peccato / a peccato originali relevari homo
non potest / illi enim dispensatio hec competit / qui est legis moderator vel auc-
tor / hic autem est deus ut dicit Anselmus dicens chirographum decreti
est dei non originali / Similiter licet persona singularis per aliquas suas con-
diciones que proveniunt racione aliqua individuali / non tamen supra
eas que sibi competunt toti humane nature / ex aliqua generali racione ut
si dicamus quod ex parte podagro / vel habente morbum caducum / ut frequenter
generatur filius non carens huiusmodi viciis / esto / quod auxilio medicine
/ vel alios possit efficere / quod huiusmodi vicia que proveniunt racione decordi-
nationis / sive defectus persone sue / non comitantur ~~generationem~~ prolis generatoris
/ non tamen poterit quocumque nature auxilio efficere / quod filius ab eo genitus
non nascatur cum ponderosa gravitate / aut passibilitate vel mortali-
tate / hec enim sunt condiciones que consequuntur naturam humanam / secundum huiusmodi
statum miserie vite / et ideo persona singularis supra illas non potest / Sic
esse dicitur de originali peccato / quod ex delicto divine sententie / propter deme-
ritum primorum parentum / consequitur omne humanum genus ab eisdem se-
minaliter propagatum / quod nisi ex speciali auxilio dei / qui est lator sive
/ et conditor nature a peccato originali homo liberari non potest / Hinc est quod
quicumque homo descendit ab Adam per seminalem propagationem quando manu
divina non sustentatur / sed dimittitur sue nature / statim incidit in
legem corruptionis nature ut contrahat peccatum originale / quemadmodum
grave ex alto dimissum nisi sustentetur ex aliena actione / quan-
tum est ex sua condicione nature / statim usque deorsum cadit / Mo-
dum autem traductionis peccati originalis qualiter in omnes transit po-
nit beatus Thomas 1 2e q. 81 ar. 1o primo in responsione principali ad
quod dimissis opinionibus dicit quod omnes homines qui nascuntur ex Adam
possunt considerari ut unus homo / inquantum conveniunt in natura quam a
primo parente accipiunt / secundum quod in civilibus omnes qui sunt unius
communitatis reputantur quasi unum corpus / et tota communitas quasi unus
homo / Porphirius etiam dicit quod participatione speciei plures homines sunt
unus homo / Sic igitur homines multi ex Adam derivati sunt tamquam mul-
ta membra unius corporis / actus autem unius membri corporalis puta
manus non est voluntarius voluntate ipsius manus / sed voluntate
anime que primo movet / unde homicidium quod manus committit non impu-
tatur manui ad peccatum si consideretur manus secundum se ut divisa a
corpore / sed imputatur ei inquantum est aliquid hominis qui movetur a primo
principio motivo hominis / Sic igitur inordinatio que est in isto homine
ex Adam generato non est voluntaria voluntate ipsius sed voluntate
primi parentis qui movet motione ~~generationis~~ generationis omnes qui
ex eius origine derivantur / sicut voluntas anime movet omnia membra
ad actum / unde peccatum quod sic a primo parente in posteros derivatur dicitur ori-
ginale / sicut peccatum quod ab anima derivatur ad membra corporis dicitur actuale
/ et sicut peccatum actuale quod per membrum aliquod committitur non est peccatum
illius membri / nisi inquantum membrum est aliquid ipsius hominis
propter quod vocatur humanum / ita peccatum originale non est peccatum huius persone / nisi

iniquitatem hec persona recipit nisi a primo parente Unde et vocatur
peccatum nature / secundum illud Ephes. ii Eramus natura filii ire Unde secundum
quod peccatum originale / potest tripliciter contrahi / scilicet causaliter et radicaliter / et
formaliter / sicut enim eadem anima scilicet Sortis ab Adam secundum carnem propagata
contrahit peccatum originale formaliter / causaliter et radicaliter / et hic modus quo
est contrahendi peccatum originale / quod in Adam fuit actuale radicale et
mortale / et racio est quia in eo fuit voluntarium / Secundo modo nec formaliter / nec ra-
dicaliter / nec causaliter / et aliter Christus non habuit peccatum originale / Tercio me-
dio modo / inter primum et secundum modum / scilicet radicaliter et causaliter / sed non
formaliter / et sic beata virgo non contraxit peccatum originale / ex quo ipsum nunquam
habuit formaliter / sed causaliter et radicaliter / sic quod in radice et in causa
habuit ipsum scilicet in suis parentibus / sed non formaliter / quia peccatum originale forma-
liter nunquam fuit in anima virginis gloriose / immo nec in carne eius benedicta
Et Racio quia illa massa ex qua erat corpus formandum beate virginis / fuit in
eodem instanti concepcionis infecta / licet ex parte seminancium seu parentis fuit
in eadem qualitas morbida / sed extremus qua fuit in deformandum corpus virginis
fuit infecta licet non sanctificata / prout de prima clausula dictum est / Et racio
est quia nihil potest esse sanctificari / nisi illud quod est susceptivum gracie et peccati /
Et hoc est sola anima racionalis / In illa autem massa ex parte seminancium
seu parentum fuit qualitas morbida / racione cuius consimilis qualitas morbide
ex conmixtione anime ad carnem / sicut in aliis hominibus constituitur origi-
nale / Cum ergo imperfectio ista seu qualitas morbida / non sit subiecta car-
nis / Sed realiter distincta ab ea / possibile fuit preservari istam massam ab
infectione / seu a tali qualitate morbida / quod et factum est / inquinatum
extra debuit formare corpus virginis / [illegible] infecta fuit ex parte parentum
Et pro confirmacione huius potest adduci exemplum illud Augustini in epistola
ad Seleucianum ubi dicit sic Si anima Christi fuisset ex Adam traducta / non fuis-
set reatu hoc originale peccatum / quia in eodem instanti fuisset sanctificata / quod fuit
introducta / et similiter est intelligendum de corpore virginis gloriose / et ideo quia non
necessitat plus deus ad diligendum hominem in primo instanti sui esse / quam
ad diligendum / sed pro quocumque instanti potest diligere eciam potest diligere / sicut ergo
cum deus cum sua gracia non prevenit / sed homo dimittitur sine gracie
in tali primo instanti sui esse contrahit originale peccatum / Ista beata virgo
iam concepta carens in tali illius anime preveniente divina gracia contra-
xisset originale peccatum / sanctificatores credunt accepisse / Et Anselmus in
libro de virginali conceptu capitulo primo dicit quod eadem punicio / potest esse iusta et
iniusta / Iusta quidem si puniatur qui debet puniri / iniusta autem si ille pu-
niatur qui non debet punire / ut cum peccatis ab eo / ad quem non pertinet punire
/ quamvis et iste debet puniri / et ille non debet punire / et debet / et non debet esse
punicio / est ideo recta et non recta negari non potest / sic hoc peccati potest respectu
alter diversam racionem / potest dici recta et non recta / Ergo similiter in proposito
istam massam ante formacionem beate virginis / possibile est recte infectam sine
non rectitudinem / ex parte vero sui iniquitatem debet extra corpus im-
maculate virginis formandum / possibile fuit / quod haberet mundiciam et rectitudinem
/ Et tamen aliud dando beate virgini non est contra prerogativam concepcionis
filii / quia filius suus conceptus est mundus de munda virgine / gloriosa a virgo con-
cepta ex munda / sed de immundis parentibus / et ceteri homines concepti sunt

mundi / et de infidelibus parentibus. Ex quo patet quod virgo gloriosa / numquam fuit
originali peccato formaliter maculata / cum tamen ex parte parentum potuit contra-
xisse maculam / radicaliter / et causaliter / nisi ex speciali gratia dei ab ea fuisset
preservata / Patet ex notabili / et posset de hoc poni quod exemplum in
trunco vel stipite spinoso / qui si relinqueretur sicut est / produceret ramos
spinosos / si tamen fuerint inserti ei rami / non spinosi / profert ramos
non spinosos / sic et imaginandum est et dicendum de conceptione virginis

De quiditate vero peccati originalis / quid sit formaliter / sunt due famose
opiniones / Una magistri in 2o sententiarum / alia anselmi primo de conceptu
virginali fere contrarie / de quibus vide in questione de conceptione virginis
gloriose / quam alibi disputavi / et de multiplici sensu nominis / et de aliis
pluribus ibi dictis / Secundo principaliter notandum / quod duplex est concep-
tio hominis videlicet materialis et personalis. Materialis est illa que est in seminis effu-
sione et completur usque ad perfectam organizationem corporis in membra di-
stincta / ita quod iam intelligitur in eo esse completa dispositio ad susceptionem
anime rationalis / Personalis vero conceptio dicitur / cum primum ex qualitate anime ad
corpus venientis efficitur iam personam rationalem et hominem / que quidem con-
ceptio capitur dupliciter / primo modo pro actu / vel habitu / cui repugnat gratia
gratum faciens / et hoc modo sumitur peccatum ab augustino contra faustum / et
in libro de libero arbitrio / quando dicit quod peccatum est dictum / vel factum / vel con-
cupitum contra legem divinam / de quo supra dictum est in primo nota-
bili / Secundo capitur magis large / pro actu / habitu vel passione / qui
est principium vel sequela peccati proprie dicti / et isto modo capitur ab apostolo ad Romanos 7o
ubi dicit quod volo facio / non ego operor illud / sed quod in me habitat
peccatum / hoc modo sumitur a sanctis doctoribus / quando dicitur / concupiscentia concupi-
scentia / fomes sunt peccatum et similia / Tercio sumitur largissime pro hostia obla-
ta pro peccato / et large dicto / isto modo capitur ab apostolo 2 Cor. 5o quando
dicit / eum qui non noverat peccatum / pro nobis peccatum fecit deus pater
id est secundum nicolaum de lira hostiam pro peccato / que vocatur peccatum in scriptura osee
4o peccata populi mei comedunt. id est hostias a populo pro peccato oblatas / et sic beata
virgo habuit peccatum / quia obtulit unam hostiam deo patri Illud pro filio tulerunt
illum in iherusalem ut sisterent eum domino / Tercio principaliter notandum quod quando prin-
ceps statuit aliquam legem / potest in casu prout sibi videtur dispensare ut
manifeste patet per multiplicatas leges et canones / deus enim de facto multas
leges protulit in quibus postea dispensavit / Nam in lege matrimonii
hec enim a principio fuit quod unus una contentus esset / nec licet eam
repudiare dimittere / prout salvator declarat Matthei 5 et 19 / et ecclesia hanc
formam observat / videmus autem quantum ad primam partem fuisse con-
trarium a sanctis patribus observatum abraham iacob david et aliis
multis / qui absque peccato / immo sancte et meritorie / plures simul habuisse pro-
bantur dicitur / decet magistrum legis conditorem exemplum / non tam ad con-
tinentiam legis quam ad iudicium rationis attendere Vide magistrum h. Oinga in
4o de peccati religione / et quando sit supra legem dictavit quod iuste et rationa-
biliter id facere ordinate dicitur facere secundum illud vulgare invidia dispen-
satio legis est interpretatio eius

Quantum igitur ad secundum articulum ex premissis notabilibus sit hec prima conclusio

2us ar.

Cristi theotocos p sctificacois gram copiosam immunis fuit ab omi
crime actuali / pz ista aclu° ex notabili quarto / et probat cotra omnes sacre
theologie doctores / Nam ut dicit Augus in de na et gra / Hac ergo pgine excepta
ptam si omnes sci et scte dei congregari possent / et quereret ab eis an pctm
haberent / quid responderent / nisi quod Johannes qui in sua canonica 1 Johis 1
Si dixerimus quod pctm non habemus nosipos seducimus / Et probatur sic
Jone sctificacio vginis gloriose eminencior fuit qz sctificacio bti Johis bapte
sed de bto Johanne baptista legit / nec leui saltem macula vitam suam
possz / Si igit btus Johannes vitauit venialia / videt quod xpi theotocos
omnia vitauerit pcta p gram sibi superabundanter datam / Hoc enim con
gruebat aduocatam gntis huane / ut nullum haberet pctm quod eius con
sciencia remorderet / Unde di Bo venitud in scpto eius dixit si audiui
narrari quod ipa eandem psone reuelauit / quod no reprehendebat eam cor suu
in omi vita sua / Congruu erat etiam ut xpi theotocos p quam auferetur
nobis opprobrium / vinceret ita dyabolum / ut nec ei succumberet ad
modicum / Unde de ipa exponit etiam btus bernardus qz b. Augus 1
Gen ingssa conteret caput draconis / Si igit suggestio est caput dyabli
nulla suggestio locum habuit in mente vginis / Et ita etiam a mortali
immunis fuit qz a veniali / Congruum erat fuit ut di Bona ventura
ubi supra / ut illa que placuit altissimo adeo / ut fieret eius sponsa
et mater filii dei vnigeniti / sic esset immaculata in mente / sicut intc
merata corpe / quia igit ~~beata virgo mater~~ xpi theotocos aduocata est
pctorum / gloria et corona iustorum / sponsa dei et totius trinitatis tri
clinium / et spealissimu filii reclinatorium / hinc est quod speali gracia
dei nullum in ea pctm habuit locum / ergo q° vera
Et confirmat sic / De nulla aia pt dici tota pulcra es amica mea
et macula non est in te congruencius qz de xpi theotocos ubi aut
est aliq culpa actualis / de ea sto pt recte dici / ergo in xpi theotocos nulla
fuit culpa actualis p gram sibi datam et p aus q° vera
Coro^m primu ergo xpi theotocos nunqz peccat mortalit / pz ex pbacione q°le
Coro^m scdm xpi theotocos nunqz peccata veniale pz similiter ex pbacione q°le
Coro^m tciu xpi theotocos post scdm sctificacionem nunqz potuit peccare
Pz sic quod si xpi theotocos potuit peccare / potuit in pcto pseuerare / ergo po
tuit dampnari / sic matrem dei et reginam celorum dampnari in inferno
omnio est impossle / ergo et illud ex quo sequit / Sz hoc est posse ipam posse peccare
Et confirmatur sic / dignior fuit xpi theotocos ex hoc quod mater dei effecta
est qz sit aliquis angelus in celo / Si ergo angeli boni in gra sunt confir
mati ita quod peccare no possunt / multo magis xpi theotocos / ergo coro^m verum
Conclo scda xpi theotocos nunqm fuit pcto originali fedata / pbatur
sic pctm originale inest omnibus filijs ade ex sna diui decreti ve
lud quoddam debitum / qd ab ipis p pcto primi parentis exigit / ex scdo
notabili / sed xps dicit in xpo / quod tributum non exigit a filijs
regis / sed ab alienis / et si no accipit tributum a filijs / nunqd ex
igit a matre / videt quod minime / ex quo pz quod tributu siue debitud pcti

primi parentis ergo quod ab aliis filiis ade exigatur / numquid deus a sua
debuit matre exigere imputando eidem quod alienis peccatum originale
sed prover. dicit filius sapiens letificat patrem / stultus homo
despicit matrem suam / Si autem christus permisisset matrem suam ori-
ginali peccato fedari videtur quod eam despexerit / sed hoc villanicum est dice-
re / ergo christi theothocos numquam fuit originali peccato fedata / et
confirmatur sic honor matris refertur ad filium ut dicit damasce-
nus / sed omnis honor debetur filio christi theotocos maxime quantum ad
immunitatem peccati / si igitur ad honorem filii spectat habere matrem pu-
ram et sanctam / ergo christi theotocos immunis fuit ab omni culpa tam
originali quam actuali / ergo conclusio vera / Corollarium primum / et si omnes
homines per seminalem propagacionem ab adam descendentes in peccato
originali conceperunt / tamen christi theothocos numquam fuit peccato origina-
li fedata / patet ex probacione quarte / Corollarium secundum christi theotocos numquam
fuit deo odiosa / patet ex probacione quarte / Corollarium tertium / deus debuit
preservare christi theotocos ab originali peccato propter preceptum de honorare
parentum / patet ex probacione quarte / Conclusio tercia christi theotocos
a deo preservata fuit ne peccatum originale prout est deformitas perso-
nalis umquam contraxit / probatur sic ex quo quicquid deus facere potuit debuit
ac decuit facere decuit aliud fecit / et numquam / sed hanc preservacionem christi theo-
tocos deus facere potuit et debuit ac decuit facere decuit / ergo fecit / antecedens patet
[illegible] ex persona dei quod est quod ultra facere debui vinee mee et non
feci quod nichil de hiis que facere debui omisi / sed hoc probat quo-
ad primum videlicet quod deus hanc preservacionem facere potuit ex notabili quarto
et probatur sic aliquo causa insensibiliter deficiens non est potencior
ad effectum inesse ponendum quam causa positiva / ac vere efficiens / sed
deus potest suspendere actum cuiuslibet cause vere efficientis / ergo multo am-
plius potest suspendere operacionem cuiuslibet cause defective / hoc est ma-
nifestum in theologia / et de hoc sunt quatuor exempla in sacra scriptura / pri-
mum est quod deus potuit suspendere ignem / qui vere est causa efficiens
ab actu calefaciendi et comburendi / ut de daniele et sociis suis
positis in camino ignis / quorum nec vestimenta fuerunt combusta
danielis iii° / Secundum est danielis vi° quod deus conclusit ora leo-
num et quamvis famescerent esset quod coram daniel in lacu non
potuerunt contingere eum / sed inimicos statim devorauerunt / Tercium
est de eodem danielis xiiii° / Quartum est de iona in ventre ceti ione
ii° / et ita similiter potest dici de qualibet alia causa que suspenditur in acci-
one sua / Cum igitur peccati nulla sit causa efficiens / sed deficiens / se-
quitur quod deus potest suspendere huiusmodi generacionem / et sic aliquis nasceretur nec
contraheret peccatum originale / Et ideo quod deus plura potest facere quam intellectus
humanus intelligere / Et confirmatur sic / deus potuit semen quo christi
theothocos propagata fuit preservare a qualitate morbida / ex cuius
commixcione fetus inficit originali macula / ergo potuit christi theothocos

preservari ab huiusmodi macula / 2a [illegible] quia preveniente causa prevenitur effectus huiusmodi / unde in paradiso fuissent generati homines sine originali peccato propter puritatem seminis et carenciam huiusmodi morbide qualitatis / ergo potuit christi theotocos preservari ab huiusmodi macula / sed ante prius [illegible] quia virtute divina prius potest separari a posteriori / sed semen naturaliter est prius illa morbida qualitate contracta ex peccato primi hominis / ergo prius [illegible] ab illa per peccatum / Sed ad secundum quod deus hanc preservacionem christi theotocos facere debuit probatur sic omnis filius iuxta continenciam legis divine debet exhibere matri honorem qui sue non derogat dignitati / Exodi xx Deutero v et ad Ephes vi / sed christi theotocos fuit mater filii dei / ergo filius suus debuit eam honorare / Sed quia hic honor iuxta communem doctrinam dicitur consistere in duobus / in exhibicione reverencie et debita subvencione / Si filius tenetur subvenire matri in corporalibus / multo amplius in spiritualibus / unde si deest imminente casu / cui potest eam preservare ne ipsa lapsa deturpetur in lutum / a forciori ne in peccati casus gravior et maius periculum / maior est enim labes et vulnus anime quam ipsa macula et plaga corporis / Cum ergo filius virginis ut iam dictum est potuit facere ne contraheret culpam / sequitur quod secundum preceptum legis debuit eam preservare / quod autem christus debuit implere hoc mandatum legis divine patet quia erat sub lege Galat iiii Cum venit plenitudo temporis misit filium suum natum ex muliere factum sub lege / Ipse etiam de se professus est Math v quod non veni solvere legem sed adimplere / de hoc etiam Augustinus in libro de fide ad Petrum dicit quod solus christus a patre et spiritu sancto factus est ex muliere / qui ipse factus est sub lege quam dedit / Et confirmatur sic sicut quilibet tenetur diligere matrem suam / ita tenetur precavere omnia que sunt causa odii et impedimenta dileccionis / sed constat quod peccatum originale est impedimentum dileccionis divine et causa odii / ergo filius virginis debuit eam ne ipsius incurreret odium preservare / Sed quod deum hanc preservacionem decuit probatur sic / valde decet sponsam quod sicut a suo sponso dilecta / sic saltem dilectam se exhibere / non habendo in se aliquid / propter quod merito debeat odiri patet quia cum dileccio secundum apostolum Ephes v sit prius precipua in coniugatis decens non fuisse omne quod retrahit ab amore / sed semel peccasse retrahit a perfecta dileccione / ergo beatam virginem sponsam dei / omni digna dileccione decuit magis fuisse [illegible] nec peccasse / quod autem semel peccasse retrahit a perfecta dileccione manifestum est / constat enim quod omne peccatum displicet deo Sapie xiiii° / Similiter odio sunt deo impius et impietas eius / Sicut igitur peccare deo displicet / ita et peccasse / igitur patet pro omnibus partibus veritas et prima conclusio vera / Corollarium primum christi theotocos potuit preservari a deo ne contraheret peccatum originale / Corollarium secundum decens fuit christi theotocos preservari ne contraheret peccatum originale / Corollarium tercium deus debuit christi theotocos preservare ab originali culpa / patet omnia ista corrolaria ex probacione conclusionis / Conclusio quarta et finalis / Cuius gestientes salutem finalem feliciter attingere / patet utile est eidem beatam virginem singulari dei privilegio preventam firmiter et pie credere sine originali peccato conceptam que conclusio probatur multipliciter / primo auctoritatibus patrum / secundo racionibus doctorum / 3° signis scripturarum / quarto audiencia miraculorum

q° [illegible]
h[oc] quod est [illegible]
et fieri [illegible]
[illegible]
et peccatis [illegible]
Augustinus [illegible]
[illegible] fundamenti [illegible]
[illegible]
[illegible] commoneret
Et [illegible] x [illegible]
Et [illegible] libello [illegible] vel [illegible] alii doctores
[illegible]
[illegible] est [illegible] vitalis

1. utrum gloria potuit preservari a deo ne contraheret peccatum originale
2. decens fuit utrum gloriosa preservari ne contraheret peccatum originale
3. dicitur liberata utrum gloriosa preservari ab originali culpa
4. [illegible] ad questionem est [illegible] patet quod deus

quarum probationes hic causa brevitatis ommitto. Sed videantur in determinatione questionis eiusdem per me disputate. Secundum quartum quod ergo ut propositum quo ad quesitum est satis patet ex deductis. Quod tangitur ante oppositum dico ad auctoritatem beati Augustini quod ipse Augustinus loquitur de omnibus hominibus preter Christum et generaliter cum glosam, et ideo Augustinus dicit de nativitate et sic de matre domini cum de peccatis agitur nullam volo prorsus habere questionem. Vel aliter dico quod loquitur de lege communi et de eo quod fit secundum naturalem conceptionem hominis nam sic debet contrahere et per hoc illa auctoritas non preiudicat virginis glorie privilegio speciali quo filius dei in sua matre preelecta hanc maculam dispensatione prevenit qua tota natura humana in ceteris puris hominibus inficitur etc. Sequitur Sed et horum apostolorum festivitates etc. Merito hic fit memoria apostolorum quia ipsi nobis tradiderunt formam et ritum offerendi hoc sacrificium I ad Cor. XI. Et huius sacrificii testes fuerunt passione Christi que in hoc sacrificio memoratur verbis predicationum et effusione sui sanguinis testimonio probaverunt. Et nominantur XII apostoli et XII martires quia pro testimonio dei et testimonio fidei XII apostolorum sua corpora tradiderunt. Sequitur ac martirum. Aliquis posset obicere quod non tantum dicitur apostolorum ac martirum quia hic nominantur Johannes apostolus et evangelista qui tamen non sustinuit martirium iuxta dictum domini Johannis ultimo sic eum volo manere. Respondetur secundum beatum Gregorium quod duo sunt genera martirii unum mentis et voluntatis alterum in mente et actione simul. Et subdit beatus Gregorius itaque martires esse possumus etiam si nullo ferro perimamur. Tunc quidem perseverantie quippe a persequente est martirium in aperto opere sed ferre contumelias et odientem diligere martirium est in occulta cogitatione. Filii Zebedei scilicet Jacobus et Johannes cognitus non per martirium occubuit uterque et tamen quod uterque calicem domini bibet audierunt Johannes evangelista per martirium nequaquam vitam finivit et tamen martir extitit quia passionem quam non sustinuit in corpore servavit in mente. Et nos ergo eius exemplo sine ferro martires esse possumus si patientiam in animo veraciter custodimus. Et ideo dicit Si enim adiuvante deo nos virtutem patientie servare contendimus et in pace ecclesie positi palmam martirii tenemus. Sequitur Petri qui apostolus ecclesie maioris fervoris fuit. Unde cum Christus ter ipsum interrogaret dicens Petre amas me Johannis ultimo respondit tu scis domine quod amo te scilicet pre ceteris. Petrus quod dicitur fecit cum clavigerum celi. Qui in ecclesia primitiva modum consecrationis et celebrationis misse adauxit ultra verba consecrationis dominicam orationem adiungens secundum quem modum in partibus orientalibus dicitur celebrasse ubi post passionem Christi quatuor annis kathedram tenuit sacerdotalem ut dicit rationale. Et Petrus interpretatur agnoscens discalcians agnitus et dissolvens. Petrus dictus est a petra quod est caput quia caput apostolorum. Symon quod est audiens dictus est et Bariona quod est filius columbe aut simplicitatis. Primo fuit piscator et tandem Christi imitator et deinde postea predicator et finaliter totius ecclesie imperator et ultimo serenissimus triumphator. Ex quo elicio quod Petrus quatuor habet interpretationes quatuor nominationes quatuor habet

statim distinctiones / et presertim tres conditiones intelliguntur xii petri proprietates / nempe petrus est nomen sagacitatis / atque discretionis quia interpretatur agnoscens / non utilitatis atque subiectionis / eo quod interpretatur discal-
cians / non [famositatis] et reputationis / quod interpretatur agnitus / non non
utilitatis et liberationis / quod interpretatur dissolvens / nomen sublimitatis
et contemplationis / quod dicitur cephas / quod est caput / nomen sedulitatis
et obedientie / quod dicitur simon / quod interpretatur audiens seu obediens /
Nomen simplicitatis atque devotionis quod dicitur bariona / quod interpretatur fi-
lius columbe / nomen stabilitatis atque durationis / quod dicitur petrus a
petra / scilicet super quo edificata est ecclesia / nomen penalitatis et occupa-
tionis quod fuit piscator / nomen conformitatis et imitationis / quod se-
cutus fuit dominum christum / nomen auctoritatis et iurisdictionis / quod fuit
prelatus et pastor / nomen felicitatis atque salvationis / quod feliciter fuit
salvatus / Has itaque xii conditiones seu proprietates habuit beatus petrus / quas
etiam habere debet omnis prelatus secundum hec / Petrus enim gessit figuram omnium pre-
latorum / et ideo prelati qui sunt in ecclesia petri successores / debent esse in
predictis conditionibus xii quo ad petri imitationem / Petrus enim habuit primo
sagacitatem atque discretionem / quod agnoscens interpretatur / prelatus
enim debet agnoscere / quid sit agendum / quid omittendum / quid credendum / et
a quo cavendum / quod malum / et bonum prosequendum / Debet etiam agnoscere
merita subditorum / ut ipsos possit repellere vel promovere / secundum quod viderit
opportunum / iuxta illud prov. xxvii Diligenter agnosce vultum pecoris
tui / greges quoque tuos considera / Et eccli vii pecora tibi sunt attende illis
et si sunt tibi utilia perseverent tecum / De ista proprietate notitia beati petri
dicitur act. xii petrus ad se reversus dixit / Nunc scio vere / Secunda etiam
ipsius sue proprietatis apparuit quando per certitudinem apostolus dominum recognovit dicens
mat. xvi tu es christus filius dei vivi / Secundo petrus habuit humilitatem
atque subiectionem / quod ordinatur / enim dicitur petrus qui interpretatur discalcians
quod discalciare alium est officium magne humilitatis / humilitas autem ipsius
notatur luc. v ubi ipse procidens ad genua ihesu dixit / Exi a me domine
quia homo peccator sum / fuit etiam discalcians et se et alios / nam alios
discalciavit corio carnalium per exemplum donatorum et utilitatum / seipsum vero
discalciavit calciamento mundane temporalitatis per paupertatem et humilitatem
Unde de ipso potest intelligi illud ysaie xx ambulavit servus meus ysaias
nudus et discalciatus / Ex quo patet quod petrus habuit subiectionem et humilitatem
mat. xxvi petrus autem sequebatur ihesum / Tertio habuit reputationem atque famo-
sitatem / quod interpretatur agnitus / Famme enim plato est notum quod sit fama
bone apud vulgares / fama enim petri fuit agnita et vulgata / primo
enim gressu per diligentiam exaltata / secundo in progressu per bone fame
divulgationem ipse in cognitione vultus ancille ruebit[?] ei / unde et petro
dictum fuit luc. xxii / Nam et loquela tua manifestum te facit / Quarto
petrus habuit compassionem et pietatem / inquantum petrus interpretatur
dissolvens / quod prelatus debet solvere compeditorum et captivorum vincula
iuxta illud ysa. lviii Dissolve colligationes impietatis / solve fasci-
culos deprimentes / dimitte eos qui confracti sunt liberos / et omne
onus disrumpe / pietas enim valde necessaria est prelato / in cuius signum
ipse petrus fuit dimissus cadere / ut ex casu suo cognita fragilitate

gra discat aliis indulgere / prout dicit b. gregorius in omelia / Johannis xxi
legit de petro / dicit textus quod petrus intuens in illum qui claudus
baiulabatur ex utero matris sue dixit / argentum et aurum non est michi
/ quod autem habeo hoc tibi do / in nomine ihesu christi surge et ambula / Tertio
petrus fuit contemplationem et subtilitatem / quod demonstratur / inquantum
petrus fuit dictus cephas / quod interpretatur caput / quia sicut caput in
corpore locum occupat altiorem / ita petrus pro contemplatione fuit
statum eminenciorem et excelsiorem / unde actuum x dicitur quod petrus
ascendit ad superiora domus / et sicut caput solet omnia membra
corporis regere / ita petrus fuit caput apostolorum et prelatus ecclesie / ut po-
sset alios gubernare / unde dixit sibi christus Johannis primo tu vocaberis
cephas / quod interpretatur petrus / Sexto fuit obedientiam et sedulitatem
et hoc ostendit inquantum dictus fuit symon quod interpretatur audiens / scilicet
obediens / quia ad obedientiam pertinet audire / et audita exequi / et implere
marci iii imposuit symoni nomen petrus / De sedulitate autem
sua dicit luce xxiiii petrus autem surgens cucurrit ad monumentum
/ Septimo fuit devotionem et simplicitatem / quia dicta fuit bariona
quod interpretatur filius columbe / seu filius simplicitatis / unde
qui beatus es symon bariona / quia caro et sanguis non revelavit tibi sed
/ ad hec nec volenti attingere sunt necessaria primo realis essentia scilicet esse
quod significat realem substanciam essencie / Sed huius obediencia
et audiencia / quia symon / id est obediens / Tercio vite simplicitas quia bar-
iona / quod interpretatur filius columbe / unde estote prudentes sicut serpentes
et simplices sicut columbe / Octavo petrus fuit durationem et stabili-
tatem / quia petrus a petra dictus / qui per confirmationem spiritus sancti in
fide fuit firmus et solidus / sicut petra / unde inquit de eo beatus Grego-
rius in omelia / quod petrus qui ad vocem ancille christum negaverat / post spiritus
sancti missionem quante soliditatis et stabilitatis est factus audiamus

/ fuit enim stabilis mala fortiter tolerando / stabilis bona audacter
aggrediendo / stabilis in bono perseverando / fuit stabilis mala tole-
rando / De quo dicit luce v domine per totam noctem laboran-
tes nichil cepimus / fuit enim / mala sustinens / unde dicit christus Johannis xxi
petre cum esses iunior cingebas te et ambulabas quo volebas
/ cum autem senueris / cinget te alius et ducet quo tu non vis /
/ fuit enim stabilis in audaci bonorum aggressione / unde illa vox
fuit petri ad christum Marci xiiii / etiam si oportuerit me mori tecum / non te
negabo / Et Johannis xxi veritatem licet contra intentionem suam / cum ut dei
providencia aliquid disponere / vel permittere aliter fuit subsecutum
/ Stabilis insuper fuit in bono perseverando / quia dicit in eo quod petra ad-
perseveravit pulsans / Ex hiis liquet quod petrus fuit durationem
et stabilitatem in omni bono / et ita attigit felicitatem eternam /
/ Nono fuit emulator veram paupertatem / quod notatur in primo officio
suo / quia ipse fuit piscator / quod est officium pauperum et laboriosum
/ quia ipse pauper et laboriosus fuit / et omnia temporalia amore christi
dereliquit / Marci primo dicit cum et vidit duos fratres in navi reficientes retia sua

petrum scilicet et andream vocavit eos dicens Venite post me faciam vos
fieri piscatores hominum / at illi relictis retibus et patre secuti sunt dominum
Retia enim que ligant hominem sunt bona temporalia. Unde petrus dixit
christo / Mat. xix. Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Sequitur
quod petrus fuit imitator et conformitatem / petrus enim legitur
secutus fuisse dominum non solum post ipsum corporaliter ambulando / sed etiam
ei obediendo / ipsum imitando et exemplo eius predicationis officium exercendo
quod utique quilibet prelatus debet facere / ut de ipso dicatur illud Mathei xxvi
petrus autem secutus est dominum. Et luc. xxii dicitur quod petrus sequebatur
a longe / et ubi dicit a longe / quia imperfecte est quod perfecte dominum sequitur
i. ex toto dominum imitetur. Undecimo petrus habuit iurisdictionem et
auctoritatem / quia ipse fuit pastor et prelatus ecclesie / cui dominus dixit Joh.
xxi. Petre amas me pasce oves meas. Duodecimo habuit salvacionem
et felicitatem Luc. ix. Jhesus assumpsit petrum Jacobum et Johannem
adduxit ipsos in montem excelsum i. in paradisum / et sequitur quod petrus
dixit / bonum est nos hic esse / et dicitur ibi quod duo viri steterunt
ante eos / quia tunc deus in sua perfecta [illegible] videlicet in monte
paradisi intuebitur et tenebitur prout iam videt petrus videt et fruitur
deum clara visione et non enigmatica sed speciali facie ad faciem

Pauli Paulus apostolus post conversionem eius que facta est eodem anno
quo christus passus est / et stephanus lapidatus / anno non naturali / sed
emergenti / nam christus octavo kalendas aprilis passus est / stephanus
eodem anno tercio die augusti lapidatus est / paulus vero octavo kalendas
februarii conversus est. Cuius vero conversio potius celebratur ab ecclesia quam
aliorum sanctorum / triplici causa. Primo propter exemplum / ut nullus
quantumcumque peccator desperet de venia / quando eum in culpa tam magnum
conspicit fuisse in gratia. Secunda propter gaudium / ut sicut ecclesia magnam
tristiciam habuit in eius persecucione / ita maximam leticiam habuit de eius
conversione. Tercia propter miraculum / quod dominus in eo ostendit / dum de
crudelissimo persecutore fecit fidelissimum predicatorem et vas electionis. Vere
vas electionis est [illegible] iste / ut portet nomen meum coram gentibus
et regibus et filiis Israel. Cuius conversio fuit miraculosa / ratione efficientis
disponentis / et patientis. Ratione efficientis i. christi qui eius conversionem
fecit in qua ostendit suam mirabilem potenciam / in hoc quod ipsi
dixit / durum est tibi contra stimulum calcitrare / et in hoc quod ipsum
tam subito mutavit / unde [illegible] mutatus dixit / Domine quid
me vis facere Act. ix. Super quo dicit Augustinus [illegible] agnus a
lupis / facit agnos ex lupis. Iam parat se ad obediendum qui prius
seviebat ad persequendum. Secundo eius mirabilem sapientiam [illegible]
[illegible] a tumore superbie deiecit / ostendendo
humilitatem enim sapientia fuit in hoc quod ipsum [illegible] / non sublimia maiestatis ego inquit
infirma ~~humanitatis~~ [illegible]
sum Jhesus nazarenus
gloriosa non deum vel dei filium se vocat / sed humilitatis mee infirmitatem
suscipe / et superbie tue squamas depone. Tercio in sua conversione declaravit
ostendit suam mirabilem clementiam / quod ex hoc patet / quod ipsum existentem
in actu et voluntate persequendi convertit / licet enim haberet deformem
affectum / quia spirabat in discipulos domini / perversum conatum quia accessit

ad principes sacerdotum etc. Sic se ingessit non petitus. Primo
sum acceptum ut vinctos perduceret in ierusalem. Et ideo cum iter
pessimum esset ipsum tamen mira divina convertit. Unde in persona ipsius
potest dici illud Jeremie 31: Postquam convertisti me egi penitentiam. Secundo
eius conversio fuit miraculosa ratione dispositionis id est lucis que ipsum
ad conversionem disposuit. Ipsa enim lux fuisse subita dicitur im-
mensa et celica. Et subito inquit circumfulsit etc. Circum-
fulsit eum lux de celo. Paulus enim tria vicia in se habebat. Primum
erat audacia quod notatur in hoc quod dicit: accessit ad principes sacer-
dotum etc. Glosa: non vocatus sed sponte zelo cogente eum. Secundum
erat superbia quod notatur in hoc quod dicit: spirans in discipulos etc. Tercium
erat carnalis intelligencia quam scilicet in lege habebat. Unde glosa super
illud: Ego sum ihesus etc. Ego deus de celestibus loquor quem mortuum
putas sensu iudaico. Ipsa igitur lux divina fuit subita ut audacem
reprimeret. Fuit immensa ut sublimem et superbum animum in imum
humilitatis consterneret. Fuit celica ut carnalem eius intelligenciam
in celestem mutaret. Hec potest dici tercia dispositio fuit in celis scilicet in
voce acclamantis, in luce fulgentis et in potestate potentis. Tercio fuit mi-
raculosa ratione perfectionis id est ipsius Pauli in quo facta est ipsa conversio.
In eo enim hec tria certius miraculose facta fuerunt scilicet prostracio, obcecacio
et triduana ieiunacio. Est enim prostratus Paulus ut erigeretur. Ceca-
tus est ut mutaretur. Missus est ut pro veritate pateretur. Item Augusti-
nus: Elisus est seviens, elisus est lupus et factus est agnus, elisus est
persecutor et factus est predicator, elisus est filius perdicionis, erectus (electus)
est vas electionis. Est obcecatus ut illustretur quantum ad tenebrosum
intellectum. Unde et in illo triduo quo mansit cecatus dicitur quod
doctus fuit evangelium. Non enim accepit illud ab homine neque per hominem
ut ipse testatur sed per revelacionem ihesu christi. Augustinus: Paulum dico perfectum
athletam christi doctum ab illo, unctum de illo, crucifixum cum illo
et gloriantem in illo. Paulus namque post conversionem suam multas perse-
cuciones perpessus est quas beatus Hilarius breviter enumerat dicens: Paulus
apostolus in Philippis virgis ceditur, in carcere ponitur et in ligno pedi-
bus affigitur, in Listris lapidatur, in Iconio et Thessalonica ab impiis
persequitur, in Epheso feris datur, in Damasco per murum in
sporta deponitur, in Ierusalem sistitur, ceditur, ligatur, insidiatur, in Cesa-
rea clauditur, criminatur, navigans in Italiam periculo mergitur, Romam
veniens sub Nerone iudicatur et occisus finitur. Nec mirum quia
oportebat in eo impleri dictum veritatis Actus 9: Et ego ostendam illi
quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Unde ipse a deo correctus fuit.
Nam sicut per electuarium herbarum et specierum medicus herbas contrarie
sole et purum ab impuro separat et dividit et sic medicinam utilem
separat, ita deus Paulum primo elegit qui erat ab eterno predestinatus
et loco et tempore competenti a deo est vocatus. Ipsum ergo tandem per tri-
bulaciones concussit et per compunctionem contrivit. Sic ergo ipsum correxit
et in virum perfectum transtulit et medicinalem condidit. Quod
patuit Actus 9 quando splendore divino fuit deiectus ad terram, pro-
stratus, lumine privatus, et sic concussus extitit et contritus dicens: Domine
quid me vis facere. Et dicere contritus sum et concussus et paratus in omni

obedie / Sextum fuit quod a deo ad terram deiectus / Act. ix. Paulus visa luce et
audita celesti voce ad terram cecidit / et viso predicatus territus supra modum
extitit / In quo notatur quod illi qui ad deum volunt conuerti / ad terram id est
solus inferior . i . ad statum humilitatis / id est ad terrenitatis memoriam debent
deici et prosterni / Unde ut dicitur sapiens proverb. / etc. potest conuerti et sanari
sursum visus celum per affectus erigi / oratores et predicatores ac aliorum lega
tum et apostoli ordinari / Unde Act. xiii. dicitur / segregate Saulum etc. Unde erat
et ipse de se ipso dicit Ia Cor. primo / Paulus seruus vocatus apostolus segrega
tus in euangelium dei / quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de
filio suo / qui factus est ei ex semine dauid secundum carnem Ro. i. / Ex quo patet
quod paulus fuit ad terram deiectus / ordini subiectus . et legatus effectus
a deo loquebatur perfecte / quod patuit in disputando contra iudeos et gentiles
quando ingressus sinagogam / ipse asserebat et affirmabat / quod hic est Christus
et conuincebat et confundebat ipsos iudeos Act. ix. et Act. xviii. dicitur
quod ipse vocabat paulum constanter docentem / nullum timebat / sed pro
fide et veritate se omnibus opponebat Act. xxiiio. Constans esto paule / quia
et rome oportet te euangelizare / Sicut enim athenis constanter se
habuit ut patet Act. xvii. quod stans paulus in medio ariopagi ait viri athe
nienses per omnia quasi superstitiosos vos video
Octauo fuit a deo prudenter conseruatus / prudenter enim se excusauit / quando principi
legis maledixit cum dixit sibi percutiet te deus paries dealbate / quod statim
obiicientibus dixit Nesciebam fratres quod summus sacerdos esset
Nonum fuit etiam in vincula pro Christo proiectus / propterea sepissime vincula et car
ceres sustinuit / quia Act. xxi. dicitur quod ille prophetans agabus accepit zonam pauli
et ligauit sibi pedes dicens virum cuius zona hec est / sic alligabunt in ierusalem
et Act. xxiiio. vinctus paulus rogauit me hunc adolescentem perducere ad te habentem
aliquid loqui tibi / apprehendens autem tribunus manum illius secessit cum
eo seorsum / et interrogauit illum quid est quod habes indicare mihi / Ille autem dixit
Iudeis conuenit rogare te / ut crastina die paulum producas in concilium
quasi aliquid certius inquisituri sint de illo / Tu vero ne credideris illis / insidiantur
enim ei ex eis plus quam xl. viri / qui se deuouerunt non manducare neque bibere
donec interficiant eum / et nunc parati sunt expectantes promissum tuum
Decimo fuit a deo tormentis afflictus / prout ipse dicit II Cor. xi. ter uirgis
cesus sum . semel lapidatus sum
et Act. xiiiio. lapidantes paulum traxerunt extra ciuitatem
Sed in omnibus his paulus fuit a deo protectus / nam Christus ipsum in omnibus
protegebat / ipsum quoque consolabatur et confortabat Act. xxvii. ne timeas paule
quia cesari assistere te oportet / Et tandem vltimo paulus ad celos per dominum
est erectus s. in morte / prout dionisius ipsum vidit post mortem post
liminis vna cum petro ingredientem vrbem / sicut ipsemet testatur in epi
stola ad timotheum
Unde paulus interpretatur os tube / vel os cordium seu electum inuabilem vel
paulus a pausa quod est requies / vel dicitur modicus / et per hec intelliguntur
septem prerogatiue quas habuit apostolus paulus pre ceteris apostolis / Primum est
lingua fructuosa / quia ab illirico usque ierusalem repleuit euangelium / et propter hoc
vocatur os tube / Secundum caritas viscerosa / quia quis infirmatur et ego non
infirmor
et propter hoc dicitur os cordium / os scilicet cordis de quo ipse dicit os meum patet ad vos

o corinthii / cor nostrum dilatatum est / Tercium est ipsius miraculosa con-
uersio de qua iam dictum est / et propter hoc vocatur electum mirabile / quia
mirabiliter electus / et mirabilius conuersus / Quartum manus operosa
/ et inde dicitur electionis miraculum / Magnum enim miraculum fuit / quando
elegit sibi propriis manibus sumptus acquirere / et continue et incessanter pre-
dicare / Quintum fuit contemplacio deliciosa / qui raptus est vsque in
tercium celum / et inde fuit requies domini quia in contemplacione quies-
cit requies mea / Sextum humilitas virtuosa / et racione huius vocatur mo-
dicus / De hoc autem nomine paulus tres fuerunt opiniones / Origenes vult
quod semper sit binomius / et vocatus sit saulus et paulus / et saulus a saulo rege
superbo / Sed post conuersionem vocatus est paulus / id est paulus a modico
et humili spiritu / vnde nomen suum interpretando dicebat / ego sum minimus
apostolorum

Secunda opinio vult quod sit dictus est paulus a sergio paulo proconsule
quem ad fidem conuertit / cuius passionali liber papa consripsit / hic enim apostolus
in tercium celum raptus prout factum est de veritate venerabilis sacramenti
eukaristie a solo deo fuit informatus / ~~sed a solo deo~~ / prout ipsemet dicit ad gala-
thas / Notum vobis facio euangelium quod euangelizatum est a me / quia non se-
cundum hominem / neque ego ab homine accepi illud neque didici / sed per reuelacionem
ihesu christi / Secundum quam multa scripsit et nobis in scriptis reliquid et tradidit
prout a deo in tercio celo accepit / De hoc sacramento eukaristie dignissimo /
et modum consecrandi / et ipsum digne suscipiendi / prout ipse dicit prima ad cor.
xi / Conuenientibus vobis in vnum / iam non est dominicam cenam manduca-
re / etcetera vsque ibi corrigit omnes indigne accedentes ad hoc sacra-
mentum venerabile / dicens quicumque manducauerit panem / vel biberit
calicem indigne / reus erit corporis et sanguinis domini / Et docet modum
debitum accedendi ad hoc sacramentum dicens / Probet autem seipsum homo / scilicet
per cordis contricionem veram compunctionem et oris confessionem / et per
operis satisfactionem / probet se in puro statu in spiritu / et in facto / et sic
de pane illo edat et de calice bibat / De quo eciam quod illius apostolorum in ca-
re et luce de hoc venerabili sacramento eukaristie sicut paulus scripsit
vnde ipse dicit ego enim accepi a domino / quod et tradidi vobis / quia dominus ihesus
in qua nocte tradebatur / accepit panem et gracias agens fregit et dixit
hoc est corpus meum etcetera / Sequitur lectura Alberti / Sed et preterea apostolo-
rum quia fidei nostre fundatores fuerunt / sicut dicit in psalmo fundamenta
eius in montibus sanctis / Apocalipsis xxi fundamenta ciuitatis / Isti hii sunt enim
lapides electi de iordanis medio Iosue v / propter fidei sue soliditatem / hii
sunt enim vories sub mari encio (?) iii Reg. vii / propter sui laboris in messibus
spiritualibus in fructu bonum presiguratis / Isti enim fontes inuenti in helim / Exodi
xv fontes / propter vberrimum fluxum sue doctrine vocati / hii sunt enim
porte doct / quia per eos ad celestiam introitus / hos elegit deus / enim xv / Iohannis di-
cit / Elegi vos vt eatis et fructum afferatis / et fructus vester maneat / ma-
neat / hii sunt principes nostri in hac communione congregati cum deo
Abraham / merito autem omnes ponendi / Ac martirum horum qui fuerunt
testes nostre fidei / quia martir in greco testis est latine / De hiis enim dicit

Albertus

he ij ab hiis qui audierunt salus in nos confirmata est contestante
deo signis et portentis v et varijs virtutibus et spus scti distribucionibus
secundum suam voluntatem / patriarche et prophete non poterunt / qr ad
limbum descenderunt / in spe felici consolationem redempcionis expectan
tes / nec ponunt confessores / qr non de merito illorum non a deo certa e ecclia
et ideo launder in oracione canonis sui / quam ecclie reliquit similiter facit
offerri pro confessoribus non non in veneracionem memorie confessorum
Petri qui summus et caput fuit apostolorum / cui collate sunt claues regni
celorum / qui confirmator fuit aliorum postquam a negacione respectu domini
resurgens / de quo dixit xpus luc xxij / Tu aliquando conuersus confirma
fratres tuos / cuius adhuc successor totam ecclesiam confirmat et ideo
Petrus a petra vocatur / qr sira lingwa petros firmus interpretatur / Pauli
qui non ab hominibus nec ab homine electus est / sed per ihesum xpm merito et
gradui apostolorum est additus ut sit vas electionis quod portet nomen
domini coram gentibus et regibus et filiis israel / Sicut et hic in tercium ce=
lum et in paradisum rapitur ut audiat secreta dei que non licet homi=
nibus loqui / loquitur enim cum mee sapientes et perfectos / et post in fastigium
contemplacionis disponit cubile mirio' incedere i cor xij / hic gloriatur
in tribulacionibus ij cor xi / hic non ignorat cogitaciones sathane
hic abundancius omnibus laborauit / hic omnia gracie attribuit i cor
xv et tandem pro fide crucis triumphat / per mortem testimonium fonts fidei
sicut legitur in hystoria passionis eius
Andree qui interpretatur decorus / vel tandem / seu virilis / et dicitur ab andros qd
est vir / vel dicitur andreas quasi antropos i homo / ab ana qd est sursum
et tropos qd est conuersio / quasi sursum ad celestia conuersus / et ad suum
creatorem erectus / fuit enim decorus in vita / tandem in sapienti doctrina
virilis in pena quam viriliter passus sustinuit / et antropos in gloria
prout de veritate diuinissime eukaristie multum cum egea disputauit / prout
habetur in eius legenda / Jacobi qui dictus est zebedei / Jacobus
frater johannis boanerges quasi filius tonitrui / et Jacobus maior
dicitur enim Jacobus zebedei / scilicet filius non tantum carne / sed etiam nominis interpre=
tacione / zebedeus enim interpretatur donans uel donatus / et beatus Jacobus
seipsum donauit deo per mortem martirii / et a deo nobis donatus est in
specialem patronum / Dicitur Jacobus frater johannis / qr fuit eius fr=
r non tantum carne / sed etiam morum similitudine / Ambo enim fuerunt eiusdem zeli
eiusdem studii / et eiusdem voti / eiusdem zeli ad dominum vlciscendum / Cum
enim samaritani xpm non reciperent Jacobus et Johannes dixerunt
vis dicamus descendat ignis de celo et consumat illos / Eiusdem
studii ad discendum / unde isti duo precipue sunt qui xpm de die iu=
dicii et aliis venturis interrogauerunt / Eiusdem voti ad optinendum
consessionem xpi ad dextram et ad sinistram ambo habere volue=
runt / et dicitur filius tonitrui racione sonus predicacionis que malos
terrebat / pigros excitabat / omnes sua altitudine et admiracione
conuertebat / et dicitur maior Jacobus de causa primo racione
vocacionis qr primus vocatus fuit a xpo / secundo racione familiaritatis

Epheci

et maiorem familiaritatem videtur Christus habuisse cum isto quam cum alio quod patet ex hoc quod ipsum ad secreta sua admittebat, iste enim affuit resuscitationi puelle et transfigurationi Christi in monte Thabor. Tercio ratione passionis, quia primus inter apostolos passus est, et sicut fuit vocatus primo ad apostolatus gradum, ita potest dici maior eo quod primus vocatus est ad eternam gloriam. Ipse enim primus propter testimonium fidei et huius sacramenti inter apostolos fuit ab Herode martirisatus, secundum quod dicitur Act. xii: Misit Herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia, occidit autem Jacobum fratrem Johannis gladio.

Johannis qui interpretatur domini gratia vel in quo est gratia, vel cui donatum est, vel cui donatio a deo facta est. Per hoc enim intelliguntur quatuor privilegia specialia que fuerunt in beato Johanne. Primum est peculiaris Christi dilectio. Christus enim ceteris amplius ipsum dilexit et maioris dilectionis et familiaritatis signa ostendit, et ideo dicitur domini gratia. Secundum est carnis incorruptio, quia virgo a deo est electus, et inde dicitur in quo est gratia. In ipso enim fuit gratia pudicitie virginalis, unde et de nuptiis volens nubere a deo vocatus fuit. Tercium est secretorum revelatio, et inde dicitur cui donatum est. Eidem enim donatum est multa secreta et profunda nosse, sicut de divinitate verbi et de consummatione seculi. Quartum est matris dei recommendatio, et inde dicitur cui donatio a deo facta est, quando mater dei in eius custodiam donata est. Eius vitam Miletus Laodicensis episcopus scripsit, quam Ysidorus in libro de ortu et vita vel obitu sanctorum patrum abbreviavit. Iste siquidem Johannes cuius festa est qui in cena domini et hore in misterio [illegible] huius sacramenti super pectus domini recumbens misterii huius verbi incarnati et veraciter sacrati pectoris excellentissime hausit. Nam nullus evangelistarum tam clare commemorat de pane isto celesti sicut Johannes prout hic patet examinanti capitulum sextum Johannis. Ego inquit ego sum panis vivus etc. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum. Ipse enim ultra ceteros apostolos secreta latentis super pectus domini, unde dicit In principio erat verbum etc. De quo dicit Beda quod tam alte intonuit quod si aliquatulum altius intonuisset totus mundus eum capere non potuisset.

Thome qui interpretatur abyssus vel geminus, quod grece didimus dicitur, vel dicitur Thomas a thomos quod est divisio sive sectio. Dicitur enim abyssus eo quod profunditatem divinitatis penetrare meruit, quando ad suam interrogationem Christus sibi respondit: Ego sum via veritas et vita. Dicitur geminus eo quod resurrectionem Christi sic geminate et induplicem quam alii cognovit. Nam alii cognoverunt videndo, iste vero videndo et palpando. Divisio autem sive sectio dicitur quia mentem suam ob amorem dei de mundo divisit, vel quia ab aliis in fide resurrectionis divisus et sectus fuit. Vel dicitur Thomas a theos quod est deus et meus, unde Thomas qui deus meus. Hic in loca clavorum demum in latus Christi digitos suos misit et manum suam in latus Christi ad fidem confirmandam corpus Christi impassibile et glorificatum quod assumpserat per resurrectionem de qua dubitaverat.

Jacobi qui supplantator vel supplantans festinanter. Vel quod prius dicitur Jacobus a ia quod est deus et cobar quod est onus vel pondus. Vel Jacobus dicitur a iaculo et cope capa quod est cessio, et [illegible] iaculis

dicitur ergo supplantator vitiorum per contemptum, supplantans festinantem
diabolum, spernens ad omne bonum corpus suum, pondus divinum
per gravitatem morum. Iacobus iste frater domini
agnominabatur eo quod simillimus dicitur fuisse [illegible] et illius cognatus
ex ratione eius excellentissime sanctitatis. Hic inter ceteros
apostolos primum post ascensionem domini pontificalem dignitatem ordi-
natione spiritus sancti et apostolorum accepit, et ipse eisdem in ultimis
Christi cene primus hoc sacramentum dispensavit. Et genealogia
istius et aliorum quorumdam continetur in hiis metris. Anna solet
dici tres concepisse Marias, quas genuere viri Joachim, Cleophas,
Zebedeus, Salomee ergo. Has duxere viri Joseph, Alpheusque, Zebedeus. Pri-
ma parit Christum, Jacobum ergo secunda minorem et Joseph iustum pe-
perit cum Simone Iudam. Tercia maiorem Jacobum volucremque
Johannem. Philippi. Philippus interpretatur os lampadis, vel os
manuum, vel dicitur a philos quod est amor et yper quod est super, quasi
amator supernorum. Dicitur igitur os lampadis propter suam luculentam
predicationem, os manuum propter assiduam operationem, amator super-
norum propter celestem contemplationem. Hic huius hesitationem de pa-
tre eterno et inquisitionem quam fecit dicens: Domine ostende nobis
patrem, informati sumus de [illegible] veritatis de inseparabili unitate pa-
tris et filii, qui filius sub hoc sacramento continetur. Nam et dixit:
Philippe, qui videt me videt et patrem. Non creditis quia ego in patre
et pater in me est? Johannis xiiii. Qui tandem sumpta veritate ex
alto totaliter confirmatus usque in finem permansit pro confessione
et constanti predicatione fidei, ratione cuius os lampadis interpretatur, passione
crucis interiit. Bartholomei. Dicitur autem Bartholomeus a bar quod
est filius et tholon quod est summitas, vel regimen, et moys quod est aqua, quasi
filius regnantis super aquas, id est mentes doctorum sursum elevantis, vel
aquas determinantis inferius fundentis, vel regnantis super aquas, scilicet
aquas determinantis fundamentum et
per gratiam in cordibus eorum qui aquas determinantium fundamentum et
regit et tuetur. Vel interpretatur filius suspendentis aquas, per quod
notatur [illegible] suspenditur quod ipse fuit. Fuit enim suspensus, id est eleva-
tus ab amore dei, vel suspensus, id est intentus amori celesti, vel suspensus
ab amore dei, id est totaliter innixus gratie et auxilio dei, ut non a suis meritis, sed a
dei adiutorio tota vita sua dependeat. Et est non syrum et non he-
breum. Hic solus inter apostolos nobilis et secundum quosdam filius re-
gis. Philosophiam verum dei sapientiam agnovit, pro cuius testimonio
vivus fuit excoriatus. Mathei. Matheus binomius extitit, scilicet
Matheus et Levi. Matheus interpretatur donum festinans, vel dona-
tor consilii, vel dicitur Matheus a manus et theos quasi manus dei,
vel dicitur a magnus et theos quod est deus quasi magnus deo. Fuit
enim donum festinationis per festinam conversionem, donator consilii per
salubrem predicationem, magnus deo per vite perfectionem, manus dei per
evangelii descriptionem. Levi autem interpretatur assumptus, vel appositus
sive additus, aut appositus. Fuit enim assumptus ab exactione vectiga-
lium, appositus numero apostolorum, additus consortio evangelistarum.

mundi

et appositus cathologo martyrum. Hic a deo de theloneo est vocatus
qui re quo relicto secutus est dominum et de publicano factus est apostolus et
christa qui tamen hoc sacramentum in altari immolaret et frangeret con-
tra altare occisus fuit. Symonis Symon interpretatur obediens vel
ponens tristiciam dicitur. Hic habuit duplex cognomen. dictus est enim Simon
Zelotes et Simon Chananeus a Chana vico Galilee ubi deus aquas
in vinum mutavit et idem est zelotes quod chananeus. Chana enim in-
terpretatur zelus. Habuit igitur obedientiam preceptorum executionem, tri-
sticiam afflictorum per compassionem, zelum autem per constantem
fervorem. Et Simonis media correpta dicitur ad differentiam huius nominis Simon
Symonis media producta quod est proprium nomen cuiusdam rustici a Gre-
cis introductum. Et dicitur Simon a sin quod est con et machia pugna
quia per ipsum et sensualitatem resistendo cum vitiis pugnavit. Et de-
beat Symon latine audiens vel obediens interpretatur et ad distin-
ctionem Simonis Petri dictus est Simon Chananeus de vico Galilee.
Jude. Hic septimum sermonem in articulis fidei asseruit in quo et hoc sanc-
torum aliqua participatio communio dicitur. Et Thadei qui et Judas Jacobi
et non Scarioth dicitur qui interpretatur confitens vel gloriosus. Quia Judas est iu-
bilum dans. Ipse enim habuit confessionem fidei, gloriam regni et iubilum
interni gaudii. Hic multiplex habuit cognomen. Dictus est enim Judas
Jacobi minoris. Secundo dictus est Thadeus a thadea et deus. Tha-
dea dicitur esse vestis regia. Ipse enim fuit vestis regia dei per ornatum
virtutum quia quam apprehendit principem Christum. Vel Thadeus dicitur quasi tam
deus id est magnus deus scilicet per adoptionem adoptatus. Tercio dictus
est in historia ecclesiastica Lebbeus quod sonat quasi cor vel corculus id est cordis
cultor. Vel Lebeus quasi lebes id est vas per magnitudinem, corculus per parvi-
tatem, lebes per gratiarum plenitudinem et quasi olla et vas virtutum
et gratie esse promeruit. Iste firmissime et sanctissime hoc sacrame-
ntum et fidelissime credidit et sic in nomine ipsius est consequi remissionem
peccatorum iuxta quod ipsum articulum in symbolo apostolorum adiunxit.
Passionem istorum apostolorum et legendam scripsit Abdias episcopus
Babilonie ab ipsis apostolis episcopus ordinatus, quam Tropeus discipulus Ab-
die discipulus transtulit in grecum et Africanus in latinum.
Sequitur lectura Alberti. Andree qui vocat Johannem ad Christum ponens
fratrem suum Petrum ad Christum adduxit. Jacobi maioris qui inter apostolos
primum principatum tenuit quia primus inter eos martyrio est laureatus
sicut dicit Act. xii de Herode. Occidit autem Jacobum fratrem Johannis
gladio. Johannis qui dilectus discipulus fuit, qui transfigurationi inter-
fuit qui in cena super pectus domini recumbens fluenta evangelii ut
Beda dicit ab ipso sacro dominici pectoris fonte potavit et ideo ceteris
altius de verbi scripsit divinitate. Cui virginem Christus virgo matrem vir-
ginem in cruce commendavit. Thome qui tactu Christi post resurrectionem
sic in fide Christi est roboratus quod amplius nullomodo dubitavit. Ja-
cobi minoris qui episcopus primus fuit Jerosolimorum tamquam filius Christo

castigatione corporis et imitatione religionis / ut ab aliis apostolis frater
domini vocari meretur. Philippi qui de dignitate patris et filii instructus ipsum
xpi patris illuc quo xpus venit prius circuire meruit audire auditor
Johannis xi. Bartholomei qui nobilis et parum solus dicitur fuisse inter apostolos
Unde et eum in scripsit de quo dionisius meminit dicens / cum in pro-
hemio sui evangelii dixisset evangelium est breve et longum. Matha-
thei qui ex theolonario et apostolus et evangelista ad spem peccatorum pe-
nitentium factus est / talentorum spiritualium distributor / et convi-
viorum dei frater luce vel. Simonis qui fuit frater Jacobi mino-
ris qui chananeus dicitur a zelo quem habuit christiane religionis
Thadei qui judas thadeus quod interpretatur corculus per diligentem
cordis custodiam ab apostolis dicebatur / fuit autem tercius frater Jacobi
fratris domini et Simonis cananei. Hos xii elegit dominus christus in terra et
xiii Paulum in celo / Hiis cathedra martires quosdam adiungit de quorum
fide et causa martirii indubitanter extitit certitudo / multos autem
cathedra non ponit quia in ecclesiastica legitur historia quod beneficio eorum cum
martiribus passi fuerunt, eo quod tunc ecclesia synodos et persecutiones et
examinationes habere non potuit propter persecutiones tirannorum

Cum hic mentio xii martirum et communicantes sit ad precedentia / sicut a
commemoratione xii apostolorum / consequenter nunc in speciali fit comme-
moratio xii martirum / et merito fit memoria martirum quia imita-
tores christi ipsi semetipsos obtulerunt hostias viventes et acceptabiles deo pro eo
confessione nominis christi sanguinem suum fuderunt in quo de passione
christi gratie fuit cuius memoria hic agitur quod ostenderetur. Et primo
Lini qui fuit secundus papa post beatum petrum / hic linus statuit ne
mulieres intrarent ecclesiam discooperto capite / Secundo dicitur Cleti. Tercio legitur de sancto
clemente / quod ipse fuit primus papa post beatum petrum / ad hoc videtur
quod sanctus petrus ordinavit sanctum clementem papam / mortuo autem sancto
petro beatus clemens noluit beato petro in papatu succedere in
consuetudinem duceret quod primus papa alium sibi substitueret pro se et
sic hereditarie sanctuarium dei possideret / ideo permisit linum et illum in
papam ordinavit / quo mortuo permisit cletum / qui tercius fuit
post beatum petrum / et hic xxv presbiteros ordinavit in urbe
romana ad celebrandum huius sacramenti consecrationem / et
illo mortuo / ipse secundum institutionem sancti petri electus et com-
pulsus papatum suscepit / et sic secundum institutionem et ordinationem
et voluntatem beati petri ecclesiam fuit primus / sed secundum rei ve-
ritatem fuit quartus a beato petro. Unde clemens dicitur a cleos
quod est gloria / et mens quasi gloriosa mente. ipse enim fuit mente glo-
riosus seu purgatus / ab omni sorde / ac omni virtute sed decoratus
vite omni felicitate. Vel dicitur a clementia / quia clemens et mitis
valde fuit / sed sicut dicitur in glosario clemens interpretatur. dul-
cis maturus pius. justus in actione. dulcis in sermone
maturus in conversatione. pius in intentione / cuius vitam ipse

in suo itinerario inseruit / maxime usque ad illum locum in quo
qualiter beato petro in pontificatu successisse ostenditur / cetera et eius
gestis que communiter habentur summuntur. Sixti qui dicitur a sius
quod est deus et status quasi divinus status vel dicitur a sisto sistis quasi firmus
et fixus in fide et passione et bona operatione qui fuit martir et papa
vite sanctissime qui missam cum cantico angelico scilicet sanctus decoravit
Cornelii qui fuit successor sancti fabiani a decio cesare cum suis cle-
ricis exilio relegatus / tandem est revocatus / et dum in fide immobilis
persisteret plumbatis cesus / et tandem decollatus / Et interpretatur intelligens
circumcisionem ipse enim intellexit et intelligendo servavit circumcisionem scilicet
a superfluis licitis et etiam necessariis / vel cornelius a cornu et laos quod est populus
quasi cornu i. fortitudo populi ~~hic cyprianus fuit episcopus cartaginensis in cuius~~
~~cede ante crucis signa apparuit / ratione istius quod in maxima reverencia~~
~~passionem christi tenuit~~ ~~Cyprianus~~ Cypriani. Cyprianus dicitur a ci-
pros quod est mixtura / et ana quod est sursum / vel dicitur a cipro quod est
mesticia / vel hereditas / ipse enim habuit supernam mixturam gratie et virtutum
mesticiam peccatorum / hic cyprianus fuit episcopus kartaginensis africe pro-
vincie vir sancte conversationis. Laurencii dispensatoris huius sacramenti
/ et archidiaconi beati sixti / quem ipse non degenerem in officio ministrationis
huius sacramenti / sed fortiter pugnatorem et triumphatorem ostendit / sicut quo non
consueverat sine diacono in sacramento sacrificare / Et dicitur laurencius quasi laurea
tenens / que est corona de lauro facta / hec autem arbor est victorie
ostensiva / continua viriditate amena / odore grata / et efficacia virtuosa
/ et hinc beatus laurencius dicitur a lauro / quia victoriam obtinuit in sua
passione Unde et confusus est decius dicens / puto quod iam victi sumus
viriditatem habuit in cordis mundicia et puritate / Unde et dicit Mea
nox obscurum non habet / odorem per memoriam perpetuitatis / Unde di-
spersit dedit pauperibus / et ideo iusticia eius manet in seculum seculi. Dicit
beatus maximus de eo quod non solum in eternum manebit iusticia
/ quam in sancto implevit opere et gloriosissimo martirio consecravit. Criso-
goni / quem iussu diocletiani in carcere recludit / ubi sancte anastasie
alimoniis fovebatur / et tandem pro christi nomine et confirmatione vene-
rabilis sacramenti eukaristie capite est truncatus. Cosme et da-
miani qui fuere fratres uterini et in arte medicine peritissimi / qui me-
dicinam corporalem propter deum exercuerunt / a vero medico christo ad testi-
monium fidei sunt vocati ad medendos anime languores. Et cosmas dicitur
a cosmos quod est forma / vel ornatus / vel secundum ysidorum
cosmos grece latine dicitur mundus / fuit enim forma aliis in exemplis
/ ornatus virtutibus bonis / mundus ab omnibus viciis. Damianus dicitur
a damma quedam bestia que humilis est et mansueta / vel damianus a
dogma quod est doctrina et ana quod est sursum / vel a damum
quod est sacrificium / vel damianus dicitur quasi domini manus / ipse enim
mansuetudinem habuit in conversatione / doctrinam supernam docuit
in predicatione / sacrificium fuit in carnis mactatione / domini manus fuit in medicationibus
egrorum curatione

quia fuit papa et martir et successit

Sed d. q. sancti adhuc multi sint inscripti qui claruerunt multis miraculis circa
tempore apostolorum, ut scilicet fuit sanctus Stephanus protomartir et Barnabas
coapostolus Pauli, ecclesie Cristi hic non ponuntur et nominantur. Respondetur quod quia
canon iste ex inspiracione divina est compositus, ideo isti qui ex
divina revelacione hic sunt inserti sunt nominandi et non alii. Unde
legitur quod aliqui sancti patres hic voluerunt alios interserere et alios remo-
vebant; illis quos inserebant deletis invenerunt antiquas literas inscri-
ptas. Generaliter nullius tante audacie debet esse quod aliquem sanctum in ca-
nonem addat vel deponere presumat. Sed dubium est unde est quare non
fit commemoracio confessorum et precipue doctorum qui nostre fidei
hoc sacramentum infigeret radicibus radicaverunt, et quorum hono-
rum memoria ab ecclesia magnifice veneratur. Innocentius respondet
quod canon prius fuit editus quam ecclesia memoriam celebraret confesso-
rum. Nam fere omnes sancti qui nominantur in canone precesserunt Silve-
strum papam preter Johannem et Paulum, Marcellinum et Petrum
qui predecessori successerunt. Ecclesia vero a tempore beati Silvestri cepit venerari
memoriam confessorum, et signum huius est quia singule sedes quales in
civitatibus iuxta disposicionem sancti Petri instituit non in confessorum
memoriam sed ad honorem apostolorum et martirum et precipue virginis
Marie intitulantur sicut dedicate. Aliter dicitur quod hoc sacramentum institutum
in memoriam passionis Cristi, et ideo illorum qui etiam pro Cristo passi sunt
et sanguinem effuderunt rite fit memoria, sed confessores non sunt
in publico passi, ideo non fit eorum memoria. Guilhelmus in summa dicit
sic: hoc sacramentum est sacramentum amoris, igitur in ipsius sacrati
ministerio debet solum fieri memoria de illis in quibus specialiter apparuit
signum vel amoris Cristi, qui in apostolis apparuit per specialem spontaneam
adhesionem, dicente Petro: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. In mar-
tiribus per corporum tormentorum expositionem. Sapiencie iii° et si coram ho-
minibus tormenta passi sunt etc. Et sciendum quod Gregorius papa addidit
hec verba que in aliquibus ecclesiis dicuntur: necnon et illorum sanctorum
quorum solempnitas hodie in conspectu maiestatis tue celebratur
domine deus noster in toto orbe. Circa quam literam est sciendum quod Carolus
magnus, qui fuit regnum rex Italie, Almanie et Francie, ex divina
revelacione informatus fuit quod omni die esset festivitas quinque
milia sanctorum. Et Wilhelmus in racionali li. vii°. de festivitatibus
dicit: Constantinus imperator post transmarinas peticiones invenit
Eusebium episcopum Cesariensem virum sanctum, cui dixit: Pete a me unde
ecclesia tua ditetur. Ille: Unde ecclesia mea satis habundat in prediis,
sed ego rogo ut inquiras per presides indicet nomina sanctorum et tempora pa-
ssionum, et sub quibus et qualiter et in quibus locis passi sunt rescribas.
Quod et factum est. Et refert Eusebius quod in quolibet die plus quam quinque
milia sanctorum festa occurrunt, excepto die kalendarum ianuarii in quo
intendebant gentiles epulis et solempnitatibus, et non ad marti-
rizandum sanctos. Et idem Ieronimus in epistola que suo kalendario

sponit / dicit quod horum festiuitas sanctorum singulis diebus ab ecclesia ce-
lebrari non potest ideirco illa particula ad commemoracionem horum sanctorum
est interposita / et subdit et omnium sanctorum meritis / post sanctorum inuo-
cacionem petitur proteccio / et primo petit proteccionem considerans insufficie-
ciam meritorum dicens / quorum scilicet sanctorum meritis / quod iste est thesaurus
ecclesie sanctorum / multa collocato in gremio ecclesie / quod sancti sibi et nobis me-
ruerunt / de isto thesauro recipiunt indulgencie / et remissiones peccatorum / secundum
quod dicunt doctores de pe. et remis. in c. cum autem / precibus quod concedas
petit nunc proteccionem considerans insufficienciam omnium / Sed dicis sancti in celis
existentes non audiunt nostras preces / quare tunc eos inuocamus et petimus ut
ipsi orent pro nobis / dico quod ipsi sciunt et in deo / ut in speculo omnia vi-
dent / unde dicit Gregorius quid est quod illi non vident / qui in deo omnia
vident / Sequitur ut in omnibus proteccionis tue muniamur auxilio / in omnibus
scilicet tam prosperis quam aduersis / ut in prosperis non extollamur et in aduer-
sis non desperemus et succumbamus / Est aduertendum quod aliqui hic indu-
cerunt signum crucis quando dicunt muniamur / tunc presbiter signat
se cruce / et in aliquibus libris ponitur de hoc rubrica specialis / et in
aliquibus tamen ponitur signum crucis in medio illius scilicet muniamur
quod tamen in antiquis missalibus non continetur et ego vidi aliquem
doctorem de signo crucis facere mencionem / et videtur in discordia ascensu
hec / quod nos petimus muniri et custodiri in corpore spirituali meritis et
precibus sanctorum auxilio diuine proteccionis non signo crucis ut videtur
per eundem christum dominum nostrum / hic non debet dici amen / quod ange-
lorum chorus sancto misterio assistens dicit amen / Sed quare in hac
oracione communicantes quo omni die dicitur certis diebus in anno sit addicio
/ ut in die natiuitatis domini / in epiphania / in cena domini / in die resurrec-
tionis / in die ascensionis / et in penthecostes / quare in istis sex diebus
fit addicio et non in aliis / Solucio / quod in hac oracione que dicitur communica-
ntes oramus pro bono proteccionis / et quod in qualibet istarum festiuitatum
hunc aliquid protegimur in natiuitate christi incarnacionem / qui est adiutorius
et mediator noster in carne assumpta factus / in epiphania huius visibilem
ostensionem noue lucis celestis in stella que gentilibus tunc apparuit
et magos duxit ad presepium / in cena domini huius huius venerabilis sacramenti
institucionem quo in bono conseruantur fideles et a malo redimuntur / in pa-
scha christi resurreccionem in corpore glorificato promissa est nobis futura resurrec-
cio corporis immortalis / anima incorruptibilis sine macula delectacione
trahente ad patriam / in ascensione christi vera caro hominis nostri christi sumpta est
in celum ut caro nostra nunc mortalis ibidem feliciter transferatur / in pe-
nthecostes hunc spiritus sancti missionem / quo sumunt septem dona eiusdem
spiritus a septem capitalibus viciis defendencia

Lectio Alberti

Sequitur lectura Alberti / ponit autem in principio ... martires
quos ecclesia romana in gremio dicens habuit et ... Linum / tercius ipse
fuit plurima genera tormentorum pro christo triumphans ... Cleti / qui et
ipse papa fuit multis passionibus et signis clarissimus ... Clementis quartum
et ipse papa petri fuit discipulus et pedissequus duodecim libris

quartus ... quod ... pro ... ex ... per ... corporis ... alias ... vel ...

... per ... per ... filium ... per ... ita ... per ... spiritus ... per ... et ...

omnes actus petri describens / Syxti pape et martiris qui in ipsis missarum solempniis / Letus letus et agnus dei cantari ordinavit / Cornelii cuius indubitatum aput sanctos patres aug et ambrosium fuit martirium / Cipriani cuius tanta fuit fides ut secta a tabellione eius condempnacione in consistorio romanorum deo gracias publice clamarent in cuius corde in testimonium fidei signum crucis in specie auri dicitur fuisse depicta / Laurencii qui ecclesie romane archidiaconus existens certa et indubitata fide regnum sustinuit vinculis in dem imperatoris presencia asseritur / qui et ecclesie facultates larga manu dispersit dedit pauperibus et ideo iusticia eius manet in seculum seculi / Crisogoni cuius mira fides fuit ita ut sponte gaudens subiret mortis supplicia / Johannis et Pauli qui fratres uterini primitem cuius imperialis et se gloriosos iniecit esse signis magnis probancium et publica confessione contra Julianum apostatam / Cosme et Damiani qui ambo medici gratis exhibuerunt medicinas plus virtute crucis et fidei quam herbis sive malagmatibus homines curantes / Et omnium sanctorum tuorum in commune / quorum nomina deo sunt nota / quorum meritis precibusque concedas / quia meritis superogacionis eorum ceteri alii possunt subvenire / precibus autem suffragantur / ideo enim de eis dici potest quod de Jeremia legitur ii Mach xv Hic est fratrum amator et populi dei israel / hic est qui multum orat pro populo et pro civitate sancta dei / ut in omnibus intelligendis credendis agendis et appetendis protectionis tue sive defensionis tue domine muniamur contra omnes inimicorum visibilium et invisibilium machinaciones auxilio / auxilium enim tuum et tuorum honores seculi stabilimus dicentes auxilium meum a domino qui fecit celum et terram / hec est tercia communio qua ecclesia cum celo communicat

Hanc igitur oblationem servitutis nostre sed et cuncte familie tue quesumus domine ut placatus accipias / diesque nostros in tua pace disponas / atque ab eterna dampnacione nos eripi / et in electorum tuorum iubeas grege numerari per Cristum dominum nostrum / Ista est secundum quosdam quarta pars canonis in completa oracione pro honoris protectione / hic ad dicitur alia / et secundum allegata de halis continuat sic / hic ita memoratur alia / et secundum alleg de halis continuat sic / ita memoria eorum veneratione / hic de communicatione cum sanctis et memorie eorum veneratione / hic iam dicendum est de sacrificii oblacione in qua sacerdos petit quatuor / primo petit acceptacionem sacrificii que durat usque ibi et placatus accipias / Secundo petit pacis collacionem ibi diesque nostros / Tercio a penis liberacionem ibi atque ab eterna dampnacione / Quarto inter electos perpetuacionem ibi et in electorum tuorum / Et secundum quod littera exponit sic / Agit quesumus domine et li ut tenet hic illativum / et non inchoative / ac si vellet dicere / ergo quesumus in precibus sanctorum confidentes / et eorum fide spe et oracionibus quietatos sicut

participatiōs / igitur in talibus consideres / questiones due etc. Secunda
vero aliorum. Ista est secunda pars principalis canonis / in qua postulatur dei
patris benigna placatio / et huius sacramenti consecratio / Et secundum
hec ista pars in duas partes / primo postulatur dei patris placatio ut
sic placatus acceptet nostra sacrificia / et det nobis pacem et ut
liberet nos de massa et congregacione dampnatorum / et annumeret
inter electos suos / Secundo petit magnum et arduum quod ex
ista mani fiat nobis corporis et sanguinis domini nostri Jhesu cristi
/ Sed tibi eciam oblacionem / et exponit sic / hanc igitur pro ergo
oblacionem i. oblatum sacrificium servitutis nostre / scilicet quod tibi in te
ra adoracione soli deo offerimus / sed et cuncte familie tue scilicet
ministratis sub precello ut placatus i. mitigatus precibus et inter
cessionibus sanctorum tuorum accipias i. gratanter acceptes / dies
que nostros disponas i. ordines atque precor / ab eterna dampnacione
i. pena infernali ne masse dampnatorum adiungi / nos eripi
i. misericorditer liberari / et in electorum tuorum i. sanctorum a te
eternaliter predestinatorum iubeas grege i. consorcio et congrega
cione numerari i. associari / per cristum dominum nostrum / Et illa via iam lecta
quodammodo conclusio omnium predictorum spectat huius quod per oblacionem huius
sacrificii impetrare intendimus / Et est summa ista / Cum sanctorum tuorum dive
quorum commemoracio iam acta est / nobis ritum et formam huius
sacramenti tradiderunt / et reliquerunt / ipsum que offerendo et sumendo gra
ciam consecuti sunt / et nos meritis et precibus eorum / quia soluta
protectione munimur / ideirco illis sic pro nobis intercedentibus ro
gamus confidenter / quatinus tu deus pater per cristum dominum nostrum
idem sacrificium quod tibi soli deo vera adoracione impendimus placa
tus meritis et intercessionibus sanctorum tuorum approbando accipias
et gratanter acceptes ut hoc sacrificium ipsi nobis per mortem pacis liberacione
ab eterna dampnacione et consorcium omnium electorum tuorum nobis
optineat hec est sententia / Circa primo sacerdos hanc oracionem dicit
ad secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum devote et profunde in
clinat ut per inclinacionem corporis pronotetur in eadem devocio et humilitas men
tis et merito quia sacerdos iam et in sequentibus magnum et arduum
petit et est petiturus / igitur racionabiliter se humiliat per devotam inclina
cionem ut a deo sibi beneficium exaudicionis rependatur ex dictis
humilibus dat graciam Jacobi iiii^o et designat inclinacionem quam fecit
dominus facta cena ante pedes discipulorum suorum / Secundo nota sacer
dos legalis in veteri testamento quando intravit in sancta sanctorum cum tu
ribulo ignitis carbonibus pleno et cum nominibus patrum videlicet xii pa
triarcharum sculptis in xii lapidibus preciosis racionali hinc vesti inser
tis timiama apposuit et fumum fecit / qui adeo augebat ut obum
braret et penitus tegeret ne pateret alicui cum ascenderet incensum
Sic et sacerdos novi testamenti cui officium predicacionis est commissum

Qui vult sacrificium deo offerre acceptabile et timiamate .i. omnibus aromatum odoriferis generibus tamquam timiamata redolentibus in turibulo sui cordis fervore devocionis et ardore caritatis ignitis, fumum bone fame et laudabilis conversacionis de se debet emittere quia secundum Gregorium cuius vita despicitur restat quod eius predicacio contempnatur. Nam secundum eundem in pastorali, causa ruine populi sacerdotes mali, quo fumo bone fame et honeste conversacionis emisso late longe et prope sermonem predicacionis ardore sive ignite caritatis carbones non incensos potest totaliter ignire. Hoc est in hominibus errantibus caritatem Christi incendere et inflammare, et carbones extinctos vel extinctioni appropinquantes vivificare .i. homines in caritate tepidos ad fervorem devocionis et caritatis excitare et iste fumus cum totaliter debet obtegere sic quod opera sua faciat recta intencione, non ypocrisando ut videatur ab hominibus. Sed quid dicam de sacerdotibus, qui non bonam famam, nec laudabilem conversacionem exhibent, immo et luxuria avaricia symonia totaliter sunt infames. Certe non aliud nisi quod si non penituerint in retribucione iustorum partem non habebunt. Et quid de hiis qui posito quod bonam famam et honestam conversacionem exhibeant, oves tamen eis commissas pabulo doctrine et predicacionis non fovent et reficiunt, nec lima correccionis subditos coherceant. Non aliud nisi quod per prophetam dominus dicit sanguinem eius de manu tua requiram. Redde racionem villicacionis tue, iam non poteris amplius villicare. Et quid de hiis sacerdotibus qui studio litterarum et eorum que scire tenentur se abstinent et secularibus totaliter se ingerunt, ut et ignorancia excusacionis sibi ingerant, et se et subditos quos regere non videntur tenentur negligunt. Certe non aliud nisi illud quod dicit apostolus i ad Cor. xiiii Ignorans ignorabitur. Ignorans ea que scire tenetur et que ad officium predicacionis exhibebant a sacre leccionis studio non recedant, quia cum spirituale aliquid pastor a subditis inquiritur ignominiosum valde est si tunc querat discere cum questionem debet enodare. Sed quid dicam de hiis sacerdotibus qui longam oracionem simulantes domus viduarum comedunt sanctitatem et devocionem simulantes ut domus et fama seu laude hominum magnificentur. Non aliud quam quod dominus dicit Mat. vi amen amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tercio nota circa hoc quod in hoc dicitur servitutis nostre quod due sunt species servitutis, una que soli deo debetur et dicitur latria, et altera que creature impenditur et dicitur dulia. Et quidam addunt terciam speciem servitutis scilicet yperduliam et dicunt quod ista debetur corpori Christi .i. continetur sub dulia vel latria sic deo debetur dulia servo dulos servire

Sed dulia dicitur inde Dulia quibus homini deo est patitur / Verum deo soli latria
iure datur / Ad corpus christi spectat yperdulia pro te Utramque speciem servitutis
dominus exprimit in evangelio dicens Reddite que sunt cesaris cesari et que sunt dei
deo math. xxii / Ad latriam pertinent templa altaria sacerdocia offertoria sacri-
ficia et hiis similia que soli deo sunt exhibenda / qui gloriatur in consilio sanctorum
magnus et metuendus super omnes qui in circuitu eius sunt / Non enim sanctis
ad honorem dei / sed deo ad honorem sanctorum consecrantur templa id est dedicantur
altaria et sacerdocia statuuntur et sacrificia offeruntur / ne forte si secus agatur
non theosebia id est divine pietatis cultus sed ydolatrie crimen incurratur
Sic ergo deus in lege precepit Dominum deum tuum adorabis et illi soli servies
deut. vi id est soli deo servitutem adorationis impendes / Hanc servitutem
scilicet latriam sicut impia superbia hominum vel demonum sibi exhibere exhiberi
vel cupit vel iubet ita pia humilitas aut hominum vel angelorum sanctorum
oblatam recusant / vel cui debetur ostendunt ut dicit ysidorus viii° libro
ethimologiarum / Et ideo cum beatus johannes evangelista vidisset et audisset ea
que angelus ei ostendit et manifestavit / cecidit ante pedes angeli / Tunc
angelus ei respondit / Vide ne feceris / conservus enim tuus sum et fratrum tuorum
sum deum adora / Sic ergo nec homines nec angeli adorandi sunt ipsa adora-
cione latrie / Quarto nota in hoc dicit placatus accipias / Aliquis posset
dicere sic sacrificium de se est bonum maxime sacramentum corporis
et sanguinis ihesu christi / et ideo dominus semper illud placatus accipit / Quare hic pe-
tit placatus accipias / Respondetur quamvis sit quantum est ex parte ministro-
rum quibus quos deus offendit Nam secundum beatum Gregorium Cum is qui dis-
plicet ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora provo-
catur / ut patet est de istis qui sacrificant in peccatis mortalibus vel in
proposito non abstinendi a peccatis / Quinto nota ubi dicit Dies quoque nostros
etc. / Ideo ipsa advenit infra actionem / hanc igitur oblationem usque ibi Dies quoque
nostros etc. / beatus gregorius has tres peticiones in canone dicitur addidisse videlicet
dies quoque nostros / Sed beatus Gregorius has tres peticiones in canone dicitur ad-
didisse scilicet dies quoque nostros in tua pace disponas / scilicet per eum qui traditus est
pro nobis in manus eorum qui pacem oderunt / Ab eterna damna-
cione nos eripi iubeas per eum qui pro temporali morte pro nobis traditus
est / In electorum tuorum grege iubeas numerari per eum qui pro nobis de-
putatus est cum iniquis / Et nota quod quadruplex est pax / aliqua est pe-
ctoris scilicet iustorum / alia pax peccatorum / tercia pax temporis / quarta pax
eternitatis / porro pax temporis quia concedit bonis et malis / Sed pax eter-
nitatis nunquam dabitur nisi bonis / et non est pax impiis ysa. l vii° de
pace peccatorum dicit psalmista zelavi super iniquos pacem peccatorum videns
hec pax est noxia et preciosa / Unde Gregorius xxxiii moralium Sicut
preciosum est si unitas desit bonis ita perniciosum est si non desit
malis / Si malorum unitas noxia non fuisset nequaquam divina pro-
videncia linguas superbiencium in turris diversitate dissipasset / Item
Gregorius in pastorali / Si perversorum nequicia in pace iungitur profecto eo-
rum malis actibus robur augetur / Tunc ergo iniquorum pace sociat
misterium pacis amittat / que bonos eo detectus deprimunt quos ymani-
ter persequuntur / Adversus hanc pacem dominus dicit Non veni pacem mittere

de pace

sed gladium Mat. x. De pace iustorum dicit Apostolus Fructus spiritus est
caritas gaudium pax et paciencia ad Gal. v. Hanc pacem reliquit dominus
discipulis dicens Pacem meam do vobis Johannis xiiii°. De pace spa-
li inquit psalmista Orietur in diebus eius iusticia et abundancia pa-
cis. Hanc pacem incessanter petit ecclesia dicens Da pacem domine
in diebus nostris etc. Licet tribulaciones et adversitates prestant aliquam
occasionem boni quia sunt mala pene et sepe inducunt tribulacionem
ad recognoscendum se ipsum et humiliandum se ipsum quia illud Ysa. xxviii vexa-
cio dat intellectum. Intellige si non sit nimia ut scribit beatus
Bernhardus ad Eugenium papam. Unde et Sara sancta gens in tri-
bulacione oravit dicens Benedictus deus patrum nostrorum qui
cum iratus fueris misericordiam facies et in tribulacione peccata dimittis
hiis qui invocant te Thobie iii°. Non tamen sunt bona per se licet per
accidens ex eis proveniunt bona. Pax est bonum de per se licet homines
hac pace sepe abutuntur sicut et aliis bonis. Ideo pro ea ecclesia orat.
De pace eternitatis dicit dominus per Ysaiam xxxii Sedebit populus meus
in pulcritudine pacis et requie opulenta. Item Johannis xiiii°. Pa-
cem meam do vobis non quomodo mundus dat etc. Et psalmista In pace in idip-
sum, idipsum est quod est invariabile et sic eodem modo se habens. Sicud est su-
perna Iherusalem que edificatur ut civitas cuius participacio eius in idip-
sum. Propter hanc triplicem bonam pacem iustorum seu pectoris spiritus
et eternitatis ter oramus in missa pro pace. Primo hic dicens qui
nos etc. Secundo da propicius pacem. Tercio dona nobis pacem
ut de pace temporis et pace pectoris transeamus ad pacem eter-
nitatis. Et scias quod perfecta pax non invenitur in hac vita quia
numquam bella bonis in hoc seculo deficiunt. Et sicut dicit Tertu-
lianus (?) pia sicut legitur super Can. dicit O candens lilium o tene-
ra et delicata flos merceduli et subversores sunt tecum. Unde vide
quomodo caute ambules inter spinas. Plenus enim mundus spinis. In
terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in hiis et non
ledi divine est potencie et non virtutis tue. Augustinus de civitate dei.
Boni pugnant inter se mali et mali pugnant inter se mali et boni. Boni
vero et boni si perfecti sint inter se pugnare non possunt. Nec bona
quisque ex ea parte pugnet contra alterum, scilicet eum contra se-
metipsum, et in uno quoque caro concupiscit adversus spiritum et spiritus
adversus carnem. Et Fulgencius dicit A circulo lune usque ad cen-
trum terre non est perfecta securitas. In aere non quia ibi sunt demo-
nes insidiantes. In terra non quia ibi sunt homines malignantes.
In mari non quia ibi venti et tempestates. In inferno non quia
ibi sunt tortores animas cruciantes. Ergo supra lunam querenda securita-
tem quia citra lunam minime reperies. Et ideo sacerdos petit
tranquillam pacem vitam in presenti cum dicit diesque nostros
in tua pace disponas. Secundo preservacionem a malo in

sito cum dicit Atque ab eterna dampnacione. Tercio petit collacionem glo-
rie et consorcium beatorum cum dicit Et in electorum tuorum. In
eterna beatitudine que est status omnium bonorum aggregacione perfectus
secundum Boecium iii° de consolacione philosophie. Ubi enim quicquid
amabitur aderit omne quod ibi est bonum est et summa deus summum
bonum est quod omnis beatissimus ita fere sed ex certum est Hanc igitur

Alberti l.

Sequitur lectura alberti Hanc igitur oblacionem etc. In hac oracione
communione ecclesie christo et omnibus bonis communicantes petimus
oblacionem nostram acceptari duo intendentes scilicet quod acceptemur
et modo quo oportet acceptetur et hunc modum exprimimus sibi circa
oblacionem quam deus etc. In prima autem oracione tria dicimus scilicet qualiter
hec oblacio ad nos referatur et quod in ea petimus acceptari et quid
petimus nobis fieri a deo nos in oblacione acceptante. Hanc igitur
eciam in sanctorum omnium offeratur communione quam magis possimus
non acceptari. Agit hac et dicit hic inclinacione capitis a sacerdote
fieri intuitus ad hostiam demonstratam. Servitutis nostre hoc dicit
pro clero quia sicut est servitus regis in cubiculariis et dapiferis et
pincernis et marscalcis et ducibus et aliis ministris aule regalis ita
est servitus dei in templo ad oblaciones consecrato. Et hic servitus
est cantorum ostiariorum exorcistarum accolitorum seu lectorum sub-
diaconorum diaconorum presbiterorum episcoporum, que servitus theo-
sebia sive dei cultus vocatur. Et sicut victoria non est regum tantum
sed omnium eorum qui in virtute regis ad victoriam aliquid conferunt
Ita oblacio non est solius sacerdotis sed omnium illorum qui in servi-
tute templi dei aliquid conferunt et faciunt ad oblacionem. In ex-
ercitu enim regis unus exercitum coadunat alter parat arma tercius
sellat equos quartus parat milites quintus ordinat acies sextus
pugnat septimus recedentes refrenat octavus postea ad adiu-
torium primorum recurrat et victoria est per modum ducum omnium
illorum quorum si unus ipsorum deficit rex victoriam non consequetur. Ita
in oblacione Janitor templum in quo fit oblacio mundum custo-
dit exorcista tenebras visibiles et invisibiles expellit. Exorcista vim
demonis excludit ne communicantes a percepcione communionis impe-
dire possit. Accolitus veritatem fidei exponit. Subdiaconus mate-
riam hostiarum immolandarum ad sacrarium suggerit. Dyaconus oblaciones
et pallas corporales in altari disponit. Sacerdos autem ut perfector sancti-
tatis oblacionem perficit et ideo omnium clericorum est aliquomodo oblacio. Et
hoc attendens beatus Gregorius dicit hanc igitur oblacionem servitutis nostre
hoc est ad cuius perfeccionem tota nostra ordinatur servitus. Sed et
cuncte familie tue hoc pro laico populo est adiunctum qui sicut scriptum
est in oblacione altaris et sic totus est in oblacione sancte
ecclesie servitus [illegible] quod terribilis est ut castrorum
acies ordinata Gen. xxxii Castra dei sunt hec. i. Chor. v. [illegible] venit
deus in castra et omnium istorum assensu modo est oblacio hec aut sic

nimis est oblatio peccatorum / sentitur petit / igitur oblationis huius in omnibus
huius acceptationem / sicut dicit Gregorius ut nullus sit irritum votum
nullius vacua postulatio / Et hoc est quam domine ut placatus accipi-
as / placatus inquam servitute cleri et voto totius populi / Omnibus
hoc est acceptas pro omnibus pro quibus offertur / Malachias iii placabit
domino sacrificium iuda et ierusalem / sicut dies seculi et sicut anni anti-
qui iuda enim qui interpretatur confitens et glorificans significat
clerum confitentem confessione peccatis et predicatione et glori-
ficatem in laude dei / ierusalem autem populum significat cuius sacrificium placa-
re acceptationem deo / sicut dies seculi / hoc est sicut sacrificium a
diebus seculi a sanctis oblatum / et placet sicut anni antiqui qui
sunt anni eterni qui non deficient / hoc est sicut acceptum est ab
eterno in predestinatione dei / Dies quoque nostros / hoc est quod petitur ab
acceptante deo prestari / petimus autem duo / unum pertinens ad tempus
et alterum pertinens ad eternitatem / ad tempus quod pertinet quod dicit
dies quoque nostros huius vite concessos in quibus turbacio oriuntur
Ephe. v. redimentes tempus quoniam dies mali sunt / Iob xvii dies
peregrinationis vite mee parvi et mali / In tua pace / que illa sola
secura est / hoc est temporibus peccatoris et eternitatis / disponas quoque tui
solius sapiencie est / et mala oritura precidere / et nos in eis ad tuam
pacem disponere / Sapiencie viii attingit a fine usque ad finem forti-
ter et disponit omnia suaviter / Deinde tangit quod est eternitatis du-
plicis scilicet secundum eternam mali deuitacionem / et secundum eternam boni ad-
peccionem / de mali deuitacione dicit / Atque ab eterna dampnacione
nos eripi per indulgenciam mortalis peccati / quia Ps. paciencia pauperum
non peribit in eternum / De secundo dicit / Et in electorum tuorum per
graciam finalis electionis a massa peccatorum separati sunt / iubeas
grege numerari / quia ille numerus est certus in predestinatione prius
Ps. Qui numerat multitudinem stellarum / et omnibus eis nomina
vocat / hoc est de electis dicit / quorum nomina scripta sunt in libro
vite / Non enim sedebunt ibi per propriam iusticiam / sed per graciam electionis
finalis / hoc significatum est i. Esdre ii ubi illi qui non potue-
runt invenire genealogiam suam / separati sunt a populo domini qui
non erunt in numero electorum de sorte / Ecclesia autem sequitur per Christum dominum
nostrum / est conclusio ad quam utitur unde et dicitur

Quam oblationem tu deus in omnibus quesumus bene
+ dictam ascri + ptam ra + tam racionabilem accepta-
bilemque facere digneris ut nobis cor + pus et sanguis
fiat dilectissimi filii tui domini nostri ihesu cristi / In ista
parte sacri canonis secundum Alexandrum de Ha. postulat potestatem bene-
dicere in verum et summum sacrificium transmutacionis / ubi sacerdos
accedit ad corporis Cristi consecracionem / et partitur in tres partes / In pa-

operis consecrandi postulatur. In secunda ipsa consecracio perficitur ibi Qui
pridie. Tercio rei consecrate commendacio exprimitur ibi Unde et
memores. Prima adhuc subdividitur in tres partes. In prima ponit sa-
crificii oblacionem. In secunda oblacionis benediccionem ibi in cunctis be-
In tercia ponitur sacrificii transsubstanciacio ibi Ut nobis. Clamat ad pri-
dictam. Quam oblacionem i. terrenam materiam ad corpus filii tui destinatam
vel secundum alios in hac particula canonis sacerdos iam petit con-
secracionem oblacionis ut ex ista materia fiat nobis corpus et sanguis domini
nostri Ihesu Christi. Et summa est hec. O deus pater clementissime nos petimus
quod hanc oblacionem consecrare et confirmare digneris, et inmo-
labilem et acceptabilem tibi hostiam id est sacrificium ut fiat corpus
et sanguis domini nostri dilectissimi filii tui. Et exponitur sic. Quam
oblacionem scilicet nostre servitutis tu deus scilicet pater clementissime
in omnibus quesumus benedictam i. consecratam, ascriptam i. approba-
tam i. confirmatam, racionabilem i. divine racioni et volunta-
ti conformatam, acceptabilemque i. acceptabile sacrificium facere di-
gneris, ut nobis scilicet ad nostram salutem corpus et sanguis fiat scilicet
panis et vinum dilectissimi filii tui domini nostri Ihesu Christi. Nota primo
circa textum quod dicit deus in omnibus quod est oracio in omnibus. Primo potest
construi cum hoc deus ut sit sensus tu deus scilicet qui es in omnibus. Et tunc
sensus est aptus et conveniens. Deus namque sic in se incommutabilis
per presenciam, potencialiter, et essencialiter est in omni natura, seu essencia
sine diffinicione i. limitacione, seu determinacione, et in omni loco
sine circumscripcione, et in omni tempore sine mutabilitate, et in sanctis
spiritibus et in animabus excellencius est, scilicet per graciam inhabitans, et in
homine Christo excellentissime est, in quo plenitudo divinitatis inha-
bitat. Et beatus Augustinus dicit: deus est in omnibus rebus causa essendi,
ordo vivendi, racio intelligendi. Non est mirandum si essencia
divina simplex et incommutabilis omnia replet loca et in
omnibus creaturis essencialiter est, nec tamen eciam rei sordibus con-
taminetur et contingatur. Sol enim visibilis radios sine sui pollu-
cione effundit super loca et corpora, non solum munda sed eciam immunda
sordida et fetencia, quorum contactu alia corpora inficiuntur, solis
radii impolluti et incontaminati ea contingentes existunt.
Alio modo hoc in omnibus potest referri ad hoc benedictam et ceteras sequen-
cia, ita ut sit sensus. Quam oblacionem tu digneris facere benedictam
acceptabilem in omnibus. Et sic iterum exponitur dupliciter. Uno modo in omni-
bus scilicet suis partibus, uel quod exponitur adverbialiter i. omnino et totaliter. Secundo
exponitur adiectiue hoc in accipientibus, uel pro quibus offertur pro sibi suis
uel offerentibus, ut sit sensus benedictam in omnibus offerentibus, et
pro quibus tibi offertur. Secundo modo hoc in omnibus refertur ad hoc est. Et sic
videtur exponendum vulgariter in solo: quam in omnibus i. tota mente
et toto corde, et toto intellectu. Secundo nota quod ipse petit quinque
scilicet quod istam oblacionem deus faciat benedictam. Secundo ascriptam

ratam

Tercio, quarto, racionabilem, quinto acceptabilem, que quidem peticiones
pa[rti]cie exponuntur sic. Primo benedictam .i. electam per quam spiritualium
bonorum multiplicacione benedicamur, ascriptam .i. electam que de
tua memoria nulla possit oblivione deleri, ratam .i. electam que
de tuo beneplacito constanter nobis suffragetur et que nulla po-
ssit mutacione avelli, racionabilem .i. electam, sic ut eius diuine racioni confor-
mabis. Ora enim est irracionale et racionabile. Racionabile dicitur quia
de racione procedit, racionale vero quod vtitur racione. Et accepta-
bilem .i. electam que est sic grata et accepta. Secundo modo sic exponitur
Quam oblacionem tu deus dignetis facere benedictam .i. permute
et transfere in illam hostiam que est omnibus modis benedi-
cta, ascripta, rata, racionabilis et acceptabilis hostia salutaris scilicet corpus
et sanguinem christi, dicitur benedictam omnibus modis quod ab omni
maledictione est immunis, tam actuali quam originali, tam ve-
niali quam criminali, sicut elizabeth inquit ad virginem: Et benedictus
fructus ventris tui etc. Ascripta dicitur eadem hostia quod sepe
sit signis et figuris veteribus designata, tam in manna celesti
quam paschali agno, tam in ysaac ymolando quam abel ymolato,
sicut ut inquit iohannes in apokalipsi xiii: agnus occisus ab origine
mundi .i. occidi dispositus ab eterna dei predestinacione et previ-
sione. Eadem hostia rata et firma ac consistoria que cessit vbi
nona successit. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchise-
dech. Racionabilis dicitur quia non pecualis, sicut erat legalis oblacio
que sanguine hircorum et vitulorum non poterat mundare a pecca-
to, sed sanguine suo conscienciam emundat ab operibus mortuis. Acceptabilis
quod eam deus accepturus in remissionem peccatorum et rede-
dicit: non tamen ymo illa oblacio de qua propheta dicit: Sacrifici-
um et oblacionem noluisti ps. xxxix. Sicut dicit aut: Non accipiam
de domo tua vitulos nec de gregibus tuis hircos, sed sic illa de
qua dicit: Tibi sacrificabo hostiam laudis. Secundum hanc exposicionem
respice subiungit: ut fiat nobis corpus etc. Innocencius autem de
conse. dist. ii. Tercium hec verba refert ad eucaristiam et exponit
sic: Quam dignetis facere benedictam per quam benedicimur, ascriptam
per quam in celo ascribimur, ratam per quam in visceribus christi et
corpore christi esse censemur, et in christo ratificamur, racionabilem
per quam a bestiali sensu exuimur, acceptabilem ut qui nobis
ipsis displicemus per hanc acceptabiles eius vnico filio simus. Sed alii
exponunt sic, ut in istis verbis quinque petimus fructus huius oblacionis
nobis dari: remocionem malorum, cum dicimus benedicta, petimus
enim benedici a nobis amovendo mala culpe et penalis. Secundo
secundum impressionem et infusionem spiritualium bonorum, cum
dicitur ascriptam. Tercio collacionem bonorum stabilitatem cum dicitur ratam

Et quarto discretionem credendorum et agendorum cum dicit ratio-
nabilem. Quinto acceptationem bonorum operum nostrorum ut sint deo
accepta et sic nobis prosint ad vitam eternam cum dicit accepta-
bilem. Sexto nota sacerdos hic facit tres cruces cum dicit bene-
dictam, ascriptam, ratam, et postea duas cum subiungit corpus et san-
guis etc. Modo dubitatur quid ille tres cruces designant. Huius sunt
multe rationes. Innocencius dicit quod ad designandum precii quantita-
tem quo Christus venditus est sacerdos hic facit tres cruces super
oblatam et calicem cum dicit benedictam. Pro cuius maiori decla-
racione est sciendum secundum quod prius dictum est in canone agitur memoria
eorum que acta sunt in ebdomada palmarum et specialiter modus
vendicionis et empcionis Christi. Ubi nota feria quarta ante cenam
domini in mane Iudas motus et [illegible] a dyabolo [illegible] sacrile-
gium perpetravit cum filium dei solis triginta argenteis vendidit
phariseis in recompensacione dampni quod incurrit inter effusionem
unguenti quae [illegible] non venit hoc unguentum trecentis denariis et
datum est egenis. Hic autem dicit non quia de egenis pertinebat ad eum
sed quia fur erat et loculos habens ea que mittebantur portabat Joh.
xii. Et [illegible] denarius valebat decem denarios usuales et ita dampnum
unguenti quod valebat trecentis denariis triginta argenteis recom-
pensavit. Si vero dicas denarios usuales decima est quam Iudas Christum
vendidit sicut vile mancipium. Triginta enim denarii sunt decima
pars trecentorum denariorum quos valebat unguentum. Unde [illegible] dicitur
[illegible] despective per eorum dictos suspenderunt mercedem meam
triginta argenteis quibus sum appreciatus ab eis. Ad designandum
igitur huius precii quantitatem quo Christus est venditus venditus sacer-
dos hic facit tres cruces super oblatam et calicem quam et trice-
ta pater et triginta multiplicatorem suscipiunt a ternario. Postea vero
ad designandum venditorem et emptorem duas cruces imprimit singula-
riter unam super oblatam alteram super calicem cum dicit ut fiat
nobis corpus etc. Illa vendicio fuit maledicta proscripta irrita iniusta
et detestabilis. Sed tu deus hanc oblacionem digneris facere benedictam
ascriptam ratam racionabilem acceptabilem. Iudas enim dilexit ma-
ledictionem et venit ei. Noluit benediccionem et elongata est ab eo. Sed
tu deus hanc oblacionem digneris facere benedictam per quam nos in cele-
stibus benedicamur. Iudas deletus est de libro viventium et cum iustis
non est scriptus. Sed tu deus hanc oblacionem digneris facere ascriptam per
quam nos inter electos ascribamur. Iudas laqueo se suspendit et episcopa-
tum eius accipit alter. Sed tu deus hanc oblacionem facere raciona-
bilem per quam racionabile fiat nostrum servitium obsequium. Iudas
reddidit mala pro bonis et odium pro dilectione retribuit. Sed tu
deus digneris hanc oblacionem facere acceptabilem per quam reddas

quod 9 cruc' fiat

tibi acceptos. Alia visio / tres cruces quas sacerdos facit co-
muniter super hostiam / et calicem sunt ea que christus in cena quando
egit / circa panem et vinum / accepit, benedixit, et fregit / sed quod propter
facit specialiter unam crucem super oblatam / designat quod christus super
panem dixit accipite et comedite. hoc est corpus meum / et al-
teram super calicem / quod christus dixit bibite et dividite inter vos / hic
est sanguis meus / Secundum hunc sensum recte subiungit / Qui
pridie etc. Tercia visio quod iudas vendidit christum ad crucifigendum
sacerdotibus. scribis. et phariseis / de quo sacerdos ad denotandum
quinque tres emptores / facit tres cruces communiter super oblatam
et calicem / cum dicit benedictam ascriptam ratam ad denota-
dum uno distincte et distincte venditorem et venditum facit duas
cruces distincte super oblatam et calicem cum dicit / ut fiat nobis
corpus etc. Quarta visio sacerdos primo facit tres cruces in com-
munibus dictionibus / scilicet benedictam / ascriptam / ratam / ut denotet
trinus crucifixionem christi / que a tota trinitate sunt volita. ista fiat
que illis dictionibus petimus fieri / quarta crux quam facit
divisim super oblatam / designat corporis christi in cruce immolacionem
sed quinta crux que fit super mixtum ex vino et aqua / designat san-
guinis et aque de latere christi effusionem / Postea cum dicit dilectissimi
ipse sacerdos elevat manus ex intima devocione / cum suspirio in ce-
lum et propter hoc sacerdos elevat manus et extendit cum orat in
missa Nam cum christus expandisset manus suas in cruce pro pec-
catoribus oravit / et dixit pater ignosce illis / quia nesciunt quid fa-
ciunt. Tercia instruens quod christus sic passus est recipere penitentes quod
quod ipse promisit Johannis vi capitulo qui venit ad me non eiciam fo-
ras / Nota de elevatione manuum dictum est prius / quo figurata est
Exodi xvii° Cuius figure exposicionem hic adverte / Cum enim Moy-
ses i. christus elevat manus i. impendit auxilium et solatium
vincit israel. i. ecclesia Nam si deus pro nobis quis contra nos. Cum
autem paululum manus remittit. i. si de exigentibus peccatis subtrahit
auxilium et solatium superat amalech. i. dyabolus. quod non est vo-
luntatis neque currentis / sed dei miserentis / Quia vero christus promisit
ecclesie dicens Vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Sed hic aa-
ron. i. mons fortitudinis et hur. i. ignis caritatis sustentat ma-
nus eius ut in fortitudine ferat auxilium et ex caritate ferat
solatium i. ne manus eius lassentur usque ad occasum solis i.
ad finem mundi. Sic quod Josue duce i. ductore christo israel fugat ama-
lech i. ecclesia superat dyabolum in ore gladii. i. per virtutem orationis
verbi dei / Gladius enim est verbum dei / Si quis ergo vult orationibus virtute
superare dyabolum / debet elevare manus i. actus ad deum ut con-
versatio eius sit in celis Unde demissas manus erigite et genua

debilia roborate Nam eleuacio manuum sacrificium vespertinum bona est
operacio cum ieiunijs et elemosina fides enim sine operibus mortua est
leuemus ergo manus puras sine disceptacione querentes que sursum
sunt non que super terram ubi xpistus est in dextera dei sedens Sed du-
bium est quare hic dicitur ut nobis fiat etc dicendum quod huius est racio
duplex prima ad alludendum illi verbo quod dixit maria angelo
luc. primo fiat michi secundum verbum tuum Secunda racio ad allu-
dendum verbo creacionis ad designandum quod eadem potencia requiritur
in transsubstanciacione sicut in resurreccione et rerum creacione De qua
Gen. primo dicitur fiat lux fiant luminaria etc sequitur et factum est ita
Tercia racio ad designandum quod sacerdos solum est minister huius ine-
fabilis commissionis ideo non persona propria loquitur dicendo facio Quarta
racio quia hec transsubstanciacio oportet quod fiat per verba transsumptum significancia
ideo non dicitur quod panis sit corpus sed bene panis fit corpus xpisti
ideo dicitur fiat Iterum nota dicitur dilectissimi etc xpistus enim ihesus ma-
xime est dilectus a deo patre secundum illud math. iii hic est filius meus
dilectus in quo michi bene complacui Tum quia omnimodam parti-
cipacionem essencie pater filio eternaliter communicat Tum quia omnia
que habet pater sua sunt Iohis xvi Tum quia a patre est sibi tradita potestas
omnis que sunt in celo et in terra math. ult. Tum quia pro filij sui immo-
lacionem in cruce ipse pater placatus fuit pro omnibus offensis
nostris preteritis presentibus et futuris racione cuius et ipsum exaltauit et dedit
illi nomen quod est super omne nomen ad philippen. ii Et nos ipsum
deum patrem diligere debemus quia ipse prior dilexit nos quia sic deus dilexit
mundum ut filium suum unigenitum daret Iohis iii Secundum filium dilige-
re debemus quia ipse est passus pro nobis et nos redemit Spiritum sanctum di-
ligere debemus quia eius sapiencia conditi sumus et prouidencia guber-
namur Deum enim super omnia diligere debemus Valde enim errat qui non
diligit deum suum creatorem recreatorem et remuneratorem Unde bea-
tus augustinus dicit Valde enim errarem si deum non amarem qui dedit michi
animam ut viuam graciam ut bene viuam sapienciam ut ornate vi-
uam et tandem daturus est michi gloriam ut beate viuam quam
vitam nobis concedere dignetur ihesus xpistus qui est in secula benedictus

Sequitur lectura alberti Serenam oblacionem etc Tangit hic
modum quo oblacio petitur acceptari Tangit autem duo scilicet modum
contemplacionis et in quo modus ille compleatur Dicit ergo quam obla-
cionem cleri et populi tu deus cui soli offerendum est quia dixisti Exo.
xx Non erunt tibi dij alij preter me etc in omnibus gradibus cleri et
populi querimus hoc et rogamus illum ab omne excipientes Sapie. vi
pusillum et magnum ipse fecit et equaliter est illi cura de omnibus
benedictam Que fuerunt in antiquis oblacionibus ad exclusionem
quorum hic quoque dicimus antique enim oblaciones fuerunt vacue a gracia
et ideo nulla ab ipsis profluxit benediccio Antique enim oblaciones
ob memoriam eternam non sunt accepte sed pocius ab hominibus

Re[?]

Albti lec[tio]

inuente et a deo / ne ydolis sicut ordinate / antique enim oblaciones
non sunt rate / quia multa racione improbate et conuerse / fuerunt eciam
irracionabiles et inuigili secundum cor dei accepte / et ideo contra dicit de
benedicta ista quia / hoc est benediccione gracie plena / Deut. xxxiii. Ple-
nus benediccionibus domini / Eccli. xliiii. benediccio illius sicut fluuius ari-
dam mundauit / Ascriptam / inter acceptissima munera dei / ad
instanciam eterna memoriam / Abac. ii. Scribe visum et explana eum
super tabulam ut pateat qui legit / Apoc. iii. Non delebo nomen eius
eum de libro vite / Ratam / id est ratum est firmum / quod nulla ra-
cione potest esse conuersum / Quicquid enim illa oblacio perficitur repulsam
et inuigili est conuersa / quia sicut ait psalmus / Iurauit dominus et non peni-
tebit eum tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech
ista enim rata est oblacio / quia propter eam sacerdotium quod sicut diximus
est seruicium eius manet in eternum / Cui nunquam aliud succedit sacer-
docium / Hebr. vii. Hic autem eo quod manet in eternum sempiternum habet sa-
cerdocium accedens per semetipsum ad deum semper viuens ad interpellan-
dum pro nobis / Tres autem cruces fiunt ut significentur ista procedere
in hostiam a primo perfectore scilicet trinitatis / cuius videlicet stat ad altare / Ra-
cionabilem / quia omni racione plenum est quod christi sanguis emundat in
quinque . Racionabilis autem fuit irracionabile quod sanguis hircorum / aut
thaurorum / aut agnorum aliquem emundaret / unde Hebr. viiii. Si enim
sanguis hircorum aut vitulorum inquinatos sanctificat ad emunda-
cionem carnis quanto magis sanguis christi emundauit consciam vestram
ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuenti / Acceptabilemque / ut fa-
cere digneris quia in illis nichil fuit acceptum sicut in antiquitate
ostensum est / ista autem racionem habet accepcionis ex parte eius cui
offertur et ex parte eius quod offertur / In istis autem duobus cruces
non fiunt quia et racionabilis et acceptabilis est hec oblacio ex scriptis /
benediccionem / et ascripcionem / et ratitudinem habet a patre qui est primus
perfector scilicet trinitatis / et hac in causa sacerdos significat procedere per
crucem quam facit triplicem / Ut nobis / Sed autem est ordinacio con-
structio / Quam oblacionem benedictam etc. id est que est bene-
dicta et ascripta etc. / tu deus in omnibus quesumus facere digneris talem
ut nobis hoc est ad utilitatem nostre incorporacionis / ut incorpo-
remur tibi / fiat corpus ad incorporacionem et sanguis / ex quo spirat
spiritus tuum spiritus sanctum nobis influens / quo uiuamus in te et tibi
incorporati viuemus spiritu tuo / et propter hoc fiunt iterum due cruces / et
ut duabus incorporacionibus / et duabus nostre viuificacionis procedere a deo
noscitur in sacramentum / Ioh. vi. Qui manducat carnem meam et
bibit sanguinem meum in me manet ut incorporatus michi
in spiritu meo sociatus / et ego in eo ut caput in membris et vita
in viuentibus / Dilectissimi filii tui quia nimie dileccionis fuit quod eum
sic nobis in sacramentum dedisti / propter quod est sacramentum caritatis

sacramentum vocatur / Sic enim sicut dicit Coll j° Transtulit nos
in regnum filij dilectionis sue / domini nostri qui omnem facultatem
boni et pulcri secundum perfectam possessionem Jhesu cristi qui verus
mediator est in nobis et inter te et nos mediatoris mittens manum
hec autem quidam absurda dicunt dicentes / quod quia christus venditus fuit
triginta argenteis / qui sunt ter decem / ideo fiunt tres cruces prime
et quia ibi fuit vendicio et emcio / ideo fiunt due cruces / secundo loco fa=
ce / reddit alij quod ideo / quia christus venditus fuit tribus generibus hominum
sacerdotibus / et scribis / et phariseis / et ideo fiunt tres cruces prime et
inter emcionem et vendicionem fiunt due cruces secunde / Dicunt
alij quod quia iudas traditor / accepit buccellam postquam introivit in
eum dyabolus / et sic maledictus fuit et ideo per oppositum oblacio
ecclesie dicitur benedicta / et quia proscriptus fuit a cetu fidelium / ideo per oppo=
situm ista oblacio dicitur ascripta / et quia factum suum non fuit ratum
sed irritum / ideo per oppositum ista oblacio dicitur rata / et quia omni racio=
cinij / ideo per oppositum dicitur racionabilis / et quia inde factus condemna=
tum fuit / ita quod laqueo se suspendit / ideo per oppositum ista oblacio
dicitur acceptabilis / hec et huiusmodi nos reputamus deliramenta / et
hominum illiteratorum / qui se doctos profitentes infamias et nugas et
suis doctrinis detestabilem faciunt theologiam

Qui pridie quam pateretur / accepit panem in sanctas ac venerabiles
manus suas / et elevatis oculis in celum / ad te deum patrem
suum omnipotentem / tibi gracias agens / benedixit ac fregit / dedit=
que discipulis suis dicens / Accipite et manducate ex hoc omnes
Ista est pars secunda canonis secundum nos alios quinta / in qua agitur de con=
secracione corporis cristi / et addimus gesta cristi circa hoc factum / et istam par=
ticulam canonis addidit Allexander papa primus anno domini C. xxx° j°
vel secundum Allexandrum de halis / in hac particula continetur consecracio
consummacio / et primo continetur consecracio corporis cristi / secundo consecra=
cio sanguinis ibi simili modo / vel secundum intencionem et divisionem superius factam
Ista est tercia pars principalis canonis / in qua ponuntur verba ipsam conse=
crantia efficiencia finaliter perficiencia tam consecracionem corporis quam san=
guinis cristi / et habet duas partes / primo indicantur verba consecracionis
corporis / secundo sanguinis ibi simili modo / summa est ista / o pater clementis=
sime dominus noster Jhesus christus filius tuus proxima die precedente sua
passionem / hora cene accepit in venerabiles manus suas panem quem
elevando oculos suos in celum ad te patrem suum omnipotentem et
gracias agendo / benedixit dicens / Hoc est corpus meum / in cor=
pus suum transmutando / fregit et dedit discipulis suis dicens / Accipite
et manducate etc. / et exponitur sic / Qui scilicet dominus Jhesus christus / pridie
id est precedenti die quam pateretur id est passus fuit / accepit panem scilicet non conse=
cratum / in sanctas id est sanctificatas ac venerabiles id est honorandas ma=
nus suas / et elevatis id est sursum levatis secundum humanitatem
oculis scilicet tam mentis quam corporis in celum id est usque celum / ad te deum

patrem suum .s. secundum divinitatem omnipotentem scilicet creatoris et remissionis peccatorum tibi .s. patri gracias agens .i. graciarum actiones referens bene-
dixit .i. consecravit vel signum aliquod super panem impressit fregit .s. spe-
ciebus dedit que .i. porrexit discipulis suis dicens Accipite .s. per fidem et
manducate .i. comedite .s. per credulitatem ex hoc omnes ¶ Nota primo quod
in illa particula continetur illud quod dominus noster ihesus christus in cena fecit / quam
particulam alleg[ans] Innocentius dicit sic ordinasse et addidisse secundum formam
apostolorum et ewangelistarum sic deducitur ¶ Et est sciendum quod ecclesia in die cene
addidit istam particulam qui pridie quam pateretur pro nostra omnium salute
quod est hodie ad singularem reverenciam illius diei eo quod ista hoc venerabi-
lissimum sacramentum est institutum in qua die desideratissime institutum
est convivium secundum quod dominus dixit desiderio desideravi hoc pascha man-
ducare vobiscum antequam paciar luce xxii° / In quibus verbis salvatoris
tria innuuntur primo precordialis affectio huius sacramenti cum dicitur desi-
derio etc. / secundo sacramentalis demonstracio cum dicitur hoc pascha manducare
vobiscum / 3° fiducialis adamacio cum dicitur antequam paciar / maiorem
autem hac caritatem nemo habet ut animam suam ponat pro amicis suis
Johannis xv / Secundo nota primo dicitur in hoc canone pridie / hic notatur
tempus institucionis huius sacramenti / quia enim die mensis primi qui tunc
erat sexta feria dominus pro nobis passus fuit et precedenti die que erat
xiiii luna eiusdem mensis pascha ad vesperum christus secundum legem pa-
scha typicum cum apostolis celebravit veteri pasche finem imponens
novum pascha / substituit sacramentum et ecclesie tradidit frequentan-
dum Unde Innocentius hac igitur institucione formam celebrandi ecclesia
per misterium quod semel offerebat in precium Nam cum veritas venit
figura cessavit / et signum sublatum est de medio cum iam non esset res
aliqua que figure sufficeret / sed que prius precipiebatur transsit in figu-
ram diu donec in veritate fuit completum quod in institucione prius
erat exhibitum / christus enim tunc implevit figuras / agnus enim paschalis
figura fuit huius venerabilis sacramenti propter cuius esum hoc sacramentum insti-
tuit / ut veteribus figuris finem daret / Unde sicut illi carnes agni in figura
comedebant / sic fideles in sacramento verum corpus christi et veram carnem
christi suscipiunt / et sicut manna datum est hebreis propter transitum maris
rubri iam submersis egyptiis / sic eucharistia datur christianis propter ab-
lucionem baptismi deletis iam peccatis ut per baptismum eundem a ma-
lis et per eucharistiam consumentem in bonis / et sicut manna populum
istum per vastitatem vie solitudinis ad terram promissionis perduxit
Sic et eucharistia populum christianum per incolatum vite presentis ad patriam per-
ducit paradisi / Unde recte viaticum appellatur quia reficiens in via de-
ducit ad patriam / Fuit autem hec dies ultima ante suam mortem et
passionem conveniens ad huius sacramenti institucionem / ut illud arcius cor-
dibus fidelium infigeret / et firmius memorie apostolorum imprimeret quod
ante mortem suam proxime futuram instituerat / Secundum quod dicit Augustinus
Augustinus per hec verba salvator quo vehemencius commendaret misterii huius
altitudinem ultimum hoc voluit infigere cordibus discipulorum a quibus ad passionem ca-

discessurus. Et idem dicit Innocentius quod hoc corpus et sanguinem suum
christus post cenam dedit apostolis ut hoc sacramentum velud ultimum testimo-
nium mandatum arcius memorie commendaret. Sunt et alie multe cause.
Dicit ergo hic sacerdos Qui pridie i. priori die antequam pateretur accepit pa-
nem. Volens sacrificium laudis deo patri offerre panem et vinum obtu-
lit ex quibus corpus et sanguinem suum confecit. Super quo verbo dicit Innocentius
quod sacrificium ritum melchisedech legitur prius celebrasse offerens panem et vinum
erat enim sacerdos altissimi Gen. xiiii. Unde david inquit ad christum Tu es
sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Ex quibus patet quod sacrifi-
cium christianorum non solum precessit legale dignitate sed et tempore. Sicud apostolus
in epistola ad hebreos plenius ondit. Et dominus ihesus panem et vinum in sa-
crificium sui corporis et sanguinis instituit quod sicud per cetera cibis et poti-
bus corporalibus panis cor hominis confirmat et vinum cor hominis letifi-
cat. Ita corpus et sanguis christi per cetera cibis et potibus spiritualibus plus
interiorem hominem reficit et gaudium domini plus saginat. Unde ait propheta
poculum tuum inebrians quam preclarum est. Et sicut in istis plena et perfecta
constat corporalis refectio sic et in illis plena et spiritualis. Sicut et christus
testatur dicens Caro mea vere est cibus. Et. Utrum autem debeat esse panis
an azimus vel fermentatus an salsus vel non et ex quo debet confici corpus
christi de hoc est satis dictum prius. Sed dubitatur hic primo quare christus sub alie-
na specie corpus et sanguinem suum dedit. Huius Innocentius ponit tres
causas. Primo hoc fit propter augmentum meriti quia ibi aliud creditur aliud cer-
nitur ut fides habeat meritum ubi humana racio non prebet experimentum. Secundo
propter dignitatem quantum ad malos. Exemplum de bethsamitis ut prius dictum
est. Tercio propter imbecillitatem quantum ad homines et hoc ad vitandum horrorem
et fetidum sensuum quia si oculus videret christum sub sua specie utique horrorem
anima abhorreret quia non consuevimus carnem crudam comedere nec sangui-
nem crudum bibere. Quarto ad evitandum ridiculum ne paganus vel
iudeus insultaret cum illud agimus. Sic Sanctum occultat christus sit ne tibi
stulte horror vel risus minuat fidem tibi prius. Unde Innocentius
ait Ergo christus sub specie principalis eduli similitudinem proposuit eucharistia ut
foveretur sensus in uno et fides in altero edificaretur. Fovetur enim sensus
dum solita percipit edificatur fides in altero dum illud quod non videtur qua-
lis sit cuius modi sit agnoscit. Item dubitatur quare sub speciebus panis et vini
Videtur quod dicendum in hoc sacramento proponitur nobis ut cibus refectionis et quod in nu-
trimento necessitatis humane ex hiis rebus pre omnibus plenior et melior re-
fectio igitur et Innocentius dicit Proponitur nobis species panis et vini ut sic
in susceptione corporis et sanguinis christi plena et perfecta esse refectio po-
sit. Plena enim refectio est cibus et potus. Cibi autem et potus panis et
vinum principalis est. Secundo quod hec species ad significationem corporis christi veri
et mistici est expressior. Panis enim propter operacionem assimilatur corpori christi. Vi-
num ergo quod liquor sanguinem. Et sic de mistico sicut ex multis uvis ex-
primitur vinum et sicut ex multis granis panis. Sic nos multi unum cor-
pus christi misticum sumus. Tercio quod hec species ad usum communiorem propter sui ne-
cessitatem et medicam est decencior. Quarto quod ad figuram veteris sacrificii

melchisedech vicinior. Tercio quia ad comparacionem domini eam silior. deus enim nunc se viti, nunc pani, nunc grano frumenti comparavit. Item dubitatur quare laicis non datur sub utraque specie. Respondetur quod olim in primitiva ecclesia omnibus christi fidelibus dabatur sanguis cum corpore christi. Sed postea sicut decrevit ecclesia non datur, primo ut tolleretur error ille, quia insurrexerant quidam heretici dicentes christum non sub una specie totum, sed medium scilicet in altera scilicet integrum continere. Ideo ut iste error tolleretur, sed a prioribus sic ita et a sanctis statuit ecclesia quod sub una specie corpus et sanguinem fidelibus daretur. Secundo ut caveretur pericla, nam sanguinem christi tractare nimis periculosum est, eo quod propter speciem sunt valde fluxibiles, que leviter ab indispositis rusticis funderentur, quod de christi corpore non ita cito contingit. Ideo soli sacerdotes sanguinem sumunt, in quibus maxima discrecio et cautela debet esse. Tercio ut veritas conducat umbre, quia in lege nichil bibebat qui offerebat de libamine. Sequitur textus. Accepit panem in sanctas ac venerabiles manus. Hic denotatur quod hoc sacramentum non nisi mundis manibus non viciatis, sed consecratis debet reverenter et venerabiliter contrectari. Unde Alexander papa quintus a beato petro, dist. De consecracione dist. ii.
Nichil magis est preter corpus et sanguinem christi, nec ulla oblacio hac pocior est, sed omnes hec precellit, que deo pura consciencia offerenda est et pura mente sumenda atque ab omnibus veneranda. Et sicut ceteris est pocior, ita potius extolli et venerari debet. Ex quo statim habetur, quod solus sacerdos hoc sacramentum conficit. Ubi sciendum quod quatuor requiruntur ad conficiendum eucharistiam, scilicet debitum materie, intencio sensus et ordo convenient, corpus et ut conficiat, alii visus verborum forma meorum mixtum sit aqua. Primus tribuitur intencio presbiteratus. Primo requiritur puritas materie, quia de tritico. Primo dicitur esse hostia, quia deus grano frumenti se comparavit, et dicitur esse azima ut supra. Unde et materia eucharistie est duplex: una necessaria, alia debita. Materia necessaria est panis fermentatus, quia sine illo non potest fieri consecracio. Materia vero debita est quod iste panis sit azimus, quia licet in fermentato posset confici sicud et greci faciunt, hoc tamen secundum consuetudinem romane ecclesie fieri non debet. Sed circa de hoc dictum est supra. Similiter est de materia calicis, quia duplex est materia necessaria, alia debita. Materia necessaria est vinum, quia sine ipso non conficitur sanguis christi. Materia vero debita est quod aqua misceatur vino, cuius causa dicta est supra. Secundo requiritur ordo sacerdotalis. Unde secundum sanctum Thomam super iiii sentenciarum dist. x. Solus sacerdos quantumcumque malus sive excommunicatus, scismaticus, hereticus, degradatus conficere potest dummodo servat illa que requiruntur ad consecracionem, quamvis mortaliter peccet et irregularitatem incurrat. Nec enim hoc sacramentum melius dicitur propter bonum sacerdotem nec deterius propter malum, quia non in merito conficientis, sed in verbo conficitur salvatoris. Et sic lavatus quantumcumque sceleratus et celebrando nichil agit. Tercio requiritur forma verborum et est hec: hoc est enim corpus meum. Ista coniunccio enim non est de substancia forme verborum, sed de bene esse ipsius, et tamen non debet omitti, et ideo si aliquis dimitteret eam, ex hoc non conficeret, sed graviter peccaret si ex intencione omitteret eam, et sic ipsis verbis non prolatis non est ibi sacramentum. Cetera verba scilicet qui pridie addita sunt ex revelacione spiritus sancti. Attamen ista verba nullomodo debent omitti in celebracione nisi in necessitate. Alia dubia circa ista verba patebunt inferius. Quarto requiritur intencio. Et est duplex: una intencio conficientis, scilicet quod sacerdos intendat

Manus domini tetigit [illegible] [illegible] quia salvator cum erat in manu de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mirabilia et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] signabat [illegible] [illegible] [illegible] multiplicando panes et pisces [illegible] et [illegible] [illegible] in manu sua et [illegible] [illegible] bona [illegible] Job: Manus tue domine fecerunt me [illegible] [illegible] ex bono [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] salvus [illegible] in manus tuas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manu tua [illegible]

Dup

[illegible]

Dup

Primo

Duplex materia eukaristie

conficere intencio autem sic est necessaria vel actualis vel habitualis / Alia intencio
est generalis ecclesie et illius qui hoc sacramentum instituit / Ecclesia enim intendit
hoc sacramentum conficere pro utilitate vel pro necessitate quia et peccata tollit et
propter hoc si aliquis ex ludibrio vel ex stulticia proferret verba consecracionis su-
pra totum panem in foro / et vinum totum in celario non conficit quia talis
ipse non habet intencionem consecrandi / Sequitur Elevatis oculis in celum. In verbis
consecracionis corporis et sanguinis christi / tria commemorantur que nullus ewangelista
describit scilicet elevatis oculis in celum eterni testamenti / misterium fidei / Sed dicit
Innocencius tercius quod ewangeliste multa de verbis et factis christi pretermiserunt
que apostoli suppleverunt / Nullus enim tenetur presumcionis temeritate et audacie ut de
corde suo temptaverit interponere / Sed formam ipsam verborum apostoli acceperunt
a christo / et aliud ab apostolis / sed quod multa ab apostolis sunt tradita que obmiserunt
ewangeliste / patet in multis locis sacre scripture / Scribit enim apostolus prima ad Cor. xv
quod dominus ihesus post resurreccionem visus est plus quam quingentis fratribus / Deinde
visus est Iacobo / Deinde apostolis omnibus / Novissime autem tamquam abortivo
visus est michi / et hec nullus ewangelistarum describit / Nam eciam inter ewangelistas
que obmittuntur ab uno que supplentur ab alio / Eciam circa verba consecracionis ita
cum tres ewangeliste commemorant / hoc est corpus meum / Solus lucas addidit
quod pro vobis tradetur / Et tunc marcus et matheus dicunt pro multis / lu-
cas dicit pro vobis / Sed matheus addidit in remissionem peccatorum / Item
propter multa que hic apponuntur est notandum quod ewangeliste principaliter quia fuit
ewangelistis conscribere historias magis quam tradere formas sacramentorum
quas formas apostoli a principio sicud a domino acceperunt promulgaverunt
et ecclesie sancte tradiderunt ut patet prima ad Cor. xi Ego accepi a domino quod et tra-
didi vobis / Prius enim quam conscripta essent ewangelia per aliquod annos erant
sacramentorum usus et institucio / Non mirum ergo si in canone misse
quo ecclesia generaliter utitur secundum verbum quo christus consecravit aliqua adiecta
inveniuntur ut est ista quidem enim que non ponitur in ewangelio / sed apposita est
propter continuacionem et particula quam beatus petrus sciendum quod a christo accepit
creditur addidisse sicut invenitur in missali sancti petri rome / Ideo eciam ista
convenienter aliud addi potuit / Eciam ista que hic adduntur possunt ex aliis lo-
cis ewangelii comprobari / Exponitur illud Elevatis oculis in celum / Christus
enim in aliquibus factis legitur oculos suos levasse / ut in resurreccione lazari
levavit oculos in celum dicens Gracias tibi ago pater quoniam audisti me. Iohannis xi
In sermone quem fecit post cenam ubi oravit pro humanitate sua clari-
ficanda / et pro discipulis suis iterum oculos in celum levavit / ut scribit Iohannis
xvii hec locutus est ihesus / et sublevatis oculis in celum dixit Pater clarifi-
ca filium tuum ut filius tuus clarificet te / Si tunc levavit oculos suos in
celum ad patrem cum animam lazari suscitavit ad corpus / quanto magis creden-
dum est / quod tunc oculos ad celum levaverit / cum panem et vinum in suum cor-
pus et sanguinem suum convertebat / Quare autem christus levavit oculos in ce-
lum ad patrem / huius duplex est racio / Prima ut insinuaret omnia se habere
a patre et nichil a seipso / Secunda ut erudiret nos quod in principio actuum
nostrorum oculos mentis nostre id est intencionem ad deum tamquam patrem nostrum
auctorem omnium erigere debeamus iuxta illud psalmi Oculi mei semper ad dominum / Et
Innocencius dicit utrumque ad nostram instruccionem agebat ut et nos oculos cordis

[Margin:] Innocencius [illegible] missarum

[Margin:] Et apostolus accepit a christo [illegible] verba domini ihesu [illegible] accipe [illegible]

non deprimamus in terram sed eleuemus in celum / si quid orantes vo-
lumus impetrare. Et subiungit / gratias agens / christus gratias agebat non
pro se sed pro nobis . i. pro nostra reparatione et salute omnium / per hoc sacrame-
tum facta / vel gratias agebat propter donum tam magni sacramenti / vel
gratias agebat nobis in exemplum / ut deum in singulis actibus nostris poche-
heamus / et sibi gratiarum actiones de singulis donis referamus / Et nota
quod cum sacerdos dicit hec verba / tollit panem de ara et recipit ad manus
et dum sic recipit / quod tunc ibi non est corpus christi / sed a primo usque ultimo in-
stanti prolationis vocum illorum / hoc est corpus meum / desinit esse pa-
nis / et incipit esse verum corpus christi / et ergo diligenter sacerdos caueat
quod panem adhuc non consecratum non nimis eleuet / nec aliquod signum
adorationis exhibeat / sed humeris suis seu manibus panem occultatum
teneat / ne populus circumstans adoret et ydolatriam committat / Et sic
benedixit. hic fit crux super panem . non quod christus benedicendo panem fecerit
crucem / quia nondum fuit facta crux caracter benedictionis et sanctifica-
tionis / sed fit crux ut denotetur panem esse conuertendum in corpus christi
qui pro nobis immolatus est in cruce / Innocentius dicit quod iste due cruces
prima quam hic facit super panem / et secunda quam post faciet super calicem
significat duplicem benedictionem / prima crux fit propter benedictionem qua
panis in corpus christi transsubstantiatur / Secunda crux fit propter benedictionem
qua vinum transsubstantiatur in sanguinem / et fit hic benedicendo sacerdos fa-
cit signum crucis super oblatam / quia nunc crux virtutem benedictionis
infundit. Item nota dubium magnum hic incidit quod christus benedixit
panem / et an christus per hec verba hoc est corpus meum confecit / sicut et nos
et videtur quod non / quia si per ista verba confecit tunc ante prolationem illorum vo-
cum non fuit corpus christi / et tunc secundum ordinem vocum christus fregit prius
et dedit discipulis suis antequam confecit / et consecrauerit quod non videtur
esse credibile / quia si sic fecisset tunc videtur quod ecclesia errat que non frangit
prius quam consecrat / sed prius consecrat et post frangit / patet tamen sic quia quo-
niam christi actio debet esse nostra instructio et ita hoc sacramentum debet tractari
iuxta quod dominus tradidit / Si vero dicitur quod non per ista verba confecit / sequitur sacerdotem
quod aliud sacramentum quod ipse fecit et nos non sunt eiusdem racionis / quod est absur-
dum / patet tamen quia secundum magistrum sententiarum ad unumquodque sacramentum requiritur
debita forma ergo diuersitas forme diuersitatem introducit sacramenti / Propter ista
diuersi diuersimode loquuntur / Vnde primo quod christus benedixit panem dicunt quidam
quod panem benedixit . i. aliquod signum super panem non aliud verbum nobis inco-
gnitum expressit / et non sic benedixit . i. confecit non consecrauit / Sed huic
visioni videtur obstare ordo verborum / quia ut verba ordinabantur tunc videtur sequi
quod christus fregerit et dederit prius discipulis suis quam consecrauerit . quod non est credi-
bile ut probatum est / Et ergo alii aliter dicunt / quod benedixit tantum valet . i. conse-
crauit / et sic cum benedixit confecit / Et dicunt quod euangelista non seruauit
ordinem rei secundum quod a domino gesta est . prout fit in euangelistis / quod primo ponitur id
quod posterius factum est et econuerso quo neglecto ordine sic construunt Acce-
pit panem / et benedixit subaudiendum est dicens / hoc est corpus meum
et tunc fregit / et dedit et ait / accipite et comedite / et iterauit / hoc
est corpus meum / primo ergo ista verba ~~contulit~~ protulit / ut eis

formam conficiendi expungeret. Deinde protulit eadem verba ut apostolos for-
mam conficiendi doceret et eam eis traderet. Et sic iste videtur dicere plane
quod ista verba hoc est corpus meum protulit uno modo occulte et tacite,
secundo aperte et manifeste. Et secundum istum modum construxit litteram et
id Innocentius narrat. Sed de secundo an per ista verba hoc est corpus
meum confecit sicut et nostri sacerdotes, aliqui dixerunt quod Christus huiusmodi
excellentissimam potestatem in sacramentis et absque omni forma confecit
et postea hec quedam verba protulit aliis dando formam consecrandi. Alii
dixerunt quod confecit non sub hiis verbis sed sub aliis nobis ignotis
et intellectis permanentibus sub verbo benedixit. Ad primum videtur declinare
Innocentius dicens: Sane potest dici quod Christus virtute divina prius confecit
antequam verba illa protulit et postea formam expressit sub qua posteri
benedicerent. Ipse namque per se et virtute propria benedixit, nos autem ex illa
virtute quam indidit verbis. Contra hoc dictum Innocentii fortiter
instatur: vel Christus confecit cum verbis vel sine verbis. Si sine verbis
cum nos conficiamus cum verbis, sequitur quod sacramentum fuit primum et simplex
quod tradidit non sunt eiusdem speciei, quod totaliter videtur esse ab-
surdum. Si vero confecit cum verbis, vel quod cum eisdem ad quibus nos
conficimus vel aliis. Si cum eisdem, sequitur quod sub istis verbis confe-
cit et sub ista forma sicut nos. Si cum aliis, sequitur iterum diversifica-
tio sacramenti et nostri et sui quod in cena tradidit ut dictum est prius.
Ergo omnibus difficultatibus pretermissis dicendum quod Christus istis verbis hoc
est corpus meum confecit et consecravit et cum hoc per ea formam
consecrandi dedit. Sed propter argumentum in oppositum quidam dicunt
quod hoc pronomen dicens non solum secundum concomitantiam (nec solum respicit hoc
verbum dedit) sed respectivum secundum ad ipsum cum aliis predictis ut sit sensus: dominus
benedixit et fregit et dedit discipulis suis, tunc hec verba hoc est corpus
meum protulit et dixit. Et secundum hunc modum salvatur quod Christus solum
semel ista verba protulit. Vel secundum istum modum quod dicatur ordo fuisse
talis: accepit panem et benedixit dicens hoc est corpus meum, fregit
et dedit discipulis suis subaudiendo dicens accipite et manducate ex
hoc omnes. Solum hoc pronomen dicens reiterando vel quod ista eadem verba respiciat
scilicet fregit, dedit, benedixit. Sequitur fregit. Si secundum unum discipulorum
Innocentius querit quid Christus fregit et quid nos frangimus. Non potest dici
quod corpus suum, quod dicit Innocentius, quoniam credebat non tamen ledeba-
tur, et si fregisset lesum fuisset, nec nunc corpus eius frangitur quia
iam est impassibile. Ideo dixerunt quidam qui dixerunt quod sicut post consecra-
tionem vera accidentia panis remanent, scilicet albedo, rotunditas, sapor,
gravitas etc. Sic et vera substantia panis post consecrationem remanet et probat
sic ratione et auctoritatibus, quod sicut substantia manet non potest subsistere sine acci-
dentibus, quod accidentis esse est inesse, septimo metaphysice. Et contra
isti dicunt quod post consecrationem sub speciebus panis est simul substantia panis et verum
corpus Christi. Sic similiter sub speciebus vini est vinum et sanguis Christi.

fregit scilicet per contactum et [illegible] corpus Christi [illegible] fregit ad [illegible] voluntate debet frangi [illegible] ante passionem flagellis, in passione clavis, post passionem lancea [illegible] vero militis videns cum mortuum latus eius perforavit. Et ista una fractio fit tribus partibus [illegible] in [illegible] a palma [illegible] qui [illegible] in [illegible] tunica [illegible] ad hoc [illegible]

quorum unum probat sensus, et alterum credit fides. Hii tamen et inde
ad quorum quod substantia panis frangitur et atteritur dentibus etc. Inducentes ad hoc
auctoritatem beati Pauli prima ad Cor. x. dicentis: panem quem frangimus
nonne participatio corporis domini est. Hec opinio erronea est et omnino
falsa. Et ideo aliter est dicendum, quod post consecrationem desinit esse panis et
substantia panis, nec est ibi alius panis nisi caro Christi, que in nomine panis
per rationem methaphoram designatur, iuxta illud quod dominus ait: panis quem ego
dabo caro mea est. Item apostolus j ad Cor. xj: Quotienscumque mandu-
cabitis panem hunc. Unde beatus Ambrosius de conse. dis. ij. c. Omnia
dicit: licet in sacramento forma panis et vini videatur, nichil tamen aliud post con-
secrationem quam caro et sanguis Christi credendum est. Subdit: panem quem
in hoc misterio sumimus, illum intelligo panem qui in manu spiritus
sancti et utero virginis formatus et in ara crucis igne passionis decoctus,
et ut mirabilius loquar, non aliam carnem plane quam que nata est de
Maria et passa in cruce et resurrexit de sepulcro. Ex quibus patet quod post
consecrationem non manet substantia panis, quod declaratur sic rationibus: quia si
remaneret substantia panis, sacerdos non posset una die bis celebrare, et quod
in qualibet missa sacerdos peccaret mortaliter. Primum patet sic, quia sumpto-
do substantiam panis non esset ieiunus. Sed ad misse celebrationem requiritur
quod sit ieiunus ieiunio nature, ut patuit supra libro quarto [illegible]. Secun-
dum patet sic, quia post panem sumptum sumeret calicem et sanguinem domini
et sic sumeret sanguinem Christi non ieiunus, et per hoc peccaret mortaliter.
Et quod dicunt accidencia non posse subsistere sine subiecto, hoc est verum naturaliter,
miraculose vero remanent sine subiecto, quod patet, persuadetur ratione, quia forma
maiorem dependenciam habet ad ~~[struck]~~ materiam quam accidens ad subiectum, sed
forma subsistere potest sine materia, et maxime anima intellectiva que est
forma corporis humani ~~humani~~ humane [illegible], quia ex materia et forma fit unum
per se, et ex [illegible] et acquirente [illegible] per accidens. Sed hoc patet 2o de anima et 3o
ubi dicitur: separatur autem hic ab hoc tamquam perpetuum a corruptibili. Sed tunc
queritur quid frangit sacerdos in sacramento et frangit corpus. Dicendum est
quod forma et species panis frangitur, et sic solummodo species panis atteritur
dentibus. Et quia non quod omnia verba que significant corruptionem vel atte-
rationem et predicantur de eucharistia referuntur ad illas species quas videmus
et non ad corpus Christi, sed verba que notant acceptionem referuntur ad corpus
Christi. Consequenter cum dicitur corpus Christi frangitur, masticatur, dentibus atteritur,
dividitur, sensus est sacramentum, id est, [illegible] dividitur, frangitur sub qua est ipsum
verum corpus Christi. Similiter cum dicitur corpus Christi videtur, gustatur, sen-
sus est, id est, iste species videtur, gustatur, et non ipsum verum corpus Christi quod
ibi latet sub illis speciebus. Et etiam species per quas potest replere, saciare, vomere
et a mure vel alio animali corrodi, non autem ipsum verum corpus Christi. Quando
autem dicitur corpus Christi sumitur, accipitur, ab isto datur, isti, quia talia verba non
sunt corruptionis, ideo referenda sunt ad corpus Christi. Unde bene dicitur corpus
Christi sumitur vel accipitur, datur, non tamen illa species corporis Christi. Gregorius
quippe de conse. dis. ij. Ego [illegible] quod suspectus habetur de heresi, ne rema-
neret ambiguus, sub hac forma ad maiorem confessionem coram Nicolao papa

Et patet per ca. in quarto

tempum et tredecim episcopis confessus est / panem et vinum que in altari ponuntur post consecrationem non solum sacramentum / sed etiam sacramentum corpus et sanguinem Christi / et sensualiter non solum in sacramento sed etiam in veritate manibus sacerdotum tractari frangi et dentibus atteri / quod tamen non est intelligendum quod corpus Christi ita frangatur et dentibus atteratur cum sit immortale et impassibile / sed species sub quibus est verum corpus Christi et sanguinis dentibus atteruntur et franguntur / et queritur et quid fiat fractio vel attritio Versus [illegible] ostendit dicens Quando Christus manducatur reficit et non deficit / nec Christum manducantem partes de illo facimus / sed ipse in sacramento sit sicut est / Item et Christus carnalem sensum redarguit discipulorum qui putabant carnem eius sic carnaliter dividendam in partes et morsibus lacerandam ut dicit de conse. dis. ii Tamen manducatur / Sed quid si mus comedit hostiam consecratam quid comedit / vel quid manducat / Si sacramentum tamen quid comedit / Ad quod videtur Innocentius Sicut miraculo species panis convertitur in corpus Christi et incipit esse sub sacramento / Sic illud quod mus corrodit miraculose revertitur species panis et desinit esse corpus Christi / Cum enim aliud vel aliud ad brutum non est capax huius sacramenti / quia sacramenta sumuntur aut ad salutem / aut ad eternam dampnationem sumuntur / sed mus nullius illorum est capax et quod dictum est quod species panis revertitur / non est intelligendum quod eadem species panis valeret que prius desiit et transsubstantiata in carnem / sed alius miraculose de novo creata / Ita dicit magister exponens summam sacrificiorum / Et sic secundum prius dicta dicitur quod species minuuntur et corroduntur non autem corpus Christi / Unde statutum est in concilio [illegible] / Qui non bene custodierit sacramentum / et mus vel aliquod aliud animal illud comederit xl diebus peniteat / Qui autem illud in terram / aut per eius ceciderit et inventa fuerit xx diebus peniteat / Sequitur dedit / Solet hic queri quale corpus Christi in cena dedit discipulis suis / an mortale vel immortale / passibile vel impassibile / Innocentius videtur ergo divina sacramenta magis veneranda quam discutienda profitetur et simplicitati fidei rapius sufficit / Si dicatur quod tale dedit quale voluit / et rursus quale dedit ipse novit / Sunt tamen qui dicunt quod Christus dedit discipulis suis corpus immortale et impassibile / et hec dicunt / sicut idem pariter erat qui dabat et qui dabatur / ipse in eo quod dabat erat passibilis et mortalis / et in eo quod dabatur erat immortalis et impassibilis / sicut visibiliter gestabat et invisibiliter gestabat / Invisibilis inquantum ad formam Christi / non autem quantum ad speciem sacramenti / Nam in eo quod gestabat quod erat hic apparebat / In eo vero quod gestabat quod erat ipse non videbat / Et quod comprobatur quod mortalis erat non necessitate sed voluntate / In eo quod immunis erat ab omni culpa / liber erat ab omni pena / suscepit sponte mortalitatem / quod mortem sustinere volebat / Et si mortalitatem suscepisset omnino mori non potuisset / Per quod probatur quod mortalis esset non necessitate / sed voluntate qui voluit

Dicitur quid si mus corrodit

Consilium [illegible]

mortalitatem deposuit / et immortalitatem accepit / legitur enim in evangelio
quod dum iudei duxissent ihesum ad supercilium montis / ut precipitarent eum
/ ipse transiens per medium illorum ibat / cum esset ductibilis se sicut pa-
ssibilem teneri tollerabat / Sed cum esset precipitandus sicut impassibilis
per medium illorum ibat / Nam quatuor sunt proprietates corporis glorificati scilicet subti-
litas agilitas claritas et impassibilitas / Singulas has proprietates sibi et
sigillatim et divisim assumpsit antequam resurgeret ex mortuis nam corpus
glorificati induisset / Subtilitatem cum nasceretur ex virgine / quod transivit per
uterum virginis / non corrumpendo matris integritatem / claritatem cum
transfigurabatur in monte / agilitatem cum incedebat super mare / Sed im-
passibilitatem accepit cum manducaretur in cena / Sicut enim passibilita-
tem exhibuit in corpore immortali cum post resurrectionem ostendit manus et
latus / sic in corpore mortali signum impassibilitatis ostendit cum carnem
et sanguinem ante passionem in cena exhibuit / Et licet ista subtiliter sint
dicta / tamen contra ea oritur grandis difficultas quia posito quod aliqua pars sacramenti
per tempus mortis christi fuisset reservata / sequitur quod idem corpus christi simul et semel
iacuisset mortuum in sepulcro et mansisset vivum sub sacramento / et quod
idem corpus in ara crucis patiebatur et forma panis non ledebatur / Ergo aliter
aliter dicitur / Sicut innocencius salva fide et secundum magistrum iiij° sententiarum
et dis. quod christus tale corpus dedit discipulis suis quale habuit scilicet tunc scilicet
mortale et passibile / ergo dedit eis corpus mortale et passibile / tamen sub spe-
ciebus panis et vini non habebat se passibiliter / Et sic innocencius demum
videtur tacite tenere / quod dicit quod christus dominus in cena dedit discipulis suis corpus
passibile / ergo ledebatur per masticationem / demum unde videtur / licet christus passi-
bilis esset ratione humane nature / tamen non ledebatur ratione divine potencie / per quam
facere potest quicquid vult / Nunc autem a nobis sumitur immortale et impassibile / Ex
quo iam corpus suum est glorificatum / nec tamen nunc maiorem efficaciam
habet sicut nec maiorem potenciam / Et si dicatur quod sacramentum nunc et illud quod
dedit tunc / non esset eiusdem rationis / Dicendum quod solum differebat penes proprietatem acci-
dentalem scilicet passibile et impassibile / Sed ista diversitas non facit diversitatem
sacramenti / quia eadem materia sacramenti nunc sicut tunc / et eadem forma / et idem con-
tentum sub speciebus nunc sicut tunc / Sexto discipulis suis / Ad desi-
gnandum christi qui sunt discipuli christi / istud sacramentum digne percipiunt et non alii
Discipulus christi eris / si ea firmiter credideris / que credenda ostendit / quia multi abie-
runt retro / et iam non cum ihesu ambulabant / ex eo quod verbis eius non
crediderunt dicentes / durus est hic sermo / quis potest eum capere Iohannis vi°
Unde Bernardus in ser. de cena domini / nec hunc celestem panem potest digne
manducare / qui fidem katholicam voluit infirmare / Discipulus christi
eris si feceris ea que precipit / Sicut quod dominus dixit discipulis suis / vos amici mei
estis si feceritis ea que precipio vobis Iohannis xv / Cum mandatum domini non
ignorat / necesse est ut secundum illud vivere non negligat / Nam servus sciens
mandatum domini et non faciens plagis vapulabit multis / qui autem fece-
rit diviciis et honoribus ditabitur multis / discipulus ~~mereris~~ mereris esse
christi si in caritate fraterna fundaris / unde dominus dicit Iohannis xiij in hoc cognoscent

omnes quod discipuli mei estis si dilectionem habueritis ad invicem. Super quo dicit beatus Bernardus: In hoc enim discernuntur filii lucis a filiis tenebrarum, discipuli Christi a discipulis dyaboli. Si gremium caritatis invicem et ad omnes expanditur.
Hec caritas amica legis eterni non timet intrare ad deum confidenter. Hec intrat lectulum Salomonis, quiescere dedignatur nisi super pectus Christi. Si intrat
vos fiet domabilem hec regina virtutum, profecto cognoscetis omnes pusilli et magni quod vere estis discipuli domini qui caritatem ad hoc iam non est cuius
dedit ~~caritatem discipulus~~ mandatum caritatis discipulus. Nec huius scientie dignius preceptor. Et credite michi fratres si quis de hac scola Christi et doctrina spiritus sancti exierit et in hac doctrina non proficiat, absque dubio in eternum peribit.
Sed dubitatur utrum Judas cum aliis eucharistiam acceperit. De isto dubio controversia videtur esse inter evangelistas. Lucas ostendit Judam interfuisse cum aliis, et eo quod statim post donationem calicis traditorem commemorat dicens:
Hic est calix novi testamenti in sanguine meo qui pro vobis effundetur. Verumptamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Luce xxii. Quot autem
interfuerunt eucharistiam acceperunt, Marco testante: Et biberunt ex hoc omnes. Unde Augustinus quod ipse Christus preceperat testante Matheo: Bibite ex hoc omnes.
Sed in contrarium quod Judas non interfuit ostendit sic, quia secundum Matheum xxvi, ubi dicit bibentibus calicem: Non bibam a modo de hoc genimine vitis usque in diem illum cum bibam illum novum vobiscum in regno patris mei. Judas quoque non aderat quod cum eo non erat bibiturus in regno. Et
bibentium eo quod non excipiens ait: Pro vobis effundetur; sed alios multos excepit cum inquit pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Unde secundum Johannem cum Christus discipulis dixisset: Beati eritis si feceritis ea, statim excepit: Non de omnibus dico, scio enim quos elegerim. Et iterum: Vos mundi estis, sed non omnes. Item quod Judas non acceperat eucharistiam
videtur esse illud Johannis xiii: Cum ergo Judas accepisset buccellam exivit continuo, erat enim nox. Christus autem post alios cibos tradidit eucharistiam, testante Luca qui ait: Similiter et calicem postquam cenavit dicens.
Videtur ergo quod Judas prius exivit quam Christus tradidit eucharistiam. Relinquitur ergo dubium quod in isto casu sit tenendum. Innocentius videtur aliud forte esse tenendum sub iudicio aliorum. Evangelista quod Johannes commemorat, qui videtur innuere quod Judas antequam Christus tradidit eucharistiam exivisset et per quod non acceperit, quod ait Lucas post calicem commemorat traditorem per recapitulacionem fit intelligi, que sepe fit in sacra scriptura, ut quod prius factum fuerit posterius enarretur. Matheus enim hic duo ante festum pasche commemorat confusionem unguenti esse factam, Johannes autem ante sex dies pasche. Beatus Bernardus in sermone super cena domini exponit aliud quod satis facit eciam dicit: Quidam putant quod nec Judas Christi corpus accepit, sed est credendum quod iam omnibus distribuit sacramentum corporis et sanguinis sui, inter quos et Judas fuit. Et alibi dicit: O bone Jhesu, de una mensa comedunt Petrus et Judas, Petrus ad salutem, Judas ad dampnacionem. Et hoc plures inter expositorum concedunt. Sed de isto dicit Johannes quod Judas post intinctam buccellam accepit, continuo exivit. Videtur Augustinus de concordia evangelistarum quod corpus Christi prius erat

distributum antequam dominus panem unde intinctum porrexit. De ista buc-
cella sic intincta per hoc sit loquitur per buccellam intinctam exprimuntur
ficti claustrales et ficti religiosi. Multi enim sunt falsi religiosi et falsi consorti-
um putant religiosis communiter corpus dominicum accipiunt sed ab istis di-
scerni non possunt nisi per buccellam intinctam que est detractio murmura-
tio inobediencia vicium lascivia occulta peccunia et forte graviora peccata
qui talis est monachus non est immo iude traditori similis est. Si quis ergo
ille miser est timeat perpetrando quod fecit ne cum iuda traditore dampne-
tur. Pietas clamat hortando dicens: nos igitur qui sumus discipuli christi vi-
deamus ne panem intinctum comedamus, religionem quam tenemus
in veste servemus in mente, et sanctitatem qua foris exterior palleat
intus animus teneat ne in hora mortis exclamemus a deo reprobati in sta-
gnum ignis et sulphuris cum diabolo concremandi. Sicut dubium relinquitur
ex premissis quare medicus salutis medicinam dedit egroto quam scie-
bat ei esse mortiferam. Sciebat enim quod ad iudicium manducaret qui indi-
gne manducaret. Dicendum quod dominus fecit hoc sacerdotibus in exemplum
quod secundum innocencium sacerdos non debet negare illi eucharistiam quem
scit esse in mortali crimine dummodo illud non sit notorium vel manife-
stum ecclesie ne forte non sit corrector sed proditor. Amonere debet sacer-
dos eum ut non accipiat et si ille nolit desistere non debet ei denegare
quod peccatum eius est accipientis sed non dantis. Unde augustinus de conse. dis. ii. non
prohibeat dispensator pinguedines terre, peccatores mensam christi manducare
sed exactorem id est illum qui instanter petit moneat timere. Sed instatur
contra dicta: minus malum est reddi suspectum de crimine quam committere
crimen sed de duobus malis cum alterum urget minus malum est eli-
gendum. Igitur videtur quod discretus sacerdos negare debeat criminoso eucharistiam
ut sic minus malum incurrat ut maius malum devitet id est reddatur
suspectus ne manducet indigne. Unde innocencius cum nemo unum
peccatum mortale committere ne proximus aliud mortale committat eligen-
dum est potius sacerdoti non prodere peccatorem quam quod ille non peteret
sed ille communicandus potius debet eligere ut absumendo reddatur suspectus
quam quod manducet indigne. Et ulterius dicendum quod reddi suspectum in se
et intensive est minus malum quam committere crimen manducando indigne
sed extensive sive ad alios extendendo reddi suspectum est maius ma-
lum quam indigne manducare quod ex tali suspicione oritur scandalum ex quo
alii plures inficiuntur. Sed ulterius queritur an christus iude dedit eucharistiam
ad bonum vel ad malum. Et videtur quod ei dedit ad bonum quia aliter christus
sua intencione fuisset defraudatus quod teste propheta fecit universa que
voluit iudas enim non accepit ad bonum sed ad malum et tunc videtur
dedisse ad malum quod christus non est auctor malorum sed ultor. Re-
spondetur verissime quod si illa proposicio ad denotat intencionem vel affectum
falsa est proposicio. Si vero consecucionem vel effectum innuat vera est. Dubi-
tatur ergo an christus corpus suum tunc accepit in cena. Dicendum est quod
sic unde secundum versus: Rex sedet in cena turba cinctus duodena. Se tenet in manibus se cibat ipse cibus. Ipse conviva et convivium ipse cibus. Dicitur dominus et quod

comedit. Unde quidam versus metrice conscripti et sunt appositi in iure
canonico: Rex sedet in cena turba cinctus duodena; Se tenet in mani-
bus, se cibat ille cibus. Sed dubitatur quare dedit sibi ipsi corpus suum. Cum
corpus suum datur ad augmentum salutis et gratie, non ipse indiget salute
et gratia. Quare ergo sibi ipsi dedit? Dicendum quod Christus corpus suum in cena
sumpsit non quod indiguisset, sed aliis in exemplum. Licet non indiguerit,
sic et corpus suum sumpsit, ne alii corpus suum phorrerent. Sequitur:
Accipite et manducate. Dicit accipite et non rapite, quod est contra illos
qui cum viris non habeant illud sacramentum percipiendi ad hoc sacratum percipien-
dum accedunt, et isti vere rapiunt, quam accipiunt. Accipite, quoniam devocio-
ne et manducate cum veneracione, vel accipite per fidem et manducate
per caritatem. Manducate etc. non est intelligendum quod corpus suum de
manu domini sibi discipuli ministret, sed qui consecravit et ipse ministra-
vit. Et nota quod corpus Christi dupliciter manducatur, scilicet sacramentaliter et spiritualiter,
secundum quod duplex corpus Christi intelligitur: unum corpus verum quod traxit de
Maria virgine, et quod in cruce pependit; aliud misticum, quod est ecclesia spi-
ritu vegetata. De primo corpore dicit dominus: Hoc est corpus meum quod pro vo-
bis tradetur. De mistico dicit apostolus: Vnum corpus et vnus pa-
nis multi sumus, I Cor. x. Et illud misticum corpus comeditur
spiritualiter, id est in fide sub specie panis, in fide cordis. Spiritualiter manducat corpus
Christi verum, qui corde in caritate firmiter credit et adorat fideliter et reve-
renter Christum contentum in sacramento, etiamsi non sumat species. Sed sacra-
mentaliter manducat, quicumque corpus Christi sub istis speciebus recipit. De come-
stione sacramentali dicit dominus: Accipite manducate, hoc est enim corpus me-
um. Hoc facite in meam commemoracionem. Hoc modo scilicet sacramentaliter tam
boni quam mali manducant corpus Christi, sed boni comedunt ad salutem, ma-
li vero ad iudicium, nisi enim mali corpus Christi comederent, non diceret apostolus:
Quicumque manducat indigne iudicium sibi manducat et bibit, indigne non
diiudicans corpus domini. De spirituali comestione dominus ait: Nisi man-
ducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis
vitam in vobis. Hoc modo tantum boni comedunt corpus Christi. Et de eadem
comestione spirituali dicit beatus Augustinus: Ut quid paras dentem et ventrem?
Crede et manducasti. Quicumque credit in Christum comedit Christum spiritualiter, quia
incorporatus est Christo per fidem et membrum eius efficitur. Et si quis
iam fidelibus est aggregatus, et Christo per fidem et dilectionem incorporatus,
plus proficit in fide et dilectione, vel in veritate corporis eius firmi-
us solidatur, quod deus caritas est, et qui manet in caritate in deo
manet et deus in eo. Et nota quod differentia est in manducacione corporali
et manducacione ~~sacramentali~~ sacramenti huius, quod in manducacione
corporali illud quod manducatur incorporatur et qui manducat incor-
porat. Hic autem qui manducat incorporatur, et qui manducatur incorporat.
Unde dictum est Augustino: Cibus sum grandium, cresce et man-
ducabis me, nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tue,
sed tu mutaberis in me. Et sciendum quod ista verba accipite et man-

ducatur nō sit de forma huius sacramenti sed ptinet ad dispensationem
et vsum huius sacramenti / Sequitur Et hoc omnes hoc nullus euuangelista addit
de corpore / sed de sanguine bene dicit ex hoc omnes / Et ab apostolis credit esse
additum / Sed dubium incidit / quare non dixit dominus / accipite et manducate
ex hoc omnes / cum videtur esse magis congrua locutio quod non ex corpore sed
corpus christi manducat / Et dubitatur quid demonstretur in hoc / cum
dicit manducate ex hoc omnes / Cum enim panem fregisset si demonstrabat
aliquod fragmentorum illud non debebant omnes comedere / cum singulis
singula fragmenta distribueret / Si demonstrabat corpus christi / nō poterat
ex illo omnes comedere / quod corpus christi non per partes manducatur / sed integrum
Qui videtur quod secundum regulam thitonii quod frequenter in sacra scriptura videtur
agi de vno / hic tamen agitur de duobus / ut est illud benedixit fregit et dedit /
benedixit panem / fregit formam / dedit corpus / Eodem modo cum dicit
manducate ex hoc omnes / pronomen hoc ondit integrum corpus / et prepositio
cio ex innuit formam divisam vt sit sensus Comedite corpus
meum sub forma divisa / Nam sola forma per partes dividitur et totum
corpus manducatur / Sequitur lectura alberti / xiiii pridie / etc hic
post sanctificationem hostie in qua consistit idoneitas tangitur de sacramenti
perfectione / habet autem duas partes / in quarum prima tangitur de perfectione sacramenti
corporis / et in secunda tangitur de perfectione sacramenti sanguinis / ibi
Simili modo etc / Circa primum octo hic inducuntur per ordinem in quorum primo tangitur
tempus quo christus hoc sacramentum celebravit / In secunda qualiter ad tactum
sacratum dignarum manuum materie sacramenti transsubstancialitatem
contulit / In tertia qualiter patri hoc sacramentum offerendum ostendit / In
quarta qualiter de tanto dono et beneficio gratias egit / In quinta qualiter benedictionem
omnis gratie in hoc sacramentum profluxit / In sexta qualiter ad merendum
surgens vniuscuiusque hoc frangendum significatur / In septima qualiter a discipulis
hoc sacramentum frequentandum esse instituit / In octava qualem formam
sanctificationis expressit / dicit ergo qui pridie id est priori die quam pateretur hoc
est feria quinta in nocte qua tradebatur postquam in pascate hoc est in sexta feria
patiebatur / In illa autem nocte luna fuit xiiii et non erat fermentatum in
domibus iudeorum ideo convincitur celebrasse in azimo / Exodi xii septem diebus
comedetis azima et non erat fermentum in domibus vestris / hoc enim etiam
convenit sanctificato i Cor v / Pascha nostrum immolatus est christus / itaque epulemur
non in fermento veteri neque in fermento malicie et nequicie / sed in azimis
sinceritatis et veritatis / De hoc tempore dicit apostolus i Cor xi dominus ihesus in ipsa
nocte in qua tradebatur / accepit panem / et gratias agens fregit / De secundo
dicit / accepit panem de frumento puro azimum / In tertia hoc est sanctificatas
ac venerabiles / propter puritatem manibus dignitatem / manuum suarum vt tactu
sacratum sanctarum et dignarum manuum / tali materie sacramenti conferret quod
in omni tempore in corpus christi substanciari posset / sicut ipse tactu suo mundissime
carnis vim regenerativam conferebat aquis / Etiam cum virtutem creata accipit
ad tactum creatoris / Et hoc significatum est Ioh vi vbi ihesus ad manus
accepit panes de quibus turbas pascere voluit / hinc quod est quod dicit Can
vi manus eius tornatiles auree plene iacinctinis / Tornatiles dicuntur

in omnem volubilem operationem / Unde aut(em) q(uia) in quibus ceterum operationibus
splendet virtus divinitatis mutatur divinitus / Omne quod tangit manibus / plene aut(em)
dicunt lacrimis / qui celestis est virtutis et caloris q(uia) in omnibus operibus celeste
indicat vitam et intencionem / Et elevatis oculis suis in celum celum e(st)
in quo oblationem istam semper in celum elevandam esse significat / q(uia) et ipse sa-
cerdos et hostia / sic pro nobis ad patrem in celum ascendit / Heb ix Non enim
in manufactis sanctis introivit Ihesus exemplaria verorum / sed in ipsum ce-
lum ut appareat nunc vultui dei pro nobis / et hoc est ad te deum secundum
humanitatem patrem suum secundum divinitatem / Omnipotentem aut(em) propter transsub-
stanciationis potenciam que in omni potencia dei radicatur / q(uia) sic dici-
tur Luc i Non erit impossibile apud deum omne verbum Et ideo dicit Iohannes xx
Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum deum meum et deum vestrum
Tibi gracias agens / quia tamen est gracias enim dignum fuit agere de tanto do-
no de tam excellenti gracia / de tanto efficaci cibo / de tam digno sacramento
Ioh xi Pater gracias ago tibi / q(uia) exaudisti me / ego aut(em) sciebam quia sem-
per me exaudis Philipp vl° Gracias deo super inenarrabili dono eius / Bene-
dixit / quantum est quod in sacramentum omnis gracie plenitudinem profluit ut
sic verum de sacrato quod dicit Eccli xliiii Benediccionem omnium gencium dedit
illi. Sicut hic quidam quod signo quidam manus benedixit Quidam aut(em)
quod verbo occulto quo et panem in corpus suum transsubstanciavit . Qui-
dam aut(em) quod virtute divinitatis sine signo et verbo transsubstanciavit / Sic et
corporalibus signis et verbis uti opus non habuit / Sic qui habet potestatem excel-
lencie et non sicut minister claves ecclesiarum / Sed quia nullum istorum probat
aliqua auctoritas / et prima exposicio dubium non relinquit / primum placet mihi
ista Deus enim benedixit dicit / qui graciam infudit / sic dicit Num vi Invo-
cabitis nomen meum super filios Israel ego aut(em) benedicam eis Ps Be-
nedicti vos a domino qui fecit celum et terram Et fregit postquam panem in corpus
suum transsubstanciavit / et hec fraccio est solum in formis sacrame-
talibus / et non in corpore Christi / hec enim specialis est fraccio in qua virtus
cognoscitur deitatis ut forma panis frangatur et corpus integrum rema-
neat Luc xxiiii Cognoverunt eum in fraccione panis / Hoc Ier petive-
runt Christum esurientes / Sic dicit Treni iiii Parvuli petierunt panem et non
erat qui frangeret eis / Propheta dicit quando hui ad istam fraccionem ante
Christum inventus sit in firmitatem / Cenac aut(em) fregit postremus ondet Dedit
discipulis suis dono dedit Math x Gratis accepistis gratis date / Sapie(ntie)
iii In dabit illi fidei donum electum et sors in templo dei acceptissima
Non aut(em) dedit nisi discipulis suis / significans quod indignus accedere non de-
bet I Cor xi Qui manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat
et bibit / Et eciam qui manducat et bibit indignus reus erit corporis
et sanguinis domini Et ideo indigno in confessione interdici debet
Sed si publice inter alios accedit / Sacerdos illi porrigat / quia nullum prodit
Sed ille sibi rapit / sicut Iudam diu inter alios accedentes non prohibuit
dicens / Accipite in officium Luce vicesimosecundo Hoc facite in me-
am commemoracionem Et manducate ex hoc omnes discipuli ut omnes
in incorporemini et spiritui meo sociemini / quia aliter non potestis deo patri offerri

vel 2m Alex' de halis 4a pte sue sume Adoro te dne ihu xpe qui p̄ amorem mei videre posti me quem credo esse sub hac spe quam video hic

forma consecrationis

Hoc est n. corpus meum. Ista e forma qua sacerdos consecrat qua dicis sacerdos debet uti et sic legit ayt xxvi et agaria viii et luce xxii viii an hac cum forma [illegible] in creatum [illegible] in vim creatum et sua invisibili potentia operatur transsubstantiacionem panis in corpus [illegible] et a principio [illegible] instituit et facta e [illegible] [illegible] [illegible] sic et sic hebreorum [illegible] [illegible] [illegible] et tunc fit elevatio, et [illegible] oratio: fac quesumus dne [illegible] hic [illegible] tuum te videntes et [illegible] at offre [illegible] tua sancta et nobis [illegible] hoc sacramentum, tuum [illegible] et devote videndo [illegible] et [illegible] credita sunt [illegible] tua que tu nobis dne [illegible] et [illegible] ardor caritatis tue quam [illegible] elevatio [illegible] ad effectum [illegible], et dulce dine tua, que [illegible] abscondita e [illegible] degustare, ut per hoc sanati [illegible] et [illegible] quos impediunt et retardant ad claritatem [illegible] visionem beatificam [illegible] vivis [illegible] hic [illegible] est et [illegible] [illegible] solent [illegible] [illegible] fiet vera consecratio [illegible] non [illegible] et foram [illegible] debet [illegible] dicens ut [illegible] sic [illegible] et fregit et dedit [illegible] discipulis suis [illegible] complete et manducate ex hoc omnes hoc est [illegible] [illegible] quod demonstrat [illegible] respondet [illegible] quem [illegible] intellectus et [illegible] pronome hoc fiat [illegible] demonstracionem ad intellectum [illegible] ad futurum [illegible] demonstrat aliquid e obiectum [illegible] ad [illegible] [illegible] obiectum [illegible] [illegible] sub hac visibili specie [illegible] ut [illegible] futurum e corpus meum et hoc e verum [illegible] ad sedam [illegible] [illegible] donatum [illegible] est [illegible] potest [illegible] referens [illegible] futurum [illegible] et ita [illegible] [illegible] villa [illegible] est vera [illegible] hoc [illegible] panis e corpus meum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] placiou [illegible] [illegible] corpus [illegible] obiecto fit [illegible] [illegible] hoc [illegible] est mortuum [illegible] platon [illegible] sit vivum et platon [illegible] sit mortuum [illegible] et quantum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] absolute [illegible] [illegible] facit se absolute [illegible] [illegible] platon [illegible] [illegible] fiunt corpus [illegible] [illegible] corpus suum demonstrant et argumenta solventur [illegible] si opponitur de sacerdote qui consecrat [illegible]

Alex' de halis in quarta pte sue sume dicit quod hec oro hoc e corpus meum e significativa et operativa significativa [illegible] operativa ex forme sacramentalis [illegible] [illegible] in institucionem forme [illegible] [illegible] vero [illegible] [illegible] que e operativa [illegible] [illegible] [illegible] hoc e corpus meum hic e intellectualis demonstracio [illegible] [illegible] [illegible] declarat [illegible] petra e [illegible] hoc [illegible] non [illegible] petra [illegible] [illegible] [illegible] petra hec [illegible] non e [illegible] [illegible] ad intellectum [illegible] non [illegible] petra [illegible] petra [illegible] demonstracionem et [illegible] petra e [illegible] demonstrata petra [illegible] intelligere [illegible]

polin

29

Item

demonstracionem ad intellectum demonstratum per significatum proprie [illegible] duo in predicto pane [illegible] corporis et [illegible] corpus non sensibilis sed intellectualis [illegible] de demo[illegible] ista pane [illegible] proprie corpus [illegible] Hoc est corpus meum [illegible] est demonstracio significati proprie [illegible] petra [illegible] regula [illegible] intencio [illegible] [illegible] virtute verborum prolatorum panis mutetur in corpus [illegible] Hoc est corpus meum

principaliter respondendum [illegible] quod sacerdos [illegible] demonstrat [illegible] sacerdos [illegible] non [illegible] [illegible] est [illegible] Hoc est corpus meum [illegible] [illegible] sed [illegible] et de [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] dicit quod ista oracio Hoc est corpus meum sit demonstracio [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad intellectum ita quod sit [illegible] est [illegible] est corpus meum [illegible] supra dictum est [illegible] dicit quod ista oracio Hoc est corpus meum [illegible] demonstrat corpus [illegible] non [illegible] parte [illegible] pronomen hoc sed [illegible] in qua prolata est completa tota oracio [illegible] sicut [illegible] Hoc est [illegible] tunc [illegible] [illegible] non demonstrat [illegible] tunc [illegible] hora [illegible] tunc est prolata et [illegible] videre [illegible] super [illegible] quod [illegible] oracio non causat conceptum ad [illegible] auditoris nisi fuit tota finita et prolata [illegible] [illegible] quod sit [illegible] ad dictionem [illegible] non causat aliquem conceptum nisi dicatur tota prolata [illegible] et oracio et consequenter dicit quod [illegible] pronomen hoc demonstrat corpus [illegible] et sic oracio non causat [illegible] perfectum nisi tota finita et prolata ita ista [illegible] est [illegible] Hoc est corpus meum nisi oracio tota finita et prolata [illegible] dicit quod [illegible] oracio Hoc est corpus meum [illegible] pronomen hoc demonstrat corpus [illegible] [illegible] tota oracio [illegible] fit demonstracio ad intellectum [illegible] [illegible] est dictum [illegible] quod sacerdos non profert [illegible] Hoc est corpus meum [illegible] sed [illegible] quod hoc pronomen hoc demonstrat [illegible] corpus [illegible] ad tota [illegible] forme Hoc est corpus meum non quod prolato solo isto pronomine hoc [illegible] sit corpus [illegible] prolata tota forma [illegible] prolacionem istorum verborum sit transsubstanciacio ad quam ordinatur precedencia [illegible] sanctus Thomas in [illegible] [illegible] notat [illegible] quod forma [illegible] differt a formis aliorum sacramentorum [illegible] quod forma aliorum importat usum materie forma vero istius sacramenti importat [illegible] que consistit in transsubstanciacione [illegible] sacerdos [illegible] [illegible] istud sacramentum non [illegible] actum [illegible] prolacionem verborum [illegible] [illegible] quod forme aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri [illegible] [illegible] [illegible] forma est notandum quod hec forma est forma [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mutacionem [illegible] [illegible] [illegible] designat materiam et non [illegible] [illegible] designat mutacionem [illegible] est sufficiens [illegible] [illegible] Hoc corpus [illegible] designat corpus [illegible] quod [illegible]

[illegible] non habeat suam completionem [illegible] pronomen hoc demonstrat panem [illegible] transsubstanciandum [illegible] [illegible] est sufficiens [illegible] [illegible] [illegible]

demonstratur corpus [illegible] transsubstantiatum [illegible] virtute data [illegible] Hoc est corpus meum [illegible] significatiua hoc [illegible] quod est panis transsubstanciandum in corpus meum et [illegible] intellecta [illegible] virtute [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] virtute [illegible] et [illegible] virtute [illegible] et [illegible] quod [illegible] hoc demonstratur [illegible] panem transsubstanciandum in corpus [illegible] demonstracionem ad intellectum [illegible] [illegible] [illegible]

terra corpus et partes diversarum vocum (?) terrae [illegible] ut ergo sit correspondentia inter signum et signatum [illegible] de corpore et tota terra (?)

partes et forte diversarum vocum [illegible] defectum gravium [illegible] dictam ideo melius de corpore quod caro [illegible] iste est sufficiens ex parte operum quia corporis non [illegible] sit corporis [illegible] vinum [illegible] est satis corporis [illegible] mysterium et ad hoc non posset facere [illegible] simili [illegible] vinum dilectionem (?) [illegible] ideo [illegible] ponere [illegible] est medius. Et tunc est sufficiens excepto effectum proprium [illegible] quia iste effectus scilicet corporis [illegible] est tantae nobilitatis quod non sit [illegible] in [illegible] adeo immediate. Et [illegible] hoc sacramento sit [illegible] ideo conveniens factum est, quod ista forma verborum non [illegible] supra [illegible] de absoluta [illegible] verborum [illegible] perturbant [illegible] Gregorius [illegible] quod [illegible] forma praedicta [illegible] ut [illegible] et super [illegible] debeat firmiter credere de ambiguitate [illegible] quod panis materialis in verum corpus [illegible] et [illegible] utique et continue [illegible] quod totum vinum [illegible] et sacramentum efficiatur [illegible] super quem verba [illegible] proferuntur in [illegible] sacerdos hunc [illegible] pronunciat: hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei. [illegible] panis et vinum in carne et sanguine [illegible] virtute, qua in [illegible] factum est et habitatio in nobis, quia ipse dominus dixit et facta mandat et creata sunt, quae feminam [illegible] in statuam, et aquam [illegible] et virgam [illegible] potest igne de caelo deponere; non ergo non potest panem in carnem mutare. Quis [illegible] audet opinari de illo [illegible] ullum verum est impossibile [illegible] magis est creare quam non est de nihilo [illegible] transmutare, hoc quotidie fit et nemo dubitat, et hoc [illegible] dubitat. Absit, quod ego panem fuerit a accepit [illegible] sicud erat [illegible] dedit, sed [illegible] tante sit profunditatis ut intellectus humanus non sufficiat ea penetrare, sed [illegible] ut secundum Gregorium in instanti [illegible] [illegible] dubitatorum ambiguitate [illegible] fidelium [illegible] caelestium curiae adveniunt [illegible] et ut alias loquitur tota [illegible] [illegible] assistit. Unde Gregorius sic loquitur: Quis fidelium dubium possit habere in ipsa immolationis hora, ad vocem sacerdotis caelos aperiri, in illo mysterio Iesu Christi angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena caelestibus iungi? quod dicit ullus [illegible] [illegible] angelum [illegible] sacerdotes [illegible] sacerdotali [illegible] quorum ministerio panis angelorum vitae mortalibus quotidie praeparatur. O sacramentum pietatis, o signum unitatis, o vinculum

Augustinus in libro de sacramentis [illegible] hic species panis et vini [illegible] videatur [illegible] aliud [illegible] [illegible] [illegible]
Quia virtute fit [illegible] corpus [illegible]

fiebat

*

Gregorius vero [illegible] eodem quo tempore in momento et [illegible] misterio angelorum [illegible] [illegible] et [illegible] sacerdotis [illegible] momento est coram [illegible] in celo invisibile et [illegible] visibile altare.

Basilius [illegible] in [illegible] coram [illegible] ad dexteram presbyteri sacrificantis [illegible] manibus [illegible] complet [illegible]

[illegible] que homine [illegible] misse [illegible] quia angeli videntes [illegible] et [illegible] timore [illegible] [illegible] deus [illegible] vobis ut vos [illegible] tal [illegible] [illegible] pascha[illegible] [illegible] sacerdotum [illegible] [illegible] et officium [illegible] debent [illegible] [illegible] videt [illegible] quod iste [illegible] creaturas [illegible] est dicere [illegible] [illegible] potestate [illegible] sacerdotes [illegible] [illegible] privilegio [illegible] super [illegible] [illegible] ministerium officium [illegible] celestium [illegible] sacerdotes [illegible] privilegium dignitate [illegible] angelis [illegible] archangelis [illegible] creatura [illegible] [illegible] adhuc [illegible] [illegible] ministerio [illegible] angelorum [illegible] [illegible] angeli [illegible] archangeli [illegible] cherubin [illegible] seraphin [illegible] potestate [illegible] angeli [illegible] [illegible] debita [illegible] timore [illegible] et amore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a corporalibus [illegible] debet esse [illegible] multo magis a spiritualibus debet esse [illegible] corporalibus [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] quia [illegible] magis [illegible] [illegible] notandum quod [illegible] [illegible] est [illegible] actum [illegible] ita quod [illegible] et non actum [illegible] [illegible] sicut [illegible] veritate [illegible] [illegible] erroneum [illegible] hoc est corpus meum [illegible] [illegible] quod pro vobis tradetur [illegible] veritatem [illegible] [illegible] caro mea vere est [illegible] quod panis [illegible] quod panis [illegible] caro [illegible] est [illegible] non est simile de pane et [illegible]

Manens quod erat ita factum est eadem quod carnem assumpsit ut sit quod transivit in carnem / quia panis desinit esse quod erat / et ita fit eadem quod transsit in carnem et non tamen quod assumpsit carnem / Igitur studio adducta non sunt que nostri dubitant cum panis convertitur in totum corpus Christi utrum partes panis convertuntur in partes corporis Christi an totum in totum sicut volunt aliqui dicunt an totale transeat in totale an credere iubeant discentes prohibeant / hec tamen quamvis instat in probabiliter salva fide confiteri quod totus panis in totale corpus convertitur ita quod nulla pars panis transit in aliquam partem corporis Christi salva fide / quod ubi panis est consecratur sub qualibet parte totum corpus Christi existit / et sic invariatus tam magnum corpus sub tam parva specie concluditur ita totum corpus sub singulis partibus continetur / Sicut tamen aliqui dicunt quam diu species panis perseverat integre sub tota specie totum corpus existit ubi vero quod in singulis divisionibus incipit esse totum / sed in speculo integro una tamen apparet speciei imago / sed in speculo fracto tot [illegible] apparent imagines quot sunt [illegible] fractiones / sic ista opinio falsa est quia [illegible] consecrationem plenarie incipit sub speciebus panis esse corpus Christi et ad ista verba consecrationis non presentatur in fractione patet quod ante fractionem hostie corpus Christi est in partibus hostie sed post fractionem / Item dubitatur utrum sub hostia consecrata sit Christus quantus

Respondetur quod quamvis eadem quantitate qua est in celo est in hostia / quod quantitatem sua non deponit existens sub hostia / sed non utitur quantitate sua sic quod quantitas faciat ibi distantiam localem / Ita sicut in egressione de utero virginis matris corpus Christi fuit quantum sed non utebatur quantitate / quia clauso utero exivit / sic et hic suo modo est idem / Vnde solus deus / quod hoc est quantus sub hostia qui tamen quamvis non utitur quantitate / sed quomodo hoc fieri potest novit ille qui fecit / tamen nichil est impossibile / Item et quidam inquirunt an sub hostia Christus habeat situm localem ut an dicta debeat quod sedet ut iacet ut stet et multa alia que melius est tacita relinquere / quia temerarie diffinire / talia intellectu apprehendere non possumus sed fide credimus / Nam sicut intellectus capere est in talibus contra rationem sensuum / quia ubi ratio excedit / Ita bestia que tetigerit montem lapidabitur et scrutator maiestatis opprimetur a gloria

Item dubitatur quid sit faciendum si post consecrationem corporis Christi sanguinolentum ut carnem appareat / Respondetur secundum Thoma super iiij° sententiarum d. x sicut [illegible] visus humanus facit sit per inadvertentiam / ideo quod appareat ipse puer / ut scito in originali super sententias de hostia que fit in commemoratione eius [illegible] recondatur quam in ara est obtulit ultra lex sed [illegible] in loco et vase mundissimo et reliquiis sanctis / sacerdotes eandem hostiam putant consecrare alibi ut [illegible] / Item dubitatur plerique ut iiij° sententiarum d. xiij ut patet [illegible] quod [illegible] non [illegible] in [illegible] maister qui ordinatur celebrat episcopus et sed presbiteri ordinati cum episcopo celebrant / [illegible] dubium in [illegible] cum sic illi sacerdotes non potest celebrare

Dubium an Christus quantitative sit sub hostia

An totus Christus continetur in toto et in parte hostie

si forte non ob ea consecratoria proferat quia quamvis iste solus consecrat qui prius pronun-
ciat / cum ergo faciant celebrare an videat sacerdos potest ergo contingi quod ille non consecrat
qui celebrat principaliter et ille consecrat qui secundario celebrat etc. sic per ista intento
celebrationis defraudabitur. Sane dici potest et probabiliter teneri quod simul omnes sive
pariter proferat sacerdotes debent cum dicto vnum intentioni esse et ad illud
instans in quo episcopus verba profert et ibi erit tunc verba consecrationis et intentio eorum
non defraudabitur et satis est quod conceditur. ¶ Consueverunt enim presbyteri cardinales
Romani Romanum pontificem potestatem circumstare et cum eo pariter celebrare ad hoc ob-
dientes apostolorum [illegible] qui domino [illegible] sacrificium dedisse. ¶ Item dubitatur utrum
uno sacerdote deficiente ex infirmitate in missa debeat officium per alterum ex-
pleri. Vide iii. tho. 3a parte q. 83 quod sacerdos cum infirmitate vel mor-
te praeoccupatus fuit ante consecrationem non debet quod per alium suppleatur. Si vero consecratio-
nem iam consecrationem peregit [illegible] vtrumque consecratione debet missae celebratio per
alium expleri ut habetur A. q. 7 [illegible] quid si necesse vel dimiserit
[illegible] ante verba consecrationis totaliter protulerit [illegible] plerique tamen praecedentes
asserunt quod ante sacerdos consecrationem repetere debet [illegible] quam ut [illegible] au-
ctoritas non credere [illegible] quod necesse esse [illegible] dicunt [illegible] porro
quod sacerdos dixerit ista verba hoc est corpus meum et non possit ulterius procedere
quod consula et tuus iudicium ne [illegible] scrupulosus error [illegible] dubitatio [illegible]
[illegible] ulla [illegible] ut iterato [illegible] ut [illegible] oblato studio
[illegible] et super aliud totum officium celebret et totum sumat
¶ Item quaeritur de duobus sacerdotibus quorum vnus simulat se celebrare
et non celebrat [illegible] peccatum mortale alter vero celebrat cum [illegible]
mortale peccatum [illegible] duo [illegible] quis [illegible] corpus
quod ille simulat [illegible] et [illegible] peccatis
[illegible] fraudulenter
[illegible] simulare [illegible] cadit iste vero
non [illegible] nonne [illegible] ¶ Item quid si sacer-
dos infra missam aduertat hostiam non esse triticeam vel vinum esse
corruptum [illegible] petrus de tarantasio quod si ante consecrationem [illegible]
[illegible] hostiam aliam ponat et [illegible] si vero post conse-
crationem id faciat ponendo aliam hostiam et hostiam primam sumat [illegible]
[illegible] aut aliam simul [illegible] aut [illegible] si vero
[illegible] [illegible] doctores [illegible]
tho. iii. 3a parte q. [illegible] quod debet apponi aliam hostiam et consecrare et sumere
[illegible] sumat [illegible] quod multa mirabilia sunt in hoc sacramento [illegible] propter quod
[illegible] ut [illegible] memoriam fecit mirabilium suorum [illegible] quod [illegible]
[illegible] sacramentum memoriale mirabilium debet sane mirabile est quod ad vnum
[illegible] mirabile est quod [illegible]
et id non [illegible] mirabile est quod [illegible] de novo [illegible] non [illegible] fuit
[illegible] mirabile est quod vnum corpus sit [illegible] locis et
[illegible] mirabile est quod [illegible] magnum corpus [illegible] modica
quantitate [illegible] et quod corpus [illegible] tota quantitate sub hostia sic dependit

Dubium

Dubium

Canonem

mirabilia [illegible]

dicitur / et sed unus est in celo / ut hic expedit tamen illi forte sequentia continent / causale
est quia hic dicitur sit sepultus una cum ... vestitus toto / causale est quia totus corpus
inadunatur / et hic dentibus non tangitur / causale est quia aequa quantitas dividitur
/ et contentum sub ea maneat indivisum / causale est quia in qualibet parte sit unum
et eundem cibum in uno comedunt / causale est quia per commixtionem id quod comestum
est integrum persistat / causale est quia anima activa in suos actus exeat / sed
integrum ad sensum / causale est quia vero habeat saporem panis / et vero
sanguinis saporem vini / causale est quia rebus corporat unum est totum multe
mutat speciem / causale est quia alia causa est in corpore vibrantem corporat vibrante sibi
/ causale est quia corpus non augetur ex multitudine hostiarum consecratarum / et ex minima
ex hostiarum sumptionem / causale est quia divisa hostia consecrata sequenta est corpus
/ et hic non dividitur ipsum corpus / causale est quia continet hostia quamdiu
et videtur oculis corpus quod ut tangitur / ut videtur si tamen hic est ... / causale est quia
statim cum desinunt esse species / quia tunc desinunt esse corpus et sanguinem / causale
est quia cum ibi non sit panis et vinum / et quia hic activa eundem effectum habeant
sed per se satiare et inebriare / sed tu posses dubitare quo iure magis
corpus et verus homo et verus deus sub ea specie possit contineri / sed
licet oritur dubitatio / tunc debes admonitionem devotam ... potentiam
dei / cum nichil est impossibile / et hoc nunquam non debes quod ... ra
non habet experimentum / quia alias fides non habet meritum / et humana
et doctoris / Admonitionem etiam debes inovare sanctos precipue
... videlicet Augustinum Ieronimum et Ambrosium qui de isto sacramento salu-
tari ... / sanctos apostolos qui de hoc sacramento et veritate
ipsius ... docuerunt / et quam plures sanctos novi testamenti / qui illud
sacramentum crediderunt et adoraverunt / et in ista fide decesserunt
et eterna gaudia acceperunt / Et si errasset ydolatriam commisisset
in adorando hoc sacramentum ... ad eterna gaudia pervenisset / Et quod
... sunt in sacramento / et ... crediderunt sunt ...
verum ambiguum ... cum fides ... ... sit ...
/ et quia non sit fides ... ... per quam ... posset salvari / ...
... super ... apostolice fidei petram solida stabilitate fundata
... ... potuit ... ... fidei
... quam ... ... apostolis petro ... et paulo / quod ... unum
inviolabile ... ... / non ... ... sacramentum ... accipit / quod actum
creature ... esse ... in uno loco ... ... simpliciter / et ...
sit creatura non ... creator ... ... / quod sit ... / et ... non sit unitus
... ... / ut sit et sit ... posset esse ... ...
loci / et ... ... et ... ... et ...
et ... et ... et alibi sacerdotum ab ... ... celo ... altari et sit sedens
ad dexteram patris / et manet ... ... quod ... ... dei filius
... sacramenti virtute ... sit ... ... existit / et non mirari quod ... ...
... ... sit ... ... / ... ...
... sit ... natus de virgine / ... ... singulis ... est totus
sit ... ... est ... ... / sit non quod ... sacramento eucharistie ... ...

[illegible] ex duobus aliqua sunt in hoc sacramento / quia quamvis materialia / alia occulte / alia manifeste nam sunt ibi
panis et vini que eadem que fuerunt ante consecrationem / scilicet quia tunc videbant / odorabant / et gustabant / et
fractionem audiebant in fundendo et frangendo / et per ea / et eadem sunt post sicut prius / quia sacerdotes rei [illegible]
[illegible] occulte sunt ibi caro et sanguis Christi / anima et deitas / et ipse totus Christus deus et homo glorificatus
[illegible] illas ibidem percipitur aliquo exteriori sensu / sed sola fide / inconcusse assertioni ecclesie et verbis Christi tamen
infallibiliter credimus / et hoc ex miraculis cognoscimus pluribus attestantibus / et omnia illa sunt sub utraque
[illegible] dicendum quia sub specie panis est solum corpus virtute sacramenti / et panis solum convertitur in corpus / sanguis
vero [illegible] directe in ipsum mutatur / et alia tamen sunt ibi concomitanter racione unionis / sed sub
vini est sanguis virtute sacramenti / et vinum solum convertitur in sanguinem / et alia sunt ibi concomitanter
racione unionis / et totus Christus ut verbum [illegible] indivisibilis / eo quod semel [illegible] est racione sue impassibilitatis
[illegible] ibi tamen res sacra contenta et signata / iuxta indubitalem fidem / quam circa hoc sacramentum tenet ecclesia
[illegible] ecclesie / per quam assertionem credimus / et totus est sub tota hostia / et qualibet parte eius simili[illegible]
[illegible] species sacramentales / sit tamen continens contentum / et inter ista duo / duo sunt consideranda
[illegible] benedictum sacramentum / scilicet efficacia / et sufficiencia / sive operacio et significacio / modo racione efficacie
[illegible] est de necessitate sacramenti / sit vna plus quam alia / sunt ambe plus quam vna / sed quod illarum
[illegible] quod efficacia sacramenti non sumitur ex parte signi / eo quod eedem species sunt post consecracionem que ante fue-
runt [illegible] non operabantur effectum sacramenti / et sic neque per ea / Et efficacia attribuitur ex parte contenti / scilicet Christi
[illegible] corporis / qui continetur sub utraque specie / et operatur totalem effectum ipsius sacramenti / et eundem effectum sub
[illegible] sub alia / eo quod eodem continetur sub vna specie sicut sub alia / Sed ex parte signi ambe species re-
quiruntur et quod earum est de necessitate sacramenti / quod ad integritatem et perfectionem / eo quod per ambas et nullam
[illegible] sufficienter et complete exprimitur huius sacramenti significatio / quod sic [illegible] hoc sacramentum sit [illegible] plene
[illegible] digne manducantium spiritualiter / scilicet quod plena sanctitas et refectio / non fiat in solo
[illegible] vino / scilicet in vtroque / non sufficit vna species sola significare [illegible] sit plenarie refectionem / scilicet vna sit
[illegible] cibi sacientis racione corporis [illegible] / et alia per modum potus racione sanguinis / scilicet ambe simul hoc
[illegible] / et ideo ambe requiruntur / Secundo hoc sacramentum sit memoriale dominice passionis / ut est corpus
[illegible] in corpore vulneratum / et in sanguine effusum / Et sub vna illarum specierum significatur vtrumque
sub ambabus insinuatur species panis refertur ad corpus / et species vini ad sanguinem / et ergo
[illegible] completam significationem requiruntur ambe species / Tercio hoc sacramentum sit [illegible] redempcionem
[illegible] et anime / [illegible] significacio non potest fieri per aliquam illarum specierum tantum / sed per ambas simul / quia per speciem
[illegible] corpus / et per speciem vini [illegible] sedes [illegible] in sanguine [illegible] legendi scriptura
[illegible] quod sedes anime est in sanguine / et ex isto primo infert / quod [illegible] aliud requirit ad inte-
gritatem et perfectionem huius sacramenti / alia vero ex parte operacionis / alio ex parte signi / Ergo [illegible] ad in-
tegritatem et perfectionem huius sacramenti ex parte efficacie sufficiat vna istarum specierum / tamen ex parte signi requiritur
[illegible] quod causa carnis [illegible] instituit fieri in celebracione misse / eo quod illa est principaliter
[illegible] passionis dominice / Ergo quod [illegible] sacramenti fieri voluit per sacerdotes / eo quod

dedit eis potestatem hoc sacramentum conficiendi et aliis ministrandi / inquantum eandem ipsis contulit c-
onsecrationem eis tradidit / Et ideo ecclesia inviolabiliter observari precepit / ut sacerdotes missas solemnia-
tes sub utraque specie conficiant et sumant / quatenus faciant sicut Christus in cena confecit et sumpsit / eo quod ta-
les conficientes et mediatores inter deum et populum significarent / et ne sacrilegium committant se privando
et ecclesiam significatam // Ideo ecclesia precepit sacerdotibus publice celebrare eandem populo / inquantum
officiis misse sunt mediatores inter deum et populum / Conveniens est hoc populus quotiens assistens divinis
officiis per signa sacramenti consequeretur eius effectum / inquantum hoc devota memoria passionis et vite red-
emptoris inducat fervorem vel augmentum dilectionis /
Et d. utrum peccator peccet videndo corpus Christi / Respondet Alexander quod licitum est peccatori inspicere cor-
pus secundum intencionem qua institutum est ab ecclesia / quia ex ista inspectione multiplex anime commodum inspicienti
est in isto / primo causa peccatori / tum ex ponderatione caritatis salvatoris / tum ex subiectione beneficii reparatoris
ex recordatione passionis redemptoris / hoc enim dicit impius et peccator in corpore Christi intencionem rea-
lem quod fuit beneficium reparationis / quanta passio redemptionis / quanta caritas salvatoris hec Alexander
Et d. an corpus Christi in ventre sit adorandum / et dicit Alexander v. quod non est adorandum neque est ibi venerandus
exterius / Et racionem ponit / quia non potest constare quod vel quamdiu est in ventre hec ille

est [illegible] et [illegible] sup [illegible] sed [illegible] sup intellectu [illegible] supra [illegible] et
sup intellectum [illegible] [illegible] actiua [illegible] [illegible] delineato [illegible] supra
et [illegible] sup intellectum [illegible] actiua [illegible] [illegible] et intellectum
[illegible] [illegible] sit [illegible] quadam fuit in [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
pre forme Dubitatur vero mirabilior sit [illegible] quod creatio [illegible]
[illegible] imitatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creatio [illegible] mirabilior [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] panis
[illegible] mirabilior [illegible] [illegible] [illegible] actus [illegible] [illegible]
incarnatio [illegible] mirabilior [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et humanitatis et [illegible] panis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
actu [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] altaris [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et manet [illegible] [illegible] altaris [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sacerdotis et sacerdos [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible] elevat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacerdos [illegible] se [illegible] et adorat
hostiam [illegible] [illegible] [illegible] filius dei [illegible] celos et descendit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et adorasset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] humiliat se [illegible] factus obediens usque ad mortem [illegible]
[illegible] [illegible] adorare [illegible] elevat [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] plures [illegible] [illegible] et [illegible] filius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus et [illegible]
adoret et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] salubrem
[illegible] [illegible] ad salutem [illegible] [illegible] ipse sacerdos [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] elevationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
videntibus [illegible] [illegible] sacerdos videre deum et hominem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] elevatur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Moyses [illegible] [illegible] Moyses
et altare [illegible] [illegible] [illegible] filium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
magna [illegible] [illegible] [illegible] panem [illegible] [illegible] [illegible] filii
[illegible] [illegible] [illegible] elevat [illegible] sacerdos [illegible] [illegible]
[illegible] hostia quam [illegible] panis [illegible] [illegible]
[illegible] salvatoris [illegible] [illegible] imitationem [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] imitationem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] videt et non gustabit [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cognoscat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] super altare [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] alexander [illegible] [illegible] Beato
Petro et Michaeli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible]

duobus [illegible]
[illegible]

[V]inum et aqua oblata habent partem. Septima cum sacerdos elevat corpus
in sacrificio monstrans cum oculis ad designandum illam eius obprobriosam
ostensionem qua pylatus iudeis eum ostendit dicens Ecce homo / et
parata est ut Jo. xix. Sacerdos enim elevat corpus in sacrificio
ostendit populo ut eius obprobriosam ostensionem [illegible] vnam
et sit gratiarum actores referunt. Nam sicut iudei tempore
[illegible] genua et veniebant ad eum et dicebant Ave rex iu-
deorum et cum nos videmus sic eum [illegible] et humilitate
debemus flectere genua dicendo [illegible] oratione et humilitate
[illegible] Quia vidi [illegible] de [illegible] hoc ch[illegible]
hoc [illegible] devotum et desiderio [illegible] Et sic [illegible]
et [illegible] voce [illegible] iudei ad [illegible] a pylato
[illegible] cum [illegible] vos [illegible] ad devotionem orationes [illegible] debemus
[illegible] et ad [illegible] elevationis hoc tota [illegible] clamare
[illegible] sacerdos [illegible] et deponit super altare
ad designandum [illegible] et [illegible] fuit [illegible] et sy-
done munda involutus ut ad denotandum [illegible] et super
altare in manus sacerdotis advenit [illegible] dexteram
non [illegible] Et secundum hoc elevationis nola pulsatur
[illegible] ut [illegible] signum [illegible] in veteri
testamento [illegible] sacrificii tubis [illegible] et [illegible]
[illegible] et sepulcro campana [illegible] tuba
[illegible] adorandum deum [illegible] ut [illegible] audito campanae
sonitu ad devotionem et orationem se preparant et [illegible] dyabolus
[illegible] fortiores et [illegible] adversus hostes [illegible]
[illegible] et [illegible] fortes in [illegible] agendo [illegible]
sustinet. Quarta ad [illegible] addimus [illegible]
et ad laudem dei [illegible] hoc elevationis [illegible]
[illegible] ad [illegible] demonstrandum. Secundo ad
[illegible] hoc [illegible]
[illegible] humana [illegible] et [illegible] portant [illegible] ad [illegible]
grandibus tenebris [illegible] eorum [illegible] / sed ad
[illegible] demonstrandum ut [illegible]
[illegible] Aqua [illegible] in cruce [illegible] frat [illegible]
[illegible] et [illegible] sequitur [illegible]
debet devote et inflammando [illegible] sequitur lectura
Alberti que [illegible] principio huius forme [illegible] devo-
[illegible] est [illegible] aqua [illegible] Sed videndum
[illegible] nobilis / Sequitur forma [illegible]
[illegible] est accipiens et [illegible]

misticas ac venerabiles manus suas item tibi gratias agens benedixit dedit[que] discipulis suis dicens accipite et bibite ex eo omnes. Hic est enim calix sanguinis mei, novi et eterni testamenti misterium fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum [illegible] [illegible] per ipsum [illegible] sicut [illegible] consecratio [illegible] sanguinis [illegible] Hic est enim calix sanguinis mei [illegible] adsumere [illegible] [illegible] qui sic exponit Hic est enim calix sanguinis mei [illegible] sanguis meus [illegible] novi et eterni [illegible] testamenti misterium fidei [illegible] habere secretum et ab [illegible] [illegible] [illegible] fidei [illegible] qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum [illegible] et non pro [illegible] quamvis [illegible] adsufficienciam [illegible] [illegible] [illegible] vobis [illegible] [illegible] apostoli erant [illegible] et pro multis [illegible] in remissionem peccatorum [illegible] mortalium et venialium [illegible] sacerdos elevat calicem ut populus adoret [illegible] [illegible] sanguinem [illegible] elevat [illegible] calicem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] misterium [illegible] [illegible] significat [illegible] [illegible] passionis [illegible] [illegible] panis [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] data [illegible] [illegible] corpore [illegible] transsubstanciatur [illegible] sanguinem [illegible] [illegible] renovatur [illegible] [illegible] renovatur [illegible] celebrata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] calicem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deo patri omnipotenti gratias [illegible] gracias [illegible] agens [illegible] [illegible] discipulis suis dicens accipite et bibite ex eo omnes. Hic est enim calix sanguinis mei [illegible] sanguinem meum novi et eterni testamenti [illegible] [illegible] fidei [illegible] [illegible] sanguis pro vobis effundetur [illegible] et pro multis [illegible] in remissionem peccatorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pasca cum apostolis celebraret [illegible] [illegible] pasce [illegible] [illegible] [illegible] pasce veteris [illegible] novi pasce [illegible] [illegible] accipiens panem benedixit fregit et dedit discipulis suis dicens accipite et comedite hoc est corpus meum [illegible] et [illegible] [illegible] bibite ex eo omnes hic est enim sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum [illegible] xxvi et luce xxii

ne [illegible] nob [illegible] adhuc facte [illegible] sanguinem sunt autem hora [illegible]
[illegible] ut vindicta agni [illegible] qui fuit figura huius facti [illegible]
veritas facti [illegible] ultimum [illegible] testatoris memorie [illegible]
[illegible] apostolorum [illegible] erat [illegible] ut frequenter [illegible]
non erat apostolis talis ut ille quos apostoli [illegible] [illegible]

[illegible] et sanguinem [illegible] calicem [illegible]
[illegible] et totum sanguinem [illegible] accipiens et hunc [illegible] calicem [illegible]
aquam [illegible] ponere [illegible] vinum [illegible]
[illegible] et [illegible] ut aut [illegible]
[illegible] debet [illegible] eo quod [illegible]
ut [illegible] ut [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] apostolis [illegible]
[illegible] sanguinem [illegible] erat [illegible] ut [illegible]
[illegible] sanguinem erat [illegible] ut [illegible] et aqua
[illegible] omni [illegible] et omni [illegible]
[illegible] apostolis [illegible] pro [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] et [illegible]
pane [illegible] calicem [illegible] tribulationis et
potestis bibere calicem [illegible] dixit Jacobo et Johanni
[illegible] potestis [illegible]
[illegible] vinum et aqua [illegible] sanguinem [illegible]
[illegible] ut habetur
[illegible] et [illegible] et bibite [illegible] et devote
[illegible] debet [illegible]
[illegible] sed non [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] veritatem [illegible] simplicitatem
[illegible] veritate [illegible]
[illegible] sanctitate [illegible]
habeat [illegible] et accipite et bibite
[illegible] corpus et sanguinem [illegible] et
[illegible] declaratur et
non [illegible] et [illegible] unus
[illegible] sanguinem [illegible] corpus [illegible]
[illegible] et [illegible] sanguinem [illegible] panis et sanguis [illegible]
[illegible] corpus et [illegible] sanguinem [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] panis [illegible] sanguinis [illegible]
[illegible]
[illegible] et vinum [illegible] posset [illegible] una [illegible]

[illegible]

et

d' ostl ĩnol vide qualiter
ifu albti d' ptu

sz a'a hēat opacoy / lauberay tangit / et plures a'ie ~~derivatur~~ quia fit quo ad tesseracõy expectatz a'aly / dico qz va fit sz a'a pta vulto sup debita ma plata ħ'd suad efficacia / qr quedz dictam fit zc est ppleta / sup sua ma hz hec sua ppleta et pfecta opacoy / ~~et~~ ? pmo adora hostia csecrata / nz ~~qz~~ debet saccdos īt csecraꝫ sup itinum / qz ultio sed debes est tal cop pcto

Dz uero dicere cur quo sumitur ppe. la panis / qz vini ut vdq' qz sit corp et sanguis / ~~q~~ uno et totus xp' sumi / quare sub duab sp'ebz fit csecro / vide qz va' csecrat ppe sit supflua. Cur quo h' ulto ad sacrto sz ij signa / qz ut h' debet ac duo sot quia magis csstuit dud h' sacrto dari sub duab sp'ebz quia signif ad h' vide qz sepatum fit csecro corp' et sanguis ad denotandum qz sanguis xpi i passione fuit sepath a corp' sanguis sepat et distancieq / sanguineu sudore effusi fuit sanguis magis grossi ex distancion / flagella cuz cptoy fuit / sanguis capit p spinee corone i passione / clauatro sanguis nerior effluxit polanor / i passione quando sanguis clavis cor et vite effluxit platee tesseratoy / et totus sanguis ipam e cptoy et sepatus fut a corpe / d' ? i memoriam ipsius fit sepatum csecro corp' et sanguis et xp' cuz ~~intima~~ sub utraqz spe utrinqz sit corp et sanguis qz sumit utraqz sz spe scorsu cficit / et ratione supflueret / ut ondat qz xp' totu uitz humane csuit / ut tota vdrmit / panis qz ~~vsit~~ ad carne / vinum ad aiaz / qz vinum sanguineum opatur qz e sedes ale ~~cz~~ leutica xvij° sacris sanguis e hz ut moyses testa / qz caro pro sanguis pane csera deutronomii xij / et panis et vinu scorsum in sacrificio ofertat / ad designanth qz corp et sanguis xpi ad tuitionem corp et ale valeat / ut fi sub alt' utra spe te sumit ad alter tm putaret prtme salutem / ~~Pa~~ ~~a~~ ~~tā~~ et i ~~sesteper~~ corp e plena dotea ūferto / plena cu ūferto e alg et potu q'ilz aut et potu panis et vinu pdcpat e ssa

Et ~~ita~~ alexander de halys qz h' sacrto ad duo pur e institutu / sz ad augmentu caritatis / et sicut fit unio corp e in ssta / cap dz pa / ~~ibid~~ cuz confirmato dn' pdro bur fradz ? date i coh / sz vino signisicata e i sacro corp e sbst panis / qz e verg paules sz vite ~~Joh~~ xv° ego sum panis vivus zc / ~~Pa~~ vo ~~sz~~ quia i stetuit huius sacti sub duplici spe e recordatio ch'isti p deum prop lucz / que fit a e passione sanguis ~~p~~ ~~pma~~ ~~cor~~ xj h' facite quo act e ~~f~~ i az e / et suptu e h' ~~xpite~~ dn ~~luce~~ xxij° glosa prima ~~cor~~ xj ~~memoria~~ i est ute d' ~~depre~~ / hoc

[illegible] sacramentum [illegible] est institutum [illegible]

hoc facite in meam commemoracionem mee mortis / hic species panis est
[illegible] vini / species vini que est sacramentum sanguinis [illegible]
passionis / ex ipso [illegible] fluxerunt de corpore eius scilicet sanguis et
aqua / effusio sanguinis facta est ad unionem corporis / [illegible] ad
[illegible] ad [illegible] / et alia est res duplex scilicet [illegible] huius sacramenti
[illegible] respondens sacramento / ad [illegible] panis [illegible]
facta est unio divine [illegible] ad humanam [illegible] est caput ecclesie
cum membris unita sicut quod signatur in sacramento corporis sub specie panis
[illegible] facta est [illegible] ipso una effusione sanguinis / quod signatur
in sacramento sanguinis sub specie vini / [illegible] corporis sub specie
panis signatur unitio membrorum cum capite / que facta est
in incarnacione / in [illegible] sanguinis [illegible] sub specie vini [illegible]
[illegible] effusione / [illegible] in hoc sacramento [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] est perfectissimus [illegible]
[illegible] / [illegible] scilicet duplex [illegible] sub specie [illegible] ad
utrumque [illegible] in quarto sententiarum / et habetur
in glosa super [illegible] hoc facite in meam commemo-
racionem [illegible] glosa [illegible] sub specie panis / totum sub specie
vini sumatur / [illegible] in cena [illegible] dedit / [illegible] ut
ostenderet totam humanam naturam [illegible] et corpus assump-
sisse / ut utrumque [illegible] / [illegible] duabus speciebus hoc sacramentum
celebratur / ut [illegible] et carnis susceptio [illegible] / et utriusque
liberatio in nobis signetur / Est [illegible] sunt sub duplici specie
signo duplici modo sumitur / scilicet cum facultate sive perfecte
et cum difficultate sive imperfecte / [illegible] veritas [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] cum [illegible] est [illegible] audire
[illegible] / [illegible] cum facultate et [illegible]
[illegible] in vino / cum difficultate in pane / Est [illegible] duplex
[illegible] / scilicet vita et mortem / [illegible] et [illegible]
[illegible] ad mortem fuit [illegible] facta est
[illegible] que fuit [illegible] presentata sub specie panis /
que [illegible] mortem sub specie vini / [illegible] duplex est
[illegible] huius sacramenti [illegible] glo-
[illegible] / [illegible] duabus speciebus sumitur / ut
[illegible] huius sacramenti duplex effectus / ut [illegible] Ambrosius
valet ad tuicionem anime et corporis / et quod sumitur sub specie panis valet
ad utrumque / et sumitur sub specie vini sumitur sub specie panis totus
[illegible] / et in vino sumitur totus et [illegible] sumitur / [illegible]
in pane [illegible] sumitur / alterum [illegible] / scilicet quod
ad tuicionem corporis valere / [illegible] in vino [illegible] sumitur [illegible]

solo significetur quod pro salute animae sumitur. Et hoc tamen [illegible]
sumitur [illegible] in speciebus [illegible] quod [illegible] sub duabus constituit hoc
sacramentum sub duabus speciebus [illegible] sacramentum [illegible] alexandri
[illegible] in summa iiii. Albertus vero magnus tractatu de [illegible]
facto [illegible] dicit quod [illegible] continet corpus suum sub specie
panis sed calix continet sanguinem suum sub specie vini
et utrumque sacramentum [illegible] celebrandum propter [illegible]
statuta apostolorum. Et in ecclesia [illegible] utrumque celebrandum
divisim conficiendo corpus sub specie panis et divisim conficiendo
sanguinem sub specie vini. Et ante sic [illegible] duo et ce-
lebranda constituit ut patet Lucae xxii ubi primo de pane dicitur
Et cenantibus autem illis accepit Jesus panem et benedixit ac
fregit dedit que discipulis suis et ait accipite et comedite hoc est
corpus meum. Et postea [illegible] divisim ab illo dedit de calice. Et
accipiens calicem gratias egit et dedit illis dicens bibite ex
hoc omnes hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur
in remissionem peccatorum. Mathei xxvi divisim [illegible] de commune
corpore [illegible] et de sanguine [illegible]. Et manducan-
tibus illis accepit Jesus panem et benedixit fregit dedit [illegible]
et ait sumite hoc est corpus meum. [illegible] perfecto sequitur de calice
sic dicitur. Et accepto calice gratias agens dedit eis et biberunt
ex eo omnes, et ait illis hic est sanguis meus novi te-
stamenti qui pro multis effundetur. [illegible] autem expressius habetur Luce
xxii de confectione corporis de pane dicitur. Et accepto pane
gratias egit et fregit dedit eis dicens hoc est corpus meum
quod pro vobis datur hoc facite in meam commemorationem. [illegible]
[illegible] perfecto [illegible] dicit de calice sic. Similiter et calicem postquam
cenavit dicens hic est calix novum testamentum in sanguine meo qui
pro vobis fundetur. Et apostolus [illegible] accepit quod [illegible] sub [illegible] panis
corpus [illegible] dedit et sub altera specie vini tradidit sanguinem
[illegible] constituit. Et ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nobis [illegible] praecepit. Et [illegible] corpus et
sub altera [illegible] sanguinem [illegible] [illegible]
[illegible] quia [illegible] et [illegible] valde [illegible]
[illegible] [illegible] spiritualis [illegible] sacramenti [illegible]
facta [illegible] distinguitur [illegible] spiritualis [illegible]
[illegible] spiritualis [illegible]
[illegible]. Et [illegible] baptismo dicitur esse spirituale [illegible]
[illegible] spirituale [illegible] sed [illegible]. Et in [illegible] confirmatio
dat incrementum [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] in eucharistia [illegible] spirituale. Et [illegible] dat
spirituale [illegible] sub elementis visibilibus [illegible] et

De [illegible]

simez

ceterae sacra / quod sacrum est sub tali consimilitudine non sufficiat / sufficere aut non in ex[illegible] iuncto visibili et tactili / ad [illegible] alimentum adhuc perfectum non possit perfecte sufficiant [illegible] elemento tactile et visibile / quod elementum tactile et potum sit sacra / Aut iunctum [illegible] spirituale non perfecit sed potum sit sufficientia sit et iunctum corporale perficit potum est sic per iunctum corporale potum ad perfectum iungi / ita in iuncto spirituali datum est potum spirituale ad perfectum iungendi spirituali / quia a iuncto diverso diversa operatione in satisfactione est et locationem iungendi ~~[illegible]~~ diversa operatione a [illegible] forma [illegible] [illegible] ut in communicatione sunt et membrorum / sequitur aut [illegible] [illegible] et per [illegible] ad autenticitatem / quod est diversae operationes [illegible] consistere [illegible] facta vel facienda ad [illegible] [illegible] possit [illegible] alteri sup / et quia [illegible] [illegible] [illegible] perficiat / [illegible] oritur aliud dubium / quod quia [illegible] [illegible] / an debeat dici verum sacrum vel plura / Ad hoc videtur quod quia ad [illegible] est tantum unum sacrum / quod unum et [illegible] utraque [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] aut [illegible] [illegible] sit [illegible] / quod [illegible] diversa sacra sunt [illegible] [illegible] / quod sacrum [illegible] [illegible] active vel sacrum [illegible] / ut [illegible] sacrum sufficientiae active [illegible] [illegible] diversa sacra [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] est unum sacrum / quod unum est sufficiens [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] perficiunt nobis quaecumque [illegible] / ut perficeret nobis quae sunt [illegible] [illegible] sacra [illegible] / sit [illegible] ad [illegible] sive sufficiendum / sed [illegible] [illegible] ut [illegible] sacrum sit [illegible] ad [illegible] / et [illegible] / Alexander de Hales in quarta parte sive summe dicit quod hoc sacrum [illegible] [illegible] [illegible] veniat [illegible] [illegible] ab unitate [illegible] [illegible] sufficiente et [illegible] / in [illegible] non [illegible] ut veniat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] sacra sunt [illegible] [illegible] sacrum et non [illegible] / [illegible] quod est sacrum et [illegible] / aliud quod est [illegible] et non sacrum / unitas sacri est [illegible] quod est [illegible] quod est [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacra ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacra [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] et veritas [illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sacrum [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

Et ideo qui semel et iterum in quotidie sunt de ecclesia sacerdotes stat
in terra. Postea sequitur quod de ecclesia sacerdos sit et sic sit secundum veritatem
administratum. Secundum Alexander in summa. Circa ista verba libro de modo
de pluribus [illegible] sumitur quoad modum sumendi et ista sumendo
per se fructu ad actum quod est etiam ex sola fructu que ista exigit circa
effectum salubrem sed pauci ut manifeste declarant verba textus.
Secundo ista sumendo per se fructu ad effectum quod est etiam accipiendo
salubriter et [illegible] et gratias agendo sumendo textus debet quis
esse et effecte sanguinem sed corpus. Tamen secundum [illegible] pulchre tractatum
est [illegible] vero devote hunc institutum summum sacramentum. Sed re
vera de angelis [illegible] de petro [illegible] immolatum agnum
typicum cum [illegible] suis comederit [illegible] et [illegible]
[illegible] sacrificiorum in quibus figurabatur statuit verum et [illegible]
sacrificium sui corporis et sanguinis. Unde omnium sacrificiorum legalium
in [illegible] [illegible] ecclesie [illegible] in vero devotorum
offertorium [illegible] sacrificium [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] offerunt et [illegible]
offertur. Patet etiam ex [illegible] ad [illegible] accipiant apostoli
eucharistiam non eos accepisse eucharistiam [illegible] sed [illegible]
[illegible] modo [illegible] a [illegible] accipi
placuit [illegible] ut honorem et reverentiam [illegible] sacramenti [illegible]
in os [illegible] corporis dominici [illegible] et non [illegible] ut [illegible]
acciperent [illegible] quemadmodum [illegible] faciebat de nobis apostolus ait
[illegible] ad [illegible] [illegible] vobis [illegible]
[illegible] apostoli non erant [illegible] corporis et sanguinis
[illegible] vide [illegible] modo [illegible] debere
[illegible] [illegible] ad hoc [illegible] ut [illegible]
[illegible] semper corpus [illegible] sed hoc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ullum [illegible]
aut proposito quantulumcumque [illegible] missa celebrare presumat.
[illegible] [illegible] acto [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] hoc sacramentum [illegible] et [illegible] ad hoc [illegible] acto
[illegible] in operibus [illegible] a nobis volunt imitari et
non [illegible] [illegible] [illegible] quod nos [illegible] non [illegible]
[illegible] ambulabat super aquas quod nos facere non possumus [illegible]
[illegible] debemus. Illa enim [illegible] fuit
[illegible] ad [illegible] sacramenti institutionem non [illegible] nobis [illegible]
[illegible] [illegible] sacramenta [illegible] fuit autem [illegible]
[illegible] plura [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] fuit [illegible] sacramentum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sacramentum [illegible] [illegible]
[illegible] memoria [illegible] apostolorum [illegible]

qui erat sobrius pro cena, sed an quod nobis ut frequenter
non vere ... non erat talis ut ille quos super hoc facto arguit
apostolus. 1 Cor. xi. Convenientibus vobis ... non est
dominicam cenam manducare. Unusquisque suam cenam presumit ad
sumendum ad manducandum, et alius quidem esurit, alius autem ebrius
est. Subiungit Et accipiens et hunc preclarum calicem in sanctas
... accepit calicem in manus et sic eundem esse quem accepit
in cena in manus suas. Hunc et eundem intelligendum est non identitate
metalli, sed ~~[illegible]~~ representacionis misterii continentem
eandem naturam, scilicet vinum de genimine vitis. Sic ipse
expressit Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque
... in regno dei. Vinum quod calix continet vinum
de genimine vitis, sed et illud non vinum ... aliquid
... supplementum ..., quamvis ... sed ... et
... calicis esse eundem ... non
in ... sed eundem sanguinem quem ... volunt et ...
vitale ... suis fidelibus in remissionem peccatorum. Et notandum hunc
preclarum calicem ... de preclaro ... preclara puritate sanguinis
... in tali ... rapiendam ... sanguis ...
... nobilissimi poculi nobis ... nobilissimo
et preciosissimo ... de preclaritate huius calicis ... Et
calix meus inebrians quam preclarus est. Et dicit hunc calicem
... calix ... poterit
liquorem et ... passione ...
... potestis bibere hunc calicem quem ego bibiturus sum. Et hic de calice
passionis ... antiquam consuetudinem ... dabatur amarum
potum de calice. Et calix a calida pocione ... mensurate
fidelibus ... deus non permittit nos temptari ultra quam ... et potare
possimus ... calix ... tempore ... ut dicamus ... pre-
bet plenum calice id est vino et ... liquore de calice. Et ...
ea ... calix sanguinis mei ... applicando ad ... sanguis
et passio. Et hic de calice a calida pocione quia sanguis ... ad ...
... amorem et devocionem provocat ut a mensurate ...
... voluntate ... consummatum ...
... non ... volo ... et ...
... calix ... nobilissimum poculum ... a ... et ... et
... dicit ... gratias agens ad ...
nos ut ... [illegible] ... manica
[illegible] ... separatur ...
[illegible] ... in calice ...
dote ... sanguinis ... [illegible]
... [illegible] ... sufficiencie
dictum est. Dedit discipulis suis intelligere non vinum purum, sed

sanguine sub specie vini [illegible] sacra[illegible] quamvis dominus dedit discipulis
[illegible] sub [illegible] panis et vini [illegible] ipsis et [illegible]
[illegible] [illegible] panis et non [illegible] vini et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad huc hodie [illegible]
ipsis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] questionem [illegible] et [illegible] [illegible]
dominus accipite et bibite ex eo omnes [illegible] [illegible] [illegible]
teste salvatore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filii [illegible]
[illegible] et pane [illegible] zacharie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] frumenti [illegible] et vinum
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in sanguine testatur [illegible]
vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Et [illegible] dominus
[illegible] [illegible] eorum et bibentes [illegible] [illegible] vino et salvabit
eos dominus deus eorum [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potus bibetis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bibetis [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] sanguinem bibunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] sanguis meus [illegible] sacerdos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sanguis et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
est calix sanguinis mei [illegible] sanguis meus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] ad
[illegible] [illegible] hic est calix sanguinis mei et non [illegible] [illegible]
hic est sanguis meus [illegible] hoc est corpus meum [illegible] [illegible] hic [illegible]
sanguis [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calix [illegible] calix
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] sanguinis
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] corpus meum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] ad [illegible] sanguinis [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] hoc est corpus meum [illegible] [illegible] [illegible] hic est calix
sanguinis mei et [illegible] testamenti [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in
remissionem peccatorum [illegible] [illegible] [illegible] sanguinis [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] novi et eterni testamenti [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic est calix sanguinis
mei [illegible] [illegible] [illegible] est non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] novi et
eterni testamenti ad [illegible] ad [illegible] et ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et non [illegible] [illegible]

Hic est calix sanguinis mei etc. Sed et ista: Hoc est corpus meum
intelligere persona Christi a sacerdote ut sic in ipso sacerdos credat facere
que Christus dicebat et faciebat consecrando et consecrando corpus et
sanguinem suum. Hec audiens presentes, ad quos possumus sic meum
est meum. Per hunc ipse sacerdos illa protulit et cohibet verbis
modo sacerdos dicens et proferens [illegible] dicit: Hic est calix sangui-
nis in consecratione ipse vox [illegible] mutata est. Et quia alteri
verba dicta aliquid que facerent sacerdotem a persona Christi vere
vel dicit: Dominus de sacerdotibus sermones meos quos dedit vobis tuum in persona
desiderii corporis tuo: Hoc est nomen meum et unicam tuam. Attra-
ctam crucem super altare meo. Item si vinum sit contrarium: Quia hoc
etiam premissum. Item de ipso dicitur qui manducat carnem meam et bibit meum
sanguinem, in me manet et ego in eo. Multo magis sacerdotes
consecrantes et distribuentes premissum vivunt. Et ideo sacerdos hoc est calix
sanguinis mei etc. ita dicens, ita consecrans, ita faciens, ipse Christus
dicit, consecrat et facit, quia in illo manente et hoc agente in persona
sacerdotis et sacerdote in persona Christi in quibus actu consecratio. Item de hoc erat
in ultima sua cena paschali, et ipsa forma verba [illegible] legitur
de quodam monacho ordinis cisterciensis monasterii [illegible]. Hunc
in illo sacerdos singularem gratiam adeo in missarum celebratione
ut et verbis crederet et factis que gerunt et proferunt in missa
officio et dixit sicut ille horum plenior intellectus, ad eum in
actu consecrationis vera de sua consecratione proferret. Nam quoddam ostendit
ille et in mente cogitatum. Item ista autem visio est ad primum in
te. Et tunc in illo [illegible] quasi in mentibus orabat, precabatur dominum Ihesum Christum
gratia tua cum fides veram et per caritatem habet beatitudinem
vivere. Sed tamen domine Ihesu Christe a te maneam et dare largissime com-
pensa gratiam perfecte via post vite remedium et
ille quod in missa celebraret, et ad eam veniens consolationem visus est
eum quod in prophetaret etiam videt se totum hostiam, et totum cor-
poralibus distincta eadem illa loca occuparet, ita in ipso sacri
dotis corpore quod in hostia salutari potuit ipse sacerdos in
se habitare et summi virtutis digna hic completum, aut sicut
veri documenta modo hic legitur tunc complesset. Ideo
ut talem et verum hic vivens huic hic fide gustaret sicut
[illegible] figuram et materiam, que scitur ipsum
non negari. Dum ista visione duorum corporum unum locum duo
corpora apparebat, in quo predicto [illegible] voluit, ipso vero esset
conspicue in actu consecrationis. Beata igitur cum est duo

Dei cum apostolis quem elegit dominus in sacerdotem sibi. Beatam Mar-
tham nutricem et beatissimam unionem electam genus sancta
apostoli a quibus genus electum regale sacerdotium. [illegible]
sacerdotibus quos elegit vos dominus in sacerdotem sibi. Et vos sancti
vocabimini domini ministri dei nostri. Honorate ministerium vestrum
quia [illegible] suscepit vos in honorem dignitatis non eum magnificatam
et tantum actibus vestris custodiam et [illegible] voce la-
borum vestrorum ab magno ministerio revocatis et homines [illegible] multis
modis [illegible] et seducti [illegible] inde fructibus ex
bonis operibus vos consideratis. Confitemur deum et patrem omnium
qui est [illegible] et [illegible] dicitur ultimum novum et
eternum testamentum. Testamentum est ultima bonorum dispo-
sitio morte testatoris firmata. [illegible] sit constitutio [illegible]
de ordinatione bonis [illegible] littera firmata
veteris fidei et legis [illegible] est testamentum novum. novitatem vite
continens et hereditatem [illegible] et [illegible] fidelibus distribuens
et promittens et hoc virtute mortis [illegible] sanguine eius
Christi [illegible] testatum dedicatum est in sanguine. Vetus
autem testamentum confirmatum est in sanguine animalium quod immola-
bat Moyses. [illegible] accepit sanguinem [illegible] cum aqua [illegible]
et [illegible] aspersit dicens hic est sanguis testamenti quod ad vos
mandavit deus. Et [illegible] Moyses quia
[illegible] novum [illegible] testamentum dedicatum et confirmatum
est in morte et immolatione et sanguine. Et hoc testamentum
dicitur novum quia homines ad novam vitam ponit [illegible] ad vitam
gratie et glorie. De hoc testamento novo predixit Jeremias. Ecce
dies veniunt dicit dominus et consummabo super domum Israel et
super domum Iuda testamentum novum [illegible]. Et hoc testamentum
[illegible] novum [illegible] ultimum [illegible] testamentum [illegible]
mobile [illegible] quia testatoris morte firmatum et [illegible]
et eternum [illegible] testamentum [illegible] et promissio [illegible]
admodum [illegible] apostolus [illegible] testamenti mediator est ut re-
promissionem accipiant qui vocati sunt filii hereditatis. Et [illegible]
[illegible] sanguinis novi et eterni testamenti. confirmatio
novi et eterni promissionis [illegible] et promisit [illegible]
manducat carnem meam et bibit sanguinem meum habet
vitam eternam [illegible] testamentum [illegible] quia non
est [illegible] et irrevocabile [illegible] veteris legis [illegible] revoca-
bile et eternum [illegible] testamentum promittebat [illegible] temporalia
novum [illegible] promittit eterna [illegible] quia sit [illegible] ultimum

non est eternum. Secundo testamentum dicitur novum respectu veteris testamenti et dicitur eternum respectu [illegible] aperte [illegible] quia permanebit et non revocabitur. Et hoc est quod [illegible] Hebreos [illegible] dicitur quod sit novum veteris testamenti quia sicut testamentum prius successit testamentum novum sic sit novum illud erit testamentum eternum quod erit [illegible] illud post expressit. Item cum sacerdos [illegible] eternum [illegible] misterium fidei id est sacramentum secretum fidei quia per [illegible] ad panem et [illegible] sacramentum sacrum [illegible] veteris testamenti ab [illegible] et fide antiquorum [illegible] patrum [illegible] tamen [illegible] [illegible] non sunt misterium fidei [illegible] ad sacramentum et ad sanguinem [illegible] sacramentum [illegible] fidei [illegible] et [illegible] fide hoc sacramentum ut comprehendat ut intelligat [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] veritatis et caritatis [illegible] cum [illegible] corde [illegible] sacramentum et non [illegible] sacramentum et [illegible] est [illegible] et non sacramentum. Dubitatur quare non dicitur misterium caritatis [illegible] Crisostomum [illegible] sunt [illegible] [illegible] caritatis et [illegible] quare baptismum non dicitur misterium fidei [illegible] in fide [illegible] et in fide [illegible]. Ad hoc [illegible] de [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] de misterium fidei [illegible] [illegible] fide [illegible] comprehendat [illegible] [illegible] Item in [illegible] et multis [illegible] glosa [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videamus [illegible] [illegible] [illegible] erat et filius [illegible] futuros quales nos esse speramus [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Dubitatur [illegible] et non [illegible] ad [illegible] dicitur [illegible] qui tollit peccata [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] sanguinis [illegible] non erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] sit [illegible]

Dubium

Dubium

X Sed dicitur [illegible] quod [illegible] detruncatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] basilica [illegible] dicit a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab angelo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud et [illegible] [illegible] [illegible] Sed postea a [illegible] [illegible] [illegible] est in [illegible] [illegible] apud [illegible]

Sed dices quod est remittere peccatum et quid non remittere. Respondet Richardus quod remittere peccatum, quantum ad eius [illegible], est nolle hominem obligari ad penam eternam. Sed non remittere peccatum est velle obligare hominem ad penam eternam [illegible]. Unde peccatum multis dicitur remitti per baptismum [illegible] qui [illegible] fuit [illegible] et [illegible] naturaliter [illegible]. Unde remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum [illegible] per elemosinam et opera caritatis [illegible] sicut aqua extinguit ignem, sic elemosina [illegible] peccata. Unde Daniel dixit Nabuchodonosor: elemosinis redime peccata tua et iniquitates tuas misericordiis pauperum. Daniel [illegible] [illegible] perfecti latronis teste deo / qui a [illegible] affectum [illegible] non [illegible] mala in dictis suis [illegible] per [illegible] confessorem et penitentem [illegible]

peccatorum totius mundi. [illegible] hic magis ad [illegible] est in consecratione sanguinis et non in consecratione corporis [illegible] pro vobis [illegible] quia non [illegible] quod in sanguine magis [illegible] pro [illegible] non [illegible] per [illegible] effusus de corpore. [illegible] non [illegible] habere aliam formam consecrandi [illegible] hic est sanguis meus novi testamenti qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum ut [illegible] non [illegible] ut [illegible] plures [illegible] habent formam [illegible] traditam a beato paulo et eadem forma intellectua [illegible] verba licet non sit eadem verbis. Sequitur in remissionem

peccatorum [illegible] non quod peccatum [illegible] remitti [illegible] quo ad culpe [illegible] et quo ad debitum pene [illegible] sanguinis [illegible] remissionem pene et culpe [illegible] pena [illegible] ut daretur gloriam [illegible] effusio quippe sanguinis iusti pro [illegible] iniustis tam dives fuit ad pretium ut si universitas [illegible] ullam penitentiam [illegible] retineret. [illegible] dubitatur utrum aqua ad vinum [illegible] in sanguinem [illegible] dicitur quod [illegible] sacrum sanguinis est [illegible] [illegible] eo quod aqua [illegible] non [illegible] et post consecrationem existit species aque et quo separatur a vino [illegible] in vinum [illegible] propter non [illegible] sanguinem bibit sacerdos nisi [illegible] post consecrationem [illegible] per [illegible] supra sanguinis non [illegible] in [illegible] die celebrare sacerdos ac si [illegible] bibisset non deberet celebrare. An forte sic vinum transit in [illegible] aqua [illegible] ablutionem [illegible] baptismi quod [illegible] audeat definire. [illegible] aliud in [illegible] utrum [illegible] resurgens ex mortuis sanguinem [illegible] quem [illegible] effudit [illegible] capillum de capite non [illegible] quanto magis sanguis [illegible] non [illegible] effusus [illegible] de veritate [illegible] [illegible] Melius est deo [illegible] committere quam [illegible] definire [illegible] nephas est [illegible] quod [illegible] [illegible] aqua [illegible] [illegible] de latere [illegible] aqua [illegible] non attendit [illegible] de latere [illegible] duo sacra [illegible] sacrum [illegible] in sanguine et sacrum [illegible] aqua [illegible] cum baptisant [illegible] sed [illegible] [illegible] quod [illegible] fuit ex aqua [illegible] non absurde videtur quod [illegible] ad vinum [illegible] in sanguinem [illegible] quod [illegible] transit [illegible] vinum et vinum [illegible] sanguinem quamvis [illegible] dubitet aqua [illegible] vinum transire [illegible] vino modicum aque [illegible] aut plus aque quam vini [illegible] sacrum [illegible] ibi vini [illegible] aqua [illegible] sapore.

[illegible] est discernere inter bonum et malum [illegible] petri est in [illegible] in eligendo / et est [illegible] libero arbitrio / [illegible] et [illegible] liberum arbitrium est flexibilitas [illegible] / ad id quod est arbitrium [illegible] ex [illegible] est completa opere illud quod indicatum et electum est et ita est in voluntate / [illegible] actus sit velle et nolle [illegible] est ut in obedientie / et est in irascibili et concupiscibili / [illegible] id quod [illegible] inordinate vult voluntas non [illegible] sed in eo concupiscit seu delectatur [illegible] sed in sensualitate [illegible] [illegible] potest [illegible] obiectum ad imperium voluntatis / non expectato [illegible] in libero arbitrio et in voluntate / in [illegible] completa [illegible] petri [illegible] [illegible] propter principalem libertatem agendi / [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[Right margin:] penitentem [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apostolus [illegible] [illegible] et [illegible] ut [illegible] sit [illegible] per [illegible] vite et [illegible] et [illegible] sic [illegible] [illegible] sanguis [illegible] apostolus non [illegible] [illegible] [illegible] sacerdos [illegible] Iacobus in Canonica [illegible] quod a vobis [illegible] sacerdotes [illegible] [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iacobus in Canonica [illegible] petrum ab herode [illegible] [illegible] remissionem etiam [illegible] [illegible] et dimitti [illegible] per [illegible] pro fide [illegible] latroni dictum est Math. xxvii: hodie mecum eris in paradiso etc.

Sed dices an omnes videntur [illegible] peccati susceptibiles [illegible] quod [illegible] voluntas dat eis libertatem agendi / et [illegible] voluntas est [illegible] et [illegible] petrum in [illegible] [illegible] seu indicante / et petrum consistit in [illegible] /

vini teneat. Dubitatur quid est faciendum sacerdoti si post consecrationem corporis comperiat vinum esse obmissum. Dicunt aliqui quod vinum apponere et super id consecrationem repetere. Alii dicunt quod apposito vino pane consecrato sit in patene sit dimittendum sit quod sacerdos sumere ergo non [illegible] in dubiis quod maius videos [illegible] sacerdos [illegible] et ergo Gelasius papa et divisio unius eiusdem [illegible] sine grandi sacrilegio fieri non potest aut ergo integre sumat aut ab integris arceat. Et magis ergo vinum sine liquore consecrat pene eius est propter quod abstine a sacramento non enim quod sacerdos aut [illegible] papa debet aut ab [illegible] est abstinendum. De hoc tamen dubio plenius vide Thomam de Argentina super iiij^o sententiarum. Et tamen dubium [illegible] quid valet [illegible] die parasceues quod tunc vinum in calice [illegible] et host[ia] a [illegible] consecrata [illegible] ut in [illegible] et hec [illegible] cardinalis dicunt [illegible] talem vinum non consecratum [illegible] Aliud est consecrationem. Ad aut [illegible] consecrare quod consecratione [illegible] mutaciones [illegible] panis consecratur [illegible] [illegible] consecracionem non [illegible] quod si vinum est contacta hostie consecrate tunc [illegible] posset ablucio sumi [illegible] sacro sanguinis quod flos [illegible] quod ab [illegible] vini consecrati quantum ad modicum ad hoc calicem et [illegible] in [illegible] vinum non consecratum ex contactu vini consecrati [illegible] in calice [illegible] consecrare et alius liquor est consecratum et in [illegible] [illegible] mille hostie consecrarent ad contactum unius hostie consecrate quod est falsum et hereticum. Dico ergo [illegible] quod [illegible] hostia in parasceue mittitur in vinum non consecratum. Et quod per hoc significatur quod [illegible] eadem die totus in meroribus fuit ut erat in agonia tribulacionis ut signatum fuit Jone primo. Dixit tollite me et mittite in mare. Et ideo [illegible] dicit per [illegible] Salvum me fac deus quoniam intraverunt aque usque ad animam meam. Ut aliter [illegible] hoc designetur quod [illegible] parasceue tota sue sanguine madefacta. Dubitatur si una gutta vini post consecrationem [illegible] in [illegible] quid fiet de illa gutta ut ergo transeat in sanguinem [illegible] non [illegible] dicitur quod transit in sanguinem [illegible] super illa gutta verba consecrationis non sunt [illegible] ut [illegible] quod non transeat sed commisceatur sanguini quod tunc ista gutta seorsum manens a sanguine segregata [illegible] non [illegible] quod ponamus quod vinum consecratum rubeum et

Gutta superflua sit alba / certum est / quod gutta non apparet alba
seorsum ¶ Et ideo volunt asserere quod sit aqua pura / et
aque benedicte contactu esset benedicta / sic vinum
perfecti contactu esset consecratum et transit in sanguinem / quorum
assertionem nimium suffragari [illegible] Innocentium qui respondet quod
illud vinum non transit in sanguinem ut sanguis coniuncte
sed utrasque species in sua natura permanet et accidentibus ipsorum
vini commixtum corporali quod solet late undique circumfundi non
madidans confusum / sed tantum actualiter vinum appositum
videtur aspicere quod unde vinum / quod si aqua pura fuerit appo-
sita vini saporem assumit credit quod non miraculo / et
utique super consuetudinem operari ¶ Alii dicunt / quod si gutta ad-
dit vino consecrato / illa gutta quantum quasi ad speciem cor-
rumpitur vino miraculo speciebus remanentibus / quod contingit
speciebus ipsorum vini / ¶ multum de vino ponitur ad unam
guttam sanguinis / sed sit ablutio tunc non desinit esse san-
guis / quod species vini in gutte sequitur et sanguis absor-
bere a multo vino apposito / ¶ Et nota quod secundum consuetudinem
multarum ecclesiarum / post consecrationem calicis elevatur / licet sanguis
[illegible] in [illegible] videri non queat / cum non habemus oculos
lincei / tunc ista elevatio est convenientior quam [illegible] de latere
christi elevati in cruce effluxit sanguis et aqua / unde quod
iste sanguis [illegible] est adorandus / aliqui vero non elevant
ultra caput / quod credo propter periculum et negligentiam evi-
tandam / esse inventum / [illegible] contingit / quod quidam sacerdos
cum [illegible] susceptionem corporis [illegible] calicem super caput elevat
et sic ad calicem et sanguinem [illegible] signum [illegible] super
caput vellet / sanguis sacratus super caput effundit propter
maximam negligentiam commisit / ut hic credo tamen
ministerio / propter cum [illegible] mysterium [illegible] esse / quod [illegible] layci
hic sacratum sub speciebus vini non conspicitur [illegible] et [illegible] ele-
vationem super caput non [illegible] / valeat vero quantum
possit / quod elevatur calicem [illegible] / secundum [illegible]
[illegible] elevat calicem coopertum / ad [illegible] quod illud
sacratum distillium [illegible] effundit [illegible] quod hic sacratum
[illegible] / et sanguis [illegible] latent / et sub
speciebus illis sunt [illegible] sed et [illegible] ut [illegible] vilhelmum

io ad designandum quod sepulto domino clauso monumento
ut dicit Mathei [illegible] alii dicunt elevat calicem discoopertum quia
hec panis et sanguis fuit visibilis et visibiliter
in cruce effusus [illegible] quod velamina sepulchri ablata
sunt que ipsum tegebat vel nunc abducto velo domini
presentia [illegible] hec quotienscumque feceritis in mei
memoriam facietis. Exponunt sic hec id est hanc hostiam
quotienscumque obtuleritis feceritis id est conficietis et
manducabitis in mei memoriam facietis id est mee
mortis et passionis memoriam habebitis. Unde origi-
nale habet hunc [illegible] et in [illegible] clausula ubi
consecrationis corporis [illegible] sanguinis [illegible] Et ideo per [illegible]
calicem dici debent quod [illegible] talis [illegible] consecrationis
Christus dedit suis discipulis et sacerdotibus novi testamenti
[illegible] sacrificium oblationem quotienscumque memoriam passionis
offert deo patri placationem sed passione filii sui
placatum factum est super genus humanum. Et ideo dicit in me-
moriam mei id est mee passionis et mortis facietis [illegible] hoc
sacrificium cottidie memoratur et cuius passio [illegible] moritur
Unde apostolus ad Corinthios xi° dicit: quotiens-
cumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis
mortem domini annunciabitis donec veniat. [illegible] quod et
dominus dicebat hoc facite in meam commemorationem. Hac ulti-
ma sui memoria nobis dominus dereliquit. Quemadmo-
dum si quis peregre proficiscens aliquod pignus ei quem diligit
dereliquit ut quotienscumque illud conspiceret ipsius amicicias
debeat memorari, quod pignus si perfecte diligit absque
fletu ut magno desiderio nequit aspicere. Ideo quod
salvator hoc sacramentum instituit [illegible] veniat [illegible]
transeat [illegible] hoc modo ad patrem ut visibilem sui me-
moriam commendaret quod memoriale si perfecte [illegible] dili-
gimus absque fletu ut magno desiderio ut suspirio offerre
non debemus ut potest. Et nota quod memoriale triplex habe-

3a memoriale passionis Christi

mus de passione [illegible] quantum ad visum scripture et picture
[illegible] imagines crucis in libris et ecclesiis depinguntur
ut in memoriam [illegible] nos deducant. Secundum memo-
riale habemus quantum ad auditum [illegible] predicatorum
de domini passione devote audimus. [illegible] quantum ad gustum

et hoc quo ad sacramentum altaris quo ad partes que patent exterius. Et quo
ad oblacionem huius sacramenti debet commemorari ipsius excellen-
tissime caritatis qua christus sua passione demonstravit per quam
et deo patri placavit pueris offerens. Ita nullum sacramentum est
isto salubrius quo peccata purgantur virtutes augentur et
mens omnium carismatum spiritualium habundancia impinguatur.
Illud etiam ita est quod est ad delendum peccata tam vivorum quam
mortuorum. Sed oblacio eucharistie in missa secundum quod finaliter ibi
adest qui peccata dimittit. Ideo bonum est et salubre ut
quilibet in ordine sacerdotali constitutus studeat se ad hoc sacramentum
percipiendum per vite sanctimoniam et devocionem ita aptare ut
valeat ad remissionem suorum peccatorum accedere. Michi
namque ait [illegible] est ut bonum quod quisque sperat post mortem
per alios fieri tam in missis legendis quam aliis piis operibus
agat ipse per se dum vivit. Unde beatus Gregorius in ultimo dyalo-
gorum sic dicit: pensandum est quod tucior via sit ut bonum quod quisque
post mortem suam sperat agi per alios agat ipse per se dum
vivit. Beatius quippe est post resolucionem carnis liberum exire
ex hac vita quam post vincula libertatem querere. Debemus
itaque presens seculum tota mente contempnere, quottidiana deo
lacrimarum sacrificia offerre, cottidianas carnis eius et
sanguinis hostias immolare. Sed necesse est ut cum hoc agimus
nos metipsos deo in cordis contricione mactemus, quia qui
passionis dominice misteria celebramus debemus imitari
quod agimus. Item in alio loco sic dicit: Si quibus sacerdos peccator
[illegible] non sit cottidie celebrare, debet ne privet sanctam
trinitatem maxima laude et gloria, quia maiorem gloriam
trinitati deo exhibere non potest quam in misse officio, quo sac-
rificium laudis scilicet ipse dei filius deo patri offertur. Et ne privet
angelos leticia, vivos gratia et mortuos venia.
Inter cetera opera meritoria principatum tenet missa. Secundum (margin: lectura Alberti)
lecturam Alberti [illegible] per quam cenavit [illegible] hec per confeccionem
sacri corporis tangit, per confeccionem sacri sanguinis, et ceterum hoc tangit
septem per ordinem: [illegible] constitutorum, tactum virtutis [illegible]-
torum [illegible]tudine gratiarum actorum, [illegible] bydictorum, [illegible]
in[illegible] forarum sanguinis, et effectum sanctificatorum. De pro-
horum dicit [illegible] quia sibi bonitate et caritate et utilitate

bonitas enim fecit sanguinem communicari. Prima sed dicit Crisos.
Bonus est bona adulter caritas fecit nobis sanguinem fundere sed
dicit Jeremie xii Tradidi dilectam animam meam in manus ini-
micorum eius. Tertius autem divina fecit vinum in sanguinem converte-
re dicit Joh. vi caro mea vere est cibus et sanguis meus
vere est potus. Propterea cenatum est utraque cena sa-
[illegible] et totum suum ultimum enim post omnes cibos hoc sacramentum
tradit ut arcius imprimeret memorie discipulorum. 1 Cor. xi
Quocienscumque manducabitis panem hunc et calicem domini bibetis
mortem domini annunciabitis donec veniat. Quartus autem
sit fecerat Christus dicta de cena in qua sacra cena institutum est
ab ecclesia [illegible] ut hoc sacramentum ieiuno ore a fidelibus acciperetur
[illegible] infirmitatis aut exposcat [illegible] [illegible]
[illegible] apostolus 1 Cor. xi quamvis ieiuni sacramentum acci-
[illegible] convenientes vos in ecclesiam [illegible] non est dominicam
cenam manducare [illegible] suam cenam presumit
ad manducandum et alius quidem esurit alius vero ebrius est.
Accipiens et hunc calicem [illegible] calicem de quo [illegible]
[illegible] et [illegible] veteris testamenti tangens [illegible] claro
dixit Luc. xxii non bibam a modo de hoc genimine vitis
de isto [illegible] dicat usque dum [illegible] in regno dei hoc est in
celesti [illegible] [illegible]. Et ideo Math. xxvi dicit usque dum
bibam illud novum vobiscum in regno meo. hunc [illegible]
calicem quotidie bibit et [illegible] bibit [illegible] [illegible]
[illegible] quam [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] caritatis calicem accedit [illegible] salutare
accipiam et nomen domini invocabo [illegible] ut [illegible]
[illegible] hoc exponitur sic [illegible] [illegible] [illegible] vino
[illegible] ut [illegible] posset in suum sanguinem convertere [illegible]
de [illegible] [illegible] sanguinem [illegible] [illegible] enim [illegible]
[illegible] sanguinem [illegible] [illegible] gaudens [illegible]
[illegible] apostolus Heb. [illegible] [illegible] gaudio sustinuit [illegible]
[illegible] benedixit [illegible] benedictionem [illegible] a quo [illegible]
nobis [illegible] benedicto salutis. [illegible] xxvi dominus
benedixit [illegible] [illegible] valde magnificatum [illegible] [illegible] autem
fit [illegible] ut significaretur benedicta a primo [illegible]
[illegible] sacramentum utrum autem signo benedixit
ut vero [illegible] virtute sue deitatis hoc vero vinum in suum sanguinem
transmutavit [illegible] ut [illegible] non est [illegible] et [illegible]
[illegible] expositionibus modum meliorem [illegible] [illegible]

~~Reddit~~ reddidit non vendidit sed donavit hoc est gratis dedit
unde I Cor. xi° Ego accepi a domino quod et tradidi vobis
discipulis suis quibus soli dati fuerunt Math. vii Nolite
sanctum dare canibus et margaritas nolite spargere
ante porcos dicens assessum sacre in scripturis Capite
assessum I Cor. iiii° Sic nos existimet homo ut ministros
christi et dispensatores misteriorum dei Et bibite ad con-
solacionem meam Eccli. xxiiii Qui edunt me adhuc esurient
et qui bibunt me adhuc sicient Ex eo tamen sanguis
datur sine distinccione declaratur quod veritate quia
non est personarum acceptor deus Luce Hic est calix san-
guinis mei Intelligitur legis hoc est calix qui est sanguinis
mei qui vere potus est in redempcionem peccatorum Hebr. ix°
Sine sanguinis effusione non fit remissio Apoc. i° Di-
lexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine
suo Et quia nullus lavatur a peccatis nisi mundus lavet quia peccatum
mundum inclinat Ideo necesse est ut sanguis bibatur ut mundus lavet
Et usque hic meo modo fuerit sacti terminat quia ... est sicut corpus
et non amplius extenditur De effectu autem sanguinis quod
super in loco posuimus iam inducit quorum primum est quod
testatur nobis hereditatem secundum quia declaratur in misterio sed
tertium quia remissionem peccatorum generatur autem quia ad memo-
riam reducat domini mortem De primo dicit novi et eterni testa-
menti autem dicitur quia vita et effectu est novum apostolus
xxi dicit qui sedebat in throno Ecce nova facio omnia
Ysa. xliii Ecce ego facio nova et non in memoria
priora neque ascendet super cor Jere. xxxi novum super vete-
rem veterem pariet Eternum autem dicitur quia nunquam alterum testati
ut sancta capiet super ordinacionem sed super ordinatum est sacris
veterem legis Jere. xxxi Ferient feriam dominus non evellet
et non desistet in perpetuum Ysa. lv Feriam vobiscum pactum sem-
piternum Hebr. x Una oblacione consummavit in eternum sanctificatos
Et ideo dicitur testatum quia sanguine confirmatum est omne testa-
tamentum promissiones Hebr. ix Testamentum in mortuis confirmatum
est alioquin nondum valet donec vivit qui testatus est Ideo
Zacha. ix dicit Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti
vinctos de lacu in quo non erat aqua hic [illegible] pre-
serat quia vinctos de lacu miserie eduxit per sanguinem
misterium fidei semper enim dicit agnitio misterii quia est secretum
quia secretum fuit quomodo morte vita eterna et sanguine
peccatorum sanctitatem Et in nullo hunc nunc suspectum

scrutatur videbatur. Ut dicit Iob xxviii^o c. profunda fluviorum
scrutatus est et produxit abscondita in lucem. Fluvii enim sunt
fluenta voluptatum quorum est profunda sapientia in qua est sanguinis Christi
et de peccatis est ad iudicium. Et sic profundo omnia mysteria fidei sunt re-
velata. Sic ergo est sanguis testamenti eterni et misterium fidei
Heb. xiii. Deus autem qui eduxit de mortuis pastorem magnum
ovium in sanguine testamenti eterni etc. In sanguinis providus et
apulus cum de esse perfectores sanctitatis et fidei Deum ihesus
et sacerdos et in digno sanguine redemptor et preciosus bonus
sit extractum pro nobis ut effusus est sufficit. Et hoc vult hic xxvi
Matth. in remissionem peccatorum et fidelis ac sanguine est qui
est precium redemptionis. I Petri i^o non corruptibilibus auro vel
argento redempti estis sed precioso sanguine tanquam in maculati
etc. Et novem sunt dicta seriatim ad ardorem devotionis in mente ac-
cendendum ad passionem memoriam faciendam. Tren. iii^o Recor-
dare paupertatis et transgressionis mee absinthii et fellis.
Et respondet propheta memoria memor ero et tabescet
in me anima mea. Hec breviter de confectione sacramenti transierimus
ut per offerentem misse specialem de hoc tractatum longum facerimus
pro ipso sacramento in sex generalibus ponimus, scilicet in quo ho-
mine, in quo domini, in quo tempore, in quo communione, in quo sacrificio,
in quo sacramento. Et singulorum que species et dubia et ipsa et
effectus solent questionibus et ille tractatus suplebit plura
quia hic breviter est transiectum. Sed cum hic ille tractatus pastor finisse
ultra dicta oporteret quod ad offerentem misse non multum videntur
pertinere.

Et quod dictum est contra Fratrum assertionem sanguinis domini accipite
et bibite ex eo omnes. Et Ioh. vi. Nisi manducaveritis
manducaveritis panem hunc et calicem biberitis etc. Ex
quibus auctoritatibus et aliis quamplurimis nonnulli vicle-
fiste et husite putant se demonstrare quod populo com-
municare sit de precepto legis evangelice

Questio

Cetasione eorum et confutationem errorum ipsorum movetur
ista questio. Utrum de precepto legis evangelice sacramentum
eucharistie dignissime communi populo sub utraque specie sumendum
sit de necessitate salutis. Et arguitur primo quod sic. Quod sic
dicitur de baptismo Iohannis iii^o Nisi quis renatus fuerit
ex aqua et spiritu sancto non potest intrare regnum celorum.
Ita etiam dictum est Ioh. vi^o Nisi manducaveritis car-
nem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis

Iterum ... sed sub utraque specie ... Baptismum de sacramentis necessarijs ... Nisi manducaveritis corpus et biberitis sanguinem eius non habebitis vitam in vobis. Et hoc non fit nisi sub utraque specie, quia corpus non manducatur nisi sub specie panis et sanguis non bibitur nisi sub specie vini. Secundo quia sic sacramentum constat sub utraque specie consecrandum et sub utraque specie ministrandum et nos tenemur ... sumere ... accipiendo ... sic ... Et evangelista ... Matheus xxvi dicit: Cenantibus illis accepit Ihesus panem et benedixit et fregit dedit discipulis suis et ait: Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum, ut habetur Mathei xxvi et Luce xxii. Item etiam Paulus apostolus ... docet sumendum sub utraque specie I ad Corinthios xi dicit: Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis etc. et post pauca dicit: Quotienscumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat. Et ibidem: Probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat. Item Beda ... super illo evangelio Cum venerit paraclitus etc. dicit: perfecta vite ... christianorum ecclesie ... Et ... non dubitandum ... vestigia ... ad corporis ... sanguinis ... spiritualem ecclesie ... sub utraque specie ... debemus ... Item Augustinus in libro sententiarum Prosperi dicit: Dum frangitur hostia dum sanguis de calice in ora fidelium funditur quid aliud quam dominici corporis in cruce immolatio eiusque sanguinis effusio de latere designatur. Item quod Augustinus dicit quod sanguis ... in ora fidelium et hoc non fit nisi sub specie vini ... ministrandum ... et ... quod sub utraque specie. Et ultra ... ... et ... allegat ... allegatur. Et ... ad ... ... Item ... in Sophonia dicit: Sacerdotes eius ... et ... ... Item quod dicit et ... ...

et talis patet esse iniustradi plures auctores sequi in alegat quas transeo quia ea [illegible] videlicet. Septimo Gregorius in omelia pascali dicit quid sit sanguis agni non iam audiendo sed bibendo didicistis qui sanguis super utrumque postem ponitur quando non solum ore corporis sed etiam ore cordis hauritur. Et circa hoc misterio nobis cum quo vos certi sumus eundem carnem corporis salute perpetua sanguis eius non iam in manu infidelium sed per fidelium ora fundatur.

8 Octavo Cumbrensis in de [illegible] et notificandus quod confidere sanguis est in remissionem peccatorum confidere [illegible] sicut petro suo debes accipere medicinam etc.

9 Nono Crisostomus in suo dyalogo libro iii° capitulo ii° dicit illud esse misterium quo nichil nec salubrius ut ea quod bona sunt permissa domina videlicet nemo enim valebit ingredi in regnum celorum nisi ex aqua renatus fuerit et spiritu. Et quod manducat domini carnem nec bibit eius sanguinem non habet vitam eternam quam per nullum alium quam sancta conficiuntur manu sacerdotis. Item ecce quo dominus necessarium est ad salutem manducare carnem domini et bibere eius sanguinem. Non autem bibitur sanguis nisi sub propria vini etc.

10 Decimo Albertus Magnus in tractatu suo de dignissimo eukaristie sacramento dicit: pro to petant quam magnum ad corpus sumere et perpetrat ultra ad quam sanguis proprie pertinet ad hoc fiendum: quod est sanguis incorporat nobis [illegible] et eo clarius quam sit cibo et potu corporali quod incorporant corpori debet fieri nobis [illegible] ad corpus et sanguinem [illegible] quibus nos incorporamur. Aut [illegible] ad vitam quod pereunt, quod superius quod clarius esse debeat, quod sanguis est qua pro corpus cum membra plura dicit est incorporandum plura [illegible] dicta domini Albertus alegat ad idem [illegible] solucio stabit in solucione [illegible] dicit.

11 Undecimo sanctus Thomas in iiii parte summe q. lxxix art. ii° dicit quamvis totus Christus sit sub utraque specie non tamen frustra. Nam primo quidem hoc valet ad representandum passionem Christi in qua fuit sanguis separatus seorsum a corpore et ideo in consecratione sanguinis fit mentio de eius effusione.

12 Duodecimo hoc est conveniens usui huius sacramenti ut seorsum exhibeatur fidelibus corpus in cibum et seorsum sanguis in potum. Tertio quantum ad effectum est conveniencia dare [illegible] quod corpus hoc est exhibetur pro salute corporis et sanguis pro salute anime etc. Sic allegat ad hoc sanctum Bonaventuram, Nicolaum de Lira, sanctum Thomam et multos alios sanctos et doctores quorum omnium est par solucio ut patebat. Et eo non oportet ea recitare quod esset nimius longum. Item allegat ad hoc plures canones diversorum apostolorum quorum nunc unde

Mansuetor ad propositum Pelagium ipse [illegible] Et ponitur
confectionem de iure consuetudinis aut sit consuetudinem cum
quod de supposito tamen non sacerdos portionem a calice sacri cruoris
abstineat, quod procul dubio, quo non [illegible] quam superstitionem docent
asserit aut integrum sacramentum accipiat, aut ab integris arceatur
quia divisio unius eiusdem quod mysterii sine grandi sacrilegio
non potest pervenire. Contra quod et quacumque committitur ad hoc
summa sacramentum sub utraque specie. Ad hoc ius videtur quod ex precepto Christi
et dictis sanctorum et [illegible] laycorum et summorum pontificum
et [illegible] ecclesie statutis et decretis sit de necessitate salutis quod
sub utraque specie. Contra [illegible] est quod [illegible] ecclesie hec observat et
[illegible] hec observat quod non celebrantibus et [illegible] volentibus
[illegible] porrigit sacerdos sacramentum sub sola specie panis quod non faceret
si esset de necessitate salutis sub utraque specie. Glossa. Respondendo
ad questionem dico quod [illegible] ex lege divina ut ex Christi
precepto [illegible] absolute necessarium sumere hoc sacramentum eukaristie
[illegible] gratia [illegible] facies sufficiens [illegible] quam [illegible]
[illegible] utrisque [illegible] salutem et dubie [illegible] sumere illud sub
quo ex lege divina [illegible] gratia [illegible] habendi non est ex
lege divina [illegible] salutis [illegible] quod sub illo potest homo
seu [illegible] salvandus sed ex lege divina [illegible] gratia
habendi et [illegible] sumere [illegible] sub receptione [illegible] faciunt
baptismus quod hoc sacramentum [illegible] et [illegible]
[illegible] puer baptisatus [illegible] [illegible] est
[illegible] gratia baptismali et [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] postea [illegible] puer statim post
baptismum decedere et quod an salve. Et si sic tunc salva sunt
[illegible] non est de necessitate salutis ex divina lege sumere eukari-
stiam. Sed dico quod talis puer non salvatur et [illegible] decedit [illegible] gratia quam
in baptismo recepit et ultra habet peccatum actuale ut originale
[illegible] finaliter in gratia et sic [illegible] culpa dampnatur quod est
[illegible] et [illegible] sumere [illegible] et [illegible] Augustinus [illegible] boni-
facio contra pelagianos dicit [illegible] illud [illegible] parvulos vitam habere
non posse [illegible] corpus et sanguinem [illegible] quod adulti [illegible]
[illegible] et statuto ecclesie obligantur [illegible] ad minimum semel
in anno sumere [illegible] sacramentale [illegible] utrumque [illegible]
[illegible] quod non est ex lege divina et ex precepto de necessitate salutis
[illegible] sumere hoc sacramentum sub [illegible] sub utraque [illegible]
puer salvatur in gratia baptismali et [illegible] salutis sacramentum
[illegible] possent dari plures casus quo adultos non contingit

sumi ab adultis ut dicit, tenet ex ordinacione ecclesie que sunt pre-
cepta ita potuit constitui et firmari prout et videbitur congrue fidelium
saluti. Racio 2a, quod non est licitum populo laycali communicare sub utraque spe-
cie patet quia est contra generalem et approbatam consuetudinem universalis ecclesie que lau-
dabiliter servanda est sicut lex. Et hec est contra prohibicionem sacri generalis concilii Constancien-
sis. Ad 2am dicitur quod non dicit quod esset licitum communicare sub utraque specie. Et non
fuit responsum sed dicit quod non esset licitum sic facere ymo esset peccatum et
contra generalem consuetudinem universalis ecclesie. Et quia ideo concilium
dicit quod asserere aut dogmatisare quod ex precepto Christi sit de necessitate
salutis populum communicare sub utraque specie hoc est falsum et erroneum et
ut tale condempnavit. Ad melius intelligendum illud de communione sub u-
traque specie. Est sciendum quod barones regni Bohemie regi Romanorum
et Ungarie constitute in generali concilio exhibuerunt unum libellum
continentem plures quam nongentas auctoritates quibus putabant
sequi quod ex lege Christi et ex eius precepto esset de necessitate salutis
sumere hoc sacramentum sub utraque specie. Et quod omnes laici tenentur sub utraque specie
communicare. Et compilator eiusdem libelli per quas posuit multas auctoritates
biblie, canonum et doctorum, scribunt ultra medium libelli sua [illegible]
[illegible] dicens: [illegible] sacris scripturis doctorum [illegible] actoribus
sacrorum canonum et usu ecclesie primitive ac decretis pape luce clarius
quod communio venerabilis sacramenti et sanguinis domini nostri Jesu Christi sub utraque specie pa-
nis et vini cunctis Christi fidelibus ministranda est [illegible] et lex veritatis
et institucione ac exemplo domini nostri Jesu Christi et suorum apostolorum ac ecclesie primi-
tive, que per ullam ecclesie romane consuetudinem quantumcumque vetustam
aut cuiuscumque romani pontificis aut generalis et synodalis constitucionem sanctorum
aut decretorum potest infringi tolli aut quovis modo cessari et annichi-
lari ut constat ex fide katholica. Et auctoritatibus supradictis. Et con-
sequenter alegabant ad hoc plures auctoritates. Hec verba compilatoris dic-
ti libelli in quibus videntur due conclusiones. Prima est de necessitate
salutis et de precepto Christi ac exemplo constitutum populos fideles communicare
sub utraque specie. Secunda conclusio quod usum communicandi populos sub utraque specie la[illegible]
potuit nec potest nec potest tollere aut annichilare seu cessare sum-
mi pontificis auctoritas, generalis concilii aut consuetudo quecumque ecclesie uni-
versalis. Et hec conclusiones ambe sunt false et erronee. Et pro probacione [illegible] que
est contra doctrinam doctorum [illegible] in [illegible]
[illegible] Thomas [illegible] Alexander de Hales Petrus de Tarentasio Richar-
dus de media villa et quilibet eorum approbat illam laudabilem ecclesie consue-
tudinem scilicet quod ipsa ecclesia communicat populos sub specie panis. Et ex eadem appro-
bat sanctus Thomas in 3a parte summe q. [illegible] et assignat causas quare congru-
um est et expediens ut fiat [illegible] Et ille magnus
doctor Alexander de Hales in suo [illegible] recitat hanc histo-
riam videlicet quod aliquibus religiosis [illegible] ut sub utraque
specie sumerent sacramentum. Et modo ipso sacerdote cum eis celebrante [illegible]
faceret fractionem hostie [illegible] visum est [illegible]
aquas [illegible] sed cum iungeret partes hostie [illegible] visum

tollere

reintegre
est reiterare. Et 2º illorum temptatorum et peccatorum fuit penitus satisfactum,
fuit enim per hoc eis ostensum quod sub specie panis sumunt non solum corpus Christi
sed eciam sanguinem et totum quod in calice sub specie vini est, et consequenter dictum
posterius predicta eorum conclusio et determinacio in qua illi contra-
riam quod eam ut falsam et erroneam condempnaverunt. Secundo probatur quod illa con-
clusio est erronea, quia si ut dicunt adversarii communicacio laicorum sub utraque specie
est de precepto Christi, et [illegible] communicando sub sola specie panis est contra divinam
legem, tunc omnes layci iam a longissimo tempore citra dampnati, eo quod hoc sacramentum
non sumpserunt, ut summe desideraverunt, vel sibi ministrari petiverunt sub utraque
specie. Sic tenebantur ex lege divina, quorum contrarium adversarii nec dicunt nec sentire audent,
quia non habuerunt super hoc consciencie, sed crediderunt se bene facere, ut excusavit
eos ignorancia. Contra 2m adversarios, si de precepto Christi explicite in sacra
scriptura patet, quia qui vult legem facere, excusaretur si quis ignoraret fornicacionem simplicem
esse prohibitam lege divina, non per hoc excusaretur a peccato mortali si fornicaretur.
Item si prelati docent populum suum quod corpus solum esset tractandum et populus sic credit,
non excusatur a quo peccato, quia quod hoc facit eciam illud, quia cecus cecum ducens
ambo in foveam cadunt. Si ergo preceptum est Christi et lex divina
sit communicare sub utraque specie, non excusatur non communicando aut non petendo
vel desiderando huiusmodi communionem, sicut non excusantur adulti qui ex
ignorancia non baptizantur, vel desiderant baptismum, si habent in potestate
excusatur, aut eciam pueri, aut eciam ille qui cognoscit fornicariam
alias non facturus. Secundo si esset ut dicunt adversarii, tunc eciam omnes sacerdotes
qui a principio huius consuetudinis communicandi sub specie panis usque nunc
curam receperunt animarum, et si mortui omnes essent dampnati, eo quod tamen
adversarios obligabant populo ministrare sacramentum sub utraque specie, et hoc
facere neglexerunt, immo facere noluerunt, et populum privabant per re-
sumpcionem [illegible] sacramenti precepto, et impediverunt in augmento salutis
sue aut in totali salute. Et hoc fuisset eis magis peccatum sic spoliare
quemque suo honore aut rebus aut iure quod habet ad quam possessionem est
mortale peccatum, quanto magis spoliare homines salute aut iure
quod habent per preceptum tante rei. Et quomodo sacerdotes non solum non mi-
nistrabant populo sub utraque specie, sed eciam docuerunt populum quod licitum est
communicare sub una specie tantum. Et quod non esset eis sacramentum sub duplici specie ministrandum
hoc tenent sic acceptum. Et in hoc [illegible] peccassent docendo
errorem contra divinam legem et faciendo contrarium [illegible] communionem
ista aliis rebus. Sicut utique magnum esset peccatum si prelati docerent
gregem suum quod esset licitum fornicari aut furari aut se vindicare
[illegible] sic aut dampnare totum populum laycalem et secularem clerum
a longissimis temporibus. Et hec sunt evidentissima et luce clariora
intelligentibus [illegible] omnibus, et nichil fundat argumentacio quam [illegible]
habent talem probacionem [illegible] hoc si facile est videre. Si [illegible]
aut [illegible] generat [illegible] contra veritatem [illegible]
[illegible] scripturam. Si esset de lege divina et ex precepto esse
communicare sub utraque specie, tunc adulti tot layci quam clerici [illegible]

a longissimo tempore errassent in fide et pertinaciter tenuissent et de
fendissent heresim quam tenuissent et credidissent aliorum qua
legittime dure et preceptores eorum quam prelati et doctores clerici et
layci seculares et religiosi crediderunt et credunt defenderunt
et defensare [illegible] ac populum docuerunt et docent quod layci non
teneantur gustare sanguinem ipse et quod non sit preceptum christi et quod
fuit et sit error hereticorum [illegible] sanguis ipse gustare ut desidera
te sanguinem et apostoli habe[illegible] vita aliquam in re aut
in voto manducando corpus et bibendo sanguinem eius sacrame
taliter sub specie vini et [illegible] populus hic fuerit credidit taliter edocta
a clericis et prelatis hic autem quis videtur esse quod illud articulum
vnam sectam ecclesiarum quo cum esset aut tam longo tempore fuisset
vna que non esset ut fuisset vinculo fidei colligata a
que est secta ab antiquo tempore fuisset quo ad omnes adultos
hereticos ut ut [illegible] introductum sit et vlterius ut ab omnibus
revocetur tenetur et credetur sed ab heresi huius a quibus [illegible] et [illegible]
sentes et [illegible] per [illegible] se [illegible] populus sub vna specie panis fuisset
aut esset error et quod ipse preceptum numquam fuisset sic velut in
ecclesiam introducta ut ab omnibus credita fuisset observata
et peccata ita longo tempore cum esset et diu fuisset [illegible]
vim et permissio [illegible] actuum xiii et postea [illegible] hereticalis
doctrine non prevalebit adversus ea et [illegible] tribus ipso
esset ad ydola [illegible] deus sibi reservavit septem milia virorum
qui non curvaverunt genua sua ante baal ut [illegible]
calo [illegible] [illegible] deus repulisset plebem suam et dere
liquisset ecclesiam sectam et ea sic habuisset [illegible] [illegible]
tam longo tempore [illegible] omnes adultos ac [illegible] [illegible]
Et sic deus dixit [illegible] manducaverit [illegible] [illegible]
Ego sum panis vivus qui de celo descendi si quis manduca
verit ex hoc pane vivet in eternum et ulteriam fecit ibi men
tione de potu sanguinis quo [illegible] quod digne manducat corpus
sub specie panis duntaxat et quo an tantum habeat vitam
in se [illegible] ex hoc [illegible] [illegible] sic [illegible] non [illegible]
to de necessitate sanguinis [illegible] habeat ipse vitam [illegible] et
salutem et tamen non sumpsisset in forma [illegible] sed panis [illegible] aut [illegible]
quod tantum non habeat ipse vitam nec salvabitur [illegible] quod textu
ita allegatus illud scilicet ego sum panis vivus [illegible]
manducaverit ex hoc pane vivet in eternum [illegible] cum manducet
cum [illegible] et si ex hoc non habebit vitam spiritualem
[illegible] dictum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] stabit ad antecedentem [illegible] adversarios [illegible]

Sicut misit me vivens pater et ego vivo propter patrem et qui man-
ducat me et ipse vivet propter me. Iterum non facit mencionem de potu
et solum ait qui manducat hunc panem
vivet in eternum non facit mencionem de potu sed solum de manduca-
cione et si adversarius vult illos textus glosare tunc eos alterius tex-
tus scilicet ubi manducanti tamen solum hoc admittit glosate
auctoribus contra Augustinum et innumerabilium doctorum. Et quod super con-
suetudine universalis ecclesie que est contraria legum et preces [illegible] propter quod [illegible]
falsa erronea et irracionabilis est gelo contra adversarios [illegible] dicunt
quod ritum communicandi populos sub utraque specie sit de veritate evangelii
et de precepto Christi et ideo de necessitate salutis. Patet secundo quod dicta consuetudo
ecclesie fiebat eciam a laycis tale communicatio sub utraque specie permitte-
re solebat aut propter certa tunc bis fiebat et sic predicto sic
dicta consuetudo erat sacerdotes communicatos. Nunc vero dicta etc contra tacitis in-
struit opposita consuetudo quod [illegible] apud omnes est tale communicatio sub
utraque specie presumptuosa temeraria scandalosa sediciosa et
contraria tractaria ritum et ecclesie determinacionem reducta sic
communicationis. Item patet quod licet peccent layci qui sic communicant et
peccant etc et errant qui docent laycos hujusmodi communionem sub utraque
specie utilem esse aut licitam multo tamen plus peccant et errant
qui docent et tenent ipsam esse necessariam ad salutem ex precepto
divino et ubi vero sic quod patet quod falsa est adversariorum gelo et quod
continet intollerabilem errorem. Et quod secundum eorum gelo ritum com-
municandi laycos sub utraque specie non potest potuit aut poterit tollere a-
nullare aut cassare consuetudo suum potestatem aut decretum generalis
conciliis aut consuetudo universalis ecclesie. Illa enim gelo
dicitur quod eorum gelum quod tamen falsa sit aut constat ex predictis erit
eciam illa falsa et erronea et eius contradictoria est vera scilicet illa
hunc ritum communicandi populos sub utraque specie potest et potuit ecclesia
tollere et mutare ritum communicandi sub sola specie panis.
Et licet hoc satis patet ex predictis tamen addo esse adhuc breve
probacionem et quod dicitur quod ecclesia non posset nec potuisset ritum
communicandi sub utraque specie tollere et mutare ritum communicandi
sub una sola scilicet panis hoc esset precise ex hoc solo quod ille ritus
est de precepto Christi et de lege divina ut est dicta prius que forma
hic alegat et hic pro. Cum tamen probatum est quod ritus ille non
est ex precepto divino constat quod ecclesia potest et potuit illum ritum
tollere et mutare et ut fecit ex probabilibus causis quas doc-
tores ad hoc alegant videlicet quod de consensu Christi consuevit et
desuper fiat consuetudo ad suam determinatam obligacionem. De eo
de xij c° consuetudine [illegible] ut sacris canonibus nec
humanis legibus consuetudo obviare nostre ecclesie fundata
est. Et Augustinus ad Cassellanum presbiterum dicit consuetudines

Caveamus quae sunt contra fidem catholicam nichil usurpare de-
nostrat. Et iterum ad eundem dicit: in hiis verbis de quibus nichil constituit
divina scriptura mos populi dei et instituta maiorum pro lege tenenda
sunt. Et sic [illegible] similiter ista et consuetudinem contemptorum
ecclesiae coercendi sunt. Hiis sic dictis est respondendum ad argumenta contra oppo-
situm argumenta quibus adversarii nititur suum propositum probare. Et singulorum
argumentorum solucionibus respondebit. Item cum sic fratres conantur primo per ipsi-
us argumentum ad suum propositum. Primum eorum argumentum [illegible]
dicunt ex Johannis auctoritate vi: Nisi manducaveritis carnem filii
hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Hic
videtur plus sonare prima facie adversariorum propositum, et quo ad
[illegible] tendit cum solucionem, sequitur [illegible]
[illegible] est unum hinc [illegible] visibilis panis et vini
[illegible] manet est sacramentum visibile [illegible] veritatem
[illegible] inter speciem quam sensibilibus [illegible] quod sacramentum
[illegible]. Et huius sacramenti duae sunt res, una
contenta res et signata, et ista est vera caro [illegible] quam de virgine
et verus ipse sanguis qui pro [illegible] fudit. Alia res
huius sacramenti est [illegible] sacramentum [illegible] sed non contenta scilicet et
est unitas ecclesiastica [illegible] vocatorum iustificatorum
et glorificatorum. Duae res [illegible] explaz
ad Ephesios [illegible] et eius sanguinem ut illa
quae [illegible] est et sepulta et sanguis qui [illegible] effusus
est [illegible] et [illegible] in misterio [illegible]
[illegible] et sanguis meus vere est
[illegible]. Et nisi manducaveritis carnem filii hominis et
biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Et Johannis
[illegible] distinguenda [illegible] species
visibilis panis et vini [illegible] caro [illegible] et eius sanguis
et tertia est caro [illegible] in misterio et sanguis in misterio [illegible] est
[illegible] est sacramentum et res [illegible]
[illegible] et est sacramentum [illegible]
[illegible] et non [illegible]
[illegible] est caro [illegible] in misterio et sanguis eius
in misterio [illegible] seu vino [illegible]
[illegible] species visibilis est sacramentum [illegible] scilicet duae
[illegible] et sanguis [illegible] et [illegible] simi-
litudinem [illegible] ad primo sunt vera et eius verus sanguis
Et [illegible] sic panis [illegible] corpus [illegible] et
[illegible] et vinum [illegible] sit vera
caro et eius sanguis [illegible] in sacramento plus re-
[illegible]

Marginalia:

et supra ad argumentum

ipsum

[illegible]

in sacramento altaris [illegible] distinguenda:
species visibilis
caro christi vera
caro christi in misterio

2um

[illegible]

Et sanguinat ut in primo de calix meus inebrians quam preclarus
est / Secundo species visibiles panis et vini significant corpus Christi misticum
eo hoc / quia sicut ex multis granis conficitur unus panis / et ex multis
racemis vinum in unum confluit / sic ex multis fidelium personis
unitas ecclesiastica constat / unde apostolus ad Cor. x° unum corpus
unus panis multi sumus / super quod dicit glossa / et est augustinus in
de sermonibus / fideles unius panis / et unum corpus Christi dicti
pro eo quod sicut unus panis ex multis granis / et unum corpus ex
multis membris componitur / sic ecclesia ex multis fidelibus caritate co-
pulante connectitur / Tercio in hoc sacramento caro Christi vera, et eius sanguis
verus / est eciam sacramentum et signum carnis Christi mistice / et sanguinis
eius mistici / Et quo quia sicut caro Christi vera ex multis membris
purissimis et immaculatis constitit / et sanguis eius ex multis guttis
purissimis et immaculatis constat / sic et caro Christi mistica que est
societas ecclesiastica seu congregacio sive multitudo fidelium in
caritate consistencium ex multis personis ab omni macula liberis
constitit / huius corporis Christi mistici figura fuit olim archa Noe
/ quia sicut tempore diluvii nemo extra archam salvabatur / ita nunc
nemo salvatur extra ecclesiam / et extra corpus misticum / sic archa
ex multis tabulis fuit compaginata / ita corpus Christi misticum scilicet ecclesia
est multe caritate / unitum et compaginatum ex membris fide-
libus / Signatur etiam per archam domini / quia sicut in archa domini ligna
ex quibus ipsa fabricata fuit / erant imputribilia ut dicitur Exo.
in fine et de eo precedenti / ita membra ecclesie seu corporis Christi mi-
stici erunt incorruptibilia / quia in gloria nullum habebunt defectum
in eternum / Et sicut ligna arche erant albe spine sethim / que
albedo significat mundiciam / ita membra ecclesie eo quod sunt in caritate
sunt munda a macula peccati mortalis / et in patria omnino erunt
sine macula / et sine ruga cuiuscumque peccati ut errorem et
alterius defectus / Et hoc apostolus ad Ephe. v° dicit / Christus tradidit
semetipsum ut exhiberet sibi ecclesiam gloriosam, non habentem
maculam / aut rugam / aut aliquid huiusmodi / Sed ut sit sancta
et immaculata / Ultimo est notandum quod duo sunt modi manducandi
et bibendi scilicet carnem et sanguinem Christi / Primus sacra-
mentalis / scilicet perpetuat / sacramentalis est sumpcio veri
corporis Christi sub speciebus panis / et veri sanguinis Christi sub speciebus vini
cum intencione tantum sumendi / et de illa manducacione
corporali corporis Christi veri / aut bibicione sacramentali veri
sanguinis Christi non intelligitur auctoritas predicta ut docent
sancti et doctores communiter / sicut patebit ex sequentibus / et
patet etiam exemplis dictis in tercia questione / Prima et pueri
qui decedunt post baptismum salvantur / licet non sumant corpus
Christi / aut eius sanguinem sacramentaliter sub speciebus panis et vini
accipiendo in os / et traiciendo in interiora corpore.

Spiritualis vero manducatio et bibitio est duplex / una quia dupliciter est caro Christi / et duplex sanguinis / ut verum / et mysticum / Prima manducatio / aut bibitio spiritualis est sumptio carnis Christi veri et sanguinis eius veri / et haec esse non est aliud / quam in vera fide / devota recogitatio seu meditatio Christi / ut est in sacramento / cum corde suo vero in quo nulla vulnera suscepit / et pro nobis multipliciter sustinuit passionem / et cum vero suo sanguine / quem pro nobis pro multiplicia sua corporis vulnera largiter fudit / et est ipsius recogitationis adiunctivum unio pro actu amoris / scilicet per actualem dilectionem

Manducatio namque proprie convenit in corporalibus / et ab illis translata est ad spiritualia / et ideo ut accipiamus spiritualem manducationem spiritualem / oportet respicere ad ea que requiruntur ad manducationem corporalem / Primum quod sicut ad manducationem cibi corporalis requiritur primo masticatio eius / secundo vero ipsius incorporatio / sic ad manducationem spiritualem cibi anime / scilicet veri corporis Christi requiritur primo quod homo in vera fide recogitat devote / quomodo sub istis speciebus est verus et realiter totus Christus / deus et homo cum suo sanctissimo corpore / quod pro nobis ex proposito tam pauca multiplicia / et quod nobis in sacramento dedit in cibum non corporalem sed anime / Illa cogitet homo aut alia huiusmodi / et illud correspondet masticationi / Secundo requiritur quod cogitans per actum amoris uniatur ipsi cogitato scilicet Christo deo / et illud respondet aliquo modo incorporationi / eo quod amor unit amantem ipsi amato / Proportionaliter intelligendum est de spirituali bibitione veri sanguinis Christi / scilicet homo devote recogitet Christum prout est in hoc sacramento / cum suo precioso sanguine / quem pro nobis fudit in passione / et quod per actum amoris uniatur ipsi cogitato / De illa spirituali manducatione / aut bibitione veri corporis Christi / et sanguinis Christi / Iterum non intelligitur verbum domini per Iohannem 6 [illegible] / scilicet illud nisi manducaveritis etc. / quia plures baptizati sunt qui non manducant / ut tunc sic manducare aut bibere possunt / cum non habeant actum fidei / ut pueri tunc / vel actualem cognitionem / ut carne sua / aut sanguine eius / et ipsum panem recogitare / ut possent tunc habere actum amoris / aut actum dilectionis / per quem uniret Christo / ut etiam non est / et tamen habent tunc vitam in se / quia caritatem / que est vita anime / et si sic decederent / pervenirent ad vitam eternam / Secunde de illa spirituali manducatione intelligitur / id Augustinus / Crede et manducasti / Quid paras dentem aut ventrem / crede et manducasti / hoc est / si est non [illegible] sacramentaliter sub speciebus panis et vini in ore recipiendo / et in ventre trahiendo / sic tamen cum fide et caritate recogitando Christum / et amore pro actum tunc manducas spiritualiter verum Christi / et bibis eius verum sanguinem / et hoc salubriter / quia gratiam facit magnum fructum anime / Sic manducat spiritualiter / qui devote audiunt missas / cum taliter sic recogitat et palato cordis rumiat coram sacramento

7 2 9o [illegible] devote [illegible]

quod vera ipsius predicti sacramenti qui sic ad sacramentum percipiendum prepa-
rat recogitando et amando secundum modum predictum / ille manducat
ipsum spiritualiter verum corpus christi / et bibit spiritualiter eius verum sanguinem
licet altare accedat / et sacramentaliter sumat / sicut ille sumit
spiritualiter qui desiderat sumere sacramentaliter / et tamen ex negligencia
aut propter aque defectum / aut propter impedimentum non sumit / et
tamen devoto animo movetur in christum deum / prout est prescriptum reco-
gitando et amando modo predicto / et per illud facere in caritate
credit eius valde meritorium / et multiplicat fructuosum / Tercio
est manducando et bibendo spiritualiter corpus christi [illegible] scilicet corpus
eius misticum / et sanguinem eius misticum / et est unire ac incorpora-
re membris ecclesie particulariter recipere caritatem in proximum hominem
fidelem scilicet caritate perfecta scilicet caritate hoc precepto sit unitate
ecclesiastice. unde per quam homo de novo unitur et incorporatur ecclesie
sectorem seu corporis christi mistico / aut per quam eadem ecclesie unitur
et incorporatur / sicut dico propter ipsos qui de eis augent caritatem perse-
verans ipsa eius caritate unictus per quam unita membra ecclesie
ad invicem connectuntur / et ad capite christo / et hec spiritualis man-
ducacionem et bibicionem mistici corporis / et sanguinis christi [illegible]
perfectus verum christum / [illegible] manducante corpus sicut hoc / et
[illegible] ca. non [illegible] in [illegible] verum per intellectum omnes
obligant / sed et propter de baptismo [illegible] cum ex illo
[illegible] manducante tenetur ad manducacionem istam
sicut ad baptismum suscipiendum omnes tenetur ex illo [illegible] Johannis
[illegible] qui [illegible] fuit [illegible] / ymmo hanc plus tenetur
ad hanc / ad illud quod sine [illegible] caritatem [illegible] homo possit sal-
vari sine baptismo [illegible] in [illegible] de baptismo [illegible]
fuit [illegible] nullus [illegible] homo salvari sine hac spiritualis
manducacionem et bibicionem / ad nemo posset salvari [illegible]
ex ecclesiastica unitate / qui sit perfectus et participare per caritatem
sicut non spiritualiter manducat et bibit fideles adulti [illegible]
[illegible] carne et misticum sanguinem christi / [illegible] de parte
sive recipiunt caritatem / aut [illegible] forte habent actu-
ale ad [illegible] dilectionem / et per ad hoc recogitando
et amando actualiter ex eadem caritate et fide movetur
[illegible] / [illegible] quod est prescripto [illegible] suo [illegible] pro nobis
[illegible] et [illegible] sanguine suo pro nobis
fuso [illegible] modum supradictum / [illegible] per hoc meretur gracias
[illegible] accepta / augere per quam [illegible] et perfectius
uniuntur ecclesie membris / et capiti christo / ymmo tales sumunt
non solum corpus christi et sanguinem eius misticum spiritualiter / sed
sumunt ~~[illegible]~~ etiam spiritualiter ipsum verum corpus
et sanguinem eius [illegible] uniuntur ex actu fidei et cari-
tate movente ad sacramentum / et prout est prescripto [illegible] sic

[illegible] et [illegible] tenetur ad

est manducant et bibunt spiritualiter pueri et infantes carnem et
sanguinem eius misterio / cum in baptismo recipiunt habitum fidei
et karitatis / per quos habitus sunt membra esse. Unde Aug. ad
Bonifacium / Nulli ambigendum est unumquemque corporis et sanguinis
Domini participem fieri / cum est membrum effectus [illegible]
corporis talis ex gratia / etsi antequam illum panem edat / et ca-
licem bibat / de hoc seculo in unitate corporis Christi constitutus ab-
scedat / quia illius sacramenti beneficio non fraudatur / quando ille hoc quod illud
sacramentum significat invenit. Sed illud non potest intelligi de sacramentali
manducacione / cum multi non sumant ipsum sacramentum postquam
sunt baptisati / nec potest intelligi de spirituali manducacione aut
bibicione veri corporis et sanguinis Domini / de qua dicere quod pueri
baptisati non possent sic manducare spiritualiter et bibere
cum non habeant tunc actu dilectionem / aliter fidei ut dicta
sed oportet intelligi de illa 2a manducacione et bibicione
spirituali scilicet mistici corporis et sanguinis eius. Hoc enim innuit Aug.
in predicta auctoritate dicens quod membra Christi efficiuntur. Nam
cum sint membra per caritatem recipiunt. Et iterum dicit si antequam
de pane illo edat / et de calice bibat in unitate corporis Christi constitutus ab-
scedat etc. Illo modo manducaverunt etiam spiritualiter fideles
veteris legis qui uniebantur vera fide et caritate capiti cuius
erat fides de misterio passionis adventus et carnis ostendentur
ut sepe dixi / unde patres spiritualiter manducabant Christum et
cum vero sanguinem / eo quod ex fide forti movebantur actualiter cre-
dendo et amando ad Christum venturum et incarnandum et ut repa-
raturus nos per suam passionem carnem assumendo / et proprium sanguinem effun-
dendo / et hoc est manducare et bibere spiritualiter verum corpus et san-
guinem eius ut dixi / et Apostolus 1a ad Cor. x loquens de pa-
tribus veteris testamenti dicit omnes eandem escam spiritualem manduca-
verunt / et omnes eundem potum spiritualem biberunt / biberunt autem
de spirituali consequente eos petra / petra autem erat Christus. Ergo
ergo verum est quod [illegible] et omnes obligans [illegible] cum hoc sit manduca-
re carnem et bibere eius sanguinem / non habebit in se vitam.
non consequitur unionem et gratiam hoc sacramentum et verum corpus Christi
et eius sanguinem sit / non habens in se vitam spiritualem caritatis
nec illa salvatur. Unde cum sit esse salus per caritatem et per unio-
nem ad corpus misticum / unde etiam quod salvantur illi manducant spiritu-
aliter illud corpus misticum et bibunt spiritualiter eius misticum san-
guinem ex caritate qua recipiunt quod sunt membra unitatis eccle-
siastice per actum [illegible] / et illa generalis [illegible]. Sic ergo patet
ex dictis quod potest manducari spiritualiter corpus et sanguis mistica
patet etiam de illa manducacione spirituali et bibicione [illegible]
facit intelligendum verbum Christi: Nisi manducaveritis carnem
filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.
Patet insuper quod illud verbum de illa manducacione et bibicione
spirituali potest intelligi [illegible] obligat omnes. Quod au-
tem sit salutare quod illud verbum Christi debeat
sic intelligi de illa spirituali manducacione et bibicione

Apostolus 1 ad Cor. x / Et omnes patres [illegible] spiritualem

spiritualiter debeat intelligi probatur quia de hoc exponit beatus Tho-
mas in catena super epistola ad Effe. supra allegato vel in misticis
verbis scilicet et per carnem et sanguinem debet intelligi carnem
spiritualem et sacramentalem. Nam misterium scilicet ecclesie unio-
nem. De hoc eciam exponit beatus Augustinus super Ioh. omelia xxvi
Et Glosa ordinaria et glosa interlinearis ad Cor. x. Nam
per verba predicta adimpleri dicitur: Qui manducat meam
carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam. Super
quo dicit Augustinus hanc quo vitam eternam non habet qui illum panem
non manducat nec sanguinem bibit. Nam temporalem vitam homines
sine illa habere possunt, eternam vero omnino non possunt. Et sequitur Augustinus
Item qui non manducat eius carnem nec bibit eius sanguinem
non habet in se vitam. Et iam dicta non sunt vera de manducacione
et bibicione sacramentali, aut de spirituali vel carnis et sanguinis etc.
Et hoc propter pueros qui consequuntur vitam eternam sine ista manducacione
et bibicione sacramentali aut spirituali vel carnis. Sed oportet hoc intelligi de
manducacione et bibicione spirituali mistice carnis et mistici
sanguinis que est unitas ecclesie sine qua non est salus. Sed iterum ad pre-
cedencia sequitur Augustinus dicens et qui manducat eius carnem
et bibit eius sanguinem habet vitam. Et id iterum non est verum de
manducacione sacramentali quia multi sic manducant non ad vitam
anime sed ad iudicium sibi sumunt. Nec est universaliter verum de mandu-
cacione spirituali vel carnis scilicet quod sine ea posset fieri gra-
ciam faciente que est vita anime, sed est universaliter verum de mandu-
cacione spirituali mistice carnis scilicet et bibicione mistici sanguinis
cum sic Angelis intelligi oportet. Et id est Augustinus consequenter docet
cum subiungit dicens itaque cibum et potum dominus intelligi vo-
luit societatem corporis et membrorum suorum que est sancta ecclesia in
sanctis et fidelibus eius. Et per hoc patet argumentum ad id. Dominus Ioh.
iii loquens de baptismo nisi quis renatus fuerit denuo
non potest videre regnum dei. Et quod hoc intelligi et observari
voluit a fidelibus statim declarat cum subiungit Amen dico
vobis nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest in-
trare in regnum dei. Sic a simili cum dominus Ioh. vi loquebatur de
manducacione carnis sue, et quod hoc intelligi voluit
statim declarat cum subiungit dicens: Qui manducat meam
carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego
in eo etc. Per hoc exponens quia satis vera fore intelligebat
de manducacione spirituali carnis sive misterii et bibi-
cione sanguinis mistici. Et hoc manifeste docet Augustinus
et eciam glosa super eodem verbo. Nam post supra dicta sequitur
Augustinus dominus iam exposuit dicens quid est quod loquitur
et quid sit manducare eius carnem et bibere eius
sanguinem dicens: Qui manducat meam carnem

Et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo. Dicit Augustinus
hoc est ergo manducare illam escam et illud potum bibere in Christo
manere et ipsum manentem in se habere. Et per hoc qui non manet
in Christo procul dubio non manducat eius carnem nec bibit eius
sanguinem, etsi tante rei sacramentum ad iudicium sibi manducat
et bibit. Ergo aut iterum intelligere ergo de manducatione spiritu-
ali mistice carnis Christi. Iste enim non manet in Christo qui licet
vere manducat veram Christi carnem et bibit eius sanguinem
ut qui indigne sumunt, sed tales non bibunt nec manducant
carnem Christi misticam aut sanguinem misticum cuius sacramentum est
species visibiles et similiter verum corpus Christi et eius verus sanguis
est sacramentum eius corporis mistici ut ecclesie. Item dicit Augustinus
Quid est Christum manducare? non est hoc solum in sacramento corpus eius
accipere, multi enim indigne accipiunt, sed est in ipso manere
et habere ipsum in se manentem. Spiritualiter enim manducat qui in unitate
Christi et ecclesie quam sacramentum significat manet et iterum dicit quid manducare
est? Ut respondit quo ipse dicit qui manducat meam carnem et bibit
meum sanguinem in me manet et ego in eo. Ergo in me manet
et ego in eo. Tunc carnem meam manducat et sanguinem meum
bibit; qui vero in me non manet nec ego in illo. Et si accipit sacramentum
acquirit magnum tormentum. Et si dicit aliquis quid est nos manere
in eo et illum in nobis. Respondet Augustinus [illegible] super
Johannem duobus manemus aut in illo cum membra eius sumus,
manet autem ipse in nobis cum sumus templum eius scilicet cum nos cum
patre et spiritu sancto inhabitat [illegible]. Et dicit est solum cum
sumus in caritate et per eandem sumus uniti membris ecclesie.
Ex quibus clare patet quod predicta est vera, ultimam imponit necessitatem
quarundam contrariam, cum non sunt intelligenda de manducatione
sacramentali et igitur faciunt ad probacionem predictarum conclusionum prime
ad dicta. Quod patet per doctorum [illegible] qui illa vera dicunt
intelligenda esse de spirituali manducatione et bibitione patet ex
per dominum Albertum qui in postilla sua super Johannem dicta verba
exponit de spirituali manducatione per quam Christus incorporatur.
Et dicit quod sicut per modum sic licet virtutes non insunt in actu con-
tinuo sed in nunc in habitu ita sunt et Christus incorporatur
scilicet per habitum fidei spei et caritatis. Quod patet per dominum Tho-
mam in postilla sua super eundem locum ubi dicit respondendo litteram
ad manducationem spiritualem sententia plana est: Iste enim
spiritualiter manducat corpus Christi et bibit sanguinem domini qui
particeps sit ecclesie unitatis que fit per caritatem. Item
aut sic non manducat est extra ecclesiam et extra caritatem
et ideo non habet vitam. Ex quibus et aliis similibus patet clare

patet quod illud verbum Nisi manducaveritis carnem ~~[illegible]~~ filii
filii hominis et biberitis eius sanguinem etc. dominus intelligere voluit
de ista manducatione spirituali corporis sui mistici et bibitione spiritu-
ali mistici sanguinis eius quae manducatio et bibitio non est aliud
quam ut dicit unitio hominis cum Christo et unum membrum esse
participalem receptionem caritatis quae est vinculum ista membra
de novo uniens aut prius unita intimius uniens et
incorporans. Unde debet etiam inhabile apparere quod dominus
hanc unionem cum corpore mistico per gratiae infusionem vocat man-
ducationem et bibitionem. Simile etiam habetur alibi in
scriptura. Nam martirium non est baptismus ut constat tamen ut
constat constat. Et tamen si fiat etiam sine sanguinis effusione ad-
huc vocatur baptismus auctoritate sacre scripture quod ita dominus
vocat Luce xii dicens habeo baptismo baptizari et loquitur de
baptismo passionis sue. Et ita consuetudo usitata omne martirium
vocat baptismum sanguinis. Et cum hominis prius iustificatio dat
gratiam qua consummatur in bono dicitur hominis collatio gratiae baptismus ut
Actuum primo v dicitur vos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos
hos dies. Iustificatio [illegible] hoc a peccato per gratiae infusionem
sive fiat in utero matris ex speciali privilegio sive post
[illegible] parvuli ut in adultis per [illegible] tamen iustificatio non est
vere baptismus ut constat cum non habeat formam ut alia baptis-
mi et tamen communiter solet dici baptismus flaminis. Et per hoc etiam dicitur
apostolus ad Ebreos vi de [illegible] baptismatum ut dicit
glossa. Unde licet [illegible] tres baptismi scilicet martirii fluminis et
flaminis sive penitentie sic Augustinus vocat in [illegible] iiij non
sit nisi baptismus unus et [illegible] corporis sit solum [illegible] quia
tamen corporis dicitur baptismus [illegible] in quolibet corporis est [illegible]
effectus qui est vero baptismo. Et quod verum baptismum sit et
causat scilicet infusionem gratiae [illegible] sit in [illegible] unio
hominis ad membra esse participalem caritatis infusionem
[illegible] non sit [illegible] manducatio sacre eukaristie et vere
corporis et sanguinis Christi tamen dominus sic vocat cum [illegible] quod ipsa
est effectus quod corporis [illegible] veri et sanguinis et [illegible] manducatio
et bibitio sit. Et [illegible] est causa. Primo [illegible] modo
loquendi est consuetus sacra scriptura [illegible] Iohannis iiij° dominus recep-
tionem spiritus sancti et caritatis infuse vocat bibitionem aque
dicens [illegible] bibet ex aqua quam ego dabo ei et fiat
in eo fons aque salientis in vitam eternam. Et [illegible]
xv dicitur cibavit eum dominus pane vite et intellectus
et aqua sapientie salutaris potavit eum. Ecce quod
caritatem quae est vita anime et [illegible] sapientiam vocat
panem et aquam et illarum receptionem vocat cibationem
et potationem [illegible] intima unione [illegible] et [illegible]

ultimum possibilitatis eorum unione ad summum bonum per intuiti-
vam visionem et fruitionem beatificam / vocat dominus man-
ducationem et bibitionem dicens Luce xxii^o Ego autem
dispono vobis sicut disposuit mihi pater regnum ut edatis et
bibatis super mensam meam in regno meo / Et quid est
cibus et potus de quo ait sic edunt et bibunt Est utique
ipse deus cum per visionem et fruitionem unitur sibi / et in quo
inestimabiliter gaudent et delectantur Ex quo unio secundum
ea que ad deum peregrinorum et perfectissimum animorum amorem
est manducatio et bibitio dei cum unitur / In intentione
scripture congrue unio / congrue hominis ad ecclesiam per caritatem
est manducatio et bibitio mistici corporis Christi / et mistici sanguinis
eius / et quod sepe dictum est supra Ita tunc manducamus spi-
ritualiter corpus Christi misticum / et bibimus sanguinem eius misticum
cum nos efficimur membra Christi / et cum unimur Christo / et cum ma-
nemus in Christo et cum habemus eum in nobis manentem Est
dubium quod sit intelligendum / aut quo possimus esse mem-
bra Christi / quo possumus in eo esse et manere / pro illo est

4 Ecclesia dupliciter accipitur

Nota quod dupliciter accipitur ecclesia militans uno modo capitur pro ag-
gregato ex omnibus fidelibus / et continet omnes qui habent fidem tam
malos et bonos / et assimilatur in evangelio sagene misse
in mare ex omnibus generibus piscium congreganti / Et mali
sic habent solam fidem / et non caritatem propter mortalia eorum
peccata / dicuntur esse in ecclesia uno modo / boni vero qui habent fidem
et caritatem quia sunt sine mortalibus peccatis / dicuntur esse in ecclesia
uno et alio modo / Secundo accipitur ecclesia strictius et magis proprie
pro aggregato ex omnibus fidelibus in caritate existentibus / et isto modo
mali pauci / non sunt in ecclesia / qui stant in mortalibus peccatis / sed
illo modo sunt in ecclesia / cum illa que sunt sine mortali Secundo accipitur pro ca-
ritate seu per gratiam contra facientem / Tertio nota quod prout sumitur
ab apostolo ad Romanos xii^o tota ecclesia sic stricte accepta
scilicet pro congregatione fidelium in caritate existentium dicitur unum corpus
misticum / et hoc per similitudinem naturalem corporis hominis / Sicut
in corpore naturali hominis sunt diversa membra que sunt ad invicem
unita et colligata / et que habent diversos actus ut oculus
videt / auris audit / manus operatur / pes sustentat / Sic in
ecclesia sunt multi et plures fideles / qui membra sunt ad invicem
colligata vinculo caritatis / illi enim ut dicitur sunt proprie in
ecclesia et membra corporis mistici / qui sunt in caritate / quia tales
vivunt membra ecclesie et vegetantur a spiritu sancto rectore
ecclesie / et illa membra ecclesie habent diversos status / et diversa

constat sicut patet de clericis et laicis, de religiosis, de secularibus, de
prelatis et subditis, de militibus, mechanicis et agricolis, quibus sta-
tibus et officiis diversis conveniunt actus et operationes. Ipsius corporis
mistici christus dicitur caput ad similitudinem capitis in homine
in capite naturali hominis naturalis sicut in tali corpore est ordo ut sit ipsum
quia ipsum est supremum in homine et ita christus est supremus in ecclesia.
Secundo in capite humano perfecto cum sint in ipso vigent omnes sensus
quod non est in aliquo alio membro. Et hec est christus quia habet ple-
nitudinem omnium gratiarum. In alleluia illud Joh primo vidimus
eum plenum gratia et veritatis. Tertio in naturali capite est
virtus cum qua vis motus et gubernatio aliorum membrorum in
suis actibus est in capite sic ut unum sensitiva et motiva ubi
dominatur. Et hoc similiter christus quia habet virtute influe-
re gratiam in omnia membra ecclesie. Secundum illud Joh primo de pleni-
tudine eius omnes accepimus. Tertio sic membra ecclesie sunt omnia ad
invicem unita et colligata per fidem et caritatem in quantum omnia co-
municant. Ita omnia et singula sunt per fidem et caritatem unita
christo deo et ut capiti suo et tota ecclesia est sibi sicut unita
et ideo sicut corpus naturale et capite suo sibi indivisibiliter unito et
colligato sit unum et totum homo. Sic corpus christi capite ecclesie et
ecclesie suo mistico corpore sibi inseparabiliter unito vinculo cari-
tatis constituit unum christum misticum quod representat ipsemet ve-
rus christus. Secundo humanitatem quam representat quod est constituta
ex capite vero et vero corpore naturali et eius naturalibus me-
mbris. De quo patet dicitur christus est scilicet verus christus qui est deus
et homo natus ex quadam virgine passus mortuus et
sepultus et est christus misticus scilicet qui est aggregatus ex vero
christo capite ecclesie et ecclesia corpore suo. Et illius christi mistici
quilibet fidelis in caritate consistens est membrum unum. Simi-
liter dicta congregatio professorum in hoc monasterio est
membrum totius congregationis et totum quoddam totius huius
claustri. Et per abbas dicitur pater. Et sic erit constitutum hic
possemus aggregatum ex abbate et conventu dicere unum
monachum misticum. Et quod illud aggregatum est ad simi-
litudinem unius singularis monachi constitutum ex ca-
pite et corpore et similibus membris. Ita [illegible] intelli-
gamus de christo mistico. De hiis patet quod tunc sumus me-
mbra eius quando habemus caritatem per quam sumus de uno
et aggregatum ecclesie scilicet unitis membris eius et capiti
christo hoc est nos esse in eo sed nos esse partem illius aggrega-
ti. Et secundo sequitur dicitur christus misticus. Et tamdiu dum mane-
mus in eo tamquam membra eius quamdiu habemus carita-
tem per quam colligamur ceteris ecclesie membris. Cum autem per
mortale amittimus caritatem, tunc precidimur a christo

et eius corpori mistico / tanquam membra mortua et putrida / tunc est corporaliter sacramentaliter in mistico / et pro corpore / quia recipimus caritatem per quam christum [illegible] de novo et conservationem [illegible] in caritate existencia / Sic tunc manducamus corpus mi-
sticum / et eius corpus misticum / quia sumendo hoc sacramentum
sed non sumendo / christum eius membra per receptionem caritatis
et eius incorporamur de novo / aut intimius ut per
augmentum caritatis / Cibus enim ille spiritualis non convertitur
in nos / sicut cibus corporis / sed convertit nos in se / et in-
corporat nos sibi / 2m illud quod augustinus dicit in libro confessionum
quasi audivit vocem de excelso / nec tu mutabis
me etc. / sed tu mutaberis in me / Sic patet primum quod
sumimus christum et quod sumimus membra eius / Sed tunc ha-
bemus corpus in nobis manente / quia ipse non [illegible] 2m [illegible]
[illegible] / sed 2m [illegible] [illegible] patre et spiritu sancto
[illegible] [illegible] per unionem sanctificationis
et spiritualem [illegible] dando eius esse caritatem

Ad 2m dicendum

per quam facit diligere deum et proximum / Sed contra verum dicere di-
cendo quod duo hec scilicet [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod ex hoc non habetur quod per hoc omnis
[illegible] [illegible] / et sumendo [illegible] [illegible] / quod [illegible]
esset / eo quod [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] sacramento
de [illegible] forte et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] allegata / sic [illegible] omnis [illegible] ut patebit [illegible]
amplior illius [illegible] declaratio [illegible] quod hoc [illegible]
[illegible] / et [illegible] conceptio sacramenti / Sacramentum [illegible] [illegible] proprie

Dicitur quid sacramentum et quid conceptio sacramenti

quod species ille visibiles panis et vini manentes [illegible]
[illegible] in altari / aut [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sequentur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacerdotali et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] sed [illegible]
[illegible] eo quod [illegible] in [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non est [illegible] ut
auctores [illegible] [illegible] [illegible] sacramento et eius
[illegible] et [illegible] accidentalia / aut [illegible]
[illegible] accidentaliter [illegible] / ut sunt solempnitates
que fiunt [illegible] / et [illegible] modus sumendi sacramentum [illegible]
[illegible] eius / et sunt accidentales [illegible] [illegible] [illegible]

proprietatem. Ista dicuntur accidentalia ipsi sacramento seu eius confectioni
eo quod illis non existentibus aut aliquo eorum non existente, potest adhuc
fieri confectio et esse adhuc verum sacramentum. Et ideo dicuntur
accidentalia, quod ecclesia potest illa mutare et etiam ea aliter ordinare
et disponere prout videbitur saluti fidelium congruere et venerationi
tanti sacramenti. Dico ergo quod dominus institutor huius sacramenti, secundum quod ut
principia auctoritas loquitur, determinavit essentialia confectionis huius
sacramenti, et talia quod ecclesia ea mutare non potest, ut dicunt doctores
expresse. Accidentalia vero [illegible] dimisit potestati ecclesie, ut
ecclesia illa ordinaret prout ei [illegible] sibi videretur [illegible]
[illegible]. Et hoc patet inductive in singulis. Et primo de solemnitatibus
que circa hoc sacramentum fiunt in missa, ut quod sit cum talibus orationibus,
cum lectione epistole et evangelii, quod fiat cum [illegible] et in altari
consecrato. Et de similibus ad sacramenti venerationem pertinentibus, ista
[illegible] omnia et alia similia que ecclesia instituit, posset ex causa
ecclesia hoc aliter ordinare. Secundo patet hoc de tempore sumptionis. Quia licet
dominus confecerit hoc sacramentum et ministraverit discipulis post
cenam, ecclesia tamen illud immutavit statuens quod nisi causa
articuli mortis non sumatur nisi a ieiunis, exceptis etiam paucis
casibus specialibus in quibus etiam [illegible] ut [illegible] est.
Et illos assignant doctores canoniste etiam super [illegible]
[illegible]. Tertio patet etiam de [illegible] accidentali materie huius sacramenti. Nam
licet dominus institutor sacramentum confecerit illud in azimo et ita in
primitiva ecclesia confecerunt apostoli, quem morem etiam ecclesia romana
ab apostolis [illegible] acceperunt, ut dicit Leo papa [illegible] ve-
niente heresi hebreorum dicentium legalia esse de necessitate
fidei [illegible] ne [illegible] videretur [illegible]
[illegible] ad eorum [illegible] [illegible]
ipsa heresi eliminata romana ecclesia ad pristinum morem rediit.
Et hoc quod sacerdos [illegible] romane ecclesie [illegible] illum morem [illegible]
in azimo [illegible] [illegible]
posset hoc declarari de accidentalibus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] aut [illegible] illud. Et [illegible]

ad 3m

sed nostro servitio presenti sunt observata a domino sic expresso et
supra per exemplum et in primo quod tunc etiam postea mutaverunt. Ad tertium
actum dicitur quod sicut dominus consuetudo hoc sacramentum confecit illud servitio
presenti et servitores apostoli instituit, sic primitiva ecclesia eundem
morem [illegible] servitio presenti [illegible] tempore observavit. Sed
ut apostoli [illegible] [illegible] fiebat, apostolus tunc [illegible]
[illegible] precepit hoc observari [illegible] hoc [illegible] et in illa
actus [illegible] ad [illegible] quod non sat ad probandum quod sit de le-
ge [illegible] et de necessitate salutis sic servitio presenti [illegible] [illegible] quod
tunc ad [illegible] probare voluerunt et ad hoc probandum auctoritate
in [illegible] erunt licet more [illegible]. Ad hoc sunt ad [illegible]
[illegible] quarter quod sicut apostolus dicit quotienscumque manduca-
veritis panem hunc [illegible] mortem domini annunciabitis [illegible]
[illegible] mortem domini, et cum panem servitio presenti [illegible]
[illegible] tunc non tunc [illegible] [illegible] [illegible] non excepe-
[illegible] quod hoc [illegible] fiat [illegible], sed sufficit quod presbiteris
[illegible] solempniter celebrantes, quod sunt sacerdotes [illegible] [illegible]
[illegible] et tenentur servitio presenti [illegible] et sumere et hoc [illegible] tota-
litate et integritate et perfectione sacramenti quo ad eius [illegible]
[illegible] intelligendum est [illegible] quod ut [illegible] doctores
[illegible] [illegible] [illegible] dico [illegible] hoc sacramentum [illegible]
est cum [illegible] [illegible] cum sufficientia, et potest [illegible]
de integritate et perfectione huius sacramenti dupliciter [illegible] quantum ad eius
[illegible] ut [illegible] illud quod [illegible] sacramenti [illegible] ad eius totalem
et completam [illegible]. Et [illegible] [illegible] de integritate huius
sacramenti [illegible] quantum [illegible] [illegible] sufficit [illegible], ad [illegible]
totalem sacramenti [illegible]. Et hoc est [illegible] [illegible] sacramenti non
est non [illegible] sed non [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] servitio presenti et [illegible] eundem modum [illegible] ut plures sunt
[illegible] servitio presenti [illegible] quod [illegible] alterum tunc ut dicit [illegible] [illegible]
quarta [illegible] sic [illegible] panis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible]. Et [illegible] vini [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] eundem modum [illegible] sic sic [illegible] panis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] vini. Et sic
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et sic [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] vini et ita [illegible] modo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod panis [illegible] [illegible] [illegible] et vinum [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de integritate sacramenti, sed quantum ad eius suffi-
cienciam

et illud quod requiritur ad totalitatem et completam rationem sacramenti significatione
atque hoc modo ambe species sunt de integritate et perfectione huius
sacramenti eo quod per ambas simul et per utramque carnis sanguinisque sufficienter
et complete exprimitur huius sacramenti significatio quia sunt per utramque simul sacramentum
sunt unum ut instrumentum perfecte efficax. Similiter sacramentum
manducationis sed ad perfectam refectionem corporis ut fiat comple-
te ex solo cibo nec ex solo potu sed ex ambobus simul nec potest ex
specie sola sicut ... perfecte efficacie sed una sunt eadem
ex modo cibi efficacie corporis sui et alia per modum potus
corporis sanguinis ambe vero sunt hoc complete sunt quare ambe
requiruntur ad integritatem huius sacramenti. Item sacramentum hoc est
memoriale dominice passionis prout fuit in corpore quod multiplici
afflictione et cum sanguinis copiosa effusione et oportuit
in hoc sacramento utriusque corporis scilicet corporis et sanguinis representari
corpus quidem per speciem panis et sanguinem per speciem vini. Ad hoc ergo
completam significationem requiruntur ambe species. Item hoc sunt assumpsit to-
talem humanitatem Christus scilicet tam quam ad animam quibus uno ad corpus et
sunt perfectum scilicet anime et corporis ut dicit ... quod in dua-
bus speciebus celebratur ut anime et corporis ... suscepto et ut
utrique nobis liberato ... perficeret. ... non potest sed
alterum speciem tantum sed per ambas simul ut per speciem panis significet
corpus et per speciem vini sanguinem ... in sa-
cramento ... loquendo ... dicitur quod ... est
... dicendum ... quod ... ultima
... sacramentum in utraque specie ... sic ...
... hoc sacramentum et ... tempore ob
... quod est probabile quod ille modus numquam ... doctore
... secundo quod ... hoc ... locutus fuit in
... auctoritate non ... fore
ut dicit ... modus manducandi ... ut
... auctoritate. Tertio quod ad integritatem et perfectionem huius
sacramenti quo adeo ... in illo qui digne suscipit
... totalem effectum non requiruntur utraque species sed sufficit altera
... quod ... sacramenti ... opere operato
non est ... scilicet species panis et vini sed est
... et ... plus ... ambabus quam
... una ... sacramentum est ... sacramenti ...
... totaliter refectionem spiritualem quia refectio spiritualis

sit non contenti se offerre aut parvis contineri rebus et potentia be
et varie se scambabiis [illegible] ubi enim continet res mensis [illegible]
et potens scilicet sacerdos [illegible] et omni modo excludi quod se esse unum con
ne quod quod sumunt sacerdos se esse parvis sumunt rebus et sumunt po
tentes non premendo quod potens corpore ad [illegible] quod non se esse ut po
tabile istud autem nichil vadat quod ad [illegible] et [illegible]
to lex [illegible] quantum ad [illegible] operatum licet vadet quod ad [illegible]
rum. Quarto propter ad [illegible] sacerdotum quod ad [illegible]
pertinet et [illegible] utraque species ut perficit alia causa sed [illegible]
[illegible] significatorum etiam volunt sacerdotes quibus placeat
dominus [illegible] hoc sacrum [illegible] et [illegible] ministrabus et volunt
etiam ea [illegible] celebrationem misse [illegible] et tota est
[illegible] per [illegible] et ita [illegible] hac perfectorum [illegible]
[illegible] statuit etiam [illegible] inviolabiliter observari [illegible] ut sacerdotes
misse solempnia celebrant sub utraque specie consumunt et si
[illegible] et hec faciunt coram populo ut populus [illegible]
utraque sumat et hec [illegible] collectie fructus qui [illegible] perfecta [illegible]
facti [illegible] quantum [illegible] homini devoto memoriam [illegible]
[illegible] ad omni bonorum modo [illegible]
patet [illegible] a principio modus [illegible] sub utraque specie fuit [illegible]
[illegible] et [illegible] laicos observatum [illegible] crescente [illegible] populo
[illegible] venerabilis [illegible] consuetudo ministrandi [illegible]
laicis sub specie panis quia ut dictum est laici recipiunt ad [illegible]
[illegible] spiritualem et [illegible] [illegible] perfecte [illegible] sub una specie
[illegible] sub utraque [illegible] effectus sequitur quantum [illegible]
operato [illegible] ut dictum plura [illegible] possunt contingere [illegible]
[illegible] laici sub utraque specie quae non contingunt sub una specie
et [illegible] effectu [illegible] nichil eis [illegible]
[illegible] totus [illegible] possunt quotidie [illegible] ad [illegible]
tandum memoriam panis [illegible] etiam [illegible] modo [illegible]
[illegible] sola specie panis [illegible] et hec [illegible]
[illegible] de vi [illegible] et [illegible] assignat plures
causas prima est [illegible] [illegible] habent [illegible]
[illegible] venirent [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] simplices et [illegible]
[illegible] minus discreti [illegible] ad [illegible]
[illegible] debitum etiam [illegible] facte [illegible] contingeret [illegible]
[illegible] per effusionem et [illegible] aut [illegible]
[illegible] error [illegible] simplices [illegible]
[illegible] sub specie panis [illegible]
[illegible] et [illegible] sub una [illegible] est [illegible]
est [illegible] multiplex quod posset sed etiam [illegible]

Primo in deportacione de loco ad locum / et maxime ad loca
distancia pluribus miliaribus / Secundo in vase sordido / quod deberet spiritualiter
esse consecratum / et aliud non deberet tangere / Tercio in bar
ris lucrosis quando pluribus incipiunt et talia / Quarto
in conservando per estatem / quia posset in estate cito acescere quia
in vase / et in estate quando bibonibus et per multas
quantitates vas est clausum / putrescit etiam quandoque et fieret
abhominabile ad sumendum / Et quod multi libenter de vino
tali posset aliquis fieri abhominabile ad bibendum / et
posset per consequens provocare ad vomitum / Item in quo vase fieret
consecracio tantum vini quantum requireretur in festo pasche pro
multis communicare aut pluribus / quando tunc contingat / Item quando
fieret [illegible] vas [illegible] vinum ad celebrandum [illegible]
frangere quando esset in pluribus consecrandum / et ceterum huius modi
nulla posset occurrere [illegible] / Quarta ra
cio quia [illegible] sub specie fieret [illegible] fru
stra / et sine utilitate et fructu et tunc ut dictum est
sicut vulgariter [illegible] sub specie panis / Et aut quarta
[illegible] et sine fructu maiori quam
sub una specie / [illegible] sub una specie / scilicet panis
sumunt integrum sacramentum quo ad eius essenciam / et sumunt sic
quod sufficit ad totalem essenciam eius / essencia eius est corpus
[illegible] / et non plus quam qui sub ambabus / quia sub una tantum sumitur
tota [illegible] corpus [illegible] sanguis
[illegible] sub specie panis / Et posito non [illegible]
[illegible] sub specie vini ad [illegible] sub specie sumen
tes sub specie panis / Ad hunc [illegible]
et valet ecclesia ordinasset [illegible] laicis sub
specie panis / [illegible] in pluribus aliis [illegible]
bonum quod ad [illegible] / ut [illegible]
dotes [illegible] a matrimonio / [illegible] ad hoc [illegible]
et in matrimonio [illegible] nunc [illegible]
[illegible] celebrare missam
[illegible] quod uno die [illegible]
[illegible] celebrat / Ecclesia non ordinavit / ut sacerdotes una
die non legerent nisi unam missam / excepto [illegible]
de [illegible] et quod quando hec ordinaretur ecclesia
faceret nichil mali / sed [illegible] petant / [illegible]
contra ecclesie ordinacionem et [illegible] consuetudinem [illegible]

sub utraque specie / illi non possunt recipere sanguinem quod sed etiam maxime no-
cet quia quilibet peccat propter abstinentiam / quo ut dicitur in registro quasi
petrum anglandum / et quia sectam ydolatrie nolle agnoscere / qui etiam
[illegible] et consuetudinem obediendo sub una specie digne
communicat / ille meretur in fructu non opus operatum sed

spirituale — spirituale meritum consequitur non obedientie / de qua scriptum est
vir obediens loquetur victoriam / et inde pasce per
dies ostendas non sumunt sacerdotes sola specie panis / et non ut
dicitur .do. va. quia illo die sacerdotes sumunt sub utraque plus ad re-
fectionem quam ad significationem / ymo eo die non offertur panis
significativus passionem / eo quod tota die illa dicitur et offertur
eius die memoriale dominice passionis / quia cum tunc sumi-
tur ad refectionem spiritualem sacerdotis / que refectio fit sufficienter
pro parte sub una specie / eo quod totus christus est sub ea / sic ergo eadem ra-
tione et non alia communicant laici sola specie panis
eo quod ipsi recipiunt sacramentum plus ad refectionem quam ad significa-
tionem / licet ex constitutione apostolica / et expresse apud omnes
ecclesias approbata sacramentum consecratum die cene reservatur usque
ad parasceven sub specie panis / et non servatur sub specie vini / sed plus
[illegible] una cum [illegible] i. a [illegible]
non dicitur quotidie sub specie vini reservari [illegible] plures
[illegible] aut [illegible] ad plures deportari / [illegible]
[illegible] per willelmum durandi [illegible] officiorum [illegible]
quod innocentius [illegible] ecclesiastica [illegible] sive
[illegible] sub specie panis [illegible] communicare ad [illegible] offerendum
[illegible] dici / quo sacramentum non [illegible] non [illegible]
[illegible] sub specie vini / quia [illegible] posset [illegible]
[illegible] aut [illegible] etiam [illegible] sacramentum [illegible] sub specie
panis [illegible] offerendum [illegible] die [illegible] communicare
fideles et [illegible] ex apostolico statuto / et etiam [illegible] commu-
nicare fideles sola specie panis / et non erat de necessi-
tate sub utraque specie sumere / Ad quartum si ad auctoritatem

¶ [illegible] — bede [illegible] i. uni [illegible] / [illegible] debemus [illegible] actum
et [illegible] esse / et quod [illegible] esse
[illegible] sacramentum altaris sub duplici specie / quod sic habere
[illegible] debemus / et sumere [illegible] sacramentum sub utraque

/ — specie [illegible] / [illegible] quod dico quod illa [illegible] auctoritas bede non
[illegible] vel / sed quod debeamus aut [illegible] quod [illegible] debeat
[illegible] actum et [illegible] esse [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] / et ita non [illegible] debemus

nec baptisari / sed ut est licitum immo ut forte necesse esset baptisari
fuerunt in primitiva ecclesia ex [illegible] primitiva ab apostolis pro-
bis / et nunc [illegible] in hoc imitari / non est licitum sed prohibitum ut supra
fuerunt dicti / sic primitiva ecclesia consecrabat in azimo et [illegible]
[illegible] ab illo veteri fermento ad [illegible] respicerent [illegible]
de observatione legalium et ne viderentur iudaizare / [illegible]
primitiva ecclesia constituit ordinibus sacris licitum fuit uti ma-
trimonio / ad quod tamen postea [illegible] constitutum sit illegiti-
mum / et sic illius complexionis [illegible] ita in talibus [illegible]
complexionem sit / quod non oportet / immo non licet in omnibus nunc
imitari actus primitive ecclesie / ita in [illegible] declinari / quod
si primitiva ecclesia ministrabat sacramenta [illegible] sub utraque specie
non oportet hoc nunc facere / immo ut [illegible] contra consuetudinem
fidelium in [illegible] ut audistis / Auctoritates autem de-
bent intelligi de imitatione bone vite [illegible]
exemplorum et factorum devotorum patrum primitive ecclesie
et hec est auctoritas [illegible] de vita sa-
nctorum sed de perfectione vite loquitur [illegible] perfecte vite [illegible]
[illegible] in primitiva ecclesia [illegible] actus [illegible] responsiones ad
auctoritates sequentes [illegible] allegatas ponende sunt
quedam generales solutiones ex quibus possunt et ille / et alie
quecumque allegabiles auctoritates solvi faciliter / prima
est quod hec auctoritates [illegible] loquuntur de manducatione corporis
Christi et de bibitione sanguinis [illegible] carnalis [illegible] la-
icorum sub utraque specie de necessitate salutis / aut esse de precepto
ex constitutione [illegible] aut ex voto aut ipsius manda-
to / immo [illegible] sacramentalem de hoc / et ideo non faciunt
aliquid ad propositum sed applicationem [illegible] ad [illegible]
ad quod tamen adducti fuerunt [illegible] / et [illegible]
et [illegible] adducti / Secunda solutio quod [illegible] auctoritates
non loquuntur de [illegible] laicorum sub utraque specie sed loquuntur de [illegible]
bus / ad quos pertinet hoc sacramentum conficere / et sub utraque specie [illegible]
perfectorum [illegible] et perfectorum complete / Tercia
solutio quod [illegible] auctoritatum loquitur de [illegible] laicorum et
de [illegible] / [illegible] auctoritas loquebatur de illo tempore quo
mos ille apud aliquos servabatur / sed quod sacramentum exhibebatur et
laycali plebi sub utraque specie / Quarta solutio quod [illegible] de
[illegible] manducationem corporis et bibitionem sanguinis
potest spiritualiter intelligi [illegible] corporis et sanguinis [illegible] et illa
fit [illegible] sub utraque specie [illegible] et [illegible] sub utraque
specie / eo quod [illegible] parvuli sumunt corpus et sanguinem Christi [illegible]

non quamquam generales solutiones [illegible] alie [illegible]
prima
2a
3a
4ta

et var sic sacramentaliter et non alii sacramentaliter, quia secundum verba ex-
posita per auctores aque loquuntur et loquitur tunc non loquitur
de manducatione sacramentali sed de spirituali, sic cum sacerdotes
in altari conspectu plebis consistunt et sumunt sacramentum [illegible]
presentes tunc corporaliter assistentes vera devotione inherent et habent
spiritualiter corpus et sanguinem domini, ea simplicitate fidei per
recogitationes et meditationes bonas masticando
et transiciendo ore cordis et per consequens unicando per affectum
amoris. Quamvis per has conclusiones responsiones sit suffi-
cienter dictum supra ad omnes auctoritates per adversarios in premis-
sis articulis allegatas, tamen ut clarius pateat, volo ad quaslibet
earum respondere ipso [illegible]. Ad quintum ergo articulum quod stat in auctoritate
beati augustini, dico quod augustinus non dicit quod sit necessarium
ita fieri de mandato, sed primo [illegible] exhortatione
determinat ut exprimit [illegible]. Et ergo auctoritas contra per ad-
versarios ad quintum articulum superius allegata, dico
quod auctores loquuntur de sacerdotibus ministrantibus et sacer-
dotibus presentibus. Vel loquitur de illa fractione hostie
aut de illa sumptione sacramenti per quam [illegible] completur ipsum
[illegible] ut dicit [illegible] augustinus capitulo [illegible] sacerdote
celebrante et alii tunc sumunt sacramentum non sunt [illegible]
[illegible] spirituales, sed etc. ad perfectam significationem
fit tamen de fractione hostie [illegible] quia fractio
sit immolationem vel corporis christi et sic fractionem et sump-
tionem presbyteri panis sit pro corpore christi et per poculum vini
et corpore de calice [illegible] sacerdote fiat [illegible] sit
[illegible] sanguinis christi. Et de hac significatione loquitur
augustinus ubi contra [illegible] quod dicit ad omnes auctoritates
augustini per quas plures adversarii allegant presentem
conclusionem [illegible] ad respondendum valet unum ut plu-
res de [illegible] quaslibet supra dictas. Ad sextum
quod stat in auctoritate beati Jeronimi dico quod auctoritas non est
ad [illegible] quod sit necessarium [illegible] sacerdotibus
sed ut adversarii volebant, etc. [illegible] quod auctoritas [illegible] nichil
est de communione [illegible] quod sacerdotes [illegible]
[illegible] panis [illegible] in [illegible] hostiarum. Ad septimum quod stat in auctoritate beati
Gregorii, dico primo quod auctoritas non dicit esse de necessi-
tate salutis et de precepto dei, quia quo stat [illegible] sacerdotibus
[illegible] adversarii [illegible] et [illegible] auctoritas [illegible] corpus

ad quintum articulum

ad sextum articulum

[illegible]
ad septimum articulum

intencioni / verbo dei quod [illegible] aliis tamen manducando et bibendo vel
percipit quoniam sumendo / accipiendo / Est autem sciendum [illegible] tamen
ipse sumit / tamen statim per predicta auctoritates et in utraque parte agni
sanguinis ponitur quod sanctum pascha [illegible] ad ore ad redemptorem
sumit ad imitatorem [illegible] et [illegible] quod sic re-
demptorem sui sanguinem recepit [illegible] quo tamen exponendo
[illegible] dicit quod accipit aut sumit / sicut est ex auctoritate
quod sic sanguinis agni non tamen audiendo sed bibendo et sumendo
aut accipiendo / et ita fideles tamen [illegible] sub una specie panis
vel sumunt sanguinem / ut supra dictum est / Et per utramque conce-
dat quod [illegible] loquitur de sumpcione sanguinis per modum potus [illegible]
vini / [illegible] ut declaravi
supra / quod forte tunc temporis fuit adhuc de more in ecclesia
romana [illegible] communicare sub utraque specie / tamen [illegible] est
inductio / Ad octavum quod stat in auctoritate beati ambrosii dico
quod loquebatur de corpore / qui sacerdos erat utrumque consecrans et
sumens Et si forte tunc fuit de more ecclesie sue [illegible]
[illegible] dicit / quod ipsa fuit de [illegible] / aut de precepto domini et
ideo nichil facit ad propositum adversariorum / Ad nonum dico
quod illa verba Crisostomi manifeste innuunt / quod sicut sacramentum
baptismi [illegible] / et regularit[illegible] sic est necessaria man-
ducatio et bibitio corporis et sanguinis domini / [illegible]
vim de manducatione et bibitione sacramentali / et prius [illegible]
/ Igitur oportet [illegible] de spirituali manducatione et bibitione [illegible]
[illegible] misticii corporis christi / et sanguinis eius mistici [illegible]
de unitate et [illegible] fidei / et caritatem ad membra
ecclesie / et tamen capite christo / que unitas [illegible] sacramenti
/ et per verum corpus et sanguinem christi stat / Et [illegible]
[illegible] antiquorum [illegible] et glosarum ut [illegible]
supra / et quod Crisostomus ulterius dicit / quod [illegible]
que per nullum alium quam per sancti spiritus [illegible] sacerdotis
[illegible] que referendum est ad [illegible] corpus christi
et verus sanguis eius sit sacra tamen [illegible] et illa
sunt [illegible] nisi per manus sacerdotis / Ad decimum / dico
quod [illegible] Alberti fuit mos [illegible] communicandi sub specie
[illegible] panis / et ipse [illegible] redarguit [illegible] / [illegible] fecisset
[illegible] reputasset [illegible] / et quod [illegible] precepto / [illegible]
ipse putavit et tenuit quod ecclesia [illegible] posset ordinare
quod sacramentum ministraret laicis sub specie panis / sed [illegible]
tenuit et docuit / quod posset ordinare quod sacerdotes conficerent
sub specie panis / Nam in tractatu suo de missa
[illegible] dicit [illegible] intollerabile [illegible] intret [illegible]
[illegible] / [illegible] vinum / expedicionem dispensaret

Ad 8um [illegible]

Ad nonum [illegible]

Ad decimum

quod corpus [illegible] sub calice [illegible] posset / Et probat [illegible] dicens / corpus enim non est [illegible] sanguine / et aqua et deitate quamvis ibi non sit sanguinis ex virtute [illegible] non [illegible] potatur [illegible] alle-
gata / et clara quidamque volunt in [illegible] magis appare-
re / et [illegible] dicto / quod aliquis in [illegible] illa auctoritas
ponit [illegible] sanguinis [illegible] et ponit [illegible] ibi [illegible]
[illegible] vinum et electum [illegible]
in sacro / et probat illud pluribus auctoritatibus scripture [illegible]
allegat illud malachie primo maledictus qui [illegible]
masculum [illegible] et offert domino debile / [illegible]
quod [illegible] maledictus [illegible] ad mensam suam facit of-
ferre vinum bonum et electum / et in sacrificium sanguinis domini
assumit debile valde [illegible] quod ibi [illegible] vinum offendit
[illegible] sacrificium debet panem in vasis mundis et preciosis [illegible]
dicit [illegible] maledictus / qui vinum electum in vasis mundis
et preciosis bibit [illegible] / et in vasis fetidis et ampullis
corruptis vinum [illegible] / et sic fetidum in talibus offert
in sacrificium domini / Et post illas [illegible] auctoritates [illegible] allegata
[illegible] / quod [illegible] qui magnum ad
corporis sui / et [illegible] ad domini sanguinis [illegible]
[illegible] adhibet studium [illegible] qui vinum
bonum in vasis mundis adhibet usui et nutrimento corporis
sui / et vinum valde debile aut corruptum / aut in vasis
[illegible] et fetidis offerat ad sacrificium sanguinis [illegible]
[illegible] / quod sicut volumus [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] in corporalibus [illegible] et [illegible] et pannum / ad vasa munda
et pura / ita a multo fortiori debet fieri in nobis [illegible]
respectu corporis et sanguinis Christi a nobis [illegible]
[illegible] puri et mundi / qui volumus [illegible] vasa [illegible] corporis
et sanguinis domini / et qui [illegible] veri corporis et sanguinis
domini [illegible] corpori Christi mistico / illud patet in
[illegible] libris [illegible] / ut [illegible] attendenti et [illegible]
[illegible] in libro suo [illegible] / qui liquori puro
[illegible] valde debet esse [illegible] / [illegible]
quod [illegible] / [illegible] vindemie defe-
tate / ut [illegible] quod ad sacrificium offerri [illegible]
et in [illegible] quibus [illegible] sit [illegible]
[illegible] dicit [illegible] / [illegible]
sanguinis [illegible] vini [illegible] gratie [illegible]
[illegible] / quod [illegible] sit [illegible]
corpus [illegible] et [illegible] / et [illegible]
[illegible] quod panis [illegible] sanguinem continere
[illegible] / quod [illegible] sacrum [illegible]
[illegible] sanguinem [illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible] contingeret [illegible]
[illegible] / quod [illegible] dicit [illegible]
ami [illegible] / [illegible]
[illegible] illud [illegible] / [illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible] / aut [illegible] adhereret / [illegible]

Ad vindemiam

assicut super deum est / Sed et continetur diffinit quod non est consuetudo totalis
ecclesie sub sola specie panis communicare / Et assignat causas quarum prima quia magister de
robilet introducere / et non est putandum quod sanctus Thomas sine racione voluit
dicere / et quod alterius dicti sui asserere / Sed vult assignare causas quare
non asserit non fit sumptum / quia sacrum afferre et sumit sub utraque specie
tum ideo fit utrobique / et adhuc assignat tres causas / quare decens
sit recipere ad expressionem specierum / Est enim prima quia expressi-
one significacionis passionis quia in qua separatur et in corpore affectum et san-
guis effusum / Secundo est quia expressione specierum complete refectionis spiri-
tualis / Licet sub specie panis sumatur totus sanguis sub ea etc.
remedium potum / et sic licet sub specie vini sumatur corpus ut tam cibus
cibi / et ergo ut resumitur corpus remedium cibi / et sanguis remedium potus
sunt ex duplici specie ut sic et etiam refectio spiritualis / quare fit per hec
sacrum a sacerdotibus et in aliquibus ecclesiis a levitis et a subdiaconis
ministrantibus in sacris vestibus / Tercio quia distinctos effectus sacramenti
quid ad causandum distinctos effectus sed ad expressionem sacramenti significandum
licet enim sub sola specie panis operatur tanto pro salute corporis
sanguis pro salute anime / Et sic licet de sola specie vini intelligendo pro-
ut fit tamen oblacionis pro anima et corpore / tamen expressa fiet cum sumitur
sub una specie tantum sicut cum sub utraque / Et hoc docet glosa / quod ad corpus
et etiam dicitur 9 ubi dicit ideo in duabus speciebus celebratur / ut
sicut / Sed sepe dicitur quod tales specie perfecta et completa permanet
dicitur celebrantes tantum habet / Ad ultimum sed Gelasius super auctem
ut / quia glosa eiusdem ... summe hoc ... dicitur quod canon
loquitur de sacerdote celebrante et conficiente / quia sicut tunc totum
confert / sic tunc totum sumere / et qui contra hoc facerent graviter peccarent
et errarent / Sed et putandum quia non celebrans et sacrum sub specie panis
sumens prejudicet totalitati aut perfectioni sacramenti cum totalitas sacramenti
et perfectio non consistat in eius usu sed magis in confectione aut cum consistat
sub utraque specie / Insuper aliquis libri habent hic divisio unigeniti
ministerii / et sic ille textus precise invaditur / quia loquitur de celebran-
tibus / Omnes autem auctoritates adductas allegate in corpore libello solvunt con-
dicte / Et magis ex quibus solucionibus supponitur per hoc quod adhuc
auctor sit applicare unam vel plures earum solucionum quibus vel
etiam omnis ecco tantum hoc dimitto / et causa devitandi nimia pro-
longacionem / Ex dictis patet quod iste malus est et petunt illis / qui
errorem istum presumptuose detexerunt et palam dogmatizaverunt et docu-
erunt in multis predictis auctoribus vel contradicentibus / immo fere omnibus
ad predicandum sunt conati inepte / et satis declaratum est / Et sunt
magna temeritatis / Sed quod tamen cum modis et nulla fundata argumenta
contra contemnendi sub utraque specie in nova et generalem consuetudinem
totius ecclesie / non requisito super hoc summo pontifice / aut concilio
generali / tunc actum / et quia in contrarium compluribus fecit ... super hoc
multa scripta in conveniencia cum doctoribus aliarum ... / Ex istis namque
sacre scripture / ideo dicunt aliquid ... quod tales vehementer prejudicent
/ quod non est licitum / et quod in eis est veritatis katholicis et
de necessitate credendum et tenendum / quod non est licitum / Et nichil faciunt
ad illud pro auctoritatibus in hoc summo dei agentis ... speciebus
ne addas quicquam verbis illius / sed arguaris inveniaris mendax
et ideo videtur facere illud ... / Si quis
apposuerit ad hec apponat deus super illum plagas scriptas in
libro isto / Secundum quod sequitur est quia talis inducunt et induxerunt
simplices laycos / et laycales personas in errorem / ut credant
esse de necessitate salutis et de precepto dei / quod non est licitum / tamen fuit
tale / immo quod modo est illicitum propter ecclesiam et consuetudinem
generalem ecclesie / Et ideo rei erunt omnium eorum in ... errore

ad ultimum

i conveniencia

3

4

5

6

Romanam. Tercio quod ut vide Hugo in prologo in articulis / una sanctam
ecclesiam / quia ut sicut prius argutum Romanam ecclesiam deo consumpta illorum
congressio durauit in tota ecclesia a longissimo tempore / sequitur quod
[illegible] per totum illud tempus errasse in fide / et fuisse in peccatis mor-
talibus / et in istis decessisse / sed numquam voluerunt errorem suum quo
opere probauerunt in agone / sed sub una specie communicabit. Quinto
in quantum eis coniungunt in credentibus fidelibus devocionem / et
fidem / quam hic dicunt ad hoc salubrem sacramentum ex quibus sim-
plicibus et indoctis quibus fides simplex commendata est / nova et
prius inaudita ingerunt ecclesia dumque cum ab omnibus fidelibus
doctis et indoctis ubique communi / et non est sine grandi periculo fidem sim-
plicium simplicium et eorum devocionem turbare. Licet / et sine ma-
gna causa certissimo fundamento. Sexto quia faciunt perplexum pec-
care in hoc quod faciunt eo tempore laudabilem et approbata consue-
tudinem ecclesie / que in eiusmodi summa est / et prolege habenda / et
eius transgressores in vero augustinus coercendi sunt velud preuarica-
tores legis divine. Septimo quia inhonorant et contemnunt
matrem suam vel ecclesiam / quam generale concilium representat et
etiam apostolicam sedem / et quantum in eis est nimium velut suis auctor-
itatibus diffiniunt / et propria voluntate mutant usus ecclesie consue-
tudinem. Insulta ecclesia / aut sede apostolica / ad quam tamen omnia
ardua referenda sunt quemque illud quod dicitur de his [illegible] talis preceptis
causatis / si ei sunt relegioni [illegible] relatis ad sedem apostolicam
quod ad caput ecclesiarum debeant referri / et maxime causa que fidei
concernunt quemque illud quod a iure facto petrum per omnia quod patrem [illegible]
tres fidei vera ventilant arbitror omnes fratres et coepiscopos
nostros non nisi ad petrum id est sui nominis et honoris auctorem referre
debere / hoc etiam figuratum est in moyse de quo exodi xviij
dicitur [illegible] aut grauius erat referebat ad eum / et deutero. xvij
dicitur si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris
inter sanguinem et sanguinem et surge et ascende ad locum quem
elegerit dominus deus tuus veniesque ad sacerdotes leviticos
et ad iudicem qui fuerit in illo tempore / querens quod ab eis qui indi-
cabunt tibi iudicii veritatem faciens quodcumque dixerint et
Ita etiam doctissimum quondam auctorem apostolice sedis recognoscens
libri que de exposicione fidei apostolice sedis diffinicioni et correctioni
apostolice sedis humiliter subiecit / ita inquiens pontifici scribens / hec
est fides papa beatissime / quam in ecclesia katholica didicimus quamque
semper tenuimus in qua si minus perite / aut parum caute forte
aliquid positum est / emendari cupimus a te / qui petri sedem tenes
et fidem / si autem hec nostra confessio apostolatus tui iudicio
comprobatur quicumque me culpare voluit se imperitum / aut malivolum
aut eciam non katholicum / sed hereticum comprobabit. Hec de illa que
inmit sufficiant. Sequitur textus

Unde et memores nos domine servi tui / sed et
plebs tua sancta eiusdem christi filii tui domini nostri ihesu
christi tam beate passionis / necnon et ab infe-
ris resurrectionis / sed et in celos gloriose ascensi-
onis offerimus preclare maiestati tue de
tuis donis ac datis hostiam pu+ram hosti-
am san+ctam / pa+nem sanctum vite eterne
/ hostiam immaculatam

Et calicem salutis perpetue. Ista est quarta pars principa-
lis totius canonis, in qua scilicet posita et facta est oblatio consecra-
tionis sit consecratorum rememoratio. Et dividitur hec pars in tres parti-
culas. In prima ostenditur ... per hec consecrata commemorando. In
secunda oblatio istorum consecratorum rememoratur memoratur et peti-
tur ut illa oblatio divino vultu benignitatis respiciatur et accep-
tetur a domino deo, ibi supra que propicio ac sereno vultu. In tertia petitur
effectus sacrificii ... ibi supplices te rogamus
... hec huius capitulum 3m principalis ca-
nonis in effectu commemoratio. Et hoc convenienter quia
quod ipse salvator determinat consecratio ordinata ad eius commemora-
tionem, hec quotienscumque feceritis in mea commemoratione facietis.
... commemoratio autem ista ... continuata oblatio-
ni et ... impetrat acceptationem quantum ad placen-
tiam et effectum, unde ... primo exprimit tamen ob-
lationem commemorationis ... expressione similitudinis accep-
tationis postulatio ibi supra que propicio. Et ... sacrificii
effectus obtentionem ... ibi supplices te rogamus per
... recipiat ... 2m modo 3m effectum. Dicit ergo unde
et memores ... quod dominus ipse preceperat ut hoc in sui
memoriam faceremus, ideo 3a ... commemorantes ... tanta
... beatam passionem ... resurrectionem sed ad et
ad celos gloriosam ascensionem, et sic ... est hec
... oblatio huius sacrificii ... memoriam et
eius mortis et passionis nos sacerdotes ... et tota ecclesia
tua sancta commemorantes tam eius beatissime passionis
quam ab inferis resurrectionis et gloriose ascensionis offerimus
de tuis donis ... hostiam puram etc. Et ...
... ista particula dicit quod ... nos quotidie mor-
tis Christi memoriam ... ut dicit apostolus ... ad Cor. ...
Quotienscumque manducabitis panem hunc et calicem
bibetis, et ... Christus ... huius facti dixit, hoc
facite in meam commemorationem. Hac ultima ... memo-
riam nos dominus ... quemadmodum ... recipere ...
... quem diligit ... ut illud
aspiciat ut illum debeat ... memorari, ita
salvator hoc ... fidelibus ... utraque
... ut ... rememoretur ...
et caritatis ... Christi ... passi-
ones et tormenta que pro nobis pertulit. Et exponatur
... et memores domine ... nos sacerdotes

tui spiritu dei ut misterium singulare et officium sacerdotalis ministerii
specialiter pre aliis discipulis singulari modo susciperent, et sinceri
tenerent deo, ita ut posset videri dicere illud luce 2°
serviamus illi in sanctitate et iusticia coram ipso omnibus diebus
nostris. Sequitur de sanctitate sortem hereditatis luce deus
fecerit omnia que precepta sunt vobis dicite servi inutiles sumus
tam magna cum humilitate deo gratiarum actiones sunt reddende
apostolicis ministrantibus qui eos ad tantam dignitatem preelegit
vocare dignatus est. Et nos servi sed et plebs tua sancta
id est gentilis populus sanctificata per filium tuum deum nostrum
beate passionis scilicet que nos beatificavit. Necnon id est eciam et ab
inferis resurrectionis scilicet in celum gloriose ascensionis offerimus id est sacrificamus
preclare maiestati tue id est preciosis clare potencie de tuis donis
scilicet sacerdotalis sacerdotis scilicet nobis collatis hostiam puram id est purificatam
hostiam sanctam id est sanctificatam hostiam immaculatam id est immunem ab
omni macula peccati panem sanctum vite eterne scilicet datorem et calicem
salutis perpetue scilicet quo consistimus glorie infinite et gratiam
patri Nota secundum alexandrum de halis 6 ubi supra contra
tria vicia tria passiones memorat tria concordat Contra primum est passio
que vincit caritatem Secundum est resurrectio corroborat fidem
Tercium est passio ascensio amplificat spem et letificat corda
nostra Quod enim carnalis caritatem magis accendit quam
quod proprio filio suo non pepercit deus sed pro nobis omnibus tra-
didit illum ad romanos octavo deinde cum filius pro nobis obediens
usque ad mortem mortem autem crucis ad philippenses
secundo Quod vero nunc in nobis fidem magis confirmat quam
quod christus resurrexit a mortuis primicie dormiencium quoniam
quidem per hominem mors et per hominem resurrectio mortuorum sicut
enim in adam omnes moriuntur ita et in christo omnes vivificabuntur
ad romanos quinto Quod magis in nobis dilatat et am-
plificat spem nostram quam quod christus ascendens in celum captivam
duxit captivitatem dedit dona hominibus ut ubi ipse est
illuc et minister eius iohannis duodecimo et ideo ad ephesios
quarto hec allegat ubi supra Sed dicit augustinus quod quare dominus pre-
cepit hoc facere in memoriam passionis eius solum, cum constituitur
hec memoria passionis resurrectionis et ascensionis et non in-
carnationis et nativitatis et missionis spiritus sancti ad hec respondit
allegando quod incarnacio et nativitas precessit in genere sacerdotis
et misse in misterio et misse spiritualis et lucide continue
memorat et spiritus sancti missio misse conceditur relinquitur
apostolus quod illa hec non recitat vel aliter dicit allegando Vel
hoc precepit dominus ut sic intelligi Quociens in memoriam facietis
mei immo pariter resurgentis et ascendentis Et sicut
salomon voluit deus memoriam sue passionis sed eciam et aliorum
deinde sicut facite in meam commemoracionem sed in mee passionis re-
cordacione quod secundum paupertatem meam liberetis et felicitetis
Vnde nos debemus commemorari christi ut cum in ipsa cruce
Et ibi deus sicut per conclusionem suam perimit omnes actus nostros
innixit et condonat tantarum secundo. An ipse stat in pari-
etem nostrum respiciens per cancellos id est christus indutus
varietate carnis in te sacrificio respiciat per cancellos

quare cum in ea sit considerandum libri ipsius [illegible] astra dispositione
quibus [illegible] videmus / et sic dicemus resurrexit [illegible]
[illegible] sumendo sibi satis ad ingrediendum redemptionis per
quo per passionem suam gloriosa passione nos ab eterna pena / et
sua morte a morte eterna redemit / Et ideo debemus esse
incorrupti ad futurum tempus venturi iudicis / qui venturus est
iudicare vivos / et mortuos / quare ipse est constitutus iudex vivorum
et mortuorum / et ysaie xxx Ecce nomen domini venit de
longinquo ardens furor eius / et gravis ad portandum
/ et ita post [illegible] [illegible] in quadam [illegible] / Et quia secundum
allegoriam [illegible] dictum est et in ore ante passionem / statim
acerbiorem speciem ipsius passionis [illegible] redolemus et
recolemus in quinque crucibus / quinque plagas domini nostri ihesu christi
videlicet duarum manuum, duorum pedum / et unam lateris
Tres autem cruces que inde facit sacerdos super oblatam et
calicem quod in precepto verbis utrumque intelligi / unde eius canonis
secundum [illegible] panis [illegible] [illegible] separatim nominantur
in canone unum erecta / vel erecta pro crucis [illegible] super
panem / infusa vero usque super calicem debet extendi / quia per crucem
corpus christi [illegible] corpus christi sustinuit / de infusa brachii
descendit / Item sacerdos commemorans passionem [illegible] [illegible]
[illegible] crucis ad utrumque cornua altaris extendit [illegible]
corporis manum christi extensionem in cruce [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible] passionis
et qui in utrisque cornibus altaris deserti sunt / et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] magdalena vel agonia [illegible] [illegible]
oculorum et faciei [illegible] / [illegible] autem [illegible] et [illegible]
[illegible] illas manus ut prius ad se reducat [illegible]
[illegible] erigit / vel in [illegible] abacuk de altitudine
manus suas ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ levavit / et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a mortuis / Et [illegible] sacerdos
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] manum erigit aliqualiter
usque ad [illegible] in signum quod [illegible] [illegible] manibus
[illegible] [illegible] / et sedet ad dexteram patris / [illegible] monet
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo sit plene et perfecte [illegible]
celebrata / [illegible] [illegible] panis et vini [illegible] in [illegible]
carnis et sanguinis / [illegible] super eucaristia benedic-
ta et [illegible] [illegible] [illegible] signum benedictionis
[illegible] / aut aliquis [illegible] vel [illegible] / in [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] que [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / quod in canone aliud
[illegible] / et [illegible] signa [illegible] / verba [illegible]
principaliter [illegible] ad eucaristiam [illegible] / Signa vero
principaliter [illegible] ad historiam recolendam / [illegible]
utimur ad [illegible] panem et vinum in corpus et
sanguinem christi / Signis utimur ad recolendum
ea que per [illegible] et [illegible] pascharum gesta sunt
abdomadam

passio [illegible]

tra ipsum patet quod quantum ad ordinem eucharistie consecrande tamen illud
est in parte qua patetur in fine canonis fieri debuisse quia in
eo consecrato consummatur sed ordo iste procederet ordine historie
recolende quia que gesta sunt in mente recoluntur in fine pri-
dus in canonis ordinator ut ordine servato historie con-
secrationem necesse conpulsus tamen illud in parte patetur quam cor-
canonis in medio collocavit ut quod fiat intelligatur prece-
dere in illud signare quomodo fit ut quod narratio precedit
intellectum precedat sed potius ut tamen liceat quod historie sumus
ordo servetur. Unde sequitur in littera Nos servi tui etc. id est sacerdo-
tes quia ad litteram loquitur de ministris ecclesie successoribus apostolo-
rum ut presbiteri sacerdotes sunt quos et episcopos in primitiva ecclesia non erat
differentia unde et sacerdotes ac memores esse debent quia ipsi celebran-
tes missam et sacrificium illud venerabile et excellentissimum non
debent ignorare per hoc sacrificium laude in memoriam domini
mortem et passionem offerre et a memoria sua numquam eam excludere
sed et ipsam tamen potius habere explicatam primo quantum ad visum
in ymaginibus et picturis et in imagine que depingi solet in li-
bris et in ecclesiis secundo quantum ad auditum quia passio domini devote est
auscultanda et recolenda tertio quantum ad gustum sed sacrificium altaris
in quo domini passio manifeste exprimitur et tunc debemus esse me-
mores domini qui dicta gratia sic supra tactum est ad preteri-
tus et ad futurum Et sequitur interpretatio Et plebs tua
sancta id est populus christianus est memor domini etc passionem quia non solum
per sacerdotes sed tamen etiam pro tota plebe ut non pure passus
et mortuus est Christo et tota plebs domini amat passionem in me-
moria domini etc unde illud trenorum primo O vos omnes qui transite
per viam etc Et dicitur plebs domini sancta quia ex fide et baptismi
perceptione sanctificata est Et ipsa plebs una cum sacerdote offert offert
et ideo sacerdos dicit nos et plebs tua sancta offerimus quia
quod agunt sacerdotes ministerio hoc plebs sancta agit voto et
[illegible] Christi filii tui domini nostri filium dei vocat
dominum et deum nostrum quia eadem ratione omnium et deitatem a nobis
est colendus filius quia deus patri quia consubstantialis est et coeter-
nus patri non alter sed idem deus est et omnium sed ipse
dominus loquens apostolus Joh qui credit in deum et in me tunc
dicit deum se ihesus esse contestatur ut ait beatus Augustinus contra in-
fideles volunt latere iudeos dum eis dicit si ego non facio
opera patris mei nolite michi credere si autem facio opera que ne-
mo facit nisi solus deus et si michi non creditis operibus credite
dicit quia eo ipso et pater in me est et pater in me manens
ipse facit opera dominum nostrum nominat quamquam sit deus omnium ut
dicit scriptura iudicum vi iudicium tuum [illegible] posita
dominus noster tu es dominum nostrum singulari privilegio ipsum

nominamus quia per gratiam ipsius vocati sumus in sortem filiorum et
sanctorum quorum se deum fatetur dicens Exodi iii Ego sum deus Abraham
Ysaac et Iacob hoc nomen meum in eternum et memoriale
meum a generatione in generationem. Offerimus preclare
maiestati tue id est maiestati dei sancta et preclara, etenim sancti
iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum quanto clarius
divina maiestas refulget. De tuis donis ac datis et
dona ac data adinvicem possunt referri, scilicet ad ablata sanctorum
que divino munere nobis data sunt deo reddimus oblata
ut per dona referantur ad gratiam et dignitatem ordinis et
ordinatorum sacerdotalis per quam illi dona a deo ut possunt
illam hostiam iure offerre et data referantur ad munera
ut oblata a plebe ad obsequium maiestatis divine quia omne
quod est divini muneris tamen nunc salutis secundum Innocentium tercium
ponitur et nos offerimus de donis tuis id est de frugibus
segetum quantum ad panem qui convertitur in carnem et corpus Christi et datis
id est de fructibus arborum quantum ad vinum quod convertitur in sanguinem
munerum que ad intellectum de hiis quia et illis offerimus hostiam
puram [illegible] vel dicitur quod dona spiritualia et data ad temporalia
referantur ut sit sensus de terra donata temporalia et spiritualia que
nobis contulisti offerimus maiestati tue tanquam donum potissimum
hostiam puram id est exhortationem in munere ab originali cul-
pa mortali et veniali ut expositor alexander sanctam ab
peccato omnium immaculatam id est sine macula peccati venalis et
puram quantum ad cogitationes sanctam quantum ad locutiones immacu-
latam quantum ad operationes ut sic exponitur hostia pura id est sine
macula originali, exceptis corporibus exceptis est corpus sancto na-
tus ex pura virgine sine virili semine ut pura sine assumitur
carnis hostia sanctam plenitudine virtutis hostia immaculatam
a cogitatione turpe et errore panem sanctum vite eterne quia
est viaticum refectionis viatorum in via ut possit ad eter-
nam patriam pervenire ut dicit alexander vite eterne hoc est unde
erit vita vivendi eterna Ioh. vi Ego sum panis vivus qui de
celo descendi [illegible] Et calicem salutis
perpetue id est unde erit iocunditas et leticia perpetua que
nos adest in psalmo ubi est Calix meus inebrians quam precla-
rus panem sanctum vite eterne communicantibus et calicem salutis perpe-
tue sacerdotibus ministerio ar[ticulus] v° vel dicitur est et sunt [illegible] alter
ad panem sanctum sanctificante datore vite eterne quantum ad sto-
lam carnis et calicem salutis perpetue quantum ad stolam
anime unde Ioh. vi Ego sum panis vivus [illegible] Nota
quod in hiis verbis sacri canonis tanguntur v de corpore domino
quia est hostia pura electos suos aptius purificans

ar[ticulus] xxiii

ij° hostia sancta electos suos sanctificans hostia immaculata maculas
viciis purgans iiij° panis sanctus vite eterne homines et angelos
reficiens quinto calice suo saginans nos in celestibus. Et certe
glorie iam dicta de corpore sacerdos facit quinque cruces ad insinuandum
quod in virtute crucifixi corporis Christi per hanc hostiam sacramentalem purificamur
sanctificamur et immaculati reddimur et virtute corporis Christi crucifixi
corpus Christi ipsum panis est nobis cibus vite et saginans calix sanguinis
sui vini potus salutis perpetue. Et secundum eundem qui dicit se memoriam
habere passionis Christi statim ad maiorem penam illius
passionis commemorat verbum quinque cruces corpore Christi volneratam
corpore suo pane conspecta quod se vincit petre foramina in quibus
residet immaculata columba. Et sicut anima fructuose medi-
tans crucifixum quod in nobis predicta quinque crucis signacula
quando quinque vulnera dilecti filii dei scilicet duo in manibus
et duo in pedibus et unum in latere memoria contemplativa
et quare tres cruces sacerdos facit super oblata ad calicem
quia in tribus unum utrumque pariter intelligit. Nunquam enim cruces
sunt signacula panis separatim a calice non ad distincte et
separatim nominatur in oratione et quod distincte nominatur
hostia corporis Christi cum de pane sanctum quod divisum est
oblata signatur et sanguinis calix quod consecratur et calice
non est divisum sanctum unum est est quod directa per cruces
super panem primo transversa usque super calicem deprehendi
quia recta per crucem corpus sustinuit transversa vero brachia
extendit. Sed hic queritur dubium 2m quin de tunc non potere
miud plenius. Et narrare super cruce per plenissime gra-
tuita adhuc bis dicere sex signum. Et solvens hic unde dicit
by solutio sanctum et posita est. Certa illa vera hostia pu-
ra est ut dictum est sicut v cruces in signum quod quinque
Christus effudit sanguinem. Luce xxij° primo in circumcisione luce ij° secundo
in sudore luce xxij° tertio in flagellacione Johannis xix° iiij°
in crucifixione Johannis xix quinto in lateris lanceacione Johannis ibidem
vel ideo sunt quinque cruces quia per has veram perfectionem quinque bona quere-
rimus scilicet per pulcrum adipiscimur debite dispositi fuerimus primo pu-
ritate in interiori cogitacione et tunc de hostia pura 2°
sanctitate in exteriori conversacione et tunc de sancta 3° munditiam
in affectione tunc de hostia immaculata iiij° felicitatem in re-
gno eterna dispensacione tunc de pane sancto vite eterne v°
pacientiam in malorum tolleracione quia per calicem salutis perpe-
tue designatur. Et quod ista quinque non possumus obtinere
nisi merito Christi passione et merito unitatis trium dicti. Et talia
plura dicenda sunt una cum. Sequitur in forma lectura
magistri alberti

Dum

Unde et memores domine et cetera hic ponit pars canonis
[illegible] in qua pro hostie sanctificatione et pro secunda consecratione tangitur
dispositio in qua secundo quantitatibus in textu ad consecrationem dei ele-
vatione et presentatione habet autem tres partes in quarum prima tangitur
de sacrificantibus elevationem efficientibus in secunda de proposito
elevationis ibi Supplices te rogamus et cetera in tercia fit
supplicatio pro hiis qui in sacrificio fit elevandi ibi memento
etiam domine famulorum et cetera adhuc autem prima harum partium divi-
ditur in duas partes in quarum prima secunda elevatio hostia
ponitur que perficit opus in sacro in secunda autem ponitur que
perficitur in sacri signa et typo ibi supra que propicio vultu [illegible]
eorum que per ordinem hic ponitur hic ordinatur in prima
tangitur oblacio horum virtute sanctorum hostiarum elevationis in secunda
ad elevationem supplicatio intercessionis prima in tercia [illegible] oblata
tamen mysterium angelorum in prima harum tria innuuntur scilicet
si [illegible] sit oblatio memoria elevationis hostie et ipsa oblacio
elevationis addendo dicit unde et memores et cetera consequenter
fit c ordinanda unde domine nos sacerdotes et clerici servi
tui qui trium ordinum servitute debitam offerenda accepimus
ipsi lx vos autem sacerdotes dei vocabimini ministri dei unde
et dicitur nobis sed et plebs tua sancta que sacramentis tuis
c [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] fidem credens
et ore confitens et opere ostendens de quibus dicitur [illegible]
x corde creditur ad iusticiam ore autem confessio fit ad sa-
lutem de tercia autem confessione dicitur [illegible] vo si quis fuerit
c vobis et non [illegible] auditor tantum sed factor operis ... erit
et ideo dicitur i thessalonicenses xi quod nemo potest dicere dominus ihesus nisi
in spiritu sancto et ibi dicit glossa ambrosii quod qui dicit dominus
ihesus in spiritu sancto dicit illud corde ore et opere nos tui
servi tui et plebs memores tam beate passionis et cetera
eiusdem christi filii tui et cetera cum corpus et sanguinem offerimus dicitur ergo
ordinanda c constructio memores tum [illegible] ludaie [illegible]
oblivio pro [illegible] sit memor finium sapientia [illegible] mea in memoria
tuis meditabor in te quia si non admittar memoria adhereat
et lingua mea faucibus meis si non meminero tui eiusdem
christi mediatoris dei et hominum cuius corporis et sanguinis [illegible]
[illegible] in ipsorum corporali manducatione unde dicit ioh vi qui
manducat carnem meam et bibit sanguinem meum in me manet
et ego in eo et ioh xiiii [illegible] palmes non potest
facere fructum nisi permanserit in vite sic neque vos nisi
in me manseritis filii tui tibi consubstantialis et per ipsum ad
te habeamus accessum per fidem in gratiam in qua
stamus et gloriamur in spe filiorum dei [illegible] ergo eum ut
dicit augustinus unum sacrificium et offerentes eodem pre ut
per sacrificium et offerentes accedentes nos presentes et [illegible]
deum usque ad ipsum iste enim est verus cubicularius et verus
hostiarius qui ad secreta patris ~~introducat~~ introducit [illegible]
[illegible] introducit intros domini quia meam sit commissum
in meridie [illegible] et in plena luce et sermone caritatis

reficiendi sunt dulcedine divinitatis unde Joh x ego sum hostium per
me si quis introierit salvabitur et ingredietur ingredietur
et pascua inveniet et ibidem hinc hostiarium aperit ubi dicit
glo aug q [illegible] incarnatus est hostium et hostiarium fideles
ducens ad patrem dum unum [illegible] xpi eorum facultatibus ducens
in omnes [illegible] idem deus deum ducens in omnes qui invo-
cant illum dei unum [illegible] deum et nobis ad celi hostia
sunt ut inducet Joh primo deum nemo vidit unigenitus
natus qui est in sinu patris ipse enarravit Tam bene passio-
nis et cum salvata xpi per quam nos elevat quia per eam ab inferis
absolvit sanctorum ad beatitudinis levat gloriam certum aut
extollit ad beatorum locum et hec est tam bene quod est tam
extollent beatificam passionis que mortuos a vin-
culis mortis absolvit Math xxvii xpo in passione
moriente monumenta aperta sunt et multa corpora sanctorum qui
dormierant surrexerunt et ingressi sunt in civitatem sanctam et
apparuerunt multis sicut ergo mors xpi mortuos in inferis
solvit ut elevari possint ps domine solvit compeditos
[illegible] tam dicit dirupisti vincula mea tibi
sacrificabo hostiam laudis Introitus ab inferis qui vinctos
tenuerat absorptos in ore et vincto plures in culpa
[illegible] quo descenderunt meruerunt ad inferos
ps veruntamen deus ab inferis redimet animam meam cum
acceperit me Resurrectionis qua resurrexit et alios
secum surgere fecit quosdam in re et quosdam in terra et feliciter
spe ysa xxvi vivent mortui interfecti mei resurgent
i thess iv mortui resurgent unusquisque in ordine suo
primicie xpi deinde qui sunt xpi qui adventum eius crediderunt
Et sic in ipso resurgimus a morte ad iustificationem a
morte corporis ad gloriam Ro v mortuus est propter delicta
nostra et resurrexit propter nostram iustificationem Sic et in celum
ascendit tecum nos elevans et dicit celos pluraliter
quia quando xpus ad dexteram patris ascendit super omnes celos
ascendit Ephe iv [illegible] in omnes celos cum per ordinem
singulos ascendit quia omnibus et singulis illuminationem suam
invexit et invexit et invexit [illegible] et ideo decem
sunt dies quibus celebratur ascensio quia novem angelorum
celos ascendit et sic decimo in dextera patris resedit
ps a summo celo egressio eius et occursus eius usque ad
summum eius nec est qui se abscondat a calore eius glori-
ose quia omnia que fecit et dixit credibilia fecit ps mi-
rabilis in altis dominus testimonia tua credibilia facta sunt
nimis Ascensionis que nos in hostia xpo incorporatos
in celum ascendere fecit Mich v ascendet pandens iter
ante eos Jo xiv Si quominus dixissem vobis quia vado pa-
rare vobis locum Offerimus tangit tertium quod est hostie
in celum a sacerdote suo et [illegible] clero et populo oblatio

dicit presbiter offerimus hec etc. primum offerimus hostiam laudis
sicut deo preclare maiestati tue que licet in omnibus clara sit
tamen preclara hoc est pre aliis clara est in celestibus in gloria beatorum ubi
nichil habet obscuritatis admixtum ubi in dispari clari-
tate stellarum est par gaudium ut dicit augustinus mathei xiii fulgebunt
iusti sicut sol in regno patris eorum. De tuis donis que a te
accepimus. donum autem cum sit donatio inreddibilis pro
gratuitis donis inter que potissimum donum sacramentum eucha-
ristie ac datis que communi nomine data dicuntur quia sunt
naturalia data sicut species sacramentales scilicet frumenti
et vini sed cum electo et precepto qui in ipsis afferri sunt
sicut iacobi primo omne datum optimum et omne donum per-
fectum desursum est descendens a patre luminum. licet enim de-
ceptat que ipse donavit sed tamen ea sunt bona et ipsa ex te
plena luce xi Si vos cum sitis mali nostis bona data
dare filiis vestris quanto magis pater vester celestis dabit
spiritum bonum petentibus se. hostiam puram. hec quasi que hec
dicuntur in duo dividuntur [illegible] tamen sit perfectam
omnimodo hostie adeleuatam intelligi sed [illegible]
alia duo sunt significancia [illegible] [illegible] ipso in hostia sa-
crificio communes. dicit ergo hostiam que eciam ad hostium
celi elevata offertur puram hoc est absque [illegible] originalis
peccati nos purgare dicit dicitur in [illegible] caritas est de corde
puro et consciencia bona et fide non ficta sic eciam fons
puritatis oportet in hostia purificat hostiam sanctam hoc est
omnis sanctitatis vitutem [illegible] in qua [illegible] [illegible]
malachie xvi Ego pro eis sanctifico me ipsum. hostiam immacu-
latam hoc est nulla labe maculatam. Ecce agnus dei [illegible]
que immaculatus dicitur in ea [illegible] qui est agnus sine
macula. [illegible] ut [illegible] exhibet [illegible] ecclesiam
non habentem maculam neque rugam aut aliquid huiusmodi
[illegible] ut hec offeretur
corpore ut in signo ubi offert procedit panem sanctum
[illegible] [illegible] dicit enim in [illegible]
[illegible] panis vite [illegible] in ore omnis qui uno pane
[illegible] sit hec et panis [illegible] panis
panis que ibi fuit in [illegible] christi et [illegible] et
non est ibi sed panis de [illegible] et [illegible]
[illegible] ipsi non habeo ego panes layeos
sed tantum panem sanctum [illegible] mundi sunt pueri maxime a mulieribus
[illegible] et respondit david quia de mulieribus
[illegible] nos ab heri et nudius tercius [illegible]
[illegible] et [illegible] et fuerunt vasa puerorum
sancta hoc est puerorum corpora in quibus sanctus panis erat po-
nendus et addidit porro via hec polluta est et ipsa

sanctificabitur in vasis nostris viaticum huius vite pabulum
hoc quod communi sermone communicantes sacramentum est signandum ut
digne quam vocem sit hostie hic panis est vite eterne
quia vegetat ad vitam eternam Joh. vi hic est panis verus
qui de celo descendit ut det vitam mundo / Et ibidem si quis
manducaverit ex hoc pane vivet in eternum Eccli. xv ci-
bavit eum pane vite et intellectus / et calicem aquo sperat
spiritus et ipse sanguis christi quoniam / Et quia sanguis lavando
sanat apposito et potato / ideo addit salutis perpetue i Chor.
xii etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus bapti-
zati sumus / sive iudei sive gentiles / sive servi / sive
liberi et omnes in uno spiritu potati sumus Et i Chor. x omnes
eandem escam spiritualem manducaverunt / et omnes eundem po-
tum spiritualem biberunt / biberunt autem de spirituali consequente
eos petra / petra autem erat christus / ecce autem quod
dicitur hic quasi exercitus / in quantum hic est precepto
derisionem Sed hic attendendum est / quod quando sacerdos
perfecto secretum omnes orationes dicat conformiter bra-
chiis extensis ut patet de signo crucis christi / et ut
intus signum respondeat / quia moyses sic orabat ex
odi xvii et ut omnes sint parati debito amplexu
caritatis / sicut dicitur ysaye lxv Expandi tota die
manus ad populum non credentem michi Et habet orom
dicit in alto precatur manibus sive brachiis ut plus
quam in aliis orationibus extensis ut sufficit elevarum
hostie quod domino presentando iuncta et elevandum
ut dicat elevatis manibus meis sacrificium vespertinum
quod apponit in vespere mundi in cruce elevata habens
autem facit manus extensas et elevatas usque ad
signum quod hic fuit tamen cum recedit ut videns
signum adeat quem descendit hic ergo de-
clarato pane hostie hec alibi in forma

Ex predicta particula sacri canonis habetur specialiter me-
dio declarando ut de pane et cum glossa resurrectionis
et mirabili specialiter ascensionis / et quia de primis
duobus particulis ut de pane et resurrectione questiones
supra posite erant exposicionem utriusque simboli que po-
nere hic nequeo quando cum brevitate hic supprimendo pro
alium liberum ad symbolum require / Dubitatur de
mirabili ascensione est super omnes celos / moneo quomodo
possibile fuit corpus christi naturam humanam humilitate propria
ascendere super omnes celos et quia hec questio duas presupponit
et duo continet presupponit possibilitatem ascensus

xpi / et primo quia / in virtute propria ascendit / 2o quia
super omnes celos seu super omnes creaturas / Circa primum ar-
guitur non fuit posse ascendere propria virtute [illegible] contrarium
2o celi / quia iam tunc optime se habet possidet summum
bonum sine motu / Sed Christus optime se habuit / quia tenet
2m animam divinam quia beatam / 2m divinam est summum
bonum / et 2m animam beatam est summe glorificatus
ergo summum bonum habet sine motu / Item ascensio importat
motum ergo non fuit conveniens quod Christus ascenderet Item
Christus humanam naturam assumpsit ad nostram salutem / Sed
magis fuisset salutare hominibus quod semper nobiscum in
terris mansisset / ut ipse dixit discipulis Luce xvii Ve-
niant dies quibus desiderabitis videre unum diem
filii hominis et non videbitis / ergo non videtur posse Christum
ascendere in celum / Sed quod non ascendit virtute propria
patet Marci ultimo / Dominus Jhesus postquam locutus
est discipulis assumptus est in celum ut dicitur actuum primo / ergo
videtur quod Christus non ascendit virtute propria / Sed quod non ascendit
super omnes celos patet in psalmo / Dominus in templo sancto
suo dominus in celo sedes eius / quod autem est in celo non
excellit super celum ergo Christus non ascendit super omnes celos
ergo contra predicta / In oppositum Potestate propria dicitur Christus
Nondum ascendi ad patrem meum et ad patrem
primum similiter in opposito primi contra dicitur ysaye lxiii iste
formosus in stola sua gradiens in multitudine
virtutis sue / et gregorius dicit in omelia ascensionis / Nondum
quod helias in currum legitur ascendisse ut patet demonstra-
ret quod homo purus adiutorio indigebat alterius / Re-
demptor autem noster non curru non angelis subli-
matus legitur qui fecerat omnia super omnia sua virtute
ferebatur / In opposito Ro. 2i contrarium apostolus ad ephe-
sios iiij ascendit super omnes celos ut adimpleret omnia
glossa [illegible] ergo [illegible] creatura et celos omnia
creature [illegible] sua ascensione et contulit dona
ergo [illegible] fuit nobis ut Christus super omnes celos ascen-
deret ergo contra [illegible] [illegible] [illegible] circa primum
[illegible] questionis [illegible] [illegible] [illegible] in triaparte
sue summe q. l. [illegible] ar. po. [illegible] [illegible] ad q.
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] locato / Christus autem
[illegible] vitam immortalem et incorruptibilem [illegible]
[illegible] autem in quo habitamus est locus generationis et corru-
ptionis

quod quis assumitur et elevatur ab alio non videtur virtute propria elevari

sermo predicto

s(cilicet) loco celesti et loco incorruptibili. Et ideo non fuit conveniens
quod Christus post resurrectionem remaneret nobiscum in terris, sed conveniens
fuit quod ascenderet in celum, ut per eius ascensionem nobilitatem
mentem ad celestia elevaret, a terrenis educeret
et angelis associaret, celum aperiret et viam qua hoc
sequamur demonstraret, que quidem in libro vite [illegible] humiliter
quereret et devote pergeret cum eo. Ad quod bene concordat
predictum est Iohannis xx Ascendo ad patrem meum
et ad patrem vestrum etc. Spiritus hominis nobilitatem
[illegible] amor [illegible] quibus pro
eterni patris filii et hominis [illegible] hereditas
restituitur. Benignus pater amor filiis non negat [illegible]
pro filio suo ad summe beatitudinis sue dexteram col-
locato. Et Luce xv filii [illegible] mortuus erat et omnia
[illegible] filius [illegible] et [illegible] re-
gressus est ad patrem salus hominis [illegible] et [illegible]
quod dicunt Iohannis xvi Expedit vobis ut ego va-
dam. Et expediens fuit [illegible] in celum [illegible]
[illegible] ut [illegible] regnum angelus
[illegible] gaudium [illegible] ascendit deus in iubila-
tione iubilat angeli de novi regis visione. De
adventu nove familie [illegible] hominis societate
[illegible] fecit [illegible] magnam [illegible] societatem [illegible]
[illegible] quandam magnam fecit [illegible]
[illegible] gaudio [illegible] caritatis [illegible]
[illegible] liberatis
et de [illegible] ad [illegible] celi tendentibus [illegible]
gaudium hominis et angelis [illegible] celestis [illegible] Apostoli [illegible]
qui ad [illegible] Iob 38 Ubi eras cum me laudabant astra
matutina et iubilarent omnes filii dei. Iubilat [illegible] de
[illegible] ad [illegible] in [illegible]
[illegible] nobis viam novam et viventem [illegible] ad [illegible]
vitam [illegible] per velamen [illegible] carnem suam [illegible] est
quod [illegible] a [illegible]
[illegible] ad istud [illegible] conversionem gloriosam [illegible]
[illegible] generis humani ad perpetuam consolationem [illegible] nobilibus et [illegible]
[illegible] nobilitatem tuam et [illegible]
[illegible] in [illegible] nobilitatem [illegible] capitis et
[illegible] membra [illegible] de potestate tenebrarum
[illegible] translatus [illegible] et regnum [illegible]
[illegible] ascendens [illegible]
in possessionem hereditatis [illegible]
filius [illegible] lxxvi [illegible]
[illegible] magna fuit magna est hereditas [illegible] modica [illegible]
[illegible] ut nulla sit [illegible] cadit [illegible]

incipere qua incipit sunt remittere vobis luce vi° [illegible] quibus patet ve-
tas [illegible] ex [illegible] ascensionis ut deducitur [illegible] in conclu-
sione primo per assumptionem corporalem celum letificatum et genus humanum
et angelorum patet ex conclusione et per bona ventura in tractatu
de septem sigillis ubi in nobili vna dictum est Christus
in illius presencia corporalis [illegible] per ascensionem [illegible] ablata
ablata presencia in civitate [illegible] adest [illegible] patet ex
conclusione et de beata [illegible] fore in firma [illegible]
sume [illegible] Christus [illegible] per suam ascensionem
gloriosam viam ascensus ignotam hominibus ad celum patefecit
patet ex conclusione et per illud Zacharie iii dabo tibi ambulantes
[illegible] caritas est que sola ducit ad regnum [illegible]
[illegible] Mathei xxv° [illegible] quos ad regnum celorum perducet [illegible]
[illegible] conversacio nostra in celis est [illegible]
de qua ibidem [illegible] Mathei viii dicit Augustinus [illegible]
et angelorum caritatem aut non [illegible] fecisset [illegible] celum [illegible]
[illegible] ut facilius [illegible] et in ea se-
[illegible] ambulent et ab ea [illegible] abarre [illegible]
[illegible] est quod David desiderabat [illegible] ps° xxx iiii
vias tuas domine demonstra michi quibus te sequi possim ad regnum
celorum [illegible] in ea ambulat [illegible] vita [illegible]
[illegible] delectatus fuisse in [illegible] Cant. [illegible]
[illegible] ad [illegible] illa [illegible]
[illegible] sine [illegible] possidet [illegible] bonum [illegible] de
deo qui est omnino immutabilis iuxta illud Malachie iii°
ego dominus et non mutor [illegible] est agnus [illegible]
ut patet per Augustinum [illegible] super Genesim ad [illegible] et que natura assumpta
a filio dei [illegible] creatura [illegible] non est [illegible] ei
[illegible] [illegible] [illegible] Christus [illegible]
qui ascendit in celos [illegible] ad optatos ut dicit Leo papa
[illegible] ascensio [illegible] in celum [illegible] qua corporalem suam presenciam nobis
subtraxit magis sunt utiles nobis quam presencia corporalis fuisset
[illegible] fidei augmentum que est de non visis [illegible]
dicit Johannis xvi [illegible] adveniens arguet mundum de iusticia
[illegible] qui credunt ut dicit Augustinus super Johannem [illegible] fidelium
[illegible] unde subdit [illegible] ad patrem vado et iam non videbitis [illegible]
[illegible] qui non videt et credunt [illegible] nostra [illegible]
[illegible] in me [illegible] non videt credunt [illegible] ad [illegible] sublevatur
[illegible] Johannis xiiii° [illegible] abiero et preparavero vobis locum iterum veniam
et accipiam vos ad me ipsum ut ubi ego sum et vos sitis [illegible]
[illegible] humanam naturam assumptam in celo collocavit [illegible] nobis
[illegible] illuc pervenire [illegible] ubi sunt [illegible] congregabuntur et aquile
ut dicit Mathei xxiiii [illegible] et [illegible] ascendit pandens iter an-
te eos. Tercio ad [illegible] caritatis affectum in celestia [illegible] dicit apostolus
[illegible] in [illegible] que sursum sunt sapite non que super terram [illegible] Mathei vi [illegible]
est thezaurus tuus ibi est et cor tuum [illegible] amor est [illegible]
in celestia rapiens [illegible] Johannis xvi expedit vobis ut
ego vadam si enim non abiero paraclitus non veniet ad vos si autem abiero
mittam eum ad vos [illegible] Augustinus super Johannem [illegible]
[illegible] secundum carnem nosse [illegible] aut [illegible]
[illegible] non solum [illegible] et filius [illegible]
[illegible] de [illegible] articulo [illegible]

✠

148

Supra quae propitio ac sereno vultu respicere digneris et accepta habere sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel et sacrificium patriarchae nostri Abrahae et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech sanctum sacrificium immaculatam hostiam. Ista est 2a particula quae est pars canonis in qua iam oblata et collata superius commemoratur et petitur ut divino vultu benignius respiciantur et a deo acceptentur ut per ipsa sacrificii commemorationem sacerdos postulat a deo acceptationem et dividitur in duas partes. In prima petit acceptationem, continuo comparationem, 2o ponit acceptationem exempla similitudo. Ubi sunt accepta etc. Est intellectus huius vel tibi domine clementissime pater supplicamus ut digneris respicere propitiam placido facie super hec dona et data, scilicet corpus et sanguinem filii tui, habendo ea grata et accepta sicut grata et accepta habere dignatus es munera iusti Abel et sacrificium sanctum Abrahae patriarchae et Melchisedech summi sacerdotis tui. Est hic particula super quae etc. propter quod exponi potest et dicit in parte quae non praesens significatur non vero corpus et sanguis sed species panis et vini; propitio scilicet nobis et sereno vultu i. respectu placabili respicere digneris. Dicit antiquus doctor: mirum est quod mutabilis Malachiae: Ego dominus et non mutor. Quare ergo dicit hic vultu propitio et sereno? An vultus dei nunc sit magis propitius et placatus aut serenior quam alias? Adhuc dicendum quod hic loquitur secundum affectum et conceptum nostrum. Licet enim vultus divinus vultus eius deus sit semper uniformiter habens se, creatura a deo non se habet uniformiter ad deum, ut quod non est in parte respicit ipsum. Sicut caelum... hoc nomine duplicando gradus diversos suscipiunt unius claritatis ad maiorem utilitatem. Quod alterius illud propter sui tenuitatem, suae claritati obscurationem et ita dicunt quinque ... et alia quae... in quarta parte et similiter in ... exponendo istas particulas sereno vultu i. placabili ... quod vultus dei non est ... sed tunc dei vultus ... quando nobis ... et illuminat. Ideo sicut magnificat nos ... et super nos declarat quod petimus. David ait: Deus pro ... illuminat vultum suum super nos et misereatur nostri ... et accepta habere digneris i. grate acceptare ... et ... munera nostra ... nihil aliud ... quod Christus ... filius ... sicut ... et est deo ... acceptum et ... dilectum ... illud ... et ... Quare ergo sacerdos postulat ... ut ... velit ea habere accepta. Ad hoc respondet quod hic postulat

Vide ... ...

Notandum secundum Thomam in tercia parte summe articulo iii questio lvii [?] in Christo duplex est natura, divina scilicet et humana. Unde secundum utramque naturam potest accipi ipsa virtus eius, scilicet secundum humanam naturam potest accipi duplex virtus, una quidem naturalis que procedit ex principiis nature, et tali virtute manifestum est quod Christus in celum non ascendit. Alia autem virtus humane nature Christi est virtus glorie, secundum quam ut in celum ascendit tamquam propria virtute. Quidam vero assignant causam [...] quinte essentie que est lux ut dicunt, quam ponunt esse de compositione humani corporis et per eam conciliari contraria elementa, ita quod in statu huius mortalitatis natura elementalis in corporibus humanis dominatur, et tunc per naturam elementi predominantis corpus humanum naturali virtute deorsum fertur [...]. Sed in statu glorie predominabitur natura celestis, cuius inclinacione et virtute corpus Christi et alia sanctorum corpora ferentur in celum. Sed hac opinione pretermissa, alii assignant causam predicte virtutis esse ex parte anime glorificate, ex cuius redundancia glorificatur corpus, ut dicit Augustinus ad Dioscorum. Erit enim tanta obediencia corporis glorificati ad animam beatam, ut sicut dicit Augustinus xxii de civitate Dei: ubi volet spiritus ibi erit protinus corpus, nec volet aliquid quod non possit decere, nec corpus. Decet autem corpus glorificatum et immortale esse in loco celesti, et ex virtute anime volentis corpus Christi ascendit in celum. Sicut autem corpus efficitur gloriosum participacione anime beate, et ita ut dicit Augustinus super Johannem participacione Dei fit anima beata, unde prima origo ascensionis Christi in celum est virtus divina. Sic igitur ascendit in celum virtute propria, primo quidem virtute divina, secundo virtute anime glorificate moventis corpus prout vult.

Sed dubium est an in tali ascensione pertransivit spacium medium, et an successive vel instantanee. De hoc Albertus [?] de [...] in tercia parte summe recitat plures opiniones. Quidam enim ponunt [...] quod corpus glorificatum in suo motu non describit spacium, sicut nec voluntas in suo motu describit spacium, et dicunt quod sicut anima movetur a volito in volitum, ipsa non movetur per spacium, ita eciam dicunt quod non movetur corpus glorificatum per spacium. Sed ipsi deficiunt, quia cum voluntas sive anima movetur a volito in volitum, ipsa non movetur [...], sed corpus de loco ad locum movetur [...], et ideo non est simile. Alii dicunt quod [...] natura corporalis [...] pertingere ad subtilitatem nature spiritualis [...] operacio nature corporalis ad subtilitatem operacionis nature spiritualis. Unde licet corpus glorificatum simpliciter sit in genere corporeitatis, tamen provenit ad simplicitatem anime. Ideo [...] simplicitatis motus corporis potest esse tanta [...] simplicitas motus anime.

Alii dicunt quod corpus glorificatum in suo motu describit spacium et movetur in tempore, sed illud tempus est imperceptibile, et similiter illa descriptio est imperceptibilis propter subtilitatem corporis. Unde sic [...] si esset corpus movetur imperceptibiliter in maiori vel in minori spacio, ita dicunt de corporibus glorificatis cum successive moveantur, ut dicunt quod in [...] est

Dubium

pos pg ptez et mone una pg aliaz sic dictum est aly
dicunt medio modo quod sicut se habet res ad circumscriptionem in loco
ita se habet ad motum in loco est / ergo res que nullomodo circumscri
bitur in loco ut replet locum nec continetur se loco sicut
ipse deus qui ubique et incircumscriptus nec ibi sic magne
replet locum mole sua ut continetur se loco immo est super
omnia et extra omnia non exclusus et intra omnia non inclusus
Est alia res que circumscribitur loco sed non replet locum ut continetur
se loco sicut angelus circumscribitur in loco ubi est et habet suam
circumscriptionem tamen sue virtutis unde ibi est ubi operatur non tamen
sua substantia replet locum ut continetur se loco quia sua scriptura tamen
scriptura non continetur se loco circumscriptionem loci Est autem alia res
que circumscribitur in loco et continetur se loco sed non replet locum
corpus enim prius luminosum non habet naturam repletiva loci sicut
radius solis cum illos que ponunt ipsum corpus quia si sit sol
in aere non ut hic est aer spissior tamen circumscriberet in illo
loco et constitueret et / Est alia res que circumscribitur et con
tinetur se loco et replet locum sicut corpus creatum non glorificatum
et inde est quod talia duo corpora non possunt esse in eodem
loco sensibili quia replent locum Dicunt ergo quod quantum
ad conditionem corporis glorificati potest describi et moveri sine
tempore sed quantum est de potentia glorie potest se non continere
et non circumscribi sensui quia quadam proprietate glorie est quasi infi
nitum quo ad nos respectu proprietatis corporis non glorificati et
hoc est quod vult dicere augustinus quod ubi quam intervalla parva
celeritate contingit et ubi voluntas sit anima post illud
corpus fere imperceptibiliter pertransit longum et breve et hoc
est de proprietate glorie non corporis quia corpus non habet / Ad
descensus dicitur dupliciter proprie et improprie improprie dicitur descensus
de christo in divinitatem ipsa exinanitio deitatis qua
exinanivit semetipsum formam servi accipiens ad philippenses ii
et hec est ipsa assumptio in carne qua se univit humanitati
nostre et hec descensio non ponit motum sed tamen humanis
ad ephesios iiii descendit in inferiores partes terre Glosa descendit
quando divinitas non locum sed per exinanitionem descensus autem
proprie proprietas est substantie diffinibilis in loco cum quod dicitur de di
vinitate quod descendere et ascendere sunt proprietates rei cor
porae et hic non descendit cum humanitatem et ad infe
ros et descendat quando descendam cum Glosa super ad ephe
sios iiii ascendit quid est etc. dicitur cum autem ad inferos
descendit cum corpus et anima ad celos ascendit / Item as
censio capitur dupliciter scilicet proprie et improprie improprie dicitur ascensio de
christo ipsa exaltatio humanitatis que in resurrectione quia ma
nifestata est ibi potestas et celsitudo divinitatis / ad hebre
os excelsior celis factus Glosa i. omni rationali creatura
Et assumptio celo expressio eius Glosa i. ad celsitatem proprie

et ostensus eius gloria cum fuit ipse habens plenitudinem deitatis usque
ad equalitatem patris ad Eph. iiii^o ascendens in altum glorie loco
ad et dignitate. Alio modo ascensio dicitur ipse scilicet motus localis
qui est ab inferiori loco ad superiorem locum / Similiter ergo
ascensio et descensio ipse sic cum idem ascendit et descendit
quia ascensio eius ipse fuit ad inferos et hic fuit cum anima
ascensio ipse [illegible] animam et corpus cum humanitatem fuit utrique
[illegible] cum [illegible] erat ascensio [illegible] [illegible] ipsa cum
[illegible] notat [illegible] unitatem persone [illegible] non [illegible] notat
ei dicitur ipse scilicet quod homo passibilis cum deus impassibilis /
[illegible] notat eum dicitur ipse cum quod deus resurrexit quia virtus divina
fuit causa [illegible] unitatem persone notat eum dicitur ipse
cum quod homo creavit mundum i. [illegible] cum quod est persona illa que
[illegible] humanitatem creavit mundum. Si ergo in [illegible] secundum [illegible]
tamen sit ei convenit ascensio cum divinam naturam quia virtus divina
fuit causa sue ascensionis. Et hoc vult dicere augustinus et
de suo est quod ascendit [illegible] tali i. virtute sue divinitatis fuit
hoc quod ascendit / Si notat unitatem persone sic est quod deus ascendit
et cum quod homo ille ascendit quia cum quod deus est illa persona
que est persona homo et secundum hanc ascendit

Premissis [illegible] [illegible] sequitur conclusio ad articulum [illegible]
cum nam [illegible] virtute propria in celum ascendit [illegible]
[illegible] in nobis [illegible] capto [illegible]
[illegible] sic et virtute propria non ascendit in celum
[illegible] conclusio [illegible] nobis et [illegible]
[illegible] in omni ascensione [illegible]
faciat omnia super omnia sua virtute [illegible] et [illegible]
[illegible] est iste qui venit de Bosra tinctis vestibus [illegible]
cum angeli dixerunt ipso ascendente in celum [illegible]
[illegible] et [illegible] ascendit virtute [illegible] est anime
glorificate in qua [illegible] celestis cum [illegible]
et virtutem corporis [illegible] et aliorum [illegible] corpori [illegible] in celum
quia omne leve [illegible] tendit [illegible] [illegible]
immediata anime glorificate glorificata corporis ut [illegible]
[illegible] tanta est obedientia corporis glorificati ad animam [illegible]
quod ubi voluerit spiritus esse ibi erit [illegible] et corpus [illegible]
[illegible] augustinus [illegible] de civitate dei [illegible] corpus glorificatum
et immutabile esse in loco celesti quia virtute anime volentis
[illegible] ascendere in celum [illegible]
[illegible] glorificationem [illegible] causa [illegible] digna
ascensionis in celum est vera divina [illegible] glorificationem
et [illegible] quia virtute anime glorificate [illegible] corporis
[illegible] ascendit

Cum [illegible] et cum divinam naturam ut ascendit ut descendit
de celo [illegible] non ascendit quia non [illegible] quia [illegible] est aliquis
nature divine [illegible] ascendere [illegible] quia ascensio est
motus qui divine nature non convenit [illegible] iiii^o [illegible]

ergo deus et non mutatur quia deus est immutabilis et illocalis
ergo celum etc.

Celum 3m non erat competens quod Christus per suam resurrectionem nobilissimam maneret corporaliter in distinctione ratio quia sancti corpus debet esse proportionatum locatum ut dicit in 4o phisicorum sed post resurrectionem suam gloriosam vitam immortalem et incorruptibilem inchoavit locus autem iste scilicet terra est locus generabilium et corruptibilium sed locus celestis est locus incorruptibilium. Ergo non erat conveniens quod Christus post resurrectionem suam remaneret in terris sed ut in celum ascenderet et genus humanum nobilitaret prout patet ex premissis notabili.

Quantum ad articulum 3m videlicet an Christus super omnes celos ascenderit et super omnes creaturas notandum quod celum dicitur a celo quia celat nobis secreta ubi advertendum 3m beatum Thomam in 3a parte sue summe questione 57 articulo 4o in suis solutionibus ad questionem dicit quod quanto aliqua corpora perfectius participant bonitatem divinam tanto sunt superiora corporali ordine qui est ordo localis unde videmus quod corpora que sunt magis formalia sunt naturaliter superiora ut patet per philosophum 4o phisicorum et 2o celi et mundi per formam enim unumquodque corpus participat divinum esse ut patet in primo phisicorum plus autem participat de divina bonitate corpus per gloriam quam quodlibet corpus naturale per formam sue nature et inter cetera corpora gloriosa manifestum est quod corpus Christi maiori refulget gloria unde convenientissimum est ei quod sit super omnia corpora constitutum in alto et ideo super illud ad Ephesios 4o ascendens in altum dicit glosa loco et dignitate. Hec etiam allegat in 3a parte sue summe dicit super illud psalmi constituisti eum super omnia opera manuum tuarum et omnia subiecisti sub pedibus eius gloria potestate et dominio ut adorent illum et venerantur 2m hec glosa quia quando dicitur constitutus super omnia celestia ipse super ipsa dicitur eminens dignitatis et potestatis vel eminentia loci supremus sunt et ascendit super omnia quia omnia potestati eius et dominio eius subiciuntur unde etiam ab angelis honoratur humanitas sua beata et hec dicit glosa ad Hebreos 2o constituisti eum super omnia opera manuum tuarum glosa id est super digniora opera angelos et homines et ideo ibidem 2m sedet ad dexteram maiestatis in excelsis glosa divinus in excelsis non in loco concludit deum sed ostendit ipsum omnibus altiorem et omnibus eminentiorem et sicut etiam ubi dicit textus ante hec super dicit ordinem loco distinguendum quia sunt localia et sunt localia.

vltim continens / scilicet celum empireum locale / non est super
quod omnia localia est locus / et non super non localia est
locus super omnia vel dignitate et potestate / Et hec quando dicitur sua
elevata est magnificentia tua super celos / quia si intra
illud super celos potestate et dignitate / sic habet dicte quod ele-
vata sua potestas super omne celum quia ~~est non~~ Christus
ultimo dicit / data est ei potestas in celo et in terra
et nomen super omne nomen ad philippenses 2 / Dicitur autem illud
intra istud locari / tunc non est verum / quia super locale
ponere ordinem localem est dictum nec possibile / quia quod
tamen illud scilicet celum empireum est non locale / quia ultim
/ deo dicere quod sit super ipsum ut locus per hoc dicitur quod
sunt ascendit et est super omne corporale et spirituale / sed
hoc dicit / quia super omne locale locus / similiter autem super omne
quod est creatum tam locale quam non locale est dignitate
et potestate / etc super angelos vero ad ephesios 1 constituens ad
dexteram suam in celestibus super omnem principatum et potestatem
et virtutem et dominationem etc. Sed dicitur quod substantiis spiritualibus
debetur locus spiritualis / et corporalibus corporalis locus / quod angeli
spiritualis est locus / et locus continens corporis corporalis
et ita locus corporis vel dicitur impossibile quod aliquis locus
corporalis sit tante dignitatis quante spiritualis / quod locus
corporis non est tante dignitatis quante locus an-
gelorum / quod non est super eum / sed autem / non quod super spirituales
substantias beatas ascendit vel / quod non super omnes celos
et omnes creaturas. Ubi iuxta allegat de hal
ubi supra / quod locus spiritualis angeli dicitur corpus / vel
ipsum corpus in quod operatur / et cum quod dicitur angelus vel esse ubi
operatur / etc. iste locus spiritualis / quia quod angelus sit quod operatur
sit intus / et non pati sensum / Alios dicitur locus spiritualis
angeli spiritualis sive virtutis et essentie / Alias dicitur met-
taphysice sicut deus dicitur locus omnium angelorum et anima-
rum / non sic loquamur de loco angeli spirituali primo
/ tunc dicitur quod spirituale tamen continenti quod intra est in eo
sic superior est locus inferioris corporis / quia locus spiritualis angeli
/ quod angelus in celo empireo est et ibi operatur opere quod est
ornatus sive ornans / et ult quod angelos ornet est
vel / et sic etiam locus spiritualis non est dignior loco corporali
quia cum sic locus corporalis sit cum unitate et dicitur
spiritualis ratione continenti quod est spiritualiter in illo / et ita

contentum corporale quod est dei quod dignius est illo contentu spirituali rerum priorum ad diuinitatem dei cognatam de loco spirituali [illegible] sic nulla est comparatio neque proportio quia terminus corporis et terminus substancie spiritualis non se habent vniuoce secundum [illegible]
vocem. Sed tertio ad hoc supremus est corporum quod congruum ad illud locum in quo angelus quia per ipsum est saluare mundum per vnionem et vnitatem persone quam solum per manifestiorem et contemplacionem quo verius salutat uel vnit angelus deo terreque omnem [illegible] Sed dicetur hic quod quis fuit fructus ascensionis Christi ad ipsum et quis fructus quantum ad nos et videtur [illegible] ratione ex deitate quod dicit ex sua ascensione et nec [illegible] sic quod dicitur in psalmo delectaciones in dextera tua vsque in finem glosa delectata et leticia est ei in assensu tuo [illegible] omnibus subiectis. Sed iste ascensus fuit in die ascensionis quia delectatio et leticia fuit ei in die ascensionis [illegible] ergo ei aliquod nouum gaudium in quantum per eum ascensionem [illegible] bonis secundum [illegible] est omni bonorum [illegible] perfectius quod cum esset in illo statu non [illegible] quod accresceret ei aliquod nouum gaudium ex ascensione [illegible] in maiori parte siue summe deus

Ad hoc videtur aliter. Gaudium potest dici quo ad nouum speciem gaudii quod nouum gaudium potest dici nouum gaudium et quo ad numerum gaudiorum non gaudium iterum primo [illegible] quod est nouus modus gaudendi nec gaudii [illegible] quod non accrescit ei nouum gaudium quia de nulla gaudio sic ascensione [illegible] quod per non gaudet vt sic modo gaudet ascensione [illegible] ad dexteram patris in loco appetentiori [illegible] sicut [illegible] patris ita primus gaudebat [illegible] quod sciebat [illegible] secundum modum gaudii differt. Vnde ei accrescit ad dexteram patris secundum modum gaudii sicut dicimus quod cum sit [illegible] nouus modus solum [illegible] dicimus [illegible] in thremate [illegible] ad [illegible] experiencie non sic de [illegible] a noto ad ignotum sed ad notum alius sic de [illegible] delectacionem per ascensionem quam de illo ante [illegible] et quantum ad numerum gaudiorum sed nouus modus [illegible] et vidit [illegible] accrescit eum [illegible] et vidit [illegible] angelorum sibi subiectam

De fructu autem ascensionis quo ad mortuos et vivos [illegible] ascensio sit causa autem ascensionis nostre sua vero est causa [illegible] quod sicut eius ascensio est causa nostre ascensionis [illegible] in sermone de ascensione nostre [illegible] nos [illegible] ascensio [illegible] quod sua ascensio est [illegible] nostra subvectio [illegible] ascensio nostra [illegible] quia per [illegible] sunt amoti omne impedimentum quod erat ex parte nostra ascendendi in celum. Sed [illegible] ex parte sanctorum erat necessarium vt ascenderet et glorificaretur in celis [illegible] de [illegible] ipsi ascenderent vt si [illegible] non ascendisset quod sua ascensio

no est ca ure ascensionis / et ideo hic dubita utrum
ascensio aperuit nobis ianuam paradisi / ad quod sic ad hebre-
orum habentes pontificem qui penetravit celos glosa penetravit
in persona nostra nituit ut nos secum possimus quod ascensio
aperuit nobis ianuam in oppositum dicitur Math. xxvij ffacta
est hora sexta glosa divine pietatis ordo poscebat
ut eodem temporis articulo quo ade prevaricanti obcluserat
latroni penitenti ianuam reseraret paradisi / sed hic sunt
in sua resurrectione passione quod passio christi ianuam aperuit
nobis quod ascensio etc. Luce iij o baptisato Jhesu et
orante
glosa dum aquas Jordanis subijt ut ianuam celi pandit
et dum caro in nostra aquis fugientibus tangitur apta
nostris quod dicitur coniugalia regna contingunt ergo
baptismus eius nobis aperuit ianuam paradisi / non est
quod hic effectum ascensionis / et si utrumque aperuit sed ascensio
passio et baptismus dicuntur tamen / de hoc notavit alexander
ubi supra dicens quod duplex est ordo unus est ordo iustitie
generalis / et est dispensationis specialis ordo iustitie generalis
attendit circa peccatum et penam et considerando istum ordinem
circa ipsum debent reddi bonis bona / et malis ma-
la / et finaliter malis supplicium eternum bonis vero gaudium
sempiternum / sed alius est ordo qui respicit dispensationem
specialem que fuit in incarnatione et passione et resurrectione et
ascensione domini etc. quia omnia fuit ex dispensatione
divina propter nostram redemptionem primo si non fuisset peccatum
sufficeret primus ordo ad aperiendum ianuam celi quia non
fecit nisi bonum / et reddet bonum pro bono / et hic modo
non dicitur ascensio domini causa ure ascensionis / sed quantum
ad alium ordinem est causa quia ex dispensatione
ascensio christi / et alia sacramenta ordinantur ad nostram
redemptionem et si dicetis nunc iustitia generalis sufficit ad
nostram ascensionem sine aliis dispensationibus specialibus / sed allegat
ubi supra quod sic ante peccatum / sed post peccatum primus sed post peccatum
circa illam nobis reddet malum / et nunquam bonum / quia
non sunt bonum nisi per operationem vel aspectum ad incar-
nationem et habendo fidem de ipsa / et de aliis sacramentis / etiam
queratur an alie sint cause ure ascensionis et apertio
ianue dicendum quod sic quia est causa circa meritum / et circa
efficientem meritum causa ura ascensionis et relationis
ianue sunt ipsa passio christi quia per effectum suam passionem
que nobis meruit causa autem circa effectum dicitur perfecto
beatitudinis / determinatur autem beatitudo quod consistit in gloriam
in contemplatione divinitatis / et quantum ad visionem aspecte
trinitatis

relationis

quantum ad societatem [illegible] vii in [illegible] de [illegible]
effectus [illegible] et inferos fuit
efficax [illegible] quantum ad contemplationem [illegible] [illegible]
[illegible] in regionem umbre mortis [illegible] orta est eis
[illegible] qui autem [illegible] non [illegible] glorificata
[illegible] fuit [illegible] in
contemplatione et [illegible] et [illegible] fuit
gloria in [illegible] in [illegible]
[illegible] in ascensione autem [illegible] fuit [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible] gloria et maxime in
illo loco qui plus [illegible] operatione [illegible] et gratia [illegible]
[illegible] ante [illegible] angelis et [illegible] videntur
[illegible] gloriam addidit ascensio et [illegible]
ascensio [illegible] sive ascensionis [illegible] alia
[illegible] de [illegible] ascensionis [illegible] ad [illegible]
[illegible] et alleluia [illegible] fuit [illegible]
[illegible] ascensionis quo ad [illegible] fuit quantum ad [illegible]
[illegible] Alius fuit quantum ad [illegible]
[illegible] spiritualis [illegible] amoris [illegible]
[illegible] assignat [illegible] ascensio [illegible]
et [illegible] glorificatio [illegible] corporis
corporis et [illegible] ascensionis [illegible]
[illegible] et [illegible] ad vos et [illegible]
[illegible] in [illegible] non possum [illegible]
[illegible] activa [illegible]
non [illegible] et [illegible] capaces
[illegible] corporalis [illegible]
[illegible] in [illegible] et ille amor
[illegible] amoris carnalis [illegible] impediebat [illegible] amorem spiritualem [illegible]
carnalis [illegible]
et [illegible] corporalis [illegible]
[illegible] non [illegible] in vobis presentia [illegible] et hec
[illegible] me [illegible]
[illegible] maior [illegible] est [illegible]
a vobis [illegible] subtracta [illegible]
ab oculis carnis [illegible] forma subtracta [illegible] et spiritualis
[illegible] et sic [illegible] ascensionis [illegible] presentia [illegible] et spiritualis
amoris [illegible] spiritualis [illegible] alleluia [illegible]

[illegible] Ex premissis patet [illegible] conclusio ad articulum tercium [illegible] ascendit
super omnes celos et universas creaturas potestate dominio et eminencia [illegible]
[illegible] primo [illegible] nobili [illegible] conclusio [illegible] et [illegible] nobilis [illegible]
[illegible] et [illegible] post et [illegible] et in nomine [illegible]
[illegible] data [illegible] potestas [illegible]
et [illegible] illud ad philippenses [illegible] ut nomine [illegible]
[illegible] hec [illegible] humana
nitas [illegible] super [illegible] dignitate potestate et eminencia [illegible]
[illegible] humanitas [illegible] ab angelis [illegible]
[illegible] gloria super [illegible] super opera manuum tuarum [illegible] super [illegible]
[illegible] opera [illegible] et [illegible] et super [illegible] ad hebreos [illegible] ad [illegible]
[illegible] maiestatis in excelsis [illegible] in loco [illegible]
[illegible] et [illegible] igitur [illegible]

[illegible] in celesti [illegible] est [illegible]
[illegible] in celesti [illegible]
[illegible] non ascendit [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible] et [illegible]
[illegible] ascendit in celum et [illegible] est elevatus et assumptus [illegible] ad [illegible]
[illegible] in [illegible] sedes [illegible]
[illegible] in [illegible] super [illegible]
[illegible] omnes celos [illegible] elevata [illegible] magnificentia [illegible]
Sequitur textus Supra que [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible]

[illegible]

munera sua accepta p ministro offerere, ut minister offe-
rentis et principis offerat et pronuntiat ad suam salutem non
ad eternam dampnationem. Ge[nesis] iiij respexit deus ad abel et
ad munera eius, ad cayn vero et ad eius munera non respe-
xit. [illegible] glo[sa] et cetera [illegible] ut offert deo [illegible]
[illegible] ut dicit Ge[nesis] [illegible] digitis [illegible] in principio
[illegible] et alexander et [illegible] lyra [illegible]
similitudinem [illegible] equitate et vero, quia multo
acceptabilius [illegible] sacrificium quod sacerdos nove le-
gis offert, quam quod obtulit abel [illegible] abraham aut mel-
chisedech, et verum ponunt, quia plus valet res quam [illegible]
bra, veritas quam figura. Ista ulla oblacio [illegible]
ponere, sed [illegible] omnes [illegible] ut [illegible] et [illegible]
[illegible] corporis et sanguinis Christi vere est [illegible]
salus consistit, et [illegible] singularis [illegible] similitudinem
magis quam quantitatem [illegible] debemus notare, similiter
[illegible] offerendo sicut abel se vere, quod offerimus vere
[illegible] dividamus, [illegible] quia cayn non fecit, sed pecca-
vit [illegible] vere cum debuit obtulit quia
deo se [illegible] et cor suum offerendo deo male
divisit. abel autem accepta deo [illegible] obtulit
holocausta, quia non se sibi retinuit, sed totum se deo obedivit
et [illegible], et ideo deus ad munera eius respexit. ad cayn
autem et ad munera eius non respexit, quia offerens non pla-
cuit a muneribus, sed munera placuerunt ab offerente.
Similiter et hoc debemus deo offerre [illegible] sua munera
[illegible] abraham [illegible] fide [illegible] totum obtulit
altissimo, quia credidit abraham deo et reputatum est ei
ad iusticiam. Et [illegible] offerret offe-
rendo placabat deo hostias offerebat quemadmodum
et nos ipsum [illegible] imitemur. Deus enim ab illo
exegit offerre, tolle unigenitum filium tuum quem diligis
ysaac, et offer eum in holocaustum in uno montium quem mon-
stravero tibi. Ge[nesis] xxij. Statim [illegible] paruit et obe-
diente [illegible], et nobis [illegible] exemplum obediencie demon-
stravit. melchisedech vero [illegible] se accepta deo sacri-
ficia [illegible] futurorum [illegible] non [illegible] figura
[illegible] panem et vinum [illegible] sacrificium offerens
deo quia erat sacerdos dei altissimi, nos [illegible]
ad offerendum se vere [illegible] nos [illegible] sacrificium
deo offeramus. ac [illegible] munera sicut abel fecit, sicut
sacrificium abrahe, sicut hostiam melchisedech voluit [illegible]
acceptabit

Et hoc est quod dicit in littera sicut accepta habere dignatus es munera pu-
eri tui iusti abel / quibus namque postulata est acceptationis
gratitudo / sicut ita ponitur triplex expressa similitudo / primo
in abel in quo fuit innocentia / quia innocenter interfectus
est a fratre Cayn / secundo in abraham / in quo fuit preterea
fidei constantia / Tertio in Melchisedech / in quo fuit summi
sacri sacrificii clara figura / Vult ergo tunc dicere in predi-
cta / tu deus pater digneris propicius acceptare hec munera
sicut preteritis antique legis patribus dignatus es accepta habere
munera scilicet abel habrahe et melchisedech / dicens
ergo munera / tangit humilitatem offerentis / Nota nunc dicit quod
ab offerendo sacrificio oportet / ut dicit ysidorus ethimologiarum / pueri
tui iusti abel / tangit simplicitatem offerentis Et puer dici-
tur non propter etatem / sed propter puritatem et mundiciam ysaie
xlii Ecce puer meus dilectus quem elegi posui super
eum spiritum meum Et tunc propter abenaz / addit iusti
propter ipsius innocenciam Secundo et abrahe patriarche nostri
tangit constantiam offerentis patriarche abraham .i. dicitur princeps
principans quia ipse fuit principium fidei nostre in figura
et ideo additur nostri et cetera licet dicitur Non dicit iudeorum
sed tamen sed nostri quia licet fuit pater iudeorum carnaliter
est tamen noster spiritualiter secundum Genesis xvii capitulo dicitur ad abraham
Ultra non vocaberis nomine tuo abram sed appellaberis
abraham quia patrem multarum gentium constitui te / Tertio
dicit Et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus melchisedech sanctum sacrificium immaculatam hostiam
sicut ponitur similitudo tercia que attenditur in melchisedech / et
primo ponitur offerentis actor dicit Et obtulit / Circa quod
nota est hystoria huius facti que ponitur Genesis xiiii quod
cum loth frater abrahe captus fuisset cum suis a quatuor regibus
et illud abrahe fuisset nunciatum / irruit in detento-
res ipsius loth expeditus et hiis divisis socios eorum
inde irruerunt super eos nocte / et percusserunt eos et redu-
xerunt quoque omnem substantiam et loth fratrem suum Revertenti au-
tem ex cede loth habraham egressus est rex
uerus melchisedech rex salem .i. ierusalem offerens sibi
panem et vinum / erat enim sacerdos altissimi / et benedixit
ei de loth / hec oblatio et hoc sacrificium melchisedech
abrahe patriarche pro principali oblatione expresse obla-
tionum

hac nova sub specie panis et vini signis sub specie vini
deo prius prebuerat Melchisedech offerebat figurabat. Et in
typo etiam ipsius Melchisedech sacerdotium offerentis, quia de summi
veritate auctoritate. Sacerdos enim fuerat eternus enim gratia
Melchisedech, enim iustitie et castitatis, quia Melchisedech rex
iustitie interpretatur. Et secundum preceptum canonis, quod continet hoc
ipsa, et debet intelligi de vera oblatione corporis et sanguinis
Christi, ut intelligatur de sacrificio ipsius Melchisedech
quia corpus Christi verum et eius sanguis que fuerunt signata et
figurata per sacrificium Melchisedech sub pane et vino
materialiter. Illa sunt in re contenta verum summum sacrificium et
immaculata hostia, non de pane et vino puris, quia illa
non fuerunt tunc immaculata, et ita sicut hec sacri-
ficia veneranda nove legis. Et ita exponit Hugo

Sed dicitur quare adducuntur typi et figure ad hoc sacrificium de typo nec
et non typis ut figure legalis. Ad hoc respondetur quod ideo quia illi
patres qui in lege non in fide hostias obtulerunt, ideo deo fuerunt
accepte hostie; aut legales minus accepte erant sed ad typum
tollerabantur ut eos ipsos carnales potius non deo quam
idolis offerret ut dicit Crisostomus super psalmo xlix. Nunquid
manducabo carnes taurorum aut ... immola deo sacrificium lau-
dis. Et aut Thomas in scripto quarti dist. viij ad 2m
articulum dicit quod sacramenta nove legis triplex sunt ad sacramenta
veteris legis, quedam enim efficacia fuerunt in veteri lege
quamvis non sicut sacramenta nove legis, sed magis 2m
quod sunt confessionem ut actu virtutis, sicut penitentia, ordo et
matrimonium, quedam fuerunt 2m aliquid eis respondens
non efficacia sicut baptismus et eukaristia sunt tamen sacramenta. Quedam
autem nichil respondens habuerunt in veteri lege, sicut confir-
matio et extrema unctio. Cuius ratio est quia prima tria sa-
cra non sunt sacramenta gratiam continentia et ideo aliquo tempore gratie
esse debuerunt. Sed quia sunt sacramenta necessitatis baptismus
quidem quantum ad effectum, eukaristia quantum ad fidem eius. Sed vero
presentia non oportuit quod in lege Moysi haberet
aliquod respondens sed confirmatio et extrema unctio sunt sacramenta
gratiam continentia et ideo in veteri lege esse non debuerunt et
etiam quia non sunt sacramenta necessitatis, sed ad quandam superhabundantiam
perfectionis, ideo non oportebat quod non haberent aliquod correspon-
dens tamen non erat tempus plenitudinis gratie. Et ideo hec duo non
fuerunt figurata aliquibus expressis figuris ~~simpliciter~~ simi-
liter prima tria sed tamen duo media, scilicet baptismus et eukaristia

Rex qui figurabat Christum qui
verus et summus sacerdos instituit
sacrificium panis et
vini; qui sic fuit iustus
et pacificus, et qui est
rex regum et summus
sacerdos, qui totum
mundum regit et disponit
qui de regali et sacer-
dotali descendens; et
panem et vinum in
figura altaris obtu-
lit, sed pro nobis immo-
landus, regis et sacerdotis
officia fungendo, ut
tunc est sacerdos in eternum
secundum ordinem Melchisedech

hec doctor Thomas / Alexander vero de [?] super 4 dicit / quod hoc sacramentum
congruebat prefigurari multiplici ratione / videlicet ratione dignitatis / ratione
difficultatis ad credendum / ratione significationis / quia illa que sunt dig-
niora magis debebat prefigurari / hoc autem sacramentum inter
cetera est dignissimum / ratione continenti in eo prefiguratio erat osten-
dere eius dignitatem / ergo hoc sacramentum est dignissimum
inter sacramenta nove legis / debuit merito prefigurari
Unde quia expectatio quanto de maiori excellentia congruebat
ut prefiguraretur / ut per quosdam ostenderet expectatores
et ex hoc magis ipsos excitaret / et expectata dignitas
ostenderetur / ergo ratione dignitatis debuit prefigurari / quia
hoc sacramentum est ceteris incredibilius et difficilium ad credendum
conveniebat ut manu ducendum figuraret prius
deducere ad illam credulitatem / ratione significationis / quia Christi
passio cum [?] data vita fidelibus hoc sacramentum significat / quia
significatio effusionis sanguinis et aque de latere
Johannis xix / congruebat quod Christi passio aliqua figura
prefigurari similiter et hoc sacramentum quod conficitur / et [?] con-
venit / Utrum aliqua congruenter pertineat in expositione principali
ad primam questionem / doctor vero Thomas super 4 in expositione
ad 2am questionem et articulum dicit quod aliquid potest figurari dupli-
citer / primo quantum ad id quod est signum et res / et hoc modo effusio sanguinis et
aque ex latere Christi fuerunt figura huius sacramenti / alio modo
id quod est signum tantum / et quantum ad id quod est tantum sa-
cramentum in eucharistia / fuit figura oblatio Melchisedech
quantum ad autem ad id quod est res et sacramentum / scilicet ipsum
Christum passum / fuit figura agnus paschalis / quantum
autem ad id quod est res tantum / scilicet gratia conferens / fuit figura
manna / que conferebat omne saporem suavitatis
quod continet / verum diceres quod [?] hii tres precessere veteris
testamenti videlicet Abel Abraham et Melchisedech / [?]
nove non [?] et non [?] ad hoc dicendum / quod illi quorum sacrificia
eorum accepta erant ~~specialiter patet~~ / et eorum sacri-
ficia specialiter ceteris hoc sacrificium nove legis prefig-
urabat / et figura [?] et eorum similitudine [?]
valde [illegible] / prefigurabat / Abel cum primus Abel of-
ferentem de primogenitis gregis suis et [?] primo genitum

in vitulo scilicet quia obtulit primum agnum immaculatum
deo predicto quia dicitur vii° Ecce agnus dei etc. Et
apocalypsis quinto cum agnus qui occisus est ab origine mundi. Item
sicut abel fuit invidia interfectus a fratre suo cayn
sic et christus per invidiam a fratribus prius [illegible] occisus
est iudei et pilatus sciebat quod per invidiam tradiderunt
eum. Item in sacrificio abrahe unicum et dilectum
filium suum ysaac offerentem pater et figurabatur et immo
latus filius dei a patre pro nobis quia dicit apostolus ad philippenses
ii° proprio filio non pepercit etc. Et sic habraham
obedivit deo immolando filium sic et christus factus obediens
patri usque ad mortem et imago patris reddidit spiritum
xxxiii. Oblatio vero melchisedech legitur sic novum
sacrificium demonstravit quia de eo dicitur tu es
sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech etc. Unde apostolus ... per
omnia assimilatus est qui manet sacerdos in perpetuum et
sic melchisedech panem et vinum obtulit Genesis xiiii
sic et christus ipse panem et vinum pro nobis offert deo patri sic
ergo predicte tres persone ponuntur in canone quia ipse
abel fuit velatus in figura quod ipse primogenitus filius
dei christus et humanum lapsum reparare debebat
ergo primogenita gregis offerebat melchisedech ve-
lata fuerunt species panis et vini dominus in figura
huius sacrificii offerendi. Abrahe fuit velatum quod christus in
humana specie redempturus esset genus humanum quia dicitur
ad ysaac Genesis xxii° in semine tuo benedicentur omnes
gentes quia [illegible] predictum ad istud sacrificium fuit
veritas velata quod ab eo pane ad cuius memoriam
constitutum est [illegible] fit mentio patriarcharum in canone
et non de aliis scilicet aaron moyse quorum in vetere lege pe-
cora offerebat. Nota circa istam orationem canonis et has
sequentes sacerdos orat extensis manibus et brachiis in
Item in medium altaris sacerdos manus extendit quia christus super
aram crucis manus expandit. Unde illud propheticum expandi
manus meas ad populum non credentem vel orat
quintum duobus digitis scilicet indice et pollice in utraque
manu unde ceteros [illegible] excepto quando sa-
crificium tenet ut hostiam tangit usque ad ablutionem calicis. Item
quare hic sat sacerdos [illegible] assignat [illegible]

tres

ps

mp

Prima quia hec facit obvenerantur corpus et sanguinis Christi pro
sacro gerenti. Secunda quia sic dicitur genitorum dignitati dignitatem
a[illegible] gradus boni. et primus secundo per propositum eius patri et
prudentie eius filius [illegible] quia filius voluntati dei genitoris
obediunt deo patri usque ad mortem. Tertia quia digniti
qui corpus christi tetigerunt gradus. Adondum quod fidelis illud
fide et devotione tangentes debent esse caritate genito. Et
sic digniti ipsi qui cum [illegible] etc. [illegible] ut [illegible]
[illegible] repositum per [illegible] operationis in hac vita
expedit. [illegible] quia [illegible] contemplacionis ad spiritualia
elevat et [illegible] prudenciam necessitatibus temporalia ami-
nistrat. Quarta quia genito dignitorum induat. quia uetus
et corpus sacerdotis tori et sanguinis christi [illegible] reparabilis de-
bent esse genito. Quinta [illegible] digniti [illegible] ut [illegible]
[illegible] digniti adhaeserunt ut eo [illegible] quo
usque ad [illegible] [illegible] [illegible]. Sequitur

Littera alibi in forma

Supra quae propitio ac sereno vul-
tu in quo elevato istius hostie petitur per memoria
acceptacionis de celo facte figurarum. Continetur autem quarto
in quorum primo illud ad petitur quod primum in uno signe
de celo recepte commemorant in primo [illegible] [illegible]
in quorum primo respectu de celo super elevandi hostiam [illegible]
significat. Secundo modo desuper respiciens desebat. Tertio
respectu petit et quarto respiciens accepto hostie
respicit dicit [illegible] super que [illegible] una voluntati [illegible] oblata
et [illegible] super [illegible] celeste desuper ueniens respi-
cit [illegible] respicit de celo et inde et [illegible] vinea [illegible]
sanguis tui sibi oblatam [illegible] Celum mihi sedes
est et terra scabellum pedum meorum et [illegible] ad que aut
respiciunt nisi ad pauperem et [illegible] et trementem ser-
mones meos. Pauperculus enim propositus fuit [illegible]
offerebat contritus spiritu [illegible] voluntarie totum [illegible]
plagis et lividibus et vulneribus [illegible] nos offerebat
[illegible] attritus [illegible] scelera nostra [illegible] aut ser-
mones patris [illegible] offerens sic dixit ecce mea si tua
voluntas fiat et [illegible] offerimus hostiam et nos
in hostia et ideo petimus te respice super illa propicio
ac sereno vultu [illegible] [illegible] infirmitate dimissiones
peccati pro quo offertur hostia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corum et iniquitatem corum non recordabor ampli-
us sereno autem [illegible] benignitatis et hilaritatis sicut
fuerunt vultu [illegible] [illegible] [illegible] qui in hostia offe-
rebant. Unde ponit duo [illegible] et oblatum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illius quia [illegible] quod fa-
cit [illegible] dixit [illegible] [illegible] in manus [illegible]

supra quem | hoc est supra, sereno | sereno vultu serenitatis dei est
dicit in psalmo illuminet vultum suum super nos | sereno serenitas
| et misereatur nostri | sereno propicio | Sumitur autem illud
de numeris vi | ubi sic dicitur | Ostendat deus faciem suam
tibi | et misereatur tui | Vultus enim dei serenus est | et
unica eius facit propicium | Item ibidem convertat vultum
suum ad te | et det tibi pacem | respicere digneris
oculo amoris | quia ubi amor ibi oculus | vel propicio vi-
... [illegible] omnium deus | et respice in nos | et ostende
nobis lucem miserationum tuarum | et accepta habere
[illegible] omnibus qui in ipsa offerunt | hostia pro [illegible] accep-
tabilis sacrificium iustitie hoc est quod omnibus sentit iusti-
ciam satisfactionis | Sicut accepta | Ecce commemorat
figuras quarum semper plus manifestat de veritati signum
quam alia sacramenta manifestat oblati passionis | Secunda
[illegible] | dignitate [illegible] sacrificii ritu et veritatem
dicit certo | sicut hec non dicit equalitate quia [illegible]
multo acceptatius est illo | et illud non fuit acceptum nisi
in fide eorum | et ideo ad verbum notat relationem respectu
ad typum non respectu ad veritatem | Et notat non equa-
litatem sed ut si talem similitudinem qualiter sit et typi
ad veritatem | accepta hoc est per respectu devotionem dignitatem
[illegible] est quia typi fuerunt eorum in sacrificii | munera
quia de tuis donis accepit offerens | de adipibus gregis
sui sicut dicitur Genesis iiii | pueri tui obedientia et puri-
tate et non sensu [illegible] pueri [illegible] offerri sensibus
[illegible] aut perfectis [illegible] iusti
[illegible] eorum sacrificium iustificati [illegible] vel iustificati ex
fide patris habeatur [illegible] | Abel in quo primo iste
agnus occisus est. Apoc i agnus qui occisus est ab origine
mundi | Et sacrificium patriarche qui est princeps [illegible] nostre
quia ipse [illegible] credidit et in quo adoptionis gratia
est signata Abraham est patris multarum gentium quomodo
tibi in sacrificio offerret Genesis xxii quia tibi unigenitum
obtulit | sed pro unigenito [illegible] arietem | quia in hoc sacrificio
non unigeniti tui deitas que tibi offertur [illegible] signi-
ficat sed humanitatis per unctionem significata occiditur
et immolatur | Et sicut scriptum est Genesis iiii | respexit
deus ad Abel et ad munera eius | ita scriptum est | quia de ce-
lo vocavit Abraham dicens Genesis xxii per memetipsum
iuravi | dicit dominus quia fecisti rem hanc | et non pe-
percisti unigenito tuo propter me | nisi benedicens benedicam
te | Et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus | et summus sacer-
dos | sancta dans | et sancta [illegible] tua melchisedech
quod interpretatur rex iustitie | et rex pacis | de quo
dicitur Genesis xiiii | At vero melchisedech rex salem
proferens panem et vinum | erat enim sacerdos dei
summi | benedixit ei | hic vir melchisedech rex salem

sine patre sine matre sine genealogia assimilatus autem
filio dei manet sacerdos in eternum / Istud sacrificium quo ad ple-
nitudinem gratie et et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
dat deus ad mensuram / spiritum suple filio / qui in sacrificio
[illegible] immaculatum holocaustum / quo ad innocentiam / et
peccati immunitatem / i. pe in [illegible] petri [illegible]
talis est in lingua eius / et attende quod tres illi typi de
veteri lege sunt adducti / quia illi in fide primi semper fue-
runt accepti / Sed ad tempus tolerabant adeo ut potius
deo quam ydolis ymolarent / eo quod carnalis populus pronus
fuit ut sic ydolis ymolaret / et hoc dicit petrus
apostolus in libro qui de clementis intitulatur / psalmus numquid
manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum
potabo / ymmola deo sacrificium laudis et redde altissimo
vota tua / et hoc in eis habetis satis dictum est et
multa de hoc in aliis tractatibus scribuntur / **Supplices te**
rogamus omnipotens deus iube hec perferri per manus sancti
angeli tui in sublime altare tuum in conspectu divine ma-
iestatis tue / Ut quotquot ex hac altaris
participatione sacrosanctum filii tui corpus + et
sanguinem + sumpserimus omni benedictione + celesti
et gratia repleamur per eundem christum dominum nostrum

Ista est tercia particula principalis canonis / qua petit effectum
huius sacrificii qui est divine gratie influxio / et dividitur in duas
partes / quia primo hic petit in generali / secundo in speciali ibi / Ut quot-
quot / Prima adhuc subdividitur in duas / quia primo
deum invocat dicens / Supplices te rogamus / Secundo postulat
impetrationem ibi / iube hec perferri etc / Et primo huius particule
dicit / omnipotens deus nos humiliter te deprecamur / iube nostra vota
et nostras orationes per ministerium sanctorum angelorum tuorum perferri in
conspectu tue divine maiestatis hec scilicet vota / ut omnes ex hac
participatione altaris gratia et celesti benedictione repleantur / Et
nota quod sacerdos dicens hec verba supplices etc / in [illegible]
et [illegible] [illegible] et [illegible] / inclinat se ante altare
sicut corde [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible]
[illegible] [illegible] / quod illa inclinatio melius representat humiliationem
christi in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in monte oliveti [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in monte oliveti
trans torrentem cedron ubi erat ortus in quem introivit ipse
et discipuli eius et dixit eis sedete hic donec vadam
illuc et orem / et assumpto petro et duobus filiis zebe-
dei cepit contristari et mestus esse / et progressus pusillum
procidit in faciem suam orans et dicens pater
mi si possibile est transeat a me calix iste [illegible] non

sicut ego volo etc. | Hic vertit se ad oblata sua | et convertit eos domi-
nicalis secundo et iii° et iiii° abiit et orat eundem sermonem di-
cens et fratres rogavit ut pro eo orabat | et factus est
sudor eius tamquam gutte sanguinis decurrentis in terram | Tunc
venit ad discipulos et dixit eis surgite eamus | ecce appro-
pinquat qui me tradet | Adhuc eo loquente | ecce Iudas
unus ex xii venit | et ad eum [illegible] multa [illegible] | traditor autem
dederat eis signum dicens | quemcumque osculatus fuero ipse
est tenete eum | et confestim accedens osculatus est eum
Hic [illegible] quod sacerdos orat inclinatus super [illegible] illa inclinacio
in qua [illegible] reddit spiritum orans pro persecutoribus suis
Sed quod sacerdos [illegible] ut [illegible] altare pre-
[illegible] osculum altaris significat osculum Iude traditoris | Sed
[illegible] inclinato capite [illegible]
qui inclinato capite et [illegible] manibus tradidit spiritum | ut
[illegible] inclinato sacerdote sit [illegible] humiliacionem | et [illegible]
[illegible] et ad veneracionem tanti sa-
cramenti quod sacerdos [illegible] adorem [illegible] et [illegible]
[illegible] manibus tradidit spiritum
[illegible] aperuit | quia ut largum sinum caritatis
expandit ad suscipiendum nos [illegible] amplexum | et quia nostram
pacem deprecans postulat nos velit [illegible] audite be-
nigne [illegible] | Sed quod sacerdos [illegible] altare sit vocacionem
nostram in deo [illegible] | in qua vocacione [illegible]
et [illegible] digni [illegible] gratia dei qui [illegible] mini-
stra [illegible] | et [illegible]
[illegible] sacerdos orat [illegible] supplices [illegible]
[illegible] inclinatus cancellatis manibus [illegible] | ad [illegible]
[illegible] humilitate [illegible] inclinacionem [illegible] exaudiri
[illegible] et non [illegible] ex [illegible] pectoris et mentis [illegible]
[illegible] operante [illegible] | [illegible] et [illegible]
opera [illegible] vite contemplative | [illegible] active [illegible]
cancellatum [illegible] sinistra ad dexteram [illegible] opera
vite active supposita et inferiora sunt | ad opera vite specula-
tive | et ad opera vite contemplative [illegible] ut
digniora | et altiora | illa opera scilicet vite active [illegible]
et [illegible] | [illegible] manuum cancellacionem sinistra
[illegible] orat cancellatis manibus | [illegible]
[illegible] sacerdos [illegible] supplices
[illegible] et [illegible] | quia [illegible] ex [illegible] manibus
[illegible] | cancellatas [illegible] signat [illegible]
[illegible] | Et [illegible] sacerdos facit tres cruces [illegible]
[illegible] | [illegible] altarium [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible]

sup(er) corp(us) Xti. Item gutte sanguinis aspersis crucis sup(er) sanguinem
et quod perdidit in facie sua sacerdos post signo crucis signat in facie
ut per alias cruces devotas quas facit sup(er) corpus et sanguinem designantur vincula et flagella. Vincula quibus fuit ligatus corpus
Christi. flagella quibus aspersus est sanguine suo. De vinculis legi-
tur Mat. xxvii° mane autem apprehenderunt Ihesum et ligaverunt et vinc-
tum duxerunt eum et tradiderunt Pylato. De flagell[is]
habetur Io. xix. Apprehendit Pylatus Ihesum et flagellavit
eum cum livore sicut patet in i Petri ii° [illegible] vos [illegible]
quam sacerdos facit sibi in facie in colligere illud quod legitur Mathei
xxv° Expuebant in faciem eius et dabant ei alapas et ve-
latam faciem eius dicebant prophetiza nobis Christe quis est qui te percussit
et omnia alia [illegible] et [illegible] Sed aliqui magnum
sup(er) illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sup(er) corpus [illegible] sup(er) sanguinem
[illegible] et [illegible] corpus [illegible] et sanguinem
eius [illegible] et [illegible] [illegible] panem [illegible] facere
signum formidabit [illegible] Item quod [illegible] demones [illegible]
[illegible] Alii autem dicunt quod prima [illegible] sup(er) corpus [illegible]
[illegible] post [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sup(er)
[illegible] petens mortem [illegible] [illegible] [illegible]
sit sup(er) [illegible] [illegible] et [illegible] sanguinem [illegible]
morte [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] crucis [illegible] [illegible] [illegible] nobis [illegible]
sit in signum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
sacerdos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] crucis tota [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuit [illegible]
monachus [illegible] [illegible] [illegible] eo quod pugnare [illegible]
[illegible] signo crucis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicebat Non po-
tuerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ego et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] respondit demon [illegible] [illegible]
tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facta et formata
[illegible] [illegible] [illegible] armatura et omnem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et ut [illegible] [illegible] [illegible]
Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ad p(re)cedia hoc s(e)c(un)d(u)m signat / q(uod) veniente dei filio con-
substancialis et coeterni p(at)ri descensio venit ad susceptio-
nem / et corpus s(ecundu)m in utero venit virginis / s(ecundu)m illud
Johannis Verbi quid apre etiam in medio / s(ecundu)m hoc credentes
dicimus et in unum deum unum christum ihesum et in usque et hoc factum
est incluserunt / Deinde ad sinistram ducta nichil aliud
pretendit / q(uod) quando dei filius venerit nos ab operibus
maledictionis / et filios ire a sinistris positos cum dyabolo
deputandos / defendendo ad dexteram manum / incar-
nationis celestis / passionis efficaciam / mortis christi una cum
resurrectione triumphali / per quam ad benedictionem dei p(er)ueni-
mus / clare demonstrat / Unde sequitur crucifixo qui erat
i(n)cruatis et usque ibi tunc regnum eius erit finis / Sic igitur
fide instituti robore spiritus sancti firmati / caritate consummati
in unitatem tendimus ordine baptisati / et cum fiducia ex-
pectantes resurrectionem mortuorum / q(uod) in ultima clausula
adiungitur / Et vitam eternam et usque ad vitam eternam / s(ecundu)m alios
dicitur / q(uod) in quarta signatur intinctio quid dat / q(uod) nunc habemus
q(uod) deus nos tenet castitatem corporis / q(uo)d intinctio per quod di-
tur pus / Item nunc habemus ut tenet nos fidem / q(uia)
iustus ex fide vivit abakuk ij / et anima in sanguine est / et
hoc intinctio / q(uod) in dicitur et sanguinem / Item nunc habemus
ut deus tenebat nos cognicionem / et cogitacionum puritate
/ q(uod) in tercio intinctio / q(uia) facimus super partem crucis in pungendo
vel in cogitacionum sedes est / Ergo si castitate corporis fidei
firmitatem / et animam puritatem servamus et amandum con-
fer gratia celesti benedictione me(ntem) implemur replet / Alii tamen dicunt
de istis tribus crucibus / q(uod) duo signa crucis super corpus et sangui-
nem sunt / per hoc intinctio / q(uod) per mortem christi adimpleri
morte sit corpus et ad celebrandi summus si tamen compassionem
eius in mente devote habuerimus / q(uod) in tercio signo compo-
nitur / quia si compatimur et conregnabimus / Unde dici-
tur in illa supplices te humiles te rogamus in pace omnipotens
deus / et oracio potes / et sequitur in fine canonis
omnipotens dei / quia eius omnipotencia maxime patet in
hoc sacramento celebrante / quod infra canonem conficitur et
tractatur / ipse enim vetus omnipotens vir / exodi xv
dicitur dominus quasi vir pugnator omnipotens nomen eius / In
sub dicit Jube hec perferri per manus sancti angeli tui
in sublime altare tuum / per dei memoratum / postulat
sacerdos prostratus / Et innocencius et Gwilhelmus in racionali
dicunt / q(uod) hoc verba sunt magne profunditatis / et tante
quod intellectus humanus ea vix sufficit penetrare / quare
dicit beatus Gregorius quis fidelium possit habere dubium
in ipsa hora immolacionis ad sacerdotis vocem celos
aperiri / in quo illo misterio / angelorum choros adesse /

sunt a primis sacramentis terrena celestibus iunguntur unum ex visibilibus
et invisibilibus fiet. Et ideo dicit quod uno atque eodem momento et in
celum rapitur ministerio angelorum associandum corpori Christi et in altari
ante oculos sacerdotis videtur. Possunt tamen hec verba simpliciter et se-
cundum se exponi. Iube hec id est fac hec vota fidelium
id est supplicationes, deprecationes, preces, perferri id est portari per manus sancti an-
geli tui id est per ministerium angelorum qui sunt administratorii spiritus
ad ministrandum nobis a deo missi qui preces et vota nostra deo
offerunt. Unde dicit angelus Gabriel Tobie xii: quando orabas
cum lacrimis ego obtuli orationem tuam domino. In sublime altare
tuum hoc est in conspectu maiestatis divine, et nota et ipsa di-
vina maiestas altare dicitur, Exodi xx: non ascendas ad altare
meum per gradus id est in trinitate non facias gradus id est in equalita-
te trinitatis credendo non descensionis sed ascensionis, sic est
in deo quia in hac trinitate nichil maius aut minus
est, prius aut posterius, sed tote tres persone coeterne sibi sunt et co-
equales, ut dicit quidam Anastasius. Sed aliter hec pos-
sunt exponi: iube hec id est corpus et misterium quod est hostia nunc tamen
perferri id est associari in sublime altare tuum id est in celestem civitatem
que altare dicitur. Unde illud Levitici vi: ignis in altari
meo semper ardebit. Et hoc per manus sancti angeli tui quia
est magni consilii angelus Ysaie x. Et beatus Thomas dicit
quod angeli sacris misteriis interesse credendi sunt, non ut conse-
crent, nam in hac potestate homines angelos excedunt,
sed ut vota, sacrificia et orationes sacerdotis et populi deo
presentent. Unde illud Apocalypse viii: ascendit fumus
aromatum de manu angeli qui sunt orationes sanctorum. Sed
diceres quid est presentare deo orationes nostras qui omnia
intuetur et singula oculis suis sunt aperta. Dicendum quod hoc intelligitur
per similitudinem, quia quamvis rex cognoscit indigentiam mi-
litis strenue in bello agentis, nichilominus aliquando
vero familiores milites illius diligentes intercedunt
apud regem pro ipso, ut rex gratiosius inclinetur ut
sibi de sua liberalitate largiatur. Et ad hunc modum angeli
valde complacentes in bonis hominum actibus et de dolo
honorantur ab hominibus deo exhibito, presentant eorum vota,
sacrificia et opera deo, quamvis omnia sibi clarissime
cognoverit. Sed sic nos homines mirantur divina opera
quasi admirari et admira opera credentia ut apud deum
locentur et gaudent sancti angeli opera hominum appropinquare.

Angelus vero dicitur quod angelus qui dicitur orationes nostras offerre deo, quod nostra vero deus notat cui
miserendum nostri quod velimus, qui deus omnia novit antequam fiunt. Et quod nuntio sunt angeli
tales tamen causas ad primam etiam ut offerre sive petendi sibi sic fiat sive in
quod aliquid faciat aut apud deum iubere implendum esse cognoverit quod in nobis vel eius
vel lateat oportet hec angelis

quomodo et qualiter super
primas cuncta satis iter
super se deus et nusquam
esse... sine distinctione

operibus eorum excellentissimis quibus glorificando deum in
celis et in voluntate eius angeli congratulantur talibus
hominibus et de eorum operibus recommendant eos deo et presen-
tes ut gratiam eis donat et sic cum angelos honorantes
res deo presentare. Et hoc est quod sequitur in sollemp-
nitate altare illud. Erit secunda quod sicut altare in sacra scriptura
multipliciter accipitur scilicet multe de quibus hic tria exempli gratia. Primum est ad offe-
rendum de terra factum [illegible] Et tale altare primum est ad offe-
rendum de terra factum [illegible] et tollens de
cremandum Genesis viii edificavit noe altare domino et tollens de
cunctis volucribus et pecoribus mundis obtulit super altare. Secundum est
altare ad nomen domini invocandum Genesis xii edificavit altare Abraham
domino qui apparuit ei, et invocavit ibi nomen domini. Tertium est altare adorandum
dei et est altare [illegible] et stare fecit cantores
quod altare spiritu eorum fecit dulces modulos. Et est altare cordis
scilicet mentis humane in quo vota offerimus et sacrificium de operibus
contribulatis ei super tale altare impellit deus in canticum tre
nostri ipse repulit dominus altare suum. Et forte hoc est
illud altare de quo habetur primi Machabeorum iiii quod altare erat
prophanatum. Et quod vere multiplicatur in Effraym ad peccandum
et hoc altare est bruta et immunda. Sed in altari humani cordis
debet esse continue oblacio iusticie conpunctionis illud de amoris
tale altare debet esse ardens igne devocionis et perpetue Levitici
vi ignis in altari meo etc. Debet etiam esse in eo tempore orationis odor
referens de primo habetur [illegible] oblacio iusticie conpun-
git altare et odor suavitatis in conspectu altissimi. Altare
cordis est vicium vestrum in eo offert deo sacrificium iusticie oblacio
nis penitencie et holocausta dilectionis. Psalmo [illegible]
tunc acceptabis sacrificium et vitulos carnis mortificate
[illegible] imponent super altare tuum. Et hec oblacio
purgat altare humani cordis devocionis de quo odor
suavitatis ascendit in conspectum dei super illud psalmi
quia oratio mea in conspectu tuo etc. Dominus habetur Levitici xvi [illegible]
[illegible] et incensum conficiat in altari scilicet cordis
humani de quo primi Paralipomenon vi Aaron et filii eius
adolebunt incensum super altare holocaustomatis et tymi-
amatis. De quo est etiam altare cordis de quo dicit propheta Introibo
ad altare dei. Quod ad hoc altare non digne accedit et
offerre debet ante reconciliare aliis dimittere et fratri suo qui
tuo proximo conpassivus est. Mattheus v Si offers munus tuum ad altare
et recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te vade prius
reconciliari fratri tuo etc. Debet opera carnis deponere ad Hebreos
xiii Habemus altare de quo non habent edere qui deserviunt taber-
naculo

core. u. cazui hoc figuratu est p^mi reg^o xxi^o v. abimelech

dixit dauid qui no habebat panes laicos ad comedend sed

panē de scifica sed no dare et ut pueris si no eēt mūdi

hapue c̄ mulierib' secund ē p^m ep^m diiudicati et cognito

et ip^d hic dicebat aplis i cor^o xi p^obat aut' seipm homo et sic

de pane illo edat et de calice bibat qz q manducat dni indigne p^nsumpsit ut pane

indigne manducant vel c̄suscipit dnu et si atēdebat p^pheta

qui p^mo debebat accede ad hoc altare dicebat lauabo int^r

innocentes manus meas et ē al' ibi dic isa ē altare

celeste ē timiamatis et ymde ē q ideo di ysaie vi volauit

vnus de seraphin ad me et in manu eius calculus que forcipe

tulerat de altari et tetigit os meum et dixit ecce tetigit

hoc labia tua et auferē iniquitas tua et pctm mudabitur

seraphin ē exercitus angelorum vel de seraphin exercitus ē an

gelorum illorum ad quos angelica adiutoria pctorū mitte

vsiuas pctor ē vnus qō de seraphin a dyonisius volat qui

angelis custodiatis pctorum viā salutis demonstrat et amonet

manus angeli custodia eius ē ad agenda calculus q̄ ē lap

ignitus ē scintilla diuini amoris forceps oro angeli altare

celeste gladius qō in manu angeli calculus forcipe de altari

tractus et ad oro sua refertur ut q habeat scintilla amore

eterni ministerio q posset tange os pctoris et no solū os sed

et cor et manū ut mūdat labia aptus loquendo et

cor ab iniquitate cogitationis et manus a pctō operationis sed

dicit quare magis dr tange labia quā cor ut manū

respondetur q ideo ut ondat puritatē pctōr oris necessariū eē

et actio cordis et opis mencium no sufficit nam confessionis ut qo

ondat p'paratio oris nichil adiuuat de corde ut de manu

polutio de tacta ore dr tetigit labia oris tui ex quo claret

q altare ē cor iuste q compungit ablato ipso et altare ē

alta res quasi ideo de alta re et mysterio p^fundissimo corde

agitur secundo q altare ē mensa xpi i^o q sacramēta diuina cōfi

ciuntur ideo q si cēte dicta patet ex dictis et alia ratione

vbi sup^a p^mo altare sic diffinit altare ē diui honoris

titulus et memoriale eiusque dei p^ppiciatorium offerendi et

oblationis sanctificatorium p^ptuat vsteriorum et comme nepta

ing diffinitori altare lu^{dit} y dicimus et offerta tangentur

p^ma ē honor dei et memoria mis^ericordie illud illud xxviii

iacob erexit lapidē in titulū i. honore et memoria

dei secunda ē q ideo p^piciare deū adiuuis seruitib' et ideo oratib'

sed q dr leuitici et iiii^o ē et h tangit cum dr adoratiua

p^piciatorium tercia sanctificatio mensis et offerendi ideo dr

ipsa mensa de cibo sanctificata et p^fecta leuitici

xxv^o et hec tangit cum dr oblationis sanctificatorium quarta

est p^ptuat vsterio et comme nepta q edificatur altare

Vnde dicit Ricardus [?] Item altare designat [?] ad altare pertinet et hec tangit cum dicit sublimat [?] et confectorum mensa. Et vero de hoc ministerio officiorum altaris est instructio a deo per se ordinatore [?] ministerio altaris ad deum ad primum et ad proximum ad deum honorificacio et memoria ad proximum per [illegible] in vita [illegible] peccatorum et per [illegible] in disposicione ad bonum proximi ad proximum per communionem religiosorum in presentia patrum sacrorum cum divinus cultus hec alter [illegible]

Sequitur lectura alberti in forma

Supplices te rogamus etc. Hic post sacrificia intendit quorum ad deum elevatur hostia tangit de sue sublevationis modo, qui in omnibus ad hostiam pertinentibus ad deum in celum sublevatur tangunt autem hic quattuor per ordinem quorum primum est supplicatio ut iussu dei sublevetur. Secundum ut clerici ministerio angelorum. Tercium ut in altare dei perferatur. Quartum est ut [illegible] in ipso gustantes sacro ad celum perferant. Quintum ut sic [illegible] plati benedictione etc. [illegible] Hec autem oratio [illegible] et inclinatis ad altare dicit presbiter sanctificans, ut corpore ostendat nobis per humilitatis puritate et inclinacione attendens hic quod dicit [illegible] penetrat nubes et donec appropinquat non consolabitur et discedet donec altissimus aspiciat hic ergo cum dicit Supplices te rogamus omnipotens deus [illegible] omnipotencie effectus e[illegible] oblatus ad celum, iubentes hec perferri, que sunt iussu dei melius fieri doctor sicut et iussu dei omnia perfecit, verbo ipse dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt. Perferri autem dicit ut latio ad celestia perfecta [illegible] inceperunt et non perfecerunt. Perfecta autem latio ista in perseverantia Mathei [illegible]. Qui perseveraverit usque ad finem hic salvus erit. [illegible] per operationes sancti angeli tui [illegible] dicit hic angeli pro uno angelo vel uno choro angelorum sed pro omnibus, omnes enim celestes essentie ut beatus dicit dyonisius angeli vocantur. Dicit autem

Dan. vii. milia milium ministrabant ei et decies milies centena
milia assistebant ei. Hoc autem impossibile est intelligendum
fieri in sacro altaris nisi. Beatus dixit Gregorius Quis fidelium
dubium habere possit in ipsa immolacionis hora ad sacerdotis
vocem celos aperiri in illo Iesu Christi misterio angelorum
choros adesse summis yma sociari terrena celestibus [illegible]
iungi unum quid ex visibilibus et invisibilibus fieri. Sic
ergo perficitur per ministerium angeli sancti dei in sublime altare
tuum. Huic alludit et id quod preceptum est Exodi xxvii ubi precipitur
altare totum aureum fieri in templo. In ipso enim sanctuario ad
quod pontifex intrabat tantum interposito timiamatis et adolevit
illud in conspectu divine maiestatis. Et a deprecatorio
quod erat inter sancta sanctorum ad illud interius aspiciebat unum altare
illud radians auro divinitatis splendentibus [illegible]
ad quod sociat unum sacrificium et sibi sociatum est in altare aureum
quod semper est ante oculos domini. Propterea unde Gregorius tractans
illud psalmi versiculum sedens [illegible] constitute
diem solemnem in frequentationibus usque ad cornu altaris dicit:
Sic dies solemnis est deo cum puritate cordis unusquisque in
frequentacione dies solemnis constituitur tandem in lacrimis et
amore cuius quod divini in tribulacione affectum illuc tenerum
quousque fieri debeat subiungit dicens usque ad cornu
altaris. Cornu quippe altaris est exaltatio sacrificii interioris
ubi si venimus iam extra [illegible] est ut solemnem
diem deo devoto lamentacione faciamus. Et cetera
verba Gregorii. Constat autem quod sacrificium interius spiritus contribulati
non exaltatur nisi incorporatum altaris sacrificio. Dicit Augustinus
super psalterium: Est quoddam altare invisibile ad quod
non accedit iniustus. Ille solus accedit qui in isto altari
invisibili dispensat causam suam. Non ergo sufficiat istam
diem illam solemnem quo agimus ille [illegible] est constitute
illud in [illegible] alta et secreta [illegible]
[illegible] exaltati [illegible] deitate et
quid illud aliud nisi laudes cantabimus quid aliud
dicemus nisi deus meus es tu et confitebor tibi deus
meus es tu et exaltabo te in [illegible] ista
dicemus [illegible] illi [illegible] clamat istam
vocem [illegible] Hic ergo hic perficitur
in sublime altare dei quod cum sacrificio ad [illegible]
Christi in conspectu maiestatis [illegible]
ad altare dei ad deum qui letificat iuventutem meam, ut dicit
[illegible] servitute [illegible] altaris [illegible]
[illegible] est sacrificium altaris [illegible] et
hic osculatur sacerdos altare ut sic [illegible] omnibus offe-
rentibus sacrificium altaris ostendat [illegible]
fac deus omnes [illegible] et custodientes mandata
tua [illegible] sacrificium filii tui tibi [illegible] et ideo
in sublimi altari tuo oblati corporis nos [illegible]

et sanguinem in uno spiritu nos peramtem sumpserimus quatinus
simul in corpore et spiritu omni benedictione super nos tuis benedictio-
nibus repleamur celesti hoc est celestium bonorum et gratia que
omnium facit habentem carum et opus eius carum reddit Re-
pleamur et benedictione quando dicit deus populi nepthalim
habundancia perfruetur plenus benedictionibus domini neptali
autem latitudo interpretatur et significat eum qui dilatatus
est in gaudio caritatis de gratia autem dicit Joh. i de plenitudine
eius omnes accepimus gratiam pro gratia Consequenter quum dicit corpus
fit crux super corpus et significat benedictionis plenitudinem
a primo per fidem sanctitatis in corpus ministrum procedere et
cum dicit sanguinem alia fit crux ut significet in eadem
corpus ministrum procedere gratiam et cum dicit omni benedictione
fit crux in fronte sacerdotis ut significet quod et in sa-
cerdote impletur in hominem infirmum qui pro se et pro populo
offert si eadem gratia emanante adeo Dicitur autem hic quidam
dicunt quod per osculum altaris quod hic facit sacerdos significatur
osculum unde quo prodidit dominum et per duas cruces que
fiunt super corpus et sanguinem significantur vincula et
[illegible] quibus trahebatur dominus ad annam pontificem et
preterea quia facit suas signat sacerdos significantur
sputa quibus consputus est dominus omnino confitendum est omnibus
fidelibus abhominandum Dicitur autem sequitur per eundem Christum dominum
nostrum toto sepius est exposita tibi necnon respondent
amen toto in decore quia hoc hic sicut in aliis secretis
conclusionibus angeli respondent qui assistunt sacerdoti Sicut
dicit beatus Gregorius Unde Thobie xii Ego sum qui obtuli orationem
tuam domino Et Dan ix dixit Gabriel archangelus
ab inicio precum tuarum egressus est sermo et ego veni ut sermo-
nes tuos Et in hiis omnibus nemo est adiutor nisi michael
princeps vester iiii dialogorum Gregorius in ipsa immolationis hora
ad clamantibus sibi ministris celestibus populis ut exposita ope-
ret ad ce[illegible] credendum est hoc cum non est mirum quod in isto sacro
angeli ministrant qui sicut dicit hic in [illegible] sunt administra-
torii spiritus in ministerium missi Sicut cum dicit augustinus
spiritus universi ista se dona super omnem gloriam constituta quibus
fideles suos omnibus deus reficeret gloriosi filii sui cor-
pore vivificet sanctificat et preparat et unit fidelium corda
fidelium omni benedictione replet et gratia tribuent corporibus
castimonia mentibus fidem cogitacionibus puritatem per hoc
tuere suos misericordia spe confirmat inducunt caritate
ut tanta domini participacione qui intra se deum suscipi-
unt templum dei effici mereantur De hoc corpore sacro ita
dicit ambrosius Christus est cibus est Christus est potus caro dei
cibus et sanguis dei est potus Christus nobis cotidie ministra-
tur cibus ille licet corpus impinguat sic confirmat cor hominis
hic est panis vite qui ergo vitam manducat mori non
potest accedite ad eum et saciamini quia panis est accedite ad
eum et potate quia fons est accedite ad eum et liberamini quia ubi
spiritus domini ibi libertas accedite ad eum et absolvimini quia

remissio peccatorum cum corpore domini Iesu postulato, divine
reconciliationis et protectionis celestis accepte tibi munimenta
suscipere tibi domini nostri Iesu Christi fuerit meritis hostiam ubi enim corpus
est ibi est spiritus.

Memento etiam domine famulorum famularumque tuarum
qui nos precesserunt cum signo fidei et dormiunt in
sompno pacis. Ipsis et omnibus domine in Christo quie-
scentibus locum refrigerii lucis et pacis ut indul-
geas deprecamur per eundem Christum dominum nostrum. [interlinear: scilicet qui defunctos in fide sua [illegible] a [illegible]]

Hec quarta pars principalis tractus canonis. Que in qua [illegible]
pro refrigerio et gloria mortuorum. Et continua sit ad pre-
cedentia, quia postquam sacerdos cum consecratione orat pro vivis
hic iam facta consecratione consequenter orat pro mortuis. Et
dicit duo. Primo fit memoria mortuorum specialis. Secundo
reddit ad universorum [illegible] ubi nos cum peccatoribus
[illegible] vero aliorum [illegible]. Hic implorat optentum effectum
[illegible] sacrificii spiritualis. Et primo parentibus in purgatorio
afflictorum redemptio. Secundo celestis triumphantis consummatio
ubi nos cum peccatoribus. Tertio celestis [illegible] consummato ibi
[illegible] perpetui [illegible] memento etc. Hic consequenter postu-
lat etiam defunctorum relevationem [illegible] quia san-
guinis ille preciosus qui pro multis est effusus in remissionem peccatorum
[illegible] ad salutem vivorum, sed ad relevationem valeat
defunctorum. Dicit ergo Memento etc. quasi vellet dicere: O pater Deus
nos tibi rogamus et petimus te supplices ut misericorditer
recorderis famulorum et famularum tuarum fidelium qui cum
signo fidei obdormierunt in sompno pacis. Et petimus ut
ipsis omnibus fidelibus defunctis in Christo locum indulgentie
concedas scilicet locum refrigerii et pacis eterne largiaris
per eundem Christum dominum nostrum. Et hunc [illegible] canon de consecratione
[illegible] nobis [illegible] ut [illegible] missarum solempniis. Certo
loco competenti [illegible] dominus [illegible]. Et hoc loco competenti
congruum est ut [illegible] habeat in missa
memoriam vivorum quam mortuorum. Et [illegible] memoria
mortis Christi [illegible] habita [illegible] memoriale mortis
[illegible] qua [illegible] nos precessit. Et nos eum vestigia eius debemus
[illegible] domine memento famulorum famularumque tuarum
[illegible] memento etiam mortuorum qui nos precesserunt cum signo fidei.
Hic tangit conditionem mortuorum. Et hic [illegible] et continuat
sequentia [illegible] petimus [illegible] nos
[illegible] deprecamur te
[illegible] commemorationem in
qua oratio [illegible] orat ergo [illegible] Domine
[illegible] et cum Deo
pro

[Margin note: Duo [illegible] clementissime [illegible] baptismi [illegible] pacis [illegible] fidelibus [illegible] refrigerii [illegible] pacis tranquillitatis]

dare oblatorum intercessionem concedat credentibus expressius et velut supra
Et quia sine fide impossibile est placere deo ad hebreos xi. Et quia sic
divina maiestas nostram salutem ordinavit ut crederemus ecclesie
que credidit nunc mater sancta ecclesia de patre et filio et spiritu sancto
Unde non debet ecclesia orare pro mortuis infidelibus quia iam iudicati
sunt ad eternam damnacionem Joh. iii. Sed tantum pro fidelibus. Sed quare
dicit cum signo fidei et non cum fide. Ideo ne esset sensus quod est
dictum. Dicto signum fidei sit dicta baptismi caracter quo fideles
ab infidelibus distinguntur. quia infideles non sunt signati hoc signo ex
quo non habent caracterem. Vel dicitur signum fidei prout adimplecio
manifestacionem fidelium opere fide caritate informata unde tantum sunt
quibus operibus Jacobi ii. Et dicitur cum signo fidei. quia si aliquis
adultus morte subitanea preventus non recepit baptismum
...ordinem si velle baptizandum habeat hoc signum et ...
Ad hoc ut sancta mater ecclesia fundat oraciones. Unde est responsum de illo
qui credit se baptizatum et non est et vivit ut christianus et vitam
finiat sed defunctus non baptizato applicatur. Et dormiunt
in sompno pacis et existentibus purgatorio. Et nota quod sacra scriptura
sepe defunctos appellat dormientes. i. ad Thess. iiii. fratres
nolumus vos ignorare de dormientibus etc. Et Joh. xi. dicit
de lazaro lazarus amicus noster dormit. Et racio huius nominis
est quia sicut dormiens evigilat ita mortuus resurget et
ita facile christo et erit defunctos resuscitare sicut dormientes
excitare. Sed dicitur quare dicit quod dormiunt in sompno pacis
cum sint in eterna pena et resurgent de celesti visione. Et penas
non esse orandum quia angeli et ... fa ... quam primum
erat sed penas se inferre grave et acrius. Ad hoc respondetur
quod hic sompnus pacis non capitur pro pace celesti quia penas non est orandum
ut pro invicem de celo missis ad invicem. Sed sompnus
pacis hic capitur pro morte quia sine culpa mortali decesserunt
tamen adhuc purgatorio indigent expectantes gloriosam resurrectionem
futuram quia ipsi sperant securi penas solute se sompnum pa
cis adepturos quo vero spei et future certitudinis dicuntur dor
mire in sompno pacis. Sed credunt obdormivisse ex corde
bona operacione in sompno pacis i. in pace gratie et peccatorum
quia mortuum se sine mortali peccato. Et quo penas est orandum
unde illud angeli non sunt permitte de supplicacionibus pro spiritibus
mortuorum. Et quia magis dependent aut paucitas cognatus
qui supplicaciones penas facerent non nunc purgaria hic est tota
ecclesia

omnes defunctos sub generali commemoracione suscipit tacitis quibusdam nominibus
eos exprimet commemoracionis. Non enim presumenda est ecclesia in qua
quibus aliquis catholicus non habeat specialem memoriam defunctorum
quia sunt defuncti sunt in purgatorio ille qui tamen captiui in nullo sibi
ipsis possunt suffragari sed solum ipsis potest subveniri per fideles viuentes
qui adhuc sunt in statu merendi. Preterea autem [illegible] non merendi
[illegible] de merito valet sed solum per [illegible] precedentis ut supplicium
[illegible] [illegible] animabus defunctorum [illegible] [illegible] pro eis facta
a nobis ipsis unius gratie ut dicit propheta [illegible] in purgatorio
adhuc subveniunt orationibus que apud pietatem exercet
oratio pro defunctis. Illud vero dicit memento quod decet de memoria
in illorum quorum imperat et quorum [illegible] gratia [illegible] potest
petit sacerdos ut deus memoret illorum defunctorum, id est ut
eis impertiatur [illegible] gratiam eos consolando et [illegible]
Unde sacerdotes in hoc loco debent agere memoriam singularem pro
[illegible] quorum voluerit specialiter [illegible] non tamen nominando
[illegible] memorari. [illegible] pro [illegible] et nunc eos hinc
[illegible] quia propterea sequitur clausula generalis que esset superflua
si secrete fieret generaliter memoria [illegible] in [illegible]
[illegible] somno de oratione et memoria [illegible] et
[illegible] defunctis. [illegible] pro [illegible] fratribus et sororibus
defunctis. De in commemoracione illorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] benefactoribus [illegible] specialiter [illegible]
obierunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] memorie habeat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] memento [illegible] fiat, qui [illegible]
[illegible] misse [illegible] [illegible] populo [illegible] sacerdo-
tem fallat. [illegible] tamen est in canone ne memento
illorum [illegible] oracione [illegible] [illegible] ut legendo fiat, ne
forte sacerdotes [illegible] eorum [illegible] [illegible] aures tangat
et [illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible] sed solum eorum memo-
riam habeat [illegible] expedita non nimis [illegible]
ut nimis [illegible] ne [illegible] tedium paciatur. Qui
nos precesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis. [illegible] fidei ut
dictum est [illegible] caracter baptismalis [illegible] in baptismo [illegible]
[illegible] fideles ab infidelibus [illegible] [illegible] illud apostoli
[illegible] [illegible] [illegible] signatorum [illegible] milia [illegible]
[illegible] filiorum Israel, et ideo dicit [illegible] precesserunt
cum signo fidei. Et non dicit [illegible] fidei [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] futuro seculo talia [illegible] fides et [illegible]
fides quam habemus in presenti vita succedit [illegible] in futura vita
et spei succedit [illegible] [illegible]. Et ideo dicit famulorum illorum

est estimandum quod ibi sit spes et fides, sed spes et relicta fides ibi evacuabitur et species. Hactenus dicit magister. Contra sed dictum est supra quod pro dampnatis non est orandum. Dicentem(?) sic quo possunt fieri dum parentes mei et amici sunt dampnati, aut non sunt in mortali peccato decesserunt, aut non. Si facio pro frustra orationes meas, posito quod sunt dampnati. Respondetur quod adhuc non est desistendum ab orationibus pro defunctis, quia sicut dicit Augustinus in Enchiridion: sacrificia altaris sive quecumque offeruntur a vivis pro mortuis pro valde bonis sunt, scilicet salvatis, gratiarum actiones, si pro non valde malis, scilicet ipsis qui sunt in purgatorio, sunt propiciationes, et pro valde malis, scilicet dampnatis, etsi nulla sunt adminicula mortuorum, tamen sunt qualescumque vivorum et prosunt facientibus, ut dicitur de celebratione missarum in capitulo ad martyra(?). Ex quo habetur manifeste quod oratio facienda pro defunctis nichil prodest dampnatis, sed tamen ipsis qui sunt in purgatorio, quia ipsi sunt in gratia et in spe glorie. Sed nichil prodest illis qui sunt salvati, quia non indigent, quia ut dictum est, iniuria fit martiri [illegible] ut dicitur de celebratione missarum in materia. Ex quo liquet error dicentium quod opus meritorium factum pro dampnato possit per addiminutionem pene, et sic per [illegible] quia sicut bonum opus tanti boni meriti aufert totam penam, duplum meritum aufert duplum pene, et opus meritorium possit esse tanti meriti quod auferret totam penam, et hoc supposito quod pena illius sit finita. Contra [illegible] hec nulli sit dubium quin sit infinita intensive. Item iste errant qui dicunt quod opera meritoria pro dampnato facta prosunt adhuc dampnatis, quod detur eis fortitudo ad facilius sustinendum. Exemplum de portando pondus: aliquis quod quando aliquis veniret et refrigeraret eum per aquam frigidam, [illegible] eum [illegible] alias ipsum utique refrigeraret, licet tamen adhuc non deponeret pondus. Sed quia hoc instantia sit [illegible] opus bonum tanti meriti daret per tantam fortitudinem ad sustinendum, opus maioris meriti daret maiorem fortitudinem, et sic multiplicando opera meritoria tali dampnato conferetur tanta fortitudo quod eius penam pateretur, ut nichil sustineret, sed sic portaret maximum pondus, quia ponere fortitudo sic plus et plus augere tandem perveniret ad tantam fortitudinem quod eius penam pateretur, ut nichil sustineret. [illegible] ipsis et [illegible] quod hic fit gradatim(?) [illegible] [illegible] et sic non dicitur a pena dure, sed illud sumitur quod supponit argumento et hoc ordine sit a dure desperando

Nota pena purgatorii excedit omnes penas mundi [illegible] homines in hac vita [illegible] quod [illegible] in summa de igne purgatorii quod iste purgatorius [illegible] et quod quamvis in hoc seculo penas sentiat [illegible] in capitulo [illegible] pt

a petimus [illegible] et astantes pace [illegible] et corda te [illegible] ut quia [illegible] pro me [illegible] collecte et in memoria habete et non solum [illegible] et [illegible] in [illegible] quiescentibus et pro me non collecte quia [illegible] non posset. [illegible] et meam [illegible] indulgentie id est donatis impertiendo id est locum refrigerii in quo non est ordo penarum locum lucis in quo non est obscuritas tenebrarum locum pacis in quo non est conflictus [illegible] et [illegible] [illegible]. Et alii [illegible] et [illegible] et quamvis [illegible] fidelibus [illegible] et advocatus [illegible] [illegible] parati [illegible] gaudere [illegible] ut [illegible] Nota quod

Diffinitio purgatorii

purgatorium est locus [illegible] et est locus obscuritatis [illegible] et locus conflictus pugnantis [illegible] Est enim locus [illegible] [illegible] hic petimus locum refrigerii [illegible] [illegible] conflictus appellatur [illegible] omnes lacrima ab oculis eorum et mors ultra non erit neque luctus neque [illegible] Secundo purgatorium est locus obscuritatis [illegible] eo quod ibi sunt tenebre palpabiles [illegible] quod petimus locum lucis in quo non est obscuritas tenebrarum sed lux perpetua. Tertio purgatorium est locus conflictus pugnantis [illegible] eo quod ibi est [illegible] conflictus penarum [illegible] hic petimus locum pacis in quo non est conflictus hostium vel conflictus penarum locum [illegible] pacis [illegible] et [illegible] pace [illegible] et [illegible] quia in pace factus est locus eius sed ibi [illegible] in multitudine pacis et complacebunt quorum duo [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] suffragia [illegible] defunctorum in purgatorio iuvant et [illegible] et [illegible] oblationibus in missis precibus carorum et sanctorum elemosinis [illegible] et [illegible] [illegible] capitulo [illegible] in missarum oblationibus [illegible] [illegible] melior [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] a pena [illegible] largitionibus elemosinarum [illegible] [illegible] et [illegible] et Daniel [illegible] elemosinis [illegible] peccata [illegible] [illegible] [illegible] afflictionum. Et ad illos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] missa preces dona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] meliora [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duo modi [illegible] [illegible] meliores [illegible] ultimi duo [illegible] elemosina [illegible] est melior in [illegible] impetrat et [illegible] orationes et quod melior est [illegible] quia [illegible] et [illegible] non melior est suffragium misse [illegible] missa [illegible] opera meritoria est optimum et [illegible] quia ibi [illegible] duo [illegible] alii latere et

oblato [illegible] et iterum et bo[illegible] quod sed quia [illegible] dn̄i et inc-
lybat [illegible] ipsis [illegible] [illegible] [illegible] clemencia inchoare [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] quia clemencia [illegible] actus [illegible] nobilior [illegible]
quam [illegible] quia clemencia [illegible] actus [illegible] et [illegible]
[illegible] actus [illegible] et [illegible] nobilior [illegible]

Sequitur lectura alberti [illegible]

Memento [illegible] famulorum et hic tangit [illegible] de his qui in
hostia [illegible] oblati deo offerunt et [illegible] mortuus
[illegible] sub [illegible] et ideo tangit [illegible] mortuus et
[illegible] nobis [illegible] et [illegible] mortuus aut
tangit [illegible] in [illegible] ibi [illegible] domine et
[illegible] supplicaciones [illegible]
mortuorum [illegible] et mortuorum [illegible]
designatas dicit [illegible] memento [illegible] sicut
de his de quibus [illegible] [illegible]
de quibus dicit in primo regum [illegible] recordaberis
[illegible] mea et [illegible] ego [illegible] [illegible] quia ego
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] de quibus dicit [illegible]
[illegible] qui [illegible] ad [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] sicut [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] et in [illegible] tuo [illegible]
[illegible] [illegible] dicit [illegible] [illegible]
dominus famulorum famularumque tuarum quod tibi [illegible]
[illegible] famulos [illegible] quod de his [illegible]
famulari voluerunt [illegible] caput deum [illegible]
[illegible] [illegible] domini quis [illegible]
[illegible] et [illegible] Qui
nos precesserunt cum signo fidei tangit mortuorum
[illegible] precesserunt [illegible] nos decedendo [illegible]
signo aut fidei [illegible] fidei [illegible] et [illegible]
[illegible] de illis [illegible] apud [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] machabeorum [illegible]
[illegible] [illegible] collacione [illegible] duodecim [illegible]
dragmas argenti misit ierosolimam offerri [illegible]
[illegible] mortuorum [illegible] et religiose de resurrectione
cogitans [illegible] eos qui ceciderant resurrecturos
[illegible] [illegible] [illegible] superfluum videbatur [illegible]
[illegible] orare pro mortuis [illegible] resurrectio [illegible]
[illegible] resurgat [illegible] quibus [illegible] et [illegible]
[illegible] de sepulcris [illegible] et [illegible]
fidei suffragium mortuorum [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] mors [illegible]
[illegible] non dampnabuntur Et dormiunt
in somno pacis [illegible] sompnus [illegible]
in dormiente magis [illegible] in vigilante agit vita

occulta / sed in corpore ligata et vita manifesta est tamen in hiis
qui mortui sunt cum signo fidei. Cum his agit per vitam et
que in vivis. Si vita manifesta separatur in corpore ligata
et in eo usque ad tempus resurrectionis. Ut Joh xi Lazarus
amicus noster dormit. Et Mt ix non est puella mortua
sed dormit. Ps Cum dederit dilectis suis sompnum. Ecce
hereditas domini filii merces. Hii ergo dormiunt in
sompno pacis / quia si sint in regno perfecte pacem acceperunt
/ dicentes cum propheta in idipsum dormiam et requiescam. Et
Apocalipsis: Amodo iam dicit spiritus ut requiescant
a laboribus suis. Si autem in purgatorio sunt ita quod perfecta
tamen in parte careant quod spectat sive purgatorium et li-
beratur a penis / et locus penarum / et ideo sicut non videtur
[illegible] quod dicit in purgatorio non affligantur ministerio de-
monum / quia a demonibus sompnum pacis non habent / sed
purgantur per se ipsas sicut aurum purgatur. Et ut probatur
igne. i. ad Cor iii Uniuscuiusque quale sit opus
probabit / si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem
salvus erit / sic tamen quasi per ignem. Vel ut alio exprimit
quod animas purgandas deferat ad loca penarum / quia
forte sunt [illegible] et dicit David in psalmo / Et non
tradas bestiis animas confitentes tibi / quod est non tradas
eas potestati demonum affligendas / qui sunt bestie que
vastaverunt / et animas pauperum tuorum ne obliviscaris
in finem / quia purgatis tollentur dolores penarum / Sepo-
nitur autem pondus venialium secundum portat que [illegible]
tendunt profundum et unum profunde ad loca penarum
pro diversitate venialium / que secum deferunt / sicut diversi
ponderis quidem tendunt deorsum / et ideo Zacharias dicit
iniquitas sedet super talentum plumbi. Et in psalmo dicit
descendit / et sicut onus grave gravate sunt super me.
¶ Sed quo valent suffragia. Alibi et [illegible] / hic fit
mentio specialis quorum defunctorum / et propterea quibus
oblationes fiunt ad altare / quia vota illorum sunt in sacrificio
/ sic [illegible] in ante [illegible] / et per [illegible] specialem quos
[illegible] non [illegible] stantes ad aram [illegible]
[illegible] in [illegible] dicens ¶ Ipse domine quos
specialiter [illegible] recordatione. Et orationi in proposito
et in signum fidei [illegible] quiescentibus a laboribus vite
exterioris / Job iii requiescerent [illegible]
et [illegible] dormientes [illegible] / et sompno mortis
requiescentes locum refrigerii / quia iam non sunt in locum
refrigerii in quo divina [illegible] consolatur / et alludit
[illegible] quod dicit Zacharias et [illegible] in sanguine testamenti tui

cupisti unitatis delatum in quo ideo erat aqua dicit et refri-
gerium divine consolationis / et hic dicitur quo ad ignis afflic-
tionem. Ideo ergo sunt de illis quibus illum sibi venit refrigerium. Luce
xvi pater abraham miserere mei / et mitte lazarum ut intingat
extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam
quia crucior in hac flamma. Respondit abraham / post alia
Chaos magnum firmatum est inter nos et vos / ut hi qui
vellent transire hinc ad vos non possunt / neque inde huc transmeare. Chaos
enim illud profundissimum immobilitas est divine sententie / que
ultimum statum in patria per compassionis suffragium permittit
transire ad subventionem in inferno damnatorum / neque
aliquem damnatorum / per aliquem refrigerium permittit transire
liberatum ad locum bonorum / Hic est ergo locus refrigerii. Hic
locus est lucis contra illud quod in tenebris sunt / qui in purga-
torio purgantur / que lux maxime est in apta dei visione
/ de qua dicit sancti? vel luce habitat inaccessibilem. De te-
nebris autem dicitur Sap. xvii ipsi sibi fuerunt graviores
tenebre quam ... ulteriorem habitantes cadentes fide lucem
ante illum lucis aliqui purgati ad firmamentum et vere lucis
gaudebant. Micheas vii Cum sedero in tenebris dominus lux mea
est. Iram domini portabo / quoniam peccavi ei donec causam
meam iudicet et faciet iudicium meum / educet me in
lucem / et videbo iustitiam eius. Hic est locus tertius dicitur pacis
/ quia ac in locis penarum pace absque turbatione affligentur no-
bis / sicut dicit Bar. iiii. Si in via dei ambulasses
habitasses utique in pace in terra sempiterna est in loco bonorum
ubi sicut dicitur est lumen odor / et pax qui inveniunt
illi qui parte custodiunt mandata / quia sicut dicitur ps. plurimum
scandalis illis [illegible] est pax multa ps. pax multa
diligentibus legem tuam. Hic autem pax que post turbationem
purgatoris erat animabus est pax ierusalem celestis / de qua
dicit augustinus xix de civitate dei summa pax celestis civitatis est
gaudia fruendi deo et invicem in deo ut indulgeatis hic
est pax ex bonitate tue indulgentia tribuas / Oportet
omnes qui sacrificium tibi offerunt sine servitute / sed recta
dicitur cum ps. Non intres in iudicium cum servo tuo
domine / quia sic ideo iustificabitur omnis vivens / Et illud
dicitur in ps. Cum in iustificationibus tuis considerans pro te
ante faciem tuam / sed in miserationibus tuis multis. Et ideo
oramus ut concedas indulgentiam donec locum refrigerii lucis
et pacis defunctis prece domini deprecamur. Quia defunctos
in fide sua liberavit a locis penarum / Est autem hic adver-
tendum / quibus et ad quid prosunt suffragia et qualiter
facienda. Circa primum quidem quod ordines defunctorum
distinguit augustinus scilicet valde malos / et valde bonos

et mediocriter malos et mediocriter bonos valde mali quidem
sunt qui in vita de(s)pota sine fine fuerunt decentes dicto vel
perfidie cordis vel facto operis illud tunc propter dixerunt deo
deo recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus quasi terra
deo omnis vel fide cordis non dixerunt tamen omni facto cla-
maverunt illud titum post confitentur se nosse deum
factis autem abnegant iudei ergo et pagani et heretici
dicunt illud perfidia cordis blasphemi dicunt illud
deo oris falsi christiani dicunt illud dicto operis qui illis
ergo non prosunt suffragia ecclesie quia ut dicit augustinus de civitate
non se dignos fecerunt quibus indigentes fecerunt vel eis talia
salutis amicta prodesse possit valde boni autem sunt status
puritatis tenentes et ultra in mundo sordibus
inquinati fuerunt sunt qui cum apostolo dicunt philippenses i capitulo vivere
christus est et mori lucrum nec dicit gloriari oportet et pro
paucis temporis dissolvi et esse cum christo multo magis melius
huius huiusmodi autem dicere debet devotione cordis in veritate oris
et intentionis in facto operis si quid forte de illis aliquid
adheret parvum contra terrena ista et contagiosa inha-
bitatione ut dicit augustinus quod facit gutta in camino hic facit
tale parvum veniale in tali viro iusto consumunt enim
talem fervente caritatis huius ergo ut dicit augustinus tam bona sunt
quod talibus remediis non indigent mediocriter autem boni
sunt qui sine mortali se sunt mundatores aut mortalia per
compunctionem et confessionem et operis satisfactionem venialia
fecerunt et bonis operibus inherendo in obedientia mandatorum
et decretorum ecclesie vixerunt tamen perfectam consiliorum vitam
non tenuerunt et ideo multa de terrena contagione eis
venialia adheserunt que quidem levia sunt et otiosa et neglecta
et non sancta devenit bona et perfecta et isti quidem in purgatorio
eternabilia habent sed magnam et notabilem condignam non
habent resistentiam et lignum fenum et stipula non vocantur
Mediocriter autem mali vocantur qui mandatorum quidem huius
custodia et mortalia sua per penitentiam in mortalia quan-
tum erunt sed cum amore et sollicitudine rerum secularium pro
domibus uxoribus et filiis multa non mortalia a sermone
dei et sollicitudine et fervore caritatis et devotionis vel in
et reverentia et fortitudine adhuc tenentia et illa quemadmodum in
concupiscentia carnis et cupiditate rerum terrenarum tam diurna et
diminuendo prompte quesierunt et quantur quotidie quo notabilem
adeque habet resistentiam aut si conveniunt
Et ideo illi ligna fenum stipula super edificant super fidei fun-
damentum ligna in mortalibus diutius ardent fenum in medi-
ocribus et stipula in minimis sed ad ignem ordinatis et
illis duobus defunctorum quibus prosunt suffragia ecclesie et sic
patet primum quibus scilicet prosunt suffragia unde augustinus dicit
si scieris patrem meum esse in inferno non plus rogarem pro eo
quam diabolo illi enim stabit dyvino ultimo chaos dirime

misericordie et illorum non erit retardatio ad bonum. Sed
quid autem prosint iterum dicit Augustinus dicens adeo pro-
sunt ex quibus prosunt ut velocior sit eorum liberatio, vel ut
tollerabilior sit eorum dampnatio. Dicendum est cum bonis
et mediocriter malis prosunt ut velocior sit eorum liberatio.
Et ideo tot possent fieri suffragia pro uno aliquo quod statim
in momento liberaretur. Et ideo in hoc solo tamen melioris
conditionis divites quam pauperes quia habent vii suffragia
fiant pro eis unde Salomon dicit Redemptio anime viri
proprie divitie. Quod autem dicit Augustinus quod adhuc prosunt ut tol-
lerabilior sit eorum dampnatio intelligitur dummodo adeo ta-
libus magnis. Prepositinus enim dicit quod per hoc verbum
suffragia prosunt valde malis in inferno dampnatis,
sed non ad liberationem, dicebat enim quod primum quod quod sit per
aliquotam tollit penam ut partem pene a dampnatis. Se-
quens autem suffragium non tollit primum in mensura quanti-
tatis sed tollit tantum in proportione. Et quia pena eorum potest
sine accepta secundum modum continui divisibilis est in infini-
tum, ideo illa pena numquam finitur per suffragia et tamen per
omne suffragium tollerabilior efficitur. Huius autem exemplum
dabat in continua linea que si dividatur per equalia in
quantitate mensure sicut per duo ut pars [illegible] equa vel
maior vel quanta esset de eius pars equa in mensura tunc
procul dubio stabit divisio et finietur linea quia totum
partes non infinite sunt in ea. Si autem sic dividatur ut pro-
portionaliter non [illegible] sic quod semper residuum detur
dividatur per duo ut pars que est dimidia, ut iterum residuum
non equaliter primus nisi proportione residui numquam stabit
divisio sed procedat in infinitum quia continuum
est in infinitum divisibile. Tali ergo divisione dicebat
in dampnatis penarum divisionem per suffragium ecclesie
fieri. Sed queritur a Prepositino que sit causa quare
secundum suffragium non in quantitate pene tollit quantum primum
pro in eadem ratione due equales. Equalia equalem tollant
et auferant de passione, et non petit causam rationabilem
assignare. Videtur autem etiam plus debere tollere quam primum
quia penam iam diminutam per primum minus potest resistere
secundo quam primo. Et ideo dicunt hanc opinionem fictionem
esse. Ideo dixerunt tantum [illegible] Parisiensis et Stepha-
nus Cantuariensis quod in veritate quodlibet tantum in
mensura quantitatis pene tollit quantum primum, et tamen pena
tolli potest totaliter a dampnato per suffragium ecclesie multi-
plicatum. Sed pena totaliter suspensa, pro tempore in infernum
relabitur quia non liberatur nisi per gratiam, tunc dampnatus
non est susceptibilis. Hoc autem confirmat etiam per dominum
Johannem Crisostomum qui distinguunt quod duplex est

misericordia dei sit liberans et relaxans. liberans est que a toto indul-
gens liberat. et hec ut dicitur non est super omnia dei opera quia non est super
damnatos. Est autem misericordia relaxans que citra condignum
punit et in omni iudicio partem pene relaxat et magis totam
et hanc dicit esse super omnia opera dei et super damnatos et sic
dicit intelligi illud psalmi Misericordia domini super omnia opera eius
Et illud Omnes vie domini misericordia et veritas. Et illud Iacobi
ii superexaltat autem misericordia iudicium. Queramus autem alterius
que sit causa quare iam liberati relabuntur in penam quia apud iustum
iudicem si aliquis satisfecit et postquam iudex acceptavit satisfactionem
omnino iniustum est iterum reum in penam revocare. Et isti doctores
nullam convenientem possunt assignare rationem. Adhuc autem auctoritates
canonice sunt contra istam opinionem. dicitur enim Iob xv de damnato
Non recedet de tenebris ramos eius arefaciet flamma et
auferetur spiritu oris sui non credat frustra errore deceptus
quod aliquo pretio redimendus sit. Proverbiorum vi zelus et furor viri
non parcet in die vindicte nec suscipiet pro redemptione dona
plurima. Ideo post istos venit magnus doctor Guillelmus
altissiodorensis et dixit quod quantum ad penam sensus potest diminui
nec suspenditur a damnatis per ecclesie suffragia tamen prodesse ut
tollerabilior sit eorum damnatio quia confortat patientiam ut con-
fortato vigore levius ferat ignis incendium. Huius autem dedit
exemplum ut quando aliquis pondere magno gravatus lassitudine
debilitatur si quis in faciem illi fundit aquam frigidam
in nullo quidem pondus alleviat et tamen illum ad leviter sustinendum
confortat. Et in hac sententia dixit dicitur suffragium gutta aque
petit ut refrigeretur. Sed hoc valde mirabile est quomodo etiam
fingi possit hoc quod dicit iste Luce Abraham dicit inter eos chaos
quod etiam minimum concessionis suffragium a sanctis ad damnatos
non possit derivari. Adhuc constat quod nichil potest relevare
penam damnati nisi peccati diminutio vel remissio quia nichil
facit eam absque passibilem nisi peccatum. peccatum autem nec dimitti
nec diminuitur nisi per gratiam. Sed autem secundum fidem catholicam
non sunt susceptibiles damnati quia dicit damascenus quod oportet scire
quod quod in angelis est casus hoc in hominibus est mors. Et sicut angeli
in casu non sunt gratie receptabiles ut susceptibiles gratie
homines post mortem. Et ideo temporibus nostris in doctrina florentes
theologi omnes istam opinionem abhorruerunt et dixerunt quod
prosunt damnatis suffragia quantum in alleviatione pene prosunt
eis. Et non in toto sunt enim condemnati absque ... et ad conscientie
vermem sicut dicit ysaias ultimo ignis eorum non extinguetur et vermis
eorum non morietur. Et ideo ad mitigationem ignis nichil possunt
Sed conscientie vermis remordet de tribus scilicet de peccato commisso et
de bono a se ipso dimisso et de bono quod recipere potuit esse causa
ut fieret ab alio. dicunt ergo quod non mitigatur de duobus primis
quia hec duo sunt de peccato et iniuria sed de tertio decrescit et mitigatur
sed cum per malum fuerit causa et mali in alio totiens crescit
vermis quotiens crescit et dilatatur malum illud in aliis. quemadmodum
voluit. Et in hac sententia dicit Ambrosius quod cessat pena arrii
quia nescit quia errore eius sunt subversi. Si autem causa fuit
ut bonum fieret per alium totiens decrescit vermis quotiens bonum
illud multiplicatur. Et quo ad hoc solum possunt damnatis ecclesie
suffragia. Et hoc quia rationem habet catholicam puto esse tenendum

et in frigidam

eius

Et ideo dicit Aug. [illegible] Enchiridion quod valet maxime instanter operare quia ut opus [illegible] sit vivo sive fit secretis sive sapientia erunt apud inferos / quo tu properas / Circa autem quantum / quod sit suffragia / sed quid valet mortuus / dicit Gregorius in dyalogo quod elemosine vigilie orationes et cetera bona talia sunt suffragia maxime tamen defuncti apparentes vivis requirunt sibi oblationem fieri sacre hostie in missa / quia illa liberavit in inferno detentos / quam in cunctis altari offerebant sicut in quarto habetur dyalogorum / Et itaque quilibet a quibus faciende / quia scriptum est Job xx peccatores devitis audiendi quia tam ab ambiguitatem istis que peccatoribus fieri debent quia ut recipiunt adeo in caritate vincuntur / si in ebrietate defunctorum qui sunt causa / que ista fuerunt a vivis [illegible] quaeretur iustus qui [illegible] faciet tu nemo scit / Ut tu odio vel amore dignus sit reservatur in dubium totum / quod facit etiam de suffragiis defunctorum / Sed ergo talia et tali fide talia offert pro defunctis ubi / quia de [illegible] presumunt quod sit in loco purgandorum / ut sibi constare possit de ipsius finali [illegible] quod solus deus novit corda decedentium / Scit ergo etiam illud Ezech. xviii dicit dominus quacumque hora ingemuerit peccator / omnium iniquitatum eius non recordabor amplius / Et ergo credit etiam quod multi etiam post pauca loquela de peccatis suis ingemuerunt in penitentiam salutarem / et excommunicati et publice dampnati / sed et silent in corde et non publice consueverunt etiam / Hec ergo breviter de memoria defunctorum sint dicta //

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus partem aliquam et societatem donare digneris cum tuis sanctis apostolis et martyribus Johanne Stephano Mathia Barnaba Ignatio Alexandro Marcellino Petro Felicitate Perpetua Agatha Lucia Agnete Cecilia Anastasia et cum omnibus sanctis tuis intra quorum nos consortium non estimator meriti sed venie quesumus largitor admitte per Christum dominum nostrum. Per quem hec omnia domine semper bona creas sanctificas + vivificas benedicis + et prestas nobis. Per ipsum + et cum ipso + et in ipso est tibi deo patri omnipotenti in unitate spiritus sancti omnis honor et gloria per omnia secula seculorum. Amen. Ista est tertia particula quinte partis principalis canonis / in qua sacerdos orat pro vivis / Ubi notandum quod hec supplicatio dicitur tertia commemoratio quia sunt qui peregrinationis huius apparebunt / Et hec est post ultima canonis / que durat usque per omnia secula. Et continuatur sic / postquam sacerdos oravit pro requie defunctorum / hic orat pro salute vivorum / Et primo dicit Nobis quoque / usque non estimator meriti sed largitor venie digneris nos apponere sanctis tuis / et aliquam partem beatitudinis cum tuis sanctis / scilicet apostolis martyribus / etc. dicit cum sanctis tuis digneris

Nobis peccatoribus de multitudine miserationum tuarum sperantibus doce | per xpm dominum
nostrum | per quem hec omnia semper bona creas | sanctificas | vivifi-
cas | benedicis et prestas nobis | per ipsum | et cum ipso | et in ipso
est tibi deo patri omnipotenti in unitate spiritus sancti omnis honor
et gloria | Nobis sacerdos orans percuciendo pectus in vocibus primo
ut sperat nos | quia sic supra dictum est quod sacerdos non solum
pro se | sed pro tota ecclesia orat | non in propria persona sed in persona
ecclesie constitutus et totam ecclesiam facit | Ubi dicitur Nobis quoque
peccatoribus in sinu sit et defunctis | et hic quoque vertitur ad
oram predicte facta pro defunctis | peccatoribus cum omni tempore
debemus cogitare nos peccatores esse illud prima Joh. primo
Si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus
et veritas non est in nobis | premuitur hic misterio misterium
in remissionem peccatorum hoc facto sacro misterio celebrato | Et
quod sacerdos incipit hic voce aliquantulum levat vocem Nobis quoque peccatoribus
tribus digitis tangendo pectus | et per hoc representat contricionem
et confessionem latronis in cruce factam pro eo quod reprehendit alterum
et dicit Nos quidem digna factis recipimus | hic vero nichil
mali gessit | Luce xxiii | Et dixit ad Jhesum memento
mei domine cum veneris in regnum tuum | Luce xxiii | Item per exaltacionem vocis
et tunsionem pectoris representat illud Luce xxiii | Et
Centurio et qui cum ipso erant videntes hec que fiebant timue-
runt valde dicentes vere filius dei erat homo iste | Et omnis
turba que simul aderat ad spectaculum istud percucientes
pectora sua revertebantur | Et quia tribus digitis tangit ad
significandum quod omnes pro nobis passus verus in essentia cum
deo patre et deo spiritu sancto | Et hoc est quod dicit Nobis quoque peccatoribus
vel supposito quod non habeat conscienciam sui criminis
peccati mortalis adhuc non evasit peccata venialia que
[illegible] vix quisquam caret ut in peccatum incidat
et sicut quererens ut hic inquirere que deberet | Et
apostolus dicit nichil michi conscius sum sed in hoc justificatus
non sum | Et hic sacerdos peccata sua sit confessus du-
bitat tamen et dubitare debet utrum satis sufficienter contritus
et punitus debet dubitare si peccata sibi sint dimissa | De est
de multitudine miserationum tuarum sperantibus | quia per illud secundum
multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam | Et hic sit una mise-
ria

que vero est aliud quam ipse inspiracio dei sicut theologi
dicunt effectiue in inspiracionibus dicitur. Spiritus sanctus ministri
inspiracionis, ista dona que a spiritu sancto religioso
ministratur ipse est in exhibicione bonorum. Alia que natura
deo est, capitulo quo quia dicit in varie plurali dicitur quia nunc
ipse est quantum ad modum loquendi ex relacione ad effectum.
Urbs dicitur per porte aquam hec petit unionem vitam et sire
unitatem et visibile, propter quod quarum de beatitudine est una vocatur
in Apocalipsi xxi°. tota et perfecta salus, tota gloria et
tota premia singulorum beatorum. Vnde illud quod depinxit
scilicet Gallus, prout dicit ergo predictus et Johannis xvii°: Hec est vita
eterna ut cognoscant te verum deum et quem misisti Ihesum
Christum. Attuare ergo dicit aquam per tota quia quamvis
vita et idem sit premium singulorum beatorum celestis patrie
scilicet ipse deus glorificans [illegible] vniversorum salus eterna ipsum
tamen in dignitate meritorum alii plus alii minus dulce
vniversos fruuntur sicut sol uberius lucet quod vnicus est, alii plus
participant, alii minus, in differencia luminis. Hoc probat
veritas dicens Johannis xiiii°: In domo patris mei mansiones
multe sunt, secundum gloria in dignitate meritorum sicut diuerse
habitaciones fuerunt. Et apostolus dicit i Corinthiorum xv: Stella
differt a stella in claritate. Et sic deus est speculum voluntarium
[illegible] representat se quanto vult et quanto vult et
sicut vult. Et ergo dicit aquam per te et societate domare
dignitatem vniversorum beatorum. Vnde in presencia Daniel
xii°: Qui docti fuerunt fulgebunt quasi firmamento, fulgebunt
sicut dicit quod splendor firmamenti. Et sicut exponi-
tur glossa [illegible] eterna gloria que deus est premium essentiale et
accidentale. Et propter premium dicit per te aquam per te in dicit
ad societatem domare dignitatem [illegible]. Et quia
eadem est beatitudo obtinet quamvis non sit eadem forte que
est aer et bona [illegible] et [illegible] petit aquam per te
vobis domare [illegible] ut sit participes in claritate
vniversorum que partes ut probatur de [illegible]
a [illegible] sed que claritate et minor claritate ut dictum
est. [illegible] que [illegible] commemoracio diuinorum sup-
[illegible] [illegible] sed [illegible] sanctorum [illegible]
[illegible] sed hec [illegible] [illegible] et
[illegible] in [illegible] sanctorum [illegible]

Cum confessoribus coram et tenent locum victorum ideo tunc postu-
lamus sanctorum suffragia. Secundo secundum pro confessoribus tenentibus locum
confessorum ideo tunc postulamus confessorum. Secundo dicitur quod pre primis
dicitur ora scilicet cum confessoribus et pro et pro mortuis sed tertio
dicitur quod vivunt et gratia indigent ad vitam per vitam ipsorum et
gloriam perpetuam. Mortui autem solum indigent expeditionem
a pena ut intrant gloriam. Que virtute huius sancti sunt cum
pro confessoribus. Sequitur Cum tuis sanctis apostolis et martiribus
Cum Johanne Stephano Mathia Barnaba etc. In hac particula fit commemoratio
modo sanctorum que ex magna parte supplent que in prima
deesse videbantur. Sed quare Johannes hic repetitur et Stepha-
nus Johanni premittitur et Barnabe respondetur sed
... Johannes in prima commemoratione cum ce-
teris apostolis ... dignitate apostolatus.
In secunda commemoratione precedit et Stephanus precedit propter
privilegium celibatus et virginitatis Johannes est et Stepha-
nus virgines sunt et precedit aliquos agnum quocumque ierit
Apocalypsis xiiii. Et precedit ceteros primitus virginitatis cum
Johannes ex hoc magne commendationis quia ipse in cruce ma-
tre domini commendatur et ex illa hora accepit eam discipulus in
sua etc. Johannes xix. Stephanus vero virginitatis ex hoc
magne commendationis quod deputatus erat ab apostolis ad mi-
nisterium viduarum. Actuum vi. Et ad hoc quod fuit in
spectu viduarum testimonium meruit castitatis ut dicit
Alexander de hales. Et Innocentius dicit quod possit non Jo-
hannes evangelista sed Johannes baptista intelligi per non
primitus cum tuis sanctis apostolis et martiribus ex qua
particula liquido apparet quod cum apostoli et martires sunt
notati et intelligantur possit etiam Johannes baptista apostolus
et martir intelligi apostolus ut habetur de missis Latinis et de
Johanne baptista legitur quod fuit hic missus a deo etc. Ipse
etiam martirium subiit quod pro defensione iustitie decollatus est
in eo quod arguebat Herodem propter Herodiadem. Alexander de
hales dicit quod hic Johannes baptista non potest intelligi. Et ratio
ponitur quia in canone misse celebranda sunt ... dicere
passio. Secundo quod potius ibi commemorantur qui passi sunt pro deo
in martires et illi non in merito solo qui imitati sunt dominum
... et conformitate ... tales cum sunt digni
martires et testes quod passi sunt cum martirium est in ...

passione domini ipsa representativa exsolatio est [illegible] Unde
cum sanctus [illegible] intravit post quam Johannem baptistam qui [illegible]
[illegible] passus est et [illegible] ad [illegible] descendit [illegible]
canone misse non continetur [illegible] alleluia [illegible]
cum [illegible] habitum est supra [illegible] de beato Stephano ad
[illegible] Stephanus grece corona latine [illegible] hebra
ice norma [illegible] qui fuit corona i. principium omnium mar
tirum in novo testamento sicut Abel in veteri. fuit etiam nor
ma i. exemplar et regula aliis patiendi. Sed de Stepha
no [illegible] sicut patet [illegible] sermone qui fuit unus
de vii dyaconibus principatum ab apostolis ordinatis in minis
terio viduarum qui fuit plenus gracia et fortitudine faciebat
bat signa magna in populo Actuum vi. Cum iudei [illegible] vi
dentes ipsum volentes superare tripharia [illegible] agere
[illegible] disputacionem testium productionem et tormentorum illacionem
sed ipse [illegible] triumphavit. Prima [illegible] quia [illegible]
[illegible] angelicum [illegible]
visum [illegible] prima disputacione non potue
runt resistere sapiencie et spiritui qui loquebatur [illegible] ut patet Actuum
vi. De eius sanctitate refert Augustinus beatum Stephanum [illegible] miraculis
claruisse [illegible] et mortuos vi suis meritis susci
tasse [illegible] variis languoribus curasse [illegible]
[illegible] medicina [illegible]
medicina [illegible] cum [illegible] flores [illegible] altare sancti Stephani po
nebantur et [illegible] infirmi [illegible] curabantur [illegible]
de eius altare sumpti et super egros imponebantur [illegible]
[illegible] infirmitatibus medela [illegible] ut ut ait Augu
stinus [illegible] flores de altare beati Stephani sumpti
[illegible] apposuit [illegible]
[illegible] quidam [illegible] civitate [illegible]
[illegible] et nunquam baptismum vellet [illegible] pluribus egro
taret [illegible] gener suus [illegible] et bonus ad ecclesiam beati Stepha
ni ivit et de [illegible] floribus que super altare erant accipiens
ad caput [illegible] posuit super quos cum ille dormisset
[illegible] diluculo clamavit ut ad episcopum mitteret cumque
[illegible] abesset sacerdos ad eum venit et [illegible]
credere [illegible] baptizatus [illegible]
[illegible] habuit [illegible] accipe spiritum meum [illegible] ultra
[illegible] beati Stephani [illegible] non est dubium quin
meritis beati Stephani [illegible] Mathias hebraice

Donatus a deo, de latino vero dicitur donum dei, ut quidam sunt, sed per verba dicam:
Donatus fuit a deo, quia ipsum de mundo elegit et inter lxxii duos
discipulos deputavit; donum vero dei fuit, quia sorte electus est et inter
apostolos connumeratus. Inter ascensionem et pentecosten, cum in ce-
naculo erant simul congregati, et surgens Petrus in medio eorum
dixit: Viri fratres, oportet ut alium statuamus loco Jude, qui testem
nobiscum resurrectionis Christi esse (?), et erunt nobis testes in Jherusalem
et Judea et Samaria usque ad ultimum terre. Et quia non
nisi de hiis qui vidit et audivit debet ferre testimonium, eligendus
est unus ex hiis qui nobiscum fuit. Et tunc statuerunt Joseph et
Mathiam mittentes sortem et cecidit sors super Mathiam. Hic fuit
splendor dictus super eum (?) ... cum ... in Judea
predicaret, a Judeis lapidatus est et ex tempore martyrii
celum spiritum deo reddidit. ~~Barnabas~~ Sed dicitur quod hic Math-
ias non communicatur super eum (?) apostolus. Responsio: quia ideo quia non
fuit de primis apostolis, sed substitutus fuit loco Jude, ut dicitur
Actuum primo. Sed dicitur: pari ratione Paulus non deberet connumerari
cum primis, cui apparuit, sicut supra dictum est. Ad hoc
dicitur quod ipse Paulus vocatur cum primis apostolis, et
ipsum excellentia quia erat ex dignitate eius officii, sicut
ipse dicitur egregius predicator et doctor pro
utilitate quod potest (?) ... edificata et edificante ...
tum Barnabam alias Cyprus, unus de lxxii duobus
discipulis et coapostolus Pauli, cum fratribus factus est ab apostolis
ab ... celebrari quod ... Et interpretatur filius venientis
vel filius consolationis aut prophete vel concludentis. Item
dicitur pater filius ... multis modis filiationis. Scriptura
scilicet vocat quemlibet filium propter generationem, imitationem, eruditionem et adoptionem. Fuit
regeneratus a Christo per baptismum, eruditus per evangelium, fuit
imitatus per martyrium et adoptatus per premium cele-
ste. Et hoc quantum ad se. Quantum vero ad alios fuit
filius ad veniens(?), custodiens(?), prophetans et concludens.
Ad venientes docendo et predicando, vero consolans pau-
peres et desolatos, pauperes quidem elemosinas portando, de-
solatos quidem ex parte apostolorum epistolas destinando. Prophe-
tavit quia spiritu prophetie claruit. Fuit concludens
quia magnam multitudinem ad fidem collegit et adunavit,
ut patet quia fuit missus Antiochiam [illegible] ... Hic est ...

Actum [illegible] frater V. [illegible] quando ad [illegible] / bonum quando
ad [illegible] plenum [illegible] quarto ad [illegible] / Et sicut quarto
ad [illegible] / cuius vita laudabilis et virtutes late describuntur
in actibus apostolorum / ipse fuit Rome predicator / [illegible]
[illegible] factum et [illegible] per [illegible] / Ignatius discipulus
Johannis evangeliste et episcopus Antiochenus / Hic epistolam ad
beatam virginem legitur scripsisse hoc modo / Christifere Marie
suus Ignatius / Me neophitum Johannisque et tuum discipulum confor-
tare et consolari debueras / De Ihesu enim tuo percepi mira-
dicta et sum stupefactus ex auditu / A te autem que
semper coniuncta et secretorum eius conscia [illegible] desidero
fieri certior de auditis / Valeas et neophiti qui me-
cum sunt ex te et per te et in te confirmentur / Amen / Gloriosa virgo
in hec verba rescripsit / Ignatio dilecto et [illegible] humilis
ancilla Christi / De Ihesu que a Johanne audisti et didicisti
vera sunt / illa credas / illis inhereas / et christianitatis votum fir-
miter teneas / et mores et vitam voto conformes / Veniam
autem una cum Johanne te et qui tecum sunt visere / Sta et
viriliter age in fide nec te commoveat persecutionis austeritas
sed valeat et exultet spiritus tuus in deo salutari tuo / Hic cum
fuit [illegible] / et [illegible]
[illegible] diligerent ut ignis [illegible] bestie [illegible] confractio
[illegible] veniunt in me [illegible] / et [illegible]
habent amor meus crucifixus est / et [illegible]
[illegible] per mortem / [illegible]
[illegible] amor meus crucifixus [illegible]
[illegible] ad [illegible] februarii migravit / Alexander qui
fuit papa quintus a beato Petro [illegible]
[illegible] triginta etiam octo annis [illegible]
Aurelianum comitem sub Adriano imperatore [illegible] cum
carcerem / et tandem [illegible] Theodoro [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] ad dominum [illegible] / et orantes [illegible]
[illegible] / quod cum audisset Aurelianus / et [illegible]
[illegible] / [illegible]
/ et vox audita est [illegible] Aureliane / [illegible]
[illegible] / [illegible] in infernum [illegible]
Et ille [illegible] / [illegible]
[illegible] in medio sanctorum [illegible] / [illegible]
ad dominum [illegible] et hunc Aurelianum [illegible] /
venit vox [illegible] Aureliane [illegible]
[illegible] / ut illuc ascendat / ubi autem [illegible]
[illegible] ut illuc ascendas / [illegible] Aurelianum et tantus
tremor et pavor eum arripuit / ut alienis manibus ad
palatium portaretur / quem ~~[illegible]~~ Severina [illegible] uxor /
et ei [illegible] / [illegible] ad sanctos et eorum corpora honorifice
sepelivit et ad Aurelianum rediens invenit eum in doloribus [illegible] linguam
masticantem et spiritum [illegible] / hec Alexander [illegible] fuit
[illegible] /

Marcellinus qui fuit presbiter et martir cum Petro ex-
orcista quorum animas [illegible] per urbem [illegible] et volare sub specie [illegible] ornatas
vestibus albis et gemmis ornatas ab angelis in celum
ferri speculator nomine Dorotheus vidit, qui primum [illegible] est [illegible]
nos factus [illegible] gemit. De [illegible] dicitur [illegible] mulieri [illegible]
beata Felicitas que vidua fuit et mater septem filiorum quorum [illegible]
[illegible] martirizata [illegible] [illegible] magis [illegible] martirium
sustinuit, et [illegible] vigiliis [illegible] et [illegible]
forte [illegible] [illegible] [illegible] factus [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] in [illegible] angelis [illegible] in hoc loco [illegible]
[illegible] predicatores et vere penitentes, virgines [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
virginibus viduis et martiribus ac confessoribus [illegible]
[illegible] incola [illegible] celesti [illegible]. Agatha dicitur ab a-
geos quod est terra et theos deus quasi [illegible] deum cum Cristo
[illegible] [illegible] que fuerunt perfecte in [illegible]
agricultura scilicet cordis munditia [illegible] et bono-
rum operum affluentia. Vel dicitur ab a quod est sine et geos terra
et theos quod est deus quasi dea sine terra id est sine terrenorum amore.
Vel dicitur ab aga quod est servitus et theos superior quasi ser-
vitus superioris [illegible] et [illegible] ingenuitas [illegible]
[illegible]. Vel dicitur ab agon quod est solempnis quasi que
solempniter est sepulta ab angelis. Hec virgo generosa
mente et corpore pulcherrima in urbe Cathaniensi deum
in omni sanctitate colebat. Quintianus consularis [illegible]
hic vero ignobilis libidinosus et avarus plenus
ac ydolatrie deditus apprehendi eam mandavit et dimissis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
mamillam [illegible] [illegible] [illegible] epitaphio [illegible]
mentem sanctam spontaneam honorem deo et patrie liberationem.
Lucia dicitur a luce. Lux enim habet pulchritudinem in aspectu
nam secundum Ambrosium lucis natura est hec ut omnis in aspectu
eius gratia sit. Habet diffusionem sine inquinatione quia quamvis per im-
munda [illegible] nullatenus [illegible] non inquinatur.
Habet incessum sine curvitate, longissimam lineam procedit
sine mora dilationis [illegible] [illegible]. Sic beata Lucia
habuit decorem virginitatis sine aliqua corruptione, diffu-
sionem caritatis sine aliquo immundo amore, rectum incessum in de-
um sine aliqua obliquitate, longissimam lineam
divine operationis sine negligencie tarditate. Hec

Ultimo decollata est caput a rege impio / circa vero eius
videntibus multis [illegible] in multo [illegible]
ad celos ascendit. Agnes virgo prudentissima / laborans
[illegible] vera veritate agnoverunt / veritas
[illegible] angeli opponunt vanitati falsitatis / et [illegible]
[illegible] agnovit [illegible] veritatem quam ha-
bent / ut dicitur ab agna / quia mitis et humilis [illegible]
[illegible] fuit / ut ab agno [illegible] quia ipsa pia et
misericors multis [illegible]. Cecilia virgo clarissima
dicitur celi lilia / ut celi via / vel a celo / et lia quasi
caritate [illegible] / ut dicitur a celo / et leos quod est populus
Fuit enim celeste lilium per virginitatis pudorem / lilium
quia habuit candorem munditie / nitorem conscientie / odorem
bone fame / fuit celi via per exemplum informationis / celum
per iugem contemplationem / lia propter assiduam operationem / dicitur celum
quia [illegible] philosophi est volubile et ardens / et [illegible] cecilia
fuit volubilis per operationem sollicitam / rotunda per perseverantiam
[illegible] / ardens per caritatem succensa [illegible]
per sapientie splendorem / fuit celum spirituale / quod [illegible]
celum spirituale [illegible] ad imitandum [illegible] sole luna
et stellas. i. sapientie fidei et caritatis / sed de magna-
nimitate et [illegible] / [illegible] evangelium
[illegible] pectore / et non diebus neque noctibus a
colloquiis divinis et oratione cessabat / [illegible] virginitatem
conservari a domino exorabat / hec [illegible]
[illegible] erat / que [illegible] in fide [illegible] inlibata
Anastasia [illegible] et [illegible]
quia [illegible] / a [illegible] ad [illegible] / nobilis Roma-
norum filia quam a beato Crisogono in fide est erudita
quam ad [illegible] / et [illegible]
[illegible] commendamus. Intra quorum consortium nos admitte
Hic nota clementiam dei / et petit unionem ecclesie
militantis cum triumphante dicens / [illegible] quorum [illegible]
[illegible] / [illegible] societate consortium / i. petimus
nos admitte / i. [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] largitor. i. donator venie / et
[illegible] veniam [illegible] nos [illegible]
tua [illegible] / quia ex nobis non meruimus
[illegible] et misericors [illegible]
ultra [illegible] / et [illegible] et ultra [illegible]

Vnica non est patria nostra sed nobis / necesse est in re-
mo / necesse est exigitur inveniatur ut habeat sed
super habundanter remunerat / Ad romanos viii / non
sunt condigne passiones ad futuram gloriam que revelabitur in nobis
Et quod dicitur Luce vi° date mensuram super effluentem
mensuram bonam / et confertam / et coagitatam / et
effluentem dabunt in sinum vestrum / Sed bene largi-
tor / Tanta enim est habundantia divine mense ut vna
non possit qualitercumque maculari Johel ii° Benignus
et misericors est / patiens / et multe misericordie / et presta-
bilis super malicia / Et David / Quid homines et iumenta
salvabis domine / Nomine hominum vita et mores ra-
tione vtencium volens intelligi per iumenta per nomina
exprimens bestialiter viventium / Et non mire domine multe
sed ubi ego omnes qui confidunt in eo / porcionem quam [illegible] inito
quam non implevit sed [illegible] sol [illegible] est / Sed
[illegible] domini nostri / hic [illegible] de [illegible] vocat
[illegible] patrocinium optans quod petere donet [illegible] domini
nostri / Et [illegible] pie patris / Et hic [illegible] aliter non
[illegible] sibi ante / quod [illegible] in eo quod [illegible] / [illegible]
[illegible] / quod [illegible] et [illegible] de angelis
divino ministerio [illegible] respondent [illegible] / Sed [illegible]
hec [illegible] / hic ostendit quod [illegible] sicut hic [illegible] / et
primo sit hic / secundo tota [illegible] gratias reddit / ibi
et [illegible] et cum ipso et [illegible] / Et [illegible] sit
[illegible] domini nostri / tu domine dei [illegible] / creas
[illegible] bona / Sic [illegible] videt deus [illegible] fecerat / et
erant valde bona [illegible] / quod [illegible] et [illegible] cuncta
[illegible] [illegible] facta sit [illegible] quare
[illegible] / sit [illegible] / non sit [illegible]
[illegible] in [illegible] domini [illegible] aut [illegible]
non est [illegible] sed [illegible] hominis [illegible]
Et quod non sit [illegible] / [illegible] de creaturis
Et [illegible] [illegible] / non [illegible] habebat [illegible] poterat [illegible]
[illegible]

proferre posse / posse aut proferre hoc exigua sa-
cramentali et virtute [illegible] sicut panem dum [illegible] [illegible]
defectum non esset [illegible] ad [illegible] sed bone creans
creaturam [illegible] [illegible] et sanctificans [illegible]
[illegible] vivificans transsubstancians creaturam / et be-
nedicens [illegible] [illegible] panem et vinum et
aquam / que ad [illegible] [illegible] Et hec [illegible] habet
[illegible] simpliciter demonstracionem [illegible] [illegible] hec
creare non demonstrat [illegible] panem et vinum
[illegible] non [illegible] simpliciter non demonstrativum sic
[illegible] [illegible] [illegible] panem et vinum et
aquam Et dicit hec bone [illegible] qui ipse [illegible]
[illegible] non [illegible] nisi panis [illegible] et panis est panis
[illegible] panis sed dum panis non est panis [illegible] panis
[illegible] Joh vi° [illegible] [illegible] [illegible] data
[illegible] omnes [illegible] bonum [illegible] vivifica ad refor-
macionem [illegible] [illegible] [illegible] adme-
morandam ad [illegible] salutem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] facere in meam [illegible] etc.
Et [illegible] ad [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] memorare de-
lectacionem [illegible] me domine [illegible] factura tua et in op-
eribus manuum tuarum exultabo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tu domine [illegible] [illegible] existencia
scilicet panem et vinum / tu creas et creasti [illegible]
[illegible] Et sanctificans [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sanctificat [illegible] de plenitudine eius omnes
accepimus graciam Joh [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] sanctifica
eos in veritate [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sanctifica-
[illegible] [illegible] [illegible] vivificat [illegible] ipse est veritas et vita
Joh xiiii° benedicit [illegible] benedictio celestis [illegible] [illegible]
qui est benedictus [illegible] [illegible] Et [illegible] benedicti [illegible]
[illegible] benediccionem [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] sumit
celestis [illegible] benediccionem [illegible] Mt xxv° venite benedicti pa-
tris mei etc. Et [illegible] [illegible] [illegible] sanctificans etc.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] accipit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Seculum / Et ipso nona completive die iocte delinato tempore tradidit spiritum / ipso [illegible] consummatum est et consummata preparatum tu [illegible] / in sunt tres cruces / post hoc [illegible] tum per sacerdotem de corpore calice deponendo corporale cum dicit / et oremus nos / Et iterum sacerdos facit tres cruces cum hostia super calicem / dicendo per ipsum / et cum ipso et in ipso trinitati gracias reddit / et dividendo una fronte que sunt trinitatem destructionis duas divisionum per ipsum / et cum ipso / Et ergo hoc facit tria / prima que sunt unitati plures ad primam filii / dicens per ipsum / et cum ipso / et in ipso / secundo exprimit unum plures ad primam patris / hic est deo patri omnipotenti / tres plures ad primam patris sancti / ubi in unitate spiritus sancti / Et tercia ... [illegible] ad [illegible] et ordinacio / que petitum est [illegible] a deo [illegible] ut det nobis [illegible] et [illegible] / de [illegible] apparet et [illegible] ... [illegible] ... [illegible] [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] nobis h[illegible] bona ... per [illegible] hoc est [illegible] per [illegible] deo patri in unitate spiritus sancti est omnis honor et gloria per ipsum et cum ipso et in ipso / [illegible] [illegible] ... [illegible] et [illegible] ... [illegible] / [illegible] per ipsum [illegible] ... tota [illegible] cum ipso [illegible] ... [illegible] unitate cum ipso [illegible] habitate [illegible] ... unitate / que [illegible] ... [illegible] et [illegible] / Et [illegible] per ipsum [illegible] quia filius dei est [illegible] quia per ipsum [illegible] ad [illegible] per [illegible] et [illegible] per [illegible] pro [illegible] et [illegible] / [illegible] quia filius dei est [illegible] et [illegible] / [illegible] et [illegible] / [illegible] ipso [illegible] in filio / et filius [illegible] et [illegible] / Et [illegible] / [illegible] et [illegible] / Et [illegible] ipso [illegible] et [illegible] et [illegible] / [illegible] filius dei [illegible] ... [illegible] / [illegible] per ipsum [illegible] deo patri omnipotenti in unitate spiritus sancti / omnis honor et gloria

Margin: [illegible] mediatorem [illegible] ... [illegible] in ipso [illegible] in ipso [illegible] ... in filio [illegible] ... in patre [illegible] ... in [illegible] ... [illegible]

Margin: [illegible]

qr ipse e lap angularis sancte matris ecclesie solidans firma-
mentu per quem cognoscimus te patrem et filium et spiritum sanctum
qui est etiam unus pro patrem quo est honor trinitatis beatissime
per speculum sanctum supernis sanctorum sanctorum et tamen per doctore
sapientie sanctorum de cognitione trinitatis informate ita ipse
pro nobis de celos gratis de ostendendum patris plene docuit Johannis
xiiii° dicens Philippe qui videt me videt et patrem non credis quia ego
in patre et pater in me e Christo est secundum eum deus pater in
unitate spiritus sancti omnis honor et gloria qr ipse e princeps
omnis honoris trinitatis sancte exhibiti qr ipse est cum
deo patre et spiritu sancto unus in essentia Quia est et est
tamen deus patre in unitate spiritus sancti omnis honor et gloria
qr omnis honor qui fit sibi fit tote trinitati qr ipse
patre et cum spiritu sancto est unus verus deus cui soli
debetur honor sit cantati et gloria ut omnium dicatori ℟
Sequitur Alleluia. Sacerdos sit tres partes ex hostia ad desig-
nandum qr est tres cantus et te supremit dicens panem
per panem comparatur passionum misterio. per passionum
misterium comparatur historie de pane corpore dicit
hieronymus primo Deus vos omnes qui terra estis et sic fecit
ut manus meas est de mundo usque meam est
De pane mete dicit in ag agora quia
Triste e anima mea usque ad mortem. Accepit
eum pane et tunc dicit ad Aiiii° accepit ff gratias
et misterium est corpore panem corpore per manus eius
acravit ad patrem hoc xxiiii° per ignoscite illa que
nesciunt quid faciunt Has tres facit sacerdos cum
hostia super calicem quo signa que hec humiliter tamen
supremit voluntate ipse lucis ablatam e qr ipse
volunt per calicem cum pro signa ut Aiiii° probat
pat a lux calicem ipse vos ep hostia superposita ca-
lice quod sunt tres fit hec non erat delectum voluntate
tada pane sed mortis complacentia supplicationem ut
significabat per hoc stimulacio que per pacem obedientiam
Ad Philippenses ii° factus e obediens etc. Due vero cruces que
fiunt ut latere calicis significat ii° parte que de la
terre dou fluxerent sanguis aqua et sanguis
e corpore Johannis xix° unus militum lancea eius etc.

Vel aliter sic explorata admissione persuadendum in conscientia sacerdotis specialiter commendando trinitatem, scilicet captata dei benivolentia sacrificii [illegible] [illegible] commendando ergo patrem [illegible] auctoritate maiestatis ibi: per quem haec omnia domine; filium ex [illegible] ibi: semper bona creas; spiritum sanctum ex connexione unitatis ibi: in unitate spiritus sancti. Vel sic filii [illegible] ex [illegible] per omnia ex multiplo [illegible] ibi: per quem haec omnia bona creas. Christus autem [illegible] per quem [illegible] sanctificas et gratiam et virtutibus vivificans [illegible] vivificas et [illegible] et vivificatos gratia [illegible] ibi: benedicis [illegible] ut [illegible] deus [illegible] largitor [illegible] autor vite et [illegible] glorie. [illegible] ergo per quem [illegible] ut [illegible] sancte [illegible] auctoritas maiestatis creas sanctificas [illegible] vivificas [illegible] gratia et virtutibus vivificando benedicis vivificatos gloria coronando. Ista autem [illegible] apparatum [illegible] panis vini et aque sanctificas vivificas benedicis [illegible] virtute [illegible] vivificando et glorificando [illegible] Et prestas nobis [illegible] ut illa [illegible] et transsubstantiatione [illegible] et [illegible] nobis [illegible] vivificatam et glorificatam. Per ipsum scilicet per quem creas, [illegible] per ipsum ad hebreos primo per quem fecit et secula. Est tibi deo patri omnipotenti omnis honor et gloria per [illegible] [illegible] ut regnum deo patri. Primo Cor. xv. [illegible] [illegible] filium [illegible] patri omnis honor et gloria [illegible] ut [illegible] deo patri filium honor et gloria patri [illegible] per confirmationem sic [illegible] ad filium [illegible] a filio [illegible] ad patrem [illegible] est honor et gloria [illegible] a filio patri. Et hec [illegible] [illegible] et manifestationem clarescit, ut habetur in glosa super illud: cum tradiderit regnum deo et patri. Nota autem [illegible] secundum usum ecclesie romane tres cruces primo fiat super calicem [illegible] a labio calicis ad labium, et due ultime in [illegible] lateris calicis [illegible] calice, et fiat [illegible] ultra calicem [illegible] calicem [illegible] calice [illegible] calice [illegible] prima [illegible] pacis et unitatis

Post dum integritas pertinet ad acerbitatem sub intimitas dimittitur
cum fuit Christi passio quia non recepit christe die mortis sed in cru
cifixione quam aceta dedit iure verbi passio Luce 23. Et post quam
inec paupertate et labore vitam ducebat sub paupere sum
ego et in laboribus a iuventute mea. Integra fuit quia totum
corpus eius fuit percussum Job 16 concidit me vulnere
vulnus super vulnus. Acerba fuit quia pertingebat usque
ad interiora cordis et spiritus. Sed psalmus [illegible] me fecit deus [illegible] vel
quae dicitur [illegible] penarum. Per quartam [illegible] quo
est cum christi [illegible] signa sacramenta [illegible]
passionis. Per quidem [illegible] christe [illegible]
fuit [illegible] parvorum ut
dicit Gregorius. Sed aliquis [illegible] in canone [illegible]
[illegible] sed [illegible] fuit ut [illegible] populum in ore opta
[illegible] corporale aut de super calice [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] et clamavit Luce 23. Erat [illegible] ab
[illegible] abscondita [illegible] fuit revelatum [illegible] veritatem
fuit [illegible] Genesis 45 Cognoscet me omnis a minimo
usque ad maximum Jeremie [illegible] velum templi scissum
est Matthei 27. Sed [illegible] calice et signis [illegible]
[illegible] et hostia [illegible]
[illegible] aut [illegible]
in calice [illegible]. Et hostia non [illegible] et
[illegible] ab hostia possit [illegible] quod non potest
fieri [illegible]. Secunda [illegible] quia calice [illegible] per passionem
Et quod potest quod passio et mors [illegible] significat in calice
[illegible] in hostia [illegible] Christus mortuus passus et sepultus
[illegible] fuit lapidibus. Ita calice corporali tegitur. Tercia quia
[illegible] calice [illegible] corpus [illegible] in sepulcro [illegible] et [illegible]
[illegible]. Et hostia corpus [illegible] ex sepulcro [illegible]
in [illegible] sacerdos tenet corpus domini super calice. Et
parum elevato calice. Et ambabus manibus. Et per omnia secula
seculorum. Elevando vocem [illegible] Christus magna voce cla — i. deinde et in [illegible] fuit
mando emisit spiritum. Et [illegible] ut [illegible] quod hic est — [illegible] fuit
finis canonis. Et quia Jhesus alta voce clamabat pater in
manus tuas commendo spiritum meum. Oremus preceptis salu — i. salutifera
taribus moniti et divina institutione formati aude
mus dicere preceptis i. documentis salutaribus i. salutiferis

[Interlinear glosses, placed approximately: above "taribus": i. [illegible]; above "institutione": i. ordinatione; above "formati": i. [illegible]; below "taribus moniti": potestatem [illegible]]

Monitio ad orandum [illegible] In ista parte agitur de exortatione digna
preparatoria. Et dicitur in quibus partibus primo premittit orationem dicta
tu cum prefatione per quod facit ad preparationem huius partis [illegible] 3o
sic fiunt. Secundo ponit eius leges dicere orationes [illegible] ubi [illegible]
adimat in misse dicitur quod non erat quemcumque quod orationes docet
diceret. Et oratio de premittitur. Sic fiebat antiquitus quod [illegible]
statim post pacem [illegible] oratio libera nos quesumus domine [illegible]
postea ponitur [illegible] quod dicatur quod sit [illegible] hoc in quarta
[illegible] oratio [illegible] In qua ponitur orationes ad preparationem
facte [illegible] Secunda ibi Libera nos Tertia ibi pax
domini Quarta ibi hec sacrosancta Quinta ibi domine Ihesu
Christe [illegible] dicit [illegible] prefationem per [illegible] [illegible] producto
oremus dicitur Oremus in [illegible] potius adorando ut [illegible]
deo a morte peccatorum [illegible] et [illegible] iterum non
tradam [illegible] quia [illegible] ex mortuus [illegible] non [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] propter [illegible] duo [illegible]
[illegible] et pro auctoritate orandi [illegible] et po-
[illegible] premittit propter salutaribus monitis [illegible]
[illegible] dominus [illegible] docere nos orare [illegible] apertius [illegible]
[illegible] orabit et plurima salute monita [illegible]
orationem dabat sicut patet Mathei vi. Tu autem cum oraveris
intra in cubiculum tuum etc. Et iterum cum orantes nolite
fieri sicut ypocrite qui amant in synagogis et in angulis
platearum stantes orare ut videantur ab hominibus. Et iterum
cum orantes nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. Nos
[illegible] monitis [illegible] salutaribus precepti et forma divina institu-
[illegible] [illegible] quid et quis et quando
orare debemus [illegible] audemus id est audacter dicere
[illegible] Aliter vel [illegible] quod hec postu-
[illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] effectu huius sacro-
[illegible] commemorationem [illegible] [illegible] Cum
[illegible] oblationem [illegible] hec autem [illegible]
[illegible] parit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nece-
ssaria [illegible] que postulat in parte ista [illegible] ponitur
oratio dominica cum ut dictum est premittitur [illegible] propter
[illegible] Ad [illegible] [illegible] prefationem [illegible]
[illegible] celebrate habetur [illegible] [illegible]
et [illegible] Monitio autem [illegible] actum [illegible] [illegible]
[illegible] ut dictum est [illegible] orabit [illegible] actum [illegible]
[illegible] [illegible] propter [illegible] [illegible] quid est

[illegible] [illegible] ad ora patrem tuum in abscondito et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.

dispensavit

q(uod) hec copulatur / videlicet preceptum et monitum / tu(m) hoc ydo
neus s(un)t oportet / q(uia) preceptum obligat ad necessitatem agendi / mo
nitus h(abe)t h(oc) / Sed hoc respondet aliter et sic / Quod doctri
na de sint illorum in ingressu et dominus ut psalmo xvij^o vos vocatis
me magister et domine et benedicitis / sum et cetera ... autem et
precepti et consilii / Et Augustinus monet et instruit ut ipse sermonia
re dominus auctoritatis viij^o ... dominus et magister
polat hic precepta et monita instituto et consilio / Et hoc modo
dominus loquens non importat obligationem necessitatis / Sed illud quod
est preceptum simpliciter importat hanc obligationem in necessitate
ut sic ob necessitatem salutis agendi inducit nos ... quod
monuit / monita monet hic precepta / Sed pro hoc quod de dominus
institutionem forte notandum quod ... a domino sunt de esse
anime in genere / sed est forte in eo cuius est forte / Et quod pro equalitate
de forte / parumque forte / hec ... importat / Sed instituta dominus
debet in corde scribere Proverbiorum vij^o Serva mandata mea et
vivas / et legem meam quasi pupillam oculi tui / scribe illam in tabulis
cordis tui / hec autem precepta id est monita salutaria sunt illa que
capitulo v^o et vj^o precedunt illud quod est de forma orandi / sed in ipso Beda
inter cetera salutaria monita et divina / quibus complet ... / Sed
formam orandi proposuit capitulo v^o et vj^o ultra post dicta monita
de dilectione inimici de fuga ypocrisis et de quibusdam aliis
et post dat illud / Et modo est de oratione quod de ... de salutaribus
est orationibus utilitate / Et cum ... auctoritate
doceret / que sunt plata ore ipsius salvatoris / quod sermo pro toto
plenus est / sicut infra patebit / Sed sacerdos dicens per omnia
secula seculorum / pervenit ea in loco suo super corporale / in
signum quod Joseph abarimatia qui accepit ad pylatum et pe
tiit corpus Jesu ...sepultum involvit in sindone munda / et posuit
illud in monumento suo Luce xxiij^o / Et tunc reponit cor
porale super calicem in signum occultationis ... / quem scitura
est et marie ... autem / Et hoc significatum est ysaie
vj^o in lege duabus alis velabat caput / et duabus pedes
et duabus volabat / in capite principium / in pedibus finem ...
lege / ... go ... adventus et incarnatio vela
ta fuerunt / que de eo erat scripta / Sed ale velantes caput erant
figure legis scripte id est moysi Due ale velantes pedes / sunt
id est ... ... occultatio agendorum et ... ...
nabit error scriptura et hec ... ... duabus alis

volabat in volatu [illegible] ale ostendit et elevat a terra [illegible]
terra tegit [illegible] volatu seraphin signat [illegible] admire
stacionis [illegible] magnifestum veritatis sigillatorum [illegible]
[illegible] [illegible] pa[illegible] [illegible] descendere [illegible] vocem
exaltat quo ut dictum est significat [illegible] clamans
[illegible] [illegible] [illegible] clamavit [illegible] amen
signat [illegible] laudes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abel [illegible] fratris furore
[illegible] paratus [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] oratio
[illegible] [illegible] [illegible] orantis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vitare et aliud affirmative
[illegible] abundancia et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] impedimentum [illegible] oratio [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] oratio [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
iracundie [illegible] [illegible] mala et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] peccatores non exaudit deus [illegible] [illegible] [illegible] dei
[illegible] [illegible] exaudit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] lingwa orant [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lingwa
[illegible] [illegible] et [illegible] aut maledicit [illegible]
[illegible] deum offendit et [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] levantur
[illegible] in [illegible] sunt [illegible] sic rapina furto [illegible]
sanguis effusione aut [illegible] violencia [illegible] apostolus
[illegible] ad [illegible] [illegible] volo [illegible] et [illegible] orare in omni
loco levantes puras manus [illegible] est [illegible] ne
[illegible] [illegible] aut pompa [illegible] in corpore [illegible]
[illegible] [illegible] appareat [illegible] [illegible] in genibus et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] deus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] accepta [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oratio [illegible]
[illegible] celos penetrat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] pectora [illegible] et genibus [illegible]
et devotis [illegible] altaria [illegible] sine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] terra [illegible] contra
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libet [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] male
et volatiles [illegible] et illa que impediunt [illegible]
devotionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et delectacio est que impediunt [illegible] [illegible]
et [illegible] in irascibili [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] impediunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] qui
[illegible] accedit ad [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] molestat [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] qui
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] deum [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est [illegible] [illegible] exaudit [illegible]
ad se clamantes [illegible] est [illegible] exaudiet [illegible] [illegible]
[illegible] ad clamorem pauperis [illegible] [illegible] et non exaudiet [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] exaudiam [illegible] [illegible]
plene sunt sanguine. [illegible] [illegible] est [illegible] maledicit et frequenter [illegible]
et [illegible] clamat ad [illegible] [illegible] [illegible] vocem eius [illegible]

Nobis quoque peccatoribus et tangit hic unionem elevatio hostia ad deum dicit autem hic tria scilicet qui et quales deo in hostia offerunt et ad quid secundum incipit ibi cum tuis sanctis tercium ibi intra quorum nos consortium et c. primo igitur horum tria dicunt scilicet qui quales et quali dicit ergo nobis quoque qui peccatoribus intelligimus tamen nos magis hac gratia indi- gemus hic iiii quod adimus peccatoribus ita presbyteri offerre debent pro peccatis dixit enim Jacob Gen. xxix justum est ut aliquando et domui mee provideam dicit autem peccatoribus quia sicut dicitur Prover. justus a principio sermonis accusator est sui unde et sacerdos in hac oratione aliquantulum elevat vocem et tundit pectus quia tunsio pectoris hic affectus interius afflictionis significat satisfactionis laborem per hanc autem compunctionem est tamen sonus vocis significat confessionem per hoc autem quod est gemitus est significat contritionem compunctionem [illegible] autem quidam dicunt quod hec elevatio vocis significat christi tamen clamorem instante morte et [illegible] derisioni quia sub- misse clamat sacerdos et populus clamant alte et per nulla fit [illegible] mentio de christi clamore famulis tuis et cetera sicut quia famuli per obedientiam et devotitudine miserationum tuarum sperantibus per spem quam habet advenia tales enim incorpo- rati christo tamen ipso [illegible] in celum sublime altare offerunt sicut dixit christus dixit Joh. xii ut ubi sum ego illic et minister meus erit minister autem est vero famulus de- votio autem dicitur Treni iii misericordie domini quia non sumus consumpti quia non defecerunt miserationes eius multitudinem autem mi- serationum quia et magnitudo et ad multa quibus indigemus ysa. lxiii ubi zelus tuus et fortitudo tua multitudo viscerum tuorum et miserationum tuarum per misericordia domini plena est terra partem aliquam Ecce quale aliquam multas et preclare dignitati et dignitatis [illegible] transtulit nos de potestate tenebrarum et dedit partem sortis sanctorum in lumine Sed in ps. dicitur [illegible] hereditatis mee dicit [illegible] quod funes ceciderunt mihi in beatitudine inestimabiliter ceciderunt nobis in preclaris partibus hereditatis eterne et societatem quia ex societate sanctorum bona unicuique efficiuntur omnium in beatitudine communia ps. sicut letantium omnium habitatio est in te donare digneris quia omnia dei dona sunt et de suo nemo ad nos bonus influit unde Cor. quid habes quod non accepisti gratia donat vel deus in nobis preter sua dona coronat i Chor. iiii quid habes quod non accepisti si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis cum tuis sanctis cum quibus et tangit celestia tamen eos de quorum fide et beatitudine sufficienter est certificata et alios non tangit nisi in communi apostolis non a damno clericis sicut ponuntur sorte et alio signo sanctis sicut clericis et martiribus fidei testibus cum Johanne sicut apostolorum te Johannem baptistam qui martir est ut habetur Math. xiiii et sic inter martires ponitur de quo dixit xpus Math. xi inter natos mulierum non surrexit maior Johanne baptista hic finis est legis et prophetie et initium evangelii unde

Dicit enim [illegible] omnes et per malediccionem omnia [illegible] et [illegible] quod [illegible] dicit [illegible] quod nec ira [illegible] ad [illegible] ter- [illegible] peccata impietas [illegible] dimittens [illegible] et [illegible] [illegible] dicit [illegible] viij [illegible] fecerat iram et [illegible] medelam quoque ad [illegible] et [illegible] de peccatis suis [illegible] ad [illegible] et [illegible] et [illegible] fit [illegible] iram et [illegible] [illegible] ad [illegible] dicitur [illegible] [illegible] penitenti [illegible] desperanti tibi peccata [illegible] et [illegible] ad [illegible] ad [illegible] dimittite si quid habetis adversus aliquem ut et pater vester celestis dimittat vobis peccata vestra et cotidie dicimus pater celestis dimitte nobis debita nostra sicut et [illegible] de quibus infra [illegible] dicitur

Math. xi lex et prophete usque ad Johannem a diebus autem regnum celorum vim
patitur et violenti rapiunt illud Stephano qui propter privile-
gium virginitatis primus prelatus est ab apostolis viduis virginibus
sicut legitur Act vi qui sanctitatis habet premium vii
Act vii Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodi-
gia et signa magna in populo et videntes eum etc Stephanus
plenus gratia spiritu sancto intendens in celum vidit gloriam dei qui
propter sapientiam exsultatus fuit errorum et vitatis defensor in
victus Act vii Non poterant resistere sapientie et spiritui
qui loquebatur qui per mortem lapidum testis fuit fidei et
respiciens in celo patrem vidit Jesum Act vii Ecce video
celos apertos et Jesum stantem a dextris virtutis dei qui
propter nimiam caritatem pro se lapidantibus oravit deum et pro se lapi-
dantem conuiti impetravit paulum Act vii positis autem
genibus oravit dicens domine suscipe spiritum meum et ne statu-
as illis hoc peccatum quod nesciunt quid faciunt Mathia quesite
di Act i sorte electus est in apostolum ut abiret in locum
de quo prevaricatus est Judas ut esset testis resurrectionis domini
Sors autem illa ut dicit beatus Dyonisius non fuit nisi impetratio
signi quo spiritus sanctus illum assumendum ostendit et nocalem
Act i Et cecidit sors super Mathiam et annumeratus est cum xi apostolis
Barnaba qui certo signo quod dedit spiritus sanctus segregatus est
in apostolatus officium cum paulo Act xiii dixit spiritus sanctus Se-
gregate michi paulum et barnabam in opus ministerii quo
assumpsi eos hic sicut cum paulo fuit apostolus gentium et eo
a gentium reliquiis spatii hanc erandus Act xiii Tunc constanter
paulus et barnabas dixerunt ad iudeos vobis oportebat
primum loqui verbum dei sed quia repellitis illud et indignos
vos iudicatis eterne vite ecce convertimur ad gentes Sic enim
precepit nobis dominus dicens ut sis posui te dedi te in lucem gentium
ut sis salus mea usque ad ultimum terre Ignatio qui gloriosissimus
fuit martir contemporaneus apostolorum recepisse quibus beate
virginis qui condempnatus ad bestias romam delatus rogavit
ut sancti in passione eius non deficerent qui protestatus
interato est quod non ut malefactor puniretur sed sicut xpi disci-
pulus qui bestias que scilicet dei virtute mansuetabant sicut
devorarent provocavit qui publice hec verba dixit ignis
crux bestie ossium confractio membrorum divisio tormenta dyaboli
in me veniant ut ihesum Et hec eadem ignatius ipse in epistola
sua romanis direxit scribit qui cum esset in dentibus leo-
nis alta voce dixit frumentum xpi sum dentibus molar ut
panis mundus inveniar qui ut scribit dyon. de eo ad in ore
non habuit nisi amor meus crucifixus est qui iacturas lau-
des in cantibus de matre dei et in capellanus fuit conscripsit
Rome aut passus a discipulis suis delatus anthiochiam
requiescit in basilica nomini suo constructa in suburbio cum
alexandro qui papa fuit urbis et cum eventio et theodolo
passus rome quiescit ad sanctam Sabinam in altari maiori
Marcellino petro qui tamen tres fuerant individui passionis
et fidei quos eadem fides et passio fecit consortes Feli-
citate cum fides mirabilis fuit ut vii filios sicut
mater machabeorum offerret passioni pro xpo Perpetua qui

privilegio castitatis et fidei meruit martirio coronari Aga-
tha que mamillis abscisis ipse in carcere consolatus est apostolorum prin-
ceps petrus et exhibuit beneficium plene curationis lucia
[illegible] distracto et contempto thoro pro fide et religione
cristiana pugnat et per martirium triumphat Agnetem agnete
tamque tante est auctoritatis quod ipse doctor veritatis ambrosius
scribit passionem eius Et in die passionis eius missa et sermone
solemnissime eam legit augustinus Cecilia que ewangelium cristi semper
gerebat in pectore et non diebus nec noctibus a colloquijs divinis
et oratione vacabat que [illegible] tiburtio [illegible] virginea donabat
que tiburtium et valerianum sponsum suum ad coronam mar-
tirij vocabat que flammis tandem balnearibus superatis marti-
rio decurtato capite pervenit et pace sua sui martirij [illegible]
[illegible] te prodiit Anastasia cum elemosine [illegible] martirij
palmam promeruerunt Et in omnibus gratiarum [illegible] fortis
fides et multa deo sunt vota de quibus [illegible]
est [illegible] eius et [illegible] non surgit [illegible]
Supra quorum corpora surgit quantum sublime altare petit recipi
offert [illegible] consortio sanctorum quorum [illegible] ad gloriam receptio domine
[illegible] sanctorum nobis quod in hostia offerimus [illegible] ut eorum [illegible]
[illegible] obtineas [illegible] ut possitis comprehendere cum omnibus
sanctis que sit longitudo latitudo et sublimitas et profundum
in hijs dimensionibus consistit sanctorum beatitudo [illegible] Non [illegible]
[illegible] sicut dicit [illegible] justicie nostre [illegible]
mensurare et ideo non possumus ad aliquid [illegible] estima-
tione [illegible] Secundo venie que domine largitor quod tota est in indulgen-
cia et liberalitate sua adulte admitte ut eorum consortio an-
numerur Et hoc est quod dicit david benigne fac in bona
voluntate tua domine ac si diceret nisi benigne faceres de bona
tua voluntate ut de vivis lapidibus reedificentur muri
[illegible] hoc sepius est expositum hic ergo est quod quod vivi offendi-
sunt in oblatione et sic de mortuis et vivis in oblatione
offendis est [illegible] ut diximus per quam hec omnia domine
hec est [illegible] canonis et [illegible] hec ea que [illegible]
confectionem corporis domini super opera virtutis et dividuntur in duas
partes ita quod in prima [illegible] ea que sunt [illegible] sacramenti in
secunda autem continentur ea que sunt [illegible] operantur
in sacramento personarum [illegible] et [illegible] autem eorum que sunt
in sacramento [illegible] dicitur que per ordinem manifesta sunt in [illegible]
dicit ergo per quem semper [illegible] qui se [illegible] tanti
sacrificij omnia tam defunctis oblata quod decet qui in
sacramento offerunt oblatione Semper [illegible] tunc ipse offerri
possint Bona quia quecumque sunt a bono bona sunt Genesis primo
vidit deus omnia que fecerat et erant valde bona [illegible]
[illegible] quod instituisti et eo culpa caret [illegible] augustinus quod
bonum est summum et magnum summum bonum summum [illegible] est sicut
dicit [illegible] boni est optima ad ducere et quia ista bonitas cre-
ature indita est non creature [illegible] sit super
hoc verbum hec autem que ad [illegible] ad te optimo
creatas [illegible] creata sunt in sacramento Sanctificas [illegible]
[illegible] ad sanctitatem [illegible] Sanctificatur [illegible]
per verbum dei et orationem vivificas [illegible] corpus

vivum et gloriosum et divinum Ezech. xlvii Omnia ad que
venit torrens vivent. Dicit enim dominus filius dei qui habet vitam
in semetipso Joh. xv Ego vivo et vos vivetis Et Jo. x Ego
vitam eternam do eis et non peribunt igitur
sancti sanctificat quo ad rem aut contentum / quo ad spem
vivificat que est corpus Christi verum et vivum quod de virgine
traxit / quo ad rem aut sancti benedicis quia hec est res
contenta et sanctificata omnibus prestans graciam per ben-
dictam dominum super nos benediccionis vobis in nomine domini
eo ad liberalitatem aut dantis hec sacrificium dicit
ac prestas nobis ipse enim pater est dare omnia superhabundanter
quam petimus aut intelligimus quia ipse ex liberalitate sua
largitor est omnium bonorum [illegible] sunt ex parte sancti [illegible]
aut huius preterquam in primo quod facit deus per se sancti nobis et
preter ultimum quod idem facit deus sua bonitate sitis nobis et
virtutes ducis habet intelligi facit et per hec virtutes
a primo perfectore sanctitatis intelligi procedere i. sacrificium
per apostolus tu manum tuam et imples omne animal benedictione
libera enim manu largitur suas benediccionis per ipsum hic tan-
git trinitatem in sacro indivisas et tres operatas operaciones
tangit aut primo operacionem que est filii qui dicit per ipsum quia
proprius i. filius i. unus mediator dei et hominum Christus per quem
per quam hec omnia sicut per ipsum mediantes hic perfecta sunt in
ipso hic attribuitur patri qui in filio operatur redempcionis
opera ut gratis vocetur ut patrem et filium sicut ipse dicit Joh.
vi Jam querimus pater hec et filius sanctificavit vel dicit pater
aut in me manens ipse facit opera in ipso dicit per spiritum
sanctum quia in illis bonitate omnia perficiuntur et dicitur in ipso operi
continuatum Ro. xi Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso
sunt omnia ipsi honor et gloria in secula seculorum Est tibi deo
patri in qua platone sit ascalitas tempus ut significet auctoritas
quod in patre tamdiu totius divinitatis / omnipotenti aut
dicit quod omnia hec ut in capite inusitato perficiuntur omnipotentem
est dei patris per enim attribuitur omnipotencia quia potencia perfecta ab
illo non vult esse sed ascripta in unitate spiritus sancti et fit
tempus per totum talem ut conveniat spiritus sancti ~~[illegible]~~
significatur in theologis vel communicacio spiritus sancti sit semper
cum omnibus vobis Omnis honor qui ut et sepe dicimus
debetur / et gloria que debet toti personis trinitatis dicit
dicit angelus Gloria est clara cum laude noticia ac sola clara
est in noticia sancte trinitatis i. Christi vel Soli deo honor
et gloria in secula seculorum hic aut deus ut dicit S. angelus est deus
trinitas per omnia secula seculorum hic semper est expositum per in
secula seculorum laudabunt te Amen Sed hec clarius respondetur
quia hic sacerdos cum sequencia publice dicit // hec aut
secreta est secreta que licet divinum ideo sub silencio dicit
ne despecto vel occasioni ruine accipiat pauca quia
quod dicitur quod istud secreto silencium significet quod dominus
cum discipulis habuit quando sermone finito orabit ideo
ne tedium et derisionem reputatum quando debet sit
metro ponitur in terra et eo tales expositores perfusimus

Sz quia sacerdos in devotione permaneat ideo silentium de
cetero secreta canonibus et illiteratis non pandantur ideo putamus
quod silentium illud et alia sunt ordinata Et sic patet hic
secundo sit tota conclusio canonis patet per hoc quod omnia
ad sacramentum pertinet scilicet quo ad ydoneitatem materie quo
ad consecrationem sacramenti quo ad elevationem oblata et canon
rite sunt perfecta que autem sequuntur ad distributionem pertinent
et ad communionem sacri sicut de [illegible] apostolica qui
canones in partes divisimus

Sequitur lectura alberti informa

Oremus preceptis salutaribus moniti etc. In hac conclusione pastor
sanctitatis stans ad orandum cum [illegible] jam pane celesti alta voce
pronunciat omnes petere hunc panem attendens in desiderio primi [illegible]
et cum desiderio [illegible] est qui [illegible] esurientibus dare
et frangere possit sicut [illegible] parvuli petierunt panem et non
erat qui frangeret eis hoc autem non speratur a benignitate divi-
na [illegible] quid viribus sed sacerdotis manibus frangi et distribui
[illegible] quod oportet Et ideo ad excitandum hoc desiderium
sacerdos exaltat vocem in hac oratione et ideo hic duo facit excitat
omnium desiderium ad petendum panem celestem et dicit in communi oren-
[illegible] dicitur [illegible] desideratio nostri
assidua attendit benignitatem largitatis divine que de facili
inclinat ad consensum orantium [illegible] ego [illegible]
turabimini panibus [illegible] ego sum dominus deus vester [illegible]
nec enim exaudit adversum qui sepe [illegible] exaudiendo [illegible]
petentem et orantem hac ergo de causa clamat oremus in
oratione autem duo facit [illegible] orationis institutionem divinam
temerarius [illegible] mutante [illegible] petitioe et [illegible]
dominicam inducit orationem [illegible] institutionis duo facit
allegat enim obligationem precepti et doctrine ostendit institutionem
divine de precepto preceptis salutaribus moniti preceptum enim
necessarie obligat hoc autem preceptum est [illegible] vi ubi [illegible]
dicit dominus vos autem sic orabitis luc xvii [illegible]
semper orare et non deficere est etiam preceptum apostoli [illegible]
vel orationi instate vigilantes in ea [illegible] autem precepta sunt
salutaria quia oro est salutaris salvans [illegible] ab omnibus
[illegible] jac v oro fidei salvabit infirmum et si in peccatis
sit dimittentur ei [illegible] [illegible] pontifices orarent
[illegible] de sit de eo [illegible] homine [illegible] deprecari [illegible] pro-
ferens servitutis sue statuum orationem et [illegible] deprecationem
allegantes [illegible] et fines imposuit necessitati ostendens
[illegible] et [illegible] hoc salutari adorandi precepto moniti
et premoniti a deo benignissimo qui semper monet nos de
salutaribus [illegible] erudit nos ad eaque utile est [illegible]
[illegible] in sanctificationem eius [illegible] erunt oculi tui viden-
tes preceptorem tuum et audient verba post tergum monentes
Et divina institutione tangit institutionem illius orationis de
pane celesti que divine est auctoritatis et est [illegible] et nos for-
mati hoc est informati divina institutione hic est in [illegible]
que instituit nos ut sciamus petere que conveniunt ad salutem
quia sicut dicit Ro viii Oremus sicut oportet nescimus
[illegible] spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus hoc
est docet nos postulare et ideo [illegible] spiritu dei plenus [illegible]
quid orare oportet ad hanc orationis petitionem nos instituit
et informavit et in hoc [illegible] discipuli ad deum

luce xi domine doce nos orare sicut Johannes docuit discipulos suos et tunc in discipulis omnes nos instituit ad hec oranda Sic ergo instituti tam autentica disciplina audemus dicere cum bene sciens quid et a quo petere debeamus ne et nobis dicatur illud Mathei xx dicebatur filiis Zebedei nescitis quid petitis nec ex ipsa specie petitionis [illegible] paulo nesciente quid peteret [illegible] xi et quia eam significationem sumus precedente hunc officii sanctificatione et sacrificii in quo deo oblati sumus oblatione non dicetur nobis illud ii Machabeorum v quod deum e [illegible] in pristino orabat autem scelestus deum a quo non erat misericordiam [illegible] consecuturus Sic ergo parati precepto et institutione audemus dicere//

Pater noster qui es in celis

Ista oratio existens perfectissima et brevissima omnes alias orationes excellit et habet multiplicia commoda ut infra patebit. Pro qua [illegible] partitur in tres partes scilicet in exordium totalem et [illegible] in exordio benivolentie captationem ibi Pater noster [illegible] totalem in petitiones ponitur ibi sanctificetur nomen tuum in [illegible] confirmationem petitionis ibi Amen. Primo ergo captatur benivolentia ibi Pater noster qui es in celis [illegible] super [illegible] breviter captatio benivolentie ponitur ibi Pater [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] ordinatur per [illegible] facere [illegible] quod oratio [illegible] primo benivolentia ab auditore captatur. Secundo petitiones proponuntur ibi sanctificetur nomen tuum etc. Nota [illegible] Brevem [illegible] orationem super [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] super [illegible] debet oratio quam [illegible] [illegible] composuerat et illa [illegible] quam deus et [illegible] composuerat et apostoli eam dicere consueverunt. Et hec oratio apud Grecos a toto populo dicitur apud latinos vero a solo sacerdote qui eam [illegible] [illegible] [illegible]. Nota [illegible] Thoma quod hec oratio inter omnes orationes principalior [illegible] [illegible] quinque [illegible] excellentias quibus alias orationes excellit scilicet auctoritate doctoris brevitate sermonis sufficientia petitionum fecunditate misteriorum. Auctoritate doctoris quia est ore salvatoris prolata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] et apostolus ait [illegible] [illegible] orabitis etc. Pater noster. Brevitate sermonis quia facile [illegible] et [illegible] [illegible] in quod [illegible] [illegible] orantes nolite multum loqui sicut ethnici faciunt Mathei vi. Sufficientia petitionum quia in hiis vii petitionibus continentur in ea oratio pro bonis adipiscendis pro malis amovendis pro bonis [illegible]

ex aliis de excellen[illegible]

Spiritualibus et eternis / pro malis preteritis / presentibus et futuris
Contra [illegible] petitur in primum / cum dicitur adveniat regnum
tuum etc. / Contra temporalia petitur in medio / et specialiter in
panis cotidiani / contra mala ad delenda preterita / vitanda
futura / precavenda / Secundo ex fecunditate misteriorum precellit alias
quia in ipsa ultra alios [illegible] continetur [illegible] h.
plurimi / et multiplex est [illegible] dicit cum dicit / quid
petimus / et quo ordine / sed ut nos orare [illegible]
da devocionis / quia [illegible] flatus carbonis hic facit primum
ac devocioni [illegible] verborum istorum / ut certitudo certitudo
[illegible] sit quod audiat dicat / [illegible] ait [illegible] loquitur
[illegible] plurime obtinuerunt que [illegible] petamus
[illegible] parte faciamus / [illegible] apostolus in quibus ad [illegible]
in [illegible] exhibuiste [illegible] vera [illegible] ministra
[illegible] ad iniquitatem ita exhibeatis [illegible] vera [illegible]
[illegible] sanctificacionem / Quarto ex parte petendi et [illegible]
memoracionis optinenda quia [illegible] facilius optinetur
quod [illegible] postulatur / [illegible] in quid [illegible] petite
et accipietis / et [illegible] petite et dabitur vobis querite et in-
venietis pulsate et aperietur vobis omnis enim qui petit accipit
et [illegible] / [illegible] petite [illegible] bonum [illegible]
[illegible] spiritualia [illegible] celeste [illegible] et dabitur vobis
[illegible] quod [illegible] in [illegible]
[illegible] petite [illegible] orando et dabitur vobis querite [illegible]
[illegible] et invenietis pulsate [illegible]
[illegible] petite orando querite [illegible] pulsate
[illegible] custodiam quia [illegible]
diligenciam custodi [illegible] apostolus [illegible] tene quod habes ne
alter accipiat coronam tuam / Ex quibus [illegible] quod hec oracio est
[illegible] ordinata / devota / et humilis / [illegible]
[illegible] ad [illegible] ad [illegible] gracie [illegible] ad hebre-
[illegible] in nullo deficiet / Jacobi [illegible] postulat in fide nichil
[illegible] / Et [illegible] hec oracio est [illegible] / quia ab
advocato nostro [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible] / Ad [illegible]
et [illegible] advocatum habemus apud patrem Jesum Christum
[illegible] / Et Crisostomus in libro de oracione [illegible] et [illegible]
habeamus advocatum apud patrem [illegible]

Glo. sr. i d ap. 26 Et orant tam eis spiritus, do. ubi eius verba x. orat
ut et nos a peccatis perfecti veniamus, et a periculis tuti simus et a fratribus ...
cautelam a deo per ordinem constantiam et instanciam impetremus ... glo.

Iste est advocati nostri via promittens. Hec oratio securior apparet
ex hoc quod ipse qui orationem exaudit, ea premdocuit nos orationem. Mat.
ps. Clamabit ad me, et ego exaudiam eum. Ecce. Et orationem amica
et familiarior est oratio dominica pro vero rogare ista ab hac oratione
numquam sine fructu recedit, nam per eam venialia dimittuntur, ut dicit
Aug. Hec etiam oratio est recta, quia adeo petit que sperare
valent, nam ut dicit Damascenus. Oratio est petitio decentium
a deo, intelligens eum non exaudire orationem est in decenter postulare.
Jacobi iiii. petitis et non accipitis, eo quod male petitis. Hoc
autem quid sit petendum difficillime est scire quid sit deprecandum
quia illa que licite petuntur in oratione licite deprecantur. Et ideo
apostolus ad Ro. octavo dicit. Nam quid oremus sicut oportet
nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarra-
bilibus. Ipse autem christus spiritus sanctus dator est ita ipsius est docere
quid nos orare oporteat. Unde quod discipuli dixerunt ei. Luce xi.
Domine doce nos orare, eo ergo quod ipse docuit oratione rectissime
postulatur. Unde dicit Aug. que oportet unde dicamus nichil
aliud dicimus quam ista oratione posita est, si recte et congruenter
oramus. Hec etiam oratio est debite ordinata sicut ad deprecandum
et ordo deprecandi, sicut et preces. Est autem hic debitus ordo in oratione
domini ut spiritualia carnalibus, celestia terrenis in precando
preferamus. Mat. vi. Quaerite primum regnum dei et
iustitiam eius. Etc. Hec autem oratione sic celestia et per modum
terrenarum petuntur ut infra patebit. Item hec oratio est devota, quia pru-
dencia devocionis sit sacrificium orationis deo est acceptabile.
Mat. Ps. In nomine tuo levabo manus meas. Etc. Devocio autem plurimum
In prolixitate orationis tradatur, quia deus prolixa oratione prolixi-
tate docuit vitare, ait. Orantes autem nolite multum loqui.
Et Aug. ad Proba. absit ab oratione multa locutio. Sed non
desit multa precatio, si fervens perseveranti intencio. Unde hanc
orationem breviter constituit. Consurgit autem devocio ex caritate quam
est amor dei et proximi, quorum utrumque in hac oratione ordi-
nat ad supremum amorem dei et proximi consequenter. Per ho-
minem oramus diuturnas sicut in xx. Et ad quorum amorem dilectio
nos inducit. Unde Crisostomus super Mat. Dicit pro oratione neces-
sitas cogit, pro aliis autem caritas fraternitatis exhortatur. Dulcior
autem est apud deum oratio, non quam necessitas transmittit, sed
quam caritas fraternitatis commendat. Ad eum debet esse humilis.

Contra peticionem

Iesus ... psalmi ...
cum ... ...
... psalmi
in tempore fastidium et
acidia.

... ...
a ... ...

qualis c het ps ex[em]plo exposuit de orone humilis ut exem[plum] p[atet]
de phariseo et publicano luce xviij. Et videt q[uod] humilis
et indigne vtor l[ate]r placuit ps de ex[em]plo que q[uo]d humilitas c[on]hat
orom ob[ser]vanda q[uia] va humilitas c[um] q[ui]a nichil exemplis
ps premit [per] totum ex diuina vtute [im]petrando expectat
que q[uo]d humilitas [con]sistit i[n] eb[ri]e si c. corde s[er]uet s[ed] oe
bono de qua d[icit] quod veritas ait Mt xj Discite a me q[uia] mitis [sum]
Et talis oro tam bo[na] fuit p[ri]mo d[icitu]r e[ss]e c[ir]ca et vtile re=
medium q[uia] mala d[e]b[e]at cum [pec]catis commisse ps te vini
[pro]p[ter] [cap]tiuitate pet[ri] in te. p[ro]p[ter] hac ora o fili c[on]t[ra] o
Sic et latro orat d[icen]te et [ita] [i]n [tem]p[or]e obtinuit d[icen]te
de[us] ps hodie mecum eris i[n] paradiso luce xxiij. Sic et
publicanus iustificatus descendit i[n] domu[m] sua[m] luce xviij
debeat ut a tunc pecore sup[er]veni[n]t [con]tra et [con]tra sic[ut]
[pro]p[ter] beatissimus Jacob[us] v[o] c[apitul]o d[icit] aliq[ui]s i[n] vob[is] orat eq[uo]
aio etc Et oro fidei saluabit i[n]firmu[m] et si i[n] [pec]catis e[st]
dimittet[ur] ei. Debeat etiam a [per]secucionibus et inimicis [pro]b[us]
p[er]co ut me diligeret dicit debat [Dominu]s aut orab[at]
t[er]tio est c[ir]ca ad oia desiderabilia [im]petranda ait Mt xj
Quecumq[ue] orantes petitis cre[dit]e q[uia] acc[ipietis] et fiat vobis
No[n] exaudimur aut q[uia] non [per]seueram[us] luce xviij
oportet semp[er] orare et no[n] deficere. sup[er] q[uo]d glo dicit semp[er] orat
q[ui] bo[ne] agit. vel deficit orare vel t[un]c deficit iustus esse
vel q[uia] non petim[us] id q[uo]d magis expedit ad salute[m] bo=
n[am] d[omi]nus q[uod] no[n] s[em]p[er] tribuit q[uo]d volum[us] vt t[ri]buat melius
et vtilius vt[ilitatem] Paulus q[ui] ter d[omin]um rogauit a se stimula
carnis amoueri et no[n] e[st] exauditus. T[er]tio est c[ir]ca
ad faciend[um] nos deo familiares [pro]b[us] d[ic]itur oro mea
sic est. Et het de orom in [con]fide dicta. Sic dicit pr. supr[a]
Thomas dicit no[n] dub[ium] q[uia] amor a[c]cepit no[n] timet Tripo
storius primus se magis volunt dice[re] qua[m] dominum ut fidu=
cia daret i[m]petrand[i] q[uia] petim[us] no[n] s[em]p[er] i[m]petrat q[uod] petit ut ergo no[n]
dicit d[omi]ne sed pr vt [con]fidamus ut fili[i] et no[n] timeamus ut serui
Ro viij Non accepistis sp[iritu]m s[er]uitutis iteru[m] i[n] timore sed
sp[iritu]m adopt[i]onis filior[um] in q[uo] clamamus abba pr Et aug[ustinus] dicit
primum se vocat et no[n] d[omin]um vt audiat orantes no[n] s[er]uos sed filios
sed q[ui] no[n] mobilia sed hispmacli sed i[n]mobilia ad q[uae] p[ro]ficit beare
petit. Ideo filiu[m] dicite esse credo Illa petas q[uod] i[n]ste posse
sint et illa debet dare. Sed carnalia pete quo possibilit
que et p[ro] habeas p[ro]p[ter] ut [con]tempnas. Sicut quod secund[um]

Aplicat d[omi]ne notum [con]=
fiteri orate dicit glo
quod e[st] aliud [quam]
victor[ia] l[ab]or[is] q[ui]a vel
in[de] c[ir]ca est ab
ille q[ui] s[em]p[er] cum Dico
pt [s]i me intra ipsa
deprecare quod
notum audit vnde
c[or]pus [quae] va[na] [con]firat
quod d[icitu]r dampn[andu]m
est contra actus
laborum necesse cum
va desperatis deus
accedit, sed orat[i]o
tam apparuit

q(uia) i(n) sacra pagina t(ri)plex p(ate)r i(n)ue(n)i(tur). P(rim)o signat deu(m) de q(uo) ebr. xii ho-
nora patrem tuum. Et huic tenemur exhibere tria. P(ri)mo reue-
rentiam Ecclesiastici iii. Elemosina patris non erit in oblivione. [illegible]
Secundo supportacionem Ecclesiastici iii. Fili suscipe senectam patris tui
et non contristes eum in vita tua. Tercio honorem Malachie i°
Filius honorat patrem et servus dominum suum. Si ego pater, ubi ho-
nor meus. Et istum honorem debemus patri exhibere propter
[illegible] primo ut in filiis iocundemur, et in peticionibus exaudiamur. Ecclesiastici iii. Qui honorat patrem iocundabitur
in filiis et in die oracionis sue exaudietur. Secundo ut diucius
vivamus Ecclesiastici iii. Qui honorat patrem ut super veni-
at benediccio a deo. Secundo signat patrem spiritualem qui designatur per
Abraham qui fuit pater multarum gentium Genesis xvii et Ecclesiastici
xliiii. Abraham magnus pater multarum gentium. Et huic
pater tenetur curam gerere, labores sustinere, supportare, et protegere.
[illegible] Ecclesiastici xx [illegible] [illegible] ut
Tercio signat primi Machabeorum ii° Ecce Symeon, frater vester,
scio quod vir consilii est, ipsum audite semper et ipse erit vobis pater. Et iiii
Regum ii°. Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga eius.
Tercio pater celestis deus, quem invocamus in dominica oracione Pater noster etc.
Et qui precipit nos esse misericordes Luce vi°. Estote misericordes
et perfectos ibidem Matthei v°. Estote perfecti etc. Et iste est pater
misericordiarum qui consolatur nos in omni tribulacione nostra et benedi-
catur ii Corinthiorum i° benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi etc.
[illegible] ad modum [illegible] [illegible] Iacobi primo
omne datum optimum etc. Ipse est vera lux que illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum Iohannis primo. [illegible] [illegible] quia
[illegible] ad [illegible] [illegible] deus et pater omnium qui super
omnes et per omnia et in omnibus. Sapiencie xiiii. Tua autem
pater gubernat omnia providencia. [illegible] [illegible]
de [illegible] sapiencie vi. [illegible] [illegible]
[illegible] Romanorum viii° [illegible]
[illegible] Romanorum viii°
Non accepistis spiritum servitutis etc. [illegible]
[illegible] Iohannis xvi° Ascendo ad patrem meum etc. [illegible]
[illegible] [illegible] ad patrem [illegible] xxvi° [illegible]
est pater mi etc. [illegible] super quo [illegible] Thomas non [illegible]
ut ostendat quod non [illegible] [illegible] quia cum erat [illegible]

sed quod per nos. Sed extra facti est per [illegible] pgravit. Et Aug. Et hoc quod dicit [illegible] invitat nos ad humilitatem ut nemo se de nobilitate generis extollat. Nemo alterum contempnat, omnes enim filii dei sumus. Malachie primo: Numquid non pater omnium nostrum unus? Numquid non deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque fratrem suum. Et Ciprianus: attendat divites et generis nobiles, ne superbiat de nobilitate generis ad ignobiles, quia simul dicunt [illegible] non possunt hec ad patrem dicere nisi se similes aliis hominibus cognoscat, quia si non fecerint, non dei patris filii sed dyaboli esse incipiantur. Et beatus Thomas [illegible] in creacione patris nostri significamus in amore divinis in hereditate [illegible] in redempcione. Iste invitat nos ad mutuam dilectionem. Genesis xiii dixit Abraham ad Loth: Ne quaeso sit iurgium inter me et te et inter pastores tuos et meos, fratres enim sumus. Invitat ad mutuum auxilium ferendum. Proverbiorum xviii: Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma. Ergo quia [illegible] ut unam eorum nobilitatem ostendat quanta est eorum prime originis, et ut homines inter se concordiam habeant, et ut sibi mutuo auxilium exhibeant. Hic pater est laudabilis et mirabilis. [illegible] amicicie [illegible] per quem sumus in uno. Est valde amabilis dans nobis esse [illegible] per quem movemur in [illegible]. Est summe desiderabilis quia dat esse glorie per quem vivimus in eterna gloria.

Circa primam partem dominice orationis aliqui dubitant utrum congruo et perfecto ordine contexta in oratione dominica sit posita. Arguitur quod non, quia in ea omissa [illegible] apponenda [illegible]. Sed captacio [illegible] quod oratio dominica est capitalis [illegible] ut patet per Augustinum. Quodlibet bonum opus a capite separate vos in nomine [illegible] Et symbolum ad orationem dominicam ad laudem dei dicite et nichil vos nocere poterit. Item quod in capite est in alia oratione aptior [illegible] et per consequens non [illegible] inoportunum propter brevitatem est verbis [illegible]. Ad hoc dubium respondet Albertus in quarta parte sue summe. Et breviter quod proponitur hic [illegible] ad captandam benivolentiam exauditoris. Unde Ambrosius libro secundo de sacramentis: [illegible] inquid [illegible] ut si velis hominem rogare et recipias [illegible] ut [illegible] prius [illegible] nomine [illegible] [illegible] oratio. Et [illegible] ad dei laudem ut reges et potestates [illegible]. Et [illegible] habe laudem dei. Ad [illegible] inoportune [illegible] oratio [illegible] necessaria [illegible] sermones

[illegible] de regulis [illegible] monachi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad captandam benivolenciam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod benivolenciam capit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

pro hoc vide primum ... maiestas ... que dicitur sancti ... in celis ... in laudem dei ... ambrosius ... gabriel ... quod sonat in laudem dei ... in celis laus dei ... laus dei quod in celis habitat non in terra

expediens / ideo disponens ad optinendum quod in concessum populare primum assuescat ad orandum / ut deus ... adipiscendum ... quo ... ad illud ... petitis ... esse oracionis / que autem adipiscendum orare necessarium / Hoc ... ut removeat impedimentum oracionis non ... ipsa oracio / sic ... vele volens orare / ... orare et sit necessaria non ... oracio impetrandi ... que ... oracio non ... in laude et graciarum actione / ... et ... laus diuina et graciarum actio / ad hoc ... et ... psalmus ... est dei laus / ... laudando ... quoniam bonus est / psalmus Confitemini domino quoniam bonus / ... quia bonus est ... quia ... cum ... collaudate eum omnes ... non ... secundum ... ipse primo ... laus dei / secundo graciarum actio / ... secundo quare non ... graciarum actionem respondet alias ... quod ... omnes ... que faciunt ad efficaciam oracionis / graciarum actio non facit ad efficaciam oracionis / sed ... ostendit gratitudinem orantis / et hec ... ambrosius ... debet observari / et ... valet ad efficaciam oracionis / ... oratio ostendit gratitudinem / secundo ... adhuc ... pater sumitur hic ... ut pro ... aut pro adoptione / ... ut ... Crisostomus super ... quam ... auditores et omnes ... beneficiis in ... primum ... et peccatorum dimissionem et pene ... et iusticie et sanctificacionis et redempcionis et adopcionis et hereditatis et fraternitatis que est ad unigenitum et ... sub ... confessionem et ... non enim ... est vocare ... bonis / sed fraternitas que est ad unigenitum ... que dicit ... glosa ... quod ... filius est ... gracia ad ... sed tota ... adoptat nos / sed quod non ... per ... glosa que dicit ... ut ... non timore sed amore hereditatis ... deus pater ... adopcionis

... dicit quis ... pater sumitur hic pro adopcione ... quod ille qui est in peccato mortali ... filius ... non sit filius adoptiuus ... est ... secundo ... detestabilis ... secundo peccat ... oracionem ... glosa ... pater sine meritis non est ... in peccato mortali ... sine merito ... secundo ... in peccato mortali peccato ... oracionem ... adopcionem ... qui est in mortali peccato ... et ... adopcionis ... causa ... et dicenda est ... filius ... oracionis ... non ... causa est quod sic petitur ... ab illo qui est in peccato mortali / quod ille qui est in peccato mortali ... hanc oracionem optat ... esse ... per adopcionem appetit ... est et ... non peccat / ... quod non ... in mortali peccato

[illegible] ... impetrandi ... [illegible] ... habitum ... [illegible] ... vite eterne ... [illegible] ... Deo adiuvante ... vite eterne ... [illegible] ... qui est in peccato mortali ... [illegible] ... filius [illegible] ... alleg[illegible]

cognicionem quod pater sumit per adopcionem. Respondetur quod ad gloriam quia que est [illegible] nemo [illegible] sed [illegible] per adopcionem non est que [illegible] sed peccatorum [illegible] pater sumit per peccatorum. Nota [illegible] [illegible] dubia [illegible] quod pater [illegible] pateat supra tactum est [illegible] pater eterna [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] adoptionem filiorum [illegible] Malachie [illegible] vos adopcionem filiorum [illegible] [illegible] non [illegible] vos [illegible] non pater [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] Deuteronomii [illegible] [illegible] non imaginis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipse est pater [illegible] [illegible] et [illegible] ad ymaginem et ad similitudinem [illegible] Iohannis [illegible] ad et ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pater [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] planacio [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] petri [illegible] [illegible] [illegible] nos [illegible] [illegible] et pater [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iacobi [illegible] voluntate [illegible] [illegible] genuit nos [illegible] veritatis [illegible] Iohannis [illegible] dedit eis potestatem filios dei fieri [illegible] [illegible] [illegible] adopcionis [illegible] adopcionem [illegible] [illegible] spiritum adopcionis filiorum in quo clamamus abba pater [illegible] hereditatem [illegible] [illegible] filii dei [illegible] [illegible] filii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pater [illegible] [illegible] [illegible] filius [illegible] filius et heres per deum [illegible] [illegible] [illegible] pater [illegible] [illegible] modus [illegible] pater [illegible] [illegible] modus [illegible] [illegible] filio [illegible] [illegible] modus [illegible] fuit per morte[m] filii [illegible] [illegible] modus [illegible] [illegible] et [illegible] modus [illegible] pater [illegible] toti trinitati [illegible] [illegible] que est pater [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autoritate pater [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autoritatis [illegible] et ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] pater [illegible] [illegible] ad totam trinitatem [illegible] [illegible] Ad [illegible] [illegible] dubium [illegible] quod pater [illegible] sumit per adopcionem sed ad [illegible] [illegible] filius naturalis et ad optivus

sicut natus et frater naturalis et adoptivus non est autem intentio Christi quod dixit quod nos dirigi [illegible] in confitendo fraternitatem quae est ad unigenitum naturalem [illegible] sic sequitur [illegible] per [illegible]
sic respondit [illegible] fraternitatem ad unigenitum ad optivam secundum dicendum quod gratia adoptionis et si non sit communis omnibus actu est tamen communis omnibus potentia sicut enim dat talenta sua unicuique secundum propriam virtutem paratus est dare gratiam adoptionis unicuique facienti quod in se est ut [illegible] illam. Unde sicut [illegible] convenit ratio universalitatis unicuique existenti individuo non universalitate quae est actu sed quae est potentia similiter gratia adoptionis dicitur communis omnibus non communitate quae est actu sed quae est potentia ut paternitas adoptionis communis est omnibus quantum est ex parte adoptantis qui sicut vult omnes salvos fieri [illegible] adthi [illegible] sed non existenti impedimento ex parte voluntatis omnibus adoptare. Glosa autem illa dicens quod communis est omnibus est intelligitur de paternitate per adoptionem [illegible] glosa [illegible] Cum sit communis adoptio omnibus nemo dicat meus [illegible] quod adoptio dicitur communis omnibus sed dicit aliis quod [illegible] dominica non debet dici nostra [illegible] licet si non dicitur [illegible] quia non dicitur pater meus. Dicit glosa super capitulum Matthaei vi nemo dicat meus quod soli Christo convenit [illegible] glosa dicit Matthaei [illegible] ora [illegible] in abscondito et pater tuus qui est in abscondito reddet tibi. Ecce quod dicit ora patrem tuum [illegible] quod dicere posset pater meus et Jeremiae iii Amodo voca me pater meus dux virginitatis meae tu es. [illegible] secundum [illegible] ista est in [illegible] potest singulari [illegible] xxvi quod [illegible] et nos similiter debemus [illegible] fratribus [illegible] alterum amore ut odio dignus sit [illegible] Christi [illegible] ut [illegible] esse filium sed communicando se in uno filio [illegible] Nomine [illegible] paternitas dei adoptionem [illegible] quod dicit [illegible] et si non apponeret quod dicit [illegible] primum dicendum [illegible] sit [illegible] status petentium petens. Aut petit ut mendicus aut ut [illegible] ut [illegible] in mendicis. Primo petit aliquis ut singulariter puer [illegible] quod petebat David [illegible] mea [illegible] xviii [illegible] in petenti secundo petit aliquid ut [illegible] vinculo professionis fidei [illegible] quod dicit [illegible] xviii [illegible] iniquitates primo [illegible] mandatum illud est ex professione [illegible] orationi quae dicitur [illegible] Tertio petit aliquid ex officio [illegible] ille [illegible] quia illorum et subditorum vices

[illegible] quod in hac oratione [illegible] in primo [illegible] sine benevolentiae captatione [illegible] petitiones [illegible] nomen tuum et [illegible] sine [illegible] communicando [illegible] paternitate [illegible] benevolentiam [illegible] et affectum petitionis [illegible] sit et orator [illegible] in hac oratione [illegible] orare [illegible] tuum et [illegible] in qua dei benevolentia captatur et [illegible] potens dare dona petentibus [illegible] notatur [illegible] antiquitatis [illegible] et [illegible] voluntate et amore [illegible] et redemptor [illegible] omnia nobis donavit [illegible] filium suum et [illegible] frater [illegible] in caelis es [illegible] quod in caelis habitat et [illegible]

e pr ~~[illegible]~~ / ast^t ymu^s amo e pr vr qui e~~c~~t est / Iesu-
na^e go modo orandi qui merbis et p~~r~~electibz i membris
/ i e ^c logt a~~pp~~lo q ex gsiderata sue pseruae aupi sua
2ut dice pr m~~r~~ / In luca vo logt ad discipulos q gerit
forma m fi~~n~~o~~r~~z / q no audet dice pr m~~r~~ sic luce xv^o
pr peccaui celu / et cora te / iam non ma~~s~~^t de m~~r~~ m
luca vo no / Ad 2^m dicend q dice pr me~~r~~ simplic^r di-
c^i no deb~~et~~ / nisi filius dei / sic dictu simplr si^c sonat
ympritate ne^c / q^r dt gto ast^t vi / hemo dicat me~~r~~ q
solus x^o ~~c~~petit / quia e filius pnat / Simodi aut ~~[illegible]~~
puoria solet distrectom i portare / q~~r~~ ista que / in illa
q singlat^r filius e / x~~p~~ns inaynsmelpolomi scptura g~~r~~
~~c~~pimat sic posse dici / sic ty simpli^r / ped cu d~~e~~pno dd
diron ~~c~~pimate hoc no singlat^r dicit / i vis sponsus
ast^t vis cu de / sic prius ttum i abscondito et videt t^e
/ Sim^o attribuit fiat cature ~~vn~~ ~~c~~to mederis fili
sim^r cu de Ieremie iij^o Amodo vota me pr me~~r~~
sbdi^r dux virginitatis mee tu es / Ad hoc q dr duo ric
cu ducat / fiat cature / ~~c~~pimat q~~r~~ pductis e no de
be^r itelligi de filio simpli^r i filio nali simi^r / ut vo
Ad hoc q obic^r de actom ~~r~~ dr q~~r~~ o~~m~~es ~~r~~ acto ~~r~~a sint
i~~c~~tto / quantu ad sbaz actos / no quantu ad mo^{ru}t
[illegible] aut dm i~~c~~tto ~~r~~a sint / siz ad iciunad~~u~~
no ty ad iciunad~~u~~ / sic [illegible] duo simo abstinedo
a cibo / ad dia q petit^r dr q~~r~~ d~~c~~ pr om~~m~~ creatu
~~r~~ hoc aut adoptom fili dei na^r / ut go distingua^r p~~r~~m~~i~~
tas r~~n~~ gra~~r~~ adoptoe / ab illa q e cacoe et nc dr
m~~r~~ / Ad h^c q~~r~~ dr m~~r~~ / ~~c~~pima^r q gnatoo qua dei dat
se nob / et nob s adoptat gra~~r~~ ~~c~~ferido m~~r~~ illud
Canticos ij^o dilectus meus / et c^o illa / illa no psficit^r
e~~ss~~et expssa p~~r~~nitas dei v~~r~~ hoc / Ad h^c q~~r~~ dr psg~~r~~ sic
ph^c q~~r~~ dr pr m~~r~~ / Et quo mo~~r~~ h~~o~~ meriteb~~r~~ suis exigentibz
no sit filius adoptois / nichilo~~r~~ quantu i ~~c~~xoma bonitati
dei se exhibz ut p~~r~~ sp~~c~~z ~~c~~feredo gra~~m~~ adoptoe / ut m
dr ioh primo q meat o h v z~~c~~l / Et bez merat ho an adio
ut amore ~~c~~ / nichilominus ~~c~~siste do dm e~~ss~~e pr~~m~~ suu non
pmit illi atribuedo b~~e~~n~~e~~ficiu adoptoi / nec p~~r~~ ipsi atribuedo
meritu beneficij

Sc^r lectura albti

Pater noster qui es in celis. Hec oratio duo dicit scilicet captationem beni-
volentie ad eum a quo petit aliud quod petit. Et ipse petitiones
petitionis ibi incipiunt ubi dicit Sanctificetur nomen
tuum. Captatio benivolentie duo habet: captamus enim
benivolentiam allegando dulcedinem affectus eius a quo petimus
et allegando petendorum honestatem, eo quod nichil nisi celestia
petere ponimus, et bona que bonus pater ex sua honestate
libenter dare petiti desiderat. Et hoc facimus dicendo qui
es in celis. Primo igitur eo dicimus captando benivolentiam
appellantes eum a quo petimus pater noster. Dicimus eum pater noster ut
precipue omnibus dulcescat in ore pectoris. [illegible] sub-
stantiam eius tuam et dulcedinem tuam quam in filios hec
ostendebas. Dulcissimum enim nomen est in ore filii nomen
patris. Scilicet filius ipse qui a patre procedit filium nominet et
invocet patrem. Ideo Rom. viii. Quia estis filii dei misit deus
spiritum filii sui in corda vestra clamantem Abba pater. Hec in ore filii
nomen patris mel est sublingua mel dulcis in aure et iubilus in
corde. Iubilus sit filius nominans patrem [illegible] primi
Abba pater [illegible] tibi [illegible] sunt. Sic filius invocans patrem
ipsum dulcorat qui ipsum filium procedit a patre [illegible]
et [illegible] efficit [illegible] qui adheret deo unus
est cum eo spiritus. Est autem pater nomen nomen dulcedinis
et dulcoris scilicet eius formative virtutis. Virtus enim patris
etiam carnalis que a dulcedine nature destillat in
uterum quem recepit gutta dulcissima et recipit habet in
se virtutem formativam qua formet sanguinem matris
in prolem et filium patris in [illegible] proferri ad patris similitudinem
[illegible] obstet inequalitas et inobedientia materie in
qua conformatum operat. Deus autem hanc virtutem dicit
nomine patris et ab hac a virtute sit [illegible] constat quilibet
carnalis pater hanc virtutem habet [illegible]
est primo [illegible] tam nobilis virtutis principium. Secundum virtutem hec
est in magno quodam et exemplar in hominibus et exemplar
primum et causa et archetypus est in summo patre sicut omnes [illegible]
virtutes suas accipit a priori in ordine suo id est eius principium
[illegible] ut dicit Ephe. iiii [illegible] Plato [illegible]
[illegible] ad deum patrem ex quo omnis paternitas in celo et
in terra nominatur. Ad hoc [illegible] Dionysius dicit quod
omnis paternitas ex qua fit deorum et hominum patres et
filii [illegible] patriarchia et filiarchia super omnes patres de-
nata. Considerent hoc sapientes et [illegible] mater [illegible]
super modum laudabiles et bonorum memoria digna in Macha-
beis dicentis ad filios: Nescio qualiter in utero meo appa-
ruistis, neque enim spiritum ego et animam donavi vobis et
vitam et singulorum membra, non ego ipsa compegi. Secundum
[illegible] qui formavit hominis nativitatem, quique omnium
invenit originem et spiritum vobis iterum reddat et vitam.
[illegible] hec primus pater [illegible] habens virtutem [illegible]
[illegible] et super omnes [illegible] nos ad suam
[illegible] faciens et similitudinem [illegible]
[illegible] figuratum in [illegible] perducit [illegible] patris
similitudinem. [illegible] optime [illegible]
[illegible] ad [illegible] paterni [illegible] et [illegible]
[illegible]

squales et discolor calor debito caret et vita et specie in-
decet. Ceterum per virtutem formativam perfecta aut equa [illegible] et
et infrigidata impletione pinguedinis decentis et coloris
pulcritudine et impressionis hilaritate et vigore virtutis et actibus
et motibus et pulsibus intersignit. Est quia non deus fabricans
hominem ad ymaginem creavit, ymmo ad similitudinem. Ut sic
gerat ymaginem illius in memoria, intelligentia et voluntate.
Sic perferat similitudinem in hoc quod memoria sit sine oblivione
notitia dei retinens, et quod immutabilitatis eternitatis
et intelligentia plena luce veritatis divine refulgentis
et candescentis. Sic dicitur de ea Sap. viii. Est ipsa candor
lucis eterne et speculum sine macula dei maiestatis, et
ymago bonitatis illius. Et voluntas tota ardens desiderio caritatis
patris. Unde apostolus ad Thess. vi dicit: Nam caritas dei
urget nos. Et illud Ro. viii: Caritas dei diffusa est
in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis, sic in corde
nichil pulset nisi vita dei patris, ut dicitur Deu. iiii: Vos
qui adheretis domino, vivitis universi. Verecundie est cum sit tota
virtus patris degustata dulcedinis sui cordis mortuum
faciunt ymaginem. Sic cum tamen lucerne abortum
perierunt, nec aspectibus hominum perit. Sic intendit vivus
et vitalis filius, quia omnis filius in disciplina dei vivit.
Joh. xiv: Vos videbitis me, quia ego vivo et vos vivetis.
Joh. v: Sicut habet pater vitam in semetipso, sic dedit filio et
habere vitam in semetipso. Conquinatus aut et viui
hic coloris et in pulcritudine virtutis ut coloretur similis
angelis et illi de quo dicitur Can. i: Ecce tu pulcher es
dilecte mi et decorus. Similis cum gloria tua et
decor sicut pater est ab initio, indutus ex tui dominus
gratulat splendores sicut compositio non est splendore
a quo simul est eadem proceditur sicut in omni natura
spiritualis filii procedit in ipsum a patre. Ergo in spiritu
sanctum in eius spiratione vite. Sic tota trinitas
dei patris est ipsa filium dominus pater ut est in nobis
vero lutum, et fictor ut et opera manuum tuarum omnes
nos. Sic et patres impressit singillatim corda eorum et intelli-
git omnia opera eorum. Sic dicitur Eccli. xvii: Deus de terra creavit
hominem et ad ymaginem suam fecit illum, et secundum se vestivit
illum virtute. Sic ergo dicam quod dicit pater ut prosperetur
est ymaginem eius modo qui dictus est, primum vide de
quibusdam qui ymaginem eius ex perierunt de corpore filii
alieni mentiti sunt michi, alieni inveterati sunt, et dum
dicatur a semitis suis. Alterum eius est in vultu alieno
quod carnis concupiscentia formavit in vultu meretri-
cantibus fetiditatis et corruptionis. Gal. v: Nos autem
secundum carnis estimant in sensu divino. Supple: Gen.
propter ancillam et filium eius, non enim erit tibi
filius ancille cum filio meo Ysaac. Hinc est quod dicitur
Gal. viii: Non sumus ancille filii, sed libere. Concupiscencia
enim ancille et petulantia eius semen dei deforat
in vultu alieno et ignobilem illic in terra sunt qui

Margin notes:

infrigidat

pendebat spiritus sanctus sicut spirantis in nobis spiritus sanctus a patre

hinc

et dicitur

cupiditate seculi transformant in colorem mundi filii huius
seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt deficit
et deplorat Jeremias in trenis filii syon incliti amicti auro
primo quomodo computati sunt in vasa testea opus ma-
nuum figuli Splendor enim dei auri lucebat in vultibus
filiorum dei Nunc autem per cupiditatem terrenorum in ambicione
honorum conformat terrenis michil proficit nisi quod sunt
vasa testea et lutea et opus manuum figuli qui cal-
cat lutum in luto et vasa facit sicut cupiditatis
Nunc in facies eorum sunt nigredo olle Sunt etiam qui
preferunt vultum dyaboli de quibus dicitur vobis Joh viii
vos ex patre dyabolo estis et opera illius vultus preferunt
hii enim iram crudelitate ire et invidie et rancoris
hoc est pigritie ad omne bonum faciem dyaboli assum-
serunt et est horribilitas Joh vidi faciem eius precedit
egestas De istis huius ait Marcus faciem que deformaverunt
faciem celestis patris vnde dei sentencia Job xl vbi
loquitur ad verum et uanorum filium dicens congrega impios
in loco suo et absconde in puluere et facies eorum demerge
in foveam hoc est in barathrum perditionis eterne cum enim
hii alicui sunt devenerit aut de filiis inchoans non eterna
lis est quia celestes tales sunt et celestes sunt filii Ergo sicut
portavimus ymaginem terreni ita et portamus ymaginem
celestis dicit apostolus et tali claritate dicit quod deus tri-
nitatis sic operitur patris formamur et cum filio eius
conformamur et in spiritu sancto inspiramur

Bonum est inclinare ad proximum dicit Da nobis quod petimus quia
tu potens es Saneta ecclesia ostende bonum videlicet et confitetur
Crisostomus quod est dicitur nos ibi dum ostenderis hec dicit
per actiua abducere orare et corporalis operationibus assignes
oratione mente Et beatus Thomas est ut dicit ut viis
de tali papule dicit sunt tria Primo ut confiteri spiritus
adorare quia spiritus est deus et qui adorat eum in spiritu et
veritate oportet adorare Joh iiii Secundo ut mens orantis ad ce-
lestia moueatur Lucas 4 primo trahe me post te
currimus coram adorare virginem tuam Tertio ut adorante
lestia pelosus petitur, quod ait ipse Joh xvi petite ut
gaudium vestrum sit plenum Bonum est inclinare coram
voluntate perfecta cum caritate et dulcior suis fruitione
Et ut loquitur beatus Thomas in expositione oratione
dominice, inter alia, oratione est necessaria fiducia plu-
rimum est vtilis Jacobi primo postulat autem in fide
nichil hesitans Nunc dicit ore nos docens ex
primit quod nos fiducia grata secundum eius benignitate

Joh vi ecce vita vestra et infirmitas ingrediet

Bonum est inclinare in domo tua pater quia ibi magnificentia tua relucet Dei potentia tua et
bonitas... et bona sua... et voluit benefacere amicis suis et recipiet eos tanquam
bonorum habundancia... in domo tua est in celis... primam hereditatis
nos expectaui et scire posse et velle placeat omnem actionem de tua anima quod oravit
honestas petentis expectamus qui in celis es lux haec ibi etc

v. dicit per ut luce xi. Si vos cum sitis mali nostis bona data
dare filiis vestris quanto magis pater vester de celo dabit spiritum
bonum petentibus se. Secundum magnitudinem potestatis vel dignitatis
in celis per ad celestiam delectacionem qui habitas in celis.
Hec autem particula qui es in celis potest referri ad tria primo quidem
ad orantis preparacionem Eccli xviii. ante orationem prepara animam
tuam ut intelligat in celis et noli esse quasi homo qui temp-
tat deum. Hoc est in celesti gloria. Secundum illud apostoli [illegible]
tat deum. Hoc est in celis et hec preparatio debet esse per re-
ctitudinem vite [illegible] in celis. Et hec preparatio debet esse per
celestium imitacionem quia filius debet imitari patrem. i. Chor. xv.
Sicut portavimus ymaginem terreni portemus et ymaginem celestis.
Secundum quod homo Adam de terra terrenus et secundus homo de celo
celestis quia secundum divina est humane nature [illegible] fuit
de celo celestis qualis terrenus sic et terreni. In carnalibus et mor-
talibus tales et terreni sunt homines et qualis celestis pater
talis tales et celestes erunt qui
in spiritualibus et inmortalibus tales et celestes erunt qui
ad eum pertinent. Sicut portavimus ymaginem terreni
portemus et ymaginem celestis. Iterum per celestium contem-
placionem quia homines solent illud frequentius meditacione di-
ligere ubi habent patrem et ea que diligunt ipso matheus vi.
Ubi est thezaurus tuus ibi et cor tuum et quantum dicitur
ubi amor ibi oculus. Ad philipenses iii. nostra conversacio
in celis. Iterum per celestium intencionem ut ait [illegible] quia
in celis est non nisi celestia querant. Secundum illud ad colossenses
iii. Que sursum sunt querite ubi Christus est in dextera
dei sedens que sursum sunt sapite non que super terram.
Secundo potest referri ad audiendi facilitatem quia prope nos
est qui est in celis i. in sanctis
et in nobis ut intelligatur qui es in celis i. in sanctis
in illud Jere. xiiii. Tu autem in nobis es domine
et nomen tuum invocatum est super nos. Sancti enim celi
dicuntur secundum illud psalmi celi enarrant gloriam dei
Habitat autem deus in sanctis per fidem ephe. iii. habitare
Christum per fidem in cordibus vestris ut det vobis
sapiens enim habitat super per fidem in cordibus vestris vel dicit
Hugo in celis maxime habitat videtur vel [illegible] ubi est
quia per celos intelligunt angeli et homines iusti in quibus
deus maxime habitat. Secundum sapientie sapientia ix. anima iusti
sedes est sapientie. Augustinus sicut comparant qui es in celis i. in
sanctis et iustis. Nec enim spacio locorum continetur deus quemcumque
sedes et iustis nec enim spacio locorum [illegible] deus est et ecce
ad modum enim terra appellatur et peccator cui dicitur terra es
in terram ibis. Sed iustus tamquam celum [illegible]
in celo et in sanctis ibi et templum dei sanctum quod estis vos
dicit per quasi templum dei sanctum quod est
vos. i. Chor. iii. Et accommodatissima ista similitudo
est ut spiritualiter tantum videatur inter iustos et peccatores quantum corporaliter
inter celum et terram. Et Ambrosius de sacramentis quarto habes quod super
celos celorum deus est ut [illegible] non est ut angeli non sedent ut
[illegible] sed in illo de quo dictum est celi enarrant gloriam
dei. Celum est ibi ubi culpa cessavit celum est ibi ubi flagicia feriuntur

Celum est ibi ubi ultimus mortis ē ... secundum Ambrosium. Et e-
quo legitur quod secundum preceptum quod celos non intelligit de celis in quibus
quibus ē maxime bonorum spiritum. Sed de spiritualibus scilicet angelis
et aliis ... Sed ... Bernardus ponit hec aspectus scilicet
esse dei in celis. Et alibi dicitur in quarta parte aspectus
dumpne vocem. Secunda ē ut ordo diuinitatis dumpne ponere
quo communis in celo quia vos per adoptionem filios in celum
cum gloriam mali fuerint Job xxij. Secundo nomine
Deus et qui per caliginem meditat nubes latibulum eius nec
nostra considerat et circa cardines celi perambulat. Alia
vero ut ovas aera adducunt et celis quorum adaspe-
ctum aspexerunt. Unde Crisostomus dicit aut cum dicat non
dicit deum generibus sed a terra adducens orationem hec aut
Terra vero est in peccatorum peccator. Per hoc enim pigmentum quod
celestis amplexus est peccator. Unde Hugo de Sancto Victore
qui in ... Sed ut in capite et diamo qua-
do in te vagum dicit quod est celum vel ut in te radicata
que sit ... Tertia nota ut in prima consta-
torum a ... in glorie dei habitare de ut celum. Et
quia hec celi dicitur per ... Terra autem differt
est ... quod hora ē gratia perfecta quod ē gloria
sit bonorum. [beatorum] Mors gratia in perfecta sit beatorum. Et hora
est ad fructum. Mors ad ... terra enim dicitur gratia prepa-
ta a quo celi debentur. Tunc enim dicitur preparatum pluraliter de ē
in celis. Secundo ut ordo de primitive ... multiplex beneficia
apud a deo sit eis a celo multiplex beneficium quod temporalibus
creature ut pluvie a celo aera lux a stellato et
aliis intemperatura ... et ... Secundo abisso ...
in celis ... vocant multiplex ... beneficia
Jacobi primo Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a
patre luminum. Unde Augustinus celum et terra gravide in tempus
sunt vir et femina quia terra celo fecundata fructifera ē
quanto magis celi creator et inhabitator ...
est in domus quod ... filios eius beneficia
qui de sit ... Jacobi primo Omne datum. Tertio ut ordo Mors
qui celi dicuntur ... distinguuntur ... donorum
... celi ... distincta sit ... Mediator ...

Alii dicunt prefatum sermo sapientie alii autem forte 2m eundem spiritum aliter sedet in eodem spiritu
hec allegata 2 super hoc quod est dictum est scilicet ipsi 2m beate
Thome ad dilectionem Joh. xiiii qui manet in caritate
in deo manet et deus in eo 3m per mandatorum impletionem
Joh. xiiii^o Si quis diligit me sermonem meum servabit. Quarto potest pertinere
ad eternam gaudium ut per celos corporeos celos
celestium non quod deus corporalibus locis includatur 2m illud
3 Regum paralipomenon vi^o Magnus est enim dominus deus noster super
omnes deos ipse celum et celi celorum capere eum non possunt. Sed
omnibus deos ipse celum et celi excelsus ... compliciorem ... et alto
ut faciat ... videns ... illud ... Dominus in celo paravit sedem suam
stabit in eternitate ps. ... aut in celis permanet et
animum non ... de ipso dicit Tronus eius sicut
dies celi et sicut sol in conspectu eius. Et prophete in principio
de celo ... incorruptibilium celi sunt ... celi
esse locum ... Sed ... plura ... et ... et non
singulariter in celo tu ... prophete ... singulariter dominus
in celo sedes eius. Et in secunda morum ... fiat
voluntas tua sicut in celo et in terra ... dominus potest ...
comparare quod ... esse eius locum ... in luca neque
ponitur ut neque ... Ad primum respondet alii ... vo-
luntas ... finis ... in hoc enim distinguitur eligentia volun-
tate quod eligentia est eorum que sunt ad finem. Sed voluntas
est ipsius finis. Quod voluntas dei uniformis in nobis est
quia ad unum scilicet finem optimum. Sed ad illud unum non
per unum modum tendunt sed diversum tamen ... ut dicit
...ocrus? Dicit singulariter fiat voluntas tua sicut in celo
et in terra. Quod autem non dicitur in luca neque ut neque
quod est dictum quia ut dictum est ... magis loquitur ...
... luca ... magis ... Mattheus
... loquitur ... in modo ... pro ...
... sicut dictum ... et ... officii quia
... erat ... et ... ad ... quando dicit
... quemadmodum ... et ... Iu-
luca autem dicit ... ut ... et ...
... ubi ... dicit unum ... eum

Doce nos orare. Dñ. ibi c̄ṗmat forṁ illa tradita super dcti / ex
in ꝑfectoꝝ vbi illoꝝ qbꝫ tradita fuit illa forma orādi queni cunq̄
fuit / ut nō apponēt quīt est dcet / et v[o]/qz hoc posset esse
simplicibꝫ et īꝑfectis cā errorē / q̄ possent deū credere esse
in loco ꝑticlari / Et ita loco determinare et circūscribi / Vn ioh
iiii° ꝓmisso venit hora qñ nec in monte hoc / neqꝫ ī ierl'm
adorabitis patrem / Sub'dit' vos adoratis q̄ nescitis / Nos ado-
ramus qd scimus / Quoniam locale et ꝑticlare deū esse ex-
stimabat / Ad quod qñ dr qui ē sup omnes celos / Respondet'
ꝑ vnū est multiplox / tn̄ ē in celis / qz dicitur cel[i]s nō tm̄ celum / ex
cūa / nō exclusiue / hec go ꝑmissa peticionibꝫ sc3 pr̄ ut
q̄ es i celis / Et distinguit hugo ut ꝑ ꝑmissionē cōfortē orant̄
ꝑ se dum dilatē / ꝑ tum eleuē / Et idē in quid septē petic[io]-
nibꝫ ꝑmittit ꝑ logici ibi vos cōfortado / In primo vel hoc
cōfortat / in 2° dilatat / in 3° releuat et exaltat / Primus
.n. audies pr̄ sp̄ret prem deū / nō dimittē ad speranda glie
pr̄ in quid / ut simus imitatores dei / sic filii cari ad
cōfortos gruds / Subdit' mr / ut ad fine caritatis amore
dilatent' / Et qui es i celis / ut mente ꝑmitte v[a]ditata
que sr vtilia q̄ramus / Et glo a[d] c[olo]ss[ensis] iii° / In celis spiritu-
alibꝫ / ut ad spūalitatē ī qua habitat stimare c̄ra-
mus / et relicto alio q̄ramus / Et innocens dr̄ beni-
volentia a tribꝫ capitur / a ꝑte cognitore / petitore et
assessore / Cognitor hic ē deus / q̄ nosat corda hominu / petitor
est homo q̄ dz decencia a deo petere / Assessor ē angelus
que dz fauere / ꝑ'a cognitore tractat eū dr pr̄ / petitore cu
migt / ut assessorē cū sb dr / q̄ es i celis / i. i angelis ut in
celis in qbꝫ deus habitat ut dicet / vn angelus hyp[er]celi
in qbꝫ deus habitat / h. alleluia ī ꝑs[alm]o / Vn bna / i[n] sermon
sup cantica xxvii° In celo ī quod spiritualē ꝑnta aīa
stra sita / sol ē intellectus / luna fides / stelle virtutes / Et
sed sic stelle ī nocte lucent / ita bone virtutes ī ꝑsꝑis non
apparet / sed ī aduersis / Aīa .n. iusti q̄ ē sedes sapiēcie ī ꝑsꝑis
nō elevat / et ī aduersis nō deicit / qz ē sedes dei / vnde illud
ysaie lxvi° / Celū mī sedes ē / ut mirū mi[ch]i qz dr Buona
v[ero] sup / Celebe[n]t inhabitat cel[um] hic deus / Mundo vtrum
nō ceteros tm̄ ꝑduxit ut vincerent sed ꝑ pugnat[ur]

ut acquireret / occideret ut redimeret Ideo per laborem aut
in vices mea conspectum per ista quam electe eam / O beata
illa anima cum dicitur veni electa mea / et pono in te thronum meum
quia concupivit rex speciem tuam / ut autem anima per magis ac magis
sit capax dei / ideo oportet eam per gratiam et caritatem dilatari
Dicente apostolo Corinthiorum v° dilatamini in caritate / Et quia dila
tacionem dicit [...] Boecius celum sit pelle quod tegens [...]
superiora eius [...] libri huius protractus in superiori dicit / pellis
eius vero dilatatur non autem ipsa sed virtute quo celum esset
[...] duo [...] [...] ipse celum in [...] animalis [...]
[...] opera que videmus [...] celum [...] magis magisque maior
[...] dominus [...] virtutem / habet enim celum in lumine claritatem
in motu regularitatem / in virtute soliditatem / habet enim [...]
in motu [...] [...] illuminat intellectum [...]
[...] ordinando amorem /
removendo errorem / regulat affectum ordinando amorem
accendit ad perfectum instruendo vigorem [...] de primo dicit [...]
quia illuminat lucerna mea intellectum / De secundo Canticorum
ordinavit in me caritatem / quod quidem ordinando nihil aliud est nisi ut
diligamus deum diligendo ordine quod est diligenda / et
hoc modo affectum [...] / et [...] ordinat / De tercio
inquid propheta Et celum distillaverunt a facie dei Sinai
a facie dei Israel / Ipsum celum [...] quod distillat diffun
dendo opera caritate / quod quidem diffuso [...] dicitur distillare
distillare enim est guttatim stillas effundere / Sic est in profectu
spirituali quod paulatim et quasi guttatim de una virtute in aliam
procedit / Nemo enim fit repente summus / Et ideo quasi virtutes omnes
[...] in profectum diffundit stillas [...] virtute pro operis
exercicio et in oportunitate temporis / Et nunc distillat mirram
amaritudinis [...] carnis mortificacionem / Iuxta illud Canticorum
v° manus mee distillaverunt mirram primam / et aliquando distillat
favum dulcedinis per doctrinam et contemplacionem iuxta illud
Canticorum iiii° favus distillans labia tua / et aliquando
[...] virtutes [...] virtutibus [...] tempore diffundit
[...] distillando a facie dei [...] Sinai et Israel
Sinai [...] mandatum meum et significat vitam activam

que consistit in mandatorum dei observacione consistit quod ipsa videre
deum perficit contemplativa vita / Augustinus li. facie dei et angeli
appellatur in qua primum incepit et perficitur / Et ista particula que
dicit pater noster qui es in celis est beatitudo / Et quorum consideracio
nem magne adoracionis exigitur / quia in hac particula co=
ordatur / deus qui es in celis / quatenus ad illud pervenien
tes adpatam tota nostra intencio figitur / ubi primum nostrum mo=
rari memoramur / ut dicit Cassianus in collacionibus primus
pater / Ad illam in quam regione in qua primum nostrum
morari fatemur / summis desideriis properemus / Et dicit plurali
in celis / propter distinctiones filiorum quia in domo patris mei mansiones multe
sunt / Dictum est / In hoc quod dicitur qui es in celis tangitur obiectum nostre
felicitatis / gaudium eterne iocunditatis / tempore plene
securitatis / Deum hec autem anima beata dum in celis suo
perfectibile perficitur / Dicitur. Et hic tres precipue perfectiones beatorum
in celis / scilicet visio in comprehensibilis / que succedit fidei et perficit
racionalem / tencio in amissibilis / que succedit spei et per
ficit irascibilem / fruicio incorruptibilis / que correspondet
caritati / et satiat concupiscibilem / De primo dicitur Job xviii
Quis mihi det ut cognoscam et inveniam illum et
veniam usque ad solium eius / Hoc est perfectum petere
Moyses cum dicebat exodi xxxiii ostende mihi
gloriam tuam / cui deus respondit Ego ostendam tibi omne bonum
Et hoc in perfecto vocat / pro / Sicut audivimus sic vidimus
et patres nostri annunciaverunt nobis / De secundo Exodi
xv Introduces eos et plantabis in monte hereditatis tue
introduces in qua perficiat numerus electorum que
est futurorum / et plantabis inamissibiliter / et est ad firma et
secura tenere et decerni / De quarto Augustinus in ultimo de civi
tate dei / Ibi vacabimus et videbimus et amabimus
et laudabimus / ecce erit quod erit in fine sine fine
Nam quis alius noster finis nisi pervenire ad regnum cuius
non est finis / De tercio dicitur psalmus Satiabor cum apparuerit
gloria tua / Hec autem securitas est incorruptibilis / quia ut dicit
Augustinus in iii libro de libero arbitrio c. xxxiii / Tanta est

iocunditatis lucis eterne / ut ecclesia pro vobis orare ea amplius
manere / quia viri dicta ipso # circa hoc plus de mirabilibus humi
viri dicit plenos delicijs et consolatione bonorum
suam despiceret / dicamus quam est id est abluctus esse
felicitate / gaudium eterne iocunditate tyrannizzi plene
securitate / Circa quod advertendum quod iste particula tangit
que ad potentiam et excellentiam dei pertinet videlicet infinitas
eternitas et maiestas / que tamen sibi soli proprie conveniunt
a quo alterius ad eius attingere est possibilitas # Circa quod iste vir
quam est dictus magis # hec nominamus quia predicte
sunt pro ut / primum ea dicimus pro ut perfectionem ea
perfectionem adducas / Circa vero dicimus quam est id est nova-
mus ea perfectionem ad se / infinitas tamen eam dicit quia pro
cum grammatice et non infinitum / Eternitas vero notat eam dicit
esse quod in deo est vite solum perfectam / prius perfectorum
pro rerum possessionem quia in ipsum omnia tota possidetur / que ta
eternitate congruit / Illud ii. videlicet eternitas / quod preteritum et ab alto
recipit et # prius et incommutabile existit / et nichil
ipse prius pro / maiestas vero tangit eam dicit id est que sunt
virtute potissima / de primis duobus est satis patet illa due
dictiones sunt accepte quid est quod eternitas dei conveniunt circa-
tum quod pro eas dei / quando nominabant id est / circa # vero nomen proph-
tum / quod pro eas dei / quando nominabant
eius / Exodi iij° / Cum Moyses queret deum ipse querit
quid quod est nomen eius / quod inquit tibi quid dicam / Respondit
deus sic ipsum quod dicens filiis Israel / Circa modum id est inquit mea et
hoc quod eternitas / quod ipse quod est infinite essencie et eterne sub-
stantie nomine infinito et vero completo ut quod Damascenus
libro primo capitulo xij° dicit / Hoc vero quod est / est quod sicut pelagus
infinitum et hoc pulcre declarat beatus Bernardus in libro v° de conside-
ratione ad Eugenium papam dicens / Medita deum quod preter
esse suum nil vivere querens veritatis dei consequenter / Sic cum
in ipsum bonum pulcre ut quidquid tale dico dicere in hoc vero
reparantur quam est / Nempe hoc est de esse / quod hoc omnia esse / et
pro talia addere ab esse non decipit / Si ea dicere nichil
addidit / si non dicere nichil minuisti / Sed dico / videlicet hoc vero
quod est

possit quemadmodum ipse autem prius [illegible] dimicaret / et videtur quod non oportet
[illegible] perditam hoc non quaerens non querit [illegible] quod ipse subsistit non depen-
dens ab alio nec habens aliquid preter se / sed hoc potius videtur conve-
nire pro [illegible] qui potius a alio est / ut habet aliud preter se / Ad autem primum
[illegible] est ab eo et ipse eius [illegible] [illegible] [illegible] oppositum est quod supra
dictum est quod [illegible] adtribuitur [illegible] / quod hoc non quaerens querit [illegible]
[illegible] sed [illegible] et [illegible] singularitatem / primum [illegible] [illegible]
[illegible] ultra sed [illegible] valet et hoc non [illegible] significat
[illegible] de [illegible] / planum est quod [illegible] sed [illegible] [illegible] / Secundum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ipse subsistit quod de Joh. vi[o] [illegible] [illegible] vitam in semet
ipso [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] / Et [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de vita / ita [illegible] eadem de esse / [illegible] ergo [illegible] esse in
[illegible] / et [illegible] [illegible] / [illegible] ulla [illegible] dependet ab a-
liud est [illegible] dependet ab alio [illegible] dependet et [illegible] / [illegible] autem
ab alio notat originis relationem / ulla [illegible] [illegible] aliud [illegible]
habeat aliquid [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] est originis [illegible] non re-
pugnat [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] / et [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad
[illegible]

Decima lectura alberti in fo[r]

Cum [illegible] medius [illegible] captatio benivolentie est ab [illegible] ca-
pitur / ideo [illegible] dicimus qui est medius [illegible] [illegible] quod ipse
[illegible] est quia [illegible] est [illegible] bona que petimus ab ipso
significatur ergo quod celestia bona in quibus ipse refulget in
[illegible] petere intendamus ab ipso / et licet [illegible] libenter dat quod decet
[illegible] talia dare / [illegible] [illegible] petentibus filiis / et [illegible]
[illegible] bona [illegible] et [illegible] [illegible] / et [illegible] al[ter]-
tia filios / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dat [illegible] patri [illegible]
de parvis cogitare non est magnificentie sue liberalitatis
quam habet ad filios / hic significatum [illegible] [illegible] [illegible]
petentibus Joh. xvi usque modo non petistis quicquam in nomine meo
[illegible] dicat sicut terreni terrena usque hic petistis que non
[illegible] celestia non [illegible] quicquam / hic est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de quo dicitur [illegible] iii quod largitas est [illegible] [illegible]
magnificentia [illegible] hic est que [illegible] magnificentia
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] / hic [illegible] [illegible] petentibus et
[illegible] [illegible] dicitur i Chor. xii [illegible] datur manifestatio spiritus
ad utilitatem / manifestatio autem spiritus dicitur donum / quod [illegible]
[illegible] in [illegible] dona manifestat utilitatem / hic est quod dicitur Luc.
xi si vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis
[illegible] quanto magis pater celestis dabit spiritum bonum / hic est donum
[illegible] et incorruptibile [illegible] dei ut dicit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] opinionem et [illegible] [illegible] i Pet. i benedictus deus et pater
domini nostri Jhesu Christi qui [illegible] magnam misericordiam suam regeneravit
nos in spem vivam in hereditatem incorruptibilem
[illegible] inmarcescibilem et inmaculatam [illegible]

in celis. hunc est quod ipse dominus dicit Matth. vi. Thezaurizate vobis thezauros in celis / ubi nec erugo / nec tinea demolitur ubi fures non effodiunt nec furantur. Hec de istis faciunt filios sicut dicitur Ecclesiastici . in omnibus divitiis sicut est ergo in illo in omni verbo in omni scientia ita ut nichil desit vobis in ulla gratia / Sic dicitur in Paralip. iiij magnificatus est Salomon divitiis et gloria super omnes reges universe terre. Sic dicitur Deuteronomio xxviij plenum dicit divitiis in omnitudine pulcritudinis studium habentes / Hec faciunt filios tanti patris ad amicos honorem, permanentia et exaltantia. Dein propter quod vult Jacob substantiam patris sui et de illis similitudinibus ditatus factus est vestitus ipsi cum infelices terrena et celestibus communicaverit / Sunt sublatum in domibus suis patris neglexerint / Quod spiritualis et sapiens fuerit Jacob et tollens eum de manu patris vestiti honis factus est Sic cum gloria et honore coronat filios et constituit eos super opera manuum suarum / Sic propterea gloria eius et divitie sunt in domo celesti et non terrena per iii eternum sit divitie et opes superbe hec est superne hec est excellentes et omnes quibus dantur in honore exultantes.

Respice non tuam. Et a in alleluia. Hic hat in quarta parte sue fame continua secunda finita parte et qua capitula benivolentia comandatorum hic comprehendit filium et petitoribus omne petibile continentibus verbis angelorum ad probanda / Si recte et cognoscit oramus, nichil dicere possumus quam quod corona omnia posita est / Ista in ea continentur omnia quod desiderat / et omnia fugiunt mala omnia desiderabilia. Aliud sapiens desiderat, per quod plus anima hoc est dicit / et ideo pro petendo est gloria dei filii dicitur Respice non tuam, id est ut non tuam filium habeat honorem et gloriosam ab honoribus. A deo autem sunt desiderabilia tria que pertinent ad nos, primum est quod perveniamus ad vitam eternam et hoc petimus cum dicimus Adveniat regnum tuum. Secundum est quod faciamus voluntatem dei / et iusticiam / inspice vincendo et hoc petimus cum dicamus Fiat voluntas tua. Tertium est ut habeamus necessaria vite / et hoc petimus cum dicimus panem nostrum cottidianum da nobis hodie. Et de hiis dicitur Matth. vi° Querite primum regnum dei / quod ad primum / et iusticiam eius quod ad secundum / et hec omnia adicientur vobis quod ad tertium hec autem premissa sunt a nobis desideranda / que autem sunt superioris sunt contra bono bonum autem quod potius desiderabile est quadruplex ut dicimus est primum est gloria dei et hunc ultimum malo est continuum saltem propter quod de bono et malo resultat gloria dei de bono quod eius remunerat de malo quod quater punit. Unde Job xxx v° Aliud notabile est quod peramus alia litera hic perit suus Sic bonum est vita eterna / et hunc quam petebamus petimus per pater noster vita eterna. Et

hunc gratiam petimus quia per peccatum perditur, et eo ad remouendum hec
dicamus et dimitte nobis debita nostra. Et cum bonum est iustitia
et bona opera. et hunc gratiam temptatio, quia temptationes animi
mundi et dyaboli nos impediunt et retrahunt a iustitia et bonis
operibus. Et ad hec remouenda petimus et ne nos inducas in
temptationem. Quartum bonum corporale vite est necessarium. et hunc gratiam
aduersitates tribulationes et angustie huius vite et
ideo sunt mala pene. et ad hoc remouendum petimus
dicentes Sed libera nos a malo. Aliter et videt deus petitionem primo
ut nomen dei sanctificetur, id est sanctum habeatur ab hominibus. Unde angel[us]
[illegible] dominum in monte [illegible] dicimus sanctificetur
nomen tuum. Non hoc petimus quasi non sit sanctum non enim tamen
semper sit. Sed sanctum non enim sed ut sanctum ab hominibus ha-
beatur quod pertinet ad gloriam dei in hominibus propagandam. Et
unde Ieronimus Sanctificetur nomen tuum, non in se sed sanctificatur in
nobis. Set contra peccatores blasfemant nomen dei. Ecclesia
quando amplius puritas sanctificabitur. Maria et eius [illegible]
[illegible] debemus desiderare et petere ut deus glorificetur a
nobis. unde propheta Non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam
Sanctificetur nomen tuum per amorem in corde, per reuerentiam in ore
per efficaciam in opere, per gloriam in remuneratione. ut per sanctificetur
nomen tuum per ipsum et per [illegible] est et sanctum gloriosum glorificetur
et sanctum et celebre ordinatum in nobis in corde credendo et
amando, in ore laudando et predicando, in opere bene viuendo
ut sancta vita et conuersatione spirituali sanctum appare-
at. Ita quod deus sanctificetur sic glorificetur et magnificetur
nomen eius in se sed in nobis. Non enim petimus quod aliqua sanctitas
ei de nouo accrescat, quia hec est impossibile, sed quod sanctitas que
ei eterna est reluceat amplius in creaturis. Et primo
et principaliter quantum in operibus humanis ut eius appetitu opera
in gloriam dei faciamus, vel nomen tuum scilicet paternitatis quo dicimus
pater sanctificetur id est confirmetur in nobis per presentiam ne a sanctita-
te nominis tamquam degeneremus sed patre nostro in nobis semper in
filijs vita et moribus ascendamus ut numquam per peccatum abie-
ctos [illegible] reperiamur, sed filij tui per gratiam permane-
amus et vere simus filij tui quorum tu pater es dignaris
ut sic nomen tuum id est notitia tua sanctificetur id est confirmetur in nobis
per veram fidem et tu deus qui tu es sanctus et sanctus habearis
ab omnibus et ita omnibus innotescat ut nemo contemnat
aliquid sanctum quod magis timeat offendere et quod diligentius
studeat honorare. Et beatus thomas dicit id est sanctum appareat
in nobis per perfectionem nostram quorum prima est credere quia deus

e. Unde apostolus ad Hebr. xi°: Oportet accedentem ad deum credere quia est.
Secundo est scire quid deus non est. Anselmus: Si non comprehendis quid
sit deus, saltem comprehendis quid deus non sit. Ymmo dicitur
comprehendere. Tertio notitia est quid sit deus et quo sit et
sicut est in patria, ubi cognoscemus eum sicut est. Sanctus Bernardus:
Sanctificetur nomen tuum in nobis, scilicet ut tu sis in nobis [illegible]. Vel
Crisostomus: Sanctificetur nomen tuum, quod sanctificari petit ab homine
qui sanctificat omnes, aut sanctum non quod sit sanctificandum quod
sanctificat omnes sit, sed sanctificamus deum in nobis cum sancte
eum sanctum timemus et sollicite vigilamus ne offendamus
deum. Vel sanctificetur orationibus nostris, sed ut eum non sanctificemus in
nobis. Quia ipse dicit Levitici xx°: Estote sancti quia ego sanctus sum
Primo ideo petimus ut qui in baptismo sanctificati sumus
in eo quod esse cepimus perseveremus. Hec Anselmus. Ut sancti-
ficemur cottidie de peccato nostro [illegible] in nobis continua sanctifica-
cione, ut qui cottidie delinquimus delicta nostra sanctificatione
[illegible] purgemus. Secundo dicit a [illegible] videre petere [illegible]. Est
[illegible] non deus [illegible] est sanctus. Unde [illegible] et sanctus non eum [illegible]
est, sed non deus [illegible] est sanctus. Unde respondit angelus de [illegible] domini in [illegible]
et sanctus. Ad [illegible] respondit: Sanctus deus non, sed ut sanctus ab hominibus
non haberetur, quia non sit sanctus. Deus non sed ut sanctus ab hominibus
habeatur. Unde locuti sunt cum illo [illegible] nostris [illegible]
deus [illegible] sit magnus non [illegible] non deus magnus
[illegible] quia [illegible] quod alibi maior sit et alibi minor. Sed ibi
non deus dicitur magnus, ubi deus magnus cognoscitur. Sic
ibi sanctus non deus dicitur ubi deus sanctus cognoscitur. Secundo ergo
[illegible] prima petitio non respicit gloriam dei, ipse sed respe-
ctum ad nos. Ad hoc dicendum quod [illegible] non deus sanctus cog-
noscere pertinet ad gloriam dei, hominibus propter [illegible]. Per quam
gloriam dei petimus in nobis non participare propter nostram utilitatem
sed [illegible] gloriam dei [illegible]. Unde [illegible]
[illegible]. Sanctificetur, hoc idem est quod glorificetur. Ac si diceret
ita fac nos vivere ut per nos [illegible] te glorificet. Circa
quod advertendum quod non deus quando [illegible] ad [illegible]
[illegible]. Tamen correspondet [illegible] sanctificatio iuxta [illegible]
ethimologia sanctitatis. Primo dicitur non deus mysterium nostre
redemptionis [illegible] [illegible] vocabitur nomen eius
admirabilis consiliarius, deus fortis, pater futuri seculi, prin-
ceps pacis. Admirabilis [illegible] que [illegible]
[illegible] mirabiliter. Consiliarius [illegible]. Deus [illegible]
[illegible] fortis [illegible]. Pater futuri seculi [illegible]
princeps pacis [illegible]. Ista ergo [illegible] complexio
nostre redemptionis vocatur nomen. Hoc non petimus in nobis sancti-
ficari, ut fructus redemptionis in nobis [illegible]

ut per hoc vere simus sancti qui sanguine christi tincti sumus sed illi
vestigiis dei in corpore. Sanctificatur quia venerunt ex magna tribulatione
et lauerunt stolas suas in sanguine agni. Et in eodem modo primo lauit
nos a peccatis nostris et in sanguine suo. Et tunc est sensus sancti-
ficetur nomen tuum i. fructificet in nobis redemptio tua. Secundo
dicitur nomen privilegium filiationis adoptionis. Et in hoc sensu sumpsit
accipitur illud nomen tuum sanctificetur in nobis quia sicut nomine dicimur
filii dei ita simus et re. Et dicimur sancti quasi sine terra
i. terrenis affectibus quia sanctus dicitur latine, agyos de
greco quod dicitur ab a quod est sine et geos terra quasi sine terra. Et hoc
est verum filiorum dei ut qui prius [illegible] terrenis affectu non ambu-
lant terris. Et hoc est quod dicit dominus per prophetam Levitici xi°
estote sancti quia ego sanctus sum. Et sensus est sanctificetur nomen tuum
i. inmaculatam conserves in nobis filiationem tuam ut vere simus
filii tui quorum tu pater esse dignaris. Tertio nomen dei de-
nominat divinum honorem et glorificationem. Et nomen sum-
mi psalmo secundum nomen tuum deus, ita et laus tua in fines
terre. Hoc nomen sanctificetur in nobis quia deum magis honora-
et glorificat. Et secundum hoc dicimus sancti quasi sanguine tincti i. firmati
ut a laude dei numquam cessemus. Et tunc erit sensus
sanctificetur nomen tuum i. fiat in nobis gloria et honor tuus ut
semper te glorificemus. Et haec tria ethimologia sanctificationis
possunt esse in ipsi ad primas duas acceptiones ut dicatur
primo primo modo sanctificetur nomen tuum i. firmetur in nobis
redemptio tua ut eius fructum numquam amittamus. Secundo
secundo modo sanctificetur nomen tuum i. firmetur in nobis filiatio tua
et ut de filiis tuis numquam desperamus. Dicamus ergo sanctificetur n.
tuum quia est mysterium nostre redemptionis, privilegium filiationis adoptionis,
preconium nostre glorificationis. Vero primum istud nomen sanctissimum
vocatur Ihesus i. salvator. Unde Mt i° vocabis nomen eius Ihesum
ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Vero secundum
vocatur pater [illegible] unus enim est pater vester. Vero tertium vocatur
deus i. timetur quia [illegible] in qua natura Ihesus quod
vocatur deus. Hoc in quantum [illegible] nos sanctificetur in nobis per be-
nivolentiam in corde, per [illegible] in ore, per efficaciam
in opere, ut sit nobis mel in corde, mel in ore, exemplar
in opere, ut inquit Bernardus. Per hanc primam petitionem
excluditur primum capitale vitium scilicet superbia que in nobis
[illegible] mala facit, quibus sanctificatio [illegible] nostre [illegible]

tertia est superbia naturae meritum quod dicatur quia princeps dy-
abolus filios quaerat deum contra ipsum / terra blasphemauit quod tunc
regimus geminis vii sicut computrescit sicca superbia
medulla et [illegible] multa / sed vera humilitate rigorum tercio
ratione humilitatis ostendit quod absconditur sicut in foramine pe-
tre nam cum sicca sit computrescit, propterea sicut [illegible]
nostra / et quieti hominis carnis / quia sicut humilitate humilis
adhaeret / sicut ideo per meritum pacis est quietus cum sedens ibidem
sic humilitate adhaeret humilis deo / sicut agglutinari in amicis
domus est et inde / hoc humilitate magis cum sicca in
foramine petre tunc absconditur / quia hic humilitatis metus
superbia a deo [illegible] / et ab aspectu diuine gratiae occul-
tatur. Sicut siccitas et ipsa pulueruletis / et significat
homines superbos / qui ad modum pulueris a vento elationis
agitantur / foramine petre est cor mundans / super-
bia in duritia ipsius habitare tunc deus putrescit sicut
/ qui tales homines [illegible] per sanguinis Christi in petris
penetrare faciat. De secundo Job [illegible] ipse est
rex super omnes filios superbie. Job xli. Vos estis ex pa-
tre diabolo / scilicet per imitationem. De tertio [illegible] Zophonie
ii°. superbia sua blasphemauit deum / et geminis iii°
[illegible] superbie est blasphemare. Tres tunc vitalis superbie
contra [illegible] tripliciter nos [illegible] / ut [illegible]
quod [illegible] per hanc petitionem hoc vicium excludi. Et per
eam introducuntur virtutes [illegible] theologice / scilicet
fides quae est prima fides eius [illegible] tres effectus correspondentes
sanctificationi tripliciter nominis dei / quia per fidem eius sanguine
abluimur quantum ad primum / vite filii dei efficimur quan-
tum ad secundum / gloriam dei prosequimur quantum ad tertium. De pri-
mo romanorum iii°. iustificati gratis per gratiam ipsius per re-
demptionem que est in Christo Ihesu quem proposuit deus propiciatorem per
fidem in sanguine ipsius. De secundo Joh. primo
dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt. Ro. De tertio ad hebre-
os xi. per totum ubi dicitur magnificat antiquorum pa-
trum gesta commemorat quod omnia ad gloriam dei fidei
per operationem. Et per hanc petitionem introducuntur donum sapie-
ntie. Et [illegible] glossa super Ecclesiastici vii° dicendo [illegible]
non tunc spiritum sapientie populamini ne a stir-
rationem nostra a [illegible] decipiendo / Sed prius [illegible]

in nobis tamquam in filiis vita et moribus ostendamus. Est
autem sapientia quia secundum Bernardum accipit saporem suavitatis divine
per experientiam. Unde dicta sapientia quasi sapida scientia. Co-
gnitio autem et experientia suavitatis divine habet consue-
tudinem triplicem predicti nominis dei. Surgit enim ista
suavitas in nobis ex tribus actibus: scilicet ex passionis
Christi devota meditatione, ex dilectionis dei [illegible] ru-
minatione, ex divine laudis iugi modulatione. De pri-
mo Ecclesiastici xxiiii dicit sapientia in persona Christi: Quasi mirra electa
dedi suavitatem odoris etc. Christus enim [illegible]
amarissimam passionem quam [illegible] et hic per mortis
amaritudinem et per eius acerbitatem. Et ubi passio
sua tamen amara videtur dat suavitatem odoris. Sequitur
[illegible] spiritualibus delectationibus refert quando eam
devote meditatur. De secundo dicit Hugo de [illegible] voce:
O dulcedo vite mee et lumen [illegible] quid
retribuam tibi pro omnibus que tribuisti michi, de
quibus tamen michi dulce cogitare, semper loqui, tibi
gratias agere et te laudare et amare. O meum
gaudium et vita [illegible] anime mee [illegible]
hec ille. Et subdit: Certe michi videtur quod [illegible]
[illegible] attendo quod si plus [illegible]
[illegible] aliud agit deus nisi ut me salvum
[illegible]
[illegible]
[illegible] tamquam filius [illegible] et [illegible]
[illegible] dicit sapientie [illegible] dulce-
dinem [illegible] audisti. De tercio dicit
sponsus de sapientia in persona Canticorum ii: Sonet vox
tua in auribus meis, vox enim tua dulcis [illegible]
Dulcis [illegible] vox [illegible] vox enim [illegible]
modulatione laudis divine [illegible] dei audienti
et [illegible]. Ad hanc autem dulcedinem et suavitatem
invitat nos sapientia Ecclesiastici [illegible] favum
[illegible] et favum [illegible]
[illegible] sapientie [illegible] et
[illegible]
[illegible] pacis de qua [illegible] beati pacifici quoniam
filii dei vocabuntur [illegible] que [illegible] ad
apta domus sapientie. Dicit enim quidam status [illegible]
[illegible] in deo [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] dei [illegible]
[illegible] triplicem [illegible] triplicis nominis dei
[illegible] pax enim [illegible] redemit
filios dei efficit [illegible]
[illegible] redemit [illegible] ostendit
[illegible] redemit in pace animam meam. Ista pax

est effectus incredencium / neque predicantium in parte sanum
non habet sed pax ex causa credentium / neque pacem
meruit ex parte credentium / et illam pacem non habet impius
[illegible] xpistiani / nec est pax impiis dicit dominus / secundo pax filios dei
facit / [illegible] beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur / et merito
quia faciunt officium dei / qui ad hoc venit in mundum / ut pacem
faceret inter deum / et homines / sed officium pacifici exercent iste pro
eo quod aliis pacem faciendo / tertio pax tribuit gloriam deo
[illegible] et pax dei exultet in cordibus vestris / et
[illegible] adaptata [illegible] commonentes vos et ipsos in psalmis
hymnis et canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus
vestris domino / Et per hanc petitionem introducunt duo
[illegible] patet [illegible] / quare adaptata [illegible] dubitatio
[illegible] manifestetur
sit utrum quicumque orans dicit [illegible] utrum competenter
nomen tuum / quod sanctificetur / secundo [illegible] sed prima
dicit sanctificetur nomen [illegible] / quod nomen dei est [illegible]
respondet / quod plus [illegible] est nomen dei ex [illegible]
[illegible] manifestum [illegible] et notum / sicut [illegible]
[illegible] / quod est manifestum [illegible]
deo [illegible] triplex manifestatio / scilicet [illegible]
que [illegible] damascenus [illegible] libro [illegible] cognitio [illegible]
omnibus naturaliter est [illegible]
[illegible] et pagani deum cognoverunt / nomen dei
apud eos erat in sanctitate et reverentia [illegible]
veneratione / quia [illegible] contempserunt ydola [illegible]
et vana / ut dicit apostolus ad romanos [illegible]
cognovissent deum / non sicut [illegible] deum glorificaverunt
[illegible] et [illegible] gratias sibi egerunt / sed
[illegible] gloriam dei in similitudinem ymaginis
[illegible] divine legis et pro-
phetarum / Aliqui vero cognoverunt [illegible] qui bene cogno-
[illegible] / sicut iudei / qui [illegible]
[illegible] filium dei [illegible] que lex et prophete [illegible]
[illegible] nomen dei in sanctitate timoris et reverentie
habuerunt [illegible] psalmi [illegible]
[illegible] / quod iudei
[illegible] deus / et [illegible] magnum nomen eius / [illegible]
[illegible] erant iudei / [illegible]
[illegible] dei / sed [illegible] non sanctificabant nec
[illegible] nomen dei / [illegible] nomen dei
[illegible] / in [illegible] coram [illegible] pilati dixerunt / non habemus
regem nisi cesarem / Sed aliqui sunt qui nomen dei cognoscunt
fidei confessione / et [illegible] veri xpistiani / et iudei
qui [illegible] et [illegible] sunt iudei / et apud tales
nomen dei [illegible] / quia corde credunt / ore confitentur et
opere [illegible] / Ergo [illegible] gentiles et pagani cognoscen-
tes deum [illegible] / non potuerunt orare et dicere sanc-
tificetur nomen tuum / quia nomen dei [illegible] ydola contempserunt / Iudei
vero et [illegible] cognoscentes deum per legem et prophetas [illegible]
[illegible] / non potuerunt orare et dicere Sanctificetur nomen tuum / quia
[illegible] nomen [illegible] coram pilato [illegible] / Sed sic orare
[illegible] iusti et veri xpistiani / quia nomen dei et [illegible]
coram [illegible] et [illegible] libera voce confiten-
tur / glorificant et venerantur / et ideo [illegible] dicunt sanctificetur
nomen tuum / Et [illegible] manifestetur [illegible] / Ad secundam [illegible]

ipse dicit super Lucam [illegible] quod optamus et desideramus
debere sanctificari [illegible] oracionibus ipse / petimus ergo ut sanctificacionem
quam per eum in baptismo recepimus perseveremus / per eum
Deus ipse sanctus est / [illegible] sanctitas [illegible] angeli [illegible]
[illegible] petimus [illegible] sanctitatem efficiat / et sic sanctificando nos
sanctificetur in nobis [illegible] nomen suum sanctum facit / Accedit / sic esto
[illegible] / sed ergo sanctitas baptismalis sit in nobis
a tota trinitate / ita quod ut baptizati et sanctificati sumus et [illegible]
solum in nomine [illegible] solum in nomine filii / et solum in nomine
spiritus sancti / vide ergo / quod [illegible] debemus referre [illegible]
[illegible] ad [illegible] personarum [illegible] / Secundo est ergo [illegible]
Augustinus in libro de trinitate / per totum [illegible] omnes effectus
creaturis operacionis quae sit a deo in creaturis / tota trinitas
simul inseparabiliter operatur / Ideo unam sanctificacionem sicut
unam creacionem / et unam gubernacionem / tota trinitas inse-
parabiliter simul efficit / Unde sicut Abraham tres personas
adoravit unam adoracionem / per unam maiestatem / sicut
Abraham tres vidit et unum / adoravit / Non enim ut dicit
Augustinus de trinitate [illegible] duos deos tres adorabimus
sic sanctificacionem [illegible] personarum petimus [illegible]
unam sanctificacionis nomine / quia deus [illegible]
[illegible] / licet [illegible] personarum plurale
[illegible] baptismalis sanctificacionis / quia non dicitur
baptizate in nominibus / et filii et spiritus sancti / sed [illegible]
fiat baptismus / sed dicitur baptizate in nomine patris et filii
et spiritus sancti / quoniam [illegible] illa quae efficit unam sanctificacionem [illegible]
[illegible] divine et essencie [illegible] tres personae [illegible]
[illegible] ut sanctificetur in nobis / sicut
in dicto nomine baptismalem sanctificacionem recepimus

Iterum quod [illegible] septenarius petitionum [illegible]
[illegible] sufficienter tradita / Et videtur quod non / quia prima petitio
sufficit / ita ut dicit beatus Augustinus de bono perseverantie
[illegible] dicamus [illegible] sanctificetur [illegible] non
quod optamus [illegible] ut sanctificetur / sed ut [illegible] sanctificetur
in nobis ut quod in baptismo sanctificatum [illegible] quod [illegible] recepimus
perseveremus / sed perseverancia [illegible] sufficit ad salutem
[illegible] qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit / ergo etc.
Item [illegible] petitio quae est adveniat regnum tuum
dicit Augustinus ibidem [illegible] Adveniat regnum tuum
non aliud poscimus nisi ut veniat nobis / quod esse venturum non
dubitamus omnibus sanctis etc. / Sed nobis venire quod sanctis
venturum est [illegible] nobis venire / Ad gloriam [illegible] quae
ad salutem sufficiunt / Item [illegible] tercia petitio scilicet fiat
voluntas tua etc. dicit Augustinus de bono [illegible] perseverancie
[illegible] non peteremus [illegible] ut voluntas tua fiat
in celo sed ut fiat in terra sicut in celo / ut terra scilicet imitetur
celum id est homo angelum etc. / Sed ista imitacio [illegible]
[illegible] ad [illegible] salutem / Item [illegible] fiat
voluntas tua / dicit voluntas dei est [illegible] custodia
[illegible] custodia [illegible] dei [illegible]
[illegible] ad vitam ingredi

De ista questione vide [illegible] [illegible] contra tales [illegible]

verna mandata / Item Aug. ad probam, cum dicitur fiat voluntas
tua sicut in celo et in terra / nos ab illo petimus obedientiam, ut
a nobis fiat voluntas eius quemadmodum fit in celestibus ab an-
gelis eius / Item in omnibus petitur divina voluntas / ergo inconveniens
et superflue ponitur petitio distincta de voluntate dei facien-
da / Item in Luca xi° non ponitur, sed quinque petitiones, ut ex
[illegible] ibi textu ergo etc. / Item Aug. in en-
chir., et ut ibi tangitur in glossa / hec petitio fiat voluntas
tua etc. supplet duas precedentes / In glossa non dicitur satis-
fecit in [illegible] / [illegible] vero in [illegible] concordancia videtur
est evidens ergo [illegible] tertia petitione duarum superiorum
quodam modo esse compositionem magis esse [illegible] in [illegible] etc.
ergo videtur quod hec fiat voluntas etc. superfluat / Item super illud
panem nostrum etc. dicit glossa panis est corpus Christi ut in verbo dei
ut ipse deus, ergo in quarta petitione petitur deus / Sed deus est
qui vocavit dicitur i Cor. xv° ergo in quarta petitione petitur
omne bonum / Item non dicitur esse alia petitio etc. / Item in glossa
ibidem Luce xi° dicitur / Matheus non autem et libera nos a malo
[illegible] petitionem duxit esse ponere / sed alii sed libera
nos a malo unam petitionem esse demonstrat / ultima
ergo petitio et penultima non sunt nisi una petitio, et [illegible]
vero non sunt nisi sex in Matheo / Item sed libera nos a
malo / glossa visibili et invisibili / Sed omne malum est visibile
et invisibile / ergo hac petitione petitur liberatio ab omni
malo / ergo predicte sicut dimitte nobis etc. / et ne nos etc.
superfluunt / Item liberari a malo petitur in quinta pe-
titione / quia qui deus dimittit etc. dimittit / Item Aug. [illegible]
damnum infidelitatis impietatis est dimidium [illegible] ad
iustitiam et misteria est / dimidium [illegible] / ergo [illegible]
petitio est eadem cum septima / Item glossa super illud / et
ne nos inducas in temptationem, [illegible] temptatione [illegible]
[illegible] / ergo petit liberationem a temptatione
/ sed est esse in peccato / ergo petit liberationem a peccato / ergo [illegible]
in quam inducit [illegible] est petit liberationem a peccato / ergo [illegible]
petit quod petit septima petitio / secundum glossam / ergo septima
petitio est eadem cum quinta / Item glossa super illud sed libera
nos a malo, in illa quemadmodum est, ne sinatis induci et
ab ea in quam sumus inducti liberari / quo facto [illegible]
stat [illegible] [illegible] orandi / Et hac glossa [illegible]
quod due ultime petitiones sufficiunt / Item dicit glossa
[illegible] vi quod hec oratio est de malis amovendis et
bonis acquirendis / ergo ut videtur non deberent esse nisi
due petitiones / ergo etc. / Ad hoc [illegible] secundum Allexandrum
de Halis / in [illegible] sive [illegible] / Quod omnis petitio
aut est boni [illegible] / ut [illegible] / aut temporalis / ut
[illegible] / Item Aug. in Enchiridion capitulo
decimo octavo / [illegible] septem
petitiones continet dominica [illegible] oratio / [illegible] in tribus
possunt eterna / in reliquis [illegible] temporalia / que tamen

Ad tertium quaeritur quaedam sunt necessaria bonum habendum in aeternum,
aut est principale spiritus quod petitur cum dicitur Sanctificetur nomen tuum, aut
principale carnis quod petitur cum dicitur Adveniat regnum tuum. Unde Augustinus
in Enchiridion capitulo 115: Nomen Dei sanctificetur in spiritu, aut regnum
carnis resurrectionis veniet. Et eodem capitulo 116: quod dicimus
Sanctificetur nomen tuum, Adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra,
quod non absurde quidam intellexerunt in spiritu et corpore omnino sunt sine
retinenda. Et postea quod tertia petitio pertinet ad utrumque plane
habetur glossa ad Romanos viii: Ut sit spiritus caelum, sed caro terra
primum pertractes, quod ut sicut in caelo id est in spiritu ita in terra fiat volun-
tas, ut caro et spiritus sit. Hoc psalmista psalmo 83: Cor
meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum. Sic patet quod hoc ordine conti-
neat ternarium primarum petitionum. Quarta alia probatur petitio pe-
titur declaratio divinae veritatis, secunda manifestatio divinae
potestatis, tertia adimpletio divinae voluntatis. Prima petitio
est sanctificatio nominis sui. Et sicut dicit Augustinus, ita dicitur sanctificetur
per clarificationem. Et sanctum eius oppositum intelligitur hic est sanctificati-
num quod dicitur quia ubi sit nomen sanctum petendo sanctificationem nominis petimus
clarificationem notitiae ipsius absque tenebritate
aut contagio culpae aut absque obscuritate, quod erit quando ipsa
veritas plene innotescet, quam nunc videmus in speculo
et in aenigmate. Prima Corinthios xiii. Secunda petitio petitur
manifestatio divinae potestatis quando petitur adveniat regnum. Unde
sicut dicit glossa Augustinus capitulo xii: Regnum Dei quod est semper veniet
id est manifestetur hominibus quibus ut lux certe non videtur quod ullus
ignorare poterit cum filius induerat venerit tamen quo ignorantes
nobis sunt. Unde dicit capitulo v: Propterea regnum quod vobis paratum
est. Hic glossa: Ad hoc ergo regnum est manifestatio divinae potestatis
sed praeparatio divinae potestatis, in qua dicitur sancti regnare
ut illud perfecte quod accipiat regnum de corde
manu Domini. Tertia petitio petitur consummatio sive impletio
divinae voluntatis, quae vult omnes salvos fieri. Prima Timotheum
ii, quod adimplebitur in consummatione divinae bonitatis, cum quo
praeparabunt nos Deo. Sed dicitur utrum hic petitio sit
una aut plures. Et an ista petitio sit temporale aut aeternum. Et
videtur quod ulla sit, quia dicit Dionysius de divinis nominibus: non habet no-
minis est innovabile, ergo nihil est petendum quod nomen eius sanctificetur.
Et supponitur quod habeat nomen non possit esse sanctum. Sed
e contrario petitur quod non possit esse quod est. Unde Chrysostomus:
quo sanctificetur ab homine quae sanctificat homines omnes, aut quod
sanctum est ut quod sanctificetur. Respondet Chrysostomus sic dicens:
sed ipse quod sanctum est hic aut quaeritur ut sanctificetur in nobis.
Contra nomen Dei non est in nobis, ergo non sanctificetur in nobis, quod
non est in nobis. Probatur quia ullo modo cedunt in est in nobis, quia nec

ut species in genere / neque ut genus in specie / neque ut totum in suis
partibus / neque ut species in statu / neque ut motus in motivo neque
ut aliquid in suo fine neque ut species in materia / neque sicut
aliquid in vase / sed in loco sicut amor in adversum / Sed dicitur
deficere non tamquam amorem desiderare ut non [illegible]
quod sensum et apud latinos sicut habent / quomodo vero [illegible]
non [illegible] petro dirigenda a nobis addere / si modico
factum nobis adeo sicut non sciunt in natura / dicitur enim
[illegible] et nota quod ut quod quoniam dicit [illegible]
non tamen [illegible] deficere sicut sciunt in natura / quaero
et petenda ad [illegible] / quo philippus fuit [illegible]
ad omnino [illegible] / nisi ego et / Sed hic petit / sed dicitur
deficere non [illegible] dicit enim glosa super locum [illegible] / Caritas
[illegible] sed apparent in nobis / [illegible] non / [illegible]
[illegible] apparentia caritatis patris in nobis et cognitio
patris [illegible] petit [illegible] petrum cognitio
patris et [illegible] / quod non patris / ita petit deficere in
[illegible] in nobis / ut hic [illegible] / et in glosa / Sed adhuc
[illegible] / deus qui dicitur deus non hic non / [illegible]
non [illegible] et non certa [illegible] sed non deficeret
[illegible] dicitur / non sit [illegible] / sed caritate
[illegible] aut non sciunt in natura qualecumque / sic
[illegible] deus / et non hic ad [illegible] dicitur [illegible] non
dei non et in nobis / dicitur quod non patris et filius / qui nobis
[illegible] / in [illegible] illud [illegible] [illegible]
non dei [illegible] dicitur glosa / non [illegible]
[illegible] / et ita [illegible] non dicitur / sicut
et [illegible] / quod [illegible] / et [illegible]
[illegible] / quae [illegible] hic non tamen / de quo filii dicimur
Constat autem / quod nobis [illegible] non [illegible] quod
filii / quia filii dei sumus / sed ille per naturam / nos vero
per gratiam / et non filii petro deficeret et [illegible] in nobis
ut inseparabiliter inhaerent nobis / quod erit in facto / sed
[illegible] / quod et si non patris non sit in nobis per [illegible]
[illegible] enim dicitur per [illegible] quia deus dicitur per [illegible]
in nobis per effectum / est enim per causa filii sed enim
gratiam nobis infundit filios nos facit / et [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] ad [illegible] / [illegible] [illegible]
in [illegible] / [illegible] et non tamen / [illegible]
et per gratiam [illegible] deficere in nobis [illegible]
[illegible] separari non posset / sicut erit in gloria / [illegible]
[illegible] / quod [illegible] dei et in nobis / [illegible] enim quod non dei
dicitur filius et in nobis / sicut species in materia [illegible] adderem
modum [illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] / [illegible] / enim [illegible] non [illegible]
[illegible] / [illegible] vero [illegible] et in nobis sicut
causa in causato / sed [illegible] / quod [illegible] modico
facta nobis ad omnino [illegible] / quod et si fit modico
[illegible] et petenda / [illegible] enim quod illud quod petitur

debet deliberari in ista peticione / movet petentes [illegible] conscripti
ad desiderandum illud quod petit / [illegible] nos sequi [illegible]
[illegible] nos ad omnia / secundo est peticio dirigenda a nobis
ad deum / quod invisibilis est direccio eorum intellectus consequens
/ peticio eorum intellectus principalis / ad quid autem dirigendum quia
tercia nomen dei inquirit et notat / vnum nomen dei [illegible]
noticia eius / Unde hugo nomen dei nos [illegible]
sed noticia spiritualis / et quia noticia dei est triplex / oportet eum
scire quia est ad hebreos xi / accedentes oportet credere quia est
Tercium oportet scire / quia non est verum angeli dei non comprehendendo
quid sit deus nullus comprehendit / Si scis quid non sit deus
hugo si nemo possit digne cogitare de deo quid sit
[illegible] tamen est effectus scire quid non sit / ideo secundum est quod
nichil [illegible] nichil mutabile est deus / Tercium oportet
scire quid sit / et prima Johannis iii / Cum videbimus
eum sicuti est / prima noticia est nostra fidei / secunda est domini
intellectus / tercia est glorie / prima liberat ab insipiencia
brutali / de qua psalmus / dixit insipiens in corde suo non
est deus / alterum idem comparatus est iumentis insi-
pientibus / et factus est similis illis. Secunda ab ydolatria
stulta / stultus est qui confidit in sculptili / quia scriptum est
psalmus [illegible] et illud insipientes adorant / sapiencie xv
De hac deuteronomii iiii non vidistis aliquam similitudinem
die qua locutus est vobis in oreb de medio ignis /
ne forte decepti faciatis vobis sculptilem similitudinem
Tercia liberat a morte / secunda / quia est vite eterne / hec est enim
vita eterna / ut cognoscant te verum deum / et quia dicitur
[illegible] hec suscepta sunt ab hugo
[illegible] / hec cognicio nominis petitur [illegible]
sola revelacione / sed sanctificacione / attamen parum sufficit
quia [illegible] nomen / Ad ultimum est dicendum quia secundum
glosam luce xi petitur apparicio domini / de qua [illegible]
[illegible] Cum apparuerit vita nostra tunc et nos
apparebitis cum ipso in gloria / petit autem hec apparencia
[illegible] / quia tunc [illegible] deo / similitudinem glorie
in [illegible] / que est completa confirmacio filiacionis in
nobis [illegible] Johannis [illegible] apparuerit similes
ei erimus [illegible] dei [illegible] petit [illegible] / que
est aperta visio / et philippus non fuit redargutus
quia petere cognicionem patris / sed quia non credebat pa-
trem esse in filio per ydemptitatem / Secundo dicendum
[illegible] an sit una peticio vel plu-
res dubitacionis predicte / an sit una peticio [illegible]
res / Et videtur quod sit una secundum glosas / que ponunt [illegible]
septem peticiones in [illegible] / licet sit plures peti-
[illegible] unius peticionis [illegible] septenarium / Eorum
[illegible] peticione distinguunt / secundum unum petendorum
/ [illegible] hac peticione plura petuntur / ergo hec peticio est plures
[illegible] in ea plura petuntur / petitur enim hec glorificacio
dei [illegible] digna deo deprecantibus
[illegible] nichil debet petere [illegible] glorie / Sed [illegible]
[illegible] illius laudacionem / sufficit enim hic
sufficit [illegible] cum [illegible] gloriam plenam / et similiter [illegible]

= revelacione

in auctorem rogat aut iubet, et per variam glorificationem vita
quod et ait Matheus v: luceat lux vestra coram hominibus ut vi-
deant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Item Augustinus
ita dicitur sanctificetur sicut et glorificetur et magnificetur. Item hic
petimus petere ut sanctificatio eius ad nos perveniat. Item
Ambrosius v de sacramentis: quid est sanctificetur? quasi optemus ut
ille sanctificetur qui dicit: sancti estote quia ego sanctus sum,
quasi aliquid ei ex oratione nostra sanctificationis accedat,
non, sed sanctificetur in nobis ut ad nos eius sanctificatio possit
pervenire. Et hoc quod nomen eius sanctificatur in nobis est eius sancti-
ficationem in nobis pervenire. Vel hoc est nobis sanctificari per eius
[illegible] in nostra [illegible]. Item hic petimus augmentum
nostre sanctificationis. Vide Augustinum et habetur in glossa. Non
precibus petimus sanctificari [illegible] et ipse sanctitatem [illegible] sed
ut in nobis ipse augmentetur per sanctificationem [illegible]
quod nomen eius sanctificetur in nobis [illegible] sanctificatur [illegible]
augmentum. Item petit hic perseverantiam sanctitatis acce-
pte in baptismo. Vide Augustinum de dono perseverantie dicens:
sanctificetur nomen tuum, quid optemus deo ut sanctificet? [illegible]
nomen eius sanctificetur in nobis, ut qui in baptismo sancti-
ficati sumus in eo quod esse cepimus perseveremus. Et ita
nomen sanctificari in nobis est perseverare in sanctitate accepta
in baptismo. Item hic petit ne a sanctitate nominis
eius decidamus. Vide glossam Mathei vi: hoc spiritu sapien-
tie oramus ne a sanctitate nominis eius [illegible] sed pre-
nos in filiis vita et moribus [illegible] glossa. Item Chryso-
stomus: sanctificamus deum in nobis cum [illegible] eius [illegible]
timemus et sollicite vigilemus ne forte violemus sancti-
tatem nostram eius in nobis per opera mala. Item hic petitur
ut sanctitas patris in nobis manifestetur hominibus. Vide glossam Angl. Sancti-
ficetur id est ita sit sanctum habeatur hominibus et ita manifestetur
illis [illegible] ut putent aliquid sanctius esse. Sanctificetur quod non eius
sanctificatio in nobis est eius sanctitas summa per nobis manifestetur
hominibus. Item hic monemur ut nos eius sanctum apud homines
habeamus. Vide Angl. ad probam. Cum dicimus sanctifice-
tur admonemur desiderare ut nomen eius [illegible] sanctum
est apud homines [illegible] sanctum habeatur. Nota secundum Alex. de Hal.
in quarta parte summe quod quamvis iste petitiones
quantum ad primum intellectum sunt petitiones, tamen quantum
ad intellectum [illegible] sunt monitiones scilicet
quantum illis [illegible] desideria petentium. Hoc autem
sonat verbum Angl. ad probam dicentis: cum dicimus
sanctificetur nomen tuum admonemur desiderare etc. [illegible]
aut petitur [illegible] desiderium et [illegible] aliquid est [illegible] et
principalius in desiderio [illegible] et principalius in inter-
iori petentis. [illegible] aliud [illegible] oratio.
[illegible] Prima [illegible] desiderio interiori petentis

que autem sunt assequenda in vita posteriora. Intelligendum
ergo quod triplex modus sanctificationis petitur in filiis, quorum unus
spectat ad statum vie, alius ad statum patrie, tercius ad
statum patrie. Tribus modis sanctificatur et glorificatur per innocentiam
et conformitatem. De primo dicit augustinus
contradicit sanctificationem sicut glorificationem et magnificationem. De
secundo glossa mathei sexto sanctificetur i. sit sanctum et habeatur. De
tercio dicit interlinearis glossa mathei vi hec sanctificetur semper
oramusque ne a sanctitate recedamus in aliquo sed semper nomine i.
sanctifice simus conformes quantum ad statum vie. Similiter
tribus aliis modis sanctificatur scilicet per adventum sanctificationis quantum
ad incipientes sicut habetur per ambrosium in verbis supra
dictis et per augmentum sanctificationis quantum ad proficientes sicut habetur in glossa augustini supra dicta, et
quantum ad perseverantiam sanctificationis quantum ad consummatos sicut habetur ab augustino de dono perseverancie.

Hii autem modi sanctificationis petuntur in filiis ad illum
modum quo petitur glorificatio in filiis quia in prima
ordinantur ut patet ad modum qui est supra in de
precedo petentes et in intencione principaliter. Tercio
modi sanctificationis qui respiciunt statum vie ordinantur ad illos qui respiciunt statum patrie et duo
illorum modi qui respiciunt statum patrie qui sunt
per conformitatem et innocentiam ad illum qui
est per glorificationem. Et intelligendum est quod
hec dicuntur de conformitate perfecta de qua
Johannis iij Cum apparuerit similes ei erimus.
Similiter de innocentia sive cognitione de
qua Johannis xvij hec est vita eterna ut cognoscant te. Similiter de glorificatione de qua canit ecclesia
gloriosus deus in sanctis suis. Sed in via cum est quedam
conformitas hominis ad deum et innocentia
et glorificatio per hominem sed qualiter et imperfecte.
Ex hiis patet responsio ad illa que tractata sunt
quia licet hic plura petantur et diversa tamen
una est peticio quia illa diversa ad unum que
principaliter desideratur et intendit desiderant.
Sed de tercio puncto qui querit an iste petitores
petant temporalia et etiam videtur quod intendunt de sanctificatione nominis dei in quibus
tripliciter contingit ut quantum ad inchoationem
sanctificationis ut qua purgamur a peccatis, ut quantum ad augmentum et quantum ad sanctificationem que in finali perseverantia per modum dispositionis proxime ad illam que erit consummata
omnino in patria habetur. Sed in patria quasi formaliter et per adimpletionem. De prima ad
thessalonicenses iiij hec voluntas dei sanctificatio vestra.
De secunda apocalipsis ultimo Qui sanctus est sanctificetur
adhuc. De tercia ezechielis xxxvij percutiam eis
fedus pacis pactum sempiternum erit illis et

habes sanctificatorem nostrum in medio eorum impetum. Sed tamen non obstante Cyprianus dicit sic sanctificari petimus, ut in nobis perseveret sanctificatio divina. Secundo petimus. Cum ergo sanctificatum est, id utique rogat ut sanctus permaneat. Tertio ergo hic utique petit, petit ut in eo permaneat bonus quod se acquisisse noverit. Tertio modo. Hec petitio petit obtinendum in tempore futuro ad inchoationem et quantum ad augmentum, sed quantum ad consummationem optinenda, id est eternitate. Unde glosa Augustini in eterna vita erunt omnes petitiones impetrande sine fine, hec inquantum sanctificatio nominis ab ipso tamen adventu agi cepit in Enchiridion capitulo xviii. Ergo dicimus quod non et adhuc hic et nunc omnino petentes sunt tamen inchoant. Et quantumcumque profecimus agentes in nobis. Ergo consequenter secundo in alia vita permanens sempiterne possidebimus, quia ergo sanctificationem temporalem et optinemus consummationem semper et alia que in presenti tempore dicitur obtinemus in presenti vita.

Septima lectura collecti **Sanctificetur nomen tuum.**

Sed prima inter vii petitiones nostras aut quod hic sequitur sanctificari petimus hic est quod generat in nobis tantum pater. Pater enim homo generat homines et ipsa generatione sua dat ei hoc nomen quod hic vocatur in unitate sicut ecclesia christiana sic deus generat deum qui et ipse sua generatione dat nomen ei deus vocatur et est genuit enim nobis per gratiam in nobis sanctificando sua deitate et homines generantis semen est verbum nostrum et ipsa in affectu quod autem sic generet ipse dicit Psalmus lxxxi Si ego qui generatorem aliis tribuo sterilis ero ipse dicit dominus quod non ero sterilis sed aut ideo patre forma partem secundum participationem divine imaginis et virtutis. Unde dicit Johannes x illos dixit deos ad quos sermo dei factus est et est semen verbi quod sic est magis uterata hominis filiorum dei sicut in generatione hominis secundum naturam. Enim est sicut homines conceptum in utero iam factus est per effectum et operationem boni et efficacis sermonis id quod factus est et dicit homo. Enim erit sermo dei et verbum dei sit semen dei quod ubi in effectu et operatione iam factus et perfectus est in operatione ubi semen dei sicut id quod in effectu et operatione factus et perfectus et constitutus est deus secundum divine virtutis participationem. Vere enim deus sic qui participatione deus dicitur sicut in antiquis legibus inveniunt nos dixisse. Sic ergo intelligitur quod de illos dixit deos ad quos sermo dei factus est et non sit solum scriptura sic ergo dicit dei esse et filii excelsi omnes. Sicut dicit moyses Exodo vii Constitui te deum Pharaonis sic enim Augustinus in de civitate dei dixit Ipse. Quem pater sanctificavit misit in mundum vos dicitis quia blasphemas quia dixi filius dei sum quod dominus et mediator hic dicitur et tales enim generatione conformatur filios ipse sanctificatum misit in mundum. Et filiorum dei nomen habemus et participationem deitatis et veri filii conformitatem. Sicut dicit Romanos viii Et quos prescivit conformes fieri imagini filii sui hos et vocavit. Et quos vocavit illos et iustificavit. Et quos iustificavit illos et magnificavit. Et paulo ante dixit quos prescivit conformes fieri imagini filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Hoc est quod dicit Johannes i Canonica iii Videte caritatem dedit nobis deus, ut filii dei nominemur, et simus. Hoc ergo nomen quod dei, et dei filii nominemur et simus

sanctificari dum et cum datur et confirmatur / et hoc etiam acci-
pitur ad similitudinem nominis in multis vobis per naturam. Sicut
enim vinum ad ignem positum vobis per [illegible] hoc est purus in fluida materia
compositus efficitur purus et mundus et est debile / tunc admixtis liquores
uteri immundum sibi habet imbibitum et infusum / unde secundo hu-
mores humectant corpora natorum et scabrosa efficiunt et molles
valde / sicut quod propter sapientes medicorum que corpora natorum sale asper-
gunt vel aqua salsa vel sulphurea crebro lavent et ipsa confor-
tatum debilis enim est in infantibus humiditas / et ideo pau-
latim cibo solidiori dedicari in diem / quod adeo est etiam pre-
ceptum confortari donec perfecte donec perfecto incorpora-
tione membris et quantitate perfecta homines et sui prius acciperat
virtute, digesto et corporato secundi uteri humiditate et membris
per [illegible] in solidum reductis ad virtutem et [illegible] eundem
modum mundatur et confortatur in nomine nomine dei ad [illegible]
gratiam nobis [illegible] quod [illegible] / ut in natis secundo corporali
liquores [illegible] / sic ab utero secundo [illegible] / de quo
dicit psalmus Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum / et in peccatis concepit
me mater mea / unde dominus [illegible] quibusdam non se-
cundatis Ezechielis xvi Radix tua et generatio tua de terra chanaan
pater tuus amorreus / et mater tua cethea / et quando nata es
in die ortus tui non est precisus umbilicus tuus / et in aqua
non es lota in salutem, nec sale salsita sallita, nec involuta
pannis / secundo enim [illegible] et liquore [illegible] fluctus
est de chanaan / unde Danielis xiii Semen chanaan / et non iuda
species decepit te / et [illegible] subvertit cor tuum / et uterus
pessimus insania plenus est uterus chethee que insaniens
interpretatur / et qui ab ipso effundit uterus ille [illegible]
insania sed non gladio [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible]
[illegible] vel aqua [illegible] salutaris est lotus / vel sale sapientie
sallitus / vel pannis [illegible] disciplinae involutus / et ideo
[illegible] est tota [illegible] et [illegible] / et ille modo
[illegible] et [illegible] / Si autem lavat aqua salutari [illegible]
et lacrimarum / et sallit sale discretionis / et [illegible] [illegible]
[illegible] gladium severissime discretionis / tunc [illegible]
et mundatur / et ideo sanctificatur quia [illegible] est quo modo / unde [illegible]
[illegible] dicit de maria luce i quod [illegible] [illegible] vocabitur filius
dei / et sic sanctificatur nomen dei / quod [illegible] [illegible] nobis
dedit [illegible] est mundatur / sicut dicit Ezechielis xxxvi Effundam super
vos aquam mundam / et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris
psalmus Lavabis me et super nivem dealbabor / Confirmatur
enim dedicari in diem / donec perfecta in virtute / et [illegible]
[illegible] est nobis [illegible] / et [illegible] [illegible] / quia nomine [illegible]
[illegible] / quia [illegible] [illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible] et sic [illegible] donec [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] confortatur / et sic est in divina generatione
unde i Johannis iii Carissimi nunc filii dei sumus, et nondum appa-
ruit quid erimus [illegible] filiationis [illegible] [illegible]
dei / quia non perfecti sumus / et sequitur Scimus autem quod cum ap-
paruerit similes ei erimus [illegible] dei genitura et filiatione dei erit
in nobis / similes ei erimus in perfectione virtutis et operationis / et [illegible]
videbimus [illegible] non [illegible] est perfectus / quia [illegible] [illegible] [illegible] dominus
illud [illegible] [illegible] [illegible] magnificetur [illegible] [illegible] / dei perfecta [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] addunt [illegible]
xxi Capiens solidum [illegible] / sicut perfectus [illegible] hebre v perfectorum
est solidus cibus eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus
ad discretionem boni ac mali / Sic significatur nomen dei
in nobis / quia [illegible] est eodem [illegible] [illegible] [illegible] xxxviii [illegible]
doctebat [illegible] et quod intelligere faciet auditum ablactatos
a lacte a [illegible] ab uberibus / Sic dicit paulus i cor xiii

Cum essem pro illis cogitabam et pro illis meditabar et
pro illis orabam. Cum ergo nomen dei mediante christo eundat apud
hominibus sanctificatum. Et dicitur id quod invocatum est nobis quo dei
gentium confortatur nomen dei sanctificatum. Unde primo de
Ioh. xvii. Pater clarifica nomen tuum. De isto dicit Ier. xi.
nomen sanctum tuum invocatum est super nos. Ezech. xxxvi. Sancti-
ficabo nomen meum quod pollutum est inter gentes. Et est nobis
contra operat gratiam. Sic pater dixit nobis Levit. ult. San-
cti estote quia ego sanctus sum deus vester. Qui sanctificavi
vos, sicut mater sancti sanctorum dixit Luc. i. Fecit michi
dominus magna qui potens est et sanctum nomen eius.
Hec ergo est beata [illegible] petitio petitio prima.

Adveniat regnum tuum. Expedita prima petitione sequitur con-
gruenter posita secunda, quam salvator nos docuit orare et pete-
re, et valde convenienter ordinatur ... et illa prima sanctificatorum
filios dei adoptanti, quia per hoc quod nomen dei sanctificatur nobis
filios efficiendo dat nobis potestatem filios dei fieri, ut dicitur Ioh. i. Ideo
et quia proprium est filiorum petere regnum et hereditatem eius debitam,
ideo statim sanctificatum, scilicet petere hereditatem possessionis dicens
Adveniat regnum tuum. Sed non aliud videtur esse ... illud regnum
nobis a deo promissum, et ... petimus adve-
nire et dari nobis, ut cum christo ... in secula seculorum per eum
regnare, cum ipso regnemus. Et illud est grande audacia
regnum dei postulare et futurum iudicium non timere, quia non
est nisi ad puram conscientiam pertinet, ut ... et Adveniat
regnum tuum, id est ad nos veniat regnum tuum, id est vita beata.
De hoc regno scilicet scribitur Matth. xxv. Venite benedicti patris mei
percipite regnum, et merito vita beata regno comparatur, quia sicut
in regno temporali habetur necessitudinem sufficientiam, sic in vita be-
ata habetur omnium bonorum habundantia. Et convenienter dicitur
Adveniat regnum tuum, scilicet nobis, quia non possumus ad deum venire
id est ad gloriam dei nisi ipse primo veniat ad nos per gratiam. Sicut
angelus super Ioh. ille cum ad deum venit, quem gratia dei preveniat.
Et Ioh. vi. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit
me traxerit eum. Pro eo regnandum est ut ... Adveniat
ergo regnum tuum, non quod de novo fiat, quia sempiternum est. Unde
Ps. Regnum tuum regnum omnium seculorum. Adveniat nobis
ut in eo regnemus. Ut super Angelus ad ... verba ... regnum dei
veniat sive velimus sive nolumus, sed desiderium nostrum ad-
illud regnum excitamus dicendo Adveniat regnum tuum,
ut scilicet nobis veniat atque atque in eo dignos reddat nos
regnare faciat, ut cum eo regnemus. Dicit Thomas:
Adveniat, id est da nobis primum intellectum et mundo corde
ut regnum tuum, id est vitam beatam consitis tuis beatorum beati-
tudinem videamus. Et primus scilicet nobis faciat illud vere amare
desiderare petere. Et efficit nobis in nobis timorem dei, quem con-
venimus quia non dei sanctificatione. Unde et donum nobis efficit,
scilicet donum pietatis. Et est pietas dulcis. Et devotus
affectus ad patrem et ad omnes homines imperia constitutum

Regnum [illegible] est ecclesie triumphantis in patria in quo regnat [illegible] qui sicut [illegible] regnum
[illegible] ecclesie militantis in quo regnat [illegible] Abraham [illegible]
[illegible] in quo regnat [illegible] Jacob [illegible] subjectum
[illegible] scripture vel sapientie [illegible] in quo regnat doctrina [illegible] scripturis et sapiencia et isti [illegible]
[illegible] et doctores [illegible] ad [illegible] erudiunt multos [illegible]
stelle [illegible] eternitates [illegible] fulgebunt [illegible] regnum [illegible]

Ergo deus sit pater noster, nos filii debemus eum revereri et timere; [illegible] debemus ei dulcem et pium affectum. Iste autem affectus sit nobis petere quod veniat regnum dei, [illegible] abnegantes impietatem et secularia desideria, sobrie et pie et juste vivamus. Sed domine [illegible] ad veniam ad regnum tuum, quod [illegible] videtur quomodo [illegible] per quos veniunt ad regnum, [illegible] regnum ad nos [illegible] quos ad deum venire non possumus nisi prius deus veniat ad nos [illegible] homo venit [illegible]. Et ideo [illegible] venire ad regnum [illegible] in [illegible] potestate [illegible] divina gratia et voluntate [illegible] petimus regnum venire ad nos [illegible] nos venire ad regnum [illegible] regnum dei est triplex: primum dicitur ecclesia militans, de quo [illegible] xiij mittit filius hominis angelos suos et colliget de regno eius omnia scandala [illegible] regnum celorum [illegible] ecclesiarum dei [illegible] dei regnum est in [illegible] quod est regnum [illegible] Luce xvij regnum dei intra vos est [illegible] ubi [illegible] rebellis [illegible] ad [illegible] principatus et [illegible] et regnum [illegible] ad regnum in mortalibus [illegible] dominus in quo regnat [illegible] cordibus [illegible] adveniat regnum tuum [illegible] veniat [illegible] et perficiat nos [illegible] regnum [illegible] regnum dei [illegible] veniat [illegible] regnum quod [illegible] de quo [illegible] xxv venite benedicti [illegible] quod est regnum de quo [illegible] adveniat regnum [illegible] ubi [illegible] in quo erit [illegible] clarius [illegible] que est [illegible] deus [illegible] in ipso regno [illegible] regno dei triplici opponitur triplex regnum diaboli [illegible] de quo synagoge sathane [illegible] quod opponitur regno celesti de quo apocalipsis ij [illegible] synagoge sathane [illegible] sed synagoga sathane [illegible] de quo [illegible] mortali [illegible] regno gratie [illegible] regnat [illegible] diabolus [illegible] per peccatum [illegible] regnat in morte [illegible] et gratia regnat per justiciam [illegible] dampnacionis eterne [illegible] opponitur regno glorie de quo apocalipsis xvj [illegible] angelus effudit fialam suam super sedem bestie et factum est regnum eius tenebrosum [illegible] angelus [illegible] magnum [illegible] angelus [illegible] bestia [illegible] pedes [illegible] fiala super bestiam et eius sedem [illegible] dampnacionis [illegible] fiala [illegible] ventre [illegible] magne [illegible] tollerat et [illegible] iram sua et [illegible] plena [illegible] effudit [illegible] non [illegible] molestia [illegible] aquas [illegible] et [illegible] dimittit [illegible]

3 regnum

: de quibus [illegible]

[illegible] regnum dei [illegible] regnat [illegible]
triplex [illegible] regnat petrus [illegible] regnat [illegible] regnat [illegible] regnat [illegible] regnat devocio [illegible] [illegible] non [illegible]

Adveniat regnum tuum / petimus ut adveniat triplex regnum dei et
per oppositum destruatur triplex regnum dyaboli. Regnum primum dyaboli d[icitur]
demonicum [illegible] petimus regnum ut dyabolus
in mundo regnare desistat / quantum ad primum sic ut in uno
quo regnat christus scilicet [illegible] et non regnat peccatum mortale
homines [illegible] Romanos [illegible] Regnum
tuum petimus advenire et nobis [illegible] et hoc [illegible] signi-
ficatur [illegible] ut supra allegatum est / Dicamus ergo adveniat
regnum tuum scilicet [illegible] per angelos [illegible] regnum [illegible] in-
[illegible] regnum gratie et glorie / ut destruatur regnum
synagoge sathane [illegible] et malicie tenebrarum et [illegible]
[illegible] sicut regnum dei triplex [illegible] et
[illegible] et desiderandum / Et hoc [illegible] primo
[illegible] iusticia / [illegible] iusticia [illegible]
[illegible] omnis [illegible] / [illegible]
[illegible] malis [illegible] ubi nullus malus erit / et nullus [illegible]
libertatem / [illegible] non est libertas / [illegible] omnes desiderant [illegible]
[illegible] ubi est omnimoda libertas [illegible] servitutis / [illegible]
[illegible] / [illegible] ibi [illegible]
[illegible] omnes erunt [illegible] voluntatis [illegible] deo / et deus
[illegible] voluntatis [illegible] / et [illegible] voluntate
fiet / et deus erit [illegible] voluntatis [illegible]
[illegible] glorie et [illegible] erit deus [illegible]
[illegible] sedenti [illegible]
[illegible] Et [illegible] audivit [illegible]
[illegible] qui [illegible] deus [illegible] qui delegerit [illegible]
et [illegible] in bonis desiderium tuum / Et [illegible]
[illegible] deo [illegible] et [illegible]
[illegible] in mundo [illegible]
[illegible] et [illegible] / Si [illegible]
[illegible] et [illegible] regibus [illegible]
deus [illegible] qui [illegible] / et [illegible] si [illegible]
[illegible] / [illegible] reddet ad te [illegible]
[illegible] fideli est summe vitandum et fugiendum [illegible] regnum dyaboli a quolibet
[illegible] qui secundum Gregorium in libro [illegible] regnum dyabolicum [illegible]
[illegible] locus latus [illegible]
intollerabilis / plenus dolore [illegible] / plenus fetore
[illegible] / ibi tenebre / ibi nullus ordo / ibi horror [illegible] ubi
[illegible] / [illegible] Apocalipsis xvi [illegible]
[illegible] linguas suas [illegible] pre dolore / et
blasfemaverunt deum celi et terre pre doloribus et vulneribus
suis / et non egerunt penitentiam de operibus suis / ideo vermis
eorum non extinguitur / fames fetor / flagella horror
[illegible] tenebris / et flamma [illegible] / ubi non deficient — [illegible]
[illegible] ignis eorum non extinguitur
/ et vermis eorum non moritur / de fletu Matthei viii
ibi erit fletus et stridor dentium / de fama [illegible]
[illegible] et vos esurietis / et [illegible]
[illegible] / de fetore [illegible] sulfur et [illegible]
[illegible] et [illegible] insanabile / de flagello
Matthei [illegible] tradidit eum tortoribus quoadusque redderet novissimum
quadrantem / de horrore Job x ibi nullus ordo [illegible] / de tenebris
et vinctis Matthei [illegible] ligatis manibus et pedibus mittite e[um]

Tercio claris / quia regnum dei est omnium bonorum sufficiencia / et
singulorum malorum carencia / in quo quidem regno secundum Augustinum
sunt vita sine morte / et etas sine senio / decus sine morte / gau-
dium sine merore / tranquillitas sine labore / fortitudo sine debilitate
rectitudo sine perversitate / pulchritudo sine deformitate / veritas
sine falsitate / caritas sine invidia / felicitas sine miseria
Hec ille / et ut inquit Anshelmus ibi est summa leticia ubi deest
timor / ubi securitas [illegible] tocius status [illegible] ibi
temptator nos violabit / nullus ad aliquod membrum [illegible] ped-
le poterit / morietur ibi omnis vanitas / orietur ibi summa
felicitas / hec Augustinus. Quarto claris quia in regno dyaboli
est omnium bonorum carencia / et omnium malorum habundancia
hec nempe regnum vero [illegible] [illegible] sine dignitatis / racione fedi-
tatis / racione captivitatis / pro estimacione sue [illegible] destitu[illegible]-
tibus [illegible] [illegible] sine [illegible] [illegible] vocatus [illegible] mortuus
liber / in quo quidem regno [illegible] ardebit nisi propria volun-
tas / cessat propria voluntas / cessabit infernus [illegible] inquit
Bernardus. Tercio [illegible] [illegible] regnum [illegible] est intimissimum
et humillimum / quia [illegible] dicit Augustinus [illegible] a me et in me sed
et in corde [illegible] [illegible] regnum est [illegible] et pro-
fundissimus [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] omnes filios superbie
[illegible] adverte quod [illegible] petitionem excludit avariciam
[illegible] avaricia non regnum dei sed terrenum [illegible] [illegible]
avaricia [illegible] [illegible] regno dei et conformis [illegible] regno dyaboli
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] avaricia est ydo-
lorum servitus / [illegible] quia ydolorum servitus [illegible] pugnat fidei in quo
[illegible] regnum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] avaricia
[illegible] est [illegible] [illegible] autem et [illegible] [illegible] pugnat gracie
[illegible] non autem [illegible] [illegible] regno dei et conformis [illegible] regno dyaboli
manifestum est [illegible] petri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habentibus
[illegible] avaricia [illegible] / [illegible] malediccionis filii peccato
[illegible] dei excluditur avaricia / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
excluditur [illegible] [illegible] [illegible] moneat [illegible] non [illegible]
avariciam sed et [illegible] peccatum mortale [illegible] regno dei / [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] dei [illegible] non voluntati [illegible] [illegible]
[illegible] istarum peticionum [illegible] peticio excludatur [illegible] [illegible]
[illegible] magis directe [illegible] [illegible] peticionem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] virtutum et donorum / et [illegible]
introducitur autem [illegible] peticionem de virtutibus [illegible] spes
[illegible] regnum expectamus que a magistro [illegible] [illegible]
[illegible] dicit [illegible] spes est certa expectacio future be-
atitudinis veniens ex dei gracia et ex meritis precedentibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regno
dei [illegible] quod est certa expectacio [illegible] regnum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] certitudo spei certitudini fidei innititur
spes enim [illegible] [illegible] est spes [illegible] [illegible] / In hoc autem
quod dicit future beatitudinis [illegible] regnum glorie / [illegible] addit
ex dei gracia [illegible] [illegible] regnum glorie gracie [illegible] expecta-
cio [illegible] [illegible] [illegible] regno [illegible] [illegible] autem [illegible] expectacio
ex gracia dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regno glorie
[illegible] [illegible] futura beatitudinem [illegible] habeamus [illegible]

regnum glorie. Hic ergo per hoc quod petimus regnum dei introduci
petes introduci. [illegible] intellectum [illegible] glossa super [illegible]
[illegible] ad habendum [illegible] intelligere [illegible] quomodo
[illegible] ut deum videat. Hoc donum facit [illegible] nos promovet
nos ad triplex regnum dei. Illuminat ad recte credendum,
[illegible] ad sane intelligendum, [illegible] ad pure contemplandum. Recte
credendo advenit regnum [illegible]. Sane intelligendo ad habendum
regnum gratie. Sed pure contemplando ad habendum regnum glorie. De
primo regno [illegible] intellectum [illegible] et [illegible]
scilicet regnum ecclesie militantis, [illegible] via qua ad regnum
glorie pervenimus et [illegible]. Et quia ambulamus per fidem ut
ait apostolus, ideo indigemus dono intellectus ut illuminet
nos in credendis. Et hoc donum deus [illegible] iusto
promittit per [illegible] dicit intellectum tibi dabo
et instruam te [illegible]. De [illegible] ubi [illegible] increpans
discipulos dicit: Adhuc et vos sine intellectu estis. Circa
quod sciendum quod donum intellectus est gratia intelligendi salu-
bres sermones. Unde [illegible] dicit non quod intrat in os
coinquinat hominem, sed quod procedit de ore. Discipulis petentibus
ut edisseret eis illam parabolam, dixit: Adhuc et vos sine
intellectu estis. Credebant enim [illegible] quod [illegible] et
ad [illegible]. De quo patet quod ipsi adhuc non habebant donum
intellectus. [illegible] est enim auditor ut dicit [illegible] qui
aut obscura manifeste, aut manifeste dicta obscure velit
intelligere. De [illegible] intellectibus [illegible] sunt [illegible]
Donum [illegible] intellectus non solum illuminat intellectum sed
etiam depurat affectum, ut dicit Augustinus in [illegible]
de timore. Sextus inquit gradus est intellectus, ubi ab
omni falsitate [illegible] vanitatis [illegible]. Et pura
intentio dirigitur in deum. Et differt istud donum a dono
sapientie, quia sapientia est circa res divinas, intellectus autem circa
res creatas [illegible] per eas moveamur in deum. Et quia hec
[illegible] et [illegible] ideo [illegible] dicitur intellectus,
quod de sapientia [illegible] in scriptura [illegible] et donum
intellectus est quedam [illegible] per [illegible] et [illegible]
[illegible] in fine [illegible] et intentum. Ideo non
solum intellectus [illegible] sed etiam [illegible] quod
intellectibus [illegible] sunt [illegible] De beatitudinibus
[illegible] per hanc petitionem mundicia cordis. Nam
mundicia cordis [illegible] donum intellectus secundum Augustinum et
glossam. Et patet [illegible] facit mundicia cordis ad intelli-
gendum, sicut puritas et claritas pupille ad [illegible]
[illegible] ut dicit glossa [illegible] Est autem mundicia cordis [illegible]
duplex, [illegible] ab erroribus [illegible]
que de deo [illegible] sane et pure capiat, quod ad donum
intellectus [illegible] in hac mundicia [illegible]
regnum [illegible]. Alia est depuratio affectus ab inordinatis
affectibus, quod [illegible] ad donum intellectus. Et in hac mundi-
cia cordis ad intelligendum regnum [illegible] consistit. Et [illegible]
[illegible] mundicia [illegible] perfecte, perficitur autem [illegible]
[illegible] in [illegible] perfectione et consummatione consistit regnum
glorie. Ex quibus [illegible] patet [illegible] beatitudini [illegible]
[illegible] visio dei [illegible] perfecta sit secundum quod videtur
deus per essentiam, patet ad donum intellectus, et [illegible]
et mundicia consummata

Si vero petit quesita pertinet adeo prout habent in via. Et propterea
iudicia ipso cognoscit. Et fructibus eorum cognoscuntur. Hec duo
scilicet gaudium et longanimitas. Gaudium quidem quia petendo regnum
ex magnitudine desiderii mens dilatatur. Et gaudium generat
longanimitas eorum quia non statim ut postulant regnum sibi preparatur
sed plerumque differtur maioris regni gloria. Et sic sequitur
longanimitate qua mens interius expectat debita
et sic longanimitas diutina expectacio boni desiderati cum
delectacione scilicet propter certitudinem que sequitur. Sed hic possent
moveri aliqua dubia. Primum utrum convenientius dicere[tur]
adveniat iudicium tuum quam regnum tuum. Secundum utrum nunc Christus
regnat in mundo. Tertium utrum in fine seculi Christus regnaturus sit super bonos
et malos. Quartum utrum adveniente Christo regno suo regnare
debeat cessare. Quintum utrum terminato iudicio Christus sit super bo-
nos per regnaturus. Sextum utrum ad vestrum regni sit petendum. Ultimum
utrum ad vestrum regni sit petendum adeo affectare ut est potens
aut ut est sapiens aut ut est bonus. Ad primum dubium
dicendum est quod Christus non veniat ubi regnaturus in fine fuerit veniat
iudicaturus. Si ergo Christus debet primo iudicare quam regnare tunc orare
non debet adveniat iudicium tuum sed debet adveniat regnum
tuum. Ad quod respondet Anglicus quod iudicium dei est timendum
et formidandum eorum a sanctis viris super illo verbo primo Petri
quarto si iustus vix salvabitur in terra quia iusticiam dei tanta
esse constat quod nostra iusticia ad examen divine iusticie de-
ducta iniusticia erit ut sequitur. Et Gregorius. Et Ieronimus super dor-
mientes sive comedo sive quidque facio semper illa vox sonat
in auribus meis surgite mortui venite ad iudicium
Sed regnum dei est vehementer appetendum et desiderandum quod debet
Anglicus ad plenum exponere istam peticionem adveniat regnum
tuum quod regnum dei veniat sive volumus sive nolumus sed
desiderio nostro per hanc peticionem excitamus ad illud regnum
ut nobis veniat ut in eo regnemus. Et ergo secundum Anglicum quod
desideramus petimus nobis dari potius non quod
formidamus ideo potius oramus adveniat regnum tuum
quam iudicium tuum. Ieronimus super debet quod per hanc oracionem sal-
vator apostolos docuit in qua iustorum et sanctorum quorum
non iudicabuntur sed cum eo alios iudicabunt unde
illud Matthei [illegible] sedebitis iudicantes [illegible] tribus. Et ta-
les ergo iudicium non petunt evenire quia eis non debetur
sed regnum Christi eis est promissum. Unde illud Matthei xxv venite
benedicti patris mei percipite regnum. Ideo hoc regnum advenire
eis petunt quod est eis promissum. Ad secundum dubium dicendum quod Christus
nunc regnare in mundo dicitur, scilicet primo quantum ad
regnandi in potestatem ita quod habeat ius regnandi et do-
minandi. Secundo quantum ad subditorum subieccionem possunt. Et

Dubia
1
2
3
4
5
6

Et [illegible] deus [illegible] apparere iusti-
ficabitur [illegible] ut [illegible]
[illegible] iusticia divine iusti-
[illegible] iusti [illegible]
et lucerne [illegible]
[illegible]
[illegible] tanta [illegible]
tenebrae [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] debet [illegible]
[illegible] domini et
[illegible] domino

3

pra ab(us) vite separ(abi)l(is) | qz nullu(m) habet ius et dominiu(m) i(n) a(n)i(m)a(m)
regno | Nos t(ame)n hones est ut [illegible] subiciant(ur) | Et e(iu)sd(em) nulla
ulterius iure est dominu(m) lz [illegible] regno | et tirannidi(bus) vo(luntar)ie
homines subiciunt | uno p(ro)p(ter) q(uo)d [illegible] me(li)us regnat i(n) toto
mundo quam d(iabo)lus planu(m) e(st) | q(uia) mox p(ost) [illegible]
tionem ex merito sue pas(sionis) [illegible] p(otes)tate(m) [illegible]
e(st) i(n) celo et t(er)ra | Est ultimo data e(st) [illegible] et ca(pitulo)
Et apoc(alipsis) [illegible] regum et
d(omi)n(u)s d(omi)na(n)ciu(m) | Et da(nielis) vii° [illegible] filius ho(minis) [illegible]
in [illegible] ad antiquu(m) d(ier)u(m) [illegible] ad p(ri)m(um)
Et dedit ei p(otes)tate(m) et honore(m) et regnu(m) | Et p(ro)p(ter) [illegible] | aut
regnat me(lius) i(n) toto mu(n)do et o(mn)ib(us) ho(min)ib(us) q(ua)m [illegible] mundo ~~d(omi)n(u)s~~
dominus [illegible] planu(m) e(st) | q(uia) no(n) | q(uia) nulla [illegible] no(n)
receperunt | et nulla p(re)cepta et c(on)silijs ei(us) no(n) obtemp(er)at
| i(m)mo resistu(n)t et c(on)tradicu(n)t | et s(ic) no(n) [illegible] facte et
[illegible] op(er)ib(us) [illegible] ut ait ap(osto)l(u)s ad hebr(eos) ii° [illegible] illud [illegible]
[illegible] | O(mn)ia subiecisti sub pedib(us) ei(us) | [illegible] videam(us) [illegible]
[illegible] subiecta | differt aut(em) [illegible] sub-
[illegible] iudiciu(m) | [illegible] impedime(n)t(is) [illegible]
[illegible] usq(ue) ad finale
[illegible] | [illegible] d(iabo)li in passio(n)e xpi [illegible]
est foras · q(ua)ntu(m) ad [illegible] | no(n) t(ame)n q(ua)ntu(m) ad [illegible]
[illegible] | [illegible] fideles [illegible]
[illegible] | [illegible] | Un(de) dicit aug(ustinus) sup(er) illo v(er)bo ioh(annis) xii
nu(n)c p(ri)nceps hui(us) mu(n)di eiicietur foras | [illegible] e(st) foras d(iabo)l(u)s
xpo [illegible] et passo | q(ua)ntu(m) ad [illegible] et [illegible]
[illegible] in cordib(us) ho(min)u(m) [illegible] | et [illegible] vexat
[illegible] foras | q(ua)ntu(m) ad [illegible] | [illegible]
[illegible] | Adv(er)te [illegible]
| et d(iabo)li in [illegible] desistunt | [illegible]
tione | [illegible] dice(n)te ap(osto)lo [illegible] luc(em) ad
tenebras [illegible] petru(s) [illegible]
[illegible] | Ad q(uo)d hortat(ur) ap(osto)l(u)s
ad roma(nos) vi dice(n)s [illegible] regnet pecc(atu)m in v(est)ro morta-
li corp(or)e | ut obediatis co(n)cupisce(n)ciis ei(us) | [illegible]
vos [illegible] dominio et pecc(atu)m in vob(is) no(n) domi(na)bi(tur)
Et [illegible] | Secu(n)do [illegible] petru(s) | ad [illegible]
[illegible] q(uo)d pecc(atu)m q(uo)d in [illegible] de(us)
| et no(n) regnet pecc(atu)m in v(est)ro mortali corp(or)e | [illegible] libe(r)o
arbitrio [illegible] | q(uia) ut d(eu)s relinquit in ma(nu) c(on)silii
sui [illegible] p(otes)tate [illegible] subiect(us) [illegible] legitimo regi [illegible]
obediendo p(re)ceptis et ma(n)datis ei(us) | ut d(iabo)lo
tira(n)no [illegible] | et q(uia) [illegible]
[illegible] nullus [illegible] | q(uia) unus e(st) tirannus et
[illegible] | ali(us) v(er)o e(st) legitimus rex et mansuetus
[illegible] regnat [illegible] iurisdic(ti)o(n)e(m) [illegible]
[illegible] in toto mu(n)do | [illegible] de(us)
Et [illegible] xpus [illegible] ista impedime(n)ta [illegible]
[illegible] tollit | [illegible] usq(ue) ad finale
[illegible] iudiciu(m) ¶ Ad t(er)ciu(m) dubiu(m) dic(itur) q(uo)d [illegible]
[illegible] ad [illegible] infine [illegible] iudici-
[illegible] bonos | et malos | q(ui)b(us)

Ad 3m

non est manifestatum regno/ Primo quantum ad iudiciorum
diffinitiones/ nunc enim/ et si iam aliqui anime a corpore separate statim
recipiunt suum iudicium particulare/ quo dampnantur vel
salvantur/ sed particularia iudicia restant aliorum in quibus
mortui adhuc remanent in memoria hominum non recipi-
unt/ sed exspectant illa discucienda et examinanda in
iudicio Christi/ remanent enim homines in mentibus famatum
quia aliqui et vitatores remanent bone et male fame
Secundo operationum/ quia multi apostoli et doctrina aliquorum proficit
multi vero quantum/ sicut et hodie quantum hominum doctrina
pauli/ et apostolorum proficit/ vel doctrina arrii/ Tercio corporum
condicionum/ quia multa corpora honorifice sunt sepulta/ multorum
vero in macerationum solvuntur/ vel sepeliuntur/ Quarto tempo-
ralium affectuum/ quia aliqua [illegible] in quibus mortui eorum vixe-
runt affectus plus durant/ aliquando minus/ Quinto Christus
quia iste tempus peragit/ post mortem defunctorum non finaliter
iudicatur Christi finali/ quia licet secundum tempus hoc non mereatur
vel demereatur post mortem meritum et demeritum de
quo merito dampnetur/ vel puniatur essencialiter/ sed lege
[illegible] primum vel penam de his recipiat/ Sexto quantum
ad premiorum constitutionem/ quia nunc in agentibus non videtur
et male operantibus/ vel statim videtur pena/ quia tale-
iam quod sancti et sancti viri quibus proveniunt multa
contraria [illegible] et sunt iniqui et peccatores/ quia
[illegible]/ quia [illegible] habeat/ et hic [illegible] congruit
quia [illegible] de nostro statu [illegible] quod malos
[illegible]/ sed [illegible] quod terrenas faciunt mala [illegible] par-
ticularia/ sed tunc velint vel nolint mali recipient penam
et boni gloriam/ et ita quod tunc erit omnino manifestum
propter regne per gloriam premiorum quantum ad bonorum gloriam/ et
malorum penam/ quod nunc est occultum/ Tercio est manifesta
quantum ad [illegible] differentiam/ quia in regno Christi mortis
et non [illegible]/ [illegible] constat mortem et vitam quia/ Christus
autem qui tunc regnabit vita est/ Io teste ait ego sum
via vita et veritas/ igitur in suo regno non erit
mors/ quia et apostolus/ ad Corinthios [illegible] novissima autem
inimica destruetur mors/ Ad quartum dubium dicendum
quod adveniente Christi regno dei alia regna/ angelis
demonibus et hominibus cessabunt/ et non cessabunt/ Cessabunt
quidem ab exercitio tamen officiorum/ quia angeli non
plus respondebunt homines vel agent custodiam/ vel ministeria
[illegible] civitates et provincias/ vel mutabunt aliquam
iusticia nova/ vel docebunt superiores inferiores sicut nunc
faciunt/ Nec demones amplius impugnabunt homines/ [illegible]
pace data omnibus/ vel [illegible] remanebit aliquo placito
quamvis nunc unum [illegible] opprimat/ vel [illegible]/ aut quod unus
alium [illegible]/ vel [illegible]/ ita quod aliquis posset [illegible]
principem/ vel ducem/ vel prelato [illegible]/ quia tunc clarum et evi-
dens erit/ quod ipsi non habuerunt talia officia/ nisi ordinat[ione]
[illegible] erit/ quod ipsi [illegible] adeo/ et omnibus est manifestissimum tunc [illegible]
[illegible]/ et [illegible] omnia esse [illegible] [illegible] quantum
ad malos/ et voluntate quantum ad bonos/ et manifestum
est quod ipse [illegible] non [illegible] [illegible]
dicata [illegible] et placito/ Sed quantum ad [illegible]
[illegible] et quantum ad [illegible] [illegible]
unit

et platones remanebunt / quia aliqui angeli demonibus
et hominibus erunt perspicatiore et intellectus perspicaciore vel simpliciore
non sed hoc si ita vigentes intellectu sunt naturaliter duos et defectus
sunt naturales spirituales. Et hominibus et distinctio naturalium permanebit
post ea in regno aequitate / similiter aliqui angeli et
homines beati habebunt aliorum maiorem gloriam et maius
premium / sed habuerunt maiorem graciam et gloriam et summam
maiorem vitam. Ad quartum dicendum quod terminatio finalis medio
erit utique universalis regnum Angelorum. Et quod exigit propter quatuor bonos
quantum ad quatuor / primo quantum ad illuminationem cognitionum
quia non amplius unum homo docebit / vel illuminabit alium dicimus
et de humanis rebus / sed ipse deus docebit et illuminabit communiter
omnes / quia omnes erunt docibiles deo / et omnes diversa
tenentia cognoscet deum a minimo usque ad maximum / Secundo
quantum ad repletionem bonorum / quia nunc deus replet unum
uno bono / et alium alio / sed sapientia Salomonem et fortem
Sampsonem / sed tunc illi beati habebunt omnia bona / et sic
per singula omnia bona et omnia singulis / et omnia erunt communia. Tercio
ut affluentia omnium bonorum / nunc enim quantumcumque aliquis
sit habundantes divitiae / non tamen removet omnem indigenciam
et faciat esse omnem depulsum. Quarto ut
remotionem omnium malorum. Nunc enim sancti inperfecti sed multis
aliis multa patiuntur / quia omnia vitia malorum eliminata et
bonorum / sed tunc erunt universalis separatio bonorum a malis
ad scriptura dominum uterque per regnum dei sit petendum respondetur
Alexander de Halis in iiij parte sive summe / quod regnum
dei multipliciter accipitur / de cum ceteris multitudinibus / quia regnum
ait xiij mittet filius hominis angelos suos / et colliget
de regno eius omnia scandala. Secundo de ecclesia triumphante
ait viij veniet et recumbet cum Abraham ysaac et
iacob in regno celorum. Et in ecclesia triumphanti. Tercio
gratia secundo luce xvij Regnum dei intra vos est. Quarto dicitur gloria
spiritualis ait xxv percipite regnum dei quod vobis paratum est ab
origine mundi. Quinto dicitur intellectus scripture / ait xxi / auferet
a vobis regnum dei / et dabitur genti facienti fructus
eius. Sexto dicitur locus premii ait xiij fulgebunt iusti sicut
sol in regno patris eorum. Septimo Christus ipse dicitur regnum
dei luce xi si in digito dei eicio demonia profecto
pervenit in vos regnum dei. Ut ergo hic petamus
petitur vel veniret militantis ecclesia / adveniat / triumphantis
ut fiat triumphans et non petimus ut regnum eius
veniat / sed ut adveniat. Et sic sit sanctorum etc. Regnum
tuum adveniat id est regnum gracie in nobis
per fidem veniat ad regnum quod in nobis regnabit
per speciem id est regnum fidei / ad regnum cuius status fidei gracia
hec est vita eterna / ut cognoscant te Ioh xvij vel
adveniat regnum id est intellectus sacre scripture / quia videamus
tunc status ad intellectum quod videbimus tunc re et liber
unde per apostolus xiij videmus per speculum et in enigmate sacre scripture
tunc videbimus facie ad faciem

Adveniat regnum

De ultimo dubio utrum an adventum regni petamus a deo etc. dicit alexander de hales in summa parte 4 ut est patens quod regnum dominatae est sub potestate Exodi xv° Dominus regnabit in eternum et ultra. Et hugo dicit Adveniat regnum dei triplex scilicet potentie regnum sapientie et regnum leticie. veniat ergo regnum potentie ad nos debiles et infirmos roborandos veniat regnum sapientie ad nos desperatos et fatuos illuminandos veniat regnum leticie ad nos flebiles et afflictos consolandos. Secundo dicitur quod hic adventum regni petimus a deo ut non est potens sed ut est sapiens et bonus. et regnum potentie quia non deficit regnum de quo non sufficit determinat potentiam sed et sapientiam et bonitatem principaliter hic et quod primum in ratione regni de potestate unde Dionysius de divinis nominibus Regnum est distributio omnium terminum et ornatus legis et ordinis in qua diffinitione notatur iiii quod esse regni determinat scilicet potestas cum dicit distributio omnium terminum sapientia cum dicit ornatus legis bonitas cum dicit ordinis. Distributio idest omnium terminum dicit limitationem ponere existentium in regno. Istud idest est potestate regni ponere existentibus terminum quantum ad potentiam ut non faciant quod absolute possent sed quod a regno ut a rege illud permittitur unde Seneca epistola iiii Rex super omnia praecellit et donatur corporum et omne genus superest illud faciant si decernit omnia attendunt et dicit in unitate [illegible] et de plebe et virtutes eius obediunt. ornatus legis sapientiam dicit leges idest regni indicia regni determinant praeliberorum unde Proverbiorum viii per me principes imperant et potentes decernunt iustitiam. 4 dico ordinis bonitatem determinat quod protectionem et gubernationem subditorum a rege. Horum autem hic regni esse determinat primum ipso est potestas ut idest esset auctoritas potestate ut legibus fieret indicium ut ordo regiminis ut tuitionem observare. primo ergo respicit regnum potentiam et petitio adventus regni est ab ipso potente etc. Haec lectura alberti

Adveniat regnum tuum. Regnum dei sicut in aliis operibus saepe diximus [illegible] aliud est quod efficit et confirmata potestas iustitie divine [illegible] quam nobis et in tota ecclesia regnat deus quod iste regnum et a tullio et a platone et a [illegible] quod faciunt distributio [illegible] regnum est omnis finis legis et ordinis distributio [illegible] ad regnum pertinentibus. hic enim regnum perficiunt et constituit urbanitates omnis et omnia regna quae bona [illegible] et finis intente a legislatoribus et observatoribus legis ~~[illegible]~~ perficit et officiorum quibus [illegible] distribuant. habent regnum tribus perficit scilicet essentialibus sunt substantialibus virtutibus et operationibus. essentialia regno et rege sunt ea que regem faciunt et regnum ~~et~~ decorem perficiunt ut ipso sit bona [illegible] unum et ut iustitia habeant [illegible] omnia quae sicut ipse est principium et causa omnis motus et operationis corporis sic in anima

iusticia sit purpura et causa omnium motuum et operacionum
suarum et [illegible] alias [illegible] sentiat operantes
et in signum huius datur regi corona. Sap. v. accipiet
regnum decoris et dyadema speciei de manu domini. Secundo
est [illegible] et iusticie radiant [illegible] regis de quo
dicitur Hest. i. [illegible] qui [illegible] rex [illegible]
sapientes scientes leges et iura maiorum et horum consilio cuncta
faciebat. Et in signum huius regi datur purpura. Unde dicit
dixit rex optimus Job xxix. Iusticia indutus sum et vestivi
me sicut vestimento. Tercium quod efficit regem est tran-
quillitas [illegible] et tranquillitate. In signum huius datur
regi tronus et sceptrum. Tronus quidem [illegible]
qua sequitur omne iudicium. Sceptrum [illegible]
aliud sit nisi [illegible] iusticie et [illegible] iusticie [illegible]
dirigat. Datur sceptrum in signum huius directionis [illegible]
[illegible] et virga directionis virga regni tui.
Quintum [illegible] regis est in regis affectu. Secundum est regnum in
intellectu. Tercium est regnum in effectu. Hoc est [illegible] in rege
regni substancia et perfectio. Virtus autem regni consistit
in tribus [illegible] consistit [illegible] inclinabilis
ad stabilitatem et [illegible] et [illegible] illius et signum
dantur et ordinantur regi proceres [illegible]
[illegible] ad [illegible] inclinabiles [illegible] in alcius [illegible]
iusticie consistens. Ysa. xxxiii. Qui ambu-
lat in iusticiis et loquitur veritatem qui proicit avariciam
ex calumpnia et excutit manus suas ab omni munere. Qui
obturat aures suas ne audiat sanguinem. Qui claudit
oculos suos ne videat malum. Iste in excelsis habitabit
[illegible] sit. Qui [illegible] in altis sedibus circa
regem sedentes [illegible] destruunt.
Tercium [illegible] regis est [illegible]
[illegible] implenda decreta. Et ad hoc dantur regi
legiones et duces. Sicut dicitur ii Reg. xx. Egressi sunt [illegible]
cum Ioab viri sui et cerethi et pheleti legiones et omnes
robusti ad persequendum Siba. Cerethi enim interpretantur [illegible]
[illegible] qui bonos a malis defendebant. Pheleti
autem [illegible] occidentes qui latrones et malos
regnum invadentes occidebant. Et tales legiones [illegible]
[illegible] stabilita
[illegible] et regum. Tercium quod [illegible] regni regat
[illegible] qui [illegible] sua libera voluntate [illegible]
et [illegible] malos intra regnum [illegible] puniendo ut
[illegible] bonus [illegible] regnum [illegible] Ro. xiii. vis
non timere potestatem bonum fac. Si autem malum feceris time non
enim sine causa gladium portat vindex enim est qui
malum agit. Effectus autem regni consistit in tribus
quorum primum ut opus omne publicum lege regatur et ad hoc
[illegible] sunt [illegible] qui [illegible] consules et dicebant [illegible]
[illegible] precepta [illegible] sit [illegible]
et [illegible] qui [illegible] Secundum
est ut omnes [illegible] consilio sapientum [illegible]
et ad hoc dantur consiliarii sicut fuit apud David
i Par. xv. [illegible] Sapientes
consiliarii [illegible] iusticie. Tercium autem
est ut omnis [illegible] et [illegible] et sic
ad [illegible] vitam [illegible] modo [illegible] ordinet
[illegible] hereditabunt
terram. Terra plantacionis mee opus manuum mearum ad
glorificandum. Hec est regnum dei perfectum et tales describendo
ordinata iusticie et virtutis [illegible] sicut sciunt omnes
qui in urbanitatibus [illegible] Sic ergo iusticia

nos amet si rex iustitie ... dum illuxerit / Si tyrannice
in nos in dextra dei resederunt / Si opera dei alta exponi-
nabis et nobis se inscribebat et in corde describebat amor
voluntas et caritas / se liberat servitute absque errore et furore
quecumque voluntati dei non conveniunt et repressum
et punitum / et id quod convenit legi dei liberum et expeditum
adhuc / Si omnia nostra opera lege dei mensurata sunt et
... / si omnia ad quoslibet terminata dei ducta vita / Si omnia
nostra subiecta et informata ad beatitudinem divinam or-
dinata / tunc procerto advenit nobis regnum dei quia
ipse nobis in nobis perfecte regnat / Et hoc est quod dicitur / Luc
xvii regnum dei intra vos est / Math xii Si in digito dei
eicio demonia regnare demum in hominibus impedimenta
perfecte proveniunt in nobis regnum dei / Math iiii agite pe-
nitentiam contra regnum in vobis puniendo appropinqua-
vit enim regnum celorum / Rom xiiii non regnum dei esca et potus
sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto / Apoc v fecisti
nos deo nostro regnum

Fiat voluntas tua / Hec ponitur tertia petitio in qua salvator
docet nos facere in terra voluntatem suam / sicut eam faciunt angeli
et sancti celestes / Unde beatus Thomas / Fiat voluntas tua etc
i. sicut in celo i. in civibus celi / sic in civibus terre / hoc est sicut angeli
conformant voluntatem suam voluntati divine / sic faciant homines
in terris existentes habitatores / Et angeli in illo bea-
titudinis regno vitam beatam perfecte consequuntur / sic nunc in celestes
angelos nos per illam petitionem qua dicimus adveniat
regnum tuum / fiat voluntas tua i. sicut in angelis quia sicut in eis
voluntas tua sit / ut te perfruantur nullo errore obnubila-
te eorum sapientia / nulla miseria impediente eorum beatitudinem
/ ita fiat in sanctis tuis qui sunt in terra et ecclesia quantum ad eorum
pertinet sicut sic / Crisostomus / Fiat voluntas etc / quasi diceret
presta nobis domine conversationem imitari celestem quatenus
quemadmodum tu vis nos etiam velimus / Hugo quod vita humana
spem reparationis similem promisit esse vite angelice / conse-
quens est et vitam [illegible] ad vitam quam promovemus precatur
[illegible] possunt in terrenis vinctis carnaliter non vivamus / Et gemina
ideo / Crisostomus / Ista est optima gratia quam in priori petitione
docuit regnum celeste concupiscere dicens Adveniat regnum tuum etc / Sed
antequam ad illud regnum perveniamus ipsam terram nobis facere celum
dicens fiat voluntas tua etc / Et hec petitio tertia re-
nat [illegible] / Crisostomus / [illegible]
dicens docuit concupiscere celestia dicendo Adveniat regnum
antequam ad celum perveniamus in ipsa terra [illegible] facere celum

Per hoc quod dicit fiat voluntas tua sicut etc. ostenditur quod sicut ante adventum regni
petimus eius voluntati totaliter conformem. Ideo vero tertia pe-
titio sequitur secundam. Et vero quia voluntatem dei meris viribus perficere
non valemus teste apostolo Ro. 7 velle quidem adiacet
mihi, perficere autem non invenio bonum. Ideo petimus a deo quatenus
ipse nobis det gratiam, ut sic voluntas sua perfecte fiat ab
hominibus et sicut in celo, ita fiat a nobis qui sumus in terra.
Et hoc petendum hec petitio in illo fiat voluntas tua
que secundum Augustinum in libro de sermone domini in monte potest intelligi
ut per celum intelligantur angeli, et per terram sancti homines. Et
tunc est sensus: sicut in angelis voluntas tua fit, ut te per-
fruantur nullo errore obnubilante eorum sapientiam, nulla
miseria impediente eorum beatitudinem, ita fiat in sanctis
tuis qui de terra sunt et de terra facti sunt quantum ad corpus. Et
hec expositio est conveniens peccatoribus quia ut dicit Augustinus in
illo beatitudinis regno vita beata perficietur in sanctis, sicut nunc
perficitur in celestibus angelis quibus similes erimus in celis.
Et ideo salvator post petitionem secundam videlicet adveniat regnum tuum
mox subiungit tertiam, scilicet fiat voluntas dei in terra sicut
in celo. Secundo per celum intelligi possunt iusti, per terram vero peccatores,
et tunc est sensus: fiat voluntas tua etc., id est ut sicut iusti et sancti
faciunt voluntatem dei observando precepta eius, ita pec-
catores faciant peccatores qui convertantur et impleant dei man-
data, quia implendo faciunt voluntatem dei, sicut ipse salvator
dixit ait: meus cibus est ut faciam voluntatem patris
mei qui in celo est. Tertio per celum intelligi anima ut spiritus
iustorum que delectantur in lege dei. Et ei concordi-
ter servire. Per terram vero intelligitur corpus nostrum. Petimus
ergo ut sicut fit voluntas tua in celo, id est spiritu nostro
que delectantur in lege dei, ita corruptibile hoc
corpus induat incorruptionem et mortale immortalitatem,
ut sic absque ulla repugnantia obediat anime ut perfecte fiat
voluntas dei sicut fit per spiritum. Quarto per celum intelli-
gitur Christus sponsus, et per terram intelligitur sponsa ecclesia. Et
meritis quia sicut terra fecundatur celo, sic ecclesia fecundatur Christo.
Et tunc est sensus quod sicut fiat voluntas dei in terra, id est in tota
ecclesia, sicut facta est in celo, id est Christo, qui dixit Joh. 6: Non
veni facere voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit
me. Et orando ait: verumptamen quod ad primum non mea
sed tua voluntas fiat. Et Cyprianus exponens
orationem dominicam dicit: voluntas dei est quam Christus fecit et
docuit, humilitas in conversatione, stabilitas in fide.

modestia confectus / et molestias / iniusta in operibus suis / in
motibus disciplina / iniuriam facere nec nosse / et facta posse
tollerare / fratrum pacem tenere / deum toto corde diligere / amare
de illo quod pater est / timere quod deus est / christo nichil preponere / quia nec
nobis quicquam ille preposuit / caritati eius inseparabiliter adherere
/ cruci eius fortiter et confidenter assistere / et cum nomine certamen est
corporis / in sermone constanciam quam confitemur / et in operatione fi-
duciam qua contendimus / et in morte pacienciam qua coronamur
/ hoc est coheredem christi esse velle / hoc est preceptum dei facere / hoc
est voluntatem patris implere / Tercio vel sic intelligitur fiat
id est da nobis graciam tuam ut tuam voluntatem faciamus
/ operamur cum fit voluntas dei in nobis et a nobis / Sicut
decet ut voluntas dei sic fit sicut sibi placuit quarto
Math. xxvi. Luc. xxii non mea voluntas mea fiat / sed
oramus ut libertas arbitrii nostri asserere operamur sue
voluntati / Vel oramus ut sicut preceptis obedimus / quia
qui obedit preceptis dei / facit voluntatem eius / quia preceptum
est voluntas dei sed signum / Sicut in celo et in terra / id est sicut
a beatis fit / sic fiat ab hominibus [illegible] in celo
sicut in [illegible] [illegible] divine id est conformes voluntati
sue adeo non possunt declinare a voluntate divina
sed nos viatores qui non sumus sic sancti [illegible] dei
petimus ut divina gracia hoc supleat in nobis te-
nendo voluntatem nostram in conformitate adsua in
operibus nostris / sic conformatur illi de quo dicit / Roma.
Sancto / fiat voluntas tua in morte conformate
quia per eum hoc totaliter stetit sic voluntate divine. Vnde
Salvator ait xxvi. iminente sua passione dixit
[illegible] [illegible] / Sciendum quod voluntas dei
fit a nobis quando divina mandata dei observamus
Michee vi.o iudicabo tibi o homo quid sit bonum et
quid deus requirit a te / facere iudicium et diligere
misericordiam / et solicitum ambulare coram deo tuo [illegible]
dicit in [illegible] / ideo omnia mandata divina [illegible] diuine
sunt [illegible] operari / Tercio voluntas dei in nobis
est [illegible] quarto quod ipse a nobis fieri vult in quantum vult
[illegible] dei peccatorum quarum conversionem / sanctificacionem / sancti-
ficatorum glorificacionem / De primo Ezechiel xviii
Nolo mortem peccatoris sed ut convertatur et vivat / De secundo
i Thessalonicenses iiii hec est voluntas dei sanctificacio vestra
De tercio Ioh. vi.o hec est voluntas patris mei qui misit
me

ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam
eternam. Tertia exposicio de voluntate in nobis petimus dicendo
fiat voluntas tua etc. Iste vero particula sicut in celo et in terra
sic exponitur tripliciter / ut respondeat triplici voluntati dei. Primo
per celum boni intelliguntur per terram vero peccatores. Et hec respondet
voluntati prime divine scilicet ut sicut iustis sic voluntas sit in iustis ita
fiat et in peccatoribus ut adtingant gloriam eternam illud [illegible] ad
vesperam [illegible]. Secundo particula intelligitur spiritus, per terram vero
caro. Et hec respondet secunde voluntati dei / ut sicut spiritui sic voluntas
tua sit in spiritu / quod non resistat / ita fiat et in corpore ut non resistat
spiritui et [illegible] ut [illegible] cum [illegible] deo [illegible]
sicut quod ad Romanos vii de [illegible] legi dei car-
ne autem legi peccati. Item [illegible] Condelector legi dei secundum interiorem
hominem / video autem aliam legem in membris meis. Et secundum hoc
petimus hic ut caro non resistat spiritui nec rebellet ut
si resistet quod non prevaleat quod pertinet ad purificacionem
hominis. Tertio ut per celum intelligantur [illegible] et angeli
et sic in celo / per terram vero homines degentes in terra. Et hec
exposicio correspondet tercie voluntati dei / et est sensus sicut volun-
tas tua sit ab angelis et beatis in celo quia voluntati tue se
conformant / ita et in nobis hominibus in terra ut voluntati tue
[illegible] quod et nos tue voluntati perfecte conformemur.
Et hec triplex exposicio [illegible] ob [illegible] in [illegible] de [illegible]
dominum [illegible] hanc peticionem [illegible] quod fiat voluntas
tua scilicet in peccatorum conversione / in iustorum sanctificacione / in sanctifica-
torum glorificacione. Sicut in celo et in terra sicut in iustis ita et
in peccatoribus sicut in spiritu ita et in carne / sicut in angelis ita et in hominibus.
Et [illegible] exposicionem [illegible] exempla sicut in celo et in terra [illegible]
super omnes tres peticiones premissas [illegible] / [illegible] non
tamen sicut in celo et in terra ad [illegible] quod hee tres peticiones
perfecte complebuntur in vita futura sed in hac vita complentur
imperfecte secundum modum nobis possibilem / petimus ergo in hiis tribus
peticionibus ut illa que in eis petimus et hoc secundum modum nobis
possibilem nobis donentur / et illuc perveniamus ubi perfecte
complebuntur. Et secundum [illegible] hee tres peticiones complentur
in vita futura / [illegible] vero sequentes pertinent ad necessitatem
vite presentis. Sed dubitaret [illegible] cum predictas tres peti-
ciones tamen in [illegible] [illegible] nobis / ut scilicet
[illegible] in nobis ad [illegible] nobis [illegible] fiat voluntas
tua in nobis / [illegible] salvator hoc non expressit [illegible]
et [illegible] / Ad hanc dubitacionem respondet Crisostomus et

Videlicet neque quia caute locutus est, non dixit pater sanctificatur nomen
tuum in nobis. Adveniat regnum tuum super nos. Fiat volun-
tas tua in nobis. Nec iterum dixit sanctificemus nomen tuum, susci-
piamus regnum tuum, efficiamus voluntatem tuam. Ne hoc
aut dei tantum aut hominis tantum esse videatur, sed medie dixit.
Medie dixit, id est communiter. Nam per hoc nos possumus facere bonum
quod habuimus adiutorium dei, et non deus operatur in homine quod homo
voluerit. Hec Crisostomus. Ex hac petitione concluditur quanta
sit invidia maioris divine voluntati contraria. Nam dei volun-
tati placet bonum hominis et malum displicet. Invidus autem
econtrario placet malum alterius et bonum displicet. Dei est
bonitas tanta quod etiam de malo bonum facit. Contra invidi
autem malicia tanta est quod de bono malum elicit. Est autem
invidia etiam angelis dura communi felicitate. Et hec
hic nomine felicitatis intelligitur prosperitas omnium in bono
sive temporali sive spirituali, [illegible] felicitas attendit penes
bonum spirituale. Bonum autem eternum spirituale est triplex in
triplici voluntate dei, quod ipse bonum nostrum vult, scilicet bonum

3x bonum

gracie, bonum sanctificationis et bonum glorificationis. Hoc
triplex bonum invidus vellet auferre proximo si posset,
immo [illegible] fontem totius boni vellet eius obstruere, quod figura-
tum est Genesis xxvi, ubi legitur quod invidentes Philistini
omnes puteos obstruxerunt, sed in videlicet quod per Philisteos intel-
liguntur vellet omnes obstruere puteos de quibus aliquis haurire
posset, et ipsos post fontes exsiccaret. Introducitur autem
pro hac [illegible] virtutibus caritas, cum est divine voluntatis hominum
conformitas. Iohannis xiiii. Qui diligit me sermonem meum
servabit. Nec mirum si [illegible] nichil facit amor
nisi velle ut dicit Vm Ethicorum. Quanto magis ca-
ritas que est virtus divina hominis voluntatem hominis divine
voluntati conformet, que ipsa cum divinus transfert amantem
in amatum, quod intelligitur cum conformitate affectuum
et voluntatis impletur. Aut voluntas in nobis per caritatem
triplici [illegible] adimplere voluntates dei super dictas
per caritatem, scilicet ad deum [illegible] [illegible] vel sancti-
ficatorum, a deo coronati glorificatorum. De primo [illegible]
[illegible] Abraham ex [illegible] caritate. De 2o Iohannis xiiii
Si quis diligit me sermonem meum servabit et pater meus diligit eum et
ad eum veniemus, et apostolus [illegible] angelis caritas nos
separat a mundo. Et ipsa nos unit deo [illegible] de pa-
[illegible] quod prefert [illegible] accipiat coronam vite [illegible]

Et resistat [illegible] non solum petit sed custodit a furtibus [illegible] suasit eam regi [illegible] ut eleemosinis peccata sua redimeret [illegible] Daniel iiij [illegible] misereri pauperi [illegible] Unde [illegible]
certius hoc habet quam quod pauperi erogaverit ut enim [illegible] in quodam sermone [illegible]
petrina que in dextera pauperis collocata habet [illegible] talis nummus [illegible] extorqueat
[illegible] non latro aufert non fur nocturnus diripiat non sub fugam meditatus [illegible]
[illegible] est tuta [illegible] salua Et petrus [illegible] et omnis pauperis [illegible] gazophilacium
[illegible] acceperit [illegible] accepto [illegible] et [illegible] pauperi [illegible] et acceperis [illegible]

De donis introductum donum consilij [illegible] quarto [illegible] consilij postula
quo ipsa dei voluntas [illegible] ut ipsa nobis impleatur [illegible] Donum
[illegible] consilij hoc dicitur [illegible] consilio a deo accepto [illegible] atque
humana ratio non sufficit [illegible] prudentia et virtutes [illegible]
hoc sufficiat [illegible] humana [illegible]
[illegible] petimus a deo consilium ut ipse suam
voluntatem [illegible] et nobis eam [illegible] donat ita quod donum consilij
facit nos implere [illegible] voluntatem dei [illegible] Nam per donum
consilij [illegible] gratia [illegible] gloria [illegible] premie
[illegible] audite consilium domini Et [illegible] Ecce ego suscitabo
super Babilonem et super habitatores eius qui cor suum
levaverunt [illegible] quasi ventum pestilentem Et mittam in
Babilonem ventilatores et ventilabunt eam Babilon interpretatur
confusio et significat [illegible] peccatorem [illegible] habitatores
[illegible] pestilentem [illegible] peccatorum [illegible]
ventilatores [illegible] et penalitatum [illegible] peccatores ventilat ut [illegible] peccatorum
[illegible] et [illegible] simul [illegible]
[illegible] sapientia [illegible] fons vite
[illegible] donum [illegible] consilij [illegible] fons vite [illegible]
[illegible] et gloria in futuro [illegible] apud te est fons
vite [illegible] beatitudo [illegible] que
[illegible] donum consilij [illegible]
in [illegible] misericordibus [illegible]
[illegible] dimitte [illegible] et
dare [illegible] misericordibus [illegible] voluntas dei
[illegible] Nam misericordibus [illegible] dimittitur gratia [illegible]
et beatitudo [illegible] contingit [illegible]
ita elemosina [illegible] peccatum [illegible] Johannes
hoc [illegible] predicat [illegible] iniquitatis [illegible] est [illegible]
gratia [illegible] misericordie pauperum [illegible]
erit Et [illegible] misericordes [illegible] premio [illegible]
[illegible] ipsi misericordiam consequentur [illegible]
est [illegible] ut [illegible] a deo [illegible]
De fructibus et introductum [illegible] caritas bonitas
et benignitas [illegible] caritas [illegible] correspondentia
et adaptationem [illegible] caritati
bonitas [illegible] bonam voluntatem faciendo [illegible]
[illegible] conformitate voluntatis divine [illegible] fiat
voluntas tua [illegible] ut [illegible] et [illegible] diligamus
[illegible] et [illegible] voluntate [illegible]
[illegible] voluntati [illegible] conformemus benignitas et

[illegible] donum consilij [illegible] in statum [illegible] et [illegible]
[illegible] pauperi ut [illegible] et quod a te non [illegible] pauperi [illegible] alter Et [illegible] elemosina [illegible] voluit [illegible] gratiam [illegible] peccatorum [illegible] porte celi [illegible] et regnum [illegible] in regnum [illegible] Est [illegible] nos deos faciens [illegible] te [illegible] misericordiam [illegible] habet [illegible] et hinc est quod [illegible] vitas [illegible] elemosina et [illegible] Et [illegible] quo [illegible] thesaurum [illegible] elemosina [illegible] et a morte liberat et non patitur animam ire ad tenebras

[illegible] Unde [illegible] Dum [illegible] et mediam [illegible] plagam deo qua virtutem qui [illegible]
[illegible] vitam et [illegible] Et [illegible] misericordem [illegible] vidi malos fine mori [illegible]
[illegible] patiatur [illegible] sola est comes defunctorum ut [illegible] angeli et [illegible]
Et [illegible] Clemencia [illegible] vitam quod pietas ad omnia valet ut [illegible] Theologi

qua quis voluntatem dei servienti desiderio implere satagit
Inter hec duo differunt quia bonitas magis importat effectum
voluntatis / benignitas operum opus / Et est benignus
quasi bonus igneus amoris fervore fervens ad benefaciendum
Circa hanc petitionem oritur aliqua dubitatio Primo
de istis quatuor opportunitatibus augustini que sit melior Alia Secundo
orans quocienscumque dicit fiat voluntas tua / si fiat vo-
luntas tua / Tercia utrum orans quocienscumque dicit fiat voluntas
tua in nobis / sicut in celo et in terra Quarta utrum ex precepto tene-
teamur velle quod deus vult Quinta utrum teneamur
velle sicut ipse vult / et videre que ipse vult Respondeo Ad primum
dicendum quod deus in angelis quatuor vult declarare / primo beatitudinis con-
dicionem / quia ad hoc sicut deus fecit homines ut beatitudinem
consequantur / Unde dicit augustinus super illo verbo [illegible] vanitati confitentur
[illegible] omnes [illegible] homines / quod in vanum filij conditi sunt nisi
per christum resuscitarentur et beatificarentur Ista autem beatitudo in
sanctis angelis iam est effecta in hominibus vero perficienda / Ideo
orans in primo modo respondendi / ipse sit voluntas dei
iam effecta est in angelis in celo / ita efficiatur in terra in
hominibus Secundo vult declarare preceptorum observacionem / quibus
ad beatitudinem pervenitur / Sicut [illegible] si vis ad vitam
ingredi / serva mandata / que celestes implent et observant
per iustos homines / et peccatores tamen non observant / sed potius [illegible]
observare sed quandoque [illegible] / Et sic orans per
secundum modum respondendi / ut sic voluntas dei fit in celo id est
in iustis in observacione mandatorum / ita fiat in terra id est in
peccatoribus per [illegible] Tercio vult deus declarare primi
eius status restitucionem / Fecit enim deus hominem primo
statu sine ulla resistencia carnis ad animam / itaque
non poterat in anima aliquid insurgere contra deum / nec in corpore
contra animam / Sed per modum [illegible] peccati pugnam et resistenciam
sentit homo in se / quia caro concupiscit adversus spiritum
et spiritus adversus carnem / Quam pugnam in presenti vita homo vincere
non potest sed in futuro restituetur ad primum statum / quia corpus
animale resurget spirituale / ut perfecte caro subdita anime
multo magis quam fuisset in primo statu Et sic orans per
tercium modum respondendi / ut fiat voluntas dei sicut in celo
id est in spiritu nostro qui condelectatur legi dei / sic fiat in terra
id est in corpore nostro / ad nullam resistenciam habeat ad spiritum sicut
fuit in statu innocencie in qua fuit caro [illegible]
[illegible] et anima nullam rebellionem et repugnanciam [illegible]
carne sentiret et spiritualitates / quamdiu enim anima subdita
fuit deo / corpus ita subiectum fuit anime / ut nullam corrup-
cionem mortis seu infirmitatis et penalitatis sentiret
Et racio beati thome circa [illegible] peticionis
quia [illegible] anima erat medium inter deum et carnem deo
[illegible] inobediens rebellavit corpus et corpus eciam impu-
gnavit ad [illegible] Video aliam legem in membris meis
meis repugnantem legi mentis mee et [illegible] captivitatem
me ducentem / Hec est ergo voluntas dei ut homo restituatur
ad statum primum in quo nichil erit contradicens [illegible]
[illegible] Hec est voluntas dei sanctificacio
vestra ut abstineatis a fornicacione ut sciat unusquisque
vestrum suum vas possidere in sanctificacione et honore / Et hec
voluntas non potest impleri in presenti vita / sed implebitur
in resurreccione sanctorum quando resurgent corpora glorificata
et erunt incorruptibilia et nobilissima [illegible]
[illegible] in [illegible] Quinto vult
deus declarare [illegible] membris [illegible]

Nam caput omnium bonorum et angelorum est christus / qui sic
coniunctus suis membris scilicet per gratiam et per gloriam quod ergo
in facto / et sic orationi secundum aliquem modum correspondit ut
sicut fit voluntas in celo id est in christo capite nostro / sic fiat
in terra id est in tota ecclesia / Ista quasi sicut nunc fecundatur
terra per gratiam / ita perficiatur eius gloria / quod tunc fiat quando
copulabit sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam neque
rugam / Quintus sensus est / Auctoritas ista exponitur sic melior
pars quantum ad vitam eternam consecutos / sicut pars est melior
Quantum vero ad preceptorum observantiam quibus ad vitam per-
venitur / sicut secunda est melior / Quantum autem ad statum contem-
plationis optimi melior est terra / Sed quantum ad coniunctionem
membrorum copulationem perfectam / sicut meliore parte / Ad
secundam dubitationem est dicendum secundum crisostomum super mattheum qui dicit
… non … faciens voluntatem ut faciam vo-
luntatem tuam / Nec dei voluntatis impletio / ut boni
operis consecutio / et regni celestis consecutio dei videa-
tur esse / ut humanis … / Si enim deus posset facere volun-
tates suas / videretur esse totum dei / quod bonum facimus
ut celeste regnum consequamur / Si vero deus posset facere
voluntatem suam / videretur totum nostri liberi arbitrii / et
utrumque est falsum / est ergo … nos / nolens enim
cooperantibus nobis … iustificationem et salvationem
non operatur nisi nobis volentibus et quantum in nobis est ad
… et augustinus super Johannem Qui fecit te sine
te / non iustificabit te sine te / Ergo sensus est
fiat voluntas tua sicut … in celo per gratiam tuam
adiuncto nostro … libero arbitrio / et vere istorum
in adultis non sufficit ad salutem consequendam / et me-
ritoria actione concurrenda esse quod super illo Vos tre-
norum … nos domine ad te per gratiam / et
… quantum in nobis est … voluntatis arbi-
trio / Augustinus de … domini dixit … dictum
est fiat voluntas tua / et non faciens voluntatem tuam / que
non … oratoribus quasi deus vellet / …
… velle … velle sit immutabile sit eius
substantia Sed fiat voluntas tua que in illis fit
qui faciunt quod deus vult / et secundum voluntatem eius /

Ad tertiam questionem secundum crisostomum est dicendum quod salvator
hanc orationem pro toto orbe terrarum … iu-
bet fieri / Ideo non dixit fiat voluntas tua in me vel in vobis
aut in nobis fidelibus solum / sed ubique terrarum / ut solvatur
error / et plantetur veritas / expellatur malicia / et renovetur
virtus / et sic iam non differat celo a terra / Vult crisostomus
quod istam orationem iussit … fidelibus et infidelibus
Ideo non dicit fiat voluntas tua solum in nobis fidelibus
sed in celo et in terra / ac si diceret fiat per gratiam tuam ut infide-
les … convertantur ad fidem et faciant
voluntatem tuam sicut fit in celo et in … fidelibus / ita
ut iam non distat celum a terra / Et in hoc verbo augustinus destruit
errorem pellagianorum dicentium per solum liberum arbitrium nos
posse consequi fidem et alia dona spiritualia quantum ad con-
… quantum ad perfectum esse indigemus adiutorio

et gratia quae si ita esset, non esset necessarium orare pro fidelibus
et infidelibus, ut fiunt infideles vel roborarentur in fide. Sed fides capient finem
ex quo principium et libero arbitrio initium fidei habere posset. Ad quar-
tum est dicendum quod Augustinus in dictis locis dumtaxat videtur loqui
de gratia dubitationis. Nam super illud habetur: ~~Absolute~~ Non adhuc
sunt in corde eorum, et quod cor eorum est detortum in illud
quod deus non vult. Et ideo super illo Johannis v° dicitur: deus voluerit
bonum lucrum quod faceremus. Et quod omne velle nostrum sit velle
divino debemus supponere. Tamen quantum Augustinus videtur dicere
in Enchiridion capitulo c° ij° d et. Et non de bona voluntate
sit homo velle aliquid quod deus non vult, sicut bonus filius bona voluntate
vult patrem suum vivere quem deus vult mori. Dicit etiam Johannes
Damascenus libro ij° capitulo ij° Et non de duplici est voluntas
in nobis, scilicet naturalis quae sequitur naturalem motum et illa quae est rationis
comparativa, ut commotiva, id est vicina. Et naturaliter movetur
naturali amore filius et non diligit patrem. Et quod aliter
habere non potest quam naturaliter, tali bona naturali voluntate potest homo ve-
lle quod deus sua bona voluntate non vult. Sicut dicit Augustinus de
bona voluntate bonus filius vellet patrem suum vivere quem deus
bona voluntate vult mori, ut dicitur bonus filius nolle
de tali voluntate aliud quam deus vult quod naturaliter vi-
vitur et dicitur. Alia est voluntas in nobis delibe-
rativa quae vult bonum apprehensum per rationem et ratione adhuc con-
siderationis medijs debitis et circumstantijs, quae voluntas est opor-
tuna et certa quae non fit in nostra potestate. Et quae in nostra potestate
sit, et est sub certa qua possumus velle et nolle. Et de qua
meretur et demeretur. Et de tali voluntate deliberativa
et electiva, si alicui esset notum quod deus vellet aliquid te-
neret illud velle, quod cognovit illud vellet quod si esset notum
deum velle deliberaret respectu dei et faceret contra deum et contra
voluntatem suam. Et deliberaret sic a bene a dei voluntate
in qua formaliter consistit omne peccatum. Unde tali voluntate si
alicui esset notum quod deus vellet eum patrem mori tenetur
velle. Et quamvis non tenetur gaudere tenetur tamen non
contristari vel contristari naturaliter, ut supra dictum est. Sed si a-
licui deus notum faceret quod deus eum vellet damnare
an teneretur illud velle. Dicendum est quod in ipso est velle
damnationem alicui esse notam sicut dicit Sanctus Thomas de Argentina et hanc
minime competere est deo ipso. Sed videtur esse
quod alicui revelaret eum damnari. Ergo quod posset dare per materia
desperationis de divina misericordia. Dico non est conveniens quod a-
licui revelatio fieret revelata contra damnatio. Sed tamen
alicui propter tenuem revelationem talis deberet tamen
revelationem putare esse a deo sed a demone

Vellet quia est bonus ponere in desperacionem. Vel si non posset
vincere talem temptacionem qua putaret talem revelacionem sibi factam
a deo, tunc non debet putare talem penam ultimate diffini-
tam sed magis comminatoriam, sicut dictum fuit Ninive [illegible]
adhuc xxxx dies et Ninive subvertetur. Et ideo talis ho-
mo tantum et melius deberet ordinare vitam suam, deo humiliter
supplicando continue et instanter usque in finem custodiat. Ut patet
Item quod deus absolute et simpliciter non vult dampnacionem
sed potius vult talem condicionem positam, scilicet si homo mortaliter peccaverit
et in peccato mortali mortuus fuerit. Unde deus non vult
nos talia velle cum volumus appetitu carnis sed naturaliter indicat
hec racio. Unde advertendum est quod cum deus vult aliquid condicionaliter
tunc conformiter vult oportere illam condicionem adiunctam illi, scilicet velle
[illegible] posita, quod deus vult sibi illam condicionem permane-
te tamen conformitate illius hoc ad voluntatem dei. Exempli gra-
tia dato quod aliquis habeat rectam voluntatem et sciat quod si mor-
taliter peccaverit deus vult auferre graciam ab eo, tunc ipse
debet velle oportere illam condicionem, puta debet velle non peccare
tunc sine difficultate sue voluntatis ad voluntatem divinam
scilicet velle quod deus graciam divinam non auferat. Ex dato
quod alicui notum esset deum eum velle dampnare, cum deus
iustus sit et non dampnat aliquem ad eternam penam nisi
culpa precedente. Culpam vero, que est divina offensa, vo-
luntate electiva nunquam homo debet velle, quia deus culpam
non vult ut voluntate principali, sed an [illegible] penam
debet homo velle. Et si sic deum velle, voluntate [illegible]
non tenetur ipsum velle, quia secundum magistrum consequenter naturaliter vult
esse bonum, et naturaliter refugit dampnacionem, sed voluntate
electiva puto quod si notum esset homini deum velle
malum pene sibi inesse, teneretur illud velle, quia tale
malum pene pro particulari conveniret forte bono universi
et bono gene [illegible] quod voluntate electiva conveniens est bono
universali. Ad quartam questionem dicendum est quod voluntas
nostra saltem pro statu isto est infirma et languida et ob-
liqua et difformis et tepida. Et ideo conformando se conformando
se voluntati divine que est iusta et recta, sana et fortis,
uniformis et pulchra. Unde dicit magister quod magnum impedi-
mentum est hoc velle esse sic eo quod non potest esse. Dicamus ergo
quod modicum diligimus [illegible] et [illegible] quia hic conformita-
te in volendo et conformitate in modo volendi. Ut si
deus vult me dare elemosinam et ego volo, ideo est confor-
mitas, tamen deus vult me dare propter gloriam suam, ideo si
ego volo propter vanam gloriam, conformitas est in volendo

cuius habet conformitatem utrique, ut si deus vult me esse ad
eternam et ego volo, et ipse vult propter gloriam suam et ego propter
non habeam conformitatem cuius tamen non sit contrarietatem ut si deus
vult me ex caritate subvenire proximo meo et ego similiter volo
subvenire, tamen non facio ex caritate propter [illegible] nulla
contrarietate mea cum dato quod nolim quod vult deus tamen volo
quod modum volendi deum cum [illegible] nulla diligunt deum propter
affectum consequens cum tamen dilectionem faciat eloqui non contra-
dicit, hinc ergo hoc quod velle quod deus vult ex caritate actuale
et habituale quod [illegible] dicit quod cum hoc peccat venia-
liter quod deus vult ex caritate habituale quamvis non
actuale ut patet tenetur non velle non contrario, quod eo
ipso quod quo vellet non contrario vellet in caritate et
dei mandata et peccaret mortaliter. Circa istam peti-
cionem tertiam moveo istam questionem. Q. Utrum divina

Q°

voluntas tam in celo quam in terra in omnibus effectus ~~effectus~~
suos sortiatur. Et quod non sit videtur arguit sic divina
voluntas in tempore non sic tam in celo quam in terra in omnibus
effectus suos sortitur. Sed voluntas divina est huiusmodi ergo
voluntas divina in celo et in terra in omnibus effectus suos sor-
titur [illegible] non sed [illegible] argumentum probatur de
[illegible] voluntas dei tempore non sit quod
[illegible] dictum prophete [illegible] voluit fecit in celo et
in terra [illegible] ad [illegible] nichil [illegible] ergo
[illegible] in loco [illegible] sic arguit
[illegible] divina admonet [illegible]
vult omnes homines salvos fieri [illegible] non omnes salvi
fiunt, sed plures dampnantur quam salvantur ergo videtur
quod voluntas dei non in omnibus sortiatur effectus quod est [illegible]
falsum. Nota [illegible] in primo libro [illegible] [illegible] sen-
tentiarum variis modis invenit loqui de voluntate dei.
Unde dicit [illegible] voluntas signi que per metaphoram
ubi supra [illegible] de voluntate dei [illegible] in [illegible]
[illegible] signa ire [illegible] dei [illegible] non sit in deo
[illegible] quo est actus. Alia est voluntas dei beneplaciti que
est immutabilis et hec in omnibus sortitur effectum secundum [illegible]
voluntatis [illegible] difficultates multas [illegible]
plane redduntur. Unde ut [illegible] ubi supra [illegible]
[illegible] diligenter distinguntur [illegible] ubi de
voluntate dei [illegible] [illegible] modo [illegible]
[illegible] beneplacito dei [illegible]

eius Magna enim adhibenda discrecio in cognicione divine
voluntatis. Quia ad beneplacitum dei est volumus eius Et signum
beneplaciti eius dei volumus eius Et videt ibidem doctor causas
dicit beneplacitum eius etiam est signum non beneplaciti
non eius Et concordat racio effectibus beneplaciti ipsius
et ipsa racio effectus ab illo non discordat sicut enim omne
quod beneplacitum vult fieri Et omne quod vult non fieri ne-
quaquam fit Non ita autem est de signis Nam precepit
deus multa ea fieri que non fiunt ut Abrahe immo-
lare filium suum Quam multa sunt prohibita et prohibita que
non cavent et consulit que non implent Et ideo
dicitur quod voluntas dei beneplaciti in omnibus sortitur suum
effectum non autem voluntas signi Et ideo quia voluntas divina
beneplaciti non est aliquod additum divine substancie nec non advenit
ei ut accidens subiecto nec ut actus potentie sed est ipsa met
essentia et substancia divina actus voluntatis dei ista consequentia
deus vult se intelligere vult se velle vult suum esse placet
sibi sua essentia sua substancia et bonitas Et ut deducit
beatus Thomas quod deus volendo se vult omnia que sunt in ipso
et per consequens volendo se vult omnia alia a se quia omnia
alia a deo preexistenti quodammodo sunt in ipso Et ideo dicitur
quod voluntas divina est causa omnium rerum Et ideo
cum deus omnia vult ideo tamen vult omnia sicut voluntati enim
eius quis resistet Rom. 9 Nec Et psalmista dicit omnia quecumque
voluit deus fecit in celo et in terra in mari et in omnibus
abissis quia ipse dixit et facta sunt mandavit et creata sunt
et quia deus volendo se finem vult omnia que sunt ad
finem ideo causando omnia ...tendunt ea ... sicut finis
... illud ... principium ... altissimus
Et ideo etiam dicitur quod deus creando res earum sunt
constitutiones ... enim esse rerum sicut etiam non esse divinam
volunt et fecit res esse cum sibi placuit ... rerum
in ... de volunte in ... pn ... ceta vide
... nonus ... divine voluntatis ... in ...
... ... sicut ... precepta prohibita consilium
permisso et operacio ... sufficit sunt ... de signis
divine voluntatis Nota est signum datum a natura dei datum
sic dei obligatorium aut non Si primo aut est obligatorium
ut quid fiat et hoc est preceptum aut datum ut quid non fiat
et hoc est prohibicio Si non obligatorium et tunc est consilium

Si vero signum natum sive naturale sit dei aut prohibitio et tunc est operatio aut per actum et tunc est permissio unde magister non vult per se ipsum malum quod sibi permittit sed bonum quod de malo sequitur est. Sed petrus de tharentasia super primo di. 47 Gregorius divine voluntatis ponit talem divisionem voluntas dei manifestatur aut facto aut verbo. Si facto hoc dupliciter aut directe scilicet ipso facto quod in nobis efficit aut indirecte scilicet facto alieno quod fieri in nobis permittit. Primum signum est impletio sive operatio. Secundum signum est permissio et est utrumque respectu rei que est in fieri. Si verbo aut quod verbo approbante aut verbo reprobante. Si primo modo aut quod approbante ut bonum necessarium sic est preceptum aut bonum utile sic est consilium. Si secundo sic est prohibitio. Et hec tria sunt respectu rei fiende. Dicit quod prima scilicet operatio et permissio sunt de presenti sed tria ultima scilicet preceptum prohibitio et consilium sunt de futuris hec ille.

Ratio nota 2a et 2m damascenum voluntas dei scilicet beneplaciti est duplex. Prima est antecedens qua vult omnes homines salvari in se ipsis. Alia est consequens qua non vult omnes homines sed solum predestinatos in patria. Vult enim omnes homines salvari [illegible] justus est homo sed non salvari iniustum [illegible] [illegible] sicut enim contingit aliquid simpliciter impletum quod nescit [illegible] sic simpliciter non [illegible] est et de velle. Hec autem divisio voluntatis accipitur non ex parte voluntatis sed ex parte voliti. Prima voluntas autem respicit ordinem nature in finem prout est a deo condita. Voluntas vero consequens respicit ordinem persone prout ex libero arbitrio suo vel alio in fine dispositus est. Ordo enim nature a deo solo institutus et ideo totus bonus est et ideo ad illum respiciendo deus vult salvari omnes homines. Sed est institutus sed ordo persone pertinet eciam in libero arbitrio in quo contingit malum et ideo secundum hunc ordinem non est iustum salvari omnes homines nec bonum justus enim est et bonum est salvari se disponentes sed non iustum est salvari contradicentes et inobedientes et ideo secundum hunc ordinem non vult salvari omnes homines. Pro vero harum denominationum scilicet voluntatis antecedentis et consequentis sunt ex comparatione ad prius et posterius ex parte [illegible]. Prima voluntas dei ad merita nostra sive ad presentiam meritorum prout apparet dicitur antecedens et tunc de actibus et omne obiectum est bonum debitum nature. Consequens et tunc de consequentibus et eius obiectum est bonum debitum ~~nature~~ persone. Et effectus voluntatis antecedentis est potentia ordinabilis ad salutem effectus vero voluntatis consequentis est accidentalis

salvat(ur) effectus volunt(atis) ant(equam) est ordo ne in fine [illegible]
[illegible] et precepta quia (scilicet) effectus volunt(atis) ant(equam) est or-
dinatio p(er)sone in finem p(er) [illegible] [illegible] dicit volunt(atis)
ponit petrus de tarentasio sup(er) [illegible] similitudine(m) exemplum in
rege iusto qui omnes homines regni sui salvare vult re-
[illegible] ad conformitatem [illegible] unde omnibus necessaria
salutis providet quantum in se est (scilicet) tamen vult malefac-
tores dampnare [illegible] [illegible] [illegible] talis [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] est [illegible] Et hic [illegible] ad 2m
[illegible] premissis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] constantino [illegible]
est causa p(er) voluntatem [illegible] (scilicet) duas partes [illegible]
q(uod) deus sit [illegible] omni constantino a [illegible] [illegible] q(uod) [illegible] est
causa p(er) voluntatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoritate et [illegible]
Autoritate [illegible] Et sine ipso factum est nichil (scilicet) [illegible] p(er) sic
[illegible] dei auctor est illorum [illegible] et [illegible]
constantino a [illegible] dei auctor est [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus in li(bro) [illegible] [illegible]
constantino [illegible] [illegible] [illegible] inquit [illegible] que [illegible] est auctor est
deus que [illegible] [illegible] bona [illegible] (scilicet) [illegible] parte [illegible]
omnium dei [illegible] [illegible] voluntatem [illegible] (scilicet) [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in deo [illegible] dicta [illegible] (scilicet) tres [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potentia scientia et volunt(as)
[illegible] [illegible] sola voluntas determinat [illegible] [illegible] scientia
illud operand(um) et sola movet et inclinat ad hoc vel ad
[illegible] potentia et scientia [illegible] [illegible] ad multa [illegible] operand(um)
unde voluntas sola [illegible] effectum indeterminate
tertia q(uod) scientia sunt [illegible] [illegible] [illegible] magis vo-
luntati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potentie et scientie
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mala non fiunt
dei voluntate [illegible] [illegible] [illegible] fieri dei auctore
deo volente [illegible] ut Augustinus li(bro) [illegible] in constantino
(scilicet) mala non fiunt deo auctore [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non fiunt deo volente
[illegible] [illegible] [illegible] deus non vult mala [illegible]
ea iuste fieri permittit [illegible] (scilicet) duas partes [illegible]
[illegible] q(uod) deus non vult mala illa [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] (scilicet) [illegible] [illegible] [illegible] mala [illegible] deus
iuste [illegible] permittit [illegible] q(uod) iustum [illegible] [illegible] ut liberum
arbitrium relinquatur sue libertati [illegible] (scilicet) non relinquit
sue libertati [illegible] [illegible] [illegible] permittet mala fieri [illegible]
iustum [illegible] ut permittat [illegible] mala fieri [illegible] [illegible]
Mala fieri non est bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
q(uod) mala fieri non [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de religione (scilicet) [illegible] [illegible] q(uod) [illegible] fieri sit bonum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Augustinus in Enchiridion [illegible] [illegible] [illegible] deus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum sit ullo modo sineret aliquid
mali in suis operibus nisi [illegible] adeo [illegible] et bonum
ut [illegible] [illegible] de malo [illegible] [illegible] [illegible]

Conclusio secunda licet omnes tenemur voluntatem nostram divine conformare [illegible] tamen tenemur [illegible] in forma volendi. Conclusio [illegible] duabus partibus prima probatur [illegible] tenemur voluntatem nostram divine conformare [illegible] quia [illegible] tenemur deo obedire, ergo voluntatem suam divine conformare. Secunda pars probatur [illegible] non tenemur [illegible] conformare in forma volendi [illegible] quia nullus tenetur nisi ad id quod est in potestate sua. Sed caritas que est forma volendi est in potestate dantis. Et [illegible] quia [illegible] honorando parentes [illegible] pietate non peccat, ergo non tenetur honorare ex caritate. Corollarium primum [illegible] non tenemur [illegible] voluntatem nostram in volito divine conformare, probatur, nullus tenetur velle quod nescit. Sed frequenter nescimus quid deus velit, ergo non tenemur illud velle [illegible]. Corollarium secundum bona est voluntas hominis [illegible] volentis [illegible] deus [illegible] ad bonam voluntatem hominis [illegible] attendere quid [illegible] ei velle et quo fine [illegible] in [illegible] aliquid deum velle quod non [illegible] hominem velle [illegible] hominem velle ut dicit petrus de tharentasio super [illegible] ultra illa quorum [illegible] deus [illegible] appetitum ut malorum [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] latro [illegible] illud velle [illegible] velle illud quod deus vult hominem velle [illegible] deus non vult hominem velle [illegible] Corollarium [illegible] non tenetur hoc velle [illegible] est bonum et iustum [illegible] iustus [illegible] latro [illegible] velle [illegible] deus [illegible] appetitum [illegible] velle in [illegible] et hoc est [illegible] Conclusio tertia et [illegible] voluntas beneplaciti tam [illegible] ubique in omnibus sortitur effectum [illegible] auctoritate [illegible] augustini enchiridion [illegible] voluntas hominis [illegible] voluerit et [illegible] voluerit et ubi voluerit in bonum [illegible] est [illegible] dicit [illegible] voluit deus fecit in celo et in terra [illegible] voluntas que impediri non potest in omnibus sortitur effectum [illegible] voluntas dei beneplaciti non potest impediri ergo [illegible] effectum [illegible] [illegible] voluntas dei [illegible] [illegible] immutabilis [illegible] omnis voluntas [illegible] immutabilis [illegible] in deo [illegible] nichil est impossibile quod voluntas eius est immutabilis [illegible] quod dicit gregorius deus mutat sententiam [illegible] non mutat [illegible] dispositionem [illegible] voluntatem [illegible] corollarium [illegible] Corollarium [illegible] [illegible] voluntas [illegible] nichil [illegible] Corollarium [illegible] duabus partibus

Regum lectura albertii

Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Voluntas dei est voluntas beneplaciti et voluntas signi. Beneplaciti autem voluntas est quam habet in se ipso, que cum potens sit et impediri non potest, quia semper [illegible] quecumque voluit fecit dominus in celo et in terra in mari et in omnibus abyssis. Ro. xi. voluntati eius quis resistit. Est autem voluntas signi qua aliquo signo ostendit [illegible] et hec est quinque modis, scilicet precepto, consilio, prohibitione, operatione et permissione [illegible] precipit et prohibet, permittit, consulit, implet. Quod cum precipit vel consulit vel prohibet vel [illegible] fecit [illegible] significat quod illud velit. Quando autem permittit, non sic vult quod ordinat illud et quamvis non velit [illegible] quod permittit [illegible] vult bonum [illegible] [illegible] Sicut non voluit [illegible] [illegible] et aliorum tyrannorum voluit [illegible] et [illegible] [illegible] patientiam laurencii et aliorum martirum. [illegible] voluntatibus dicit in [illegible] magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius, dum precepta implemus, prohibita cavemus, consilia amplectimur, operacionem [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] bonum in nobis [illegible] permittitur [illegible] [illegible] illud [illegible] que [illegible] voluntas dei bona

ad [illegible] voluntas eius quis resistit ergo corollarium primum Corollarium [illegible] et [illegible] voluntatem [illegible] dei voluntati [illegible] de [illegible] joseph ne [illegible] vendiderunt [illegible] et in hoc [illegible] voluntatem [illegible] joseph [illegible] [illegible] et in hoc voluntatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntatis eius [illegible] in [illegible] et [illegible] notabili

[Margin:] [illegible] dicit [illegible] multa sunt [illegible] voluntatem dei beneplaciti [illegible] [illegible] [illegible] quod deo volente [illegible] dicit augustinus et [illegible] mala sunt [illegible] auctorem [illegible] voluntatem [illegible] quod nichil fit [illegible] [illegible] [illegible] posita et non est quod possit resistere voluntati tue [illegible] salvare [illegible] [illegible]

et beneplaciti

et [illegible] et [illegible] Non [illegible] in preceptis / et pro
[illegible] / [illegible] in consiliis et operacionibus [illegible]
[illegible] aut in bono quam in nobis de [illegible] et alio
malo [illegible] / hec est voluntas [illegible] i thes. iiii hec
est voluntas dei sanctificacio vestra / [illegible] voluntatem [illegible]
[illegible] fecit nobiscum / [illegible] voluntatem [illegible] voluntati
[illegible] / ut [illegible] qui de [illegible] et volun-
tate dei [illegible] lapidibus [illegible] / [illegible] volun-
tatem dei petimus fieri in terra sicut et in celo / dedit eum deus
[illegible] augustinus in [illegible] ad [illegible] partes
[illegible] que fide illuminata et sapiencia dei et intel-
lectu / et [illegible] contemplandis celestibus et [illegible]
et divinis [illegible] / que est caput in anima [illegible]
[illegible] aut [illegible] que inferiora sunt quibus hec vita
[illegible] prudenter disponit / [illegible] adiutam
prudencia et arte et [illegible] et [illegible] aut
[illegible] habent [illegible] / [illegible]
/ [illegible] ad sapienciam et intellectum et [illegible] superiorum sunt
[illegible] xxx viii vide [illegible] exemplar
[illegible] tibi in monte monstratum est / petimus [illegible] voluntas
[illegible] fiat in terra [illegible] vite [illegible] dispo-
sicio / [illegible] ordinata est in celo
[illegible] sapiencia et intellectu et [illegible] / [illegible] descen-
dunt [illegible] / et [illegible]
in ordinata [illegible] sit in omnibus [illegible]
[illegible] vita agit / [illegible] voluntas [illegible]
/ que [illegible] possit ut [illegible]
/ hoc [illegible] / Gen. xv ubi dicitur / [illegible] deus [illegible]
[illegible] abraham / et ait illi suspice celum / et numera stellas
si potes / et dixit ei sic erit semen tuum / [illegible]
[illegible]
[illegible] celestia [illegible] / [illegible] aut [illegible]
[illegible] ut tota [illegible] ad subli-
[illegible] / Et [illegible] stellas / [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] sic erit semen tuum / [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] dicit deus ad iob xxxviii [illegible] ordines
celi et [illegible] / [illegible] dicit paulus
[illegible] in celis est / [illegible] in tota vita
[illegible] celo [illegible] / qui tota vita celi [illegible]
[illegible] / ~~Panem nostrum quotidianum da
nobis hodie~~

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie

[illegible] Petro / [illegible] / [illegible] salvator
[illegible] illa que [illegible] vita [illegible] / [illegible]
[illegible] illa que [illegible] vite / [illegible]
[illegible] / quod hec [illegible]
petimus [illegible] augustinus [illegible] in enchiridion [illegible] centege-
simo xvi [illegible] illa que petunt in [illegible] petitionibus
[illegible] dei nomen in nobis sanctifi-
cari / [illegible] ad venire / et [illegible] voluntatem
in nobis fieri sicut in angelis / aliquo in vita ista [illegible]
[illegible] in nobis / [illegible] possidebunt in vita futura
/ Alia vero que [illegible] petunt in aliis [illegible] petitionibus
temporalia / que [illegible]
[illegible] panem [illegible] nobis dari / debita nostra nobis dimitti
/ in temptacionem non induci / et a malo liberari / [illegible]
[illegible] augustinus [illegible] ad [illegible]

vm in mente per quam salvatur expediat constat ut patet sic vel
Item ma 2m Crisostomum hominibus loquebatur intra carnem constitutis
et non potentibus eam per possibilitatem cum angelis habere
condescendit infirmitati nostre quia necessario indigemus cibo et
potu dicens panem nostrum etc. panem enim in quo
non carnes non pisces .i. non aliquid superfluum sed quod
nobis est necessarium Extra xxxv° Juvenum vite hoc
aqua et panis. In hac ergo petitione quarta peti-
mus bonum temporale ad sustentationem vite. Extra ergo non
petit petimus ut vestes preciosas sed sustentationem vite
necessaria dicens panem nostrum. Addidit nostrum
2m Crisostomum ut nemo sibi temporalia appropriat. Unde Criso-
stomus Omnia que nobis dat deus sive oracionibus sive meritis
habemus non soli nobis dat sed etiam aliis per nos dat
ut de eo quod accepimus partem impotentibus et paup-
eribus demus panem nostrum. Augustinus vel addit supersubstan-
tialem .i. ad sustentationem super additamentum. Secundo quod
sustentacio corporis sit data panis corporis. Dicendum quod
non a deo sit quod suscipimus in vita. Et hoc non a deo
accepimus constat ut a deo petamus. Ut superaddit
sustentationem que in eo convenit. Et hic panis de sup-
stantia quod addit adquisicionem suam. Sed lucas dicit
panem quottidianum. Ut conveniat hec
dicta respondeo 2m Jeronimum apud grecos habetur
epiusion epiusion quod interpretatur supersubstantiale apud
hebreos segella quod nos dicimus quottidianum. Ju-
alii vocant ... peculiarem ...
... Jeronimus exponunt supersubstantiale .i.
... panem nostrum supersubstantialem ut quottidianum. Ideo
dicit quottidianum quia sine quo vivere non conce-
ditur quottidianum sed ... Quottidianum
.i. quottidie necessarium da nobis ... quia ...
minimum habere possumus ... Item
dat ... celi da nobis quia pueri filii hodie
.i. ... ut hodie quod nescimus ...
... petitio ... de pane
sacramentali per quem spiritualiter quottidie sustentamur pa-
ne scilicet eukaristie nostrum quia pro nobis oblatum sup-
stantiale dignitate ... hodie
.i. in via presentis vite. Sed hic oritur dubium
an homo possit licite orando temporalia bona petere

Et videtur quod non quia non debemus petere nisi bona et utilia. Sed ista
temporalia habita sunt nocivia non solum spiritualia sed etiam temporalia. Ideo
non sunt a deo orando petenda. Preterea oportet [illegible] salvatoris
qui dicit panem nostrum quotidianum quod exponitur de temporalibus
bonis vite necessariis. Et Proverbiorum [illegible] tribue victum
meum necessarium. Ad hoc respondet angelus ad primum
de orando deum quod hoc est orare quod hoc est desperare. Sed
temporalia hoc desperare non quando [illegible] sed sicut
[illegible] quibus adiuvamur ad tendendum in beatitudinem et
in quantum deserviunt ad actus virtutum. Et ideo non sunt pe-
tenda absolute sed in quantum promovent ad salutem. Ideo
autem quibus beatificamur et bona quibus beatitudinem merimur sunt
petenda absolute. Unde Matthei 6 [illegible] vobis facie-
tis et salvi eritis. Et unde Matthei [illegible] et [illegible]
videat hic dicere [illegible] mandatorum tuorum. Et
quod temporalia sunt nocivia ideo petimus ut
nobis [illegible] quod expediunt ad salutem. Circa quod
notandum quod hec petitio panem nostrum etc dicitur exponi
primo de pane materiali, secundo de pane misterio et spirituali,
tertio de pane [illegible] [illegible] quod [illegible]
dictionibus sed per [illegible] [illegible] [illegible]
nobis [illegible] primo [illegible] superfluitas
per hoc quod dicit panem non [illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] sed solum quod necessarium est nobis quod [illegible]
panem [illegible] [illegible] vite [illegible] aqua et
panis [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per hoc quod dicit nostrum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] qui [illegible] panem [illegible] [illegible]
panem [illegible] quis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] voluptas ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] et delectationem sed [illegible] [illegible]
[illegible] per hoc quod dicit [illegible] id est [illegible] id est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et
per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] ma-
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] quotidianus et [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod [illegible] quotidie fiat [illegible] [illegible]

vite e ut cottidie sit ad refectionem / [illegible] oportet a panibus re-
starandus et sustentandus sit cottidianus / ut sit sensus
panem nostrum cottidianum id est cottidie indigemus / et sine quo
in vita ista subsistere non valemus / vel etiam cottidianum
[illegible] ad id quod sub dicitur hodie ut probitur / Quoto
refectionem [illegible] ho [illegible] presumat de se posse [illegible]
sustentacionem / [illegible] quod dicit daniel / Qui dicit [illegible]
sine [illegible] possumus [illegible] / [illegible] qui non [illegible]
[illegible] Sed dicit / [illegible] qui dat escam
[illegible] da / [illegible] est habemus / [illegible] quo petimus nobis
non [illegible] [illegible] petere / [illegible] panes sufficientes
[illegible] in [illegible] / panis [illegible]
dei e [illegible] ut [illegible] et accipiat / vel [illegible]
panem nostrum que in [illegible] adeo nobis da petimus [illegible]
[illegible] da sufficienter accipere / panem ergo nostrum que [illegible]
nobis [illegible] / Da [illegible] ut [illegible] sufficit / [illegible]
[illegible] accipies panem [illegible] sufficiat et porrigit ei [illegible]
[illegible] offerentis est [illegible] sufficienter [illegible] et
[illegible] hic est [illegible] / panem nostrum cottidianum da [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] absque [illegible] non est [illegible]
[illegible] et [illegible] hunc modum exponendo dicimus / panem nostrum cotti-
dianum da [illegible] sufficiens [illegible] in [illegible]
[illegible] / [illegible] dominus [illegible] que [illegible] largitate [illegible]
[illegible] de [illegible] talem [illegible] sibi ac si sibi de
[illegible] / Quoto [illegible]
indigentibus [illegible] qui dicit nobis / non [illegible] [illegible] alijs
Dicit quod nobis deus dat et nobis alijs dat / Et [illegible]
[illegible] dicit [illegible] tibi [illegible] / Da [illegible] quod tibi dedi
[illegible] largitate habe [illegible] / [illegible]
[illegible] nimia sollicitudo / [illegible] sollicitate
[illegible] sibi [illegible] qui dicit hodie [illegible]
[illegible] / quod [illegible] in crastinum
[illegible] Crastinus enim dies / [illegible] dicit dominus
[illegible] nolite solliciti esse in crastinum / Crastinus enim dies
[illegible] sibi / Sufficit enim diei malicia sua / [illegible]
[illegible] / Cottidianum non [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] dicit [illegible]
[illegible] cottidianus [illegible] / ultronis diei
[illegible] / Crastinus enim dies [illegible]
[illegible] in [illegible] diei sollicitudine [illegible] / [illegible]
[illegible] qui [illegible] petit regnum dei
[illegible] de vita [illegible] non sollicitantur / [illegible]
[illegible] discipulis [illegible] / Contra enim [illegible]
[illegible] / [illegible] qui petimus regnum dei [illegible] adveniat
/ [illegible] domine mane / Et [illegible] quod dicit cibus
[illegible] et cottidianus [illegible] die [illegible] / [illegible] sufficit
ad sustentacionem [illegible] pro una die [illegible] moderante
[illegible] / et hoc est quod dicit / [illegible] / panem nostrum [illegible]
[illegible] petere / ut [illegible] quod [illegible] / quem [illegible] exi-
git / [illegible] quem [illegible] impedit / Si enim [illegible]
[illegible] [illegible] expendas / quod [illegible] sufficere tibi [illegible]
diebus [illegible] non cottidianum [illegible] / [illegible]
dicit / Alios [illegible] petere [illegible] de pane [illegible]
et [illegible] / et [illegible] exponendo possumus dicere / quod triplex
est panis / scilicet panis [illegible] / panis [illegible] pa-
nis celestis / vel [illegible] panis intelligencie / [illegible]
et [illegible] / [illegible] est [illegible]
[illegible] / [illegible] de primo
pane dicit [illegible] / [illegible] illum pane vite et intellectus

Nota

[illegible] panis [illegible]

[illegible] panis

[illegible] est [illegible]
[illegible]

et alter. Nos cum isto pane vivit homo. Iste panis
dicitur supersubstantialis quia super addit supra accidentia in forma
panis virtutibus nobilibus scilicet [illegible] et virtutibus et spiritualibus
carismatibus. Unde dicit Augustinus in de verbis domini: panis super-
substantialis dicitur eo quod [illegible] vite substantiam sufficit. Dicitur et cotti-
dianus quia cottidie utile ut nobis [illegible] doctor adiun-
xit ut dicit Crisostomus: Unde panem petimus nobis dari hodie
in [illegible] vita. Toto enim presentis vite tempore [illegible]
[illegible] hodie dicitur apostolo in Hebreos hortamini vos per
singulos dies donec hodie cognominatur. Item [illegible] aut vi-
ctus iste panis [illegible]
omnes [illegible] dicitur Jo vi. De isto pane scilicet Eu-
caristie dicitur Jo vi: Ego sum panis vivus [illegible]
At cum petimus ut panem nobis tribuat, panem illum petimus
qui dicit in evangelio: Ego sum panis vivus. Iste panis dicitur
supersubstantialis [illegible] in greco epiousion dicitur quod
quidam interpretati [illegible] peculiarem. Et Ieronimus
iste [illegible] panis est summe [illegible] et [illegible] pe-
culiaris [illegible]
[illegible] sibi [illegible] dicit deus [illegible]
[illegible] panem [illegible]
[illegible] vivimus [illegible] Jo vi [illegible]
[illegible]
panis cottidianus [illegible] qui cottidie [illegible]
[illegible] angelus [illegible] in monte [illegible] cotti-
die [illegible] vive ut cottidie [illegible]
[illegible] cottidie accipe [illegible]
panis iste cottidianus [illegible]
[illegible] angelus [illegible] cottidie accipis [illegible] cottidie tibi
hodie [illegible] tibi cottidie resurgit. Hodie enim [illegible]
[illegible] resurgit [illegible] panem petimus nobis dari hodie
in vita [illegible] in vita [illegible] accipimus sub
[illegible] accidentibus velatum. [illegible] apostolus revelata facie
gloriam dei speculantes in eandem ymaginem transformabi-
mur [illegible] claritatem [illegible]
[illegible] De isto pane scilicet celesti [illegible]
[illegible] manducant panem in regno dei [illegible]
[illegible] panis [illegible] sacietur [illegible]
[illegible] apparuerit gloria tua [illegible]
[illegible] divinitatis [illegible] contemplatione [illegible]
[illegible] Cristus dicitur
triplex panis [illegible] panis subcinericius [illegible]
[illegible] in resurrectione [illegible] unde di-
vinitatis [illegible] panis subcinericius [illegible] homo
[illegible] deus [illegible] vita et panis
et [illegible] potest [illegible] panis
subcinericius [illegible] subcinericius [illegible] panis sub [illegible]
deus latet sub [illegible] erat [illegible] ad resurrectionem
panis [illegible] Cristus [illegible] per resurrectionem [illegible]
[illegible] panem occultavit [illegible] panis [illegible]
[illegible] Cristus corpus [illegible] glorificatum [illegible]
[illegible] velata fuit [illegible] passionem [illegible]
[illegible] manifesta fuit et divinitas latebat et [illegible]
[illegible] et [illegible] divinitatem [illegible] et modo ostende-
[illegible] per resurrectionem [illegible] humanitatis
[illegible] divinitas [illegible]
[illegible] panis [illegible]
[illegible] perfecte et [illegible]
[illegible] purissima [illegible] divinitas [illegible] panis [illegible]
[illegible] devotioni [illegible] sufficit [illegible]

vyi devota e deo ...[illegible] faut in deo[illegible] ... ad dat ut
sit dens dens ... quod eius procedit in dentis ... nostrum
intendit Cristus ... panis ... sub ... qui refi-
cit eos sive quantitate ... possibilitate ... que ibi apparet
in ... ostensione ... est ... in vera ... [illegible]
...ticiis in suo corpore ... ut ... decens
... reficit eos ... quantitate ... et
sublimatum ... gaudium singulare ... qui-
dem ... tanta claritate dotata et sublimatione
et ... identitate ... collocata ... trinitatis
... plenum ... suavitatis dulcedine vide
... unde ... panis ... tanto
unde ... cum ... quod ipso claret
... sive ... et sic ... ingrediantur ... divinitatis
pastura invenient ... dulcedinis degustatione ... cibus
pastus de ... quae est illa pastura nisi intima semper
... paradisi gaudia ... pastura ... electorum ... plus
... iste ... panis ... supersubstantialis ... semper
omnibus ... et ... saturitas ... cotidianus
... cotidie ... eterne ... reficitur ... et ... more
... ipso ... possumus ... hunc panem petimus nobis dari
hodie ... vero ... hodie ... in presenti vita ... quedam
... hodie ... in ... sanctorum ...
... petitionem ... gula ... plenum ... quod ...
... de pane ... omnis ... gule ... re-
... ut ... de pane spirituali dicere
possumus ... gula tria mala facit ... que impedit ...
... triplex panis ... sua gula intellectum ob-
umbrat et hebetat ... dyabolo hospitium ... parat ... ad infernum
... deducit et devorat ... gula impedit ubi
dei intellectum ... impedit ... eucaristie ...
... impedit ... sanctorum ... in ... ebriati sunt et
... et crapula ... homines ... et ...
et ... mala ... et ... quando ... sapra
... ei devorantur ... devorando ... hic aut
gula impedit nos ... panis ... ubi
dei intellectum ... induxit ... oblivionem ...
... saturati sunt et elevaverunt cor suum et obliti sunt mei
... ubi legio demonum ... mitte
nos in porcos ... dat ... dyabolus libenter habitat
in gulosis qui per porcos intelliguntur ... quod gula impedit
eucaristie ... Cristus ... dyabolo ... hospicio
... que ... quedam ... ad ...
... in ... xvi ... epulabatur ... se-
pultus est in inferno ... et ... gula impedit ...
... panis ... celestis ... quod ... fuit
... infernum ... et ... gula hodie
... intrudunt ... ut ... deuotus fortitudo ...
... ad ... confortare ... per pane significata
... panis ... confirmavit ... fortitudinem ...
... introducat triplex panis spiritualis ... panis
... dixit ... pro ... panem
vite et intellectus ... subdit ... et ...
in ... ... de Juda
... armaverunt ... ...
optimus ... confortat et panis eukaristie ... significata
... pane ... fortitudine ... Helias ambu-
lavit ... diebus et ... noctibus usque ad montem dei oreb
ut legitur ... regum xix ... panis ... significat ...

panem subcinericium / et corpus xpi latet sub accidentibus
alterius / sed dicitur panis subcinericius / in fortitudine cibi istius panis
ambulauit per decalogum preceptorum / et quaternarium professionis
evangelice [illegible] que fidem / qui ut ad [illegible]
perfecte intelligunt / donec perueniant ad montem dei
oreb / celsitudinem sed beatitudinis celestis. Tercio autem
nos fortitudinem panis vite eterne / cuius sola spes hic [illegible]
in ista vita [illegible] et sic erit fortitudo vera. Secundo
introducit [illegible] donum fortitudinis [illegible] de gloria [illegible]
[illegible] panis spiritualis petit [illegible] fortitudinis [illegible] quo
[illegible] instare ut ad [illegible] pertingat [illegible] Consequenter
dicit autem hic donum [illegible] panem / eodem modo quo de virtute
fortitudinis dictum est [illegible] autem fortitudo differat ut
virtus et ut est donum / patet per ea que dicentur infra
[illegible] de beatitudinibus [illegible]
introducit [illegible] petitionem [illegible] ut patet per glosam
[illegible] de dono fortitudinis est autem [illegible]
vehemens desiderium [illegible] si [illegible] velle [illegible]
[illegible] panem [illegible] exemplo [illegible]
[illegible] opera [illegible]
[illegible] arbitrarie [illegible]
[illegible] partis est si semper [illegible]
[illegible] semper [illegible] ipse est [illegible]
[illegible] ab [illegible]
[illegible] instantia [illegible]
[illegible] panem [illegible] panem [illegible] dei [illegible]
[illegible] dicit / Et [illegible] adhuc [illegible]
[illegible] / Alia enim [illegible] ibi dei [illegible]
in hac vita / et quanto plus [illegible] tanto magis [illegible] / et quan-
to [illegible] / tanto [illegible]
[illegible] panem [illegible] dat [illegible]
[illegible]
[illegible] vt habet [illegible]
[illegible] vite [illegible]
[illegible] nobis [illegible]
[illegible] accipit [illegible] et quanto [illegible]
[illegible] tanto dignius accipit [illegible] talis [illegible]
[illegible] bonus [illegible] bonorum habunda-
cia / et [illegible] bonus [illegible] et
[illegible] et meditatione [illegible]
[illegible] bonum [illegible] bonum [illegible] et
[illegible] bonum [illegible] Et [illegible]
[illegible] apparuit
[illegible] beatitudini [illegible]
[illegible] respondet [illegible]
significata / que [illegible] expectat / [illegible]
[illegible] ad [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] ad
[illegible] et [illegible] fructibus [illegible]
[illegible] modestia / cum est [illegible]
[illegible] et [illegible] petitionem

quinque dubia

vel immoderatum usque ad temporalium superfluitatem. Sed prima expositionem
Circa quam petitionem occurrit ampla dubitacio. Prima utrum
licitum sit a deo petere panem corporalem. Secunda utrum licitum sit
a deo petere panem sacramentalem. Tercia utrum licitum sit
a deo petere panem spiritualem. Quarta [illegible]
petere petitiones. Quinto utrum [illegible] expositionibus competit
hanc petitionem facere. Ad primum dicendum quod [illegible] Et [illegible]
ut petitio temporalium, quidem modo sit ad petitionem. Primo quia
tum ad immoderatum et pretiosum, utilis nam immoderate
desiderat vestimenta, ut albam, ultra condecentiam [illegible]
ut statum corporis, ut nimis delicata, ut multum [illegible]
dimissa, ut nimis sumptuosa, ut indecentia, et hunc immoderatum
moderatum desiderium innuit psalmator [illegible]
dicit panem nostrum quotidianum etc. ut nomine panis
solum necessaria victui et vestitui intelligatur, ut dicit
dicit Augustinus ad Probam. Et apostolus prima ad Thimotheum
Habentes alimenta et quibus tegamur hiis contenti simus
et signat nomine panis necessaria vite hoc intelligitur
quia [illegible] vite hoc panis et aqua. Secundo sit [illegible] petitio
quantum ad ordinatam [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] possessiones
non [illegible]. Et hunc defectum innuit [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] quia [illegible] panem [illegible] non [illegible]
[illegible] sed [illegible]. Primo [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible]. Secundo [illegible] [illegible] panem [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] sed [illegible]. Tercio petitio [illegible]
[illegible] quantum ad ordinatam quiniam [illegible] [illegible]
[illegible] et sufficientem panem alimenta non [illegible] infirmitate
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] infirmitas et [illegible]
[illegible] appropinquare usque ad [illegible] ut [illegible] [illegible]
Et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Et hunc defectum [illegible] innuit [illegible] et quotti-
dianum [illegible] ut et [illegible] [illegible] [illegible] ut
[illegible] una die [illegible] [illegible] [illegible] possit [illegible]
non quotidianum [illegible] panem. Quarto quantum
ad gratitudinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonorum temporalium
qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] dat esse [illegible]
[illegible]. Et hunc defectum innuit [illegible] et nobis ut [illegible]
ate [illegible] [illegible] hunc [illegible] Salomon [illegible]

[illegible] [illegible]

Pedes bases ... sine peto/ et i bonis operib(us) no(n) celebras/ erat b(ea)tam civitatem gl(ori)a angelos et s(an)c(t)os i(n) celestia Jerarchia leticia/ [illegible] i(n) militante ecc(lesi)a laborantes [illegible] et gra(tia)/ aud(ientes) i(n) p(ur)gatorio degentes liberacio(n)em et venia q(uam) ille

Ne i(n)gratu(m) cogit(ur) negare no(n) esse p(er) Christo quod te ad salute(m)
Sed Egidius Magnus h(abe)t estimetur ho(mo) (con)vertit co(m)mu(n)ia plenitudi(n)e
et p(er)fectiva cura cor(um) p(er)petua(m)/ q(ui)a p(ri)mo creato(r) d(eu)s dedit plenitu-
dine(m) Adam p(er)petua(m) P(ro)ducit ac(ti)o p(er)petua(m) hoc e(st) hic
p(er) p(er)fectio(n)em cura [illegible] At hic defectu(m) i(m)ponit veritas
f(ac)ta d(icitu)r hodie/ No(n) ca(n)t ut d(icit) Crisosto(mus) debem(us) no(n) p(ro)
corp(or)e et g(ratia) et g(lor)ia plenitudi(n)e p(er)veniend(e) dica(n)t Sed
p(ri)m(us) p(ro)hodierno die plenitudo i(n) habenda temp(or)e p(rese)nte
despicabi(lis) puta i(n)ordinato desp(er)a(n)s i(n) ip(s)o d(omi)no/ et i(n)ordinate
q(ui)ue(n)s vel g(ra)titudi(n)e(m) viv(en)d(i)/ et plenitudi(n)e(m) ope(rum) beatu(m) e(st) q(ui)
d(omi)n(u)m p(er)imet i(n) p(re)se(n)ti vita pane(m) cor(por)alem p(er)ce(per)it/ ut petit Christus
e(st) dicendu(m) At Augustinus in hoc e(xpositi)o(n)e d(omi)nica hac dubitacio(n)em
monet dicens At vite p(ro) q(uo) panem sacramentale q(uo)tt(i)dianu(m)
no(n) capiunt At in mercedem no(n) p(er) vivu(n)t sit ut male agit
q(ui)a no(n) p(ri)m(us) laica q(ui) p(ri)m(us) pane(m) hic pa(n)em i(n) carne p(ri)mu(m) tenet
[illegible]/ vnu(m) ad sacerdotes et cleric(os) q(uo)tidie quamvis d(omi)nus vespe-
tes no(n) laudant n(e)c vituperant/ sic q(ui)d p(ro) b(ea)tus Augustinus i(n) hoc
de ecclesiasticis dogmatibus c. [illegible] Eukaristie g(ra)ciam q(uo)tti-
die p(er)cipe/ n(ec) laudo n(ec) vitup(er)o/ [illegible]
[illegible]/ q(ui) vero archid(iaconus) exponit i(n) decreto d(icit)/ No(n) laudo
p(ro)pt(er) malos/ n(ec) vitup(er)o p(ro)pt(er) bonos/ vel sic no(n) laudo/ q(ui)a h(ec)
p(ro)pt(er) p(ri)mu(m) mala i(n)tenc(i)o(n)em/ n(ec) vitup(er)o/ q(ui)a h(ec) p(ro)pt(er) p(ri)mu(m) bona
i(n)tencio(n)em/ At i(n) [illegible] h(ic) Augustinus/ [illegible] no(n) laudo (et)c.
At b(ea)tus Thomas in exposic(i)o(n)e su(per) orac(i)o(n)e d(omi)nica/ panis q(ui) hic
petit(ur) e(st) i(n) q(ui) i(n) [illegible] angelo(rum) [illegible]/ q(ui) de celo d(e)s(cendit)
/et i(n) te(r)ra comedit(ur)/ q(ui) s(ecundu)m q(ui) v(er)o fuit mortuu(m) in carne no(n) p(ro)fu(er)-
it/ q(ui)a hic ait Joh(annis) vi(o) Ego su(m) panis vivus/ q(ui) de celo (et)c.
At Cyprianus panis vite hic e(st) hic aut(em) dari nobis quotti-
die postulamus/ ne q(ui) i(n) x(rist)o sumus et eukaristia(m) q(uo)tidie acci-
pimus [illegible] aliquo gravi delicto d(omi)n(u)m a celesti pane p(ro)hibe-
amur/ a x(rist)i corp(or)e sep(ar)em(ur) [illegible] ergo ut h(ic) x(rist)o maneamus a-
b(s)tencio(n)em [illegible] et corp(or)e no(n) [illegible]/ q(ui)a ut d(icit) Thep-
h(ilus) panis hic medicina e(st) [illegible] futura vita p(ro)he-
nt/ sic panis corp(or)a p(ro)d(ucti)ue(m) vite [illegible]/ hunc
ergo q(uo)ttidie accipe/ ut q(uo)ttidie t(ibi) p(ro)sit/ Sic vive/ ut q(uo)tti-
die merearis accipe(re) v(er)o [illegible] q(ui) vulnus h(ab)et medicinam
querat/ vuln(us) h(ab)em(us) d(omi)n(u)m [illegible] p(ri)mu(m)/ medicina
e(st) [illegible] et [illegible] d(omi)n(u)m p(ri)mu(m) eukaristie/ q(ui)a si q(uo)tti-
die accipis/ q(uo)ttidie [illegible] panem n(ost)r(u)m (et)c./ ut [illegible]-
nimus At h(ic) panis p(ro)pt(er) [illegible] Musica/ q(ui) intellectu(m)
[illegible] [illegible] q(ui) o(mn)i q(uo)ttidie me-
ditari At Augustinus n(ost)ru(m) aut(em) hunc panem dicamus/ et h(ic)
[illegible] dicamus/ q(ui)a et d(omi)n(u)m i(n) [illegible]/ et [illegible] panis

p(ro)p(ri)um [illegible]

Sed quid si pro hac petimus quam Christus docuit nos petere panem sacramentalem, ut oporteret cottidie hunc panem accipere, quia cottidie petimus ipsum nobis dari, et si semel in anno aut bis tempore semel aut bis debemus hanc orationem dicere, quia utrumque videri potest verum est. Ad hoc videtur Augustinus dicere: sumo ut bis cottidie hodie intelligam quod dicitur, et vere quia omnes sumus in hac peregrina vita hunc panem indigemus recipere omni tempore, quia dum vivimus et omni die. Alio modo videtur, quia licet sacramentalem sub [illegible] non sumamus cottidie, et omni die hunc panem spiritualem sumere et omni die debemus petere, et omni die debemus sumere [illegible] hunc panem spiritualem recipere, nisi [illegible] incorporari, [illegible] dem et caritatem. Vide dicit Augustinus, et habent [illegible] perfectione [illegible]. Ut quid paras dentes et ventrem? Crede et manducasti. Credere igitur in Christum fide informata caritate est ipsum spiritualiter manducare, quod cottidie et omni tempore credendum est et petendum. Ad litteram sicut Augustinus dicit, quia omni die indigemus pane spirituali petere, quia sine isto pane in vita spirituali [illegible] non possumus. Facit autem [illegible] quia primo sublevat nos ab omni errore vita et quia [illegible] diminute [illegible] erroribus plene sunt verba dei ab omni erroris contagione sunt [illegible]. Secundo [illegible] nos ab omni languore, ut [illegible] et sanavit eos, et sapientia xvi: neque herba neque malagma sanavit eos, sed verbo quod sanat universa. Tertio fortificat nos in omni virtute, quia in fortitudine [illegible] panis [illegible] resistere ad motus qui propositi est. Quarto panis [illegible] sapientie et eloquentia panis [illegible] debilitat, quia [illegible] ad virtutem [illegible] consequendam. Quinto satiat nos omni [illegible] quia [illegible] omne delectamentum et omnis saporis suavitatem [illegible] Johannes vi dixit: ad quem ibimus, verba vite habes. Sexto est ipsius passio [illegible] sicut [illegible] in mea commemoratione [illegible] passionis et [illegible] corporis ipsius manducare est [illegible] ipsi [illegible]. Septimo [illegible] vivificat, sicut [illegible] vite [illegible] vita [illegible] itaque panis vite [illegible] salvum. [illegible] manducat hunc panem vivet in eternum. Octavo est devotionis augmentativus; [illegible] vii: impinguasti in oleo caput meum et calix meus inebrians quam preclarus est. Nono est famulus [illegible] xx [illegible] aquam refectionis educavit me, [illegible] aqua refrigerit ab [illegible] sic hic panis ab [illegible] abstrahit. Decimo est gratie collativus, [illegible] descendente manna de celo descendit panis et [illegible] et [illegible] xxii: parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me. Decimo est angelorum et hominum communicativus; [illegible] lxxvii: panem angelorum manducavit homo. Ultimo est regni celestis collativus; Johannes vi: qui manducat meam carnem [illegible] vitam eternam.

Hec effectus hujus benedicti sacramenti, et alii quamplures, quos sancti doctores dicunt [illegible] lignum vite [illegible] quod hic panis [illegible] apocalipsis ultimo [illegible] duodecim [illegible] de quibus hic [illegible] [illegible] in [illegible] inflammat, [illegible] resuscitat, roborat, [illegible] angelis [illegible] [illegible] vitam dat, et [illegible] confirmat [illegible] fidem [illegible] fomites [illegible] remittit, propter quod venerabilis Beda dicit: sacerdos [illegible] sine peccato et [illegible]

nos celebrantes sumat beatam eternitatem in gloria / angelis et sanctis
in celesti ierusalem letitia / honores in militanti ecclesia labora-
tes beneficio et gratia / animabus in purgatorio degentibus liberationem
et veniam [illegible] / Quod ut dicit Innocencius de officiis misse
parte 3a capitulo tertio / iste panis si digne sumatur / a malo
liberat / et confirmat in bono / venialia delet / et cavet morta-
lia / et gratias in collata sit ablutio scelerum sit fortitudo fra-
gilium

Ad quartam questionem est dicendum / secundum augustinum in libro de [illegible]
[illegible] petitio appetitus vocata est / quia antiquitus totum quod habe-
bant in pecoribus habebant / Unde secundum augustinum ibidem totum honorem
in terra possidet / sive in hominibus sive in agris / vel in arboribus
et universaliter omnia temporalia quorum homines domini sunt petitio vocantur
et [illegible] [illegible] appetit primo [illegible] politicam / dicens
quod sunt inter civitates secundum dominium vel civitatis provincie
et regna / sunt ut [illegible] quibus domini [illegible] post [illegible]
non [illegible] vestium fabricatores [illegible] / et mercatores denariorum
quod ubi ipse vendit / et emit aliquid [illegible]
in principio [illegible] [illegible] sola [illegible] dominium civitatem
petitio [illegible] non erat / sed [illegible] incipiente inter plures
[illegible] / et institutis aliis civitatibus vel civitate
civitatem / et regionem cum aliquid posset invenire / apud
unam facultatem / quod non inveniret apud aliam / et in una
civitate vel provincia vel regno / quod non inveniret in aliqua
alia / [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] vel [illegible]
possent subveniri / et [illegible] debitas rebus
adinvenire [illegible] emptores et venditores / necnon sunt [illegible] fa-
bricatores et denarios / qui denarius secundum [illegible] quod [illegible]
[illegible] homines / quod de cunctis rebus [illegible] pecunie / et [illegible]
[illegible] omnia invenire ipse et longe [illegible] plura / [illegible] ergo secundum
augustinum nomine panis intelligit omnia necessaria vite / sed nomine
[illegible] intelligit omnia temporalia quorum domini sumus / [illegible]
[illegible] in oratione petere pecuniam / quod [illegible] petere omnia temporalia / [illegible] planum
est quod temporalia bona non debemus petere [illegible] sed ut in eis [illegible]
[illegible] [illegible] / sed ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] quibus [illegible] [illegible] quibus indigemus / ut ad [illegible]
[illegible] [illegible] / et sic [illegible] modo [illegible] est in oratione [illegible] petimus
petere [illegible] secundum augustinum [illegible] [illegible] oratione / ad [illegible] [illegible]
/ [illegible] ergo [illegible] orat ut [illegible] deus det sibi divitias [illegible]
[illegible] dedit [illegible] / et [illegible] det sibi honores [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sibi et [illegible] [illegible] in oratione postulare [illegible]
petere / [illegible] [illegible] [illegible] in oratione [illegible]
[illegible] / sed si quis petit [illegible] ut [illegible] [illegible] ad vitam
eternam / et [illegible] uti possit ad [illegible] et augmentum
spiritualium bonorum / [illegible] petere / quod [illegible] [illegible] modo [illegible] [illegible]
et [illegible] in oratione [illegible] / et nomine panis intelligunt secundum
augustinum. Ad quintam est dicendum / [illegible] [illegible] questio dubia
videtur / quod que petuntur in primis petitionibus / [illegible] de
adveniat / voluntate dei impleta / sancti qui sunt in patria
iam perfecte adepti sunt / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peti-
tionibus [illegible] petunt [illegible] [illegible] [illegible] / ergo [illegible] est [illegible]
quod sancti hanc orationem dicunt / [illegible] / quod orantes pro
aliis [illegible] quibus orant / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] planum est quod sancti qui sunt
in patria / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ergo quod [illegible] qui
sunt in patria [illegible] [illegible] orationem [illegible] [illegible]
[illegible] orationes deo offerendo [illegible] sibi aliquid [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur [illegible] implendo / quod [illegible]
[illegible] [illegible] vult [illegible] [illegible] / [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] oratione [illegible] lacrimis [illegible] orationem tuam domino
et credendum est [illegible] / orationem [illegible] cum lacrimis [illegible].

: patria

gehor acquirit aliquis servis fecit. Secundo spiritualia bona et
temporalia que petuntur in hac oratione nobis impetrando. Cuius
enim sunt qui sunt in patria non sunt in statu merendi nec
ut eis qui iam sunt in terminis sunt tamen in statu impetrandi
nobis bona que petuntur per orationem dominicam. Tertia opera merito-
ria que fecerunt dum adhuc viverent sunt prius servis
orantibus et petentibus quasi filiis et nepotibus servos eius
recompensando [illegible] opera grata que sibi fecit tempore necessi-
tatis et valetudinis sue. Unde legimus ii° Regum xix° quod
David rex recompensavit servis Berzellai petentibus et aliis
dicens: quicquid petieris a me impetrabis. Et hoc quia
dum David erat in [illegible] prebuit [illegible] sibi et suis ali-
menta ut ibidem dicitur.

Modo quia quidem sunt panes nobis necessarii [illegible] petimus quod
panis [illegible] [illegible] quem pallidus [illegible] Primus est [illegible]
qui est ad corporis sustentationem. De quo dicit Matthei iv°: Non in solo pane vivit
homo. Alius est spiritualis [illegible] qui dicitur ad roborationem. De
quo Luce xi°: Amice, commoda mihi tres panes. Isti tres
panes triplex virtus significant scilicet ad operandum bonum et [illegible]
ad perveniendum operationem bonorum, resistentiam malorum. Tertius
est doctrinalis scilicet ad eruditionem ut sciamus quid eligendum et quid
declinandum. De hoc pane Genesis iii°: In sudore vultus
tui vesceris pane tuo. Et Ecclesiastici xv°: Cibavit illum
pane vite et intellectus. Iste panis est verbum Dei.
Quartus est sacramentalis ad recreationem. De hoc pane
angelorum manducavit homo. Sapientie xvi°: Paratum panem
de celo prestitisti eis. Quintus est eternalis scilicet ad fruendum.
Luce xiv°: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. Isto autem pane [illegible]
[illegible] et hunc petimus et licet isti panes [illegible] dis-
[illegible] et [illegible] pro maxima [illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] panis [illegible] et spiritualis, doctrinalis
et sacramentalis ad eternalem [illegible] petatur
et detur ut ille qui est eternalis habeatur [illegible]
pane [illegible] et hos panes [illegible] in unitate [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] petitionem

Sequitur lectura alberti in forma

Panem nostrum cottidianum da nobis hodie. Hec petitio quantum [illegible] in aliis [illegible] sic [illegible] mathei et [illegible] [illegible] hanc petitionem. hic alter sacerdos clamans [illegible] ad panis eukaristie desiderium hic eo exponentes [illegible] de illo pane de quo dicit dominus Joh. vi. Hic est panis verus qui de celo descendit et [illegible] hic enim panis est qui [illegible] confortat [illegible] panis [illegible] [illegible] bilis de celo descendens [illegible] pane angelorum [illegible] [illegible] hic est [illegible] [illegible] desideratio Sap. xvi. [illegible] panem de celo prestitisti illis sine labore [illegible] omne delectamentum et omnis saporis suavitatis substantiam enim tuam et dulcedinem quam in filios [illegible] ostendebas et voluntati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic est delectabilis [illegible] [illegible] Gen. xlix. Aser pinguis panis eius et prebebit delicias regibus. hoc est fortissimus [illegible] [illegible] ut [illegible] quia iter ad deum [illegible] iii Re. xix. Comedit helias et bibit et ambulavit in fortitudine cibi illius xl diebus et xl noctibus usque ad montem dei oreb. hic est manna [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gen. xviii. [illegible] sata farine [illegible] hic est [illegible] corporis et [illegible] [illegible] et [illegible] panes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic est panis [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic est [illegible] [illegible] in loco sancto [illegible] [illegible] [illegible] panes [illegible] [illegible] pane [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] panem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] filius ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in panibus et in labore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et delectabit in [illegible] [illegible] hodie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pane [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] aut est [illegible] [illegible] divinum in nobis aut [illegible] [illegible] divinum aut [illegible] [illegible] divinum [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] in esse divino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] divinum in nobis datur petitio [illegible] quo ad [illegible] autem datur petitio [illegible] quo ad [illegible] opus datur [illegible] et quo ad restaurandum [illegible] datur petitio quarta. Et sic [illegible] [illegible] petitionum et numerus et ordo, quia in adeptione boni pluribus adpetendis nos indigemus. Que autem sequuntur sunt deprecationes pro malis ammovendis

Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris

Vel sic hec verba dim[itte] nobis pec[cat]a eo q[uod] p[er]tinet ad alteram p[ar]tem [illegible] a malo [illegible] dicit declina a malo et fac bonum. Et q[uia] t[ri]plex e[st] malum s[cilicet] p[ret]eritum p[rese]ns et futurum [illegible] de [illegible] q[ui] tollit [illegible] dimittendo pecca[ta] et [illegible] ad vitam [illegible] non possit et [illegible] triplex malum pecc[at]i [illegible] malum p[re]teritum [illegible] malum culpe malum futurum [illegible] et [illegible] malum p[rese]ns [illegible] malum pene [illegible]

Ista e[st] q[uarta] peticio [illegible] q[ue] convenit [illegible] dicit [illegible] et q[ui] adeo [illegible] venit [illegible] peto venit et [illegible] dabo tibi petere veniam delicti [illegible] et [illegible] peccatum et peccatum [illegible] angeli [illegible] confessionem [illegible] domine qui [illegible] peticio sibi [illegible] peto de dimissione peti et [illegible] peto [illegible] peticio [illegible] ad [illegible] dimitte nobis [illegible] peticionis [illegible] peticionem [illegible] peticio petit mala [illegible] et hec e[st] peticio [illegible] regnum dei possidebat [illegible] dimitte nobis [illegible] peccata [illegible] debita nostra [illegible] peta [illegible] beatus thomas [illegible] dicit debita dicit peta que nobis [illegible] que [illegible] adeo dimitti [illegible] et angeli [illegible] in nobis [illegible] debitoribus [illegible] in nobis [illegible] dimittimus [illegible] et debet [illegible] debitoribus [illegible] veniam [illegible] et [illegible]

[illegible] debita [illegible] veniam [illegible] omne debitum dimisi tibi [illegible] et [illegible] misericordia [illegible] debitoribus [illegible] dimiserit [illegible] de cordibus [illegible] dimittimus [illegible] et [illegible] veniam [illegible] et [illegible] dimittunt [illegible] dimittere [illegible] peticio [illegible] et [illegible] ad [illegible] debita [illegible] placet et sic [illegible]

q[uod] dimittat et petimus a nobis amoveri malum p[re]teritum culpe [illegible] malum [illegible] malum futurum [illegible] nobis [illegible] et [illegible] malum [illegible] pene [illegible] et [illegible] dimitte [illegible] peccatis [illegible] debita [illegible] debitoribus [illegible] debitor [illegible] debita [illegible] non solvit [illegible] salvari non potest [illegible] peccator et non solvat et [illegible] debita nostra et [illegible] culpa [illegible] voluntate nostra [illegible]

instruimur quod non possumus peccare / dum propter hoc iubemur quotidie orare
Sed contra quo peccata possunt dici debita / cum enim debita sunt
quae alicui tenemur solvere / peccata non possumus nec alicui per debere
vel persolvere / Videtur ergo quod inconvenienter per debita peccata intelliguntur
Dicendum quod propter duo peccata dicuntur debita / quia de peccatis sumi-
mus quod debita non solvimus et non facimus quod debui-
mus / et hoc obligati inde poenam debemus Sic ergo qui non sol-
vit pecuniam creditori statuto tempore dupliciter reddit debitum / scilicet
debitum pecuniae scilicet debitum ex eo quod non solvit / et quia
offendit creditorem / et debitum poenae quia dignus inde est / ex
eo quod ipsum irritavit / Sic dicuntur debita peccata ex eo quod non facimus
debitum nostrum / illius quod debemus / Sunt enim duo mala / scilicet
peccatum et reatus / peccatum quantum ad culpam / reatus quantum
ad poenam / quae utraque nomine debiti intelliguntur Ex quo patet
quod potius et melius dicitur debita nostra quam peccata / quia
plus petimus dicentes dimitte nobis debita nostra / quia
per hoc petimus dimissionem culpae et poenae / quam si di-
ceremus dimitte nobis peccata nostra / quia nunc dimitteretur
peccatum ad culpam / sed remaneat reatus quantum ad poenam
Et quod dicitur etiam quod in peccatis sumus / quod debita nostra quibus
debemus non solvimus / Sed dicendum contra quibus et quae debita debe-
mus Ad quod dicendum quod aliquid debemus deo / aliquid nobis
ipsis / et aliquid proximis nostris / Debemus deo religionem
nobis ipsis debitam gubernationem / proximis mutuam dile-
ctionem Debemus quidem deo religionem Leuitici xxvi° custo-
dite animas vestras deo religionem praestare Et est notandum
quod hic religio non accipitur pro statu religiosorum / sed pro quadam virtute
morali quae est pars iustitiae Ad quam virtutem deo omnem cultum
exhibemus et exhibendum esse laudamus et actus huius virtutis
sunt adorare / oblationes / laudes / vota / iuramenta / et
cetera talia quae soli deo debentur Et Tullius
in secundo rhetoricorum religionem sic definit Est virtus quae
naturae cuidam quam divinam vocant cultum caeremoniamque
affert Et hac virtute per antonomasiam dicuntur
illi religiosi / qui seipsos totos tamquam holocaustum deo offe-
runt perpetuo Et secundum Isidorum / religio dicitur a religando
eo quod ipsa nos religat deo Nobis autem ipsis debemus
debitam gubernationem / qualem autem sit debita nostra gu-
bernatio / docet apostolus ad Romanos viii° debitores sumus
inquit non carni ut secundum carnem vivamus / si
enim secundum carnem vixeritis moriemini Ex quo patet quod de-
bitores sumus non carni / sed spiritui / ita quod spiritui ex
debito

servire debemus / quia quod facimus per carnem spiritum servimus
et cum spiritu vivimus / Et hoc est debitum quod nobis ipsis de-
bemus / Tercio debemus proximo mutuam dileccionem. Ideo
debito et apostolus Ro xiii° Nemini quidquam debeatis
nisi ut invicem diligatis / Et ergo omnia alia debita ita solvite
ut non debeatis aliquid / caritatem vero solvite ut semper de-
beatis / Sola enim caritas est que eciam reddita retinet debi-
torem / Quarto quia ista debita non solvimus faciendo victo-
riosque quod sic debemus sive deo sive nobis ipsis / sive proximis
ut sepe deum est tunc peccata committimus per quibus penam debemus
Hec ergo debita tam quo ad culpam quam quo ad penam
nobis dimitti petimus dicendo / Dimitte nobis debita no-
stra nostra ita quecumque commisimus contra te / contra nos ipsos
et contra proximos nostros / Secundo de secunda particula huic
peticioni addita / videlicet de modo et adieccione cum dicitur / Sicut
et nos dimittimus debitoribus nostris / Circa quod attendendum duplex
Primo quare non est appositum similiter circa alias peticiones
dicendo ut si diceret / panem nostrum quotidianum da no-
bis / sicut et nos damus / et libera nos a malo / sicut
et nos alios liberamus / et cetera. Ad hoc dicendum / quia non est in nostra
potestate semper dare / vel liberare / et ideo non additur
sed semper dimittere est in nostra potestate / licet ita sit aliquis
temporalia sicut intellectus / tamen quia gratiam proximum eternum
non sit aut dandum / vel liberandum / que dicunt alia
temporalia / et actus potestatis / et cetera / Secundo
dubitatur / quare videtur quod nostrum non sit dimittere debitoribus
nostris / quia solus deus dimittit peccata / Ergo videtur non est sic
Ad hoc dicendum / quia in lesione in iniusta alterius duo sunt consideran-
da scilicet iniuria et rancor / quem lesus concipit contra ledentem
et culpa quam ledens committit contra deum / Primum
potest et debet dimittere ipso leso / secundum vero solus deus habet
dimittere / Tercio debita utrum liceat passo repetere / homo
ut est exigere suum debitum / videlicet emendam de iniuria sibi
facta / et videtur quod non / quia si tenetur hoc debitum debita
dimittere / ergo videtur quod ille peccat / qui repetit debitum
Et similiter ille qui emendam petit super iniuria sibi facta
Ad hoc dicendum / quod est secundum Augustinum / quod loquendo hic de debi-
to petere est iustitiae exigendo / sed rancorem et invidiam
retinere / peccatum / quando quod commissum est in nos dimit-
tere debemus / peccatum et iniuriam non tenemur dimit-
tere / ut aliquibus videtur / ut solvat / dicit enim Augustinus / peccat
iste qui petit a te tibi debitum non habet quod reddat
et non reddidit / quia peccatum si non dimiseris non po-
teris dicere dimitte nobis debita nostra / Quarto dubitatur utrum
ille qui habet rancorem dicit hanc oracionem peccet
et videtur quod sic / quia mentitur / quia dicit dimittimus
et non dimittit / Item quia petit contra se / ad sententiam
consequentis arguendo / dimitte nobis sicut et nos dimittimus
sed ego non dimitto / ergo non dimitte nobis / Respondeo talis
aut loquitur in persona ecclesie / et non peccat sicut aptum est
remissionis / aut in persona propria / et tunc aut loquitur
advertendo et intelligendo actualem defectum remissionis

ut patet per ipsum dimitte nobis etc. eo dimittis de facto sunt debitori
nobis quia tale [illegible] in petit. Et tamen verum est quod petat, tamen quod me-
retur, tamen quod petit quod se ut doctores [illegible] aut concedit de-
[illegible] ut patet per ipsum dimitte nobis etc. et nos dimi-
timus, id est dimittere debemus. Et non petat orationem dicen-
do quod non meretur ut petit quod si hec peteret rationem tene-
do. Licet cum talis [illegible] impetrat scriptum [illegible]
ta vindicanda non [illegible] Augustinus [illegible] hoc [illegible]
peccata eorum ut pater dimittet vobis peccata vestra. Et dicit [illegible]
excusatio [illegible] medicinam [illegible]
[illegible] et quod [illegible] hec ipse [illegible] Et respondemus [illegible]
ipse orat quia inimicitiam [illegible] Et adversus ledente
non cum orat deum [illegible] non [illegible] apud deum [illegible]
tinet sed [illegible] postulat. Et cum [illegible]
Primo orat a deo [illegible] peccata dimitti quod ipsi peccatum [illegible]
[illegible] non relaxat. Primo sicut deus dimittit nobis debita
nostra etc. et nobis [illegible] Sed ipse [illegible] debitoribus
non dimittit. Ergo orat ut deus peccata eorum non relaxat
et oratio [illegible] pena eterna. [illegible] respondetur
Primo non [illegible] eius [illegible] non relaxat [illegible]
cum ipse orat [illegible] dicendo [illegible] et non [illegible]
a deo petit [illegible] et non [illegible] Sed [illegible]
volentes dare veniam peccatoribus [illegible] et [illegible]
[illegible] duo [illegible] ut [illegible] petat [illegible]
[illegible] dicentes dimitte nobis debita nostra [illegible]
[illegible] quam nos dimittimus debitoribus nostris. Et hec [illegible]
[illegible] vestra [illegible] duo quod [illegible]
petit ut [illegible] impetrat [illegible] tamen quod [illegible] propter [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] absque dubio. Et [illegible] videtur
[illegible] quod [illegible] a [illegible] immutabili veritate [illegible]
[illegible] et [illegible] Et [illegible]
non [illegible] orat ut [illegible] non [illegible]
[illegible] Johannes apostolus [illegible]
[illegible] plagas. Et [illegible]
[illegible] libro vite.
Et [illegible]
[illegible] non [illegible] orationem quam filius non dictavit [illegible]
[illegible] filii [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] nobis orare docuit
[illegible] Sed plane addidit legem
[illegible] nos [illegible] Et [illegible] nobis debita dimit-
ti postulamus [illegible] et ipsi debitoribus nostris dimitti-
mus [illegible] ut perfecte [illegible] deo [illegible] petimus

ymo occupat(ur) p(ro)p(ri)is vacamus / Et fulgencius hanc orac(i)o(n)em

p(ro)p(ter)ea dicit iuste petimus / si corde omnia [illegible]

[illegible] et nos p(ec)catoribus vacamus / [illegible] valorem

p(re)servato oramus / non deum placamus sed irritamus ut

p(ec)cata diminuamus sed orando augemus / Et quo

[illegible] / q(uia) q(ua)m oracio s(ecundu)m sua oracio [illegible] et efficacie et impe-

tracionis / [illegible] debitoribus [illegible] ex corde dimi-

te / Alii vero dicunt [illegible] et p(er)fectis et [illegible]

fectis / q(uia) p(er)fectis [illegible] petere [illegible] dimittere

Perfecti autem tenentur [illegible] valorem ex corde deponere

sed non tenentur satisfaccionem debitam [illegible] ut [illegible]

[illegible] culpe [illegible] culpa [illegible] vindicta

[illegible] culpe [illegible] nobis [illegible] dimi-

[illegible] / Et [illegible] nobis [illegible] debemus punire

[illegible] / [illegible] possibilitas [illegible] / Nullo dubita

[illegible] nobis [illegible] dimitte nobis [illegible] / et [illegible] nos

[illegible] / q(uia) non [illegible] dimitte nobis [illegible] / et [illegible] nos

dimittimus / Ita ut nos [illegible] deus / dimittit / et [illegible] nos

debitoribus [illegible] dicit [illegible] sat

deus [illegible] / qui et si [illegible] remissam

[illegible] / qui suis debitoribus non dimittunt / [illegible]

ut nos [illegible] dimittamus / et [illegible] dimissorum [illegible] / et

[illegible] et singula [illegible] / [illegible] petentes [illegible]

[illegible] / q(uia) [illegible] non dimittit / [illegible] debitum

reddit / [illegible] ira [illegible] non oportet [illegible]

[illegible] reddere debitum [illegible] / ymo non reddit de-

bitum deo / ymo usurpat sibi / [illegible] dei est scilicet vindicta / [illegible]

[illegible] / [illegible] vindicta et ego retribuam / [illegible]

[illegible] vindicat [illegible] / [illegible] appetitus

vindicte / [illegible] reddit debitum [illegible] / q(uia) [illegible]

[illegible] / [illegible] non reddit debitum / ymo

[illegible] / [illegible]

[illegible] / Hec et multa alia mala [illegible]

[illegible] mentis [illegible] sancti splendor [illegible]

/ qui [illegible] et [illegible] / [illegible]

mentis [illegible] / [illegible] claudit / [illegible]

[illegible] / [illegible] mentis [illegible]

/ [illegible] vitiis [illegible] / [illegible] mentis [illegible]

[illegible] tenebras [illegible] / [illegible] deus [illegible]

[illegible] abscondit / [illegible] vite [illegible]

/ [illegible] non [illegible] / [illegible] ut [illegible]

[illegible] vivat / [illegible] mansuetudo [illegible]

[illegible] / [illegible] alia mala [illegible]

[illegible] iusticie / [illegible] reddere [illegible]

[illegible] / [illegible] ut [illegible] apostolus [illegible]

[illegible] triplex debitum / [illegible] comprehendit

[illegible] / iusticia [illegible]

[illegible] dignitatem deo

obediencia / sibi [illegible]

[illegible] / [illegible] / De [illegible]

[illegible] debita no-

[illegible] / [illegible] debita [illegible]

[illegible] non intelligit / [illegible] delicta

[illegible] intelligit / [illegible]

Jra inducit mala opera carnis [illegible]

Justicia est debitum reddere

[illegible] debita petimus [illegible] dimitti [illegible] petimus in deo et petimus [illegible] et petimus in nobis que [illegible] tangit
[illegible] in petitione [illegible] iniquitatem [illegible] petimus [illegible]
[illegible] iniquitatem [illegible] petimus ut [illegible] dictat [illegible]
[illegible] in nobis [illegible] petimus ut dictat nobis [illegible] deo petimus ut ipse dictat nobis
debita nostra [illegible] et [illegible] dictamus de [illegible] parte et [illegible] nobis delicta [illegible] nos
debitoribus dimittimus [illegible] dimissa [illegible] et debitum [illegible] de debitis [illegible]

sine dedit. Et eo statim sedet [illegible] mea me
duce [illegible] esse possumus [illegible] iusti [illegible] unicuique debitum
suum sed quod illud debitum quod tenemur [illegible] nescimus
nisi per donum sancte [illegible] absque dono sancte ipsa iustitia non
possumus esse. Item quod de [illegible] iustitia sua
insufficiat nullos et loquitur [illegible] dono spiritus
sancti in [illegible] suum nos dant [illegible]
esse ipse spiritus [illegible] de spiritu filii Ad Galatas iiii°
Tercio [illegible] in [illegible] sua per donum sancte insufficiat iustos
sed docendo videlicet quid unicuique debeat puta quid deo
quid sibi quid proximo et nichilominus quod debita re-
[illegible] Et quia hoc [illegible] dono sancte [illegible] non vale-
mus [illegible] hac petitione donum sancte postulamus [illegible] in-
troducitur beatitudo luctus [illegible] adaptatur do-
no sancte [illegible] lugere [illegible] convenientie
[illegible] ordinavit ad [illegible]
et ad luctum lugere [illegible] perfecte et [illegible]
que [illegible] quia [illegible] nos [illegible] proximos
[illegible] luctu et [illegible] lugere [illegible]
habebit non [illegible] lugere [illegible] sed esse
[illegible]
sua lugere peccata [illegible] beatiores
aut [illegible] aliena lugere peccata lugere peccata [illegible] ipsa [illegible]
et [illegible] ipsa non [illegible] quod [illegible] ad
[illegible] luctu quod ad hanc pe-
titionem pertinet [illegible] lugere [illegible]
[illegible] luctu lugere [illegible]
[illegible] beatitudo [illegible]
[illegible] consolatio [illegible] vita [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] De fructibus per hanc petitionem introducitur
[illegible] moderatura [illegible]
ut [illegible] Ad Thessalonicenses [illegible] Et vos [illegible]
[illegible] ut dimittamus debitoribus nostris [illegible]
[illegible] dimisit Sed circa hanc petitionem accidunt multe
dubitaciones Prima [illegible] dimitte vel
[illegible] Tertia [illegible] ipsa
petitio [illegible] loquitur ut [illegible] Quarta [illegible] dicens
[illegible] debita nostra [illegible] Quinta [illegible] non
[illegible] dimittere debitoribus suis debeat hanc orationem
dicere Sexta [illegible] peccata [illegible] sint debita quod nobis de
debitores [illegible] ad primam dubitationem [illegible] dicendum
Et [illegible] dimitte nobis [illegible] nostra [illegible]

[illegible] in persona suorum membrorum / et sic indigent / [illegible]
[illegible] quod sit caput suum fidelium / et caput et membra unum
sunt / ideo quia quod sit peccata et debita suorum membrorum sua dicit
et debita suorum membrorum sua facit / Unde dicit Augustinus super
illo verbo Deus deus meus respice in me quare me dere-
liquisti [illegible] / Et super illo [illegible] peccatis meis [illegible]
est [illegible] / Ista est vox Christi in persona veteris hominis / et in persona
suorum membrorum / quorum peccata dicit esse sua / Ergo in persona
sua eos indiguisse dicere dimitte nobis debita nostra et [illegible]
[illegible] / Ipse non indiget / sed homines omnes indigent / [illegible]
[illegible] dicit Augustinus in libro de [illegible]
fuisse / et est in hac vita absque [illegible] / et [illegible] homines
[illegible] excepto uno mediatore dei et hominum / [illegible]
fuit [illegible] remissio peccatorum [illegible] scripture / que
[illegible] homines peccatum [illegible] et per peccatum mortis /
[illegible] dicit hoc est intelligendum de peccato originali / [illegible] ab-
solutos homo [illegible] in baptismo / Secundo dicit Augustinus quod [illegible]
dicit post acceptam remissionem peccatorum in baptismo / [illegible]
hominem iuste vixisse in hac carne / et vivere / et ulterius
[illegible] omnino peccatum / quod dicit apostolus Johannes dicens / Si
dixerimus quod peccatum non habemus nos ipsos decipimus
non ait si dixerimus quod peccatum non habuerimus / sed non habemus /
[illegible] adhuc dicit dictum apostoli intelligendum esse de illa
concupiscentia et pravitate peccati / que in membris est nostris
et que [illegible] concupiscit adversus spiritum / sine qua nullus fuit
nec erit preter ipsum / que concupiscentia si ei non consentitur
non est peccatum / Solvit Augustinus dicens dato quod de tali concu-
piscentia membrorum intelligat verba Johannis / quando dicit
[illegible] post hec in dominica oratione dimitte nobis debita no-
stra / verba et ait nisi fallor non esse opus dicere si mens
[illegible] lapsa languore et oblectanda cogitatione [illegible] peccati
desideriis aliquatenus consentiremus / Et [illegible] per hoc videtur Augustinus
dicere / quod omnem consensum in peccato mortali / quod per ali-
quatenus consensum intelligit peccatum veniale / [illegible]
sui operis non indiguit dicere / dimitte nobis debita nostra / Sed
in persona suorum membrorum / Ad secundum est dicendum [illegible] omnes [illegible]
clamat virginem [illegible] fuisse / sed [illegible] peccato
mortali et veniali / [illegible] originali [illegible] dato [illegible]
[illegible] dicunt [illegible] fuit [illegible] Augustinus
[illegible] Anselmus dicit in de conceptu virginali / quod de-
cens fuit virginem fuisse [illegible] illa puritate [illegible]
[illegible] maior [illegible] intelligi / Et Augustinus in libro de
natura et gratia dicit Cum de peccatis agitur / de virgine Maria
[illegible] honorem domini / [illegible] [illegible] questionem / [illegible]
plus ei gratie collatum est ad vincendum ex omni parte peccatum /
que concipere et parere meruit / quem constat nullum habuisse
peccatum / [illegible] fuit questio de peccatis / quod dicit dimit-
te nobis debita nostra / dico cum Augustino / quod ipsa [illegible]
[illegible] dicere [illegible] fuit [illegible] omni peccato / sed quod beata
virgo orabat [illegible] dicebat hanc orationem dominicam [illegible]
[illegible] debebat dicere dimitte nobis debita nostra / puto quod beata
virgo sepius et frequenter hanc orationem dicebat / quod aliquorum
peccatorum dicat [illegible] gratiarum [illegible] / quod [illegible] fuit [illegible]
[illegible] / [illegible] debita [illegible] / quod indiget sibi dimitti
[illegible] fuit / et [illegible] ipsa [illegible] et [illegible] fuit in
gratiarum [illegible] et humilitatis [illegible] [illegible] recedendo
[illegible] hanc orationem frequenter dixisse [illegible] aliorum abso-
lutorum / dum [illegible] ista oratio [illegible] et [illegible]

[illegible]

et omnium omnium fidelium / et quia ipsa fuit precipuum membrum ecclesie tota plena gratia et virtute / et veritate et gratia dedit et operum // Ideo quibus non indiget dicere ipse / dicebat pro ceteris aliis membris / et fidelibus ecclesie quibus erat necessaria

Oracionem ipsi sui filii devotam recordabatur eius beata virgo quod verba in hac oracione posita fuerunt verba filii sui que beata virgo volebat meditabatur et ipsa frequenter revolvebat in ore et in corde suo / quia de ipsa dicebat evvangelista / quod conservabat omnia verba hec conferens in corde

Ad secundum est dicendum / quod sancti angeli et in patria existentes impleant / tria sunt notanda / Primo timor divine iusticie ut sic homo vivat in timore de suis operibus et in meritis non confidens // sed humiliter divinum auxilium imploret et dicat miserere mei deus / quia infirmus sum / et hunc timorem et hanc humilitatem docet Salvator unde dicit Augustinus / quod quosdam hereticos [illegible] docuit dicere / dimitte nobis debita nostra Contra quos dicebant hereticos suis meritis omnia peccata posse vitare nobis oracionem dominicam auferebant quia non indigemus dicere dimitte nobis debita nostra sicut angeli / Secundum est spes indulgentie multi enim desperantes se ipsos tradiderunt in desideria cordis eorum / ut apostolus / et ideo voluit dicere dimitte nobis debita nostra // quia frustra peteret eis dimitti / quia credunt desperantes nullo modo esse dimittenda / ut dicit [illegible] heretici // qui post baptismum non sperabat [illegible] consequebatur veniam / et si hoc esset verum // non haberemus necesse dicere post baptismum dimitte nobis debita nostra / quia nullo peccata et debita nostra nobis dimitti non possent / Tercium est contricio displicentie / propter quod debita et peccata que homo petit sibi dimitti cordis contritione sibi displicerant / et de eis habeat contricionem cum proposito confitendi / quia homo habens [illegible] contricionem et proposito confitendi statim remittitur peccatum / sicut illud psalmi dixi confitebor adversum iniusticiam meam domino / et tu remisisti impietatem peccati mei Unde non solum ore / sed et contricione cum proposito confitendi debemus dicere / dimitte nobis debita nostra / et sic habemus tribus rebus generaliter videlicet timorem iusticie. spem indulgentie et contricionem displicentie [illegible] quod semper in patria implet ista petitio / Augustinus est autem quod Crisostomus solvit hanc dubitationem super hunc locum dicens / quod si quis dicat petitionem [illegible] partem [illegible] puta dimitte nobis debita nostra / et non dicat sequentes partes / quia non vult dimittere suis debitoribus absolutionem non consequetur quia intendit ipsum decipere / credet enim quod ipsum esset obligatum per ipsa sequentia / et solum habet memoria partem precedentem [illegible] quod sic ipse intendit decipere se ipse decipit / quia dato quod ipse dicat tacite / et non exponeret dimittere suis debitoribus dicit Crisostomus quod tacito intelligitur / et ideo indulgenciam non meretur consequi / quia proximo servet iniuriam adversus proximum / a quo lesus est / sicut ipse orando mentitur / quia dicit dimitto et non dimittit / sed adeo petit sibi indulgenciam et nunquam indulget

Augustinus eodem quod Crisostomus super hunc passum plures quoniam dicit quod multi nolentes suis debitoribus dimittere fugiunt hanc oracionem et nolunt eam dicere / sed fingunt sibi oracionem aliam / quibus Crisostomus dicit et est magis reprehensione digna [illegible] qui [illegible] ut ipsius docuit / non est ipsius discipulus / [illegible] scribit commendet orationem / quam filius dei dictavit / Cognoscet eum pater [illegible] sui filii sensus et verba [illegible] suscepit que usurpata humana presumptio [illegible] sapientia ipsius composuit

Ideo [illegible] dicit [illegible] ipse decipiat [illegible] non decipi / Remitte [illegible] debi-

toribus nostris ut sicut ego qui offensus remitto alteri a quo lesus
sum ut sibi dimittat, et hic est sensus, sicut ego qui peto sibi di-
mitti, ita sit paratus dimittere, et hic querit omnis homo

Ad propositum est dicendum secundum augustinum, quod omnia peccata quecumque sint debitores
rei dei constituunt, et racio ista, quod debitum est illud in quo homo obligatur
et tenetur alteri auferendo de iure suo, ut si abstuli tibi decem
denarios, tunc in quantum tibi decem denarios quos abstuli teneor
de iure tuo, sicut aut tota quod devenit dei, est quicquid est in
natura ~~[illegible]~~ tota sit subiecta voluntati divine, videlicet magis
est quam in sensu ut sensus et creaturis in natura aliquid est non
constans de iuridicione divina, et sic cunctorum [illegible] peccatum autem
nos a voluntate dei, et a precepto suo, et preferamus volun-
tatem nostram voluntati divine, aliter homo non peccaret, si sola aversio
a voluntate est racio formalis in peccato, plane est quod peccando
auferimus, quia totum ius divinum ad hoc subiecimus est, propterea est maior
nobis, corpore quam creator et dominus et redemptor, et quam eius
voluntate semper omnia porta, et nos et sensus nostri [illegible] nos pec-
cando facimus contra voluntatem eius, et volumus nos subtrahere
a voluntate sua et subicere eam quantum in nobis est, et sic vo-
lumus maiores esse ipso, et super eum ut non possit aliquid
agere contra voluntatem divinam, subtrahere se a [illegible] super nos
est maior [illegible], quod ergo per peccata omnia saltem mortalia aufe-
rimus ius divinum, et per ea obligamur et tenemur deo
satisfacere illud quod nostre [illegible] attemptamus, Dicendum est quod peccata
mortalia et venialia nos debitores dei constituunt
licet non secundum eundem gradum, sicut non secundum eundem modum
auferimus de iure divino per utraque genera peccatorum, quia per peccata
mortalia completa preferimus voluntatem nostram voluntati
divine et avertimus nos ab eo, sed per peccatum veniale licet
non preferamus nostram voluntatem divine, nobis tamen tanto
fervore subtrahimus sibi aliquam affectionem temporalem et [illegible]
[illegible] sic debemus, [illegible] ergo debita
petimus nobis dimitti, cum dicimus dimitte nobis debita nostra

Super dicta luce xi dimitte nobis debita nostra, et matthei vi sicut
illud debita nostra, et glossa interlinealis id est peccata, Sed contra
arguitur ista petitione petitur dimissio debitorum, debita sunt
aliquid, et debitores aliorum rei sunt debitores, sed petrus
michael et johannes [illegible] tunc ipso facto est michael, ergo petrus dimis-
sionem debitorum non petit dimissionem peccatorum, Item illud
obligatur ad petrum, ergo petrus non est debitor, Item debi-
tum importat obligationem debitorum [illegible] Secundo debi-
[illegible] in qua parte sunt summe debita [illegible]
peccata, quare nos debitores peccato constituunt, ut cum dicit
[illegible] hic non agitur de debitis pecuniariis sed de debitis
offensarum, Similiter petrus dei debitores luc xiii putatis
quod et ipsi debitores fuerunt preter omnes homines habi-
tantes in ierusalem, ubi debitores dicit peccatores, Unde glossa omnibus
Ierosolimite non soli peccatores fuerunt, sed in turre [illegible]
puniti sunt, Et augustinus describit [illegible] debita peccata dicit
manifestum est [illegible] quod dicit dominus matthei vi Amen
dico tibi non exies inde donec reddas novissimum quadrantem
[illegible] ad [illegible] parte, [illegible] petrus michael
[illegible] tenetur [illegible] de [illegible]
et michael est illo [illegible] et sic aliquid
est [illegible] et tenetur domino
[illegible] est de precio [illegible] debet [illegible]
[illegible] vel [illegible] et sic michael est [illegible] actus
[illegible] et sic petrus [illegible] et hic [illegible]
[illegible] distinctione xxx v [illegible] et ubi
tradi debet petrus esse actu malo [illegible] et [illegible]

Ex quo elicitur quod peccatum cupiditas secundum se nichil est sed secundum quod accep-
tum est cum quodam connotatum primo. Item peccata non
dicuntur debita formaliter sed quia debent, sed effective, scilicet quia effi-
ciunt debitores penarum. Ex quo patet responsio ad illud quod di-
citur obligatur ad peccatum quia licet ultima obligatio ad peccatum
committendo peccatum efficitur debitor pene, quia debitum dicitur
commissionem peccati, vel peccatum dicitur debitum, quia peccatorem efficit
debitorem. Sed dices contra hoc peccatorum petenda est dimissio
peccatorum maiore esse ex auctoritate et pena et boni-
tate illorum qui hanc orationem docuit. Nec oportet arguere
ultimam mala, scilicet de vinculo compunctio, quia vinculum mala
compunctio est que dicitur iustitia, et sic quod semper quod est pura
iustitia. Ad quod sequeretur quod negaret et sic quod est impossibile
Ad Thimotheum ii. Ille fidelis permanet seipsum negare
non potest. Vnde Job: Verebar omnia opera mea sciens
quod non parceres delinquenti. Sed autem dico non potest non
esse ab eo petenda remissio peccatorum aut tantum quantum
ad penam aut quantum ad maculam aut quantum ad utrumque.
Si quantum ad penam, quia glosa dicit super illud Job ix Verebar
omnia opera mea. Et si penitentes ad penitentiam
vocat, tamen peccatum nunquam sine ultione preterit, quia aut homo puni-
tur aut deus punit. Si quantum ad maculam tunc sequeretur
perpetue quod et non dicunt quod nos non possumus
auferre maculam criminum, quia hoc solius dei est, ysaie
xxxxiii. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Cum dicitur
ultimum autem. Et hoc vinculum quod consequenter petere qua-
tum ad utrumque. Ad hoc respondetur aliter et supra, quia hec peticio
sit omnibus necessaria est et frequenter iteranda. Dicit enim
augustinus: Vllatenus in hac vita peccatoribus ne-
cesse est nobis dicere dimitte nobis debita nostra. Sed ad
illud quod obicitur quod petere dimissionem peccatorum est petere quod
divinam iustitiam contradicit, quia petere dimissionem peccatorum
non contradictum peccatoris prout est contra pena propria
non est ut peccatum omnino, scilicet quantum ad penam sed dimittatur
sed ut cum petere ut sit infinita pena debita culpe
quod mitte usque satis. Si autem est finita quod mitte eternaliter
et hoc petere non est quod dei iustitia dimittitur in ecclesia. Quod
verbum Job scilicet sciens quod non parceres delinquenti hoc non intelligi-
tur de elemosina vel cetera. Verum semper est sciens quod non parceres
sed nomine non parceres hoc est quod pro quanto scilicet ipsorum
afflictorum contradicit. Ad illud quod querit petere dimissio
quantum ad penam tantum. Et respondendum quod quantum ad utrumque,
sed cum obicitur quod nos non possumus maculam criminum tollere

Sed dices quia cum dimittere debitores peccatorum non omnibus sed solum petentibus veniam, et videtur quod
omnibus quod dicitur nos dimittimus, sed habebat ad quosdam aliquos simpliciter et nos debita quod propter
deus dimittit quosdam habet ad diversos aliquos, sed in apertum sub illud debitoribus nostris. Dicit glosa
veniam petentibus. Sed hanc glosam dicunt quibusdam debitoribus debemus dimittere, videtur quod solum
petentibus veniam sit dimittendum. Ad hoc videtur quod non solum dimittendum est veniam petenti
et non petenti simpliciter petenti quod nos veniam petentes ferre oratores vero omnibus et simpliciter
dominus ille factum praeter tractum, et quod dicimus dimitte nobis sicut et nos dimittimus tunc apertum
istis regulam: Si autem non dimittamus quod veniam petenti petit nobis veniam petentibus ab eo
prius dimitti volumus

Ad hoc dicit quod sicut nos debitoribus quod quo tollimus ma-
culas peccatorum non precipimus gratie sue dei sed per medelam
uerbi orantes tempore et vincit eas [illegible] Quam de eo
Jacobi v° qui [illegible] fecerit peccatorem ab errore vie
sue saluabit animam eius a morte etc. Alia expositio quod
[illegible] ad [illegible] quod dimitte debita nostra [illegible] intelligitur
[illegible] et nos dimittimus debitoribus nostris sicut nos per
cordia offensarum [illegible] ad vindictam [illegible]
expones [illegible] periculum et [illegible] supplicatione lege [illegible]
memorandum quod peccatorum modestiam [illegible] [illegible] in
[illegible] quod dimitte aliis a memoria mala [illegible]
nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] memor [illegible]
animi [illegible] [illegible] et [illegible] vindicare

Sequitur lectura Abbatis

Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris. Debita sunt que reddere debemus
satisfactionem deo [illegible] commissa vel [illegible] ad quod
tenemur [illegible] Item quod talento nobis credito [illegible] hic
[illegible] et [illegible] et [illegible] reddere [illegible] Et quia fragi-
les sumus ad [illegible] reddere non valemus. De malo commisso
[illegible] [illegible] ante tribunal christi et [illegible]
[illegible] reddere [illegible] corporis hic est que in corpore commisit
[illegible] De debito autem quod [illegible] dimissum [illegible]
[illegible] quidam habebat villicum et hic diffamatus est apud eum
quod dissipasset bona sua et dixit [illegible] redde rationem villica-
tionis tue iam enim non poteris villicare. De talento credito
sunt [illegible] [illegible] gratuitis [illegible] bonis fortune [illegible]
[illegible] qui vocauit seruos suos et posuit rationem cum eis
[illegible] aut seruitute [illegible] Tunc debemus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] reddas usque ad nouissimum quadran-
tem [illegible] et illud [illegible] xij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sunt homines reddent rationem in [illegible] Sicut [illegible] [illegible]
dum in nobis et [illegible] [illegible] xviij [illegible] [illegible] qui
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habet in eo et
dimisit ei [illegible] debitum [illegible] [illegible] [illegible]
illis unde redderent donauit utrisque. Et [illegible]
[illegible] sic dimisit [illegible] [illegible] dimitte
nobis debita nostra [illegible] reddere nisi [illegible]
[illegible] affectu [illegible] vij dimissa sunt ei peccata
multa quoniam dilexit multum [illegible] ad effusionem
[illegible] lacrimas et doloris in [illegible] tribula-
tione [illegible] et in publicano [illegible] condempnacionem qui
et humilitate [illegible] [illegible] oculos [illegible] de se [illegible]
[illegible] et in afflictione satisfactionis [illegible] [illegible]
luce xviij [illegible] manifeste [illegible] [illegible]
[illegible] ergo [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible]
in cordis contritione et dolore et [illegible] vera confessione
et in satisfactionis labore [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] dimitte nobis debita nostra et non [illegible]
in [illegible] [illegible] districtionis [illegible] apud te insti-
ficabitur homo nisi per te omnium peccatorum et debitorum fiat re-
missio [illegible] peccata [illegible] dimitti nisi in communi-
one [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] ad-
[illegible] Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris [illegible]
[illegible] et affectu [illegible] dominus dicit [illegible] vi Si non dimiseritis

ex corde v[ni]u[er]sis[qui]s p[ro]ximo suo nec pat[er] celestis dimit-
tet vob[is] peccata v[est]ra. Ait Aug[ustinus] sup[er] eo qui nolu[er]it dimitte[re]
suo c[on]s[er]uo revocauit d[omi]n[u]s v[ni]u[er]sa debita, v[n]de et d[icitu]r dicit
ho[mo] ho[m]i[ni] s[er]uat ira[m] et a deo q[ua]erit medela[m], in ho[m]i[n]e[m]
si[mi]lem sibi no[n] h[abe]t m[isericordi]a[m] et a deo venia[m] ~~q[ua]erit medelam~~ q[uo]d d[e]-
m[on]s c[on]sequi[tu]r veniam qui no[n] remittit in se peccanti.
Distinguit h[i]c q[ui]da[m] q[uod] aliud e[st] debitu[m] ha[m]i[ni]s et aliud
debitu[m] iusticie et h[o]n[est]atis, debitu[m] aliud p[ro]p[ter] v[ni]u[er]salis
hu[m]anis et aliud e[st] debitu[m] p[ri]uilegii co[mmun]is. Debitu[m] ho[mi]nis
e[st] q[uo]d debe[tu]r ho[m]i[ni] fragili corrupto qui redi[m]eretur in
iniuriis vel da[m]pnis la[c]essitus ad similia eroganda vel
maiora, q[uia] sec[un]d[u]m h[oc] modi[cum] d[e] q[ui]b[us]d[am] ph[ilosoph]is sicut a[ri]s[totiles]
trate p[la]to[n]e et a[lii] q[ui] de natura ha[m]i[ni]s e[st] amicitiis bene-
f[a]c[er]e et i[n]imicis male facere. Et dicit q[uod] deb[et] fortis e[ss]e r[es]p[ondere]
h[oc] debitu[m] dimitte[re]. Debitu[m] aut[em] iusticie e[st] q[uo]d sep[er]o
dat[ur] negato et ablato d[e]t[er]minant lex p[ro] oc[u]l[o] pro
oc[u]lo et dente p[ro] dente et h[uius]mo[d]i. Exo[dus] xxi et similiter
in da[m]pnis q[ui] reddat q[uo]d sub[st]it[u]i p[otes]t q[ua]m et a[li]q[u]ando co[m]pensare
da[m]pno de[be]t et h[oc] debitu[m] dicit p[otes]t q[ui]s s[in]e p[e]cc[at]o exige-
[re] p[er] p[re]sidem legis h[um]anas q[uo]d sec[un]d[u]m leges di[ui]nas d[e]bet
[con]t[ra] iniurias et da[m]pna vlt[ra] lege[m] (?) n[on] p[ro]ce[ss]u[m] re-
lato sibi n[on] p[ro]cedat. Debitu[m] aut[em] p[ro]p[ter] v[ni]u[er]sale dicit q[uod]
t[ame]n h[abe]t p[er]sone sec[un]d[u]m legem debet[ur] et q[uia] q[ua]lis h[oc] c[on]t[ra]ri
q[uo]d e[ss]e sole inducta e[st] p[otes]t remittat[ur] ideo q[ua]lis h[oc] deb[i]-
tu[m] p[otes]t dimitte[re]. Debitu[m] aut[em] p[ri]uilegii co[mmun]is e[st] sicut
q[ui] p[er]cutit cl[er]icu[m] incidit in excommunicatio[n]e[m] maiore[m]
et t[a]l[is] p[ro] parte co[mmun]is cl[er]ici inducta e[st] p[ro] v[ni]u[er]sis
pl[ur]ib[us] illud no[n] p[otes]t dimitte[re]. Q[ua]ntu[m]cu[m]q[ue] aut[em] p[otes]t dub[itari] q[ui]a
p[er] h[oc] venia e[st] q[uo]d isti dicunt in ista distinctio[n]e h[oc] con-
siderando t[ame]n v[ult] t[ame]n verum q[uod] aliud debitu[m] ne[c]essari[o]
ip[s]e e[st] peccanti dimittet. Si aut[em] nichil ho[rum] facit et
reservat rancore[m] ad malefactore[m] no[n] adh[uc] c[on]siderando
e[st] ei nec pater nec d[ominu]s dicit, s[ed] potius nec in p[er]sona ecc[lesi]e
s[er]ue dicunt q[ua]e o[mn]i[bu]s dimittet debita, t[ame]n dicat ten[us]
g[e]n[er]aliter nec cor eius ad dimissio[n]e[m] debiti emolliat et
alia bona q[ua]e d[icitu]r patris e[st] dare, orantib[us] eu[m] fre-
q[ue]nter sit q[uod] in q[u]o[d] orone p[e]ccator g[e]n[er]aliter et t[ame]n dimit-
tet nec et sibi dimittatur.

Et ne nos inducas in temptationem. Ista e[st] penultima pe-
ticio in qua oramus ne in temptacionem d[i]a[bo]li carnis m[un]di i[n]ducam[ur]
per [com]mixt[ionem] i[n] sermo[n]e d[i]c[i]t [qui]a ut d[i]c[itu]r Aug[ustinus] in li[bro] de correpcio[n]e et gr[aci]a
p[ro]trahat[ur] Aliud a[po]st[ol]i ad Ro[manos]: Diligentib[us] deu[m] o[mn]ia coope[ra]ntur
in bonu[m], adeo s[an]ctis d[i]c[i]t o[mn]ia coopera[n]tur in bonu[m] ut si q[ui] eor[um]
p[ro]fecta vel deuia deuiat et exorbitat h[oc] ip[su]m d[icitu]r coopera[n]tur eis
in bonu[m] ut humiliores r[e]deant et doctiores ve[n]iant. Multi q[uo]q[ue]
p[er] q[ui]b[us] p[e]c[c]a[n]t d[icitu]r p[ecca]ta sua co[m]miss[a] et q[ua]eru[n]t adeo abso-
lutio[n]e[m] suor[um] debitor[um]. Et p[ro]pt[er] p[e]c[c]at[u]m eis dimitt[un]t debita eor[um]
vel obtinet q[uia] plorando et flendo petunt. Et q[uia] ip[s]i eor[um] de-
bitorib[us] dimittu[n]t p[ro]pt[er] ca[ritatem] a [Christ]o data no[n] s[u]nt p[e]c[c]antib[us]
et p[e]c[c]antes ne iteru[m] a[li]q[u]a peccata c[om]mittant et ne in ip[s]a la-
bantur. Et istud e[st] magna p[ro]uidentia. Et nichil ut
pax p[er] C[hristu]m p[ro] homi[ni]b[us] c[on]cilia[n]do p[er] opera p[ar]te sibi onera
abiceret et opera p[ar]te alia o[mn]ia g[ra]uiora et similiora
accumularet. Voluit q[uo]q[ue] saluator nr[ost]er nos i[n] d[icitu]r cautos
ne p[er] [con]s[e]q[ue]ntia i[n]dulgencia[m] eor[um] p[e]c[c]ator[um] iterato i[n] p[re]dicta
labant[ur].

docet nos orare, et dicere deo ut nos non inducat in tem-
ptacionem, id est non permittat nos in temptacionem induci. Namque
deus per se neminem non inducit in temptacionem, quia ut dicit
Jacobus in canonica sua capitulo primo: deus neminem temptat,
sed induci in temptacionem patitur illum quem suo auxilio
deserit, sicut exponit Augustinus. Unde idem Augustinus: Non oramus
propterea petere ut non temptemur, quia hoc necessarium et
utile est, eo quod sine temptacione homo nec sibi nec alteri
potest esse probatus, sed petimus ne in temptacionem inducamur,
id est ne deserti divino auxilio per blanda aut aspera
in temptacionem per consensum inducamur, et ne alicui
temptacioni et consensum decepti, aut cedamus afflicti,
et sic ab ea vincamur adeo deserti, sicut exponit
Augustinus ad Probam. Nam gloriosius est temptacioni
non consentire quam non temptari, ut inquit Augustinus. Sicut
si oportet aurum ignem intrare, non orat ut ignem
non tangeret, sed ut igne non comburretur. Quia si
animus blandiciis non decipitur, certum asperis non devincitur, ut
enim dicit Augustinus: Nemo frangitur terrore adversitatis mole-
stia, qui capitur delectacione non capi, et ideo prospe-
ritas vitanda sicut delectacio [illegible] quoniam
eum separare potest [illegible] sentientem, qui [illegible] blandientem.
Sed ergo dominus voluit nos adesse in temptacionibus certe,
et non de nobis presumere, ut enim Augustinus dicit: Voluit
nos deus assistere [illegible] in temptacionem, quod
petitur cum non orantibus dat, quia voluit nos
admoneri a quo hec beneficia accipiamus, in quo ut dicit
Cyprianus: admonemur infirmitatis et imbecillitatis nostre,
ne quis se insolenter extollat, ut dum precedit humilis
confessio, et datur totum deo, quicquid suppliciter petitur ipsius
pietate prestetur, vel sic: ut glossa dicit hic Petrus Bertho-
rius: non sufficit ad salutem sola dimissio peccatorum, si homo
postea recidivum patitur et succumbat temptacionibus
factis [illegible] consequenter hic scripta petitur subsequen-
ter ... dubitaret aliquis tamen hanc peticionem
que non videtur esse congrua et racionabilis. Quia Jacobus
in sua canonica capitulo primo dicit: Beatus vir qui
suffert temptacionem, ergo videtur quod orandum ut nunc
temptemur, cum nos in ecclesia oramus petendo ut
non temptemur. Item Jacobus primo dicit: Omne gaudium
existimate fratres mei cum in temptaciones varias incideritis.
Unde et propheta orat in psalmo: Proba me domine
et tempta me. Ex quibus omnibus videtur quod temptacio
sit utilis ac per hoc appetenda, et sic hec peticio non
est racionabilis. Ad hoc dicendum est, quod illa verba differunt:
scilicet temptari, temptacionem incidere, temptacionem suf-
ferre, in temptacionem subduci, in temptacionem induci.
Temptari est temptacione simpliciter pulsari, et sic hoc nec
est virtus nec vicium, et sic non est appetenda virtutis
[illegible] secundum Augustinum. Et nemo hic impulsu liber esse potest.
Unde ait sanctus Ambrosius: nulla mens nulla anima est que
non recipiat ictus malorum motuum aggrestium cogitacionum

Et quedam glosa dicit quod quidam sermo nihil sine temptacione
hostis in et nobilis corona. Et in collacionibus patrum dicitur incitatos
nos interpellat cogitacionibus [illegible] est / sentire vos eos sine
resistere nos studentes per graciam dei et propter hoc quia ut dicit Augustinus
Nemo dat temptanti dyabolo locum [illegible] / hic dat tempta-
tori [illegible] aut intemptacionem est [illegible] hoc impulsu
resistendo pugnaret et nihil est operarius [illegible] [illegible]
Augustinus super psalmos [illegible] vita nostra in hac peregrinacione non potest
esse sine temptacione quia profectus noster per temptacionem fit nec
sibi quisque innotescat nisi temptatus / nec potest coronari
nisi vicerit / nec potest vincere nisi certaverit / nec potest certare
nisi inimicum et temptaciones habuerit / nec temptacio nocet
cum resistitur. Unde Crisostomus: hostis non ledit nisi cum tem-
ptacioni obedit. Est leo qui ledit / si [illegible] quia [illegible] recordari
Unde Bernhardus: demonum est malas suggestiones suggerere
ingerere / nostrum est illis non consentire. Nam quociens resi-
stimus dyabolum superamus / angelos letificamus / deum hono-
ramus / ipse namque deus hortatur nos ut pugnemus
adiuvat ut vincamus / certantes spectat / deficientes
sublevat / vincentes coronat. Hec ille. Sufferre temp-
tacionem est in bello temptacionis [illegible] [illegible]
sicut fortes [illegible] viriliter sufferendo temptaciones / quia dicitur
Jacobi primo: Beatus vir qui suffert temptacionem etc. Et Ambro-
sius in quadam epistola dicit / deus omnium rector et dominus / cum
omni angelorum milicia certamini tuo conspectat / tibi [illegible]
contra dyabolum dimicanti [illegible] certantes coronat. Sed
seduci in temptacione est quando homo per temptacionem decipitur
et sic dyabolus temptat bonos qui sine dubio resi-
sterent si decepcionis laqueos cognoscerent. De hoc temptacionis
modo dicit Gregorius in moralibus: ibi insidias decipu-
las ponit / ubi semitas mentis esse aspicit. Unde fit
quod sepe mens decepta et seducta sub bona intencione temptaci-
oni succumbit / et in hoc est vicium [illegible] / [illegible]
in [illegible] [illegible] laudes negligentes et instruit
et sexto libro moralium capitulo [illegible] dicit: hostis noster
tot plane nobis insistit / tot temptacionibus affligit
quod nobis [illegible] in acie stamus / quottidie tela temptaci-
onum eius excipimus / et nos contra illum iacula mit-
timus / si [illegible] [illegible] / [illegible] respondemus
Et in libro [illegible] capitulo [illegible] super illud Job [illegible]
[illegible] Non occurrendum vero [illegible] dicit
[illegible] vero [illegible] / cum eius temptacionibus pul-
santur / [illegible] resistimus / [illegible]
qui temptacioni sentit / [illegible] vel temptacioni
consentit / Induci vero in temptacionem est quando homo sentit
consentit et delectabiliter / et hoc est mortale quia secundum Gregorium
in pastorali [illegible] est in corde temptacionem [illegible]
[illegible] / demonstrando vero est intemptaciones certamine sepa-
ri. In hac igitur peticione dicimus / Et ne nos
inducas in temptacionem / non petimus nisi ut non temptemur
sed ut non inducamur in temptacionem per consensum / et per
[illegible] [illegible] ad [illegible]. Sed deus neminem tem-
ptat / sicut [illegible] ergo petimus ne permittat nos induci in tem-
ptacionem

Itaque igitur videtur quod [illegible] deum [illegible] in[illegible]gendo
in deo consistit temptatur seu inducitur in temptationem
Dicendum quod deus non inducit causaliter in temptationem sed permis-
sive, vel non efficiendo, sed deserendo unde sensus est ne nos indu-
cas i. non permittas induci nos [illegible] modus loquendi de
induracione sicut ibi Exodi iiii° Ego indurabo cor pharaonis i.
indurari permisi, et [illegible] malum [illegible] quod deus
non faciat i. fieri non permittat [illegible] quia [illegible]
quod nos nichil adversari possit [illegible] ut
sub timore vir et devote [illegible] ad deum Et in Augustinus super
[illegible] sermone [illegible] quod ipse deus temptationes [illegible] venire
permittit [illegible] venit Et apostolus i ad Corinthios
x° fidelis autem est deus qui non patietur vos temptari supra id
quod potestis, sed faciat cum temptatione etiam proventum ut po-
ssitis sustinere Sed contra quod deus legitur temptasse causaliter
et efficaciter unde illud Genesis xxii Temptavit deus Abra-
ham Dicendum secundum Augustinum in epistola [illegible] ad [illegible]
de [illegible] Et notandum [illegible] temptatio duplex [illegible]
Prima [illegible] est temptatio deceptionis et hac deus neminem temptat
sed dyabolus Et hec temptatio sit tribus modis scilicet a carne ab hoste
et a mundo [illegible] apostolus [illegible] ad Ephesios vi° non est nobis colluctati-
o adversus carnem [illegible] et sanguinem secundum glosam [illegible] Et hoc quantum
ad temptationem carnis sed adversus principes et potestates et
adversus mundi rectores et hoc quantum ad temptationem dyaboli et
mundi De temptatione carnis dicit Gregorius in moralibus nos [illegible]
[illegible] laqueo [illegible] nobiscum [illegible] caro
[illegible] de peccato nata in peccato nutrita corrupta [illegible]
[illegible] sed [illegible]
De temptatione hostis [illegible] de summo bono Et [illegible] precedit
[illegible] dyabolus [illegible] temptat [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] De temptatione mundi [illegible] Bernardus [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] vanitas et [illegible] temptationibus [illegible]
[illegible] Bernardus clamat [illegible] caro [illegible]
[illegible] ego decipiam [illegible] Dicamus ergo Et
ne nos inducas in temptationem scilicet carnis [illegible] et mundi ut [illegible]
et ne nos inducas in temptationem scilicet carnis ut nos non absorbeat
per voluptatem [illegible] ut non [illegible] prosperitatem [illegible]
ut non [illegible] pravitatem Sed [illegible] deus permittit suos
electos temptari Ad hoc respondeo quod hoc fit propter [illegible]
ad [illegible] potestatem [illegible] ad manifestandam [illegible]
bonitatem et virtutem quam habemus [illegible] arbitrii [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] in bello [illegible]

[illegible] Abraham [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] a tempore [illegible]

anime et honori expedit. Rex non immunitus eum acceptaret. Ipse
dedit nobis arbitrium in carne corporis nostri, et sic qui sola
manus dei et ad ymaginem et similitudinem suam fecit hominem. Ad
Ephe. 6. Induite vos armaturam dei ut possitis stare
adversus insidias dyaboli. Igitur inter nos et honorem nostri
regis velit expugnare [illegible] instinctibus decipiens et dampnans.
Job 7. Milicia est vita hominis super terram. Secundo deus permittit
temptacionem ad retinendum nos a cupere vanitatem, hic est ad
repellendum nostram elacionem et cognoscendum nostram fra-
gilitatem. Nisi enim temptaremur, nimis efferret se [illegible]
nostre cognitionis et cognitio de nobis [illegible] superbiremus.
Et ideo deus clementer permittit electos suos temptari
triplici temptatione supra dicta, et ita temptabatur
apostolus, secunda Cor. 12: Ne magnitudo revelacionum
extollat me, datus est michi stimulus carnis mee
angelus sathane qui me colaphizet. Et beatus
Gregorius de hoc loquens nono libro moralium tale propo-
[illegible] superna dispensatio ideo nos tota sibi intentione
[illegible] carnis nostre permittit temptationibus [illegible]
ut mens nostra [illegible] temptationis [illegible]
[illegible] et de [illegible] trepidans in solo auctoris
adiutorio fidem robustam spei figat. Et in eodem mo-
ralium [illegible] apostolus: Video
aliam legem in membris meis repugnantem legi
mentis mee, et captivantem me in lege peccati que
est in membris meis [illegible]
caro [illegible] ne extollat spiritus, ad summa spiritus [illegible] ne
[illegible] caro, spiritus levat ne iaceamus in infimis,
caro aggravat ne extollamur in summis. Et [illegible]
quod de eo moderamine fit ut tamen [illegible]
[illegible] desperacionis lapsus caveat, [illegible]
[illegible] et in temptacionibus [illegible] superbie casus
evadat. Et sic dum spiritus [illegible] et caro [illegible] simplicissimo
[illegible] radio moderamine infra summa et supra infima in
quodam medio [illegible] laboraret, et ideo [illegible] apostolus pe-
tiit dicens: Ipse [illegible] tecum et [illegible]
[illegible] nobis qui [illegible]
[illegible] et hominibus. Nisi enim temptaret [illegible]
[illegible] aliter temptat deus ut erudiat, et aliter homo
ut sciat, et aliter dyabolus ut seducat. [illegible] dat [illegible]
temptatio [illegible] et ideo [illegible] dicit [illegible]
[illegible] temptatio vos non apprehendat nisi humana.
Tercio deus permittit electos temptari ad perpetuam vite
future felicitatem. Jacobi 1: Beatus vir qui suffert temp-
tacionem quia cum probatus fuerit accipiet [illegible] dyabolus omnes temptat
[illegible] electos prelatos et religiosos maxime
[illegible] Petrus Ravennensis in quadam epistola
[illegible] ad [illegible] destructionis [illegible]
et [illegible] vite [illegible]
[illegible] Nam et in [illegible] de egypto
pharao vehementius [illegible] et sathanas [illegible]
[illegible] ab homine quem ab infancia tenuerat [illegible]
[illegible] Et ideo Hugo de claustro

Utrum temptacio ab [illegible] sit appetenda [illegible] proba me domine et tempta me [illegible]
sit appetenda [illegible] Jacobi [illegible] gaudium [illegible] in temptaciones varias incideritis [illegible]
[illegible] in temptacione [illegible] temptacio est appetenda [illegible] indicium [illegible]
[illegible] temptacionum [illegible]
valent sibi ad meritum vite eterne [illegible]
[illegible] temptacio [illegible] appetenda [illegible]
[illegible] temptaciones sunt [illegible] non est appetenda [illegible]
[illegible] temptacionem [illegible]
[illegible] victoria et [illegible] dyaboli

et hoc nichil in mundo / scilicet spe illius boni / ad quod tendit / gaudere debet / Alia est
manifestatio constantie / unde glosa ibidem / ideo temptationem adesse sinit ut hic probare possit
quam firmam fidem future beatitudinis in corde gestat / quod est in [illegible] constantie
sue pacientie / Augustinus de sermone domini / sine temptatione probari esse nullus potest / sine
ab ipso / scilicet septo certe [illegible] in [illegible] non est temptatus / qualis sit sine
aliis / ut dicit apostolus ad Galatas / inquid et temptationem meam in corpore meo non
sprevisti / Alia est argumentum acceptationis divine / Thobie 12 quia acceptus
acceptus deo / necesse fuit temptatio probaret te / Alia est sollicitudo diligentie
glosa super Job illud proba me domine et tempta / quia nisi temptaret negligentes
tes essemus / Alia est compressio superbie / Gregorius / Sanctus se temptari permittit
virtutes desiderat / ne ex consideratione virtutum in peccatum cadat / [illegible]
virtus / ne magnitudo revelationum extollat me / datus est michi stimulus carnis
et [illegible] / Et ideo dicitur ex verbis eius / Alia est adeptio corone / Mathei 5 glosa
temptatio est necessaria ad coronam / Ideo de causis gaudendum est in temptationibus
et inanis a perfectis et expertis / qui propter experientiam et perfectionem fortes
sunt in temptationibus et cauti contra pericula eorum / cavent / Et quia dicitur
in gaudendum est alium expertis / quod in tempore valet in temptationibus / unde ergo appetens
est temptari / Unde quod non sequitur / bene aut sequitur / si ergo appetens
tamen est directa causa gaudii / si non est ita / sicut illa que placent sed tamen in tempta
ad temptationem / ut potest illa que tacta sunt ex glosa ibidem et a quo
petitur / in multis / cum in casibus appetendum est ex glosa ibidem et aliis
illa tamen ad illud ad quod assequitur / sicut patet de ieiunio et abstinentia ad acquirendum
alicui / Ad illud quod dicitur quod natura bone medicinam est desiderandum
sciendum ut dicit philosophus 7o Ethicorum / Unde quod hic verum est desiderandum
acquirendi quantum / ut potest quod maius est periculum non tamen modo
maioris dampni / quia preveniat comoditas et periculum et occasio
sunt in potestate / tales infirmi ex temptatione / in peccato est sicut scientia
biliter maioris dampni / quod scientia in peccato est incompa
gentia temptatam / licet aut ab infirmo non est temptatio ex experto
petendum propter periculum casus / utilis tamen appeti et appetenda est
a viro perfecto et experto confidente de divina misericordia / et [illegible] est de
divino auxilio adiutorio / Sed
appetendo quod dicit / Periculum periculosum de argumento de aa parte pg
hec est vera in infirmis et expertis / non sunt appetenda etc / Unde
quod dicit / Qui amat periculum peribit in illo / sed effectus et expertus
que sunt simpliciter mala et periculosa / ut in [illegible] dicit de illis
sicut patet ex glosa / qui obstinati sunt in erroribus / sequitur ibi de hereticis
gratiam appetit se defensione discriminis / temptari / Ad aliud
hec ratio videtur efficaciam habere supposito quod est et
appetere temptari / non tamen expertus expertus et perfectus / sed infirmus
qui fortitudine spirituali quia precipitur et perfectus / hic appetit
tantus est quod temptationem periculum et experientia / quia
dicit se posse illis resistere / Ad illud ad divino adiutorio
quius ad resistendum cottidianis temptationibus quod dicitur quod vero sufficit
est verissimo quantumcumque sint impetuose et valide / Ad [illegible] quod non
in semper habens caritatem / cum divino adiutorio temptationes
temptatione deficit sufficit ad resistendum / que in
deficientes in caritate / augmentibus temptationibus deficiunt / Quia enim multi
est quod caritas non ministrat virtutem resistendi ut enim dicunt doctores
sacre pagine et verum est quod minima caritas sufficit ad resistendum / Hoc non
quantum temptationum / sed hic est ex defectu liberi arbitrii / quod non fideliter
cooperatur et assistit ipsi caritati / ymmo ex tanta est virtus caritatis quod
ex nulla temptatione minuitur / Unde ambrosius dicit / Adversus caritatem
diligentis / nulla tempestas / nullum profundum / nullum periculum / nullus terror
mortis aut pene vim caritatis minuit / Ad aliud quod dicitur quod apostolus

petijt stimulum carnis a se ammoueri. Dicendum quod stimulus apostoli dicebatur in
centiuum libidinis, potuit petere eius amocionem, quia exitus stimuli
incentiui in actum mouente carne sic est peccatum. Dicendum autem quod exit in
actu sola hostis incitacione et si non sit peccatum, est tamen occasio peccati, et ideo
potuit eius amocionem postulasse sicut occasionis peccati. Dicendum quod intelligitur dolor
lateris, sic potuit petere eius amocionem quia impediebat [illegible] officii
sibi dati a domino scilicet predicacionis. Ad 8m dicendum quod tenetur reuera non
debemus insilire in temptacionem. Ille enim dicitur insilire in temptacionem qui impe
tuose et presumptuose exponit se temptacionibus,
et cum dicitur quod actus [illegible] dicendum quod ille actus non implicat vi
olenciam sed voluntatis inclinacionem considerata tamen magna
vtilitate quam assequitur victor temptacionum, que est ex parte
premii corone et aliis que proveniunt ex victoria temptacionum.

Sed dices: An sit petendum non induci in temptacionem, et patet quod sic, quia
a summa sapiencia hoc determinatum est. In oppositum arguitur: Inconveniens est ab aliquo
petendum ad cuius oppositum sequitur premium eternum, sed induci in temptacionem
sequitur premium, ut patet per illud Iacobi primo [illegible] dominus cum temptacione
habebit premium, ergo non est petendum non induci in temptacionem.
Si dicatur quod aliud est induci in temptacionem et aliud temptari, quia
induci in temptacionem est frangi temptacione, vnde glosa super Math. 6°:
In temptacionem inducitur qui temptacione frangitur. Tunc licet
deus cum temptacione faciat prouentum, frangi tamen temptacione est
peccatum et sine premio, ideo eius oppositum est petendum, scilicet non indu
ci, i. non frangi. In oppositum est apostolus prima Cor. x°: Fidelis est
deus qui non permittit vos temptari super id quod potestis. Aliquis
enim non temptatus super id quod potest non frangitur temptacione,
tunc enim frangitur aliquis quando ei imponitur onus ad quod sup
portandum robur illius non sufficit. Si ergo diuina fidelitas que
infallibilis est non deficit aliquando et nec permittit aliquem
temptari super id quod potest, non permittit aliquem
induci in temptacionem, ergo non oportet petere istud a deo. Item mini
ma caritas sufficit ad resistendum cuilibet temptacioni, [illegible] ergo caritate
non est opus hac facta oracione, ut enim habetur ab Augustino in libro
de correctione et gracia: nullus petit ab aliquo quod ipse habet.
Ergo cum vnusquisque in caritate existens habeat [illegible] non induci
in temptacionem, videtur quod hoc non oporteat a deo hoc postulare.

Respondendum prout dicit Augustinus in libro de sermone domini: non hoc orat
ut non temptemur, sed ne inferamur in temptacionem, talis sequitur
[illegible] necesse est igne examinari, non orat ut ignis non
contingat, sed ut non exuratur. Joseph temptatus est ille de crimine
stupri, sed non est illatus in temptacionem. Ex hiis patet quod aliud
est temptari et aliud in temptacionem induci. Induci enim in temptacionem
est temptacione frangi, ut dicit glosa super Math. vi: In temptacionem
ducitur qui temptacione frangitur. Sed ad argumentum quod dicit: Fidelis
est deus etc. Attende quod verum est, deus enim numquam deficit
temptatis; deus nullum permittit temptari super id quod
potest, quantumcumque sit violenta et impetuosa temptacio
ipse potest temptatus ei resistere diuino beneficio adiutorio assistente,
quia sicut dat temptandi dyabolo licenciam, ita ipse dat temptatis

glo[ssa] [illegible] est angustia [illegible] [illegible] gratia [illegible] temptationi resistere
super illud [illegible] ad temptationem proveniendi [illegible] angustia [illegible]
[illegible] dicit domini non temptari super id quod potest non frangit temptationem
[illegible] quod hic non est verum, libero enim arbitrio sponte frangitur qui
temptationi succumbit. Tanta enim est libertas voluntatis quod non potest
illi violentia vel [illegible] et sufficientes inferni [illegible] movere [illegible] et inter
[illegible] sicut est [illegible] de hac et de aliis [illegible] voluntas quod ratione
libera est nulli creature subiecta sine omni violentia frangi
quod autem est [illegible] nulla simpliciter non frangi [illegible] libertate
super vires suae roboris [illegible] non frangi. Et quod dicit si [illegible] divina
fidelitas quae infallibilis est non permittit aliquem temptari super
[illegible] quod hic verum est, numquam enim permittit aliquem temptari super
potest ipse libero arbitrio sponte temptationi consentit [illegible] quod
hic ne deus hic permittat quod voluntas consentiat temptationi. Unde petit
Augustinus ad [illegible] ad dicimus ne nos inferas in temptationem [illegible]
[illegible] petere ne deserti eius adiutorio alicui temptationi nos
consentiamus decepti vel cedamus afflicti. Non quod aliud [illegible] dicit [illegible]
sufficiat ad resistendum temptationi. Unde [illegible] caritas
sufficiat ad resistendum omni temptationi [illegible] est de [illegible] Nichi[l]
[illegible] petitur [illegible] ut hic non permittat. Et si [illegible] adiutorio
[illegible] habet [illegible] posset stare contra omnem temptationem. [illegible] est
hec petitio ne voluntas [illegible] motu frangatur et ut [illegible]
et [illegible] resistat et vincat [illegible] aliquis assequi [illegible]
data nobis a deo possumus [illegible] implorandum gratia
[illegible] ut illud facilius assequamur [illegible]

[illegible] deus inducat [illegible] [illegible] quod [illegible] petimus [illegible] non
inducat [illegible] frustra petit [illegible] quod [illegible] inducit [illegible]
[illegible] 22 ubi temptavit deus Abraham [illegible] videtur [illegible]
petere petimus ne deus nos inducat [illegible] non permittat [illegible]
malum [illegible] quod non faciat [illegible] permittat [illegible] non est
[illegible] inducat [illegible] videtur quod inducat [illegible] non [illegible] effective [illegible]
deus inducat [illegible] frustra petit ut non inducat [illegible]
[illegible] petimus quod non permittat nos induci [illegible]
[illegible] negative [illegible] inducit [illegible] similiter [illegible] affirmativa [illegible] deus quod deus
inducat in temptationem et hic probat ratio

[illegible] de forma [illegible] petitionis et [illegible] dicat nos [illegible] ista sit
[illegible] et ab [illegible] plures [illegible] quibus expedit [illegible] in
temptationem [illegible] non videtur [illegible] forma orandi sit bona
[illegible] Augustinus de Civitate Dei [illegible] et [illegible] Audio dici [illegible] est
[illegible] in [illegible] manifestum [illegible] petrus [illegible] sibi displicerent
[illegible] Salubrius enim sibi petrus displicuit [illegible] ita sibi
[illegible] sibi placuit [illegible] similiter dicit [illegible] amare
[illegible] et [illegible] ne patiaris induci [illegible] Augustinus de [illegible] non nos indu[c]i
[illegible] deus [illegible] patitur [illegible] non [illegible]
[illegible] sit habet in glo[ssa] super [illegible] qui habitat in adiutorio [illegible] temptatio [illegible]
et occulta, et est timor nocturnus, et [illegible] et aperta, et sagitta volans in
die et [illegible] et occulta, et est negotium perambulans in tenebris, et [illegible]
et aperta, et [illegible] a demonio et meridiano, et [illegible] sunt
[illegible] temptationum [illegible] videtur [illegible] et dicere in temptationem
[illegible] in temptationem [illegible] est super postulata remissio debitorum [illegible]
[illegible] dimitte nobis debita nostra. Similiter debet [illegible] peti [illegible]
[illegible] a temptationibus [illegible] Ad hoc videtur [illegible] forma petitionis

huius commentarius est / et habet quod hic pronomine nos supponit pro omnibus membris
ecclesie. Et ad argumentum in oppositum quando dicitur quod [illegible] nullus inducti
in temptaciones sive in peticione sedet quod hic est valde indirecte et
per accidens quia habet eius [illegible] quod capit in peticione cooperatur in bono
Unde ad Romanos viii omnia cooperantur in bonum diligentibus deum hiis qui secundum
propositum vocati sunt sancti. ibi glossa dicit usque adeo omnia electis
cooperantur in bonum, ut si qui eorum deviant et exorbitant
et hoc ipsum eis faciat proficere in bonum / quia humiliores redeunt atque
doctiores et [illegible] prius ante / et hoc non propter meritum eorum / sed
in proposito dei idest in presciencia et predestinacione dei quia qui vocati
sunt non aliunde [illegible] quam a predestinacione dei / et inde est
quod omnia cooperantur eis in bonum [illegible] eorum electis
omnia cooperantur in bonum [illegible] habet oratio generaliter pro dicta pro omnibus
tam pro salvandis quam pro dampnandis determinate / si pro dampnandis
non exaudit / si pro salvandis omnibus exaudit licet non ita finaliter
Et quia nescimus quis sit salvandus et qui non / generaliter habet oratio
dici pro omnibus / nec hic sit iniuria recte quia [illegible] nescitur qui sunt
presciti et de numero electorum est [illegible] orandum ergo pro omnibus
relinquendum est divino arbitrio [illegible] Et glossa super illud [illegible]
[illegible] debet esse quod [illegible] in voluntate petentis [illegible]
iudicio [illegible] Ad aliud [illegible] cum dicitur sit [illegible] debet
singulariter petitur ~~singulariter~~ adiutorium ad resistendum et
~~[illegible]~~ si diceretur in temptacionem omnem ~~[illegible]~~
ad resistendum [illegible] unde [illegible] pluraliter petitur adiutorium
illo modo. Si autem peteretur non inducere sic / quia si peteretur
si daretur adiutorium ad resistendum uni temptacioni pluraliter
[illegible] satis factum esset ipsi peticioni non autem sic si petitur
non induci in temptaciones singulariter / et hoc est quia negata [illegible] posita
[illegible] consequitur [illegible] posita tali ut [illegible] dicit non [illegible]
[illegible] non pluries. Unde per hanc dictionem temptacionem intelligitur temptatio
temptatio concupiscentie que est origo omnium temptacionum. Unde pe-
tendo singulariter in non in induci in temptacionem petimus
non induci in illam et per consequens in nullam / et hoc pe-
habetur ab Augustino libro de bono perseverantie dicente non
frustra dicitur Ne nos inducas in temptacionem. Nam quemcumque
in temptacionem non infert / profecto nec in temptacionem sue male vo-
luntatis infertur / et quem in temptacionem sue male voluntatis
non infertur in nullam prorsus infert [illegible] concupiscentie
temptatur ut scriptum est Iacobi primo a concupiscentia sua
abstractus est et illectus. [illegible] ultimum dicitur quod non debet
esse [illegible] modus petendi remissionem peccatorum maiorum et ad
[illegible] [illegible] peccata eorum habent maculas et
reatus distinctos / et ergo per hoc quod dicitur in pluraliter dimitte nobis
debita / apparet dicendum [illegible] quod peccatorum peticio debet esse [illegible]
distincta / et sigillatim iuxta illud [illegible] [illegible]
recordabor tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee / et quia
distincte et discrete eorum postulanda et dimissio / per has
rationes utilis est modus iste petendi ac petitiones singulariter
Et ne nos inducas / aliter autem petendi scilicet et dimitte nobis alia
peticio utilis est et utilior quando sit iste ut dictum est

[illegible marginal gloss, 6 lines: ... et voluntatem ... sponte ... violentia atractus ... temptacio accidit ... in moralibus ... temptacio ... tales ...]

Aue hic primo bellygeros quis sit locus et tempus temptacionum et quales
causas debeat evitare / quatuor sunt que occasiones temptacionum
prima est loci amenitas ut civitates et opida et flores
prata / quia non tam in se loci amenitate recipiunt sed ex
habitatum [illegible] secunda est copia diviciarum ubi est divi-
cie ibi pecunia quia pungunt / Tercia est [illegible] ornatus eorum
et nimia cura vestimentorum et valentes corpus [illegible]
quarta est mulierum [illegible] quarum blandicie auribus et facies
delicie quarum familiaritates et consorcia maxime suspec-
ta sunt [illegible] et [illegible] primo [illegible]
et hic [illegible] quatuor [illegible] que sunt libidinis [illegible]
[illegible] facie a mulieris copia / et ne [illegible]
secundo quia sunt mulieres in [illegible] [illegible]
[illegible] periculum [illegible] et [illegible]
quando quia [illegible] ut [illegible] sed [illegible] ut baptista
[illegible] dalida [illegible]
[illegible] femina fallax statuit [illegible] dolor
[illegible] que [illegible] et [illegible]
[illegible] quantum potes esto
[illegible] et [illegible] de malicia [illegible]
[illegible] et acutissimo telo [illegible]
[illegible] ad [illegible] posuit [illegible]
david in [illegible] et adulterium [illegible]
[illegible] salomonem [illegible]
sampsonem fortissimum [illegible] et [illegible]
[illegible] joseph [illegible] johannem
baptistam [illegible] capite truncavit / hec ille
[illegible] augustinus de cohabitacione clericorum et mulierum [illegible]
[illegible] non sola
[illegible]
[illegible] religiose [illegible] quanto religi-
[illegible] [illegible]
[illegible] Ex [illegible]
[illegible] libani [illegible]
[illegible] ambrosius [illegible]
hec augustinus et de eodem inquit ambrosius de officiis
feminarum [illegible]
[illegible] a dyabolo [illegible] iniquitatis [illegible]
[illegible] feminarum [illegible]
stimulat et [illegible] hec ille [illegible]
inquit [illegible] non audire [illegible] non videre
[illegible] non tangere et [illegible] vox ledit visu et
tactu quia vox frangit visus allicit tactus attrahit
et delectat [illegible] predictas [illegible]
quia temptacio non ledit nisi [illegible] et hec est quod
[illegible] dicit [illegible] non ledit nisi [illegible] temptati
[illegible]

[illegible marginal gloss, 7 lines: ... temptacio ... ymaginacione ... temptacio ... sed ...]

[illegible] vide in [illegible]

[Right margin notes: ... occasiones temptacionum ... 1 ad corinthios ... fidelis est deus qui non paciatur vos temptari supra id quod potestis sed faciat etiam cum temptacione proventum ut possitis sustinere ... glosa ... temptacio ...]

Est leo qui ledit si stat quamvis recedit. Tercia de
gratia debetis esse hostis nemini vincit nisi volentem. Ut
habetur per Petrum Comestorem. Luxuria de qua ut plurimum
homo magis temptatur et ad hoc vicium omnes temptatores
fere directe incitant et instigant: caro concupiscendo, dya-
bolus instigando et suggerendo, mundus alliciendo. Ad super-
biam enim avariciam et invidiam non instigat caro [illegible]
[illegible] non sunt carnis sed animi. Gula autem [illegible]
blandicie [illegible] quod comendit [illegible]. Ad gulam et ad accidiam
directe mundus non incitat. Sed ad vicia restitutiones (?) delecta-
cionis et carnis luxuria. Tercia luxuria autem hanc [illegible]
directe generat dyabolus quidem cogitaciones ingerendo et
motus carnis agitando, caro concupiscendo, mundus
visus et alios sensus allectando. Tercia sed gratia
spes [illegible] et calores cordis simul allegant [illegible]
[illegible] lacrimis [illegible] solent. Hec tempore pestis
vincerem de [illegible] [illegible] omnem
etatem corrumpit, omnem sexum confundit, omnem ordinem
et condicionem [illegible] subvertit et pervertit. Quis enim in mirabilibus
omnibus [illegible] enarrare sufficit. Tercia de Ysidoro [illegible]
[illegible] peccandi aufert [illegible] delinquendi [illegible]
[illegible] tollit, ergo corpus et [illegible] [illegible]
ut dicit in moralibus de [illegible] luxuria [illegible]
simul occupavit aliquem vix eum bona opera cogitare
permittit. Sed eum viciosa [illegible] desideria [illegible]
[illegible] cogitacio, ex cogitacione affectio, ex
affectione consensus, ex consensu opus, ex operacione consue-
tudo, ex consuetudine desperacio, ex desperacione peccati defensio,
ex defensione peccati vana gloria, ex gloriacione eterna dampna-
cio. Et [illegible] de [illegible] in de conflictu viciorum. Tercia cum ceteris
viciis [illegible] pugna [illegible] rara victoria. Cum vero
carnis ultra nisi fuga sicut patet de Joseph.

Ostendit autem hic de [illegible] prudencia, tum [illegible]
[illegible] et fraudes temptatorum prevideat et caute decli-
net, [illegible] ut sortes [illegible] [illegible] [illegible] Prudentibus
[illegible] in [illegible] [illegible] Et [illegible] quod fecit accidit forte
[illegible] forte vento et [illegible] qui prudens [illegible]
[illegible] ad [illegible] mittens [illegible] discipulos ad predicandum
[illegible] prudencia eos docuit contra temptaciones eos
cautos reddendo dicens. Estote prudentes [illegible]
[illegible] Prudencia [illegible] [illegible] sufficit
[illegible] [illegible]. Primo [illegible] quod veterem pellem [illegible]
[illegible] deposuit sic et nos [illegible] temptacionem [illegible]
[illegible] debemus pellem veterem [illegible] deponere [illegible]
[illegible] aute vite et castigacionis [illegible]
[illegible] aute virginitate [illegible] angustie
evangelice [illegible] [illegible] ait [illegible]
porta [illegible] Bernardus [illegible] bone [illegible]
angustie passionis [illegible] ut sequentibus [illegible]
[illegible] [illegible]. Et hoc est optimum remedium tempta-
cionis carnis [illegible] castigat et ducit vitam arctam
in abstinenciis [illegible] maceracionibus et [illegible] castigacio-
nibus [illegible] perpetua [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
et nos [illegible] ad [illegible] [illegible] nos debemus
[illegible] ut [illegible] nos [illegible] [illegible]
[illegible] corroboraret, et hoc est potissimum remedium

Tercio ad doctrinam [illegible] crede michi [illegible] [illegible] toto corde [illegible] qui femineos [illegible] copulat [illegible]

Contra temptaciones dyaboli et laqueos malignii spiritus virtute
spiritus sancti obtinemus et cum munimine presidio de hoste triumphemus
Ad istos secunda species spiritus sancti huius competit quia totum corpus capite corpo-
re nos ipse temptacioni et peccatis sunt mente tuenda quia
est caput hominis ne in malum operatur debemus totum corpus
morti dedere et huius proprie necessarium est quia qui his resistit
temptaciones seu presumptiones inde ipse sentit Et in hoc quod
aliud pertinet ad salutem Ista eius opera continet spiritus
mortale ponere debet totum corpus suum tradere morti et ve pe-
ne terribili exponere De donis spiritus petitionum et videlicet
pietas vere congruo super ait Ne dicimus et ne nos inducas
spiritus pietatem petimus ut hoc manifestat dolorem et nichil
fiat ne in temptacionem moveatur Et si quis temptetur caveat a
deo liberetur hoc enim donum valet ad superandum contra quas
temptaciones ut quod dicit apostolus ad Thymotheum iii Corporalis
inquit exercitacio ad modicum utilis est pietas autem ad
omnia valet Corporalis exercitacio enim est contra glosam
quando fatigantur in abstinendo quia si fiunt carnis ad modo
dicitur utilis est quia tunc ad vincendas temptaciones carnis
pietas autem ad omnia utilis est quia contra temptaciones contra
carnis non solum carnis sed eciam mundi et demonis verum pre-
valet per hoc movit deum pias de temptacione eripere Est autem pietas
prout est donum habitus spiritualis quo movet nos spiritus sanctus
ut affectum quendam filialem habeamus ad deum Est autem
pietas Et eciam hoc contingit movet nos ad miseracionem proximi
quod pio affectu compatimur et ipse sunt filii dei et quia dono pie-
tatis secundum Augustinum adaptatur beatitudo mitium ideo eciam
consequenter in tercio dicitur de beatitudinibus mitium Mites enim
est qui nec patitur nec deducitur secundum Gregorium origenes dicunt
vere mitibus prout est beatitudo est quod statim ea regnant ani-
mi vel hoc per multas temptaciones frequenter victoria quia vicerunt
omnia gerit in quietudine mentis pacem et quantum possibile
est in hac vita temptacionem pulsare amplius non quassatur
Et hoc sancte per convenienciam istius beatitudinis ad hanc pe-
ticionem quam tu addicia quia temptacionem predictam Huic
autem beatitudini respondet premio possessio terre viven-
tium ut in illud psalmo Credo videre bona domini in terra viventium Convenienter
est enim ut qui sedant temptacionum tumultibus pacifice possideantur
a deo et ipse possideat deum quod est habitatio terre viventium
quia secundum Augustinum ultima erit dei possessio in eius quem ipse possideat
possidet autem dei possessio hic in vita et in futuro perfecte
De fructibus vero hic introducant in hoc scilicet continencia et castitas quoniam de-
finiunt quia castitas consistit in castitate corporis spiritus continen-
tia vero eciam et aliter et utrasque mo opponuntur temptacionibus
que carnis voluptatis et carnis delectationis et ideo quod per hanc oracionem
expetimus in temptacionem non induci hic duo introducuntur Circa ista

prout est augustinus dubitatiue. Prima utrum temptare sit idem
quod dubitare. Secunda utrum dyabolus possit nos temptare
nisi permissus a deo. Tercia utrum dyabolus loquatur cum deo quando pe-
tit temptare nos. Quarta utrum dyabolus possit nos temptare per
se ipsum et non decente alio. Quinta utrum demon esset
a ciuitate et in infernum relegatus, quis est qui debet nos
a dyabolo temptari. Ad primum est dicendum quod temptare dicitur
secundum augustinum, quod dicitur super quia quando quis temptat dubitare
... ex parte illius a quo temptatio uos non apprehendat
nisi humana, dicit quod temptatio ubique per dubitationem ponitur
est quod temptatio et dubitatio ... de deo nos apprehendere non
debemus quod sicut dubitare de ueritate salubri in christo dubitare
de deo periculosum. Possumus ergo dicere quod sicut homo potest dubitare
de hoc scientia et de hoc virtute et prudentia et de hiis de
fide et caritatis constanter. Sic temptat dyaleticus. Vnde vnus
liber dyaletice de temptatiua. Secundo temptat moralis philosophus.
Tercio modo temptat diuinus theologus. Sed deus temptat
hominem non ut doceat, quidem eo aliquid rei non scit uel
sciat, ut dubitatio. Sed temptat ut ipsum temptatum erudi-
at et scientem faciat. Vnde augustinus in libro de ... exponi-
tur illud verbum: Temptat vos dominus deus vester ut
sciat si diligatis eum aut non, id est scire faciat ...
quod est ut nos scire faciat, sicut letum dicitur dies qui
nos letos facit. Dyabolus autem temptat sic dubitando
an homo in fide et caritate perseuerare uelit non ut ipsum
erudiat sed ut decipiat et seducat et a bono proposito
remoueat. Sed homo temptat ut discat, sed quia malus
homo potest temptare ut decipiat in hoc conuenit cum dya-
bolo, sicut bonus homo temptare potest ut erudiat et doceat
in hoc conuenit cum deo. Vnde glossa dicit super illo verbo Proba
me deus et tempta me, quod temptat deus non quod ipse
dubitet sed ut alios erudiat. Temptat homo ut discat
et temptat dyabolus ut seducat. Sed si caro temptat, ut ali-
quando qui tacent dubitationes et cogitationes, propria dyabolo
temptationes et dubitationes. Illas dubitationes substantia est
temptare idem quod dubitare. Ad secundum dicendum est quod hanc
dubitationem determinat Crisostomus super illo verbo quod sit viii:
Si eicis nos mitte nos in porcos, dicens: Quia si ad ipsos
porcos demones non audent aliquid facere nisi deus consen-
serit multo magis ad ipsos homines nichil possunt nisi
a deo permissi. Istam dubitationem soluit augustinus in libro de
sermone domini dicens quod sicut sathan temptat ad homines
propter suas petitiones permissus ut ...
et experimentos non sua potestate sed permissione dei. Differt
autem ut in quale temptationem quis incidat, quia in aliam tempta-
tionem incidit Iudas qui deum tradidit et in aliam Petrus
qui trinus deum negauit. Quia Iude temptatio fuit dya-
bolica de potestate, Petri uero humana fragilitate. ...
... temptatio ... non apprehendat nisi humana. Sed
quia augustinus cum deus scit hominis fragilitatem dyabolo
forte et potentes, et ad ipsos indiret non permittet
debiles et pauperes a fortiori temptare et molestare
homines et impugnari cum deus tamen est iustus iudex permittit
dyabolum temptare et molestare homines. Ad quod
... dupliciter pro ... gloriosior est temptationi non consenti-
re quam non posse temptari. Secundo ... homines
per dyabolum esse vincendum in temptatione ita ... per
homines ipsum dyabolum esse superandum. Ad tertium dicendum est

3

angelus [illegible] dubi[illegible] solent in libro [illegible] d. dicit [illegible]
[illegible] intelligentes deum locorum spacijs contineri
et alibi: ec[illegible] et alibi non [illegible] non ec in [illegible] in
in celo / pro [illegible] [illegible] dum esse dyalo[go] illi loqui
qui Job temptauit / quia ille in terra erat sed dicit
[illegible] terram et [illegible] ambulaui eam / [illegible] si carnali
[illegible] intelligere deum [illegible] / intelligit ut angelus aut
[illegible] [illegible] celum et [illegible] / [illegible] [illegible] sedes terra
scabellum pedum meorum quid ergo dyabolus in terra existens
non poterat aliquid loqui cum deo / cum quo scabellum sub pedibus
dei / quorum pedum terra scabellum est nullus [illegible] est ampe:
des alterius / qui non posset cum eo loqui / sed [illegible] [illegible]
de [illegible] maiestate dei [illegible] putens / non per partes
diuisa / et extensa / sed ubique [illegible] / et sic dyabolus loquitur
cum deo / [illegible] ut homines temptare / et quia Job temptauit / dicit
[illegible] [illegible] sic [illegible] si deus loquitur in [illegible] [illegible] hominis
/ non solum [illegible] / [illegible] [illegible] petens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] ut loqui / et loqui
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] angeli boni / et mali / plane est
cum [illegible] deus [illegible] [illegible] in [illegible] angeli boni et ma-
li / quicquid [illegible] [illegible] et [illegible] cogitet [illegible]
dyaboli / totum attribuetur [illegible] loquenti / et quicquid mali-
cie et [illegible] cogitat [illegible] sibi [illegible] et loquenti [illegible]
est attribuendum / [illegible] [illegible] materia [illegible] dyabolus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] considerasti seruum meum Job / quod non sit illi similis
in terra [illegible] [illegible] / et rectus / ac timens deum / [illegible] [illegible]
dei locutus [illegible] dyaboli / quia erat uera et iusta / et illa
[illegible] [illegible] Job [illegible] timet deum / tu vallasti domum
eius / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] / sed ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / et tange cuncta que possidet
nisi [illegible] benedicet tibi [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sunt
dyaboli / et [illegible] loquenti [illegible] attribuenda / et sic [illegible]
[illegible] [illegible] angelus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dyabolus
temptare [illegible] / quia [illegible] malignus [illegible] [illegible] [illegible]
cogitat / [illegible] [illegible] temptare petit [illegible] [illegible] et [illegible] loquentis
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] sine [illegible]
attribui / [illegible] ut [illegible] [illegible] deum [illegible] / et sic loquitur
bonis et malis angelis / corporaliter / non in [illegible] cogitacionum
[illegible] corporales et visibiles creaturas [illegible] [illegible] [illegible]
data / sicut deus et creator omnium corporalium et spiritualium
angelus ibi dicit / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] dyabolus [illegible]
nos temptare / ut [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
et non nobis appareret / et sic nos temptet / [illegible] intelligimus
non [illegible] quia dyabolus [illegible] spiritus inuisibilis in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / Secundo quod nobis visibiliter apparet in [illegible]
et [illegible] [illegible] / sed venit [illegible] [illegible] dyabolus / et quia [illegible]
manifestat se esse dyabolum / et sic [illegible] dicitur temptare
[illegible] dicit esse dyabolum temptatorem / et [illegible] esse verum
intelligimus / quia optime [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] mortales [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] manifestaret [illegible] [illegible] [illegible] repellerimus / Tercio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nos [illegible]
aliqua vicia [illegible] et suggerit / de quibus nos temptat
Ita quod dato quod [illegible] [illegible] cessat nos molestare [illegible] se / [illegible]
ut inflammare [illegible] [illegible] ad aliquod vicium / et illam
temptacionem non [illegible] facit tercio / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / sed [illegible] dyabolus [illegible]
[illegible] / et [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] nos temptare / et recitat refert
Gregorius in dyalogo de sancto benedicto / [illegible] [illegible] dyabolus

[illegible] quo [illegible] Gregorius [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corda [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] corda
[illegible] venit. ut bona
tollat. et mala [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

ipse amicabile quoddam que nec erant vota / erat eius
volens frequenter volare tempus / ita et nolens eam tangere
potuisset / septa tunc facto signo crucis recessit / post cuius recessum
tantum inflammationem et ardorem in sua carne sensit
quam magis fecit apertum / et speciem cuiusdam femine in
mentes eius venire fecit / quam aliquando [illegible] videat
in somnis se carnali ardore [illegible] fecit mentis / et
deliberaret cellam dimittere / sed subito gratia dei superveniens
in veritate se undique percussit / et ita illa diabolica temptatio
recessit / hoc ergo modo diabolus per se ipsum temptat / quia
[illegible] deferat tamen temptat / etiam [illegible] hoc tamen suadens
subministrat / quemadmodum diabolus [illegible] / et per
locutionem eius subtractionem quoddam bonum in principio ipse
quemadmodum ad vitia mala trahit et inducit / Temptat
scilicet nos mediate diabolus / quia mente modo per rerum temporalium
immoderatam affectionem / et quasi per tyrannorum modum persecutionem
quia per tyrannos multi persequi paratos / et suos viros ut
a veritate recedant / et mediate carne quia fortiter caro temptat
sicut eo diabolo / ut facit ipse sola / Tercio quia eodem / per
unum hoc duplex potest aliquem offendere / primo spoliando eum armis
et auferendo ab eo illa quibus se defenderet / ne ab aliquo
lederet / secundo percutiendo ipsum / et infringendo sibi vulnera
quibus infirmaretur / et forte moreretur / sic diabolus dupliciter nos
offendit / primo armis quibus eramus induti spoliando et
exspoliando temptando eum primum hominem / et vincendo eum
tulit ab eo / et [illegible] originalem / quam induti
[illegible] / [illegible] rebellando potuit
nos temptare / et trahere ad [illegible] illicita cogitanda
et operanda / ita quod tunc diabolus temptando et vincendo primum
et nos omnes homines in persona eius vicit / et abstulit a
nobis quo scito / et quo ablato sumus quemadmodum modo temptat
nos et [illegible] similiter / Secundo diabolus nos offendit per
se ipsum / nos ad diversa vitia impellendo et trahendo / Ergo
quod quilibet potest quamvis [illegible] legatur
vel dato / quod esset [illegible] / esset non verum dicere
a diabolo nos temptari / Tercio dicendum puto quod per armorum
spoliationem / et compulsionem esset verum / Christus fecit et abstu-
lit illud quo scito patimur omnes temptationes et tribulationes
quas patimur / Stat enim vigor et fortitudo illius prime
temptationis diaboli manet sed in omnibus temptationibus
pro eo quod diabolus esset annichilatus / adhuc neque et tamen
temptaret nos / quia fuimus in veritate prime temptationis
sue et verum esset nos a diabolo temptari / sed non esset verum nos
temptari a diabolo per victorem in pulsione / quia eo quo
esset annichilatus / ipse per se ipsum non ad vitia traheret
nec impelleret etc.

Sequitur lectura alberti

Et ne nos inducas in temptationem / Hic est petitio de cautela
mali futuri [illegible] super hoc [illegible] hugo de sancto victore
temptatio est pulsio temptatoris ad illicitum / [illegible] temptat
[illegible] temptatio est [illegible] dicta [illegible] hic loquimur / temptat
cum [illegible] probatum [illegible] / sic temptavit abraham [illegible]
[illegible] temptavit Moyses / et [illegible]
[illegible] et [illegible] temptat
[illegible] ad illicitum [illegible] Jacobi primo [illegible]

tempta a concupiscentia sua abstractus et illectus / abstractus
abstinentiam boni in conuersabitur / Et sic temptatio tres gradus
habet secundum Augustinum / Primus gradus abstraccio tamquam hostis [illegible]
abstrahentis libidinosa voluntate et prauitate / secundus ab-
vtroque [illegible] ab [illegible] qui fuit [illegible] et illa [illegible]
peccauit / [illegible] cum de illecto temptauit / et vult
abstractio [illegible] qui fuit [illegible] / [illegible] m° [illegible]
illecto [illegible] temptauit / Et vt [illegible] abstraccio [illegible]
est in nobis / quia [illegible] nobis temptator illectus [illegible] / Sta-
tim prauitas nostra corruptio [illegible] ad illud faciendum / [illegible]
[illegible] in bazatrum [illegible] sic illi-
cit [illegible] ut ipso / et ex [illegible] cogitatio / et ex co-
gitatione oritur delectatio / et ex delectatione [illegible]
et ex [illegible] voluntate
peccati / et [illegible] opus et [illegible] / ut con-
[illegible] iniquitate peccati / [illegible] peccato iterato
et ex iteratione consuetudo / et ex consuetudine peccandi defensio
et ex defensione [illegible] / Non ergo petimus ut non temptemur
quia [illegible] est temptari / [illegible] temptatio nos non ap-
[illegible] / Et [illegible] quod non paciatur vos
temptari super id quod potestis sed faciat cum temptatione pro-
uentum ut possitis sustinere / Sed ut non intremus
[illegible] ad hostia temptacionis in petitum / In ista peticione
a patre nostro petimus [illegible] hostis [illegible] et
[illegible] Job xxxviii [illegible] tibi porte
mortis et hostia tenebrosa vidisti / Et est sensus
Et ne nos inducas [illegible] paulatim [illegible] pessimos
et hostia temptacionum [illegible] paulatim [illegible]
/ hac enim [illegible] oratione a deo [illegible] xxvi vigi-
late et orate / ut non intretis in temptacionem [illegible]
est [illegible] aut [illegible] / [illegible] aut [illegible] nos [illegible] Do-
mine [illegible] tempta et [illegible] ne [illegible] / Et [illegible]
[illegible] proba me deus et tempta me [illegible]
[illegible] me / et cor meum / Et vide si via iniquitatis
in me est / et deduc me in via eterna / Et hoc est quod petitur
in hac temptacione et ne nos inducas in temptacionem / Sed libera
nos a malo / [illegible] docuit nos saluator petere veniam et remissionem
peccatorum / [illegible] vitare temptationes / [illegible] petere [illegible]
[illegible] a malo / Et [illegible] peticio est [illegible] omnia mala sicut [illegible] peta
infirmitates / aduersitates / afflictiones / [illegible] Augustinus [illegible]
[illegible] peticionem petimus nos non [illegible]
malum quod [illegible] / [illegible] in hac vltima peticione ora-

[illegible] et [illegible] dyabolus [illegible] inuadit [illegible] temptando in suggestione / [illegible] [illegible] in delectatione
[illegible] in consensu / [illegible] in actu / [illegible] in consuetudine / et [illegible] in morte [illegible]
[illegible] in celis angelis [illegible] peccatore [illegible] agente / [illegible] est
[illegible] super vna anima [illegible] peccatum [illegible] et [illegible] Augustinus [illegible] de ciuitate dei
[illegible] non est fornicator / [illegible] est [illegible] et [illegible] in ea
[illegible] / [illegible] et [illegible] omnia [illegible] in demonibus / [illegible] ad omnia
[illegible] / [illegible] in [illegible] illa [illegible]
ad que [illegible] et [illegible] et inuidia [illegible] dyaboli [illegible] / [illegible]
in celum et [illegible]

Secundum praedictum triplex est malum a quo petimus liberari in nostro [illegible] reflectens [illegible] contingens: 2m [illegible] est originale, 2m actuale, 3m penale. Vel glosa dicit quod hic petimus liberari ab omni malo scilicet visibili et invisibili. Vel praedictus dicit quod petimus liberationem a malo originali, non tamen a peccato originali, malum autem originale continet culpam originalem et penam [illegible] hic petitur liberatio a malo originali, vero

pene illa et si peccatum originale in baptismo transit, veritatem remanet [illegible] actuale. Vel quod petitur hic liberatio a malo originali vero actuali et non originali [illegible] transit in baptismate

nos liberare a malo. Sequitur [illegible] dicitur primum. 2m Augustinus in sermone Domini in monte in hac petitione ut dicit Cyprianus concludimus omnes preces nostras et nichil remanet [illegible] quod ultra adhuc debeat postulari illa petitione dei adiutorium [illegible] malum quod hic petimus [illegible] primum et tertium. [illegible] in hoc peccato [illegible] peccato [illegible] tutor [illegible] Christianus.

Notandum autem quod hic adversativa coniunctio non ponitur hic adversative quasi aliquid dictorum corrigat sed ponitur pro [illegible] coniunctive ut illud quod [illegible] ponitur addat quasi dicat non solum praedicta facias nobis sed etiam id quod supponitur addatur. Et dicit ponitur sed quasi [illegible] hanc petitionem esse [illegible] [illegible] ipsam petitionem exponit de triplici malo scilicet culpe praesentis miserie et future pene. Sed hec expositio non videtur convenire quia intelligendo de malo culpe coincideret hec petitio cum quinta qua dicitur dimitte nobis debita nostra. Ibi enim debita vocantur mala culpe ut supra dictum est. Intelligendo etiam de malo pene future coincideret hec petitio cum secunda qua dicitur adveniat regnum tuum. Illa enim petimus nostra [illegible] consolationem [illegible] ut ibi dictum est. Petimus triplex regnum dei, exclusionem triplex regnum diaboli [illegible] quorum unum est pene future [illegible] Vel 2m Augustinus hec petitio respicit malum praesens [illegible] dicitur primum ut [illegible] dictum est. Hanc petitionem [illegible] exponunt de malo pene future. Vel Thomas exponit de malo a peccato originali et actuali, ab amore mundi, a [illegible] et a [illegible] voluntate quibus deposite [illegible] fit [illegible] quod totum fit per [illegible] timorem. Vel cum dicimus libera nos a malo rogamus nos dari spiritum timoris per quem factus pauper spiritu liberatus est a malo. Augustinus: libera nos a malo, id est a mundo, ut a peccato, ut a periculo, ut ab inferno. Et postmodum sed libera nos a malo, id est adversario principio [illegible] non [illegible] tale est sed [illegible] suppliciter [illegible] malitie per totum. Et quia a nobis nichil possumus [illegible] nos. Augustinus non dicit a malo nos libera sed a malo ut non possimus odiamus [illegible] mala posse [illegible] Sed eo [illegible] ad hostem generis humani tendimus adversarium malorum inimicitiam quia ipse tamquam leo circuit querens quem devoret. Alii vero exponunt de triplici malo scilicet mundi, carnis et diaboli. Sed tamen hec petitio contradicit [illegible] praecedenti qua dicitur et ne nos inducas in temptationem. Alii exponunt de malo praeterito, praesenti et futuro. Sed hoc est contra Augustinum qui hanc petitionem dicit respicere mala praesentia. Licet etiam [illegible] in oratione que dicitur in missa post orationem dominicam liberari petimus de triplici malo scilicet praeterito, praesenti et futuro. Nec illud [illegible] intellectum eius [illegible]

Restat ergo ut solum exponatur de malo petite in pede [illegible] in quo
laboramus. Ut secundum Bernardum est triplex, sumus enim faciles
ad seducendum quantum ad rationalem, debiles ad operandum quan-
tum ad irascibilem, fragiles ad resistendum quantum ad concupisci-
bilem. Hec ille ponit Bernardus in sermone de adventu domini
cum ergo triplici malo genus humanum miserabiliter laborat, sumus
faciles primum ad seducendum, debiles ad operandum, et fragiles
ad resistendum. Si discernere volumus et bonum et malum seduci-
mur. Si temptamus facere bonum deficimus. Si conamur malo
resistere decidimus. Et sciendum quod hic dicitur de resistentia mal[o]
non intelligitur de resistentia qua resistimus temptationibus, quia tunc co-
incideret cum petitione precedenti, sed intelligitur de resistentia
qua resistimus malis nostris in voluntatibus [illegible] et adversitatibus scilicet
necessitatibus corporis et penis anime et ceteris talibus, talia
in cum multum sint mala quia non per modum temptationis nos im-
pugnant quibus per nos resistere non valemus. Et in antiquis
petimus liberari. Petimus ergo hic ab hoc triplici malo liberari
non ut eis totaliter careamus, puta ut penitus tollatur
de hac vita, quia tunc ista petitio contradiceret cum secunda. Sed
petimus ut nos liberari ab eis ne exercitium spirituale nostrum
impediat aut retardet. Dicamus ergo libera nos a malo
quo decipimur in cognoscendo, deficimus in operando et decidimus
in resistendo. Per hanc petitionem excluditur accidia que secundum Bernardum
est quidam anime torpor quo quis negligit agere bona [illegible] inchoare aut fa-
stidit perficere. Et iste torpor causat in nobis triplex malum
predictum quo laboramus, quia tali [illegible] huic contra, sicut patet
[illegible] [illegible] [illegible] cum torpet [illegible] torpet
spirituale exercitium, languet temptationibus [illegible] quia talis [illegible]
[illegible] huic cum triplici malo supradicto. De primo et secundo
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] studet tarde et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] loco labor est [illegible] ad [illegible] de tertio
et Bernardus quod est quidam languor cum legere non libet, orare
non delectat, meditationes sancte non [illegible]. Et [illegible]
[illegible] et quod accidia est de virtute laudabili [illegible]
[illegible] hoc languida [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est malo quia [illegible] in [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ad que [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]. Et non facile [illegible]
ad [illegible] quia bono vacat exercitio ergo a [illegible] [illegible]
qui non vacat exercitio facile [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
sic [illegible] studiis [illegible] ita [illegible] torporis [illegible]
introducitur [illegible] per hanc petitionem [illegible] [illegible] [illegible]

e[st] a malis partibus abstinere / declinat eum ab operibus et sunt medium / ad hoc ex aliis virtutibus moralibus competit [illegible] ethicam / proprie tamen competit temperancie / stando autem in medio aliquis liber e[st] a malis / que sunt in extremis / unde in medio tenere e[st] virtus / Temperancie autem sunt tres partes principales virtutes scilicet / que iuvat hominem contra triplex vicium [illegible] quo laborat / scilicet studiositas / austeritas / continencia / Studiositas e[st] virtus intellectus / qua vita hominis ad rerum cognicionem fervet affectu studium moderancium [illegible] / et hec virtus iuvat contra [illegible] malum / et quantum ad istam partem temperancia competit ligno sciencie boni et mali / quod e[st] in medio paradisi / Austeritas autem secundum Andronicum [illegible] / est virtus / que excludit omnes delectaciones superfluas et inordinatas / que possunt impedire hominem in exercicio operis virtuosi / Et hec virtus iuvat hominem contra secundum malum / quo desideramus [illegible] bonum / Et quantum ad hanc partem temperancia soli qui e[st] in medio planetarum / et virtuosior inter omnes [illegible] que planetas aspicere [illegible] impedire / Continencia e[st] virtus qua resistit in concupiscencijs [illegible] / que [illegible] vehementer [illegible] / unde dicit Andronicus / Continencia e[st] habitus invictus a delectacione / Et hec virtus suffragatur contra tercium malum / Et quo ad istam partem temperancia competit lune / que ferum domat et superfluum [illegible] tollit / Igitur [illegible] hec virtutes tres / ut dictum e[st] sunt partes temperancie / ideo conveniunt pro hac peticione / virtus temperancie dicitur introduci / De donis [illegible] introducitur timor domini / unde dicit glosa super [illegible] ab ijs omnibus ad summum ascendit / Spiritus timoris a malo liberamur / unde dicit [illegible] timore domini declinat omnis a malo / [illegible] triplex predicto / Primo quidem / quia initium sapiencie timor domini / Ergo [illegible] autem sapiencia / ne in cognoscendo decipiamur / Secundo quia timor domini e[st] fiducia fortitudinis / ne [illegible] desperando deficiamus / quia [illegible] studium Gregorii / Sicut [illegible] timor debilitatem [illegible] in via dei timor fortitudinem gignit / Tercio quia per timorem dei / [illegible] / [illegible] temptacionibus deiciamur / unde [illegible] [illegible] sic dicit / [illegible] studium [illegible] timor domini e[st] / De timore domini [illegible] / [illegible] cordis perdit [illegible] et [illegible] facultates / [illegible] voluptates [illegible] mortificatio voluptatum [illegible] / de voluptatibus [illegible] / [illegible] / de vicio[rum] [illegible] / [illegible] de virtutum [illegible] cordis [illegible] / [illegible] cordis puritatem [illegible] / De beatitudinibus hic introducitur paupertas spiritus / sicut dicit glosa super [illegible] liberari petimus a malo pauperes spiritu in rebus temporalibus / Exponitur autem paupertas spiritus tripliciter / primo ut dicantur pauperes spiritu i[d est] spirituali voluntate pro devocione [illegible] / Secundo ut sint pauperes spiritu / i[d est] opinione et reputacione / secundum quod dicit glosa intelligi pauperes spiritu / Tercio sunt pauperes spiritu / i[d est] [illegible] inflati [illegible] [illegible] timorosi / Sicut vulgariter pauper corde dicitur timidus / et isti quia desunt nichil presumunt / ideo [illegible] ad deum [illegible] pauperes sunt habiles ad [illegible] / unde dicit Augustinus [illegible] plus [illegible] inopia / [illegible] de [illegible] [illegible]

De beatitudinibus hic

Paupertas spiritus 3 exponitur

q divitias abiecerunt / ut liberius vacationi vacarent / ut de
Diogene / et Diogene / et aliis pluribus / Secundo paupertas sunt
stabiles ad faciendum bonum / unde de [illegible] [illegible] est
hec paupertas [illegible] est quoddam stabile fundamentum / a subiecta
re stabilitate [illegible] sex deficiunt / et ideo de ysaye 27
[illegible] est dominus fortitudo pauperis / scilicet in operando deficiat
Tercio pauperes sunt fortes ad resistendum malo / [illegible]
cum pauperes sperant adiutorium dei sunt [illegible] / Unde
[illegible] [illegible] hec ubi [illegible] sentiunt divino adiuto-
rio [illegible] faciliter resistunt malis / ergo ad [illegible] paupe-
ribus [illegible] ysa. lx vi [illegible] que respiciunt / nisi ad pauperem
et timentem sermones domini [illegible] / Hec autem tria [illegible] pau-
peribus sunt / [illegible] triplex [illegible] [illegible] / ut de se ipso patet / ergo
quod [illegible] est [illegible] prima beatitudinem [illegible] ultimam petitionem
[illegible] / Sciendum autem / [illegible] [illegible] est hec beatitudo
scilicet paupertas [illegible] [illegible] / [illegible] autem ultima / [illegible] procedit
[illegible] [illegible] / ad magis [illegible] / Sed [illegible] hec
[illegible] petitiones [illegible] [illegible] ordine procedit a minus per-
fectioribus / ad magis perfectos / ideo in [illegible] petitionum
et beatitudinum / ordo oppositus observatur / Octava autem bea-
titudo / que est pati persecutionem propter iusticiam / hec [illegible] petitioni
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / Unde
[illegible] et glossa [illegible] redit ad caput / quod intelligi [illegible]
[illegible] [illegible] procedentes / [illegible] beati pauperes
[illegible] persecutionem patiuntur propter iusticiam / et sic de aliis et
[illegible] [illegible] beatitudo distincta ab aliis / sed est pre-
[illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] beati-
tudinis [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] in [illegible]
passio [illegible] / [illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible]
[illegible] beatitudinum / Pati autem aliquis / [illegible] / [illegible] ab alio
[illegible] / aut voluntate subtrahendo que sibi placent / aut
inferendo / que sibi displicent / subtrahendo [illegible] sibi
sunt impedimenta / quod fit per paupertatem / aut quod aliis
adiutoria / quod fit per [illegible] inferendo / que displicent [illegible]
fit per [illegible] / [illegible] autem ab alio pati / aut [illegible] / [illegible] / Si
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] est iusticia / ut [illegible] reddat
malum pro malo / [illegible] aut [illegible] iusticie / [illegible]
magis appetit [illegible] et [illegible] / [illegible] [illegible] ad
inferentes [illegible] pax / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] cordis / ut voluntas conformari
et sic patet quod illa beatitudo / [illegible] [illegible] alias /
ergo quod redire ad caput [illegible] / ergo ad [illegible] in primo
[illegible] est regnum celorum / et hic [illegible] [illegible] aliis
[illegible] intelligi / Ex finalibus autem introducitur [illegible]
ultimam petitionem / [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / quamdiu ab eis non liberamur / Ad evidenciam
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] dona et beatitudines
et fructus [illegible] [illegible] / ergo quod utile est hic distinc-
tionem ponere / Sciendum ergo quod quedam sunt / que [illegible]
et sic hec ad [illegible] [illegible] / scilicet gracia / virtutes / dona / beatitu-
do / fructus / Gracia est enim [illegible] [illegible] essencia anime pur-
gando [illegible] [illegible] et ad [illegible] esse spirituale [illegible]
elevando / Virtutes vero et dona [illegible] potencias / sed diffe-
runt / quia virtutes [illegible] potencias [illegible] eas [illegible] et
[illegible] [illegible] ad operandum sive sit [illegible] sive sit
[illegible] infusa / Dona autem [illegible] difficultatem
in operando / faciles [illegible] et [illegible] [illegible] ad
[illegible] et [illegible] [illegible] / Beatitudo est

nota quinque [illegible] [illegible]

operacio boni / Et sic quod philosophus dicit quarto Ethicorum. Et feli-
citatis est operacio perfecte virtutis / Perfecta vero et cetera appellat dominus
fructus autem est delectosa delectacio consurgens ex predicta
operacione / Ex quibus patet quod beatitudo et fructus non dicunt
novos habitus alios a virtutibus et donis / sed sicut caritas
quamvis aliquos actus respondent [illegible] in quodam perfeccionis statu
et hic est quod beatitudines / et statum fructus appellant. Et in
eius beatitudo statum et effectum iam purgati animi / Alia autem
corporalia sunt purgatoria [illegible] ut usum est. Et si aliquis ille
status vocatur virtus est [illegible] autem ille status beatitudo
vel quia immediate est ad beatitudinem sicut quia actus iam purga-
ta facit statim evolare ad eternam beatitudinem / vel quia dat
securitatem eterne beatitudinis / Et declarat [illegible] plenius [illegible]
in tractatu de arbore virtutum [illegible] celo [illegible] singula sit
in [illegible] concordancia a se differant. Hec [illegible]

Circa istam ultimam peticionem moventur sex quedam dubita-
ciones. Prima utrum deus liberet nos ~~[illegible]~~
a malo. Secunda utrum debeamus petere quod liberet peccatores
a [illegible]. Tercia utrum sit orandum quod deus liberet homines
a mala morte. Quarta utrum sit orandum quod deus liberet
nos a persecucione tirannorum. Quinta utrum frequenter [illegible]
oracionem videlicet quam aliam prius debeat dicere. Ad primum
est dicendum quod deus [illegible] modis nos liberat a malo. Primo
per malorum prohibicionem. Secundo per eorum consolacionem. Tercio per
eorum finitacionem. Quarto per eorum in bonorum conversacionem.
Prohibet enim deus quod ne mala super veniant nobis quibus
essemus digni [illegible] peccata / et dico [illegible] quia novit deus
optime fortitudines et debilitates cordium fidelium suorum sicut
bonus medicus / dat fortes et valentes medicinas [illegible]
quos scit esse fortes et robustos / et eos quos novit esse
debiles lenitivas [illegible] / Sic deus medicus animarum quos scit
esse fortes et probos in eius amore fortiores aliquas tribula-
ciones permittit / unde dicebat apostolus [illegible] ad Corinthios [illegible] No-
lumus vos ignorare fratres de tribulacione nostra quia supra modum
gravati sumus ut tederet nos vivere / Illos autem quos novit
debiles et fragiles / deus prohibet ut mala non superveniant
[illegible] de Job v. De sex tribulacionibus liberabit te / et in septima
non tanget te malum / ut patet prohibet ne tot
superveniant sicut portare non posset / quia fidelis et [illegible]
est deus ut dicebat apostolus / qui non permittet vos temptari
supra illud quod potestis / [illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] faciet proventum et victoriam / Secundo
nos liberat a malis per eorum consolacionem / quia nisi deus
sic permittit nos tribulari malis et affligi / quia consolacionis
[illegible] / sic nos [illegible] ut [illegible] dolore
[illegible] cum gaudio aliquo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dulcedine [illegible] vite [illegible] / amaritudine
[illegible] [illegible] amaritudine [illegible] aliquam dulcedinem [illegible]
[illegible] dicebat [illegible] [illegible] [illegible]
a [illegible] / Tercio nos deus a malo liberat per eorum finitacionem
dicit enim [illegible] super illo verbo Job / nichil [illegible] [illegible]
[illegible] / quod omnis [illegible] [illegible] sit [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] nichil erat / et [illegible]
nichil erit / [illegible] durat est instans [illegible]
[illegible] de tanto tempore [illegible] / et de [illegible] diebus [illegible]
[illegible] / et [illegible] momento / [illegible] tanto [illegible] / et
tota [illegible] tribulacio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / et
[illegible] instans momentaneum / quod [illegible] [illegible] apostolus
[illegible] ad Corinthios iiij. Ca. ait / Illud enim quod in presenti est
momentaneum et leve tribulacionis [illegible] / Quarto deus
liberat nos a malo per eorum in bonum [illegible] / [illegible]

mala pene et culpe / que permittit suis fidelibus eve-
nire / cedit eis in bonum / et ex illis malis elicit eorum
bona / quia per mala culpe in reprobis deus permittit suos
fideles cadere / et elicit eorum humiliacionem / [illegible]
placet deo in malis factis mentis humiliacio / quam in bonis
superba elacio / per mala autem pene elicit eorum paciencie proba-
cionem / et eterni supplicii evasionem / et tamen quod debemus petere
exaudit / quia liberat nos a malo isto quando per ipsa deus
mala [illegible] / [illegible] Augustinus
in epistola ad probam / Aliquando exaudit aput deum vel
in capiendo bona / que desiderant / vel in dimittendo / vel
in recedendo mala que patiuntur / non potest cognosci [illegible]
[illegible] petivit apostolus et liberari a tribulacionibus [illegible]
et in eorum comparacione non exauditur / petivit diabolus mala
inferre sancto viro Job / et exauditur / petivit [illegible] ab
illis penis liberari / et [illegible] exauditur / petivit demo-
nes inferre in porcos / et admisse sunt eorum peticiones / et
[illegible] petivit / et petiit [illegible] vite [illegible]
et liberari / et [illegible] exaudivit / Et sicut [illegible]
Augustinus in epistola eadem dicens [illegible] vite tribu-
lacionis et mala [illegible] vite debent nos [illegible]
[illegible] apostolo / quid oremus sicut oportet [illegible]
[illegible] mala [illegible] infirmitatis [illegible]
[illegible] fragilitate [illegible] auferat orare debemus
[illegible] liberet nos a malo / [illegible] et dicit Augustinus
debemus [illegible] domino nostro Ihesu Christo / ut si ea a nobis
non [illegible] non ideo [illegible] negligi [illegible]
[illegible] pro parva meliora que [illegible] ampliora bona
[illegible] / et [illegible] eandem [illegible]
[illegible] per [illegible] et [illegible]
[illegible] passi fuerant illi sancti Machabei / ab illo iniquo
Anthiocho rege / cum quibus libri [illegible] sunt ut non
[illegible] / [illegible] illa que [illegible]
non [illegible] / [illegible] / et [illegible]
[illegible] sine [illegible] mala
[illegible] / ex quo dicto manifeste [illegible]
[illegible] peticionem [illegible] Christi fidelibus eve-
nire [illegible]
[illegible] / et illa [illegible] agendo de eis / [illegible]
[illegible] Augustinus in libro de [illegible]
[illegible] / ut [illegible] diligat mortem
[illegible] / et probat [illegible] diligit mortem [illegible] vitam
[illegible] mortem / deus liberet me a mala morte / [illegible] det [illegible]
[illegible] filium tuum bonum [illegible] / Et [illegible]
diligis eum plus illo / et [illegible] bonam
[illegible] diligis eum / et domum tuam vis esse bonam
[illegible] / sic ergo rogas et oras / quod deus det tibi bonam
mortem / et vis bonam mortem tuam esse / et non malam [illegible]
[illegible] mortem diligis / et [illegible] non oras / quod deus det tibi
bonam vitam / et liberet te a mala / ergo plus diligis mortem
quam vitam / quia eum non diligis [illegible] / et [illegible]
[illegible] non vis [illegible] bonum [illegible] / Augustinus
[illegible] debemus orare / quod deus liberet nos a mala vita quam
a mala morte / quia mors non potest esse mala / [illegible] vita
bona [illegible] / [illegible] / et si libe-
ratus fueris a mala vita / infallibiliter eris liberatus a mala
morte

Bernardus in epistola quadam: Mors iusti bona est propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem. Et econtra mors malorum est mala propter mundi amissionem, peior in carnis separatione, pessima in vermis ignisque contritione. Et mors sanctorum preciosa tamquam finis laborum, tamquam victorie consummatio, tamquam vite ianua et securitatis ingressus. Et Crisostomus de morte sancta dicit: Timere mortem tunc est quod ad Christum non vult ire, et [illegible] ad Christum nolle ire qui non credit se cum Christo regnare. Et Cassiodorus super psalmum Beati immaculati: Cum beatus mortem corporalem metuat, cui vita eterna promittitur? [illegible]

labores carnis [illegible] ad perpetua requie cognoscitur [illegible]. Et econtra: Noli timere iniustum mortis, quia iustus gaudet in morte sua. Item: mors sanctorum nichil aliud est quam exitus de carcere, finis exilii, laborum consummatio, ad portum applicatio, peregrinationis finitio, oneris gravissimi depositio, de equo furioso descensio, de domo ruinosa liberatio, omnium periculorum evasio, omnium malorum consummatio, naturalis debiti redditio, ad patriam reditio, ad celestem gloriam ingressio. Et econtra dies [illegible] melior est dies mortis quam dies nativitatis, quia [illegible] et glosa.

Nota pulcra pro tota

Sed sicut Augustinus arguit contra se dicens: Ecce quam multi vixerunt qui sancte et iuste vixerunt, et male mortui sunt: aliqui naufragio perierunt, aliqui gladio mortui sunt, alii a latronibus interfecti sunt, a bestiis devorati sunt. Non igitur omnis qui bene vivit bene moritur. Contra: [illegible] non potest. Hic orat ut a mala morte liberet nos deus, non dicit quod a mala vita. Solvit Augustinus dicens: Quamvis sibi videatur mors mala naufragio perire, gladio perimi, a bestiis devorari ut laniari, tamen omnes istas mortes martires subierunt quorum natalicia celebramus, et tamen male mortui sunt. Ergo distinguendum quod est mala mors corporis et mala anime. De mala morte corporis scriptum est: Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Sicut enim vulgares carnales homines mortes mala morte mortui sunt, et aliqui gladio occisi sunt, alii igne combusti, aliqui a bestiis consumpti, et tamen in conspectu domini mors eorum preciosa. De mala vero morte anime scriptum est: Mortuus est dives et sepultus in inferno. Planum est quod corpus divitis non gladio interemptum nec infirmitate [illegible], sed in sepulcro marmoreo positum, anima vero eius fuit mortua et sepulta in inferno ad perpetuam penam. Debemus ergo orare secundum Augustinum ut deus liberet nos a mala morte anime, ut non corrumpamur aliquo peccato cum anima de corpore exeat, et talis mors anime nulla esse non potest si vita bona precessit. Sed a mala morte corporis [illegible] nec nos orare debemus quod deus nos liberet, quia [illegible] Augustinus in epistola ad Victorianum presbyterum: Non attendit deus quali morte, febri vel gladio, anima de corpore exeat, sed qualis ipsa recedat [illegible] maiore [illegible] pena. Nulla ergo [illegible] hominibus de morte corporali. [illegible] Gregorius in dialogo de quodam viro sancto nomine Sanctulo, quod cum tempore Longobardorum apud eos habitaret, quendam clericum quem in captivitate tenebant et occidere deliberabant custodiendum recepit, et nocte liberum abire permisit. Qui cum mane venissent et clericum non invenissent, [illegible] morte quam vellet eligere pro clerico eligeret. [illegible] quibus [illegible] mortem [illegible] ille quod deus me mori permisit. Finaliter deliberatum est quod capite truncaretur. Qui cum carnificem sentiret, signavit se et brachium in altum elevavit ut caput eius abscideret; hec sola vox audita est: Sancte Johannes, tene illam spatam. Qua [illegible] tenebatur, et statim brachium eius in aere rigidum est [illegible] non posset. Ad quod miraculum stupefacti omnes ipsum cum omnibus captivis [illegible] ad propria remiserunt. Sed contra est quod Augustinus ad Victorianum presbyterum [illegible] facit [illegible] in [illegible] et persecutionibus tyrannorum et barbarorum opposita scripsit beatus Augustinus, ut [illegible] quod facerent et alii [illegible] scribebat magis quam [illegible] [illegible] passus est, et dicto quod [illegible] a barbaris et tyrannis patientur iusti et sancti viri. [illegible] barbarorum et tyrannorum sunt gladio interempti, [illegible] non potuit [illegible] et quod peius erat puelle et virgines erant a barbaris capte et violate. Adduce quod dicit Augustinus in quadam epistola dicens

[illegible] tue grandi dolore impleverunt cor meum / pacien-
ti tribulationibus et persecutionibus quas passum (?) a
barbaris et tyrannis / non debent [illegible] libri sed ge-
mitus et ploratus / et sic omnia [illegible] plangenda
quam miranda / quia [illegible] totus mundus tot et tantis
affligitur malis / ut pene pars ulla terrarum sit non
talia qualia scripsisti quaestus et plangant / Nam
Italia tota gladio est supposita / De hyspania vero omnia
que scribis iam ceperunt [illegible], nimirum In solitudine
ergo egypti / ubi ulla monasteria [illegible] separata a
strepitu omni vivebat / subito omnes fratres a barbaris
interfecti sunt / Sed [illegible] ista nova [illegible] quam barbari modo
attigerunt / Dominus iste nos peiora inferunt / quia bar-
bari / quia in oculis [illegible] virorum [illegible] cum sale mittunt
/ et membra eorum horrendis vulneribus sauciant / plures
nostros parvos rebaptizare compellunt [illegible] in uno loco
[illegible] circa 28 ac rebaptizati sunt / Sed [illegible] pre-
dictis tribulationibus semper orandum est et clamandum ad deum
ut non secundum peccata nostra faciat nobis / sed secundum suam magnam
[illegible] faciat nobis / Illud autem quod dicunt [illegible] quando
plura mala pati [illegible] quando ego
[illegible] servus qui scit voluntatem domi-
ni et non facit plagis vapulabit multis / Quando ego
[illegible] si non [illegible] plene facietis voluntatem domini / et
non facietis / domini plagis affligunt / attendant quanta
celeritate [illegible] / si non attendunt quanta [illegible]
[illegible] non posse portare
et [illegible] et scio viros a barbaris esse interemptos
[illegible] mala advenisse / et
quibus obedientiam deo non exhiberemus / meliores
esse non possumus illis tribus viris / qui in caminum ignis
ardentis [illegible] / qui cum [illegible] dicebant
omnia domine [illegible] / et non fecisti nobis
secundum peccata nostra / sed secundum [illegible] tuam / Et si dicis illos
servos dei a barbaris interemptos / sic mortem debuisse
evadere sicut illi [illegible] deus illis
regibus / ut pro illa [illegible] desierunt vivum deum
colere / et [illegible] fide ad fidem veri dei veri [illegible] / sed
non [illegible] illi magno anthioco / qui [illegible] illos macha-
beos septem fratres [illegible]
[illegible] illis [illegible] dolores [illegible]
ulla [illegible] mandant / [illegible] illa
violentia non imputabitur eis pro [illegible] tur-
pitudine / sed pro passione [illegible] / Et [illegible] angeli
/ Ista mala audi sic plangenda / et ad deum sic debemus
[illegible] quanta est [illegible] in scripta de-
[illegible] / Et [illegible] quis
ad [illegible] membra [illegible] / et ad omnes qui in eo credunt
et [illegible] sicut deus docuit /
[illegible] orandi [illegible] innocentia
[illegible] / quia due fuerunt anne honorabiles
nominate / una [illegible] / que samuelem peperit / et
sua oratione a deo impetravit / ac [illegible] deo reddidit
/ Sed [illegible] ad [illegible] / non [illegible]
[illegible] filium [illegible] / si dederis ancille
tue sexum virilem dabo eum domino omnibus diebus vite
eius [illegible] / qui [illegible] in hac petitione / Sed

libera nos a malo / eo quod non prius mala videre cepta
et fructus carnis impetrare / tunc sola contrisset impetraret
pro peccandi ... tam filiorum / Alia Anna fuit vidua quae
septem annis cum viro ... cum adhuc esset puella cognovit / de qua
scriptum est Luce ii / et quod non discedebat de templo die ac
nocte orationibus serviens deo / et dubium est quin orationem
ad illam partem praecipue dixerit orando / Adveniat
regnum tuum / quia intus ipsi regnum sibi venerat advenisse
/ Ad quorum regnum omnium sanctorum contemplando principaliter
aspiravit. Hic etiam salvator Luce xviii dicit
discipulis: oportet semper orare / exemplum inducit de
vidua / quae multo tempore iudicem iniquum interpellavit ut
vindicaret eam de inimico suo / tamquam importunitate mo-
lestatus ait / etsi nec deum timeo nec hominem revereor
tamen quia molesta est mihi vindicabo eam / Concludit
autem Augustinus super illo apostoli prima ad Thimotheum v quo apostolus
induxit / quia vidua dicitur illud dicitur orationem dicit / prae aliis
ideo quia per quod desolata est viro / ac aliis consolationibus
istius seculi / consolatorem dominum / affectat dicitur totius consolationis
adeo postulatione / idem dicit apostolus ut autem Augustinus
quamvis nupta curat placere viro et mundo / et dimissa
est vidua vero magis est nupta vincta / ac per hoc magis
deo placere curat / unde commendatur Augustinus in tota epistola
et super septem locorum / et super statum coniugatorum / et super virginalem
et vidualem separatorum / ad viduas magis quam ad alia
membra dicit pertinere orationem diuturnam etc /

Quia vere vidua est et desolata sperat in deum et instat orationibus die ac nocte /

Sequitur lectura alberti in forma

Sed libera nos a malo / Est malum quod pene quod
non promovet ad bonum / sed turbat bonos / aliquid
quod autem / sicut est ignorantia sciendorum et infirmi-
tas agendorum / aliquid aut alterum a proximo vel a mundo
bello nobis movetur sicut conqueritur sponsa in cantico
i filii matris mee pugnaverunt contra me / de quo dicit
dominus Matthei xviii ve mundo a scandalis / et quotienscumque
malum sit non promovet ad bonum sed impedit propter
tranquillitatem bonorum docet vera infirmitas / petere ab
hoc malo liberationem / formam huius autem accepimus Iohannis
xvii ubi christus orat dicens non rogo ut tollas
eos de mundo sed ut serves eos a malo / Sic rogavit
apostolus Ro xv obsecro vos ergo fratres per dominum nostrum Ihesum
christum / et per caritatem sancti spiritus ut adiuvetis me
in orationibus vestris ad deum / ut liberet me ab infidelibus
qui sunt in iudea / Hec ergo tres petitiones sunt
deprecationes de amovendis malis / malum enim aut
culpe / aut pene ad bonum non promovens / quia pena
promovens ad bonum non est petendum amoveri
Si autem est malum culpe / aut est culpe perpetrate in preterito
sic contra illud malum / ordinatur petitio quinta quae
dicit dimitte nobis etc / Si autem est malum quod perpetrandum
timetur in futuro / sic contra illud ordinatur petitio sexta
quae dicit Et ne nos inducas / Si autem malum
pene non promovens ad vitam / sic contra illud ordi-
natur petitio septima / quae dicit Sed libera nos a malo
Hec autem quattuor petitiones ordinatur / quia primus inten-
tio est bonum / quam mali vitatio / et ideo quattuor prio-
res sunt / quam tres sequentes / in vitatione autem mali.

ordo e(st) s(e)c(un)d(u)m maius malu(m) culpe / aut malu(m) e(st)
maius q(uam) pene malu(m) / Et ideo ultimu(m) e(st) de pena
sive malo aut culpe p(re)ueniens e(st) p(er)fectu(m) / q(ui)a q(uod) timetur
fatiendu(m) / Et ideo q(ui)nta e(st) an(te) sexta(m) petitione(m) / hec
ergo in grosso de p(ri)mis q(ui)nque dicta sunt / Hac ultima
petitione responsa ap(osto)lo tan(quam) affirmo qui malu(m)
pene timet p(ro)misse credet amen / p(er)fecti sanctitatis
hec e(st) v(er)i sicut nisi coram deo / q(ui)a solus co(n)stitu(i)t e(st) se-
cretor co(n)scendens gratiarum affirm(at) / et optimus est
dictum liberatum / Et e(st) s(e)c(un)d(u)m co(r) in ps(alm)o / Re. ut vo-
luntas cordis mei et obsecratio ad deum e(st) p(ro) illis
in salute(m) / testimonium em(m) p(er)hibeo illis q(uod) emu-
lacione(m) dei habent / Et ideo addit sacerdos in petitione(m)
q(uod) faciunt ad ipso tranq(ui)llitate(m) / Amen

Amen. Hec dictio concludit et quasi sigillum totam dominicam orationem
ut dicebam in principio optando completionem omnium predictorum. Et licet
non ponatur in oratione dominica secundum Lucam, in editione Luce tamen ecclesia breui-
tatis causa quia tunc post petitiones tunc est de ipsa oratione. Sic per im
editionem Mathei et in glosa super Lucam de positione eius dicitur ubi pro eo quod
dicimus preterea: sed quod da nobis hodie et dimitte nobis debita nostra
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris et ne nos inducas in temptationem, sed libera nos
a malo. Amen. O, quam plena vite est dulcedinis, pertinet
enim dicere amen, id est fiat omnia predicta quo vero despi-
ciunt orationis eo quod est unum optatiuum bonorum
precedentium. Et optando completionem omnium precedentium. Hoc verbum amen
secundum quod Augustinus dicit, est et alia nulla lingua pre-
sumpsit transferre. Hoc autem verbum est ebreum et nec grecus
interpres ausus est interpretari nec latinus, propter reuerentiam
saluatoris qui ad confirmandam veritatem sepe eo usus est
ut magis et non est interpretatum, ut honorem habeat ut
velamento secreti, non ut negatum esset, sed ut ne vi-
lesceret nudatum. O domine Ihesu Christe, eciam dicimus amen:
nichil fiat optando nisi tu dicas amen, id est fiat quando
O magister et creator assumere verbum fiat. Hoc enim verbo tu
sepe primum in principio, id est in verbo tuo coeterno omnia creasti
de quibus dicitur fiat et facta sunt. Hoc ecclesia vero nobis representat
de verbis dicente illa sanctissima virgine matre tua fiat
michi secundum verbum tuum. O salutiferum verbum fiat, sed verbum omnipo-
tencie, verbum maxime consolacionis. Fac michi domine Ihesu bone
verbum tuum et veritas tua amen, sic impleta
oratione mea perfice tu voluntatem meam et tua sit dictata
et vobis mea commendata, perfice ea et dic amen
ut fiat. Dic tu qui dixisti illa mulieri syrophe-
nisse fiat et sic vobis. O dulcis amor Ihesu, o dulcis
veritas, o dulce amen, o dulce verbum fiat michi secundum verbum
tuum. O salutiferum verbum amen. Hoc autem dicto amen
est in lingue neque greca neque latina, sed pro ebraica
et ponitur quinque nominaliter ut apposite in modo hoc dicitur amen id est ve-
re, quinque verbaliter ut Vorage in primo dicitur fiat fiat id est amen
et ponitur hic. Et idcirco aduerbialiter ut in euangelio Iohannis viii
amen amen dico vobis et hec etiam modo sumitur hic. Vnde dicitur
amen in Apocalipsi ait amen quod insinue gratiarum actionem
... et nobis
est dicte orationis quasi ... concedit et nobis
hic possumus dicere. Hoc autem dicto amen precedit in sine
orationis et hoc exercicio et virtute concludit. Illa concludit oratio
oratio est hoc exercicio, superetiat ... concludit quia oratio
recolligit intencionem ... clauditur
sigillum quo sicut sigillum orationis ... per sigillum clauditur
figura sic per amen concluditur oratio. Et recolligit etiam intencionem illa
quia dicitur amen intencio ... fertur super omnia precedencia
et si aliquid ex fragilitate ... mentis in oratione
absque actuali intencione pretermissum est, ad illud intencio reddit

credo aute[m] impetrat nichilominus exaudicionem. C[um]
aute[m] no[n] exaudit vos. Item dicit Tollanus ph[ilosoph]us q[uod] [illegible]
quod aute[m] p[er]git dubitant illis a d[omi]no esse a vite
populat[ur] h[ic] dicit[ur] additis partibus figurare negligent q[uia]
quid dicit[ur] c[um] dimitte debitoribus n[ost]ris. Item iste [illegible]
exposito huius sanctissime oracionis de p[er]fectione aut[em] et
sufficiencia huius celestis oracionis dicit Ang[ustinus] ad p[ro]ba[ndum] de p-
sua peticionum sanctarum vana decernas nichil invenias q[uod]
in hac oracione no[n] contineatur. Concurrunt omnia vana dicamus
q[uod] affectus orantis forte nil aliud dicimus quam q[uod] in hac
oracione positum est. Si recte et congruenter oramus. Item. Item.
dicit clarificare in omnibus gentibus sicut clarificatus es in nobis
nichil aliud dicit quam sanctificetur nomen tuum. Qui dicit ostende nobis
faciem tuam et salvi erimus quid aliud dicit quam adveniat
regnum tuum. Item dicit gressus meos dirige secundum eloquium
tuum quid aliud dicit quam fiat voluntas tua. Item dicit
paupertatem et divicias ne dederis michi quid aliud dicit
quam panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Item dicit memento
domine David et omnis mansuetudinis eius. Item si reddidi
retribuentibus michi mala quid aliud dicit quam dimitte nobis
debita nostra. Item dicit aufer a me concupiscencias meas
quid aliud dicit quam et ne nos inducas in temptacionem. Item dicit
erue me ab inimicis meis deus meus quid aliud dicit quam
sed libera nos a malo. Item subdit Aug[ustinus] Item modo
aut aliud dicit quod ad istam precem pertinere non possit
carnaliter orat. Item cum dicit in oracione domine multi-
plica divicias meas et honores meos auge
et hoc dicit eorum concupiscenciam habens non illud attendens
ut prosit eis [illegible] non puto eum non
invenire in oracione dominica. Item non possit [illegible] vota aptare
[illegible] Item Cyprianus [illegible] oracionis dominice dicit quod
in illa oracione magisterio suo omnem nostram precem salu-
tari suo sermone breviavit. Item glo[sa] sup[er] Mt dicit
nichil deest quod in septem peticionibus non contineatur
ad presentem sive ad futuram pertineat vitam. Unde et
Cyprianus [illegible] hanc oracionem perfectionis ple-
namque plenitudinem continere. Videmus quod [illegible]
ad aliam [illegible] et pariter [illegible]
oracionem quam omnem transcendens humanitatis [illegible]
[illegible] lingue motu [illegible]
[illegible] celeste [illegible] de fonte
[illegible] copiosissimo [illegible]
[illegible] in isto brevissimo [illegible] puncto
[illegible] eloquii facile [illegible]
[illegible] prevaleat.

Circa hanc dictionem amen alleluia et huiusmodi mouet tres dubita-
ciones in expositione dominice orationis. Prima quare amen dicitur
a sacerdote celebrante et non ab astantibus sicut in aliis orationibus. Secunda
quare dicitur submisse et non alta voce sicut dicitur quod continetur in oratione
dominica. Tercia quare dicitur in illo idiomate in quo primitus
data sunt a deo et non in alio sicut alie partes huius orationis. Ad
primam dubitationem respondetur [illegible]

[illegible]

Libera nos quesumus domine ab omnibus malis preteritis presentibus et futuris et intercedente beata et gloriosa semper virgine dei genitrice maria et beatis apostolis tuis petro et paulo atque andrea cum omnibus sanctis tuis da propicius pacem in diebus nostris ut ope misericordie tue adiuti et a peccato simus semper liberi et ab omni perturbatione securi. Per eundem dominum nostrum ihesum christum filium tuum Qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti deus per omnia secula seculorum amen

[illegible]

Ista e orta pt pater nr sedm alleg aud[illegible] in qua
fit recepcio corporis sacramenti et quia ut dicit aplus i chor
xi quicumque manducaverit panem et biberit calicem
domini indigne reus erit corporis et sanguinis domini ideo
ipsam recepcionem precedunt orationes quibus postulat a deo
ut digni sint recipientes et quia valde necessaria
est ut [illegible] fructuosa sit hec recepcio salubris
fuit orare quod quibus postulat [illegible] fructuosa
sit hec recepcio et [illegible] per dominum in domino
[illegible] in prima postulat a domino ut digni sint
recipientes in secunda ut eo recepcio fit fructuosa
ibi domine ihesu christe fili dei vivi [illegible]
duo petunt primum est a malis liberari [illegible] est
pacis collatio ibi da propicius pacem quia autem in liber
tate gessit per passionem duas petit et quiete pacis
[illegible] ad [illegible] et [illegible] et septimam dicere accedit
ad hanc parentis recepcionem secundum [illegible] quod de tanta
miseria requirit petit [illegible] liberari a malis [illegible]
[illegible] et hic in silencio ad silencium quietam
[illegible] dominice sepulture quo in sabbato quievit in
sepulcro [illegible] que parancant [illegible]
ta sabbato aut silencium secundum mandatum [illegible] vel [illegible]
[illegible] ista est secunda particula precedentis post prefationem
[illegible] panem oro que dicitur embolismus dominice
orationis [illegible] sacerdos meminit [illegible] malorum
et [illegible] et timet [illegible] malo [illegible]
ut deus nos liberet ab istis malis dicens libera nos
quesumus domine [illegible] Et notandum quod ista oratio dicitur
embolismus i. [illegible] [illegible] eo quod medio [illegible]
petit quod in precedenti oratione dominica petitum eo fuit
[illegible] sed libera nos a malo [illegible] et repetitio septime
petitionis sed libera nos a malo vel dicitur [illegible]
[illegible] quia [illegible] extra [illegible] tempore [illegible]
Et sciendum quod duplex est embolismus [illegible] quottidianus
et annuus quottidianus est hec oratio [illegible] annu[illegible]
fit finis dominice orationis et illud [illegible] sacerdoti
a clero dicente sed libera nos a malo [illegible] hec oratio
intelligitur embolismus [illegible] quottidianus [illegible]
[illegible] dominice orationis embolismus [illegible] quottidianus
sunt [illegible] ut [illegible] est [illegible] Et [illegible]
[illegible] ablacionem Et [illegible]
[illegible] Annuus [illegible] embolismus [illegible]
[illegible] in terra domini et agni pascha
les [illegible] embolismo fuit [illegible] [illegible]
hec [illegible] et embolismorum [illegible]
[illegible] oratio Da propicius pacem [illegible] in hoc
embolismo sacerdos petit liberari a pluribus malorum
a malo [illegible] a malo addito et a malo [illegible]
[illegible] addito [illegible]
[illegible] [illegible] est originale [illegible]
actuale [illegible] est penale [illegible] quod est quod sacerdos petit
ut deus nos liberet a preteritis malis [illegible]
[illegible] [illegible] est
[illegible] ad [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] possit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] in [illegible] xpi [illegible] per potenciam superualem / et sic
petit ut deus [illegible] remedia non solum nos induat
sicut [illegible] sedomitas et filios sit dere-
lin[quer]it [illegible] induxit / ut faciet vos sanctos
[illegible] / sed sanctorum intercedens [illegible] deleat ini-
quitates nostras / Secundo ponit hic invocatio sanctorum / et tunc
hec oro exaudiri primo invocatur virgo gloriosa mater
salomonis et veri pacifici / que in omni impetratione optime
da a domino christi [illegible] statuit eius et officii
mediatricis [illegible] in celo et invocanda / tum quia bea-
ta in beatum me dicent omnes generationes / tum quia
gloriosa / quia plena gracia quam angelus salutavit dicens
Ave gracia plena / et [illegible] de ea [illegible] gloriosa dicta
sunt de te civitas dei / tum quia dei genetrix virgo ante partum
virgo in partu / in partu / et post partum / tum quia dicitur
maria / quod [illegible] domina / vel maria quia
amarum mare / quia ab illo tempore quo [illegible] symeon
prophetavit et tuam ipsius animam pertransibit gladius do-
loris usque ad christi passionem / [illegible] pertransit
ista verba virgo non revolvit / et amare deflevit
cogitando quod fiat hec / Tercio invocant hic tres apostoli
testes patris / et [illegible] / quia in ore duorum vel trium
stat omne verbum / scilicet petrus / paulus / et andreas
et hii tres repetunt et invocant [illegible] tres
prerogativas / Petrus recepit [illegible] principatum apostolatus
paulus [illegible] privilegium doctrine et predicationis et in
[illegible] laboris / Andreas [illegible] privilegium [illegible]
[illegible] et specialis benignitatis / et man-
suetudinis / Et in ista oratione non solum invocantur
apostoli / sed et omnes sancti / qui per triplicem statum distinguntur
Omnes enim qui fuerunt in ecclesia militante / aut fuerunt
in statu coniugali / qui per petrum designantur / qui licet princeps
[illegible] quantum ad [illegible] liberationem / [illegible] potestatis
ligandi atque solvendi / legitur tamen de eo quod habuit uxorem
et filiam nomine petronella / et sanctorum / Alii in statu vi-
duali continentie / qui per andream designantur / quia secundum
[illegible] uxore mortua [illegible] sanctus andreas
in statu viduali permansisse / Alii in statu virginali
qui per paulum designantur / ad que statum [illegible] angelos re-
[illegible] / quia virginitas est soror angelorum / Ex quo
[illegible] / quod sub [illegible] invocatione sanctorum [illegible] apostolorum / invo-
cantur omnes sancti / patet [illegible] / [illegible] papa
in diebus [illegible] hic secundum allexandrum addit pacis
postulatio / et primo simpliciter postula pacis collatio
Secundo iterata petitione subdit pacis demonstracio
ibi pax domini / Tercio addit [illegible] iterata petitio
fidelium adventio / ibi dicit [illegible] / qui dixisti
[illegible] omnibus eis ipsis [illegible] postulat pax
a domino / sed primo simpliciter / Secundo [illegible] pacis demon-
stratione / Tercio fidelium coadunatione [illegible]
oratione fit [illegible] patena osculata a sacerdote [illegible]
consignato in [illegible] et frangit hostiam [illegible]
fit super calicem [illegible] consignatio et [illegible]

sanguine ... [illegible] ... cum oratione accepto
pacis osculo / ut ab exteriori seq[uatur] ... quousque / ut
ab altari sit pacis communicatio / Et in isto parte sacer-
dos videtur petere pro duplici parte quia per totum quod
in hac continetur / ut semper ab omni parte securi et liberi
redderemur pro parte temporis / quia semper ab omni pertur-
batione securi / Sufficiunt enim nocere perturbantes
/ licet perfectos sit in ... augmentatio et conservatio ...
... et probatio ... aliud apostoli ... utrum in
infirmitate perficitur / ... liberamus electos
a malis publicis / perfectis et futuris / dat eis pacem ... per
... sed semper apertis liberi / Et ab omni perturbatione
securi / Et hic commendatur ecclesia orat / ut eam
ab his malis liberet / et ut ad illam patriam per-
veniat / in qua beati habitant / Et quia nos sentimus deo
/ que petimus ... reatus / habemus ad sanctos
deo acceptos / ut eorum intercessionibus nobis donet / quod nos
impetrare non valemus / Et secundum quandam chorum reddet
sed libera nos a malo / tunc subdiaconum ~~reputat~~
reputat diacono involutam patenam / et diaconum
eam revelat / et revolutam reputat sacerdoti osten-
dendo ... dextram / Et patena dicitur a patendo
/ et ... latere ad altare significaret semper hanc patenam
/ semper latitudine caritatis sacrificium iustitie debet
offerri / ut holocaustum ... fiat / Hanc la-
titudinem cordis habebat dominus ostendendo semper pro
nobis / Iohannis iii / sic hoc cognovimus caritatem dei quoniam
ipse pro nobis animam suam posuit / Hanc habebat et apostolus
apostolorum petrus / dixit / Matthei xxvi / Et si oportuerit
me mori tecum non te negabo / similiter et omnes discipuli
dixerunt / quod dominus intulit dicens / Matthei xxvi
/ Omnes quidem ... tamen aut infirma / Sed hec
latitudo cordis ab eis fugit / tunc omnes discipuli pro-
relicto fugerunt ab eo et latuerunt / Et ideo post ob-
lationem hostie incedente patenam sacerdos abscondit sub-
... patenam / ut ab altari remota / Subdiaco-
nus retro continet involutam / post quod discipulorum
fugam et latibulum designat / quibus ipse dominus pre-
dixerat eis / Matthei xxvi / Omnes vos scandalum patie-
mini in ista nocte / Scriptum est enim percutiam pasto-
rem / et dispergentur oves gregis / ... vos in
galileam / Et ideo sacerdos dominice resurrectionis ...
atque ... / recipit patenam a diacono / ut sub-
diacono reputatam / post quod nota / quod post domini resur-
rectionem / apostoli ad dominum redierunt / vel sub diaconum
et diaconum sacerdoti patenam repraesentantes / quandam
... ... / rectam ... tunc ... sibi fuerit
tam ... / quod obsequio ... / illas mulieres significat
de quibus dicitur / Matthei ult / Vespere sabbati que lucescit
in prima sabbati / venit maria magdalena / et altera maria
videre sepulcrum / Et marci ultimo / emerunt
aromata / ut venientes ungerent ihesum / Et valde mane una
sabbatorum etc. / Et dixerunt ad invicem / quis revolvet
nobis lapidem ab ostio monumenti / Hanc ergo patenam ...
... ...

quia ut dicit ... dominus
... per ... omnibus ...
... ad ... ga-
... pervenit ...
... ad vesperum demo-
rabitur fletus et ad
matutinum letitia

comunicans panis designat
unionem carnis et anime
quem in pace christi de uirgine
sumpsit / et panis
ad carnem / et uinum
offertur ad animam / et
aqua post in calice ...
sumitur cum hostia
sub calice / quia ultra
triduum animam carnis
coniungat ad carnem
carnem autem de ... dimi-
sit animam ... infusa
... daret carnem
... corrupta
... quam de ...
... deraminum ...
separata fuit et ...
que dum ...

[P]latitudine caritatis sacerdos accepit de corpore christi amplexatur / qui
uero eum corpori ardenti desiderio querebat / unde illud mirum
ultra quod meruit angelus domino quod deus querens nazare-
num crucifixum [illegible] corpus in patena fregit et frange-
re sacerdotis statim comparuit osculatur patenam ostendens
corpus implevit desiderium uiuentis / more eum docuit
illos dicentes Quem queritis / que perdentes oscula-
uerunt pedes eius ait ult / et ad de ... talibus re-
manet diaconum carnale designent quod angelus re-
uoluit lapidem ab hostio monumenti Ostensum talis
hostium sit monumenti / ut dixit innocentius Sub-
detur secundum dominum re Sacerdos hic dicens fran-
git hostiam in tres partes / tunc misterium sic expli-
catur ab innocentio tercio Est autem corpus christi
uniuersalis ecclesia habens caput et membra unum
panis / et unum corpus multi sumus in christo
Et inueniunt in isto corpore / quod tres partes / ex quibus
totum corpus consistit / una pars est ipsum caput
uidelicet christus / qui est caput / et pars corporis / alia
sunt illi quorum corpora requiescunt in tumulis et
are regnant cum christo in celis / et sunt qui sunt hic
... tres partes caput ... et hugo ... pars corporis / alia
due partes ... corpus ...
sicut scriptum est ... xxiiii ubi ... in altari due partes
... et aquile Item in altari due partes
... resurrexerunt / quia cum passionis
... cum talia designat / corpus quod cum resurgeret
... designant ... illi ... uero
... / ut ... in ipso sunt ... con-
... Ro vi Et qui cum ipso sunt ... clamor ... et ...
... amplius ...
dolor erit ultra ... post xxi ... hostie
... partes ... cum / qui ad ... passione
... ultra ... ad ...
caput ... / ubi ... moriuntur amplius /
... Et ... quod hostia frangi-
tur ... et dedit discipulis suis
... de ipso / quod fregit / et dedit ... quod
et ... dixit / quod sacerdos frangit hostiam
... panis ... / sicut illi
... cognouerunt eum / quibus ...
duo discipuli ... apparuit in emaus / quare
in die resurrectionis ...
frangit ... hostia in duas partes Guillelmus ...
... dupliciter ... que hic fit ... duplex
predestinatorum status / scilicet ecclesie et ... pars
... Et quare duplex est ... predestinatorum
in illorum qui sunt in purgatorio / et eorum qui in hoc
mundo breui tempore uiuunt ... ideo ... uera ...
tas subdiuiditur in duas partes / quare ... sanctificati
predestinati / qui sunt in purgatorio / et alia
... qui adhuc in carne uiuunt in hoc exilio
et sic iste tres partes / designant tres partes corporis
misticum [illegible] triumphantem / militantem / et
etiam purgatorium ... / Et in aliquibus
... designat ... qui
... dulcedine et ubertate domini ...
... uero alios significat illos fideles qui

in mensa sunt [illegible] et passionibus
pristine vite. Constat in altari tamen de parte
tertia. Pars intincta vino que remanet super
calicem pro sanctis pars tertia que [illegible]. Alii dicunt
corpus mysticum Christi divisio fit tribus [illegible]
una scilicet pars secunda semper est donanda [illegible] pars tertia
vivis fidelibus. Pars tertia pro sanctis pars est
pro infirmis [illegible]. Illa refert [illegible] supplicat
illa deo [illegible]. Una pars sit gratiarum
actio [illegible]. Altera oratio que est [illegible]. Tertia
[illegible] que est pro defunctis. Gregorius papa
alio modo dicit. Pars in calice missa corporis
Christi iam resurrexit significat. Pars que [illegible] significat
corpus adhuc ambulans super terram. Tertia in altari re-
manens usque ad finem corporis Christi iacentis in sepulchro
usque ad finem seculi corpora sanctorum in sepulchris erunt.
Innocentius vero dicit quod una pars que [illegible] caput [illegible]
significat. Secunda pars significat illos quorum corpora
requiescunt in tumulis. Et ideo remanet [illegible]. Et
sunt due partes que extra calicem remanent. Significant
quod corpus est impassibile. Et anime sanctorum que sunt iam
in celo, ubi nec est luctus, neque timor, neque ullus
dolor. Tertia pars que in calice ponitur significat
illos qui adhuc in passione assistunt et ab hac
vita migrantes ad caput suum tendunt ubi amplius
non moriantur etc. Alii autem dicunt quod illa
tertia divisio fit propter [illegible] in una terna
sit tres sunt ~~[illegible]~~ persone in divisione hostie et
tres una [illegible]. Alii dicunt quod hic significat tres
status Christi in quibus fuit mortalis, mortuus
et immortalis. Vel propter tres apparitiones in tempore
domini [illegible] et [illegible]. Vel propter tres
substantias Christi scilicet divinitatis, anime et corporis.
[illegible] quod sacerdos dicendo alta voce per omnia
secula seculorum, parum elevat calicem de altari, quod ut
[illegible] quod Christus qui per passionem descendit ad inferos
[illegible] per resurrectionem elevatus est a mortuis. [illegible]
subiungit alta voce Pax domini sit semper vobiscum.
Hic [illegible] dominica pax fidelibus
[illegible] post laterem eiusdem ibi agnus
dei qui tol. per. mun. Et quia non [illegible]
[illegible] ibi agnus [illegible] est. [illegible]
dei etc. Hic autem [illegible] sacerdos [illegible]
[illegible] que non sola [illegible]. [illegible]
Sacerdos cum alta
voce [illegible] verba [illegible] insinuat.
voce dicit Pax domini sit semper vobiscum. Et dicitur [illegible]
hostie extra calicem remanentis. [illegible] alia [illegible]
[illegible] sunt super calicem [illegible] diaconus [illegible]
sacerdos removet corporale, quo dicto illam
dimittit in calicem. Et quod ille partes significant
[illegible] est semper Pax domini sit semper vobiscum.
[illegible] pax pectoris [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] et pax
[illegible] in [illegible]. Sed [illegible] que sunt ter
signum crucis cum hostia super calicem [illegible] dicit

[illegible] oblata [illegible] missa [illegible]
[illegible] resurrexit
[illegible] [illegible]
[illegible] ambulans
[illegible]
[illegible] in altari usque
ad finem misse re-
manens [illegible]
in sepulchro [illegible]
[illegible]
[illegible] erunt in sepulchro

Agnus dei

qui deus trinitatis anime christi reduxit ad carnem
ne derelinqueret animam eius in inferno / nec tamen eum
daret corruptioni / vel quia pax quietis in gloria datur
a tota trinitate sociis passionis christi in cruce Et tur-
charius videt / et cum spiritu tuo quia dicit tu nobis pacem
optas / et eadem pax tu spiritu tuo maneat quatenus
totus spiritu divinis misteriis assistas et spiritualiter gau-
dio plenus fias / quia christus cum salutasset apostolos
dedit potestatem eis remittendi peccata dicens Joh xx
quorum remiseritis peccata remittuntur eis etc / Ideo
chorus clamat et postulat ab eo remissionem
peccatorum dicens / agnus dei etc / lavit enim nos a
peccatis nostris in sanguine suo / agnus enim dicitur
ab agnoscendo / quod est pius latine / vel ab agnoscendo
quia agnus in toto grege solo balatu matrem cognoscit
sponsus autem in ara crucis / patrem suum agnovit ei obe-
diendo / et matrem suam cognovit / eam virgini commen-
dando / Et agnovit etiam ibi genus humanum redimendo
Ibi enim se patri obtulit pro nobis / et oblatus in altari[illegible]
[illegible] ymmolatur pro nobis agnus dei / quia dicitur agnus
dei quem agnovit patrem miserere nobis / agnus dei qui
[illegible] dona nobis pacem / O pie qui redemisti
[illegible] romane ecclesie / trinus modus vocificationis
dicitur miserere nobis / Propter tria genera peccatorum que pec-
cata christi tres ordines [illegible] loquuntur / et quos
Job quos Ezechiel vidit in visione salvandos Ezechiel .14.
Postmodum autem [illegible] et variis adversitatibus
et erroribus ecclesie ingruentibus cepit ad dominum clamare
de tribulationibus dona nobis pacem / et ut clamor
ecclesie filiis concordaret [illegible] in prima ymolatione hora depre-
[illegible] et clamandi / Et hec varietas non discrepat
a consuetudine veteris testamenti / de quo scriptum est / Ubi
sacerdos repetit pacem domine pacem populo tuo / Et ter-
tio variatur et ne des hereditatem tuam in obprobrium
domine quod miserere nobis / quantum ad animam / miserere
nobis quantum ad carnem / et dona nobis pacem quantum ad utrumque
et homini pacem pectoris spiritualem / et pacem corporis tempora-
lem / Et papa Sergius constituit / ut inter quintados
agnus dei a clero cantaretur / Et sciendum quod in missa
pro defunctis dicitur bis dona eis requiem / et tercio
dona eis requiem sempiternam / quia fidelibus defunctis
triplex requies debetur aptanda primo ut ab eis
auferatur pena / in qua est eis labor / et non requies
et illa est requies pene / Secundo ut eis gloria anime confe-
ratur / quia licet veraciter requiescunt in bono de-
siderio scilicet ipso deo / Tercio ut donetur gloria corpori
scilicet post diem novissimum / nec ultra illud quiescit s
spiritus / Prima non est requies sempiterna / quia
sublata pena semper adhuc desiderant gloriam / Secunda
etiam non est totalis requies / quia anime resurrectionem corporum
suorum bonis animis semper inexplicabiliter quidam nimis
appetibilis reassumenti corpora / quo aliqualiter re-
tardantur ne totaliter ferantur in deum / Sed tercia requies
est vere requies requies sempiterna / quia anime que
perpetualiter deum videt reassumptis corporibus in ipsa

virtutes et vitia et confiteri se requiescit / Dicendo Agnus
[illegible] vite et [illegible] in aliis Agnus dei requiem sempi-
ternam. Vel secundum alios / quo ad primum petimus nos
liberari a pena sensitiva paciente / quo ad secundum
liberari a pena [illegible] et [illegible] / Tercio ad nostram
liberacionem ab [illegible] delatam et collatam esse sempi-
ternam. Sed dicit [illegible] Agnus dei qui
tollis peccata mundi / Ad Christum [illegible] vel aliquo alio
modo. Et dicitur [illegible] quod hic fit [illegible]
virtutis representacionem que in lege figurabatur in immo-
lacione agni typici / Tunc iterum significatur [illegible]
[illegible] de missione agni. Et dicitur quod immolaret
pro salute generis humani [illegible] Christi [illegible]
[illegible] Johannis baptiste qui demon-
strando Christum dixit Ecce agnus dei etc. Tercia
[illegible] representacio veri agni que fuit
figurata in lege et prophetis [illegible]
[illegible] ad [illegible] agnum / et [illegible] osten-
sionem Johannis baptiste sic dicentis Ecce agnus dei
Deinde sacerdos osculando corpore et passionem Christi
pacis osculum ministris porrigit. Sed ut [illegible]
Guillelmus in racionali, Johannes beleth et Innocencius
dicunt quod in ecclesia primitiva singulis diebus qui misse
intererant communicare solebant. Sed [illegible] crescente
multitudine fidelium institutum fuit ut tribus diebus
dominicis communicarent / et postquam [illegible] observari non potuit
institutum fuit / ut ter in anno communicarent omnes videlicet
in natali, pascha, penthecoste. Sequentes [illegible]
ut [illegible] quod singulis diebus [illegible] / singulis
diebus osculum pacis daretur / et panis benedictus
Et quia in quadragesima singulis diebus / panis bene-
dictus [illegible] non potuit salvo ieiunio / institutum
fuit ut dicitur collecta super populum [illegible] diaconum
dicit humiliate capita vestra deo. Sed quid designat
illud osculum [illegible] dicit pax domini [illegible]
apostolos salutavit [illegible] dixit pax vobis / [illegible] osten-
dens ut [illegible] debemus habere pacem [illegible]
in pectore / [illegible] de [illegible] qui loquuntur
pacem [illegible] / [illegible] in cordibus [illegible]
Et ideo [illegible] depisset [illegible] insufflavit in
eos et ait Accipite spiritum sanctum Joh. xx. [illegible] de-
signandum sacerdos dat osculum pacis ministro. et que
caritatis dei diffusa in cordibus nostris per spiritum sanctum
qui datus est nobis / Ideo pacis osculum [illegible] universis fi-
delibus diffunditur ab altari. Et nota quod osculum in
sacra pagina significat unionem caritatem pacem
et reverenciam. De osculo unionis dicitur in canticorum
primo Osculetur me osculo oris sui. De osculo cari-
tatis Isaac inquit ad filium suum Gene. xxvii
Accede et da michi osculum fili mi. De osculo pacis

in christo vel Salutate vos invicem in osculo sancto
de osculo romanis xvi. dicit luce vii Osculum mihi non dedi
sti hec aut ex quo intravit non cessavit osculari pedes
meos. Et ad designandum trinam unionem in christo sacerdos ter osculatur altare. Prima unionem divinitatis
ad animam divinitatis ad carnem et carnis ad animam
vel ad designandum unionem quam habuit vel habere
est christo ista ecclesia fidelis anima. Et ad designandum
quod triplicem partem . temporales spirituales et eternam
Episcopus celebrans sollempniter ter osculatur ministros.
Primo subdyaconum secundo dyaconum tercio sacerdotem
ad denotandum concordiam duorum testamentorum concordiam
Episcopus dominus virtutibus procedentem osculatur et
tota gloria in medio rote Ezechielis primo et
duo cherubin se se respiciunt versis vultibus in propiciatorium Exodi xxvii Et ad denotandum vero
caritatem sacerdos osculatur patenam quod
designat cor patens latitudine caritatis Psalmus
luce xxiiii Nonne cor nostrum ardens erat in nobis et
in signum reverencie subdyaconus et dyaconus pedes
pedes et manum summi pontificis osculantur
pedem subdyaconus osculatur post lectam epistolam
et dyaconus ante legendum evangelium manum
subdyaconus osculatur manum offerens patenam et
turibulum cum incenso Et alii aut dicunt quod
pax osculum angeli cantemus porrigit in quo
significatur quod omnis amaritudo cordis quam
habemus adversum aliquos e radicitus evellenda
quia si adversitatem ostendamus in corpore christi
non manemus Et dico tenemus concordie et
presentem comprimus pacem patentis in nobis
inceptis dum habemus sanctitatem diligendo
et pacem et caritatem conservamus in celis adiuvante nos deo uno cum christo Et quod aut pluribus
osculum pacis sumitur in quo datur sui cum gratia et
angelorum concordiam pro morte eius se pro
meruisse gaudere Etiam signum pacis sibi
invicem dant et ostendat se ex quattuor corpori
christi per quem facta est pax in celo et in terra sunt
et caritatis vinculo connectuntur qui vero odientes se invicem osculantur inde proditoris osculum imitantur Iudas qui tantummodo
osculum dedit ut lucidius gaudium esse ostendam
et puella corporis domini sumamus sine qua
munera non accipiunt adeo

Sequitur lectura alberti in forma

Libera nos quesumus domine ab omnibus malis ad
bonum interim firmitate nostram nec prenoctibus
in celestibus quibus sectum vos dimitti presentibus operis
insurgentibus amodo et futuris a temptacionum ad
illecebrarum de quibus oramus Et ne nos inducas in temptacionem

ec ij mach j ~~Co..dit~~ Concedat vobis salutem et
redimat nos a malis per redime deus sit cum
angustiis suis et quia hic sit suffragio sctorum fi-
eri possunt ideo addit etc intercedente beata semper virgine
uenit dum que xpm portauit et glosa que regina
glorie e splendide in carne indutus sedentis zach xi Sola
glorie tue recordat semper que an partu et in partu
et post virgine mente et corpore Gen. xxvij virgo
pulcherima et incognita viro dei genitrix et eo tem-
pore filium habere cum hec i. dei quod te nasceretur sicut
vocabitur filius dei maria illuminatrix celi et terre Apo-
calypsis xij mulier amicta sole et corona xij stellarum in capi-
te eius quia maria interpretatur illuminatrix Maria domina
per compassionem filios celi facit et scilicet sui efficiens genere
in caritate formans et per adoptionem filios celi faciens
filij sui efficiens dicit eis dum mater e et domina
Gap vii dum bonorum mater e ij mach vij supra
modum mater laudabilis et bonorum memoria digna
Maria stella maris dubiorum dum deus peccatorum venia
spes penitentium via et mitium exemplum Judit xv
Tu gloria ierusalem tu letitia tu honorificentia populi nostri
que fecisti viriliter et confortatum e cor tuum eo quod ca-
stitatem amaueris hec ergo uirgo prima ponitur
intercessione et beatus apostolus in passione et conversione
per quibus collecta e celica principibus Gal. Cui opatus e
petro in apostolatu circumcisionis operatus e et mihi inter gentes
petro et paulo quorum alter princeps celi alter plures orbis
laborauit et ut dicit i. thess xv atque andrea qui
ideo primum apostolus petrum adduxit ad dominum Joh i et sic
principes apostolorum apostolus esse fecit sunt autem et beneficiis
etiam tanta de eo quod de Jeremia legitur ij mach xv hic
e fratrum amator et populi dei iste hic e qui multum orat
pro populo et uniuersitate sancta dei et oblationes qualiter ut de-
precatum nobis tue propitiationis habundantiam multiplicatis
intercessionibus largiaris Et hic dominus sacerdos accipit
patenam que a patendo dicta latitudinem significat ca-
ritatis per latum mandatum tuum nimis et osculatur
eam in signum caritatis et per ea da propitius pacem
in diebus nostris nec propter in tanti sacramenti quandoque
per mala infingentia perturbetur ysa xxvij faciat
tecum nunc tue adiutorio per mandata domini adiuuabit me
omnibus diebus vite mee quem nostris meritis confidere
non audemus et a peccato per eo et facto semper liberi
perturbatione quere ~~.....~~ nulla ad matu[illegible] vo judicis liber
secure te securitate et custodiente per [illegible] non dormita-
bit neque dormiet qui custodit israel hoc dicto sacerdos
deponit patenam et mediate conclusionem orationis in
tuta dum dicit hostiam dicendo per eundem dominum nostrum ihesum xpm
et per quem mediatorem et pontificem et bona omnia adi-
piscimur et ab omnibus malis liberamur et concludens eo
dicit ante occulte si quod altaris voce dicit per omnia secula
seculorum consequenter volens hic apostolo || de fra[c]-
tione autem corporis hic breuiter aliqua dicemus hic
nonne deinde in tractatu de corpore domini in studio

differemus. Dicendum ergo quod fractio hec a papa Sergio
instituta Agnus Dei ter cantandum Agnus Dei inter
communicandum est statutum. Hec autem fractio non est in corpore
domini sed in formis solis sacramentalibus. Corpus autem domini
integrum sumitur et perfectum est sub qualibet parte. Hinc tres autem
partes frangi est institutum quia corpus universum quod ipse
incorporavit est triforme. Quedam enim pars ipsius cum capi-
te suo regnat et triumphat in celis. Et quedam adhuc
in labore militat in terris. Et quedam est in purgatorio
penis persistunt. Quod attendens ipse Sergius ut partes
una statim accipiet a presbitero sanctitatis que loco
Christi in altari. Que significant partem in celis triumphan-
tem qui iam plene in gloria transiunt. Statuit vero
ut secunda mittatur in calice quia calix significat huius
vite passionem que significat partem in laboribus et
penis huius vite adhuc laborantem. Et dicit missa
in calice per calicem salutaris accipiam et nomen domini
invocabo. Statuit etiam ut tertia in altari rema-
neret usque ad finem pro ministeria sumenda que significat
eos qui in sepulcris sunt et in purgatorio usque in finem tamen
ipsos vivendos fore personales [illegible] si non di-
minuta devotione fidelium. Et crescente tamen altare inde-
votorum frequentancium sunt [illegible] sacerdote. Et pars que
significat in celo regnantes. Et pars que significat in sepulcro
quiescentes. Et in pars purgatorii et in penis sunt sibi
liberationum opportunitas. Designatur autem alia et ma-
[illegible] et [illegible] in sequentibus dicemus
que usque hic differimus. Que illa sunt magne dispendio
huius [illegible] dici non possent. Hic ergo de fractione do-
mini corporis dicta sufficiant. [illegible] dictis perfectis [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] pax domini sit semper
vobiscum significamus. Hic quod dicit Augustinus in libro xix
de civitate dei quod pax celestis [illegible] est concordia fruendi
deo et invicem in deo. [illegible] ~~[illegible]~~
fideles ad fruendum corpore domini non pax dei in esse
[illegible] publice [illegible] presbiter sanctitatis [illegible]
[illegible] in pace [illegible] clamamus. [illegible] et
[illegible] pace Christi non [illegible] non [illegible] [illegible] Christi corpore Joh.
xv. [illegible] [illegible] [illegible] in me autem pacem habetis
[illegible] quia ego vici mundum. Dicendo autem pax domini [illegible]
sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Calix
significat eos qui adhuc in militia [illegible] vite
sunt [illegible] qui magis pace indigent. [illegible] xx vi.
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] pacem quia inter domine [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] mortalibus desideratur est sicut pax. Et [illegible]
[illegible] significat [illegible]. [illegible] in eos a [illegible] [illegible]
[illegible] pax [illegible] [illegible] autem chorus. Et [illegible] [illegible]
[illegible] quia optat [illegible] omnia que a presbitero sanctitatis [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible]. Sicut dicit
apostolus Gal. v. Verba que locutus sum vobis spiritus et vita
sunt. [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible]. Hic ergo sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sanctitatis [illegible]
[illegible] [illegible] chorus alte clamat [illegible] [illegible] [illegible] papa insti-
tuta Agnus dei. Et quedam [illegible] in alia [illegible] [illegible] non
dicitur dona nobis pacem. Sicut in aliis dicitur miserere
nobis. Quia [illegible] adhuc tenet in alia [illegible] Johannes.

Ita porrigunt fideles ad fruendum corpore domini et deo pax dei [illegible] publica omnibus

in laterano / si papa in illis diebus celebrasset ibi
nolite tollere [illegible] statuto assumpserunt / Et
in tercio agnus dei cantando dicunt dona nobis pacem
/ eo quod pax sit bonum cunctis mortalibus exop-
tatum / Sicut dicit hester x vi / Quod autem ter dici-
tur agnus dei ego puto et aliam causam / quia sicut triplex
malum [illegible] fuit ante sanctitatis / scilicet peccatum
ad delebamus et commissum / temptatum quod timebamus fore
committendum / et sub ordine ad [illegible] comprehendendum
agnus petebamus [illegible] et liberandum / et ideo ter
dicimus agnus / et tercio [illegible] ad tribulacionem [illegible]
bonorum impedientem / Ideo in tercio dicimus dona nobis
pacem / Siquis autem duobus dicimus miserere nobis
quoniam culpas [illegible] dimittit / nec culpa de qua
temptamur [illegible] / quia [illegible] dei omnipotentis / vnde
dicit [illegible] me a cadendo [illegible]
de [illegible] / et [illegible] me liberando
a culpa / quam me dolet commisisse / Hec est causa quod
agnus dei cantatur / Apparet quod [illegible] omnes
qui omnes erramus / et [illegible] possunt in [illegible]
[illegible] // Verba autem que cantantur dixit Johannes
baptista / Johannes agnus dei [illegible] ab agno [illegible]
latine [illegible] vel latine ab agnoscendo / [illegible]
[illegible] agnus cognovit [illegible] / et addetur
[illegible] et adorare / vbi Johannes [illegible] cognosco [illegible] et
agnoscit me meas / dicitur autem [illegible] ecce
qui agnus mansuetus qui [illegible] adversum / de autem
tollere [illegible] abstollere [illegible] / sic dicitur
[illegible] dicitur in [illegible] peccata [illegible] in corpore [illegible]
[illegible] / et [illegible]
orant / et non [illegible] miserere nobis dicimus / [illegible]
[illegible] causa [illegible] agnus dei / [illegible] causa dicta
[illegible] in tercio agnus dei dicitur / dona nobis pacem
Quod autem quidam hic dicunt quod [illegible] agnus dicitur
ab agnoscendo / et quod [illegible] in [illegible] agnovit
[illegible] dixit [illegible] pater [illegible] tuas commendo
spiritum meum / et quod [illegible] in [illegible] agnovit [illegible]
[illegible] dixit ad discipulum ecce mater tua / et quod agnovit
[illegible] dixit [illegible] filius tuus / Johannes [illegible] et
quod dixit [illegible] nolite flere super me
sed super vos [illegible] flete / quod sic in [illegible] fecerunt
in [illegible] quod [illegible] bona [illegible] et vera sunt verba
[illegible] sentencia [illegible]
hic est quod dictum est de agnus dei dei [illegible] autem
[illegible] hic cantant [illegible] dicit

Fiat hec sacrosancta commixtio corporis et sanguinis domini nostri
Jhesu Christi / Nobis et omnibus sumentibus salus mentis et corporis
et ad eternam vitam capescendam preparatio salutaris / Amen
Ista est quarta particula / in qua ponitur commixtio corporis / Et sa-
[illegible] ista commixtio corporis et sanguinis [illegible] fiat [illegible]
et [illegible] in [illegible] / [illegible]
[illegible] ut [illegible] ad salutem / et [illegible] ad
[illegible] dicit

Sed [illegible] sacramento [illegible]
[illegible] alter [illegible]
[illegible]

[illegible]

ad ... mittit in calicem dicens fiat hec sacrosancta commixtio
corporis et sanguinis ... ad species panis et vini ... corporis ... contineri
corpus cum sanguine non est sine sanguine ut sanguis sine corpore et ideo non sit
commixtio corporis et sanguinis quia ... non commixtione sed ... com-
mixtio speciei. mixtio cum invisibilibus ... ut dicit ... de ...
Et ista oratio continet duo que optat sacerdos sibi et omnibus sumen-
tibus illud sacramentum scilicet salutem mentis et corporis ibi fiat michi et omnibus
sumentibus salus ... preparationem ad capiendam eternam vitam
in quibus continet duo effectus huius sacramenti quorum ... digne con-
ficit et sumit ... sacramentum ... sacerdos et
... agnus dei qui tollis peccata mundi miserere ... et ... vite ...
... de expositione autem huius dictum est supra qua
...
De litura albi. hec sacrosancta commixtio et corporis domini
in calicem mittit commixtionem autem dicit ... sacra-
mentalem commixtionem ... sacrosancta quia ... sancta et sancti-
ficans omnes ... cum ... sanguis omnibus ...
... sanctificationem sicut dicit ... ad sanguinem
... melius loquentem quam abel ... vindi-
ctam genesis iiii° ... vox sanguinis fratris tui clamat
ad me de terra ... autem sanguis loquitur ... petit
remissionem et hoc est quod dicit hec sacrosancta commixtio corporis et
sanguinis domini nostri ihesu christi ... remissionem omnium ... sanguine
suo ... fiat ... sit ... perfectione
... sacerdos ... et ...
... sicut dicit ... et ideo addit omnibus sumentibus
sive ... sumat ut clericus sive ... ut ...
sive spirituali sive sacramentali ... salus
... et corporis ut possit esse
instrumentum ... ad salutem ... cor meum
et caro mea exultaverunt in deum vivum ... concupiscit
anima mea ... quam multipliciter tibi caro mea ... est in
corpore et anima ... preteritum ... et gratiam in ...
et ad vitam eternam ... gratiam ... que
... domini ... gratie et
virtutum et ... effectum ... salutis eterne
... per hoc quod significat qualiter in vita
eterna ... domini in ... preparat ad vi-
tam eternam Johannis vi° si quis manducaverit ex hoc pane
vivet in eternum et panis quem ego dabo caro mea
est pro mundi vita ... domini nostri ... est
... sacerdos sive ... san-
ctitatis ad aram stans ... osculatur ...
altare ut ... vel ut melius alii dicunt corpus domini ...
sicut dicit innocentius ... hec pax significat ...
ad ea que acta sunt in misterio ... consecrationis ...
instituta sunt ... in ecclesia ... omni die
communicarent ... fidelium non ...
... servari posset constitutum est ut communicarent in diebus
dominicis ... autem ... non servaretur constitutum
est ut communicarent tribus vicibus in anno ... domini
... que dicit ... tribus vicibus

pacem in conspectu domini apparuit in pascha in pen-
tecoste et loco eius qui dicit in teuchologia asserunt
celebra qui communicaret in nativitate. Tamen aut vere hec?
statuitur nunc in concilio lateranensi asserunt celebrari
semel in anno in pascha si quilibet peccatis suis apud proprium
sacerdotem confessus fuerit et loco eius qui communicare debent
pax datur per quam significatur ut in tarde communicent quod
a communione abstineant propter indignitatem et humilitatem
sunt enim dicit apostolus Ro. vel Salutate invicem in osculo
sancto et sponsa in canticis osculetur me osculo oris sui.
Dando aut pacem secundum quosdam dicit habete vinculum pacis
et caritatis quia pax oritur caritatis vinculo et sunt
verba apostoli ephe. iiii Solliciti servare unitatem spiritus in
vinculo pacis. Osee xi In funiculis adam traham eos
in vinculis caritatis, ut apostoli scilicet per caritatem sacrosancti
misterii corporis Christi sacramentum est caritatis et nemo est
dignus sacerdos nisi per caritatem. Unde canticorum v dicitur
Comedite amici et bibite et inebriamini karissimi. Secunda
aut alii dicunt pax Christi sicut auctoritas pacis ephe. ii
Ipse est pax nostra qui fecit utraque unum medium parietem
inimicitie solvens in carne sua. Et iste sicut eius causa
datur pax per pacem ephe. ii veniens evangelizavit
pacem hiis qui longe fuerunt et pacem hiis qui prope. habundet
in cordibus vestris sumitur de ps. ubi dicitur fiat pax in
virtute tua et habundantia in turribus tuis. pax
aut habundet quo cum usque ad infinitatem extenditur
per spiritum sanctum qui deitque nexus ex patris [illegible] erat
sunt Spiritus sanctus aut fecit hanc pacem quia ipse est
nexus amoris et ideo in specie non potest esse nisi in columba
significatur. Gen. viii ubi tulit pacem hec est ramo virentis
olive rorem pro ad archam hec est ad ecclesiam phil. iiii
pax dei que exsuperat omnem sensum custodiat corda
vestra et intelligentias vestras. Hec sancta sacerdos [illegible] sanctita-
tis in oculis tenens ante se sacramentum quod communicet
dicit hanc orationem Domine Ihesu Christe diligens ad eum quas
manibus tenet et oculos et intentionem et orationem prolatis
obedientiam que venit ad oblationem in ara crucis in
qua se ipsum omnibus obtulit dicens qui ex voluntate patris
phil. ii factus obediens patri usque ad mortem, mortem
aut crucis cooperante spiritu sancto qui hanc hostiam in utero
virginis formavit luc. i Spiritus sanctus superveniet
in te. Et ideo quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei
[illegible] mundum [illegible] morte tua potentissima quia sicut dicit Joh. x Nemo tol-
lit a me animam meam sed ego pono eam et iterum sumpsisse eam
[illegible] mortuis vivificasti [illegible] descendimus
ac vivificabis nos. Os. vi vivificabit nos post duos
dies, in die tercia vivificabis libera me [illegible] et in
nunc omnibus aliis Joh. viii Si filius vos liberavit vere li-
beri eritis. per hoc sacrosanctum corpus et sanguinem tuum de
quo dixisti Joh. vi Qui manducat carnem meam et bi-
bit sanguinem meum habet vitam eternam et ego resuscitabo
eum in novissimo die Et a cunctis iniquitatibus meis
que sunt mors anime et ab omnibus malis que sunt mors

corporis, sicut quidam liber hic habet, et cogitationibus per-
versis, quia ut dicitur Sap. [1] perverse cogitationes separant a Deo
et dicit Sap. et sub[iungit] quibus continet, et fac me tuis
preceptis offendo in omnibus tuis semper obedire mandatis, quia
generaliter dicitur esse obediens qui non tantum offendit in uno factus
omnium reus, et non separari me per dominum per sententiam [illegible]
separari. Quia [illegible] Qui permanent in fine hic salvus erit.
Vivis et regnas etc.

Notandum quod hic et quando dicuntur tres orationes. Prima: Domine Jhesu
Christe fili Dei vivi, qui ex voluntate Dei patris etc. Et hec
dicitur [illegible] secunda: Domine sancte pater [illegible]
[illegible] hoc corpus etc. Et tercia post dicitur: Domine non sum dignus etc.

Domine Jhesu Christe fili Dei vivi qui ex voluntate patris
cooperante spiritu sancto per mortem tuam mundum vivificasti
libera me quesumus per hoc sacrosanctum corpus et sanguinem
tuum ab omnibus iniquitatibus meis et universis malis
et me fac tuis obedire mandatis et a te numquam
in perpetuum separari permittas. Qui vivis etc.

Corpus et sanguis domini nostri Jhesu Christi fiat
nobis salus mentis et corporis et remissio omnium
peccatorum in vitam eternam. Amen. In hac parte in altera
[illegible] ad preceptionem sacramenti petit quod ipsa sit fructuosa
et primo ante preceptionem, secundo post ubi quod orat supponit. Ad hoc
[illegible] preceptionem primo petit in distinctione scilicet ad preceptionem
corporis, secundo distincte scilicet plus corporis [illegible]
sanguinis. Et prima parte ponit duas orationes in quarum
prima sit ipse petens ad confessionem divine bonitatis, in
secunda sit ipse petens ad confessionem sue indignitatis ob
preceptionem corporis. In prima oratione ad confessionem recordationis
divine bonitatis possibilitate huius [illegible] a malis liberari
[illegible] mediatore [illegible] et perfectum cum Deo [illegible]
et hunc triplicem effectum operatur [illegible] hoc sacramentum, primus effectus
est [illegible] secundus perfectionem, tercius perveniendum possi-
bilitatem liberari a duplici malo [illegible] in prima
scilicet a malo culpe, cum dicit ab omnibus iniquitatibus, et a
malo pene cum dicit et universis malis. Et quod triplex est malum
culpe scilicet cordis [illegible] et operis, dicit omnibus iniquitatibus,
et triplex malum pene scilicet [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] affectu [illegible] frigiditate et quod
[illegible] scilicet a [illegible] culpe et quo [illegible] dicit universis
malis. In secunda oratione postulat perfectionem Christi sacri
preceptionem scilicet [illegible] mala futura, et hec
[illegible] ad [illegible] medela [illegible] morbi
[illegible]

Sed dicit ergo petit hic amoveri mala preteritaque dicendum quod mala presentis hic postulat a medela que sequitur que est adhuc presens et de futuris peneque ut meliorem [illegible]
Pro eis postulanda est medela mali quia necesse sit pressure necesse sit. Et quia secreta oratio non est decantanda tenoribus et propter hoc dicitur dimissa dimissa voce cum legit et orat semper tamen lecta est. Unde in hac oratione tria innuuntur scilicet a peccatis liberatio, preceptorum dei obedientia, et a deo nunquam separatio, separatio semper cum deo est. Unde notandum tria hic quod deus de voluntate dei patris cooperante spiritu sancto sit opera trinitatis tota et individua trinitas christum ad mortem tradidit et ad redimendum mundum ut tota natura humana per christum redimeretur a morte sed pater filium dedit, filius semetipsum obtulit, spiritus sanctus accepit. Unde est quod dicit apostolus per spiritum sanctum semetipsum obtulit deo patri hostiam in [illegible] cum nichil tamen dederunt et obtulerunt acceperunt. Sed ad distinctionem patri dedisse propter auctoritatem, filius obtulisse propter humilitatem, spiritus sanctus accepisse propter benignitatem.

Panem celestem accipiam. Hic instruitur sacerdos tria tanguntur scilicet oratio devotionis ibi panem celestem, et confessio humilitatis ibi domine non sum dignus, quasi diceret non sum dignus ut accipiam te sacramentaliter, et est sumptum a matheo capitulo octavo et luce vii. Et [illegible] ibi sed tantum dic verbo, et ibi ponit [illegible] infirmitatis ibi dicitur dic tantum verbo et sanabitur puer meus id est anima mea infirma, et conservatio [illegible] ibi dicit corpus domini nostri custodiat animam meam. Et notandum sacerdos si vis tangere applicat se ad susceptionem sacrosancte eukaristie. Et notandum cum sacerdotes de [illegible] de patena corpus christi sumunt [illegible] de digitis in calice per eam manum sumunt tunc agit quod digiti in calice lavantur. Et cum autem de patena sumunt nisi patenam in calice lavat negligentia committit. Licet expositores dicunt quod hii qui in patena corpus christi sumunt, significant quod corpus christi in latitudine caritatis sit accipiendum, que designatur per patenam. Et sciendum quod per istam orationem domine ihesu christe fili dei [illegible] memoria dominice passionis habenda est, et cum omni devotione et cordis contritio consumenda non ficta. Post hoc corporis et sanguinis est sumendum [illegible] sumptione non prepedit fieri magnam [illegible] sacerdos et breviter et [illegible] se [illegible] communicando propter cordis distractionem et mentis evagationem que [illegible] cogitationes perdunt devotionem. In cuius figura preceptum fuit exodi xii quod agnus paschalis qui figurabat christum comedebatur festinanter.
Et notandum quod sacerdos in quibusdam ecclesiis omnes partes hostie sumunt, sed in aliis unam partem in aliis duas dividit quas ministris scilicet dyacono et subdyacono porrigit et cum ministris communicat per hoc insinuat quod christus post resurrectionem cum discipulis suis manducavit. Quod autem unam partem accipit

Sed dicit quare summus pontifex [illegible] non communicat [illegible] secundum Alexandrum quia hoc fit in recordationem quia Christus [illegible] communicavit [illegible] et alii apostoli [illegible] [illegible] in terra [illegible]

Respondet [illegible] [illegible] quod lucas evangelista memorat quod Christus accepit panem et fregit / et primus discipulis porrigebat illis quia cor erat ardens in via. Et ideo quod summus pontifex non sic sumit eucharistiam sicut simplex sacerdos vel alter episcopus. Nam summus pontifex non statim particulam hostie immittit in calicem / sed eam prius ter crucis signis super patenam imponit / et post osculum pacis accipit assidens in cathedra [illegible] maiorem partem hostie percipit de patena quam subdiaconus apportaverat de altari / quam dentibus suis dividens unam particulam cum sumit / et aliam in calicem mittit / et de calice cum calamo bibit / deinde alias duas particulas distribuit ministris / dyacono cum osculo / subdiacono sine osculo / et [illegible] subdiaconus [illegible] [illegible] in quo summus pontifex prius incepit sumit vel diaconus pontifex non ibi communicat ubi hostiam fregit / quia in altari eam fregit / et assidens sedem sedens communicat ~~[illegible]~~ [illegible] / quia Christus in emaus / post resurrectionem quiescens cum duobus discipulis fregit panem et hoc manducaverunt / sed in Ierusalem coram XI apostolis manducavit assidens quod summus pontifex sed ubi communicat / quia [illegible] pro humilitate summus pontifex [illegible] et veritatem [illegible] / et in sublimiori loco communicat / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antea [illegible] potuisse venire / sed quare sic summus pontifex communicat / respondet quod [illegible] quia sunt [illegible] [illegible] nunc [illegible] / [illegible] et [illegible] communicare debebat [illegible] occulte [illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fallaciam committi / papa in alto loco oculis [illegible] manducat / et communicat

~~Quod [illegible] summus pura mente capiamus et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod sit [illegible]~~

Post sumptionem sacramenti eucharistie / sacerdos abluit digitos / et [illegible] ne aliquid [illegible] remaneat / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod esset ut manus que incorruptibile corpus tetigerunt [illegible] aliquod corpus corruptibile / [illegible] [illegible] [illegible] lavacrum [illegible] [illegible] quod [illegible] ablutio sacerdotis in principio [illegible] / et [illegible] misse [illegible] quod [illegible] sacerdotum [illegible] [illegible] cogitationis locutionis et actionis / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] et veniat / ut [illegible] [illegible] [illegible] negligentia / ut [illegible] [illegible] ablutio [illegible] ad ablutionem baptismi / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] resurrectionem [illegible] ultimo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui crediderunt et baptisati fuerunt / salvi erunt. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / sacerdos summus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ablutio [illegible] duobus digitis [illegible] [illegible] / quod [illegible] [illegible] / sed [illegible] [illegible] [illegible] / ad designandum [illegible] [illegible]

confessionem vero boni [illegible] de quibus tantum quod et duos [illegible]
sed et deum et proximum [illegible] [illegible] in [illegible]
noctem in per propter [illegible] non est status [illegible] per se ab-
[illegible] violenter nec per [illegible] [illegible] per horam quies
[illegible] [illegible] [illegible] quiescit [illegible] spiritus requirat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et a [illegible] indi-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et hostia non sit [illegible] ab [illegible]
[illegible] [illegible] sed [illegible] moderate et leniter de-
[illegible] [illegible] [illegible] et lingua mollificanda
[illegible] quod particula [illegible] adhereat qua [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Quod ore sumpsimus etc. Sequitur [illegible] petit quod sit
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] postula [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicit Quod ore hoc est sacramentaliter [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accipe et fide et
devotione [illegible] et effectibus spiritualibus [illegible] [illegible]
et de munere temporali fiat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de effectu
[illegible] eo mediante [illegible] magis [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] effectu ad maiorem [illegible] [illegible] quo [illegible] [illegible]
[illegible] allexander [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corpus tuum domine [illegible] [illegible] et postulat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] corpus tuum et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ubi et [illegible] ut in me [illegible]
[illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] adhereat [illegible]
adherendo que est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que est effectus
[illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible] corpus tuum quod
[illegible] [illegible] et sanguinis que potavi et tanto de
sumpsi et sanguinis [illegible] quod [illegible] [illegible] corpus et
sanguinis quod sumpsi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
adhereat visceribus meis [illegible] faciat quod sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] corporis et sanguinis [illegible] [illegible]
ultimum [illegible] que est de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] allexander [illegible] [illegible] [illegible] que canta-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spirituales
[illegible] in [illegible] antiphone que [illegible] communio
[illegible] supplicata [illegible] [illegible] que dicit post
communionem et finaliter [illegible] [illegible] [illegible] Ite missa
et hec [illegible] officium misse deinde ponitur [illegible]
contra officium misse [illegible] post conclusionem misse [illegible]
[illegible] antiphone [illegible] est [illegible] gaudium spirituale
de beneficio accepto quo [illegible] debent participan-
tes et [illegible] gaudium apostolorum de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illud Joh. xx Gavisi sunt discipuli
viso domino et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in aliquibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] gaudium [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] duo discipuli [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] erant
et

decantes / ut sicut post dicitur vero et apparuit Symoni
et hii narrabant que gesta erant in via / et quo
cognoverunt eum in fractione panis. Vel Cantus iste communis
ab omnibus / ut quantitas gaudii significetur quia alter
e dicit quam fecit deus exultemus et letemur in ea
Alii vero dicunt / quod sicut introitus misse significat
inchoacionem boni operis / ita communio consummacionem
laudabilis finis / unde quam digne consummacionem
Christiani sumunt / et communicare debent nisi in
fine sive in missarum deo laudare et orare / unde
dicitur apostolus Que in missarum orare et postea
inquit benedicam dominum in omni tempore / Et in alio
psalmo dicit nunc dominum benedicite / Et hic
sensum tangit alio ultra / que complenda dicitur / quia
ipsa est complementum officii missalis / et perfectionem
seu consummacionem boni operis reputat. Alii dicunt
quod communio dicitur in gratiarum actionem post refectionem
misteriorum / et in eandem [illegible] Certi vero asserunt
quod quoniam significat sancte quadragesime et reparacionis
sancti fructum / qui ab electis obtinebitur / cum
unde consummabitur / quo fructu dabitur eis leticia
et exultacio / iuxta illud psalmi exultabunt
sancti in gloria / et letabuntur in cubilibus suis / et
pascentur [illegible] ab [illegible] [illegible] quadragesime ipsa
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] / Post hec
cum [illegible] misse sacerdos se transfert ad dexteram
partem altaris / et hic ideo quia cultum fidei primo
fuit in populo iudaico / ut hic transivit ad gentes
in fine / et ita fuit iterum revertetur ad iudeos ad
[illegible] enoch et elie / qui convertent corda
patrum in filios / quia in diebus illis salvabitur
iuda et reliquie erit salve fient / unde hic
[illegible] [illegible] [illegible] placet / quia primus non predicavit
dicavit gentibus / sed iudeis / et sacerdos [illegible]
evangelium gerit personam christi / Unde ergo in sini-
stra parte altaris non reputat nos gentiles / et
ideo [illegible] dicit quod illa que leta sunt
per dexteram partem altaris designantur / Per
sinistram vero ea que sunt tristia et adversa
quia non inveniunt [illegible] [illegible] in [illegible] paschali / Et
quia sacerdos in principio misse gaudium dominice
incarnationis et nativitatis ostendit / ideo
primo ad dexteram partem altaris accedit / Deinde
ad sinistram [illegible] ut [illegible] passionis ipsum
et sic quod iterum redit ad dexteram / ut gaudia do-
minice resurrectionis et ascensionis annunciat /
Deinde sacerdos convertens se ad populum salutat
eum / qui quoniam ad altare [illegible] [illegible]
in quibus fit et frequenter [illegible] [illegible]
[illegible] / Unde [illegible] quod quocies convertit se
sacerdos ad populum in missa / et semper salutat

licet primum opus sit orare
et non defficere glossa
orat qui [illegible] [illegible]
ut desistat orare nunquam
non desinit [illegible] et

quasi Quinquies autem legitur se apparuisse in sequenti
ad personas quinque manifestavit se in die
sue resurrectionis / semel Marie Magdalene
Ioh. ult. / secundo Petro / Luc. ult. / Tertio duobus
discipulis euntibus in Emaus Luc. ubi supra
discipulis intrantibus act. ult. / et ultimo discipulis
Quarto intrantibus in unum aggregatis Ioh. ult. Septies autem
in unum aggregatis Ioh. ult. Sequebatur
salutat [illegible] in signum missionis spiritus septiformis
gratie spiritus in discipulos a Christo Actuum primo
Vel in signum quod omnes per Christo a Christo / secundum
plenitudinem accipimus omnes Ioh. primo / et
omnes salvos / qui venit in terram ut salvum
faceret [illegible] Act. primo Sed dicitur
sacerdos post communionem dicunt
[illegible] orationes que post communionem dicunt
respondere debeant illis / que dicunt secrete /
et quare collecte dicuntur / et quid ad eum
et ordinem Quare in quadragesima adde
[illegible] collectis que dicuntur super populum illis que
dicuntur post communionem / et dicit inde quia institu-
ta de quinquagesima corporis per penitentia
celesta / et aliquantum [illegible] multitudinem per eorum
et peccatorum communitatem mutata fuerunt sicut
supra tactum est Item quia unum remedium
additum fuit de pane benedicto / et quia
[illegible] placitum ieiuniorum tertii [illegible] potuit institu-
tum fuit / quod dicatur oratio super populum in fine
misse declinatis capitibus in signum humiliacionis
penitentialis ad quod invitat [illegible] cum
Adiutorio / Dicens humiliate capita vestra deo
Et [illegible] uniformitatis in ecclesia observande /
servatum est usque in hodiernum diem / inde ob-
servatum est ut super [illegible] institutum fuit ut
singulis diebus ordinem [illegible] daretur pro
ministerio [illegible] / que est effectus huius sacra-
menti Vel aliter ut dicit / quia vita [illegible] est
etiam quadragesima [illegible] ieiunia / tempore quo do-
minus ieiunavit / est quia tempore veris magis
solet libido hominum incurrere / ut ergo tunc
magis refrenetur carnis estus / institutum
fuit / ut tali tempore ieiunaretur Ad [illegible]
[illegible] carnis reprimendum maxime valet
oratio / quia hoc genus demoniorum non ejicitur nisi
in ieiuniis et oratione Math. xvii / ubi dicit glosa
carnalem voluptatem mutabilitatis non vincitur
nisi [illegible] oratione [illegible] / tempore autem illo fit addi-
tio orationis solitis addiscendi / quia tunc ostendi
et orationi magis solito / et magis ut [illegible]
carnis reprimatur Deinde sacerdos dicit oremus

elevatis et extensis manibus / et significat illa benediccionem sive salutacionem quam Christus ascensurus in celum elevatis manibus benedixit discipulis / ut lucas commemorat / eduxit eos in bethaniam / et elevatis manibus benedixit eis / et ferebatur in celum luce ultimo. Post orationes dat sacerdos salutacionem [illegible] / qua facta dyaconus vel sacerdos / alta voce [illegible] Ite missa est respondentes aliud / quod dictum est apostolis adhuc stantibus viri galilei / quid statis aspicientes in celum hic ihesus qui assumptus est a vobis in celum / sic veniet et cetera. Et sedete in civitate quousque induamini virtute ex alto / Chorus autem [illegible] laudando reddit deo gracias / imitatur apostolos / qui adorantes regressi sunt in ierusalem cum magno gaudio et erant semper in templo laudantes et benedicentes deum. Item sicut hic ad dyaconum / et sacerdos dicit. Ite missa est / dat licenciam populo eundi ad propria et sic sensus est. Ite ad propria / missa est scilicet ut hostia salutaris pro vobis deo patri missa est / ut vota devota missa est. ethereis sedibus ministerio scilicet angelorum. Secundo Guillelmus in racionali sic exponit. Ite [illegible] in opere / et sequimini eum / id est quia non est hic nobis manendo standum / sed ad patriam properandum / est festinandum / ut leviter facere bona opera possimus / quia hostia missa est ad deum patrem placandum / per quam facta sunt [illegible] / et paradisi ianua reserata / in cuius aula intelligere [illegible] / ut cum ad celebrandas missas populus properans in fide in deum convenit et [illegible] descendat / que in missis solempnitatibus celebratur et deum pro [illegible] sit. Ite missa est. Et hec de [illegible] in missis [illegible] de quolibet [illegible] nobis [illegible] speciali ordine proponimus. Item ut cum benediccionem sacerdotis excepit populus ad [illegible] / quod sic fiebat ab episcopo publice confundantur / unde in alio loco missa benediccione [illegible] dimittendo / quia tunc vere [illegible] fideles ad propria tunc mittebantur. Et secundum sanctum alexandrum in exposicione divini officii. missa. tribus modis completur / scilicet quandoque per Ite missa est. quandoque per benedicamus domino / quandoque per requiescant in pace. Dicitur autem Ite missa est in solempnitatibus qui cantatur gloria in excelsis deo / et in aliquibus [illegible] laudamus. Et semper dicitur Ite missa est. Et hoc ideo est / quia tunc in diebus istis in primitiva ecclesia ad missam confluebant / et tunc [illegible] a parte finem misse / et nescierunt quod esset finis misse / minister [illegible] faciens ad eos. dans eis licenciam recedendi. Sed in diebus profestis et in [illegible] quibus

Notandum secundum Allexandrum de halis in exposicione divini officii totum officium dicitur missa quod transmissio eius qui populus fidelis [illegible] ministerium sacerdotis qui fungitur vice mediatoris inter deum et homines preces et supplicaciones et vota transmittit altissimo. Item vero sacrificium et hostia missa vocatur quod transmissa primo nobis a patre ut esset nobiscum usque ad consummacionem seculi Matheus ultimo. Secundo a patre missa a nobis / ut intercedat pro nobis ad patrem. Primo nobis a patre missa est per incarnacionem / Secundo a nobis per passionem et in sacramento. Primo nobis a patre per sanctificacionem / secundo a nobis per oblacionem. Hec est enim sola sufficiens et idonea missa sine legata ad placandas inter deum et homines inimicicias et offensas / unde dyaconus dicit Ite missa est et respondit chorus deo gracias

non cantatur gloria in excelsis in missis / et in matutinis
te deum laudamus / missa completa dicitur benedicamus domino
/ quia tunc ministri et sacerdotes qui soli sunt illo in
penitentia cessant (?) missas dicere. Sed diebus (?) magis
autem quam divinum officium diebus benedicamus domino / Spe-
cialiter tamen in diebus ieiuniorum / et in adventu
domini / missa completa dicitur benedicamus domino / Et in
diebus dominicis / ad devotandum / quia sic domino est
benedicendum sit / ultra magis hoc tempore illud
faciendum est / Et ut dicit Durandus in rationali Sic
semper debemus manere in gratiarum actione / quoniam
laudet uniformiter deo gratias / Et ideo concludendo
missam per benedicamus domino / quia plus ad gratiarum
actionem movetur / eo quod per omnia bona facta deo
tenemur regraciari et ipsum laudare unde deum ap[illegible]
Gratias agere / sunt ministri eorum orate / et ipse
sacerdos. ut Augustinus dicit Ite missa est / Tunc
in plebibus ecclesiis fuit ubi ad plebem et populum / quia
ad eos quos putat licentiam [illegible] dignum / et
eius ad quos sermonem dignum fuerit putare debemus
Et ad quem magis dicitur Ite missa est / quia licet in pace, et
te domino / et Gregorius aliquid. Sed hoc dicit Alexander
cum dicitur Ite missa est / duo sunt considerando / quia licentia
redeundi ad propria datur populo / et audit quod oblata est
hostia salutaris pro eis / Sed in diebus autem solemnibus quod
populus ad propria redire / et in usum sumere bona dei cum
gratiarum actione / et de eisdem indigentibus impartiri
luc. xii ut sic est data pauperibus / Et neemie viii
Ite comedite pinguia et bibite mulsum / et mittite
partes eis / qui non preparaverunt sibi / quia sanctus dies domini
est / propter hoc non sunt [illegible] in diebus festis datur
licentia populo redeundi ad propria / Secunda hoc refectione spi-
rituali quem [illegible] de misse et bonitas
temporalis quem indulget populo ut ad pro-
pria evidencius appareat [illegible] ut sic [illegible] horum utrumque
redeat ad refectionem corporalem / ut sic [illegible] gratiarum actiones
reficiat / et deo amplioris referret gratiarum actiones /
Hoc autem magis convenit diebus festis / quia totaliter de-
bent in divinis laudibus occupari / quia in aliis diebus
quibus negociis est insistendum / Sed benedicamus domino
est quando completa septem horarum canonicarum / vel in diebus
privilegiatis et officio privilegiato / tunc dicitur et officium
misse non convenit / hiis diebus quibus sunt profeste que-
[illegible] in diebus cum festis in quibus dei beneficia ma-
nifestarent / potissime convenit in benefi-
ciorum [illegible] oblatio perfecta [illegible] propria referri
[illegible] dicendo benedicamus domino populus non discederet al-
loqui [illegible] dicit [illegible] / Sed [illegible] sic convenit dicendo
benedicamus domino / Et ideo fuit ubi ad orientem
ut vero orienti ex alto qui illuminat omnes homines
venientes in hunc mundum gratias referamus / Sed in missa
defunctorum concluditur per requiescant in pace /
Eo quod cum [illegible] officium est optatam requiem
/ et propterea in principio dicendo requiem eternam dona
eis / Et ergo ut finis correspondeat principio re-
quiescant in pace missa concluditur. Et tunc videtur quod est

Alii vero dicunt quod dominus dicit benedicamus domino / et non invenitur
hoc fecisse instituisse Berengarius ¶ Et notandum quod
benedictio non fit ad utilitatem dei / sed nostram ¶ Nos vero dicimus
indifferenter quod utrumque fit dicitur creator namque benedi-
cit creaturis / bona sibi optando ¶ Creatura vero creatorem
dicitur scilicet laudando / et bonum ei attribuendo ¶ Creator
autem creaturis bonum attribuendo ¶ Et hic dicitur vel in uno
et in uno sic est commercium ecclesie ut dicit Malde-
narsis / Deinde / sacerdos facit benedictionem super populum
que significat missionem spiritus sancti in discipulos / quam dominus
de celo misit in apostolos actuum primo ¶ [illegible]
[illegible] frequenter [illegible] in vos / hec benedictio
per verba dicit et signum crucis exprimitur / quia illa mis-
sio per sonum aeris et linguas ignis impleta est / un-
de legitur actuum ij° Factus est repente de celo sonus
tamquam advenientis spiritus etc. ¶ Et apparuerunt illis
dispertite lingue etc. / Quamvis autem sepissime spiritus sanctus
missus in apostolos / tamen in ista [illegible] operationis
missio illa fuit tota trinitas operata / ideo quod ista
benedictio fit crucis et sacerdos in nomine trinitatis
auctoritate psalmiste dicentis / benedicat nos deus
deus noster / et benedicat nos deus ¶ Ergo dicit sacerdos
benedicat et custodiat vos divina maiestas / et una
deitas pater et filius et spiritus sanctus / super populum et [illegible]
et signo benedictionis eiusdem sancte trinitatis et consolatio
almi spiritus super populum descendat / et permaneat

¶ Benedictionis forma legitur expres-
sa auctoritate divina
dicente per Moysen / numeri
vi° Invocabunt nomen
meum super filios Israel /
et ego dominus benedicam

[illegible] benedictione habetur finis misse / hic autem
¶ In qua benedictione [illegible] designatur finis mundi / in qua electi dei li-
[illegible] designat [illegible] / et deus [illegible] benedicent / et deus ipsis
[illegible] habebunt / et deus [illegible] benedicent / et deus [illegible]
benedicet / secundum quod [illegible] tenet forma [illegible]
separabit bonos a malis / quia agnos ab hedis / et dicet
venite benedicti patris mei etc. / Tunc enim iusti ad
claritatem gloriam perducentur / et fulgebunt sicut sol
in regno patris eorum / [illegible] super eos effulge-
bit benedictio domini ¶ Malis vero dicet Ite vos maledicti
[illegible] mala et intollerabilis sententia / Ite maledicti
in ignem eternum etc. Mat. xxv ¶ Allexander vero de
Hales dicit / quod completo officio misse / addunt quidam
quibus remuneratur accepta beneficia / et primo [illegible]
[illegible] / scilicet in osculo sacerdotis ¶ Secundo in verbo [illegible] et in
[illegible] / scilicet in benedictione / Officio
[illegible] ¶ Tertio verbo et opere / scilicet in benedictione / Officio
cum [illegible] / sacerdos qui assistit pontifici osculatur
[illegible] altaris / et humerum dextrum pontificis /
quibus osculis signatur effectus huius sacramenti / qui
est pax et unitas [illegible] oblatione corporis sacrifi-
cii oblati ab ipso episcopo offerente / seu sacerdote / [illegible]
per humerum autem pontificis osculatum ostenditur
humeri [illegible] [illegible] pontificis / sed secundum legem
[illegible] dextrum armum separari debere de hostiis
salutaribus et pacificis / Levitici vii ¶ Per humerum
autem principatus significatur / secundum illud Ysaie ix

Et factus est principatus eius super humerum eius. Supra
in salutationibus que possit vox angelica, prophetica
et legalis. Angelica Luc. i: Dabit illi dominus sedem
David patris eius et regnabit etc. Prophetica ps.: Sedes
tua deus in seculum seculi etc. Legalis Moyses: Ecce
tu dominus regnabit in eternum et ultra. Secundo quod
designandum quod humerum pontificis osculantur
in signum reverentie, committimus principio, decimum
in medio, sacerdos in fine. Deinde episcopus et sacerdos
inclinans se ad altare hanc orationem dicit: Placeat
tibi sancta trinitas, osculans altare se signat signo
crucis, ut illibatam fidem corporis et mentis semper
possideat et maneat usque ad exitum vite plen-
ius. Aliquando quando oratione ista petit primo quod
placeat deo eius obsequium. Secundo quod sacrificium ob-
latum sit deo acceptum. Tertio quod idem illi et assi-
stentibus sit propitium. Sed quid est quod petit quod obla-
tum sit deo acceptabile, quod deo semper sit acceptum.
Item quid est quod petit quod sacrificium sit propitiabile
per divina propitiatio sit sola in oratione postulanda.
Secundo pro primo dicendum secundum Alexandrum quod tunc sacrificium
hic offertur deo pro beneficio multiplici optinendo
a domino, petere quod sit acceptabile est petere quod illo
mediante obtineat illud propter quod offertur. Sicut cum
aliquid petit a domino, tunc dicit: domine, sit accepta-
bilis tibi petitio mea, hoc est dicere: fiat ita quod
peto. Secundo aliud dicendum quod petere quod sacrificium sit
propitiabile est petere quod deus sacrificio illo mediante
sit propitius.

Sequitur lectura Alberti in forma

~~Communio et [illegible] etc.~~ Deinde secundum consuetudinem
quarundam ecclesiarum sacerdos dicit illam orationem: Cor-
pus tuum domine quod accepi et sanguinem sacramentalem pro
me et omnibus pro quibus illud obtuli, et calicem sanguinis
quem potavi, per quem spiritui tuo communicavimus sacra-
mentaliter, adhereat visceribus meis, pro corporalibus
et spiritualibus [illegible] eum, ut ait dominus libro [illegible] viscera que
sunt et voluntatis et rationis et cogitationum, et affection-
es [illegible] eius et [illegible] ut dicit [illegible]
[illegible] debet [illegible] ut sit de corporali et
sacramentali sumptione, manducatio [illegible] spiritualis,
et illa proficiat ad salutem sacramentalem an
corporalem sumptionem multi accipiunt ad dampna-
tionem. Unde Joh. vi: Verba que locutus sum vobis spiritus
et vita sunt, et [illegible] locutus est de sumptione
sacramentali, et ideo sequitur [illegible] hec in nobis non
est perfectum nisi [illegible] Joh. xiiii: sine me nichil

[illegible] potestis facere ut in actionibus vitalibus a[n]i[m]e non re-
maneat macula pec[ca]ti. Macula est defectus inmundicie ex
aspectu et reatu pec[ca]ti. Tanta sicut dicitur maculosum
et devastatum ut monstrum. vii Ezech. xvi dicitur
quod amatores demones anime precidunt ei nasum
et aures. et effodiunt oculos quod priuant visu luminis
spiritualis et discretionis diuine bonitatis. et auditu
verborum spiritus sancti in alloquutione cordis. hanc autem ma-
culam delet et regat ad pulchritudinem tibi
et potus spiritualis vii Agnetis dicit. Sicut dicit
Ambrosius Jam corpus eius corpori meo sociatum est
et sanguis eius ornauit genas meas. Sic
ergo nulla remaneat macula pec[ca]ti. Vbi tota pura
et sancta hoc est nisi eadem pura immunitate
omnis macule. et sancta omni virtute plenitudinem
et puritate et stabilitatem afferens introicunt ad
intimorum penetrationem. Sacramenta pe[r] dei xpi duas
species elementales sacramenti. hanc enim virtutem intima
penetrandi habet sacramentum. Ergo hoc quod est virtutis
et verbi dei sacramentum de illo enim dicitur Hebr. iiii. viuus
est enim sermo dei et efficax et penetrabilior omni
gladio ancipiti compage quoque ac medullarum. et
discretor cogitationum et intentionum cordis. et non
est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius. Sap.
viii. Est enim omnibus mobilibus mobilior sapientia, et ideo
in sacramento penetrat ad intima hec autem dicit sacerdos
per fractis sanctitatis effectu et omnibus aliis qui quandoque
plus sacramentali communicent. Cum autem ad hoc affert
qui decent spiritualiter communicare. Qui viuis et regnas
cum patre in unitate spiritus sancti. hoc est oppositum. Deinde
sacre sedem omnis ordines celebrant. dicit lauat deinde
quod ore sacramentali in aduertentie sumpsimus. Et ut
omnis deceris et purus quamuis ego sumpsi putam
hic est deputata presidens mente cupimus. Act. xv.
fide purificans corda. Captiuum in qua ut vasa
gratie que significatur per illud aureum vas in quo
gomor [illegible] manna reseruabatur. Exo.
xvi. In illo enim ad perpetuam rei memoriam manna
custodiebatur. et de munere quod ex tuo dono accepimus
temporale quidem ad species visibiles et temporale im-
mutabiles sacramenti. fiat nobis ad utilitatem vitam de
gratie tue plenitudine. Joh. i. Nos plenitudine eius
omnes accepimus gratiam pro gratia. vii. tamen sacramenti
vas gratie et eucharistia vel remedium. etiam potum et
medicinam spirituales et sempiternum quod vegetat et
nutrit ad gratiam sempiternam. Joh. vi. Qui manduca-
uerit hunc panem viuet in eternum. Per eundem xpum.
Hoc est oppositum hoc facto cum letitia et voce iubili
cantatur communio que antiquitus antiphona dice-
batur. Hoc est circulare sonus quasi sicut introitus

ita et communio post psalmum iterabant. Hic autem
cantus est insignium letitie nostre susceptionis dei
et ideo cum letitia cantabat illum cantum veniens ad
aliud quod invitabat quantum susceptus sit ab eo. Et hic
iteratus cantus significabat psalmista: In voce exultationis
et confessionis sonus epulantis. Et hoc significa-
tum est Luce xv ubi cum maior filius accideret, audivit
saginatus fecit chorum et symphoniam. Quia sequens
letitie que dulcedine divine pinguedinis infusa
sit intima. Psalmista: Sicut adipe et pinguedine repleatur
anima mea, supple refectione sacramenti, et labiis exul-
tationis laudabit os meum in statu. Communi- qu-
onis quia mel modulabit memoria tua. Et ut
manifestum in convivio vini. Modo autem ille cantus non
iteratur ne ex prolixitate tedium generet. Et communio quando
et non antiphona consequenter nominatur. Hec autem
hic quandoque dicitur, quando cantatur in gaudium et me-
moriam dominice resurrectionis, quia iteratio ipsius sig-
nificat gaudium ad vivum apostolorum et discipulorum; aliquando communi-
cabat sicut ad duos qui cognoverunt in fractione
revertentes in Jerusalem quia surrexit dominus vere et appa-
ruit Symoni et ipsi narraverunt ea que gesta erant
in via et quomodo eum cognoverunt in fractione panis. Hoc
ergo non puto esse verum, quia nec nomen hic ostendit. Quomodo
cantus ille communio vocatur quod in gaudio et sensu infuse
dulcedinis et communicando cantatur. Et quod ulta repleti
misteriis in cantu isto de resurrectione mentio habetur. Unum
tamen est quod antiquitus quidam monachi ~~tradunt~~ hic tradide-
runt, cuius alia causa non puto esse, nisi quod aliud aliquid
melius tradere nescierunt. Licet ergo de causa et sic can-
tanda est communio. Hoc autem gaudio completo spirituali
tamen cantus psalmista audito letus et hilaris presbiter se vertat
ab altari se convertit ad populum salutis eum et dicens
Dominus vobiscum. Et supplendum est maneat in eternum
in cordibus vestris infusus, sicut dicitur Johannis xvi. Alium paracli-
tum dabit vobis ut maneat vobiscum in eternum. Johannis
xvii. Tu in me pater et ego in eis ut sint in unum con-
summati. Et respondet populus letanter: Et cum spiritu
tuo, intendens quod in spiritu sacerdotis remaneat quod
pro omnibus accepit. Sicut quod parum valet sacramentum
accipere nisi remaneat in penetrabilibus cordis
et intima spiritus devotione. Johannis iiii. Veri adoratores
adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales
querit qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui
adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare. I Corinthiorum
xiiii. Orabo spiritu, orabo et mente. Psallam spiritu psallam
et mente. Ysaie xxvi. Spiritu meo in precordiis meis
de mane vigilabo ad te. Spiritualis enim tamen in spiritu
et non in corpore est observandus. Hoc completo sacerdos
leto vultu expansis manibus se ad altare convertit in
orationem que post communionem vocatur. Et hoc ideo quia in ea
perfecta gratiarum oratur. Perfecto autem est duplex: una
quidem esse quod perfecit in alia; secunda autem sequentes

quam perficit deus in beatitudine / dat eis gratiam reformantis in
dominum inspirati ad gratiam sicut dicit psalmus Manducaverunt et satu-
rati sunt nimis / hoc est effluenter et desiderium eorum attulit
eis dominus / non sunt fraudati a desiderio suo. Quod autem quod si-
gnificaret in celesti beatitudine est quod sicut nunc percipimus ipsi-
us panis / et vini quanta percipimus in propria specie in diminutas
dulcedine / et virtute / Et sicut hic sub medio sunt corpori-
cutes et abscondite percipimus [illegible] sine medio aperte in celo
aliquando in beatitudine percipiemus / hic autem per speculum / quod hic sit fa-
ctum perfectum gratie. Illa autem finiet gloria perfectam / ut sicut
verum sit quod dicit psalmus Gratiam et gloriam dabit dominus / hoc ut
plenius est inde in omnibus post communionibus orationum
dominus sequitur eas diligenter inspiciat / omnes enim illas
ordinavit ecclesia ad orandum ea que dicta sunt / et hic
sepe expressit etiam in ipsa verborum significatione / sic
hic perficiat in nobis domine tua sacramenta quod continent / ut
quod nunc in specie gerimus rerum veritate capiamus per dominum nostrum
i. c. f. t. qui tecum vi. et re. in u. s. s. deus. Facta autem post
communione sacerdos iterum qui benedixerit plebem se ad plebem
convertit / iterum dicens Dominus vobiscum / ostendit ut rece-
dentes a templo non recedant a domino sed satagant
ut dominus semper cum eis in omnibus maneat / et nunquam
ab eis recedat quod et fiet si nos cum ipsa mentis devo-
tione maneamus / Re. x. Cum evenerint tibi omnia
hec signa fac quodcumque invenerit manus tua / quia dominus
tecum est iii Re. viii. Omne quod est in corde tuo fac / quia
dominus tecum est / amplius autem hoc est clarius ipse et populo
iterum videt / et cum spiritu tuo / quod non nisi spiritus intendit
in sacramento / et perficit sanctitatis spiritualia [illegible] et
non carnalia etiam post missa operatur in populo / et hoc acci-
dit ut semper ut spiritus suo domino maneat / ut apostolus
Gal v. Spiritu ambulate et desideria carnis non perfi-
cientes. Ro viii. Lex enim spiritus vite liberavit me
a lege peccati et mortis. ii Chor iii. Littera occidit spiritus
autem vivificat / et sic [illegible] salutatione communioni
dicentes missa factum est. Quo facto dyaconus vel
aliquis vice dyaconi / clamat in diebus festis Ite
missa est / vel in profestis Benedicamus domino / vel in
missa defunctorum Requiescant in sancta pace / Ite
autem dicit Ite hoc est ad propria redite / et de virtute in
virtutem videbitis deum deorum in syon / Dicunt enim doctores
sancti duo sunt que nos duobus motibus movent
compellunt / unum est caritas [illegible] / que abiecta
et deposita sollicitudine rei familiaris facit
nos tendere ad propria et ad templum et ad domum ire
ysa ii. Ibunt populi multi et dicent Venite ascendamus
ad montem domini / et ad domum dei iacob docebit nos
de viis suis / et ambulabimus in semitis eius / et ibidem
domus iacob venite et ambulemus in lumine dei nostri
Aliud est necessitas / que nos redire ad propria et curam
rei familiaris compellit in hac enim necessitate ordo
caritatis quo ad nos primo / et proximo [illegible] secundum gradus
pre committimus per effectum operis et exhibitionem necessitatum

...muß ich thun ewch zw wissen
...t bin das selbigin gleychforms
...lls dem erwn vnd labe. ger hans
...be &c. vn .. &c. vn selbigin.

Meyne fruntlichyn grus czu vor liben her hannus. ich thu euch zu w
das ich vo dem genoden gotis frisch vn gesunt bin das selbigin gleych
irfure ich alle czeit garne vo euch vn vo allen den ewern vn liben her
ich thu euch czu wissin des ich vorloren habe [illegible] vn [illegible] vn selb

307

Si queris / quid habet patriam et in futuro
gloriam ut secundum Bernardum pax
pietas bonitas lux virtus honestas
gaudium leticia dulcedo [illegible] ho-
nestas gloria laus requies amor et
concordia dulcedo ut dei similitudo est
omnia in omnibus et finis desideriorum
est beatorum / qui sine fine videbit
sine fastidio amabit / sine fatigatione
laudabit Ubi secundum Augustinum [illegible]
de civitate dei vacabimus et videbi-
mus amabimus et laudabimus quod
erit in fine sine fine / nam quis alius
noster finis nisi pervenire ad regnum cuius
nullus est finis ut secundum Ambrosium
est vita sine morte ete sine forte
[illegible] sine nocte / gaudium sine me-
rore tranquillitas sine labore . forti-
tudo sine debilitate / rectitudo sine
perversitate pulchritudo sine deformitate
veritas sine falsitate / caritas sine
in media felicitas sine miseria con-
gregatio [illegible] omnium bonorum

diligere oportet. Et ideo ut illa parentum que necessitati tali obsequi-
batur cum sollicitudine et labore. Luce x Martha satagebat circa
frequens ministerium. Et ibidem Martha Martha sollicita es et
turbaris erga plurima. Illud ire ad deum et redire ad propria
significatum Gen. xxij ubi servus suus dixit Abraham
patriarcha, et expectate hic cum asino, ego et puer
illuc usque properantes cum adoraverimus revertemur ad
vos. Redire enim domum et curare familiares et necessitates huius
vite significant ministros qui per sollicitudines et
cogitaciones et labores quales acquirant huius vite
necessaria ... Asinus autem asininum sensum significat
huius ... corporis. Hic enim familia relinquenda est
cum itur ad templum ad missam et ad deum. Post
oracionem autem et sacrificium quod ad eum pertinet hoc est post ...
spiritu facere et committere ad familiam revertendo et
ad propria redire oportet propter vite huius multiplices necessitates.
Hec ergo de causa dicit ... dyaconus. Missa autem addit
missa est, intendit quod hostia oblata cum preceptis sacra-
mentalibus ... iam ad dexteram patris missa sit, ut
ibi nos prius ipse nos afferat et ibi nos incorruptos
sibi faciat et locum paret. Sicut dicitur Joh. xiv vado pa-
rare vobis locum. Et hoc facit dyaconus ut omnes
se sciant in sancta communione missos et commissos esse
domino et omnes studeant in deo permanere, quasi diceret
illud Phil. iij Nostra conversacio in celis est, unde et salvatorem
expectamus dominum nostrum Jhesum Christum qui reformabit humilitatis
nostre configuratum corpori claritatis sue. Et sic vadit quilibet
ad propria. In profestis autem diebus dicit benedicamus domino,
et est gratiarum actio pro perfecto missarum misterio. Ac si
diceret illud Deut. xxxij date magnificentiam deo nostro.
Hoc est magnificentes gratias agite deo, perfecta sunt opera.
Ad utramque autem istarum dyaconi clamacionum chorus
pro populo respondet: Deo gracias, si referamus ...
dictantes precepto sancto ab omnibus esse agendum. Ne
dicatur nobis illud Luc. xvij non est inventus qui
rediret et daret gloriam deo. In missa autem defunctorum
quia illis in omnibus et cum [illegible] dicit
requiescant in pace. Docens quod omnia que in missa
defunctorum acta sunt ad pacem defunctorum ordinata sunt
pro eis quod in pace in idipsum dormiant et requiescant. Et
respondetur amen. Id est hoc fiat ut totum dirigatur
ad remedium defunctorum. In Mach. ... sancta et salubris
est cogitacio pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur. Sic
ergo omnes ad propria revertuntur. In quibusdam autem
missis sicut in illa que est de scrutinio in quarta
feria que est post mediam [illegible] post evangelium clamat
dyaconus cathecumini recedant et hoc ideo fit quia ca-
thecumini instruuntur et ideo ad illa [illegible] pertinet misse
quarum [illegible] admitti. Quia cathe-
cumini nondum sunt baptisati et ideo non sunt christi-
ani. Ideo ad illa pertinet misse que cadunt communi omni
fidelium est non admitti si corpore percipiunt. Hoc ergo est
quod de missarum [illegible] breviter et grosse meditatum
esse dicendum, alia subtilia melioribus relinquendo etc.

Utrum sacramentum venerabilis eukaristie ex eius magne dignitatis racione sui principii originalis habeat maximam virtutem seu vires sacramentales Specialiter quod obtineat durabilitatem sive substancialitatem Ibidem tenetur quod duret semper sacramentum huius a viatore Item quod duplex est ecclesia corporalis et spiritualis Item quod triplex est vinculum quo ecclesie unitas capitis in ecclesia et unitate colligantur scilicet fides spes et caritas Item de auctoritate ecclesie ibidem

explicit

Utrum preter sensum litteralem in verbis sacre scripture sensus alii sub dictis verbis latentes sint perquirendi et ubi videtur ex multiplici sensu sacre scripture scilicet litterali allegorico morali et anagogico Ubi eciam tenetur septem regule Tyconii utiles pro veritate sacre scripture cognoscenda Ubi habetur

Utrum de officio et quod missa dicitur multipliciter et qualiter sit celebranda et ubi et quando altare est Et de prerogativis misse et de cottidiana celebracione misse cum tamen Christus semel sit passus Item an in aliquo casu sacerdoti in una die liceat plures missas habere excepto Natali domini Item an missa boni sacerdotis sit melior quam mali Et an quelibet missa ecclesie sit ad salutem vivorum et mortuorum Et an mortuis sepultura proficiat suorum corporum Item quare missa libenter et devote sit audienda Item que sunt necessaria audientibus missam Item quare sacrificium misse usus orientem efferatur ex quo deus est ubique eciam potenciam presenciam et potenciam Item quare sacerdotes volentes hostiam misse consecrare et deportare eciam deo prope et pro ipso officio diligenter debent attendere qualiter deum debeant adorare

Item quod divinum officium peragitur dupliciter scilicet simpliciter et solempniter Item de differencia officiorum Ambrosiani et Gregoriani Item qua hora misse sint celebrande

Item quare hore canonice sint institute ad laudem et honorem dei Et unde sumpserunt originem

Item quod deus septem modis a nobis est laudandus in Bonaventura Item quod hore canonice ad vesperas sunt inducte

Utrum omnis clericus in sacris ordinibus constitutus cum beneficiati ad horas canonicas obligantur Item quare hore incipiunt a matutinis Et quare matutinum canitur media nocte Item quare ad electorum pertinent precibus ad accionem usus ad contemplaciones ad dei cognicionem Item ad orandum et contemplandum pertinent angelorum Item quare per laudes dicitur laudate Dominum Item quare diebus ferialibus post invitatorium in matutinis preter illos duos versus dignum est laudare deum de celis Item mane est triplex scilicet mane [illegible] mane [illegible] Item de forma in qua deum debemus laudare et invocare dicendo deus in adiutorium

Item de forma institucionis misse a quibus sit instituta Item de retencione legali sacrificiorum ad sacrificium misse Item de omnibus horis et a [illegible]

Item quare dies sabbati cessit beate virgini Et de distinctione officiorum misse

Item de ydoneitate et honestate ministrorum altaris et ubi breviter sunt videnda ad ministros altaris pertinencia scilicet de condicionibus convenientibus ad debitum ministerium divine eukaristie

Item de apparamentis et indumentis ministrorum et significacione eorum

Vtr de instrumentis requisitis ad officium misse peragendum et quot sint
Vtr de accessu altaris et confessione
Vtrum quamvis lege currente de precepto legis ecclesie omni fidelium pro vita eterna consequenda necesse sit vocalis confessio facienda

Sequitur de introitu misse

Et quis dicitur officium misse principium et de ipso Christum respiciat et que facta ab initio usque ad finem in memoriam revocare Et introitus misse dicitur non tam ab introitu ecclesie quam misse quem in hoc capitulo indicatur quod introitu salutis et gratie tunc dicitur in clamore sanctorum patrum concordat et representatur Vtr Gloria patri in quo exprimitur laus beatitudinis trinitatis per quam confutatur heresis aliorum et Nestorii et antiquorum hereticorum qui dixerunt filium non esse equalem Gloria patri et filio sed sicut patris et filii

Sequitur de kyrieleyson quod vocabulum Silvester papa a grecis assumpsit et in missa decantandum instituit est autem kyrie nove lingue vocum et alienum modum in corde ore et opere Et tribus vicibus ad gratie collationem scilicet fidei spei et caritatis et tribus christe Et tribus ad glorificationem Et quis kyrieleyson sit adventum christi in mentem et introitus in carnem et adhuc restant aliqui adventus christi scilicet particularis qui fit in morte cuiuslibet hominis alter vniversalis in quo omnes et singuli peremptorie comparebunt Vt unusquisque recipiat mercedem prout gessit in corpore, occasione horum ponitur hec questio

Vtrum advenientie christo ad generale iudicium vtique tam boni quam mali in assumptis corporibus consequentur sibi premia eterna debenda et supplicia sempiterna

Vtr iudicium extremum talia presupponit ordinem locum diem et horam Vtr in eo iudicio quatuor erunt ordines iudicandorum Vtr de potestate iudicis

Sequitur de Gloria in excelsis

Et regulariter post introitum qui adventum christi in carnem representat Et kyrieleyson quod reputat adventum christi in mentem sequitur cantus angelicus ad secundum quod homo de adventu christi in carnem et in mentem consequatur gaudium cum angelis de christi Nativitate temporali Vtr quid reputat gloria Et quare ante a sacerdote ante medium altaris stantis decantatur Et expositionem huius totius hymni Et quare in missa beate virginis apponuntur aliqui tropi scilicet spiritus et in Apostolus specialiter super specialia privilegia beate virginis Vtr gloria est quadruplex mala ficta vana et vera

Vtrum illa latria conveniens deitati sit attribuenda christi humanitati
Et an latria conveniens deitati sit attribuenda christi humanitati

Vtr de tribus speciebus adorationis Vtr de adoratione crucis et ymaginum Vtr an deus latria sit adoranda ratione potestatis aut veritatis aut bonitatis

Sequitur Dominus vobiscum quod sumptum est de libro Ruth capitulo secundo et Iudicum vi Sequitur oratio vt dominus apparat corda audientium ad instructionem percipiendam et ad dignitatem suscipiendam oblatam sacri Vtr de diversis modis concludendi orationem

Sequitur Epistola etc. quod finita oratione sacerdos legit epistolam et minister graduale et alleluia sedet Et in ordinibus quia

ronabile est ut erd perdet lecz / Et pq orom sequat̃ lecco
Qr Epla otinet in se sex ptes sz instrialez in
formacom penitencialez opacom salutarez sanctificacom
spūalez exultacom / In alla Epalez laudez et vitaz
stare otinentez In psis principalez instructom in Ewo
singlarem / informacionez in symbolo
Et de alleluya qd
cantat pq gdnale Et q ordis tp pq luctu ronabiliter
sit gaudiu tp bti qui lugent q ipi o. Et de
multiplici exposicōn alla Sez de tractu
tp dnica Septuagesia usqz ad festu pasce in diebz
et officijs luctu cantat Et tp p gdnale gdus cant
scantur dta qd quesitu Vtru caritas
creata eciuis augibilis / sit ab aliquo viatore sut
certitudinar cognoscibilis De augmento
caritatis et qualit augetr tp ex pbus vz ex maiori
influencia dei / ex maiori capacitate et conatibus
recti Ex maiori multiplicitate gdum seu intencom
priuis fore augibilis Sez de prosa
Et racionabilr pq alla psa dr qd est cantus exultacois
ad denotand duez stolaz glificatoris hij scti iaz acc
perunt vnaz cu affectu in aia Alteraz cctitudinalit
in corpe accepturi Sez de Ewano
In quo salutaris et principalis ppli instructio ponit̃ inqo
ppemet xpus non p ministros sz semetipm nobis de cele
stibus informant vtz ad habitas p[illegible] lo p.
In quo quidez Ewao sep ptr sit nonda p qua
cad lecturu ewm mittat ex loci sz ad dexteraz
et sinistraz vadeus zc Qr quis sit debitz
minister ewan et quid debeat portare Et qre
sacdos ut diaconus legendo ewm vtit se ad aquilonez
ut designat predicatoz xpi demu spalr digi / qui
ait ponez sedez meaz ad aquilonez Et Qr
qualiter se debeat hre pplus in audiendo ewm Et
qd in se gnez hre Qr Ewm qd grani in se
habet sepluplicez pemmentiaz ad Epistolas
Sez de Symbolo tam Niceno
qm Apostolo Et q tp cuilz Xpofideli firmit̃ gescienti
saludez neccium est articulos fidei explicite ul im
plicite firmit̃ crede ex doctrina xpi et apostoloz Et
eo quod sine illis nullus saluabitur ex quibus in cuis
fides catholica consistit / sine qua e imposle deo place
In quo plura sunt videnda p° qre fides ad salutez
est neccia Et de ordine symboli et ewm et de
triplici symbolo Et qre dnisit tribz ad chorus de
cantat̃ et de articulis fidei otentis in symbolo
Et quid sit articuls Et de diffinicōe fidei
Et quot sint articuli Et qualiter omnipotencia dei
ex sacris scripturis multiplr pot probari Circa
qd mouet̃ hec qo Vtru omnipotencia ecius
infinita sit alicui creature ccicabilis

Utrum quare deus voluit mundum creare Utrum quare non prius creavit eundem quam creavit Utrum quare non fecit res non defectibiles Utrum quare non fecit res meliores quam sunt Et quare permisit homines ad angelos tam cito cadere Et quare permittit quod plures sunt mali quam boni Ibidem de quibusdam erroribus Et de origine ydolatrie Et de speciebus eius Et unde dicitur

Utrum divine excellentie dignitas cum dicitur celi creator
Et primo articulo et documenta moralia elicimuntur Et veritates catholice Item de divisione symboli apostolorum in quo et Niceno fit mentio de uno deo et patre omnium tamen quod in symbolo apostolorum dicitur Credo in deum patrem etc. Et in Niceno dicitur Credo in unum deum patrem etc. Et circa hanc partem habet questio Utrum sit tantum unum principium primum omnium rerum citra se visibilium et invisibilium effectivum
In qua questione ponuntur tres articuli in quibus multa notabilia ponuntur

Et quia in primo articulo princeps apostolorum petrus posuit fundamentum orthodoxe fidei dicens Credo in deum patrem etc. ne quis aliquis dubitaret quod filius dei non esset equalis potentie cum patre ideo beatus andreas frater petri adiecit 2m articulum dicens Et in Ihesum Christum
Ibidem nota de pluribus verbis Et dicitur verbum dei et cetera Utrum quare Christus immediate non fuit incarnatus post lapsum Ade

Utrum qualiter passio Christi fuit necessaria ad salutem generis humani post terciam questionem

Utrum deo homini via iustitie libere satisfacientie pro homine competebat uti longa passione et per mortem violentem

Et quia dictum est in generali de diversis receptaculis animarum post separationem earum a corpore Et quia habitacula sunt diversa Ideo movetur ista questio

Utrum angelus in caritate sunt decedentibus certum tamen aliquid purgabilia deferentibus purgatorium locus a iustitia divina sit deputatus

Utrum circa sextum articulum Quare Christus ascendit in celum Utrum licet tamen plures sancti ascenderunt in celum non tamen sicut Christus
Utrum circa articulum septimum Inde venturus est iudicare vivos et mortuos circa iudicium universale tria sunt notanda scilicet forma timoris quem beatus Bartholomeus apposuit in Credo [illegible] Circa octavum articulum videnda 1o de timore spiritus sancti 2o de processione spiritus sancti 3o de eius duplici processione 4to de spiritus operationibus 5to de eius in [illegible] ~~[struck through]~~ revelatione

Item quare ille virgini non fuit missus sponsus scilicet in specie
visibili Item quare a principio concepcionis Christi non
fuit missus spiritus sanctus in specie columbe et qualis
Item gracia an triplicat scilicet generaliter specialiter et
[illegible] Item quomodo deus loquitur Circa
[illegible] articulum quem Mathaeus composuit videlicet sanctam e[cclesiam] ka-
[tholicam] Item circa articulum continentur quattuor videlicet unitas trinitas unitas de
[illegible] unitate et auctoritate ecclesie [illegible] Item sicut in
[illegible] [illegible] est una anima et unum corpus et tamen in
eo sunt diversa membra sic ecclesia katholica est unum
corpus et habet diversa membra Item hec ecclesia universalis
habet quattuor condiciones quia est una sancta katholica
id est universalis Item multiplicat aliquis [illegible]
ab ecclesia [illegible] de dignitate ecclesie Item sicut ecclesia
habet quattuor persecutores videlicet a tyrannis ab hereticis et de
[illegible] habet hic [illegible] Circa decimum
articulum videlicet [illegible] quem composuit Simon apostolus
[illegible] in quo possunt [illegible] credentes [illegible]
[illegible] scilicet de [illegible] benedicte Eukaristie videlicet [illegible]
[illegible] de [illegible] pene scilicet [illegible] per [illegible]
videndum est de indulgenciis Et [illegible] [illegible]
in purgatorio [illegible] quibus [illegible] per eos suffra-
gia [illegible] in purgatorio [illegible] [illegible] pro nobis
An quibus [illegible] [illegible] et [illegible] Item
quod deus non remittit peccatum mortale unum sine alio Item
an plura venialia faciant unum mortale Et an
venialia aliquis tenetur confiteri Item quid sit
peccatum mortale et quid veniale Item duplex est pe-
nitencia Circa undecimum articulum quem po-
suit Judas Thadeus scilicet [illegible] [illegible] [illegible]
Item ex fide [illegible] possunt quattuor uti-
litates [illegible] ad tollendam [illegible] quam ex morte [illegible]
[illegible] [illegible] aufert timorem mortis [illegible] red-
dit [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] animas [illegible] in eodem articulo ponuntur septem
videlicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] integritas [illegible]
Sexta [illegible] et [illegible] Septima incorruptibilitas
[illegible] resurrectionem Duodecimum articulum posuit Mathi-
as [illegible] et vitam eternam Et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de vita eterna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de Symbolo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de illa vita eterna [illegible] Item [illegible]
est premium scilicet essenciale et accidentale Et quid essenciale
in [illegible] consistit Item quot sunt dotes corporis corporis
et anime Et quid est dos Item [illegible]
[illegible] aureola Et quid est aureola Et que est de-
[illegible] aureola [illegible] et palmam et fructum Item quod
aliquis [illegible] martir Item an [illegible]

ancolis debeatur Item an stature plenitudo fiat maior
post iudicium quam ante erat corpus Item an sancti in
inferno et purgatorio differentes habeant in celo mansiones
diversas Item virtutes morales aliquem actum habent
post vitam quam nunc Item de duodecim fructibus
videlicet de caritate de gaudio de pace etc. Item versus
continentes duodecim articulos fidei videlicet dat credo petrus
Item de exposicione symboli sanctorum apostolorum
misso etc. Circa quod post ea quomodo
utrum deus sit notabilis etc. Et quod tamen multiplicatur
Utrum deceat pro salute generis humani dei
filium de virgine maria incarnari Item propter
ante ascensionem iuxta sic que quadraginta diebus fidelis voles
post apostolus ascendere etc. Ipse est Item tamen sunt in
celo videlicet annunciaret Item duo certa angelorum
Item de excellentia glorie christi Item quomodo differt
miracula vera a falsis Item de quatuor
modo indicandi videlicet auctoritatem etc.
de die iudicii Utrum spiritus sanctus eque
primo procedat a patre et filio tamquam ab uno principio
Item ecclesia idest congregatio fidelium habet in se conditiones
que requiruntur ad hoc quod aliquis sit membrum ecclesie videlicet
quod sit ex unitate etc. Item circa articulum de unitate
baptismi Utrum baptisma conferens graciam deleat
omnem culpam Item de virtute et utilitate baptismi
et quomodo peccatum et culpam Item Richardus in scripto super
ponit tres casus sacramenti baptismi continentes primos
si inveniatur infantulus expositus et a quo sit a
quibus sit expositus penitus ignoratur nec signum in
venitur quod sit baptisatus Secundo aliquis existens super
pontem non potens habere aquam ad baptisandum puerum etc.
3o etc. Item experto ratione mortuorum quod in vita
etc. sunt hec primum quod ibi homo deo ultime iungitur
que est mercedis et primum Item ibi est fruentissima
diligere Item ibi est laus plena ibi est perfectissima
securitas sine tristicia et timore nullusque labor etc.

Secunda de offertorio Sed tria continet videlicet ipsius cogere
in expulsacionem Sed ad accendum spirituum ibi super
* sancta oracio Et circa offertorium sunt
consideranda Primo quid sit offertorium et
que offerenda sint Et antiquitus patres in lege veteri
offerebant sacrificia corporalia etc. nos in lege nova
offerimus offere predicat Et sicut sacrificium christi
requirebat oblacionem cordis etc. salus perpetua etc.
Item duplex est offertorium corporale et spirituale
Item tria sunt offerenda deo scilicet persona Illa que
sit necessaria sacrificia scilicet panis vinum et aqua etc.
Et manuales oblaciones suis festivitatibus
fideles tenentur offerre

Ut sic antiquum efficiat agros bonos ita et nos agros
[illegible] et bonos simplicitatis et innocentie etc.
Ut si oblacio nostra debet esse deo acceptabilis quod sit
[illegible] virtuosa et fructuosa   Ut Suscipe
sancta trinitas   Ubi quatuor tanguntur videlicet gratia
[illegible] oblacio / oblatorum consecratio / rei consecrate [illegible]
racio rei consecrate [illegible]   Ut quod hostia habet
in se septem proprietates septem virtutibus convenientes
contra septem vicia   Sequitur de secretis
que sub silencio et recollecta mente debent dici
Sequitur Per omnia secula   Ut Gratias agamus
quia dignum est tante sue excellentie iustum tante be
neficentie etc.   Domine sancte sermones sanctificans in
sanctificando. Pater omnipotens filios exaltans et incarnatis
extollendo etc.   Ut de comparatione omnium prefa
tionum [illegible] quas [illegible] habet [illegible]
Utrum cuilibet homini per divinam sapientiam deputatus sit certus
angelus ad continuam custodiam
Sequitur de Sanctus quod decantatur ad honorem be
nedicte trinitatis / Et de expositione terminorum osanna
et sabbaoth / Et quod tantis sexibus sint prefaciones
Utrum circa [illegible] sint aliqua [illegible] prohibita / sic et quedam
sunt instituta
Sequitur de Canone et eius expositione cuius sensum
nullus plenarie potest exprimere
Te igitur clementissime pater etc.
Item quare sacerdos incipiendo hec verba secreta etc. se inclinat
inclinat   Ut quare Canon incipit a [illegible] littera
ad modum thau quare sit [illegible] passionis   Ut quare
dicit clementissime pater quod quinque sint personae etc.
Ut sacerdos petit prius per Ihesum Christum [illegible] etc.
Et benedicas   Ubi notatur multiplex benedictio
videlicet purgatoriis etc.   Ut quod oblaciones panis et
vini vocantur hec munera hec dona etc.   Et sacrificia
[illegible] ... quod soli deo offertur   Ut quare super hiis tabulis
[illegible] hec et dona et munera [illegible] fiat tres cruces in
signum [illegible] [illegible]   Et quia [illegible] creat
et sanitatem restituit et benedictionem impendit etc.
Ut [illegible] in missa fit [illegible] misse [illegible] est quo
sacrum altaris et omnia alia ecclesie [illegible] consecrat et
sanctificat / Et multa alia de laude benedicte
crucis ibidem
In primis que tibi offerimus etc. / quare sacerdos [illegible] pro
ecclesia orat idest pro unitate [illegible] pro ecclesia malignantium
Unde ecclesia ensis [illegible] latine idest [illegible] convocato
Item quare dicitur catholica idest universalis   Ut per
hoc quod dicitur orthodoxus idest recte fidei   Circa
quam pertinentia ponitur hec questio
Utrum pape ut successori Petri principis apostolorum

qui est caput ecclesie Rome catholice cuius leo de
necessitate salutis tenebitur subesse Ut quod duplex est
ecclesia scilicet militans et triumphans Ut de potestate
spirituali et seculari et de excellencia eius etc

Memento domine famulorum etc ubi fit specialis memoria vivorum
In qua sacerdos non debet vocaliter propria nomina exprimere

Sequitur Et omnium circumstancium Et ante hec particula
dicitur debet fieri memoria vivorum Ut duo re
queruntur in audiente missa scilicet fides et devocio

Communicantes et memoriam etc Ut quomodo et quare sancti
corpore scilicet a nobis sint venerandi prout Damascenus
dicit libro 4 capitulo 7 Ut quare non de festivitate
celebrantes et memoriam venerantes Ut quare
ponitur nomen in primis virginis marie De expositione
et interpretacione nominis eius quod est maris stella est prima pro quo
Ut quod fuit sine dolore puerpera Ubi
plures cause ponuntur

Notandum contra theotocos expositum immunis ab omni peccato
actuali sit concepta in peccato originali
Sequitur Et beatorum apostolorum tuorum etc Ut
de interpretacione nominum petri et pauli et dignitate

Andree Et de interpretacione eius et aliorum apostolorum
martirum nominum interpretacione

Hanc igitur oblacionem servitutis etc Ubi agitur sacrificio obla
cionis ubi sacerdos petit tria scilicet acceptacionem sacrificii pacis
collacionem a penis liberacionem Et inter electos connumeracionem
Et sacerdos dicens hanc oracionem devote et profunde se
inclinat Ut per humiliacionem corporis protestetur in eo
et humilitatis mentis etc Ut servitutis nostre due
sunt species scilicet latrie que soli deo impendetur
Alia dulie que creature debetur Dies quoque nostros
in tua pace disponas etc Ubi quod duplex est pax pectoris pectorum
pax temporis et eterna eternitatis
Quam oblacionem tu deus etc In qua verbis consecrandi pa
tefiat ut consecracio perficiatur Et consecrate rei commen
dacio exprimitur Ubi petit sacerdos quinque scilicet ut
deus faciat oblacionem benedictam ascriptam ratam racionabilem
et acceptabilem Que peticiones diversimode
exponuntur Ut quid significant tres cruces
post supplicibus dictis in benedictam etc
Qui pridie ubi exprimitur consecracionis consumacio

Ntr quare xpus aliensis sub speciebus constituit hoc sacramentum
Ntr quare laycis non dat sub vtraque specie
Ntr quod duo est materia eukaristie vzt necessaria et debita
Ntr quare xpus leuauit oculos in celum ad patrem
Ntr quid frangit sacerdos in sacramento Ntr si mus comedit hostiam consecratam quid tunc debet Ntr
tale corpus xpus discipulis dedit Ntr an iudas cum aliis eukaristiam accepit Ntr de forma consecracionis
Ntr de accidentibus in sacramento sine subiecto
Ntr quare pulsatur ad eleuacionem corporis xpi
Ntr quale hoc sacramentum est institutum sub duabus speciebus

Ntr de forma calicis Ntr quid sit sacramentum et res sacramenti
Ntr quare xpus addidit dicens hic est calix sanguinis mei et non dixit absolute hic est sanguis meus sicut dixit hoc est corpus meum Ntr quare non dicitur misterium fidei
Ntr quare dicitur pro multis et non pro omnibus
In remissionem peccatorum / Quid est remittere peccatum et quid non remittere / Et quod peccatum dicitur remitti vzt quo ad culpe meritum et quo ad pene debitum Et in quo peccatum consistit Ntr quid est sacerdoti faciendum si post consecrationem corporis xpi comparaverit vinum esse oblitum Ntr si vna gutta vini post consecrationem calicis imponeretur quid fiet de illa
Ntr triplex est memoriale passionis xpi vzt ad visum ad auditum et ad gustum

Notandum de preceptis legis Ewangelice sacramentum eukaristie dominus iussit cum ipso sub vtraque specie sumendum sit de necessitate salutis Ntr ea sunt in sacramento consideranda speciebus visibilibus caro xpi ipsa et caro xpi mistica Ntr quomodo ecclesia dicitur accipitur Ntr quomodo est intencio sacramenti et consecratio sacramenti Ntr dicitur est aliquid de integritate huius sacramenti Ntr propter celebracionem vide quinque generales solutiones et triginta pro solutione facit argumenta hussitarum
Vnde et memores nos domine et cetera In qua ponitur consecratio rememoratio Ntr passio xpi semper est habenda pro oculis propter ea vzt quo ad visum ad auditum et gustum
Notandum quod post fuit xpus per manus angelorum virtute ipsa ascendit super omnes celos
Supplices te rogamus omnipotens deus vbi petitur effectus huius sacramenti qui est diuine gracie infusio

Memento etiam domine famulorum famularumque vbi oratur pro refrigerio et gloria mortuorum
Nobis quoque peccatoribus vbi imploratur ecclesie triumphantis consorcium cum peregrinantibus ibi associentur et cetera
Ntr petit vnionem ecclesie triumphantis et militantis

Cum tunc sceti apostoli et martires etc. Ubi sit commendacio
scte ecclesie ex magna parte suppletur que in prima deesse
videbatur / Nota quare tunc Johannes repetitur
et Andreas ei sociatur Nota venie largitor
tanta est eius habundancia divine misericordie ut vinci
non possit cuiuscumque malicia

Oremus preceptis salutaribus etc. Ubi agitur de quibusdam signa preparatoria

Pater noster etc. Ista oracio existens sufficientissima et
brevissima omnes alias oraciones excellit / Et hoc
multiplici racione

Utrum congruo et sufficienti ordine contenta in oracione
dominica sint posita Nota dicit quibus quod in oracione
dominica licet dici ut ex illuc pro nobis Deus
fiat voluntas tua

Utrum numerus septenarius peticionum in oracione dominica
positus sit sufficienter traditus
Adveniat regnum tuum / Ubi notatur multiplex regnum

Nota de officio regis et insigniis eorum receptis que
significant

Utrum divina voluntas tam in celo quam in terra
effectum suum sorciatur

Panem nostrum etc. In tribus peticionibus primis petuntur
eterna et spiritualia In aliis quatuor peticionibus petimus
temporalia que sunt necessaria propter eterna consequenda
Nota de pane multiplici videlicet materiali sacramentali et
Nota quinque dubitaciones circa Utrum licitum sit omni
die petere panem corporalem Secunda an licitum sit omni
die petere panem sacramentalem Tercia an licitum sit omni
die petere panem spiritualem / et an debeat sit petere peticionem
Quarta Utrum sancti existentes in patria compotat hanc
peticionem facere

Nota quinque sunt panes nobis necessarii quibus corpore saciantur
cuiusque multa bonum

Et dimitte nobis etc. / Ubi nos veritas docet petere
ea que pertinent ad alteram partem iusticie scilicet declinare
a malo / Et debita dicuntur peccata que nos debitores
constituunt pene Nota quod donum petitur in hac peti-
cione et quod peccatum expellitur Nota / an ypocrite
indigne dicunt Et dimitte nobis etc. / Et an ista
vero indigne dicit / Et utrum ista peticio est
impetente locum habeat / Et an dicentis soli etc.

Et ne nos inducas etc. De qua oramus ne in
temptacionem diaboli carnis mundi incidamus
Nota de multiplici temptacione videlicet decepcionis pro
bacionis

Utrum temptacio ab aliquo homine sit appetenda Nota
Et an sit petendum non induci in temptacionem

Nota que sit causa temptacionis Et qualiter eius denique
victoria et timor Nota quomodo dubitacionis pa
utrum temptare sit idem dubitare Et an dyabolus
possit nos temptare nisi permissus a deo Utrum
dyabolus loquitur cum deo quando petit nos temptare
Nota quomodo proficiunt amici vel gratia vitam donum beatitudinis
et fructum Nota utrum deus se liberat nos a malo
Et utrum deus quomodo tantum liberat peccatores quam iustos
Amen ubi per gesto et quam signaculum totius [illegible]
dominice orationis
Libera nos quesumus domine etc ubi per precepto ... sancti
ubi per multiplex malum a quo cupimus liberari vel
a malo innato inflicto et a malo addito
Nota de pace multiplici
Nota quomodo fiat hec commixtio panis etc Nota commixtio
corporis et sanguinis Christi sit unionem carnis et
anime Christi in resurrectione Nota in ista oracione
sacerdos petit sibi et omnibus sumentibus hoc sacramentum sa-
lutem mentis et corporis Nota a cunctis inqui-
etatibus mentis que sunt mors anime et a cunctis ma-
lis que sunt mors corporis Nota quomodo sacerdos quinquies
se vertit ad populum in missa in signum quod Christus quin-
quies se manifestavit apostolis in die sue gloriose
resurrectionis Nota finis misse designat
finem mundi in quo dicetur bonis venite bene-
dicti et malis ite maledicti Nota quod
aliomodo concluditur missa sollempnis et alio
ferialis et aliter pro defunctis etc

יכבס את בגדיו ואם בא
ה לא פשה הנגע בבית
ית וטהר הכהן את הבית
לחטא את הבית שתי
ני תולעת ואזב ושחט
ל כלי חרש על מים חיים
ז ואת האזב ואת שני
החיה וטבל אתם בדם
מים החיים והזה אל הבית
א את הבית בדם הצפר
ר החיה ובעץ הארז
ת ושלח את הצפר
יר אל פני השדה וכפר
התורה לכל נגע הצרעת
בגד ולבית ולשאת ולספחת
ום הטמא וביום
הצרעת

וטמאו עד הערב ואשה
כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה שבעת
ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד
הערב וכל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא
וכל אשר תשב עליו יטמא וכל הנגע
במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא
עד הערב וכל הנגע בכל כלי אשר תשב
עליו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד
הערב ואם על המשכב הוא או על הכלי
אשר הוא ישבת עליו בנגעו בו יטמא עד
הערב ואם שכב ישכב איש אתה ותהי נדתה
עליו וטמא שבעת ימים וכל המשכב
אשר ישכב עליו יטמא ואשה
כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה
או כי תזוב על נדתה כל ימי זוב טמאתה כימי
נדתה תהיה טמאה הוא כל המשכב אשר
תשכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה

IV

1394
II